सयाजीविजयाच्ये वर्गणीदारांस सन १९०३ सालची

श्री.

तुकारामाची गाथा

भाग १ ला

प्रकाशक

दामोदर सावळाराम आणि मंडळी

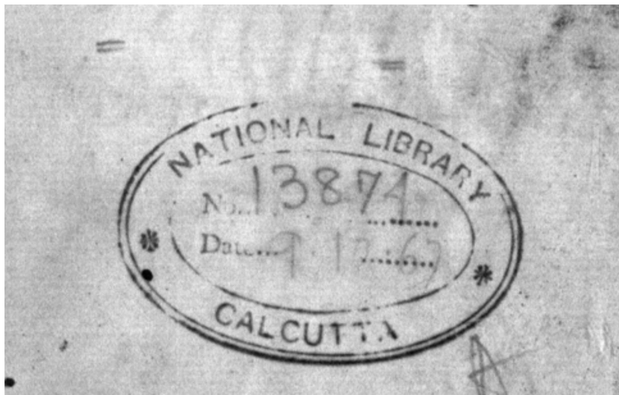
बडोदे व मुंबई

बडोदें.

"पूर्णचंद्रोदय" छापखान्यांत छापिलें

सन १९०२ डिसेंबर

NATIONAL LIBRARY
No. 13874
Date 9.12.63
CALCUTTA

अनुक्रमणिका

प्रस्तावना.

श्री सयाजीविजय पत्राच्या वर्गणीदारांस दरसाल सुमारें दीडशेंपासून दोनशें पानांच्या कादंबरीची भेट देण्याची वहिवाट आज कित्येक वर्षां-पासून चालू आहे. गुदस्तसालीं आमच्या कित्येक वर्गणीदारांनीं अशी सूचना केली कीं, कादंबरी वगैरेसारखीं पुस्तकें एकवेळ वाचल्यानंतर त्यांचा फारसा उपयोग होत नाहीं. करितां धार्मिक पुस्तकाची भेट वर्गणीदारांस देण्याची योजना केल्यास, तसल्या ग्रंथांचा तितका अधिक प्रसार होऊन अनायासें लोकांजवळ धार्मिक ग्रंथांचा संग्रहही होईल. ही सूचना आम्हांसही मान्य झाली. व प्रारंभीं, सर्वमान्य अशी तुकारामाच्या अभंगांची गाथाच वर्गणीदारांस भेट देण्याचा विचार आम्हीं ठरविला.

दीड रुपयासारख्या अल्प वर्गणींत इतकें मोठें पत्र देऊन शिवाय दीडशें दोनशें पृष्ठांचें पुस्तक देणें हेंच मुळीं पुष्कळ साहसाचें होतें. आजपर्यंत एकाही मराठी पत्रानें अशा प्रकारें पुस्तकांच्या भेटी आपल्या वर्गणीदारांस दिल्या नाहींत; आणि वास्तविक पहातां आज आमच्या मराठी पत्रांची स्थिति इतकी निकृष्ट आहे कीं, वसूल होणाऱ्या वर्गणींत पत्राचा खर्चही भागणें पुष्कळांस मुष्किलीचें होत आहे, अशा स्थितींत गाथे-सारख्या मोठ्या ग्रंथाची भेट देण्याचें धाडस करणें हें स्वाभाविकतःच पुष्कळ आश्चर्याचें आणि जोखमेचें आहे; असें कोणीही विचारी मनुष्य पुष्कळांच कबूल करील. परंतु मुद्रणकलेच्या साह्यानें जितक्या सवलतीनें ग्रंथांचा प्रसार करितां येईल तितका करण्याचा आमचा निश्चय

असल्यामुळें, असल्या भेटी देण्याचेंही आह्मीं हल्लीं धाडस केलें आहे, त्याचें चीज करणें केवळ वर्गणीदारांवर अवलंबून आहे. सर्वशक्तिमान प्रभु आमच्या हातून हें काम दरसाल निर्विघ्न शेंवटास नेवो, अशी आमची विनंती आहे.

ही गाथा सरकारी प्रतीबरहुकूम बारीक टाईपांत छापून एकाच भागांत प्रसिद्ध करण्याचा मूळारंभीं आमचा विचार ठरला होता. परंतु आमचा हा विचार कित्येक मंडळीस कळवितां, त्यांनीं आह्मास वेगवेगळ्या प्रकारच्या सूचना केल्या. त्या सूचनांत बऱ्याच विचाराच्या अशा पुढील सूचना आह्मांस आढळून आल्या.

१. टाईप अगदीं बारीक न वापरतां थोडा ठळक असा वापरावा.

२. अभंगांचीं प्रकरणें पाडून तीं होतील तितकीं शिस्तवार लावावीं.

३. आजपर्यंत प्रसिद्ध झालेल्या गाथा एकत्र करून त्यांत जे पाठभेद आढळतील त्यांच्या टिपा द्याव्या.

४. एकाच अर्थाचे असे कित्येक प्रतींतून दुबार अभंग झाले आहेत ते कमी करावे.

५. तुकारामाचे असे जे अभंग प्रचलित गाथेशिवाय इतर ठिकाणीं सांपडतील त्यांचा यांत समावेश करावा.

६. भाषेंत नवीन पद्धतीचा फेरफार न करतां मूळांत असेल तशी भाषा ठेवावी.

७. शेंवटीं अवघड शब्दांचा विस्तृत कोश जोडावा.

येणेंप्रमाणें ह्या सात सूचना आह्मांस विशेष अगत्याच्या दिसल्या व त्याप्रमाणें हल्लींच्या गाथेंत आह्मीं सुधारणा करण्याचा प्रयत्न केला आहे. तो कितपत सिद्धीस गेला हें पाहण्याचें काम वाचकांचें आहे. कित्येकांच्या दृष्टीनें यांत आणखी विशेष सुधारणा करण्यासारख्या असल्याचें

आल्यास त्यांनीं त्या कळविण्याची कृपा करावी. ईशेच्छेनें दुसऱ्या आवृत्तीचा योग आल्यास त्यावेळीं त्यांचा उपयोग करूं, व राहिलेल्या उणिवा भरून काढण्याचा प्रयत्न अवश्य करूं.

पूर्वीचा बेत रहित करून मागाहून गाथेचा टाईप मोठा धरल्यामुळें अर्थात् पृष्ठांची संख्या 'दुप्पट' वाढली व त्यामुळें ती दोन भागांत प्रसिद्ध करणें भाग पडलें. शिवाय हें काम ज्या विद्वान् गृहस्थाकडे सोंपलें होतें, ते वे. शा. सं. भास्कर राजाराम शास्त्री, ऐन वेळीं आजारी पडून शेवटीं त्या दुखण्यांतच त्यांचा अंत झाला, त्यामुळें हा पहिला भागच तयार होण्यास ठरलेल्या मुदतीपेक्षां पुष्कळ अधिक वेळ लागला, व त्यामुळें पुष्कळ वर्गणीदारांस तिष्ठत बसावें लागलें, याबद्दल सुज्ञजन आम्हांस क्षमा करितील अशी आशा आहे.

ह्या भागांत एकंदर ४० प्रकरणें आलीं असून अभंगांची संख्या २३०७ आहे. बाकीचे राहिलेले प्रकरणवार अभंग, अवघड शब्दांचा कोश, सूची आणि तुकाराम महाराजांचें चरित्र, असें सर्व दुसरे भागांत देणार आहोंत. व तो भाग येत्यासालीं तयार होऊन सन १९०४ सालच्या भेटींत विजयाच्या वर्गणीदारांस मिळावयाचा आहे. त्या भागाची पृष्ठसंख्याही हल्लींच्या भागापेक्षां बरीच अधिक होण्याचा संभव आहे. ही अल्पसेवा सुज्ञजन मानून घेतील अशी आशा आहे.

प्रकाशक.

तुकारामाच्या अभंगांची गाथा.

भाग पहिला.

मंगलाचरण.

॥ १ ॥

सुंदर तें ध्यान उभे विटेवरी। कर कटावरी ठेवूनियां ॥ १ ॥
तुळशीहार गळां कासे पीतांबर। आवडे निरंतर हेंचि ध्यान ॥ २ ॥
मकरकुंडलें तळपती श्रवणीं। कंठीं कौस्तुभमणि विराजत ॥ ३ ॥
तुका म्हणे माझें हेंचि सर्व सुख। पाहीन श्रीमुख आवडीनें ॥ ४ ॥

॥ २ ॥

राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा। रविशशिकळा लोपलिया ॥ १ ॥
कस्तुरीमळवट चंदनाची उटी। रुळे माळ कंठीं वैजयंती ॥ २ ॥
मुगुट कुंडलें श्रीमुख शोभलें। सुखाचें ओतलें सकळही ॥ ३ ॥
कासे सोनसळा पांघरे पाटोळा। घननीळ सांवळा बाइयांनो ॥ ४ ॥
सकळही तुम्ही व्हागे एकीसवा। तुका म्हणे जीवा धीर नाहीं ॥ ५ ॥

॥ ३ ॥

समचरणदृष्टि विटेवरी साजिरी। तेथें माझी हरी वृत्ति राहो ॥ १ ॥
आणीक नलगे मायिक पदार्थ। तेथें माझें आर्त्त नको देवा ॥ २ ॥
ब्रह्मादिक पदें दुःखाची शिराणी। तेथें दुश्चित्त झणी जडों देसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे त्याचें कळलें आह्मां वर्म। जे जे कर्मधर्म नाशवंत ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥

सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्ती। रखुमाईच्या पती सोयरिया ॥ १ ॥
गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम। देईं मज प्रेम सर्व काळ ॥ २ ॥
विठो माउलिये हाचि वर देईं। संचरोनि राहीं हृदयामाजी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कांहीं न मागें आणीक। तुझे पायीं सुख सर्व आहे ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥

गरुडाचें वारिकें कांसेपितांबर । सांवळे मनोहर कैं देखेन ॥ १ ॥
बरवया बरवंटा घनमेघ सांवळा । वैजयंती माळा गळा शोभे ॥ २ ॥
मुकुट माथां कोटि सूर्यांचा झळाळ । कौस्तुभ निर्मळ शोभे कंठीं ॥३॥
ओतीव श्रीमुख सुखाचें सकळ । वामांगीं वेल्हाळ रखुमा देवी॥४॥
उद्धव अक्रूर उभे दोहींकडे । वर्णिती पवाडे सनकादिक ॥ ५ ॥
तुका म्हणे नव्हे आणिकां सारिखा । तोचि माझा सखा पांडुरंग ॥६॥

॥ ६ ॥

धणी न पुरे गुण गातां । रूप दृष्टी न्याहाळितां ॥ १ ॥ बरवा बरवा पांडुरंग । कांति सांवळी सुरंग ॥ २ ॥ सर्व मंगळाचें सार । मुख सिद्धीचें भांडार ॥ ३ ॥ तुका म्हणे सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥४॥

॥ ७ ॥

राहो आतां हेंचि ध्यान । डोळां मन लंपटो ॥ १ ॥ कोंडुकोंडुनि धरीन जीवें । देहभावें पूजीन ॥ २ ॥ होईल येणें कळसा आलें । स्थिरावलें अंतरीं ॥ ३ ॥ तुका म्हणे गोजिरिया । विठोबा पायां पडो द्या ॥ ४ ॥

॥ ८ ॥

आवडे हें रूप गोजिरें सगुण । पाहतां लोचन सुखावले ॥ १ ॥
आतां दृष्टीपुढें ऐसाचि तूं राहे । जों मी तुज पाहे पांडुरंग ॥ २ ॥
लांचावलें मन लागलीसे गोडी । तें जीवें न सोडी ऐसें झालें ॥ ३ ॥
तुका म्हणे आम्ही मागावी लडिवाळी । पुरवावी आळी मायबापें ॥ ४ ॥

॥ ९ ॥

गरुडावरि बैसोनि येतो जगजेठी । त्याचे चरणीं मिठी घालूं चला ॥१ ॥
सांवळें रूपडें देखिलें लोचनीं । शंख चक्र दोन्ही शोभताहे ॥ २ ॥
पीतांबर झळके हेचि त्याची खूण । वाकी रुणझुण करीताती ॥ ३ ॥
गरुड चपेटा येत असे नेटें । कस्तुरीमळवट शोभताहे ॥ ४ ॥
पदक एकावळी शोभताहे कंठीं । तुका म्हणे मिठी घालूं चला ॥ ५ ॥

॥ १० ॥

गुणा आला विटेवरी । पितांबरधारी सुंदर ॥ १ ॥ डोळे कान त्याच्या ठायीं । मन पायीं राहो हें ॥ २ ॥ निवारोनि जाय माया । ऐशी छाया जयाची ॥ ३ ॥ तुका म्हणे समध्यान । हे चरण सुकुमार ॥ ४ ॥

॥ ११ ॥

स्वामी तूंही कैसा न पडसी डोळा । सुंदर सांवळा घवघवीत ॥१॥ चतुर्भुज माळा रुळे एकावळी । कस्तुरी निढळीं रेखिलीसे ॥२॥ शंख चक्र गदा रुळे वैजयंती । कुंडलें तळपती श्रवणीं दोन्ही ॥३॥ तुका म्हणे स्वामी आतां दावी पाय । पांडुरंगे माये कृपावंते ॥४॥

॥ १२ ॥

धरोनियां फरश करीं । भक्तजनांचीं विघ्नें वारी ॥१॥ ऐसा गजानन महाराजा । त्याचे चरणीं लाहो माझा ॥ २ ॥ सेंदूर शमी बहुप्रिय ज्याला । तुरा दूर्वांचा शोभला ॥३॥ उंदिर असे जयाचें वहन । माथां जडितमुगुट पूर्ण ॥४॥ नागयज्ञोपवीत रुळे । शुभ्र वस्त्र शोभित साजिरें ॥ ५ ॥ भावमोदक हाराभरी । तुका भावें पूजा करी ॥ ६ ॥

बालक्रीडा.

॥ १३ ॥

देवा आदिदेवा जगत्रयजीवा । परियेशी केशवा विनंति माझी ॥१॥
माझी वाणी तुझे वर्णी गुण नाम । ऐसें देई प्रेम कांहीं कळा ॥२॥
कळा तुजपाशीं आमुचें जीवन । उचित करून देई आम्हां ॥३॥
आम्हां शरणागतां तुझाचि आधार । तूं तव सागर कृपासिंधु ॥४॥
सिंधु पायवाट होय तुझ्या नामें । जाळी महा कर्में दुस्तरें तीं ॥५॥
तीं फळें उत्तमें तुझा निजध्यास । नाहीं गर्भवास सेविलीया ॥६॥
सेविलिया रामकृष्ण नारायण । नाहीं त्या बंधन संसाराचें ॥७॥
संसार तो काय तृणवत्तमय । अग्नि त्यासि खाय क्षणमात्रें ॥८॥

क्षणमात्रें जाळी दोषाचिया राशी । निंद्य उत्तमासी वंद्य करी ॥९॥
करीं श्रीद साच आपलें आपण । पतितपावन दीनानाथ ॥१०॥
नाथ अनाथांचा पति गोपिकांचा । पुरवी चित्तींचा मनोरथ ॥११॥
चित्तीं जें धरावें तुका ह्मणे दासीं । पुरविता होशी मनोरथ ॥१२॥

॥ १४ ॥

मनोरथ जैसे गोकुळींच्या जना । पुरवावी वासना तयापरी ॥१॥
ॠण फेडावया अवतार केला । अविनाश आला आकारासी ॥२॥
क्षीण झाला वसुदेव देवकीस । वधी बाळें कंस दुराचारी ॥३॥
दुराचारियासी नाहीं भूतदया । आपपर तया पापपुण्य ॥४॥
पुण्यकाळ त्यांचा राहिलासे उभा । देवकीच्या गर्भा देव आले ॥५॥
गर्भासी तयांच्या आला नारायण । तुटलें बंधन आपोआप ॥६॥
आपोआप बेड्या तुटल्या शृंखळा । बंदाच्या अर्गळा किळिया कोंडे ॥७॥
कोंडमार केला होता बहु दीस । सोडवी निमिष न लगतां ॥८॥
नकळे तो त्यासी सांगितला भाव । आपणासी ठाव नंदाघरीं ॥९॥
नंदाघरीं जातां येतां वसुदेवा । नाहीं जाला गोवा सर्वे देव ॥१०॥
सर्वे देव तया आड नये कांहीं । तुका ह्मणे नाहीं भय चिंता ॥११॥

॥ १५ ॥

चिंता ते पळाली गोकुळाबाहेरी । प्रवेश भीतरी केला देवें ॥१॥
देव आला घरा नंदाचिया गांवा । धन्य त्याच्या दैवा दैव आलें ॥२॥
आलें अविनाश धरूनि आकार । दैत्याचा संहार करावया ॥३॥
करावया भक्तजनांचें पाळण । आले रामकृष्ण गोकुळासी ॥४॥
गोकुळीं आनंद प्रगटलें सुख । निर्भर हे लोक घरोघरीं ॥५॥
घरोघरीं झाला लक्ष्मीचा वास । दैन्यदारिद्र्यास त्रास आला ॥६॥
आला नारायण तयांच्या अंतरा । दया क्षमा नरां नारीलोकां ॥७॥
लोकां गोकुळींच्या झालें ब्रह्मज्ञान । केलियावांचून जपतपें ॥८॥
जपतपें काय करावीं साधनें । जंव नारायणें कृपा केली ॥९॥

केलीं नारायणें आपुलीं अंकित । तोचि त्यांचें हित सर्व जाणे ॥१०॥
सर्व जाणे एक विष्णु साच खरा । आणीक दुसरा नाहीं नाहीं ॥११॥
नाहीं भक्ता दुजें तिहीं त्रिभुवनीं । एका चक्रपाणी वांचूनियां ॥१२॥
याऱ्या सुखसंगें घेती गर्भवास । तुका ह्मणे आस त्यजूनियां ॥१३॥

॥ १६ ॥

यांच्या पूर्वपुण्या कोण लेखा करी । जिहीं तो मुरारी खेळविला ॥१॥
खेळविला जिहीं अंतर्बाह्यसुखें । मेळवूनि मुखें चुंबन दिलें ॥२॥
दिलें त्यांसी सुख अंतरींचें देवें । जिहीं एका भावें जाणितला ॥३॥
जाणितला तिहीं कामातुर नारी । कृष्ण भोगावरी चित्त ज्यांचें ॥४॥
ज्यांचें कृष्णीं तन मन जालें रत । गृह पति सुत विसरल्या ॥५॥
विष तयां जालें धन मान जन । वसविती वन एकांतीं त्या ॥६॥
एकांतीं त्या जाती हरिसी घेउनी । भोगइच्छाधणी फेडावया ॥७॥
वयाच्या संपन्ना तैसा त्यांकारणें । अंतरींचा देणें इच्छाभोग ॥८॥
भोग त्याग नाहीं दोन्ही जयापासीं । तुका ह्मणे जैसी स्फटिकाशिळा ॥९॥

॥ १७ ॥

शिळा स्फटिकाची न पालटे भेदें । दाऊनियां छंदे जैसी तैसी ॥१॥
जैसा केला तैसा होय क्षणक्षणा । फेडावी वासना भक्तिभावें ॥२॥
फेडावया आला अवघियांची धणी । गोपाळ गौळणी मायबापां ॥३॥
मायबापा सोडविलें बंदीहुनी । चाणूर मर्दुनी कंसादिक ॥४॥
दिक नाहीं देणें अरिमित्रा एक । पूतना कंटक मुक्त केली ॥५॥
मुक्त केला मामा कंस महादोषी । बाळहत्या राशी पातकांच्या ॥६॥
पाप कोठें राहे हरी आठवितां । भक्ती द्वेषें चिंता जैसा तैसा ॥७॥
साक्षी तयापाशीं पूर्वील कर्मांच्या । बांधला सेवेच्या ऋणें देव ॥८॥
देव भोळा धांवे भक्ता पाठोपाठीं । उच्चारितां कंठीं मागेंमागें ॥९॥
मानाचा कंटाळा तुका ह्मणे त्यासी । धांवे तो घरांसी भाविकांच्या ॥१०॥

बिसरलीं बरी देहाची भावना । तेचि नारायणा सर्वपूजा ॥१०॥
पूजा भाविकांची न कळतां घ्यावी । न मागतां दावी निज ठाव ॥११॥
ठाव पावावया हिंडें मागें मागें । तुका ह्मणे संगें भक्तांचिया ॥ १२ ॥

॥ २२ ॥

भक्तजनां दिलें निजसुख देवें । गोपिका त्या भावें आलिंगिल्या ॥१॥
आलिंगिल्या गोपी गुणवंता नारी । त्यांच्या जन्मांतरीं हरि ऋणी ॥२॥
रुसलिया त्यांचें करी समाधान । करविता आपण क्रिया करी ॥ ३ ॥
क्रिया करी तुह्मां न वजे पासुनी । अवघिया जणी गोपिकांसी ॥४॥
गोपिकांसी ह्मणे वैकुंठींचा पती । तुह्मी माझ्या चित्तीं सर्व भावें ॥५॥
भाव जैसा माझ्या ठायीं तुह्मी धरा । तैसाचि मी खरा तुह्मांलागीं ॥६॥
तुम्हां कळों द्या हा माझा साच भाव । तुमचाचि जीव तुह्मां ग्वाही॥७॥
ग्वाही तुह्मां आह्मां असे नारायण । आपुलीच आण वाहतसे ॥ ८ ॥
सत्य बोले देव भक्तिभाव जैसा । अनुभवें रसा आणूनियां ॥ ९ ॥
यासी बुझावितो वेगळाल्या भावें । एकीचें हें ठावें नाहीं एकी ॥१०॥
एकी क्रिया नाहीं आवघियांचा भाव । पृथक हा देव घेतो तैसें ॥११॥
तैसें कळों नेदी जो मी कोठें नाहीं । अवघियांचे ठायीं जैसा तैसा १२॥
जैसा मनोरथ जये चित्तीं काम । तैसा मेघश्याम पुरवितो ॥१३॥
पुरविले मनोरथ गोपिकांचे । आणीक लोकांचे गोकुळींच्या ॥१४॥
गोकुळींच्या लोकां लावियेला छंद । बैसला गोविंद त्यांचे चित्तीं ॥१५॥
चित्तें हीं चोरुनी घेतलीं सकळा । आवडी गोपाळावरी तया ॥१६॥
तयासी आवडे वैकुंठनायक । गेलीं सकळीक विसरोनि ॥१७॥
निंदा स्तुति कोणी न करी कोणाची । नाहीं या देहाचि शुद्धि कोणा१८।
कोणासी नाठवे कन्या पुत्र माया । देव ह्मणुनि तया चुंबन देती ॥१९॥
देती या टाकून भ्रतारासी घरीं । लाज ते अंतरीं आथीच ना ॥२०॥
नाहीं कोणा धाक कोणाशीं कोणाचा । तुका ह्मणे वाचा काया मनें २१॥

॥ २३ ॥

मनें हरिरूपीं गुंतल्या वासना । उदास या सुना गौळियांच्या ॥ १ ॥
यांच्या भ्रतारांचीं धरूनियां रूपें । त्यांच्या घरीं त्यांपें भोग करी ॥२॥
करी कवतुक त्यांचें तयापरी । एका दिसे हरि एका लेक ॥ ३ ॥
एक भाव नाहीं सकळांच्या चित्तीं । ह्मणऊनि प्रीति तैसें रूप ॥४॥
रूप याचें आहे अवघेंचि एक । परि कवतुक दाखविलें ॥ ५ ॥
लेंकरूं न कळे स्थूळ कीं लहान । खेळे नारायण कवतुकें ॥ ६ ॥
कवतुक केलें सोंग बहुरूप । तुका म्हणे बाप जगाचा हा ॥ ७ ॥

॥ २४ ॥

जगाचा हा बाप दाखविलें मायें । माती खातां जाय मारावया ॥ १ ॥
मारावया तिनें उगारिली काठी । भुवनें त्या पोटीं चौदा देखे ॥ २ ॥
देखे भयानक झांकियेले डोळे । मागुता तो खेळे तियेपुढें ॥ ३ ॥
पुढें रिघोनियां घाली गळां कव । कळों नेदी माव मायावंत ॥४॥
मायावंत विश्वरूप काय जाणे । माझें माझें ह्मणे बाळ देवा ॥ ५ ॥
बाळपणीं रिठा रगडिला दाढे । मारियेलें गाढे कागबग ॥ ६ ॥
गळां बांधवूनी उखळासी दावें । उन्मळीं त्या भावें विमळार्जून ॥ ७ ॥
न कळे जुनाट जगाचा जीवन । घातलें मोहन गौळियांसी ॥ ८ ॥
शिंकीं उतरूनी खाय नवनीत । न कळे बहुत होय तरी ॥ ९ ॥
तरी दुधें डेरे भरले रांजण । खाय ते भरून दावी दुणी ॥ १० ॥
दुणी जाले त्याचा मानिती संतोष । दुभत्याची आस धरूनियां ॥ ११ ॥
आशाबद्धा देव असोनि जवळी । नेणती ते काळीं स्वार्थामुळें ॥ १२ ॥
मुळें याच देव नकळे तयांसी । चित्त आशापाशीं गोवियेलें ॥ १३ ॥
लेंकरूं आमचें म्हणे दसवंती । नंदाचिये चित्तीं तोचि भाव ॥ १४ ॥
भाव जाणावया चरित्र दाखवी । घुसळितां रवी डेरियांत ॥ १५ ॥
डेरियांत लोणी खादलें रिघोनि । पाहे तों जननी हातीं लागे ॥ १६ ॥
हातीं धरूनियां काढिला बाहेरी । देखोनियां करी चोज त्यासी ॥ १७ ॥

सिकवी विचार नेणें त्याची गती। होता कोणेरीति डेरियांत ॥१८॥
यासी पुत्रलोभें नकळें हा भाव। कळो नेदी भाव देव त्यांसी ॥१९॥
त्यांसी मायामोहजाळ घाली फांसा। देव आपणसा कळो नेदी ॥२०॥
नेदी भाव राहो लोभिकांचे चित्तीं। जाणतांचि होतीं आंधळीं तीं ॥२१॥
आंधळीं तीं तुका म्हणे संसारीं। जिहीं नाहीं हरी ओळखिला ॥ २२ ॥

॥ २५ ॥

ओळखी तयांसी होय एका भावें । दुसरिया देवें न पविजे ॥ १ ॥
न पविजे कदा उन्मत्त जालिया । दंभ तोचि वाया नागवण ॥ २ ॥
वनवास देवा कारणें एकांत । करावीं हीं व्रततपें याग ॥ ३ ॥
व्रत याग यांसी फळलीं बहुतें । होतीं या संचितें गौळियांचीं ॥४॥
यांसी देवें तारियेलें न कळतां । मागील अनंता ठावें होतें ॥५॥
होतें तें द्यावया आला नारायण । मायबापां ऋण गौळियांचें ॥६॥
गौळियांचें सुख दुर्लभ आणिकां । नाहीं ब्रह्मादिकां तुका ह्मणे ॥७॥

॥ २६ ॥

नेणतियांसाठीं नेणतां ल्हान। थिंकोनी भोजन मागे माये ॥१॥
माया दोनी यास बाप नारायणा । सारखी भावना तयावरी ॥२॥
तयावरी त्यांचा समचित्त भाव। देवकीवसुदेव नंद दोघे ॥३॥
घेउनिया एके ठायीं अवतार। एकीं केला थोर वाढवूनी ॥४॥
उणा पुरा यासी नाहीं कोणी ठाव। सारिखाची देव अवघियांसी ॥५॥
यासी दोनी ठाव सारिखे अनंता। आधील मागुता वाढला तो ॥६॥
वाढला तो सेवाभाक्तिचिया गुणें । उपचार मिष्टानें करूनिया ॥७॥
करूनी सायास मेळविलें धन। तेंही कृष्णार्पण केलें तिहीं ॥८॥
कृष्णासी सकळ गाई घोडे ह्मैसी। समर्पिल्या दासीं जीवेंभावें ॥९॥
जीवेंभावें त्यांची करिती ते सेवा। न विसंबती नांवा क्षणभरी ॥१०॥
क्षणभरी होतां वेगळा तयास। होती कासावीस प्राण त्यांचे ॥११॥
त्यांचे ध्यानीं मनीं सर्वभावें हरि। देह काम करी चित्त त्यापें ॥१२॥

त्याचोंचि चिंतन कृष्ण कोठें गेला । कृष्ण हा जेविला नाहीं कृष्ण ॥१३॥
कृष्ण आला घरा कृष्ण गेला दारा । कृष्ण हा सोयिरा भेटो कृष्ण॥१४॥
कृष्ण गातां ओंव्या दळणीं कांडणीं । कृष्ण हा भोजनीं पाचारिती॥१५॥
कृष्ण तयां ध्यानीं आसनीं शयनीं । कृष्ण देखे स्वप्नीं कृष्णरूप ॥ १६ ॥
कृष्ण त्यांस दिसे आभास दुश्चिता । धन्य मातापिता तुका ह्मणे ॥१७॥

॥ २७ ॥

कृष्ण हा परिचारी कृष्ण हा व्यवहारी । कृष्ण घ्या वो नारी आणिकी ह्मणे
ह्मणे कृष्णाविण कैसें तुह्मां गमे । विळ हा करमे वांयाविण ॥ २ ॥
वांयाविण तुह्मी पिटितां चावटी । घ्यागे जगजेठी क्षणभरी ॥ ३ ॥
क्षणभरी याच्या सुखाचा सोहळा । पाहा एकवेळा घेऊनिया ॥४॥
याचें सुख तुह्मां कळलियावरी । मग दारोदारीं न फिराल ॥ ५ ॥
लटिकें हें तुह्मां वाटेल खेळणें । एका कृष्णाविण अवघेंचि ॥ ६ ॥
अवघ्यांचा तुह्मी टाकाल सांगात । घेऊनी अनंत जाल राना ॥ ७ ॥
नावडे तुह्मांस आणीक बोलिलें । मग हें लागलें हरिध्यान ॥ ८ ॥
न करा हा मग या जीवा वेगळा । टोंकवाल बाळा आणिकांहीं ॥ ९ ॥
आणिकांहीं तुह्मां येती काकुलती । जवळी इच्छिती क्षण बैसो ॥ १० ॥
बैसो चला नाहीं गोपाळाचें मुख । एकी एक सुख सांगतील ॥ ११ ॥
सांगे जं ऐसी मात दसवंती । तंव त्या धरिती चित्तीं बाळा ॥ १२ ॥
बाळा एकी घरा घेऊनियां जाती । नाहीं त्या परती तुका ह्मणे ॥ १३ ॥

॥ २८ ॥

तुका ह्मणे पुन्हां न येती मागुत्या । कृष्णासी खेळतां दिवस गमे ॥१॥
दिवस राती कांहीं नाठवे तयांसी । पाहतां मुखासी कृष्णाचिया ॥२॥
याच्या मुखें नये डोळयासी वीट । राहिले हे नीट तटस्थचि ॥३॥
तटस्थ राहिलें सकळ शरीर । इंद्रियें व्यापार विसरलीं ॥४॥
विसरल्या तान भूक घरदार । नाहीं हा विचार असो कोठें ॥५॥
कोठें असो कोण जाला वेळ काळ । नाठवे सकळ विसरल्या ॥६॥

विसरल्या आह्मी कोणीये जातीच्या। वर्णाही चहूंच्या एक जाल्या॥७॥
एक जाल्या तेव्हां कृष्णाचिया सुखें। निःशंक भातुकें खेळतील ॥८॥
खेळती भातुकें कृष्णाच्या सहित। नाहीं आशंकित चित्त त्यांचें ॥९॥
चित्तीं तो गोविंद लटिकें दळण। करिती हें जन करी तैसें ॥१०॥
जन करी तैसा खेळतील खेळ। अवघा गोपाळ करूनिह्मां ॥११॥
करिती आपला अवघा गोविंद। जना साच फंद लटिका त्या ॥१२॥
त्यांनीं केला हरि सासुरे माहेर। बंधु हे कुमर दीर भावें ॥१३॥
भावना राहिली एकाचिया ठायीं। तुका ह्मणे पायीं गोविंदाचे ॥१४॥

॥ २९ ॥

गोविंद भ्रतार गोविंद मूळहारी। नांमें भेद परि एकचि तो॥ १ ॥
एकाचींच नामें ठेवियेलीं दोनी। कल्पितील मनीं यावें जावें॥ २ ॥
जावें यावें तिहीं घरींचिया घरीं। तेथींची सिदोरी तेथें न्यावी॥ ३ ॥
विचारितां दिसे येणें जाणें खोटें। दाविती गोमटें लोकां ऐसें॥ ४ ॥
लोक करूनियां साच वर्तताती। तैशा त्या खेळती लटिक्याची॥ ५ ॥
लटिकीं करिती मंगळदायकें। लटिकींच एकें एकां व्याही॥ ६ ॥
व्याही भाई हरि सोयरा जावई। अवघियांच्या ठायीं केला एक ॥७॥
एकाशीच पावें जें कांहीं करिती। उपचार संपत्ति नाना भोग ॥ ८ ॥
भोग देती सर्व एका नारायणा। लटिकया भावना व्याही भाई॥ ९ ॥
लटिकाची त्यांनीं केला संवसार। जाणती साचार वेगळा त्या ॥१०॥
त्यांनीं मृत्तिकेचे करूनी अवघे। खेळतील दोघे पुरुषनारी ॥ ११ ॥
पुरुषनारी त्यांनीं ठेवियेलीं नांवें। कवतुक भावें विचरती ॥ १२ ॥
विचरती जैसें साच भावें लोक। तैसें नाहीं सुख खेळतीया ॥१३॥
यांनीं जाणितलें आपआपणया। लटिकें हें वायां खेळतों तें ॥१४॥
खेळतों ते आह्मी नव्हों नारीनर। ह्मणोनी विकार नाहीं तयां ॥१५॥
तयां ठावें आहे आह्मी अवघीं एक। ह्मणोनी निःशंक खेळतील ॥१६॥
तयां ठावें नाहीं हरिचिया गुणें। आह्मीं कोणकोणे काय खेळों ॥१७॥

काय खातों आह्मीं कासया सांगातें । कैसें हें लागतें नेणों मुखीं ॥१८॥
मुखीं चवी नाहीं वरी अंगीं लाज । वर्ण याती काज न धरिती ॥१९॥
न धरिती कांहीं संकोच त्या मना । हांसतां या जना नाइकती ॥२०॥
नाइकती बोल आणिकांचे कानीं । हरि चित्तीं मनीं बैसलासे ॥२१॥
बैसलासे हरि जयांचिये चित्तीं । तयां नावडती मायबापें ॥२२॥
मायबापें त्यांचीं नेती पाचारूनी । बळें परि मनीं हरि बसे ॥२३॥
बसतील बाळा आपुलाले घरीं । ध्यान त्या अंतरीं गोविंदाचें ॥२४॥
गोविंदाचें ध्यान निजलिया जाग्या । आणीक वाउग्या न बोलती ॥२५॥
न बोलती निजलिया हरिविण । जागृति स्वप्न एक जालें ॥२६॥
एकविध सुख घेती नित्य बाळा । भ्रमर परिमळा लागीं तैसा ॥२७॥
तैसा त्यांचा भाव घेतला त्यापरी । तुका ह्मणे हरि बाळलीला ॥२८॥

॥ ३० ॥

लीलाविग्रही तो लेववी खाववी । यशोदा बैसवी मांडीवरी ॥ १ ॥
मांडीवरी भार पुष्पाचिये परी । बैसोनियां करी स्तनपान ॥ २ ॥
नभाचाही साक्षी पाताळापरता । कुर्वाळिते माता हातें त्यासी ॥ ३ ॥
हातें कुर्वाळूनी मुखीं घाली घास । पुरे ह्मणे तीस पोट धालें ॥ ४ ॥
पोट धालें मग देतसे ढेंकर । भक्तीचें तें फार तुळसीदळ ॥ ५ ॥
तुळसीदळ भावें सहित देवा पाणी । फार तें त्याहुनि क्षीरसागर ॥६॥
क्षीराचा कंटाळा असे एक वेळ । भक्तीचें तें जळ गोड देवा ॥७॥
देवा भक्त जिवाहुनी आवडती । सकळहि प्रीति त्यांच्याठायीं ॥८॥
त्यांचा हा अंकित सर्व भावें हरि । तुका म्हणे करी सर्व काज॥९॥

॥ ३१ ॥

जयेवेळीं चोरूनियां नेलीं वत्सें । तयालागीं तैसें होणें लागे ॥ १ ॥
लागे दोहीं ठायीं करावें पाळण । जगाचा जीवन मायबाप ॥ २ ॥
माय जाल्यावरी अवघ्या वत्सांची । घरीं वर्तें जीचीं तैसा झाला॥३॥
झाला तैसा जैसें घरींचे गोपाळ । आणिक सकळ मोहरीं पांवे॥४॥

मोहरी पांवे सिंगें वाहिल्या काहाळा । देखिला सोहळा ब्रह्मादिकीं ॥५॥
ब्रह्मादिकां सुख स्वप्नींहि नाहीं । तैसें दोहीं ठायीं वोसंडलें ॥ ६ ॥
वोसंडल्या क्षीर अमुप त्या गाई । जैसी ज्याची आई तैसा जाला ॥७॥
लाघव कळलें ब्रह्मयासी याचें । परब्रह्म साचें अवतरलें ॥८॥
तरले हे जन सकळही आतां । ऐसें तो विधाता बोलियेला ॥९॥
लागला हे स्तुति करूं अनंताची । चतुर्मुख वाची भक्तिस्तोत्रें ॥१०॥
भक्तिकाजें देवें केला अवतार । पृथिवीचा भार फेडावया ॥११॥
पृथिवी दाटिली होती या असुरीं । नासाहवे वरी भार तये ॥१२॥
तया काकुलती आपल्या दासांची । तयालागीं वेंची सर्वस्वही ॥१३॥
स्वहित दासांचें करावयालागीं । अव्यक्त हे जगीं व्यक्ती आलें ॥१४॥
लेखा कोण करी त्यांचिया पुण्याचा । जयांसवें वाचा बोले हरी ॥१५॥
हरी नाममात्रें पातकांच्या राशी । तो आला घरासि गौळियांच्या ॥१६॥
गौळियें अवघीं झालीं कृष्णमय । नामें लोकत्रय तरतील ॥१७॥
तरतील नामें कृष्णाचिया दोषी । बहुत ज्यांपाशीं होइल पाप ॥१८॥
पाप ऐसें नाहीं कृष्णनामें राहे । धन्य तोचि पाहे कृष्णमुख ॥१९॥
मुख माझें काय जो मी वर्णु पार । मग नमस्कार घाली ब्रह्मा ॥२०॥
ब्रह्मा नमस्कार घाली गोधनासी । कळला तयासी हाचि देव ॥२१॥
देवचि अवघा जालासे सकळ । गाई हा गोपाळ वत्सें तेथें ॥२२॥
तेथें पाहाणें जें आणीक दुसरें । मूर्ख त्या अंतरें दुजा नाहीं ॥२३॥
दुजा भाव तुका ह्मणे जया चित्तीं । रवरव भोगिती कुंभपाक ॥२४॥

॥ ३२ ॥

कुंभपाक लागे तयासी भोगणें । अवघाचि नेणें देव ऐसा ॥१॥
देव ऐसा ठावा नाहीं जया जना । तयासी यातना यम करी ॥२॥
कळला हा देव तया साच खरा । गाई वत्सें घरा धाडी ब्रह्मा ॥३॥
ब्रह्मादिकां ऐसा देव अगोचर । कैसा त्याचा पार जाणवेल ॥४॥
जाणवेल देव गौळियांच्या भावें । तुका ह्मणे व्हावें साचित हें ॥५॥

॥ ३३ ॥

संचित उत्तम भूमि कसूनिया । जाऊं नेणे वांया परि त्यांचें ॥१॥
त्यांचिया पिकासी आलीया घुमरी । आल्या गाईवरी आणिक गाई॥२॥
गाई दवडूनी घालिती बाहेरी । तंव ह्मणे हरी बांधा त्याही ॥३॥
त्याही तुह्मी बांधा तुमच्या सारिख्या । भोवंडा पारिख्या वाड्यांतूनी॥४॥
पारिख्या न येती कोणाचिया घरा । सूत्रधारी खरा नारायण ॥ ५ ॥
नारायण नांदे जयाचिये ठायीं । सहज तेथें नाहीं घालमेली ॥ ६ ॥
मेलीं हीं शहाणीं करितां सायास । नाहीं सुखलेश तुका ह्मणे ॥७॥

॥ ३४ ॥

तुका ह्मणे सुख घेतलें गोपाळीं । नाचतीं कांबळीं करूनी ध्वजा ॥१॥
करुनिया टिरी आपल्या मांदळ । वाजविती टाळ दगडाचे ॥ २ ॥
दगडाचे टाळ कोण त्यांचा नाद । गीत गातां छंद ताल नाहीं ॥३॥
ताल नाहीं गातां नाचतां गोपाळा । घननीळ सांवळा तयांमध्यें ॥४॥
मध्यें जयां हरि सुख तें आगळें । देह भाव काळें नाहीं तयां ॥ ५ ॥
तयांसी आलंगी आपुलिया करीं । जाती भूमीवरी लोटांगणीं ॥ ६ ॥
निजभाव देखे जयांचिये अंगीं । तुका ह्मणे संगीं क्रीडे तया ॥ ७ ॥

॥ ३५ ॥

तयांसवें करी काला दहींभात । सिदोऱ्या अनंत मेळवुनी ॥ १ ॥
मेळवुनी अवघियांचे एके ठायीं । मागें पुढें कांहीं उरों नेदी ॥२॥
नेदी चोरी करूं जाणे अंतरींचें । आपलें ही साचें द्यावें तेथें ॥ ३ ॥
द्यावा दहीं भात आपले प्रकार । तयांचा व्यवहार सांडवावा ॥ ४ ॥
वांटी सकळांसीं हातें आपुलिया । जैसें मागे तया तैसें द्यावें ॥५॥
द्यावें सांभाळूनी समतुक भावें । आपणहि खावें त्यांचें तुके ॥ ६ ॥
तुक सकळांचें गोविंदाचे हातीं । कोण कोणे गति भला बुरा ॥ ७ ॥
राखी त्यास तैसें आपल्याला भावें । विचारूनी द्यावें जैसें तैसें ॥८॥
तैसें सुख नाहीं वैकुंठींच्या लोकां । तें दिलें भाविकां गोपाळांसी ॥९॥

गोपाळांचे मुखीं देऊनी कवळ । घांस माखे लाळ खाय त्यांची ॥१०॥
त्यांचिये मुखाचे काढूनियां घांस । झोंबतां हातांस खाय बळें ॥११॥
बळें जयाचिया ठेंगणें सकळ । तयातें गोपाळ पाडितील ॥१२॥
पाठीं उचलूनी वाहतील खांदीं । नाचतील मांदी मेळवूनी ॥१३॥
मांदी मेळवूनी धणी दिली आह्मां। तुका ह्मणे जमा केल्या गाई ॥१४॥

॥ ३६ ॥

केला पुढें हरि अस्तमाना दिसा । मागें त्यासरिसा थाट चाले ॥१॥
थाट चाले गाई गोपाळांचा धूम । पुढें कृष्ण राम तयां सोयी ॥२॥
सोयी लागलिया तयांची अनंतीं । न बोलावितां येती मागें तया ॥३॥
तयाचिये चित्तीं बैसला अनंत । घेती नित्यानित्य तेंचि सुख ॥४॥
सुख नाहीं कोणा हरीच्या वियोगें। तुका ह्मणे जुगें घडी जाय ॥५॥

॥ ३७ ॥

जाय फाकोनियां निवडोनी गाई । आपलाली सोयी घराचिये ॥१॥
घराचिये सोयी अंतरला देव । गोपाळांचा जीव गोविंदापें ॥२॥
गोविंदें वेधिलें तुका ह्मणे मन । वियोगें ही ध्यान संयोगाचें ॥३॥

॥ ३८ ॥

संयोग सकळां असे सर्वकाळ । दुश्चित्त गोपाळ आला दिसे ॥१॥
गोपाळ गुणाचा ह्मणे गुणमय । निंबलोण माये उतरिलें ॥२॥
उतरूनी हातें धरी हनुवटी । ओंवाळुनी दिठी सांडियेली ॥३॥
दिठी घाली माता विश्वाच्या जनका। भक्तीचिया सुखा गोडावला ॥४॥
लहान हा थोर जीवजंतु भूतें । आपण दैवतें जाला देवी ॥५॥
देवी ह्मैसासुर मुंजिया खेचर । लहानहि थोर देव हरि ॥६॥
हरि तुका ह्मणे अवघा एकला । परि हा धाकुला भक्तासाठीं ॥७॥

॥ ३९ ॥

भक्तीसाठीं केली यशोदेसी आळी । थिंकोनियां चोळी डोळे देव ॥१॥
देव गिळूनियां धरिलें मौन । माये म्हणे कोण येथें दुजें ॥२॥

दुजें येथें कोणी नाहीं कृष्णाविण । निरुतें जाणोन पुसे देवा ॥३॥
देवापाशीं पुसे देव काय जाला । हांसें आलें भोळा याचें हरी ॥४॥
यांचे मी जवळी देव तो नेणती । लटिकें मानिती साच खरें ॥५॥
लटिकें तें साच साच तें लटिकें । नेणती लोभिकें आशाबद्ध ॥६॥
सांग ह्मणे माय येरू वासी तोंड । तंव तें ब्रह्मांड देखे माजी ॥७॥
माजी जया चंद्र सूर्य तारांगणें । तो भक्तांकारणें बाळलीळा ॥ ८ ॥
लीळा कोण जाणे याचें महिमान । जगाचें जीवन देवादिदेव ॥ ९ ॥
देवें कवतुक दाखविलें तयां । लागती ते पायां मायबाप ॥ १० ॥
मायबाप ह्मणे हाचि देव खरा । आणीक पसारा लटिका तो ॥११॥
तोहि त्यांचा देव दिला नारायणें । माझें हें करणें तोहि मीच ॥१२॥
मीच ह्मणऊनी जें जें जेथें ध्याती । तेथें मी श्रीपति भोगिता तें ॥१३॥
तें मज वेगळें मी तया निराळा । नाहीं या सकळा ब्रह्मांडांत ॥१४॥
तद्भावना तैसें भविष्य तयाचें । फळ देता साचें मीच एक ॥१५॥
मीच एक खरा बोले नारायण । दाविलें निर्वाण निजदासां ॥१६॥
निजदासां खूण दाविली नीरुती । तुका म्हणे भूतीं नारायण ॥ १७ ॥

॥ ४० ॥

नारायण भूतीं न कळे जयांसी । तयां गर्भवासीं येणें जाणें ॥ १ ॥
येणें जाणें होय भूतांच्या मत्सरें । न कळतां खरें देव ऐसा ॥ २ ॥
देव ऐसा जया कळला सकळ । गेली तळमळ द्वेषबुद्धि ॥ ३ ॥
बुद्धीचा पालट नव्हे कोणे काळीं । हरि जळीं स्थळीं तयां चित्तीं ॥४॥
चित्त तें निर्मळ जैसें नवनीत । जाणिजे अनंत तयामाजी ॥ ५ ॥
तयामाजी हरि जाणिजे त्या भावें । आपलें परावें सारिखेंचि ॥ ६ ॥
चिंतनें तयाच्या तरती आणीक । जो हें सकळीक देव देखे ॥ ७ ॥
देव देखे तोही देव कैसा नव्हे । उरला संदेहे काय त्यासी ॥ ८ ॥
काया वाचा मनें पूजावे वैष्णव । ह्मणऊनी भाव धरूनियां ॥ ९ ॥
यांसी कवतुक दाखविलें रानीं । वोणवा गिळूनी गोपाळांसी ॥ १० ॥

गोपाळांसी डोळे झांकविले हातें । धरिलें अनंतें विश्वरूप ॥ ११ ॥
पसरूनी मुख गिळियेलें ज्वाळ । पाहाती गोपाळ बोटां सांदी ॥ १२ ॥
संधि सारूनियां पाहिलें अनंता । ह्मणती ते आतां कळलासी ॥ १३ ॥
कळला हा तुझा देह नव्हे देवा । गिळिला वोणवा आणीक तो ॥१४॥
तो तयां कळला आरुषां गोपाळां । दुर्गम सकळां साधनांसी ॥ १५ ॥
सीण उरे तुका ह्मणे साधनाचा । भाविकांसी साचा भाव दावी ॥१६॥

॥ ४१ ॥

भाव दावी शुद्ध देखोनियां चित्त । आपल्या अंकित निजदासां ॥ १ ॥
सांगे गोपाळांसी काय पुण्य होतें । वांचलों जळते आगी हातीं ॥ २ ॥
आजी आम्हां येथें राखियेलें देवें । नाहीं तरी जीवें न वांचतों ॥ ३ ॥
न वांचत्या गाई जळतों सकळें । पूर्वपुण्यबळें वांचविलें ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्य होतें तुमाचिये गांठीं । बोले जगजेठी गोपाळांसी ॥ ५ ॥
गोपाळांसी ह्मणे वैकुंठनायक । भले तुह्मी एक पुण्यवंत ॥ ६ ॥
करी तुका ह्मणे करविता आपण । द्यावें थोरपण सेवकांसी ॥ ७ ॥

॥ ४२ ॥

काय आह्मां चाळविसी वायांविण । ह्मणती दुरून देखिलासी ॥ १ ॥
लावूनियां डोळे नव्हतों दुश्चित । तुज पराचित्त माव होती ॥ २ ॥
होती दृष्टि आंत उघडी आमची । बाहेरी ते वांयांचि कुंची झाकूं॥३॥
जालासि थोरला थोरल्या तोंडाचा। गिळियेला वाचा धूर आगी॥४॥
आगी खातो ऐसा आमचा सांगाती । आनंदें नाचती भोंवतालीं ॥५॥
भोंवतीं आपणा मिळविलीं देवें । तुका ह्मणे ठावें नाहीं ज्ञान ॥ ६ ॥

॥ ४३ ॥

नाहीं त्याची शंका वैकुंठनायका । नेणती ते एकाविण दुजा ॥ १ ॥
जाणतियां सवें येऊं नेदी हरि । तर्कवादी दुरी दुराविले ॥ २ ॥
वादियासीं भेद निंदा अहंकार । देऊनियां दूर दुराविले ॥ ३ ॥
दुराविले दूर आशाबद्ध देवा । करितां या सेवा कुटुंबाची ॥ ४ ॥
चित्तीं द्रव्यदारा पुत्रादिसंपत्ती । समान ते होती पशु नर ॥ ५ ॥

नरक साधिला विसरोनि देवा । बुडाले ते भवनदीमाजी ॥ ६ ॥
जिहीं हरिसंग केला संवसारीं । तुका ह्मणे खरी खेप त्यांची ॥ ७ ॥

॥ ४४ ॥

खेळींमेळीं आले घरा गोपीनाथ । गोपाळांसहित मातेपाशीं ॥ १ ॥
मातेपाशीं एक नवल सांगती । जाली तैसी ख्याती वोणव्याची ॥ २ ॥
ओवाळिलें तिनें करूनी आरती । पुसे दसवंती गोपाळांसी ॥ ३ ॥
पुसे पडताळुनी मागुती मागुती । गोपाळ सांगती कवतूक ॥ ४ ॥
कवतूक कानीं आइकतां त्यांचे । बोलतां ये वाचे वीट नये ॥ ५ ॥
नयन गुंतले श्रीमुख पाहतां । न साहे लवतां आड पातें ॥ ६ ॥
तेव्हां कवतूक कळों आलें कांहीं । हळूहळू दोहीं मायबापां ॥ ७ ॥
हळूहळू त्यांचें पुण्य जालें वाड । वारलें हें जाड तिमिराचें ॥ ८ ॥
तिमिर हें तेथें राहों शके कैसें । जालियां प्रकाशें गोविंदाच्या ॥ ९ ॥
दावी तुका ह्मणे देव ज्या आपणा । पालटे तें क्षणामाजी एका ॥ १० ॥

॥ ४५ ॥

काय आतां यासी ह्मणावें लेंकरूं । जगाचा हा गुरु मायबाप ॥ १ ॥
माया याची यासी राहिली व्यापून । कळों नये क्षण एक होतां ॥ २ ॥
क्षण एक होतां विसरलीं त्यासी । माझें माझें ऐसें करी बाळा ॥ ३ ॥
करी कवतुक कळों नेदी कोणा । योजूनी कारणा तेंचि खेळे ॥ ४ ॥
तें सुख लुटिलें घरींचिया घरीं । तुका ह्मणे परी आपुलाल्या ॥ ५ ॥

॥ ४६ ॥

आपुलाल्यापरी करितील सेवा । गीत गाती देवा खेळवूनी ॥ १ ॥
खेळ मांडियेला यमुने पाबळीं । या रे चेंडूफळी खेळूं आतां ॥ २ ॥
आणविल्या डांगा चवगुणां काठी । बैसोनियां वांटी गडिया गडी ॥ ३ ॥
गडी जंव पाहे आपणासमान । नाहीं नारायण ह्मणे दुजा ॥ ४ ॥
जाणोनी गोविंदें सकळांचा भाव । तयांसी उपाव तोचि सांगे ॥ ५ ॥
सांगे सकळांसी व्हा रे एकीकडे । चेंडू राखा गडे तुह्मी माझा ॥ ६ ॥
मज हा न लगे आणीक सांगाती । राखावी बहुतीं हाक माझी ॥ ७ ॥

माझे हाके हाक मेळवा सकळ । नव जा वरळ एकमेकां ॥ ८ ॥
एका समतुकें अवघेचि राहा । जाईल तो पाहा धरा चेंडू ॥९॥
चेंडू धरा ऐसें सांगतो सकळां । आपण निराळा एकलाचि ॥१०॥
चिंतूनियां चेंडू हाणे ऊर्ध्वमुखें । ठेलीं सकळीक पाहातचि ॥ ११ ॥
पाहातचि ठेलीं न चलतां कांहीं । येरू लवलाहीं ह्मणे धरा ॥ १२ ॥
धरावा तयानें त्याचें बळ ज्यासी । येरां आणिकांसी लाग नव्हे ॥१३॥
नव्हे काम बळ बुद्धि नाहीं त्याचें । न धरवे निंचें उंचाविण ॥ १४ ॥
विचारीं पडले देखोनी गोपाळ । या ह्मणे सकळ मजमागें ॥ १५ ॥
मार्ग देवाविण न दिसे आणिका । चुतुर होते का बहुत जन ॥ १६ ॥
चतुर चिंतिती बहुत मारग । हरि जाय लाग पाहोनियां ॥ १७ ॥
यामागें जे गेले गोविंदा गोपाळ । ते नेले सीतळ पंथ ठायां ॥ १८ ॥
पंथ जे चुकले आपले मतीचे । तयांमागें त्यांचे तेचि हाल ॥ १९ ॥
हाल दोघां एक मोहरां मागिलां । चालतां चुकलां वाट पंथ ॥ २० ॥
पंथ पुढिलांसी चालतां न कळे । मागिलांनीं डोळे उघडावे ॥ २१ ॥
वयाचा प्रबोध विचार ज्या नाहीं । समान तो देहीं बाळकांसी ॥ २२ ॥
सिकविलें हित नाइके जो कानीं । त्यामागें भल्यांनीं जाऊं नये ॥ २३ ॥
नये तेंचि करी श्रेष्ठाचिया मना । मूर्ख एक जाणा तोचि खरा॥ २४ ॥
रानभरी जाले न कळे मारग । मग तो श्रीरंग आठविला ॥ २५ ॥
लाज सांडूनियां मारितील हाका । कळलें नायका वैकुंठींच्या ॥ २६ ॥
चारी वेद ज्याची कीर्ति वाखाणिती । तया अति प्रीति गोपाळांची॥२७॥
गोपाळांचा धांवा आइकिला कानीं । सोयी चक्रपाणि पालविलें ॥ २८ ॥
सोयी धरूनियां आले हरीपासीं । लहान थोरांसी सांभाळिलें ॥ २९ ॥
सांभाळिलें तुका ह्मणे सकळांही । सुखी जाले तेही हरिमुखें ॥ ३० ॥

॥ ४७ ॥

मुखें सांगे त्यांसी पैल चेंडू पहा । उदकांत डोहाचिये माथां ॥ १ ॥
माथां कळंबाचे अवघडा ठायीं । दाविवेळा डोहीं जळामाजी ॥ २ ॥

जळांत पाहतां आडतीये दृष्टी । ह्मणे जगजेठी ऐसें नव्हे ॥ ३ ॥
नव्हे साच चेंडू छाया दिसे आंत । खरा तेथें चित्त लावा वरी ॥ ४ ॥
वरी देखियेला अवघ्यांनीं डोळां । ह्मणती गोपाळा आतां कैसें ॥ ५ ॥
कैसें करूनियां उतरावा खालीं । देखोनियां भ्यालीं अवघीं डोहो ॥ ६ ॥
डोहो बहू खोल काळया भीतरी । सरलीं माघारीं अवघीं जणें ॥ ७ ॥
जयाचें कारण तयासीच ठावें । पुसे त्याच्या भावें त्यास हरि ॥ ८ ॥
त्यासी नारायण ह्मणे राहा तळीं । चढे वनमाळी झाडावरी ॥ ९ ॥
वरी जातां हरि पाहाती गोपाळ । ह्मणती सकळ आह्मी नेणों ॥ १० ॥
नेणों ह्मणती हें करितोसी काई । आह्मां तुझी आई देइल सिव्या ॥ ११ ॥
आपुलिया कानां ठेवूनियां हात । सकळीं निमित्य टाळियेलें ॥ १२ ॥
निमित्याकारणें रचिलें कारण । गेला नारायण खांदीवरी ॥ १३ ॥
खांदीवरी पाव ठेवियेला देवें । पाडावा त्या भावें चेंडू तळीं ॥ १४ ॥
तळील नेणती तुका म्हणे भाव । अंतरींचा देव जाणों नेदी ॥ १५ ॥

॥ ४८ ॥

नेदी कळों केल्याविण तें कारण । दाखवी आणून अनुभवा ॥ १ ॥
न पुरेसा हात घाली चेंडूकडे । ह्मणितलें गडे सांभाळावें ॥ २ ॥
सांभाळ करिता सकळां जीवांचा । गोपाळांसी वाचा ह्मणे बरें ॥ ३ ॥
बरें विचारुनी करावें कारण । ह्मणे नारायण बऱ्या बरें ॥ ४ ॥
बरें ह्मणऊनी तयांकडे पाहे । सोडविला जाय चेंडू तळा ॥ ५ ॥
तयासवें उडी घातली अनंतें । गोपाळ रडत येती घरा ॥ ६ ॥
येतां त्यांचा लोकीं देखिला कोल्हाळ । सामोरीं सकळ आलीं पुढें ॥ ७ ॥
पुसती ते मात आपआपल्यासी । हरिदु:खें त्यांसी न बोलवे ॥ ८ ॥
न बोलवे हरि बुडालासें मुखें । कुटितील दु:खें उर माथे ॥ ९ ॥
मायबापें तु… । ऐसें दु:ख चित्तीं गोपाळांच्या ॥ १० ॥

गोपाळां … जाली त्यांची ॥ १ ॥
जालें काय … आंपासीं देव होता ॥ २ ॥

देवासवें दुःख न पवते ऐसें । कांहीं अनारिसें दिसे आजी ॥ ३ ॥
आजी दिसे हरि फांकला यांपाशीं । ह्मणऊनी ऐशी परी जाली ॥ ४ ॥
जाणविल्याविण कैसें कळे त्यांसी । शाहाणे तयांसी कळों आलें ॥ ५ ॥
कळों आलें तिहीं फुंद शांत केला । ठायींचाच त्यांला थोडा होता ॥ ६ ॥
होता तो विचार सांगितला जना । गोपाळ शाहाणा होता त्याणें ॥ ७ ॥
सांगे आतां हरि तुह्मां आह्मां नाहीं । बुडाला तो डोहीं यमुनेच्या ॥ ८ ॥
यासी अवकाश नव्हेचि पुसतां । जालिया अनंता कोण परी ॥ ९ ॥
परी त्या दुःखाची काय सांगों आतां । तुका ह्मणे माता लोकपाळा ॥ १० ॥

॥ ५० ॥

पाषाण फुटती तें दुःख देखोनी । करितां गौळणी शोक लोकां ॥ १ ॥
काय ऐसें पाप होतें आह्मांपासीं । बोलती एकासी एक एका ॥ २ ॥
एकांचिये डोळां असूं बाह्यात्कारीं । नाहीं तीं अंतरीं जळतील ॥ ३ ॥
जळतील एकें अंतर्बाह्यात्कारें । टाकिलीं लेंकुरें कडियेहूनी ॥ ४ ॥
निवांताचि एकें राहिलीं निश्चित । बाहेरी ना आंत जीव त्यांचे ॥ ५ ॥
त्यांचे जीव वरी आले त्या सकळां । एका त्या गोपाळांवांचूनियां ॥ ६ ॥
वांचणें तें आतां खोटें संवसारीं । नव्हे भेटी जरी हरीसवें ॥ ७ ॥
सवें घेऊनियां चाललीं गोपाळां । अवघींच बाळा नर नारी ॥ ८ ॥
नर नारी नाहीं मनुष्याचें नांव । गोकुळ हें गांव सांडियेलें ॥ ९ ॥
सांडियेलीं अन्नें संपदा सकळ । चित्तीं तो गोपाळ धरुनी जाती ॥ १० ॥
तिरीं माना घालूनियां उभ्या गाई । तटस्थ या डोहीं यमुनेच्या ॥ ११ ॥
यमुनेच्या तिरीं झाडें वृक्ष वल्ली । दुःखें कोमाइलीं कृष्णाचिया ॥ १२ ॥
यांचें त्यांचें दुःख एक जालें तिरीं । मग शोक करी मायबाप ॥ १३ ॥
मायबाप तुका ह्मणे सहोदर । तोंवरीच तीर न पवतां ॥ १४ ॥

॥ ५१ ॥

तीर देखोनियां यमुनेचें जळ । कांठींच कोल्हाळ करिताती ॥ १ ॥
कइवाड नव्हे घालावया उडी । आपणासी ओढी भय मागें ॥ २ ॥

मागें सरे माय पाउलापाउलीं । आपलेंच घाली धाकें अंग ॥ ३ ॥
अंग राखोनियां माय खेद करी । अंतरींचें हरी जाणवलें ॥ ४ ॥
जाणवलें मग देवें दिली बुडी । तुका ह्मणे कुडी भावना हे ॥ ५ ॥

॥ ५२ ॥

भावनेच्या मुळें अंतरला देव । शिरला संदेह भयें पोटीं ॥ १ ॥
पोटीं होतें मांगें जीव द्यावा ऐसें । बोलिल्या सरिसें न करवे ॥ २ ॥
न करवे त्याग जीवाचा या नास । नारायण त्यास अंतरला ॥ ३ ॥
अंतरला बहु बोलतां वाउगें । अंतरींच्या त्यागेंविण गोष्टी ॥ ४ ॥
गोष्टी सकळांच्या आइकिल्या देवें । कोण कोण्याभावें रडती तीं ॥ ५ ॥
तीं गेलीं घरास आपल्या सकळ । गोधनें गोपाळ लोक माय ॥ ६ ॥
मायबापांची तो ऐसी जाली गति । तुका ह्मणे अंतीं कळों आलें ॥ ७ ॥

॥ ५३ ॥

आला त्यांचा भाव देवाचिया मना । अंतरीं कारणांसाठीं होता ॥ १ ॥
होता भाव त्यांचा पाहोनी निराळा । नव्हता पाताळा गेला आधीं ॥ २ ॥
आधीं पाठीमोरीं जालीं तीं सकळें । मग या गोपाळें बुडी दिली ॥ ३ ॥
दिली हाक त्याणें जाऊनी पाताळा । जागविलें काळा भुजंगासी ॥ ४ ॥
भुजंग हा होता निजला मंदिरीं । निर्भर अंतरीं गर्वनिधि ॥ ५ ॥
गर्व हरावया आला नारायण । मिस या करून चेंडुवाचें ॥ ६ ॥
चेंडुवाचे मिसें काळया नाथावा । तुका ह्मणे देवा कारण हें ॥ ७ ॥

॥ ५४ ॥

काळयाचे मागे चेंडु पत्नीपाशीं । तेजःपुंज राशी देखियेला ॥ १ ॥
लावण्यपुतळा मुखप्रभाराशी । कोटि रवि शशी उगवले ॥ २ ॥
उगवला खांब कर्दळीचा गाभा । श्रीदें वांकी नभा देखे पायीं ॥ ३ ॥
पाहिला सकळ तिनें न्याहाळूनी । कोण या जननी विसरली ॥ ४ ॥
विसरु हा तीस कैसा याचा जाला । जीवाहूनी वाला दिसतसे ॥ ५ ॥
दिसतसे रूप गोजिरें लहान । पाहातां लोचन सुखावले ॥ ६ ॥
पाहिलें पर्तोनी काळा दुष्टाकडे । मग ह्मणे कुडें जालें आतां ॥ ७ ॥

आतां हा उठोनी खाईल या बाळा । देईल वेल्हाळा माय जीव ॥ ८ ॥
जीव याचा कैसा वांचे ह्मणे नारी । मोहिली अंतरीं हरिरूपें ॥ ९ ॥
रूपें अनंताचीं अनंतप्रकार । न कळे साचार तुका ह्मणे ॥ १० ॥

॥ ५५ ॥

ह्मणे चेंडू कोणें आणिला या ठाया । आलों पुरवाया कोड त्याचें ॥ १ ॥
त्याचें आइकोन निष्ठुर वचन । भयाभीत मन जालें तिचें ॥ २ ॥
तिची चित्तवृत्ति होती देवावरी । आधीं ते माघारी फिरली वेगीं ॥ ३ ॥
वेगीं मन गेलें भ्रताराचे सोयी । विघ्न आलें कांहीं आह्मांवरी ॥ ४ ॥
वरी उदकास अंत नाहीं पार । अक्षोभ सागर भरलासे ॥ ५ ॥
संचार करूनी कोण्या वाटे आला । ठायींच देखिला अवचिता ॥ ६ ॥
अवचिता नेणों येथें उगवला । दिसे तो धाकुला बोल मोठे ॥ ७ ॥
मोठ्यानें बोलतो भय नाहीं मनीं । केला उठवूनी काळ जागा ॥ ८ ॥
जागविला काळसर्प तये वेळीं । उठिला कल्लोळीं विषाचिये ॥ ९ ॥
यमुनेच्या डोहावरी आला ऊत । काळयाकृतांतधुधुकारें ॥ १० ॥
कारणें ज्या येथें आला नारायण । जालें दरुषण दोघांमध्यें ॥ ११ ॥
दोघांमध्यें झाले बोल परस्परें । प्रसंग उत्तरें युद्धाचिया ॥ १२ ॥
चिंतावला चित्तीं तोंडें बोले काळ । करीन सकळ ग्रास तुझा ॥ १३ ॥
जाला सावकाश झेंप घाली वरी । तंव हाणे हरि मुष्टिघातें ॥ १४ ॥
तेणें काळें त्यासी दिसे काळ तैसा । हरावया जैसा जीव आला ॥ १५ ॥
आठवलें काळा हाकारिलें गोत । मिळालीं बहुत नागकुळें ॥ १६ ॥
कल्हारीं संधांनीं वेष्टियेला हरि । अवघा विखारीं व्यापियेला ॥ १७ ॥
यांस तुका ह्मणे नाहीं भक्ताविण । गरुडाचें चिंतन केलें मनीं ॥ १८ ॥

॥ ५६ ॥

निजदास उभा तात्काळ पायापें । स्वामी देखे सर्पें वेष्टियेला ॥ १ ॥
लहानथोरें होतीं मिळालीं अपारें । त्याच्या धुधुकारें निवारलीं ॥ २ ॥
निघतां आपटी धरूनी धांवामधीं । एकाचेंचि वधी माथें पायें ॥ ३ ॥
एकीं जीव दिले येतांच त्या धाकें । येतील तीं एकें काकूलती ॥ ४ ॥

यथेष्ट भक्षिलीं पोट धाये वरी । तंव ह्मणे हरि पुरे आतां ॥ ५ ॥
आतां करूं काम आलों जयासाठीं । हरि घाली मिठी काळयासी ॥ ६ ॥
यासी नाथूनियां नाकीं दिली दोरी । चेंडू भार शिरीं कमळांचा ॥ ७ ॥
चालविला वरी बैसे नारायण । गरुडा आळंगून बहुडविलें ॥ ८ ॥
विसरु नं पडे संवगड्या गाई । यमुनेच्या डोहीं लक्ष त्यांचें ॥ ९ ॥
त्यांच्या गोष्टी कांठीं बैसोनी सांगती । बुडाला दाविती येथें हरि ॥ १० ॥
हरीचें चिंतन करितां आठव । तुका ह्मणे देव आला वरी ॥ ११ ॥

॥ ५७ ॥

अवचित त्यांणीं देखिला भुजंग । पळतील मग हाउ आला ॥ १ ॥
आला घेऊनियां यमुने बाहेरी । पालवितो करीं गडियांसी ॥ २ ॥
गडियांसी ह्मणे वैकुंठनायक । या रे सकळीक मजपाशीं ॥ ३ ॥
मजपाशीं तुह्मां भय काय करी । जवळी या दुरी जाऊं नका ॥ ४ ॥
कानीं आइकिले गोविंदाचे बोल । ह्मणती नवल चला पाहों ॥ ५ ॥
पाहों आले हरी जवळ सकळ । गोविंदें गोपाळ आलिंगिले ॥ ६ ॥
आल्या गाई वरी घालितील माना । वोरसलें स्तना क्षीर लोटें ॥ ७ ॥
लोटतीं सकळें एकावरी एक । होऊनी पृथक कुर्वाळलीं ॥ ८ ॥
कुर्वाळलीं आनंदें घेती चारापाणी । तिहीं चक्रपाणी देखियेला ॥ ९ ॥
त्यांचपाशीं होता परी केली माव । न कळे संदेह पडलिया ॥ १० ॥
याति वृक्ष वल्ली होत्या कोमेलिया । त्यांसी कृष्णें काया दिव्य दिली ॥ ११ ॥
दिलें गोविंदें त्या पदा नाहीं नाश । तुका ह्मणे आस निरसली ॥ १२ ॥

॥ ५८ ॥

आस निरसली गोविंदाचे भेटी । संवसारा तुटी पुढिलीया ॥ १ ॥
पुढें पाठविलें गोविंदें गोपाळां । देऊनी चपळां हातीं गुढी ॥ २ ॥
हाका आरोळिया देऊनी नाचती । एक सादाविती हरि आला ॥ ३ ॥
आरंभीं पडिलीं होतीं तयां घरीं । संकीर्ण त्या नारी नरलोक ॥ ४ ॥
लोकां भूक तान नाहीं निद्रा डोळां । रूप वेळोवेळां आठविती ॥ ५ ॥

आहाकटा मग करिती गेलिया। आधीं ठावा तयां नाहीं कोणा ॥ ६ ॥
आधीं चुकी मग घडे आठवण। तुका ह्मणे जन परिचयें ॥ ७ ॥

॥ ५९ ॥

जननी हे ह्मणे आहा काय जालें। शरीर रक्षिलें काय काजें ॥ १ ॥
काय काज आतां हरिविण जिणें। नित्य दुःख कोणें सोसावें हें ॥ २ ॥
हें दुःख न सरे हरि न भेटे तों। त्यामागेंचि जातों एका वेळे ॥ ३ ॥
एकवेळ जरी देखतें मी आतां। तरी जीवापरता न करितें ॥ ४ ॥
करितां हे मात हरीचें चिंतन। शुभ तो शकुन तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ६० ॥

शुभ मात तिहीं आणिली गोपाळीं। चेंडू वनमाळी घेउनि आले ॥ १ ॥
आली दारा देखे हरुषाची गुढी। सांगितली पुढी हरुषें मात ॥ २ ॥
हरुषली माता केलें निंबलोण। गोपाळां बरून कुरवंडी ॥ ३ ॥
गोपाळां भोंवतें मिळालें गोकुळ। अवघीं सकळ लहान थोरें ॥ ४ ॥
थोर सुख जालें ते काळीं आनंद। सांगति गोविंद वरी आला ॥ ५ ॥
आले वरी बैसोनियां नारायण। काळया नाथून वहन केलें ॥ ६ ॥
नगराबाहेरी निघाले आनंदें। लावूनियां वाद्यें नाना घोष ॥ ७ ॥
नारायणापुढें गोपाळ चालती। आनंदें नाचती गाती गीत ॥ ८ ॥
तंव तो देखिला वैकुंठींचा पति। लोटांगणीं जाती सकळही ॥ ९ ॥
सकळही एका भावें आलिंगिले। अवघियां जाले अवघे हरि ॥ १० ॥
हरिआलिंगनें हरिरूपें जालीं। आप विसरलीं आपणास ॥ ११ ॥
सकळांसी सुख एक दिलें देवें। मायबापभावें लोकपाळां ॥ १२ ॥
मायबाप देवा नाहीं लोकपाळ। सारिखीं सकळ तुका ह्मणे ॥ १३ ॥

॥ ६१ ॥

नेणे वर्ण धर्म जीं आलीं सामोरीं। अवघींच हरी आलिंगिलीं ॥ १ ॥
हरि लोकपाळ आले नगरांत। सकळांसहित मायबाप ॥ २ ॥
पारणें तयांचें जालें एका वेळे। देखिलें सांवळें परब्रह्म ॥ ३ ॥
ब्रह्मानंदें लोक सकळ नाचती। गुढिया उभविती घरोघरीं ॥ ४ ॥

घरोघरीं सुख आनंद सोहळा । सडे रंगमाळा चौकदारीं ॥ ५ ॥
दारीं वृंदावनें तुळसीचीं बनें । रामकृष्णगाणें नारायण ॥ ६ ॥
नारायण तिहीं पूजिला बहुतीं । नाना पुष्पयाती करूनियां ॥ ७ ॥
यांचें ऋण नाहीं फिटलें मागील । पुढें भांडवल जोडिती हीं ॥ ८ ॥
हीं नव्हतीं कधीं या देवा वेगळीं । केला वनमाळी सेवाऋणी ॥ ९ ॥
सेवाऋणें तुका ह्मणे रूपधारी । भक्तांचा कैवारी नारायण ॥ १० ॥

॥ ६२ ॥

नारायण आले निजमंदिरासी । जाले या लोकांसी बहुडविते ॥ १ ॥
बहुडविले बहु केलें समाधान । विसरू तो क्षण नका माझा ॥ २ ॥
मात सांगितली सकळ वृत्तांत । केलें दंडवत सकळांनीं ॥ ३ ॥
सकळां भातुक वांटिल्या साखरा । आपलाल्या घरा लोक गेले ॥ ४ ॥
लोक गेले कामा गाईपें गोपाळ । वारली सकळ लोभापाठीं ॥ ५ ॥
लोभ दावूनियां आपला विसर । पाडितो कुमर धनआशा ॥ ६ ॥
आशेचे बांधले तुका ह्मणे जन । काय नारायण ऐसा जाणे ॥ ७ ॥

॥ ६३ ॥

जाला कवतुक करिता रोकडें । आणीकही पुढें नारायण ॥ १ ॥
घेऊनियां पुढें धरिला मारग । हरावया भाग इंद्रयाजीं ॥ २ ॥
इंद्रा दहीं दुध तूप नेतां लोणी । घेतलें हिरोनी वाटे त्यांचें ॥ ३ ॥
हिरोनी घेतल्या कावडी सकळा । ह्मणती गोपाळा बरें नव्हे ॥ ४ ॥
नव्हे तेंचि करी न भे कळिकाळा । तुका ह्मणे लीळा खेळे देव ॥ ५ ॥

॥ ६४ ॥

खेळ नव्हे बरा इंद्र कोपलिया । देव ह्मणे तयां भीऊं नका ॥ १ ॥
नका धरूं भय धाक कांहीं मनीं । बोले चक्रपाणि गौळियांसी ॥ २ ॥
गौळियांसी धीर नाहीं या वचनें । आशंकितमनें वेडावलीं ॥ ३ ॥
वेडावलीं त्यांस न कळतां माव । देवाआदिदेव नोळखतां ॥ ४ ॥
नोळखतां दुःखें वाहती शरीरीं । तुका ह्मणे वरी भारवाही ॥ ५ ॥

॥ ६५ ॥

भारवाही नोळखती या अनंता । जवळी असतां अंगसंगें ॥ १ ॥
अंगसंगें तयां न कळे हा देव । कळोनी संदेह मागुताला ॥ २ ॥
मागुती पडती चिंतेचिये डोहीं । जयाची हे नाहीं बुद्धि स्थिर ॥ ३ ॥
बुद्धि स्थिर होऊं नेदी नारायण । आशाबद्ध जन लोभिकांची ॥ ४ ॥
लोभिकां न साहे देवाचें करणें । तुका ह्मणे तेणें दुःखी होती ॥ ५ ॥

॥ ६६ ॥

दुःखी होती लोभें करावें तें काई । उडतील गाई ह्मैसी आतां ॥ १ ॥
आणिकही कांहीं होईल अरिष्ट । न्याइके हा धीट सांगितलें २ ॥
सांगों चला याच्या मायबापांपाशीं । निघाले घरासी देवा रागें ॥ ३ ॥
रागें काला देतां न घेती कवळ । टोकवी गोपाळ क्रोधियांसी ॥ ४ ॥
क्रोध देवावरी धरियेला राग । तुका ह्मणे भाग न लभती ॥ ५ ॥

॥ ६७ ॥

भाग त्या सुखाचे वांकड्यां बोबड्यां । आपुलिया गड्यां भाविकांसी॥ १ ॥
भारवाही गेले टाकूनी कावडी । नवनीतगोडी भाविकांसी ॥ २ ॥
काला करूनियां वांटिला सकळां । आनंदें गोपाळांमाजी खेळे ॥ ३ ॥
खेळेंमेळें दहीं दुध तूप खाती । भय नाहीं चित्तीं कवणाचें ॥ ४ ॥
कवणाचें चाले तुका ह्मणे बळ । जयासी गोपाळ साह्य जाला ॥ ५ ॥

॥ ६८ ॥

जाणवलें इंद्रा चरित्र सकळ । वांकुल्या गोपाळ दाविताती ॥ १ ॥
तातडिया मेघा आज्ञा करी राव । गोकुळींचा ठाव उरों नेदा ॥ २ ॥
नेदाविया गाई ह्मणी वांचों लोक । पुरा सकळीक सिळाधारीं ॥ ३ ॥
धाक नाहीं माझा गौळियांच्या पोरां । सकळीक मारा ह्मणे मेघां ॥४॥
ह्मणविती देव आपणां तोंवरी । जंव नाहीं वरी कोपलों मी ॥ ५ ॥
मीपणें हा देव न कळेचि त्यांसी । अभिमानें राशी गर्वाचिया ॥ ६ ॥
अभिमानराशि जयाचिये ठायीं । तुका ह्मणे तई देव दुरी ॥ ७ ॥

॥ ६९ ॥

देव त्यां फावला भाविकां गोपाळां । नाहीं तेथें कळा अभिमान ॥ १ ॥
नाडलीं आपल्या आपणचि एकें । संदेहदायकें बहुफारें ॥ २ ॥
फारें चाळविलीं नेदी कळों भाव । देवाआदिदेव विश्वंभर ॥ ३ ॥
विश्वासावांचूनि कळों नये खरा । अभक्तां अधीरा जैसा तैसा ॥ ४ ॥
जैसा भाव तैसां जवळी त्या दुरी । तुका ह्मणे हरि देतो घेतो ॥ ५ ॥

॥ ७० ॥

तो या साचभावें न कळेचि इंद्रा । ह्मणऊनी धारा घाली सिळा ॥ १ ॥
घाली धारा मेघ कडाडिला माथां । वरी अवचिता देखियेला ॥ २ ॥
देखती पाऊस बोळला गोपाळ । भ्याले हे सकळ विचारिती ॥ ३ ॥
विचार पडला विसरले खेळ । अन्याय गोपाळ ह्मणती केला ॥ ४ ॥
लागलेंसे गोड न कळे ते काळीं । तेणें वनमाळी आठविती ॥ ५ ॥
आतां काय कैसा करावा विचार । गोधनासी थार आपाणिया ॥ ६ ॥
यांचिया विचारें होणार तें काई । तुका ह्मणे ठायीं वेडावलीं ॥ ७ ॥

॥ ७१ ॥

वेडावलीं काय करावें या काळीं । ह्मणे वनमाळी गोपाळांसी ॥ १ ॥
शिरीं धरूं गोवर्धन उचलूनी । ह्मणे तुह्मी कोणी भिऊं नका ॥ २ ॥
नका सांडूं कोणी आपला भावांका । मारितां या हाका आरोळिया ॥ ३ ॥
आशंकित चित्तें न वाटे त्यां खरें । धाकेंच ते बरें ह्मणती चला ॥ ४ ॥
चित्तीं धाक परि जवळी अनंत । तुका ह्मणे घात होऊं नेदी ॥ ५ ॥

॥ ७२ ॥

नेदी दुःख देखों दासां नारायण । ठेवी निवारून आल्या आधीं ॥ १ ॥
आधीं पुढें शुद्ध करावा मारग । दासांमागें मग सुखरूप ॥ २ ॥
पर्वतासी हात लाविला अनंतें । तो जाय वरतें आपेंआप ॥ ३ ॥
आपल्या आपण उचलिला गिरी । गोपाळ हे करी निमित्यासी ॥ ४ ॥
निमित्य करूनी करावें कारण । करितां आपण कळों नेदी ॥ ५ ॥

दीनाचा कृपाळू पतितपावन । हें करी वचन साच खरें ॥ ६ ॥
सांगणें न लगे सुखदु:ख दासा । तुका ह्मणे ऐसा कृपावंत ॥ ७ ॥

॥ ७३ ॥

कृपावंतें हाक दिली सकळिकां । माजिया रे नका राहों कोणी ॥ १ ॥
निघाले या भेणें पाउसाच्या जन । देखे गोवर्धन. उचलिला ॥ २ ॥
लाविले गोपाळ फेरीं चहूंकडे । हांसे फुंदे रडे कोणी धाकें ॥ ३ ॥
धाकें हीं सकळ निघालीं भीतरी । उचलिला गिरी तयाखालीं ॥ ४ ॥
तयाखालीं गाई वत्सें आलीं लोक । पक्षी सकळीक जीवजाति ॥ ५ ॥
जिहीं ह्मणविलें हरिचे अंकित । जातीचे ते होत कोणी तरी ॥ ६ ॥
जाति कुळ नाहीं तयासी प्रमाण । अनन्या अनन्य तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ ७४ ॥

त्यांसी राखे बळें आपुले जे दास । कळिकाळासी वास पाहों नेदी ॥ १ ॥
पाउस न येतां केली यांची थार । लागला तुषार येऊं मग ॥ २ ॥
येऊनी दगड बैसतील गिरी । वरुषला धारीं शिळांचिये ॥ ३ ॥
शिळांचिया धारीं वरुषला आकांत । होता दिवस सात एक सरें ॥ ४ ॥
एक सरें गिरि धरिला गोपाळीं । होतों भाव बळी आह्मी ऐसे ॥ ५ ॥
ऐसें कळों आलें देवाचिया चित्ता । ह्मणे तुह्मी आतां हात सोडा ॥ ६ ॥
हांसती गोपाळ करूनी नवल । आइकोनी बोल गोविंदाचे ॥ ७ ॥
दावितील डोया गुडघे कोपर । फुटले ते भार उचलितां ॥ ८ ॥
भार औह्मांवरी घालुनी निराळा । राहिलासी डोळा चुकवूनी ॥ ९ ॥
निमित्य अंगुळी लावियेली वरी । पाहों कैसा गिरी धरितोसी ॥ १० ॥
सिणले हे होते ठायींच्या त्या भारें । लटिकेंचि खरें मानूनियां ॥ ११ ॥
यांणीं अंत पाहों आदरिला याचा । तुका ह्मणे वाचा वाचाळ ते ॥ १२ ॥

॥ ७५ ॥

वाचाळ लटिके अभक्त जे खळ । आपुलें तें बळ वाखाणावें ॥ १ ॥
बळें हुंबरती सत्य त्यां न कळे । नुघडती डोळे आंधळ्यांचे ॥ २ ॥
आसुडिल्या माना हात पाय नेटें । तंव भार बोटें उचलिला ॥ ३ ॥

लटिकाचि आह्मीं सीण केला देवा । कळों आलें तेव्हां सकळांसी ॥ ४ ॥
आलें कळों तुका ह्मणे अनुभवें । मग अहंभावें सांडवले ॥ ५ ॥

॥ ७६ ॥

सांडवले सकळांचे अभिमान । आणिले शरण लोटांगणीं ॥ १ ॥
लोटांगणीं आले होऊनियां दीन । मग नारायण ह्मणे भलें ॥ २ ॥
भला आजी तुह्मी केला साच पण । गिरि गोवर्धन उचलिला ॥ ३ ॥
लागती चरणा सकळ ते काळीं । आह्मांमध्यें बळी तूंचि एक ॥ ४ ॥
एका तुजविण न यों आह्मी कामा । कळों कृष्णा रामा आलें आजी ॥ ५ ॥
आजिवरी आह्मां होता अभिमान । नेणतां चरणमहिमा तुझा ॥ ६ ॥
तुझा पार आह्मी नेणों नारायणा । नखीं गोवर्धना राखियेलें ॥ ७ ॥
राखियेलें गोकुळ आह्मां सकळांसी । दगडांच्या रासी वरुषतां ॥ ८ ॥
वर्णावें तें काय तुझें महिमान । धरिती चरण सकळही ॥ ९ ॥
सकळही तान विसरलीं भूक । सकळही सुख दिलें त्यांसी ॥ १० ॥
त्यांसी कळों आला वैकुंठनायक । तुका ह्मणे लोक निर्भर ते ॥ ११ ॥

॥ ७७ ॥

लोकां कळों आला देव आह्मांमधीं । टाकिली उपाधि तिहीं शंका ॥ १ ॥
शंका नाहीं थोरां लहानां जीवांसी । कळला हा हृषीकेशी मग ॥ २ ॥
मग मनीं झाले निर्भर सकळ । संगें लोकपाळ कृष्णाचिया ॥ ३ ॥
कृष्णाचिया ओंव्या गाणें गाती गीत । कृष्णमय चित्त झालें त्यांचें ॥ ४ ॥
त्यांसी ठावा नाहीं बाहेरील भाव । अंतरींच वाव सुख झालें ॥ ५ ॥
सुखें तया दीस न कळे हे राती । अखंड या ज्योती गोविंदाची ॥ ६ ॥
चिंतनेंचि धालीं न लगे अन्नपाणी । तुका ह्मणे मनीं समाधान ॥ ७ ॥

॥ ७८ ॥

समाधान त्यांचीं इंद्रियें सकळ । जयां तो गोपाळ समागमें ॥ १ ॥
गोविंदाचा जाला प्रकाश भीतरी । मग त्या बाहेरी काय काज ॥ २ ॥
काज काम त्यांचे सरले व्यापार । नाहीं आपपर माझें तुझें ॥ ३ ॥

माया सकळांची सकळांही वरी । विषम तें हरि दिसों नेदी ॥ ४ ॥
दिसे तया आप परावें सारिखें । तुका ह्मणे सुखें कृष्णाचिया ॥ ५ ॥

॥ ७९ ॥

कृष्णाचिया सुखें भूक नाहीं तान । सदा समाधान सकळांचें ॥ १ ॥
कळलेंचि नाहीं झाले किती दिस । बाहेरील वास विसरलों ॥ २ ॥
विसरु कामाचा तुका ह्मणे जाला । उद्वेग राहिला जावें यावें ॥ ३ ॥

॥ ८० ॥

जावें बाहेरी हा नाठवे विचार । नाहीं समाचार ठावा कांहीं ॥ १ ॥
कांहीं न कळे तें कळों आलें देवा । मांडिला रिघावा कवतूक ॥ २ ॥
कवतुकासाठीं भक्त देहावरी । आणिताहे हरि बोलावया ॥ ३ ॥
यासी नांव रूप नाहीं हा आकार । कळला साचार भक्तांमुखें ॥ ४ ॥
मुखें भक्तांचिया बोलतो आपण । अंगसंगें भिन्न नाहीं दोघे ॥ ५ ॥
दोघे वेगळाले लेखील जो कोणी । तयाचा मेदिनी बहु भार ॥ ६ ॥
तयासी घडलीं सकळही पापें । भक्तांचिया कोपें निंदा द्वेषें ॥ ७ ॥
द्वेषियाचा संग न घडावा कोणा । विष जेंवी प्राणा नाश करी ॥ ८ ॥
करितां आइके निंदा या संतांची । तया होती तेचि अधःपात ॥ ९ ॥
पतन उद्धार संगाचा महिमा । त्यजावें अधमा संत सेवीं ॥ १० ॥
संतसेवीं जोडे महालाभरासी । तुका ह्मणे यासी नाश नाहीं ॥ ११ ॥

॥ ८१ ॥

नाहीं नाश हरि आठवितां मुखें । जोडतील सुखें सकळही ॥ १ ॥
सकळही सुखें वोळलीं अंतरीं । मग त्या बाहेरी काय काज ॥ २ ॥
येऊं विसरलीं बाहेरी गोपाळें । तल्लीन सकळें कृष्णसुखें ॥ ३ ॥
सुख तें योगियां नाहीं समाधीस । दिलें गाई वत्स पशु जीवां ॥४॥
वारला पाऊस केव्हां नाहीं ठावा । तुका ह्मणे देवावांचूनियां ॥५॥

॥ ८२ ॥

यांसी समाचार सांगतों सकळां । चलावें गोकुळा ह्मणे देव ॥ १ ॥
देव राखे तया आडळिया काळें । देव सुखफळें देतो दासां ॥ २ ॥

दासां दु:ख देखों नेदी आपुलिया । निवारी आलिया न कळतां ॥ ३ ॥
नाहीं मेघ येतां जातां देखियेला । धारीं वरुषला शिळांचिये ॥ ४ ॥
एवढें भक्तांचें सांकडें अनंता । होय निवारिता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ८३ ॥

काकुलती एकें पाहाती बाहेरी । तयां ह्मणे हरि वोसरला ॥ १ ॥
वोसरला मेघ आला होता काळ । बाहेरी सकळ आले लोक ॥ २ ॥
कवतुक जालें ते काळीं आनंद । कळला गोविंद साच भावें ॥ ३ ॥
भावें तयापुढें नाचती सकळें । गातील मंगळें ओंव्या गीत ॥ ४ ॥
गीत गाती ओंव्या रामकृष्णावरी । गोपाळ मोहोरी वाहाती पांवे ॥ ५ ॥
वत्सें गाई पशु नाचती आनंदें । वेधलिया छंदें गोविंदाच्या ॥ ६ ॥
चित्त वेधियेलें गोविंदें जयाचें । कोण तें दैवाचें तयाहूनी ॥ ७ ॥
तयाहूनी कोणी नाहीं भाग्यवंत । अखंड सांगात गोविंदाचा ॥ ८ ॥
गोविंदाचा संग तुका ह्मणे ध्यान । गोविंद ते जन गोकुळींचे ॥ ९ ॥

॥ ८४ ॥

गोकुळींची गति कोण जाणे परि । पाहों आला वरि इंद्रराव ॥ १ ॥
इंद्रापाशीं मेघ बोलती बडिवार । सकळ संहार करुनी आलों ॥ २ ॥
आतां जीव नाहीं सांगाया ते रानीं । पुरिलें पाषाणीं शिळाधारीं ॥ ३ ॥
रिता कोठें नाहीं राहों दिला ठाव । जल्पती तो भाव न कळतां ॥ ४ ॥
न कळतां देव बळें हुंबरती । साच ते पावती अपमान ॥ ५ ॥
माव न कळतां केली तोंडपिटी । इंद्र आला दृष्टी पाहावया ॥ ६ ॥
पाहातां तें आहे जैसें होतें तैसें । नाचती विशेषें तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ ८५ ॥

नाचतां देखिलीं गाई वत्सें जन । विस्मित होऊन इंद्र ठेला ॥ १ ॥
लागला पाऊस शिळांचिये धारीं । वांचलीं हीं परी कैसी येथें ॥ २ ॥
येथें आहे नारायण संदेह नाहीं । विघ्न केलें ठायीं निर्विघ्न तें ॥ ३ ॥
विचारितां उचलिला गोवर्धन । अवतार पूर्ण कळों आला ॥ ४ ॥

आला गौळियांच्या घरा नारायण । करितो स्तवन इंद्र त्यांचें ॥ ५ ॥
त्यांच्या पुण्या पार कोण करी लेखा । न कळे चतुर्मुखा ब्रह्मयासी ॥ ६ ॥
सीणतां जो ध्याना न ये एकवेळा । तो तया गोपाळां समागमें ॥ ७ ॥
समागमें गाई वत्स पुण्यवंता । देह कुर्वाळितां अंगसंग ॥ ८ ॥
संग जाला मायबापां लोकपाळा । आलिंगिती गळा कंठाकंठ ॥ ९ ॥
करिते हे झाले स्तुति सकळीक । देव इंद्रादिक गोविंदाची ॥ १० ॥
करितील वृष्टि पुष्पवरुषाव । देवाआदिदेव पूजियेला ॥ ११ ॥
पुष्पांजुळी मंत्रघोष जयजयकार । दुमदुमी अंबर तेणें नादें ॥ १२ ॥
नामाचा गजर गंधर्वांचीं वाणीं । आनंद भुवनीं न माये तो ॥ १३ ॥
तो सुखसोहळा अनुपम्य रासी । गोकुळीं देवासी दोहीं ठायीं ॥ १४ ॥
दोहीं ठायीं सुख दिलें नारायणें । गेला दुरुषणें वैरभाव ॥ १५ ॥
भावना भेदाची जाय उठाउठी । तुका ह्मणे भेटी गोविंदाचे ॥ १६ ॥

॥ ८६ ॥

गोविंदाचें नाम गोड घेतां वाचे । तेथें हे कइंचे वैरभाव ॥ १ ॥
भावें नमस्कार घातले सकळीं । लोटांगणें तळीं महीवरी ॥ २ ॥
वरी हातबाहे उभारिली देवें । कळलीया भावें सकळांच्या ॥ ३ ॥
सकळही वरी बहुडविले स्थळा । चलावें गोपाळां ह्मणे घरा ॥ ४ ॥
राहिलीं हीं नाचों गोविंदाच्या बोलें । पडलीया डोलें छंदें हो तीं ॥ ५ ॥
छंद तो नावरे आपणा आपला । आनंदाचा आला होता त्यांसी ॥ ६ ॥
त्यांच्या तुका ह्मणे आनंदें सकळ । ठेंगणें गोपाळ समागमें ॥ ७ ॥

॥ ८७ ॥

समागमें असे हरि नेणवियां । नेदी जाऊं वांयां अंकितांसी ॥ १ ॥
अंकितां सावध केलें नारायणें । गोपाळ गोधनें सकळही ॥ २ ॥
सकळही जन आले गोकुळासी । आनंद मानसीं सकळांच्या ॥ ३ ॥
सकळांचा केला अंगीकार देवें । न कळतां भावें वांचवी त्यां ॥ ४ ॥
त्यां झाला निर्धार हरि आह्मांपासीं । निवांत मानसीं निर्भर ते ॥ ५ ॥

निर्भर हे जन गोकुळींचे लोक । केले सकळीक नारायणें ॥ ६ ॥
नारायण भय येऊं नेदी गांवा । तुका ह्मणे नांवा अनुसरे त्या ॥ ७ ॥

॥ ८८ ॥

अनुसरे त्यासी फिरों नेदी मागें । राहे समागमें अंगसंगें ॥ १ ॥
अंगसंगें असे कर्मसाक्ष देव । जैसा ज्याचा भाव तैसा राहे ॥ २ ॥
फळपाकीं देव देतील प्राणीयें । तुका ह्मणे नये सवें कांहीं ॥ ३ ॥

॥ ८९ ॥

ये दशे चरित्र केलें नारायणें । रांगतां गोधनें राखिताहे ॥ १ ॥
हें सोंग सारिलें या रूपें अनंतें । पुढेंही बहुतें करणें आहे ॥ २ ॥
आहे तुका ह्मणे धर्म संस्थापणें । केला नारायणें अवतार ॥ ३ ॥

॥ ९० ॥

अवतार केला संहाराया दुष्ट । करिती हे नष्ट परपीडा ॥ १ ॥
परपीडा करी दैत्य कंसराव । पुढें तोही भाव आरंभिला ॥ २ ॥
लाविलें लाघव पाहोनियां संधि । सकळांही वधी दुष्टजनां ॥ ३ ॥
दुष्टजन परपीडक जे कोणी । ते या चक्रपाणी न साहती ॥ ४ ॥
न साहावे दुःख भक्तांचें या देवा । अवतार घ्यावा लागे रूप ॥ ५ ॥
रूप हें चांगलें राम कृष्ण नाम । हरे भवश्रम उच्चारितां ॥ ६ ॥
उच्चारितां नाम कंस वैरभावें । हरोनियां जीवें कृष्ण केला ॥ ७ ॥
कृष्णरूप त्यासी दिसे अवघें जन । पाहे तों आपण कृष्ण जाला ॥ ८ ॥
पाहिलें दर्पणीं आधिल्या मुखासी । चतुर्भुज त्यासी तोचि जाला ॥ ९ ॥
जालीं कृष्णरूप कन्या पुत्र भाज । तुका ह्मणे राज्य सैन्य जन ॥ १० ॥

॥ ९१ ॥

सैन्य जन हांसे राया जालें काई । वासपे तो ठायीं आपणासी ॥ १ ॥
आपणा आपण जयास तीं तैसीं । वैरभाव ज्यांसी भक्ति नाहीं ॥ २ ॥
नाहीं याचा त्याचा भाव एकविध । ह्मणऊनी छंद वेगळाले ॥ ३ ॥
वेगळाल्या भावें तें तया हांसती । तयास दिसती अवघीं हरि ॥ ४ ॥
हरिला कंसाचा जीवभाव देवें । द्वेषाचिया भावें तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ९२ ॥

द्वेषाचिया ध्यानें हरिरूप जाले । भाव हारपले देहादिक ॥ १ ॥
देहादिक कर्में अभिमान वाढे । तया कंसा जोडे नारायण ॥ २ ॥
नारायण जोडे एकविध भावें । तुका ह्मणे जीवें जाणें लागे ॥ ३ ॥

॥ ९३ ॥

जीवभाव त्याचा गेला अभिमान । ह्मणऊनी जन हांसे कंसा ॥ १ ॥
सावध करितां नये देहावरी । देखोनियां दुरी पळे जन ॥ २ ॥
जन वन हरि झालासे आपण । मग हे लोचन झांकियेले ॥ ३ ॥
झांकूनी लोचन मौन्येंचि राहिला । नाहीं आतां बोलायाचें काम ॥ ४ ॥
बोलायासी दुजें नाहीं हें उरलें । जन कृष्ण झाले स्वयें रूप ॥ ५ ॥
रूप पालटलें गुण नाम याति । तुका ह्मणे भूतीं देव जाला ॥ ६ ॥

॥ ९४ ॥

जालों स्वयें कृष्ण आठव हा चित्तीं । भेदें भयवृत्ति उरली आहे ॥ १ ॥
उरली आहे रूप नांव दिसे भिन्न । मी आणि हा कृष्ण आठवतो ॥ २ ॥
तोंवरी हा देव नाहीं तयापासीं । आला दिसे त्यासी तोचि देव ॥ ३ ॥
देवरूप त्याची दिसे वरी काया । अंतरीं तो भयाभीत भेदें ॥ ४ ॥
भेदें तुका ह्मणे अंतरे गोविंद । साचें विण छंद वांयां जाय ॥ ५ ॥

॥ ९५ ॥

वांयां तैसे बोल हरिशीं अंतर । केले होती चार भयभेदें ॥ १ ॥
भेदभयें गेलें नोळखे आपणा । भेटी नारायणा कंसा जाली ॥ २ ॥
जाली भेटी कंसा हरीशीं निकट । सन्मुखचि नीट येरयेरां ॥ ३ ॥
येरयेरां भेटी युद्धाच्या प्रसंगीं । त्याचें शस्त्र अंगीं हाणितलें ॥ ४ ॥
त्याचें वर्म होतें ठावें या अनंता । तुका ह्मणे सत्तानायक हा ॥ ५ ॥

॥ ९६ ॥

नारायणें कंस चाणूर मर्दिला । राज्यीं बैसविला उग्रसेन ॥ १ ॥
उग्रसेन स्थापियेला शरणागत । पुरविला अंत अभक्ताचा ॥ २ ॥
अवघेंचि केलें कारण अनंतें । आपुलिया हातें सकळही ॥ ३ ॥

सकळही केलीं आपुलीं अंकित । राहे गोपीनाथ मथुरेसी ॥ ४ ॥
मथुरेसी आला वैकुंठनायक । झालें सकळीक एक राज्य ॥ ५ ॥
राज्य दिलें उग्रसेना शरणागता । सोडविलीं मातापिता दोन्ही ॥ ६ ॥
सोडवणें धांवे भक्ताच्या कैवारें । तुका ह्मणे करें शस्त्र धरी ॥ ७ ॥

॥ ९७ ॥

धरी दोहीं ठायीं सारखाचि भाव । देवकी वसुदेव नंद दोघे ॥ १ ॥
दोन्ही एके ठायीं केल्या नारायणें । वाढविला तिणें आणि व्याली ॥ २ ॥
व्याला वाढला हा आपल्या आपण । निमित्त्या कारणें मायबाप ॥ ३ ॥
माय हा जगाची बाप नारायण । दुजा करी कोण यत्न यासी ॥ ४ ॥
कोण जाणे याचे अंतरींचा भाव । कळों नेदी माव तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ९८ ॥

दीनाचा कृपाळू दुष्टजना काळ । एकला सकळ व्यापक हा ॥ १ ॥
हांसे बोले तैसा नव्हे हा अनंत । नये पराकृत ह्मणों यासी ॥ २ ॥
यासि कळावया एक भक्तिभाव । दुजा नाहीं ठाव धांडोळितां ॥ ३ ॥
धांडोळितां श्रुति राहिल्या निश्चित । तो करी संकेत गोपींसवें ॥ ४ ॥
गोपिकांची वाट पाहे द्रुमातळीं । मागुता न्याहाळी न देखतां ॥ ५ ॥
न देखतां त्यांसी उठे बैसे पाहे । वेडावला राहे वेळोवेळां ॥ ६ ॥
वेळोवेळां पंथ पाहे गोपिकांचा । तुका ह्मणे वाचा नातुडे तो ॥ ७ ॥

॥ ९९ ॥

तो बोले कोमळ निष्ठुर साहोनी । कोपतां गौळणी हास्य करी ॥ १ ॥
करावया दास्य भक्तांचें निर्लज्ज । कवतुकें रज माथां वंदी ॥ २ ॥
दिलें उग्रसेना मथुरेचें राज्य । सांगितलें काज करी त्याचें ॥ ३ ॥
त्यासी होतां कांहीं अरिष्ट निर्माण । निवारी आपण शरणागता ॥ ४ ॥
शरणागतां राखे सर्वभावें हरि । अवतार धरी तयांसाठीं ॥ ५ ॥
तयांसाठीं वाहे सुदर्शन गदा । उभा आहे सदा सांभाळीत ॥ ६ ॥
तळमळ नाहीं तुका ह्मणे चित्ता । भक्तांचा अनंता भार माथां ॥ ७ ॥

॥ १०० ॥

मारिले असुर दाटिले मेदिनी । होते कोणा कोणी मीडीत ते ॥ १ ॥
ते हा नारायण पाठवी अघोरा । संतांच्या मत्सरा घातावरी ॥ २ ॥
वरिले ते दूतीं यमाचिये दंडीं । नुच्चारितां तोंडीं नारायण ॥ ३ ॥
नारायणनाम नावडे जयांसी । ते जाले मिरासी कुंभपाकीं ॥ ४ ॥
कुंभपाकीं सेल मान तो तयांचा । तुका ह्मणे वाचा संतनिंदा ॥ ५ ॥

॥ १०१ ॥

वास नारायणें केला मथुरेसी । वधूनी दुष्टांसी तये ठायीं ॥ १ ॥
ठायीं पितियाचे मानी उग्रसेना । प्रतिपाळी जनांसहित लोकां ॥ २ ॥
लोकां दुःख नाहीं मागील आठव । देखियेला देव दृष्टी त्यांणीं ॥ ३ ॥
देखोनियां देवा विसरलीं कंसा । ठावा नाहीं ऐसा होता येथें ॥ ४ ॥
येथें दुजा कोणी नाहीं कृष्णाविणें । ऐसें वाटे मनें काया वाचा ॥ ५ ॥
काया वाचा मन कृष्णीं रत जालें । सकळां लागलें कृष्णध्यान ॥ ६ ॥
ध्यान गोविंदाचें लागलें या लोकां । निर्भर हे तुका ह्मणे चित्तीं ॥ ७ ॥

॥ १०२ ॥

चिंतिलीं पावलें जयां कृष्णभेटी । एरवीं ते आटी वांयांविण ॥ १ ॥
वासना धरिती कृष्णाविणें कांहीं । सीण केला तिहीं साधनांचा ॥ २ ॥
चालविले डंबें एक अहंकारें । भोग जन्मांतरें न चुकती ॥ ३ ॥
न चुकती भोग तपें दानें व्रतें । एका त्या अनंतेंवांचूनियां ॥ ४ ॥
चुकवूनी जन्म दाखवी आपणा । भजा नारायणा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १०३ ॥

भजल्या गोपिका सर्व भावें देवा । नाहीं चित्तीं हेवा दुजा कांहीं ॥ १ ॥
दुजा छंदु नाहीं तयांचिये मनीं । जागृति सपनीं कृष्णध्यान ॥ २ ॥
ध्यान ज्यां हरीचें हरीसी तयांचें । चित्त ग्वाही ज्यांचें तैशा भावें ॥ ३ ॥
भाग्यें पूर्वपुण्यें आठविती लोक । अवघे सकळीक मथुरेचे ॥ ४ ॥
मथुरेचे लोक सुखी केले जन । तेथें नारायण राज्य करी ॥ ५ ॥

राज्य करी गोपीयादवांसहित । कर्मिलें बहुत काळ तेथें ॥ ६ ॥
तेथें दैत्यीं उपसर्ग केला लोकां । रचिली द्वारका तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ १०४ ॥

रचियेला गांव सागराचे पोटीं । जडोनी गोमटीं नानारत्नें ॥ १ ॥
रत्नें खणोखणी सोनियाच्या भिंती । लागलीया ज्योति रविकळा ॥ २ ॥
कळा सकळही गोविंदाचे हातीं । मंदिरें निगुतीं उभारिलीं ॥ ३ ॥
उभारिलीं दुर्गें दारवंटे फांजी । कोटि चर्या माजी शोभालिया ॥ ४ ॥
शोभलें उत्तम गांव सागरांत । सकळांसहित आले हरि ॥ ५ ॥
आला नारायण द्वारका नगरा । उदार या शूरां मुगुटमणी ॥ ६ ॥
निवडीना याति समानचि केलीं । टणक धाकुलीं नारायणें ॥ ७ ॥
नारायणें दिलीं अक्षई मंदिरें । अभंग साचारें सकळांसी ॥ ८ ॥
सकळही धर्मशीळ पुण्यवंत । पवित्र विरक्त नारीनर ॥ ९ ॥
रचिलें तें देवें न मोडवे कवणा । बळियांचा राणा नारायण ॥ १० ॥
बळबुद्धीनें तीं देवाच सारिखीं । तुका ह्मणे मुखीं गाती ओंव्या ॥ ११ ॥

॥ १०५ ॥

गाती ओंव्या कामें करितां सकळ । हालवितां बाळें देवावरी ॥ १ ॥
ऋद्धिसिद्धि दासी दारीं ओळंगती । सकळ संपत्ति सर्वा घरीं ॥ २ ॥
घरीं बैसलिया जोडलें निधान । करिती कीर्तन नरनारी ॥ ३ ॥
नारीनर लोक धन्य त्यांची याति । जयांसी संगति गोविंदाची ॥ ४ ॥
गोविंदें गोविंद केले लोकपाळ । चिंतनें सकळ तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १०६ ॥

कांहीं चिंता कोणा नाहीं कोणेविशीं । करी द्वारकेसी राज्य देव ॥ १ ॥
द्वारकेसी राज्य करी नारायण । दुष्ट संहारून धर्म पाळी ॥ २ ॥
पाळी देवआज्ञा ब्राह्मणांचा मान । अतीतपूजन वैष्णवांचें ॥ ३ ॥
अतीत अलिप्त अबंधियां वेगळा । नाहीं हा गोपाळा अभिमान ॥ ४ ॥
अभिमान नाहीं तुका ह्मणे त्यासी । नेदी आणिकांसी धरूं देव ॥ ५ ॥

॥ १०७ ॥

धरियेलें रूप कृष्ण नाम बुंथी । परब्रह्म क्षिती उतरलें ॥ १ ॥
उत्तम हें नाम राम कृष्ण जगीं । तरावयालागीं भवनदी ॥ २ ॥
दीनानाथ ब्रिदें रुळती चरणीं । वंदितील मुनि देव ऋषि ॥ ३ ॥
ऋषीं मुनीं भेटी दिली नारायणें । आणीक कारणें बहु केलीं ॥ ४ ॥
बहु कासावीस झाला भक्तांसाठीं । तुका ह्मणे आटी सोसियेली ॥ ५ ॥

॥ १०८ ॥

सोसियेली आटी गर्भवास फेरे । आयुधांचे भारे वागवितां ॥ १ ॥
वाहोनी सकळ आपुलिये माथां । भार दासां चिंता वाहों नेदी ॥ २ ॥
नेदी काळाचिये हातीं सेवकांसी । तुका ह्मणे ऐसी ब्रीदावळी ॥ ३ ॥

॥ १०९ ॥

ब्रीदावळी ज्याचे रुळते चरणीं । पाउलें मेदिनी सुखावे त्या ॥ १ ॥
सुखावे मेदिनी कृष्णाचिये चाली । कुंकुमें शोभलीं होय रेखा ॥ २ ॥
होऊनी भ्रमर पाउलांचें सुख । घेती भक्त मुख लावूनियां ॥ ३ ॥
याचसाठीं धरियेला अवतार । सुख दिलें फार निज दासां ॥ ४ ॥
निजसुख तुका ह्मणे भक्तां ठावें । तिहींच जाणावें भोगूं त्यासी ॥ ५ ॥

॥ ११० ॥

भोगिला गोपिकां यादवां सकळां । गौळणी गोपाळां गाईवत्सां ॥ १ ॥
गाती धणीवरी केला अंगसंग । पाहिला श्रीरंग डोळेभरी ॥ २ ॥
भक्ति नवविधा तयांसी घडली । अवघींच केलीं कृष्णरूप ॥ ३ ॥
रूप दाखविलें होतां भिन्न भाव । भक्त आणि देव भिन्न नाहीं ॥ ४ ॥
नाहीं राहों दिलें जातां निजधामा । तुका ह्मणे आह्मांसहित गेला ॥ ५ ॥

॥ १११ ॥

गेला कोठें होता कोठूनियां आला । सहज व्यापला आहे नाहीं ॥ १ ॥
आहे साच भावें सकळव्यापक । नाहीं अभाविक लोकां कोठें ॥ २ ॥
कोठें नाहीं ऐसा नाहीं रिता ठाव । अनुभवी देव स्वयें जाले ॥ ३ ॥
जातों येतों आह्मी देवाचे सांगात । तुका ह्मणे गात देवनाम ॥ ४ ॥

॥ ११२ ॥

मना वाटे तैसीं बोलिलों वचनें । केली धीटपणें सलगी देवा ॥ १ ॥
वाणी नाहीं शुद्ध याति एक ठाव । भक्ति नेणें भाव नाहीं मनीं ॥ २ ॥
नाहीं जालें ज्ञान पाहिलें अक्षर । मानी जैसें थोर थोरी नाहीं ॥ ३ ॥
नाहीं मनी लाज धरिली आशंका । नाहीं भ्यालों लोकां चतुरांसी ॥ ४ ॥
चतुरांच्या राया मी तुझें अंकित । जालों शरणागत देवदेवा ॥ ५ ॥
देवा आतां करीं सरतीं हीं वचनें । तुझ्या कृपादानें बोलिलों तीं ॥ ६ ॥
तुझें देणें तुझ्या समर्पूनी पायीं । जालों उतरायी पांडुरंगा ॥ ७ ॥
रंकाहूनी रंक दास मी दासांचें । सामर्थ्य हें कैचें बोलावया ॥ ८ ॥
बोलावया पुरे वाचा माझी कायी । तुका ह्मणे पायीं ठाव द्यावा ॥ ९ ॥

॥ ११३ ॥

चारी वेद ज्याची कीर्ति वाखाणिती । प्रत्यक्ष ये मूर्ति विठोबाची ॥ १ ॥
चहूं युगांचें हें साधन साधिलें । अनुभवा आलें आपुलिया ॥ २ ॥
एवढें करूनी आपण निराळा । प्रत्यक्ष हें डोळां दाखविलें ॥ ३ ॥
दावूनी सकळ प्रमाणांच्या युक्ति । जयजयकार करिती अवघे भक्त ॥ ४ ॥
भक्ति नवविधा पावली मूळची । जनार्दननामाची संख्या जाली ॥ ५ ॥
नवसें ओंव्या आदरें वाचितां । त्याच्या मनोरथा कार्यसिद्धि ॥ ६ ॥
सीमा न करवे आणीक ही सुखा । तुका ह्मणे देखा पांडुरंगा ॥ ७ ॥

गौळणी.

प्रस्ताव.

॥ ११४ ॥

गाईन ते लीळा चरित्र पवाडे । राखिले संवगडे सहित गाई ॥ १ ॥
चोरिलें नवनीत बांधविला गळा । जे तुह्मीं गोपाळा छंद केले ॥ २ ॥
मोहिल्या गोपिका पांवयाच्या छंदें । केली ते गोविंदें क्रीडा गाऊं ॥ ३ ॥

मायबापा लाड दाखविलें कौतुक । तें या आणूं सुख अंतरासी ॥ ४ ॥ निर्दाळिले दुष्ट भक्तां प्रतिपाळी । ऐसा ह्मणों बळी आमुचा स्वामी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सरसीं असों येणें बोधें । लागोनी संबंधें सर्वकाळ ॥ ६ ॥

कृष्णजन्म.

॥ ११५ ॥

फिराविलीं दोनी । कन्या आणि चक्रपाणी ॥ १ ॥ जाला आनंदें आनंद । अवतरले गोविंद ॥ २ ॥ तुटलीं बंधनें । वसुदेवदेवकीचीं दर्शनें ॥ ३ ॥ गोकुळासी आलें । ब्रह्म अव्यक्त चांगलें ॥ ४ ॥ नंद दसवंती । धन्य देखिले श्रीपति ॥ ५ ॥ निशीं जन्मकाळ । आले अष्टमी गोपाळ ॥ ६ ॥ आनंदली मही । भार गेला सकळही ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे कंसा । आट भोविला बळसा ॥ ८ ॥

॥ ११६ ॥

कृष्ण गोकुळीं जन्मला । दुष्टां चळकांप सुटला ॥ १ ॥ होतां कृष्णाचा अवतार । आनंद करिती घरोघर ॥ २ ॥ सदा नाम वाचे गाती । प्रेमें आनंदें नाचती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरती दोष । आनंदानें करिती घोष ॥ ४ ॥

॥ ११७ ॥

गोकुळींच्या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥ १ ॥ बाळकृष्ण नंदा घरीं । आनंदल्या नरनारी ॥ २ ॥ गुढिया तोरणें । करिती कथा गाती गाणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे छंदें । येणें वेधिलीं गोविंदें ॥ ४ ॥

॥ ११८ ॥

अनंत ब्रह्मांडें उदरीं । हरि हा बाळक नंदा घरीं ॥ १ ॥ नवल केव्हडें केव्हडें । न कळे कान्होबाचें कोडें ॥ २ ॥ पृथ्वी जेणें तृप्त केली । त्यासी यशोदा भोजन घाली ॥ ३ ॥ विश्वव्यापक कमळापति । त्यासी गौळणी कडिये घेती ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नटधारी । भोग भोगून ब्रह्मचारी ॥ ५ ॥

॥ ११९ ॥

विटंबिलें भट । दिला पाठीवरी पाट ॥ १ ॥ खोटें जाणोनी अंतर । न साहेचि विश्वंभर ॥ २ ॥ तेंचि करी दान । जैसें आइके वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । पूतना शोषियेली जीवें ॥ ४ ॥

॥ १२० ॥

देखिलासी मांती खातां । दावियानें बांधी माता ॥१॥ जाळी घेउनि कांबळी काठी। गाई वळी वेणू पाठीं ॥२॥ मोठें भावार्थीचें बळ। देव जाला त्याचें बाळ ॥३॥ तुका ह्मणे भक्तासाठीं। देव धांवे पाठोवाठीं ॥४॥

॥ १२१ ॥

बाळपणीं हरि । खेळे मथुरेमाझारी । पायीं घागरिया सरी । कडदोरा वांकी । मुख पाहे माता । सुख न माये चित्ता । धन्य मानव संचिता । वोडवलें आजी ॥ १ ॥ बाळ चांगलें वो । बाळ चांगलें वो । ह्मणतां चांगलें । वेळ लागे तया बोलें । जीवापरीस तें वाल्हें । मज आवडतें ॥ २ ॥ मिळोनियां याती । येती नारी कुमारी बहुती । नाहीं आठव त्यां चित्तीं । देहभाव कांहीं । विसरल्या घरें । तान्हीं पारठीं लेकुरें । धाक सांडोनियां येरें । तान भूक नाहीं ॥ ३ ॥ एकी असतील घरीं । चित्त तयापासीं परी । वेगीं करोनी वोसरी । तेथें जाऊं पाहे । लाज सांडियेली वोज । नाहीं फजितीचें काज० । सुख सांडोनियां सेज । तेथें धांव घाली ॥ ४ ॥ वेधियेल्या बाळा । नर नारी या सकळा । बाळा खेळवी अबला । त्याही विसरल्या । कुमर कुमारी । नाभाव हा शरीरीं । दृष्टी न फिरे माघारी । तया देखतां हे ॥ ५ ॥ वैरभाव नाहीं । आपपर कोणी कांहीं । शोक•मोह दुःख ठायीं । तया निरसलीं । तुका म्हणे सुखी । केलीं आपणासारिखीं । स्वामी माझा कवतुकें । बाळवेषें खेळे ॥ ६ ॥

कृष्णाच्या बाळपणच्या खोड्या व गोपींचीं गाऱ्हाणीं.

॥ १२२ ॥

पाहाती गौळणी । तंव पालथी दुधाणी ॥१॥ ह्मणति नंदाचिया पोरें । आजी चोरी केली खरें ॥ २ ॥ त्याविण हे नासी । नव्हे दुसरिया ऐसी ॥ ३ ॥ सवें तुका मेळा । त्यानें अगुणा आणिला ॥ ४ ॥

॥ १२३ ॥

आतां ऐसें करूं । दोघां धरूनियां मारूं ॥ १ ॥ मग टाकिती हे खोडी । तोंडीं लागली ते गोडी ॥ २ ॥ कोंडूं घरामधीं । न बोलोनी जागो बुद्धी ॥ ३ ॥ बोलावितो देवा । तुका गडियांचा मेळावा ॥ ४ ॥

॥ १२४ ॥

याचा तंव हाचि मोळा । देखिला डोळा उद्दंड ॥ १ ॥ नेदी मग फिरों मागें । अंगा अंगें संचरे ॥ २ ॥ कां गा याची नेणां खोडी । जीभा जोडी करितसां ॥ ३ ॥ पांचरे तें बहु काळें । घोंगडेंही ठायींचें ॥ ४ ॥ अंगीं वसेचि ना लाज । न ह्मणे भाज कोणाची ॥ ५ ॥ सर्वसाक्षी अबोल्यानें । दुश्चित कोणे नसावें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे धरिला हातीं । मग निश्चिंती हरीनें ॥ ७ ॥

॥ १२५ ॥

गौळणी आल्या वाज । ह्मणती या गे राखों आज । सांपडवूनी माज— ॥ घरांत धरुनी कोंडूं । उघडें कवाड उभ्या काळोशाचे आड । साता पांचा एक भीड मौनेंचि ठेल्या ॥ १ ॥ नित्य सोंकवला नेदी । सांगों चित्त बोला । आतां सांपडतां याला । कोण सोडी जीवें ॥ २ ॥ जाणोनियां हरी त्याच घरा आला चोरी । गडियां ठेवूनी बाहेरी पूर्वद्वारें शिरें । त्यांच्या भयाभीत चाले पिलंगत भोंवतालें । पाहे तंव देखियेलें नवनीत पुढें ॥ ३ ॥ उतरोनी सिंकें । पाहे चाखोनियां निकें । गोड तेंचि एका एकें । हातीं लांबवितो । जाणे राखती तयांसी । तेथें अधिकचि नासी । माग लावी हात पुसी ।

चोरी जाणावया ॥ ४ ॥ जाणोनियां नारी मूळ वर्मद्वार धरी । मग कोंडूनी भीतरी । घरांत धरियेला । कां रे नागविसी । माझे मुळीं लागलासी । आणवीन तुजपासीं । मागें खादलें तें ॥ ५ ॥ दोहीं संधी बाहे । धरूनी नेती माते पाहे । काय नासी केली आहे । घरामाजी येथें । तुका ह्मणे मुख । त्याचें वाढों नेदी दुःख । दसवंती कवतुक । करूनी रंजविल्या ॥ ६ ॥

॥ १२६ ॥

कोंडिला गे माज । निरोधुनि द्वार । राखण तें बरें । येथें करा कारण ॥ १ ॥ हा गे हा गे हरि । करितां सांपडला चोरी । घाला गांठीं धरी । जीवें माय त्रासाया ॥ २ ॥ तेंचि पुढें आड । तिचा लोभ तिला नाड । लावुनी चरफड । हात गोउनी पळावें ॥ ३ ॥ संशयाचें बिरडें । याचे निरसलें भेटी । घेतली ते तुटी । आतां घेतां फावेल ॥ ४ ॥ तुका येतो काकुलती । बाउगिया सोड । यासीचि निवाड । आह्मी भार वाहिका ॥ ५ ॥

॥ १२७ ॥

कोणी सुना कोणी लेंकी । कोणी एकी सतंता ॥ १ ॥ अवघियांची जगनिंद । झाली धिंद सारखी ॥ २ ॥ अवघ्या अवघ्या चोरा । विना वरा मायबापा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करा सेवा । आलें जीवावर तरी ॥ ४ ॥

॥ १२८ ॥

मिळोनी गौळणी देती यशोदे गाऱ्हाणीं । दहीं दूध तूप लोणी शिंकां नुरे कांहीं । मेळवूनी पोरें तेथें रिघे एकसरें । वेगीं आणोनी सामोरें तेथें लोणी खाय ॥ १ ॥ हरि सोंकला वो हरि सोंकला वो । सोंकला तो वारीं तुज लाज नाहीं तरी । आह्मां सांपडतां उरी तुज मज नाहीं ॥ २ ॥ तुज वाटतसे कोड यासी लागतसे गोड । काय हांसतेसी वेड तुज लागलें वो । आह्मी जाऊं तुजवरी पोरें चाळविल्या पोरी । काय सांगों भांडखोरी लाज वाटे आह्मां ॥ ३ ॥ मुख मळिण

नंद बाळा आलगटा ॥२॥ तुझिये अंगीं घुरट घाणी । बहु खासी दुध तुप लोणी । घरिचें बाहेरिल आणोनी । मी रे चांदणी सकुमार ॥३॥ मज ते हांसतील जन । धि:कारिती मज देखोन । अंगीं तुझें देखोनी लक्षण । मग विटंबणा होईल रे ॥ ४ ॥ तुज लाज भय शंका नाहीं । मज तंव सज्जन पिशुन व्याही । आणीक मात बोलूं कांहीं । कसी भीड नाहीं तुज माझी ॥ ५ ॥ वचन मोडी नेदी हात । कळलें न साहेची मात । तुकयास्वामी गोपीनाथ जीवन्मुक्त करूनी भोगी ॥ ६ ॥

॥ १३५ ॥

धरिला पालव न सोडी माझा येणें । कांहीं करितां या नंदाचिया कान्हें । एकली न येतें मी ऐसें काय जाणें । कोठें भरलें अवघड या राणें रे ॥ १ ॥ सोडीं पालव जाऊं दे मज हरी । वेळ लागल्या रे कोपतील घरीं । सासू दारुण सासरा आहे भारी । तुज मज सांगतां नाहीं उरी रे ॥२॥ सख्या वशिया होत्या मजपाशीं । तुज फावलें रे फांकतां तयांसी । होतें अंतर तर सांपडतें कैसी । एकाएकीं अंगीं जडलासी रे ॥ ३ ॥ कैसी भागली हे करितां उत्तर । शक्ति मावळल्या आसुडितां कर । स्वामी तुकयाचा भोगिया चतुर । भोग भोगी त्यांचा राखे लोकाचार वो४

॥ १३६ ॥

कोठें मी तुझा धरूं गेलें संग । लावियेलें जग माझ्या पाठीं ॥ १ ॥ सर सर रे परता अवगुणाच्या गोवळा । नको लावूं चाळा खोटा येथें॥२॥ रूपाच्या लावण्यें नेली चित्तवृत्ति । न देखें भोंवतीं मी ते माझी ॥ ३ ॥ तुकयाचा स्वामी माझे जीवींच बैसला । बोलींच अबोला करूनियां ॥४॥

॥ १३७ ॥

कोणी एकी भुलली नारी । विकितां गोरस ह्मणे घ्या हरी ॥ १ ॥ देखिला डोळां बैसला मनीं । तोचि वदनीं उच्चारी ॥ २ ॥ आपुलियाचा विसर भोळा । गोविंद कळा कौतुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हांसे जन । नाहीं कान ते ठायीं ॥ ४ ॥

॥ १३८ ॥

विरहतापें फुंदे छंद करिते जाती । हा गे तो गे सावधान सर्वांचि दुश्चिती । न सांभाळुनि अंग लोटी पाहे भोंवतीं । वेगळीच पडों पाहे कुळाहुनि याती ॥ १ ॥ खुंटलीसी जाली येथें अवघियांची गती । आपुलीं परावीं कोण नेणें भोंवतीं । त्यांचीं नांवें बोभे अहो अहो श्रीपति । नवलाव हा येरां वाटोनियां हांसती ॥ २ ॥ बाहेरीच धांवे रानां न धरीच घर । न कळे बंधना जाला तेणें संचार । विसरूनी गेली सासुरें कीं माहेर । एका अवलोकी एका पडिला विसर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी अवघ्या राहा निश्चळा । न ये आतां येऊं येथें सर्वथा बळा । त्याचा त्याच्या मुखें अवघियांचा निर्वाळा ॥ बहुतां मतें येथें तर्कवाद निराळा ॥ ४ ॥

॥ १३९ ॥

मै भुली घरजानी बाट । गोरस बेचन आयें हाट ॥ १ ॥ कान्हा रे मनमोहन लाल । सबही बिसरूं देखें गोपाल ॥२॥ काहां पग डारूं देख आनेरा । देखें तों सब वोहिन घेरा ॥ ३ ॥ हुं तों थकित भैर तुका । भागा रे सब मनका धोका ॥४॥

॥ १४० ॥

हरिबिन रहियां न जाये जिहिरा । कबकी थाडी देखें राहा ॥ १ ॥ क्या मेरे लाल कवन चुकी भई । क्या मोहिपासिती बेर लगाई ॥ २ ॥ कोई सखी हरी जावे बुलावन । बार हि डारूं उसपर तन ॥ ३ ॥ तुका प्रभु कब देखें पाऊं । पासीं आऊं फेर न जाऊं ॥४॥

॥ १४१ ॥

भलो नंदाजीको डिकरो । लाज राखीलीन हमारो ॥ १ ॥ आगळ आवो देवजी कान्हा । मैं घर छोडी आहे ह्माना ॥२॥ उनसुं कळना नव्हे तो भला । खसम अहंकार दादुला ॥ ३ ॥ तुका प्रभु परबळ हरी । छपी आहे हुं जगाथी न्यारी ॥४॥

॥ १४२ ॥

घाली कवाड टळली वाड राती । कामें व्यापिली कां पडिली दुश्चित्ती । कोणे लागला गे सदैवेचे हातीं । आजी शून्य शेजे नाहीं दिसे पति वो ॥ १ ॥ बोले दूतिकेशीं राधा हें वचन । मशीं लाघव दाखवी नारायण । ह्मणे कोमळ परी बहु गे निर्गुण । याशीं न बोलें कळला मज पूर्ण वो ॥ २ ॥ धाडिलें गरुडा आणिलें हनुमंता । तैं पाचारिलें होउनि ये वो सीता । लाजिनली रूप न ये पालटितां । जाला भीमकी आपण राम सीता वो ॥ ३ ॥ सत्यभामा दान करी नारदासी । तैं कळला वो मज हृषीकेशी । तुळे घालितां न ये कनक वो रासी । सम तुकें एक पान तुळसी वो ॥ ४ ॥ मज भुला पडली कैशापरी । आह्मां भोगूनी ह्मणे मी ब्रह्मचारी । दिली वाट यमुने माये खरी । तुह्मां आह्मां न कळे अद्यापवरी वो ॥ ५ ॥ जाणे जीवींचें सकळ नारायण । असे व्यापूनी तो न दिसे लपून । राधा संबोखिली प्रीती आलिंगून । तुका ह्मणे येथें भावचि कारण वो ॥ ६ ॥

॥ १४३ ॥

सात पांच गौळणी आलिया मिळोनी यशोदे गाऱ्हाणें देती कैसें । काय व्यालीस पोर चोरटें सिरजोर जनावेगळेंचि कैसें । दहीं दुध लोणी शिंकां नुरेचि कांहीं कवाड जैशाचें तैसें । चाळवूनी नाशिलीं कन्याकुमरें आमच्या सुनांसी लाविलें पिसें गे बाइये ॥ १ ॥ अझुनी तरी यासी सांगें बरव्या परी नाहीं तरी नाहीं उरी जीवेसाटी । मिळोनी सकळै जणी करूं वाखा सर्वी तुज मज होईल तुटी गे बाइये ॥ २ ॥ नेणें आपपर लौकिक वेव्हार भलते ठायीं भलतें करी । पाळतुनी घरीं आह्मी नसतां तेथें आपण संचार करी । सोगया चुंबन देतो आलिंगन आमच्या लोळे सेजाबाजावरी । शिंकीं कडा फोडी गोरसाचे डेरे धरितां न सांपडे करीं गे बाइये ॥ ३ ॥ आतां याची चाड नाहीं आह्मां भीड सांप-

डतां कोड पुरवूं मनींचें । सोसिलें बहु दिस नव्हता केला निस ह्मणुनि एकुलतें तुमचें । चरण खांबीं जीवें बांधेन सरिसा जवें न चले कांहीं याचें । अर्थ प्राण देतां न सोडी सर्वथा भलतें हो या जिवाचें गे बाइये ॥४॥ घेउनी जननी हातीं चक्रपाणी देतसे गौळणी वेळोवेळां । निष्ठुर वाद ह्मणीं बोलाल सकळा क्षोभ जाइल माझ्या बाळा । जेथें लागे हात वाढतें नवनीत अमृताच्या कल्लोळा । देखोनि तुकयास्वामी देश देह-भाव विसरल्या सकळा गे बाइये ॥५॥

॥ १४४ ॥

या हो या चला जाऊं सकळा । पाहों हा सोहळा आजि वृंदा-वनींचा ॥ १ ॥ वाइला गोपाळें वेणुनाद पडे कानीं । धीर नव्हे मनीं चित्त जालें चंचळ ॥२॥ उरलें तें सांडा काम नका करूं गोवी । हेचि वेळ ठावी मज कृष्णभेटीची ॥ ३ ॥ निवतील डोळे याचें श्रीमुख पाहातां । बोलती तें आतां वरचीं सोसूं वाईट ॥४॥ कृष्णभेटी आड कांहीं नावडे आणीक । लाज तरी लोक मन जालें उदास ॥५॥ एका-एकीं चालियेल्या सादावीत सर्वें । तुका ह्मणे देवें रूपें केल्या तन्मय ॥६॥

॥ १४५ ॥

तुजसवें आह्मी अनुसरलों अबळा । नको अंगीं कळा राहों हरी-हीन देऊं ॥ १ ॥ सासुरवासा भीतों जीव ओढे तुजपाशीं । आतां दोहींविशीं लज्जा राखें आमुची ॥ २ ॥ न कळतां संग जाला सहज खेळतां । प्रवर्तली चिंता मागिलाचियावरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अ-संतां जैसें तैसें बरवें । वचन या भावें वेचूनियां विनटलों ॥ ४ ॥

॥ १४६ ॥

गाई गोपाळ यमुनेचे तटीं । येती पाणिया मिळोनि जगजेठी । चेंडू चौगुणा खेळती वाळवंटीं । चला चला ह्मणती पाहूं दृष्टी वो ॥१॥ ऐशा गोपिका त्या कामातुरा नारी । चित्त विव्हळ देखावया हरी । मिस पाणियाचें करितील घरीं । बारा सोळा मिळोनी परस्परीं वो ॥२॥

चिरें चोळिया त्यां धुतां विसरती । उर्ध्व लक्ष लागलें कृष्णमूर्ती ।
कोणा नाठवे कोण कुळ याती । जालीं वटस्थ सकळा नेत्रपातीं वो ॥३॥
दंतधावनाचा मुखामाजी हात । वाद्यें वाजती नाइके जनमात ।
करी श्रवण कृष्णवेणुगीत । स्वामी तुकयाचा पुरवी मनोरथ वो ॥४॥

॥ १४७ ॥

खेळतां मुरारी जाय सरोवरा तिरीं । तंव नग्नचि या नारी
तेथें देखियेल्या । मांडिलें विंदान ख्याल सुखाचें संधान । अंग
लपवूनी मान पिलंगत चाले ॥ १ ॥ ख्याल मांडिला रे ख्याल
मांडिला रे । पायां पडतां रे न सोडी नेदी साउलां रे ॥२॥ साड्या
साउलीं पातळें गोंडे कसणिया चोळ्या । बुंथी घेउनी सकळा
कळंबावरी पळे । खांदी धरूनियां करीं दृष्टि घालोनि सामोरी ।
ऐसे पाला बोढी वरी खदखदां हांसे ॥ ३ ॥ आनंदें कल्लोळ बाळा
खळती सकळ देती उलटिया चपळ । एकी एकीहूनी ह्मैस वेळ
सुर काडी । एकी उगविती कोडीं । नाना परीच्या निकडी खेळ
मांडियेला ॥ ४ ॥ एकी आलिया बाहेरी पाहे लुगडें तंव नारी
ह्मणे नाहीं नेलें चोरी काय जाणों केव्हां । केला सकळीं हाकारा
तंव आलिया बाहेरा । आतां ह्मणतील घरां जावें कैशा परी ॥ ५ ।
तंव हांसे वनमाळी वरी पाहोनी सकळी । लाजे रिघालिया जळीं
मागें पुढें हात । लाज राखावी गोपाळा आह्मांजणींची सकळां
काय मागसी ये वेळा देऊं गुळवाटी ॥ ६ ॥ जोडोनियां कर या
सकळी समोर । वांयां न बोलावें फार बडबड कांहीं । भातुकें भूषण
नाहीं चाड नेघें धन । करा एक चित्त मन या गे मजपाशीं ॥ ७ ।
एक एकीकडे पाहे लाज सांडुनियां राहे । ह्मणे चला आतां सये जाऊं
तयापाशीं । जोडोनियां हात कैशा राहिल्या निवांत । तुका ह्मणे
केली मात लाज राखिली तयांची ॥८॥

॥ १४८ ॥

येंरे कृष्णा खुणाविती खेळों भातुकें । मिळालिया बाळा एके ठायीं कवतुकें । कळों नेदी माया तें त्याचें त्यास ठाउकें । खेळतोंसें दावी लक्षलक्षापें मुकें ॥१॥ अखंडित चटे त्यांनीं लावियेला कान्हा । आवडे तया त्या वोहाती संकल्प मना । काया वाचा मनें रूपीं गुंतल्या वासना । एकांताचें सुख जाती घेउनियां राना ॥२॥ अवघियांचा जाणें जाला मेळासा हरी । मिळोनियां जावें तेथें तया भीतरी । कळों नेदी घरिंच्या करी गोवूनी चोरी । हातोहातीं नेती परपरत्या दुरी ॥३॥ आनंदें निर्भर आपणाशीं आपण । क्रीडतील बाळा त्यजिलें पारिखें जन । एकाएकीं तेथें नाहीं दुसरें भिन्न । तुका ह्मणे एका नारायणावांचून ॥४॥

॥ १४९ ॥

कान्हो एकली रे एकली रे । तुजसवें चुकलें रे । भय वाटे वनीं मज अबळा धाकली रे ॥ १ ॥ निघतां घरीं आई बा वारी । तुजसवें कां आलियें हरी ॥ २ ॥ लोक वाटा सांगती खोटा । परी मी चटा लागलियें ॥ ३ ॥ पिकल्या बोरी जालें सामोरी । जाणें कोठें राहिला हरी ॥ ४ ॥ आड खुंट जालिया जाळी । काय काय जाणों कान्हें मांडिली रळी ॥ ५॥ तुका ह्मणे जाऊं आलिया वाटा । पाहों हरी पायीं न मोडे कांटा ॥ ६ ॥

॥ १५० ॥

क्याला मज आयो वारितेसी घरा । खेळतों सोकरा नंदाचा मी ॥ १ ॥ बहु दिसीं जाली यासीं मज भेटी । आतां वाटे तुटी न परावी ॥ २ ॥ कोवळें बोलतो मना आवरतें । डोळियाचें पातें ढापवेना ॥ ३ ॥ आजी सकळांसी आलें चोळूनियां । कां गो पाठी वांयां पुलविली ॥ ४ ॥ तुमचें तें काय खोळंबलें काज । बल्या कां गो मज कोंडा घरीं ॥ ५ ॥ कयाचा धनी गोकुळनायक । सरा कांहीं एक बोलतों मी ॥ ६ ॥

॥ १५१ ॥

एकली वना चालली राना । चोरुनि जना घरचारी ॥ १ ॥ कोणी नाहीं संगी सवें । देहभावें उदास ॥ २ ॥ जाउनि पडे दुर्घट वनीं । श्वापदांनीं वेढिली ॥ ३ ॥ मार्ग न चले जातां पुढें । भय गाढें उदेलें ॥४॥ मागील मार्गे अंतरलीं। पुढील चाली खोळंबा ॥५॥ तुका ह्मणे चिंती यासी । हृदयस्थासी आपुल्या ॥६॥

॥ १५२ ॥

पडली घोर रजनी । संगी कोणी नसेचि ॥ १ ॥ पाहा हो कैसें चालविलें । पिसें गोवलें लावूनी ॥ २ ॥ कोठें लपविलें तें अंग । होता संग दिला तो ॥ ३ ॥ मज कधीं नव्हतें ठावें । दोही भावें बाटोळें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे कैंची उरी । दोहीपरी नाडिलें ॥ ५ ॥

॥ १५३ ॥

एकली राना गोविंदा सवें । गेलें ठावें तें जालें ॥ १ ॥ मज न ह्मणा न ह्मणा शिंदळी । नाहीं विषम जवळी आतळलें ॥ २ ॥ नव्हती देखिली म्यां वाट । ह्मणोनी हा धीट संग केला ॥ ३ ॥ भेणें मिठी दिधली गळां । सेजे जवळ दडालें ॥ ४ ॥ सलगी धरी पयोधर । साहाती करमुर सवें ॥ ५ ॥ आहेव मी गर्भिणपणें । हें सांगणें कां लागे ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे सेवटा नेलें । संपादिलें उभयतां ॥ ७ ॥

॥ १५४ ॥

आतां न यें मागें । मी आलें याच्या रागें । काय माझें जगें । कोपोनियां करावें ॥ १ ॥ कां गो कलियां कोल्हाल । तुह्मी भलत्याच सकल । वेचाल ते बोल । झुटे होती बोलिले ॥ २ ॥ याचे भेटी माझें मन । स्वरूपीं ठाकले लोचन । वेगळें तें क्षण आतां होऊं नावरे ॥ ३ ॥ काज काम नको जालें । बीजें नावरें बोलिलें । याचिया भेदिलें । कामबाणीं अंतर ॥ ४ ॥ या वेगळें होणें । आतां

जळो तैसें जिणें । घेतलें तें मनें । आतां मागें न फिरे ॥ ५ ॥ आतां मोटी वार । माझी नका धरूं चार । तुकयाचा दातार । शेजे तो मी सुतलों ॥६॥

॥ १५५ ॥

होतें बहुत हे दिवस मानसीं । आजी नवस हे फळले नवसीं ॥
व्हावी भेटी ते जाली गोविंदासीं । आतां सेवा करीन निश्चयेसीं वो ॥१॥
स्थिर स्थिर मजचि साहे करा । बहु कष्ट सोसिल्या येरझारा ॥
येथें आड मज न साहावे वारा । देऊनि कपाट आलें तें दुसरें वारा वो॥२
मूळ सत्ता हे सायासाची जोडी । नेदी वेगळें होऊं एकी घडी ॥
नाहीं लौकिक स्मरला आवडी । आतां येणें काळें या वो लोभें वेडी वो३॥
उदयीं उदय साधिला अवकाश । निश्चितीनें निश्चिंती सावकाश ॥
धरिये गोडी बहुत आला रस। तुका ह्मणे हा मागुता न ये दिवस वो ॥४॥

॥ १५६ ॥

स्वयें सुखाचे जाले अनुभव । एक एकीपाशीं सांगतील भाव ॥
अवघ्यां अवघा हा कैसा नवलाव । सर्वसाक्ष तेथेंचि त्याचा जीव वो ॥१॥
आपआपणाशीं करिती नवल । परि वादावाद न संडिती बोल ॥
एका मेघश्यामें जलधर वोल । रसीं उताविळ हृदय सखोल वो ॥ २ ॥
एक विषय तो सकळांचा हरि । त्याच्या आवडीनें आवडी इतरीं ॥
अंध बहिर हे प्रेतलोकाचारी । त्यांची कीर्ति गाइली पुराणांतरीं वो ॥३॥
स्तुति पराविया मुखें रुचिकर । प्रीतिपात्राच्या गौरवीं आदर ॥
परस्परें हें सादरा सादर। योग सज्जनाच्या सुखा नाहीं पार वो ॥४॥
भक्तिवल्लभ न तुटे चराचरीं । आप्त अनाप्त हे ऐशी ठेवी उरी ॥
दुरी जवळी संचिता ऐसें घरी। रंगा रंगा ऐसें होणें लागे हरि वो ॥५॥
तुका लाधला हें उच्छिष्ट भोजन । आला बाहेरी प्रेमें वोसंडून ॥
पडिलें कानीं त्या जीवाचें जतन।धरियेले एका भावें हृदयीं चरण वो॥६॥

॥ १५७ ॥

गोड लागे परी सांगतांचि नये । बैसे मिठी सये आवडीची ॥ १ ॥
वेधलें वो येणें श्रीरंगरंगें । मी हे माझीं अंगें हारपलीं ॥ २ ॥
परतेची ना दृष्टि बैसली ते ठायीं । विसावोनी पायीं ठेलें मन ॥३॥
तुकयाच्या स्वामीसवें जाली भेटी । तेव्हां जाली तुटी मागिलाची ॥४॥

॥ १५८ ॥

पाहावया माजी नभा । दिसे शोभा चांगली ॥ १ ॥ बैसला तो
माझे मनीं । नका कोणी लाजवूं ॥ २ ॥ जीवा आवडे जीवाहूनी ।
नव्हे क्षण वेगळा॥३॥जालें विश्वंभरा ऐसी । तुकया दासी स्वामीची॥४॥

॥ १५९ ॥

आजी कां वो तूं दिससी दुश्चित्ती । ह्मणे एका मन लगे तुझ्या चित्तीं ॥
दिलें ठेवूं तें विसरसी हातीं । नेणों काय बैसला हरि चित्तीं वो ॥१॥
सरसर परती जालीस आतां भांड । कैसें दाखविसी जगासी या तोंड ॥
व्याली माय ते लाजविली रांड । नाहीं थार दो ठायीं जाला खंड वो ॥२॥
होतें तैसें तें उमटलें वरी । बाह्य संपादणी अंतरींची चोरी ॥ नाहीं
मर्यादा निःसंग बावरी । मन हें गोविंदीं देह काम करी वो ॥ ३ ॥
नाहीं करीत उत्तर कोणासवें । पराधीनं भोजन दिलें खावें ॥
नाहीं अचळ सावरावा ठावे । देखों उदासीन तुज गे देहभावें वो ॥४॥
कोठें नेणों हा फावला एकांत । सदा किलकिल भोंवतीं बहुत ॥
दोघे एकवाटा बोलावया मात । नाहीं लाज धरिली दिला हात वो ॥५॥
करी कवतुक खेळ खेळे कान्हा । दावी लाघव भांडवी सासुसुना ॥
परा भक्ति हे शुद्ध तुह्मी जाणा । तुका ह्मणे ऐसें कळों यावें जना वो ॥६॥

॥ १६० ॥

भरिला उलंडूनी रिता करी घट । मीस पाणियाचें गोविंदाची चट॥
चाले झडझडां उसंतूनी वाट । पाहे पाळतूनी उभा तोंचि नीट वो॥१॥
चाळा लावियेलें गोप गोपीनाथें । जाणे आवडीचें रूप जेथें तेथें ॥

दावी बहुतांच्या बहुवेषपंथें । गुणातीतें खेळ मांडियेला येथें वो ॥२॥
मनीं आवडे तें करावें उत्तर । कांहीं निमित्ताचा पाहोनी आधार ॥
उगा राहे कां मारिसी कंकर । मात वाढविसी उत्तरा उत्तर वो ॥३॥
धरिली खोडी दे टाकोनियां मागें । नये विनोद हा कामा मशीं संगें॥
मिठी घालीन या जिवाचिया त्यागें । नाहीं ठाउकीं पडिलीं तुझीं सोंगें वो४
सुख अंतरीचें बाह्य ठसठसी । ह्मणे विनोद हा काय सोंग यासी ।
तुज मज काय सोयरीक ऐसी । नंदानंदन या थोरपण जासी वो ॥५॥
करी कारण तें कळों नेदी कोणा । सुख अंतरींचें बाह्य रंग जाणा ॥
मन मिनलें रे तुका ह्मणे मना । भोग अंतरींचा पावे नारायणा वो ॥६॥

॥ १६१ ॥

आजी नवल मी आलें येणें रानें । भेटी अवचिती नंदाचिया कान्हें॥
गोवी सांगती वो सकळही जन । होतें संचित आणियेलें तेणें वो ॥ १॥
गेलें होऊनी न चले आतां कांहीं । साद घालितां जवळी दुजें नाहीं ॥
अंगीं जडला मग उरलें तें काई । आतां राखतां गुमान भलें बाई वो ॥२॥
बहुत कामें मज नाहीं आराणूक । एक सारितां तों पुढें उभें एक ॥
आजी मी टाकोनी आलें सकळीक । तंव रचिलें आणीक कवतुक वो॥३॥
चिंता करितां हरिली नारायणें । अंगसंगें मिनतां दोघेजणें ॥
सुखें निर्भर जालियें त्याच्या गुणें । तुका ह्मणे खुंटलें येणें जाणें वो ॥४॥

॥ १६२ ॥

याची सवे लागली जीवा । गोडी हेवा संगाचा ॥ १ ॥ परतें न सरवे दुरी । क्षण हरीपासूनि ॥ २ ॥ जालें तरी काय तंट । आतां चट न संडे ॥३॥ तुका ह्मणे चक्रचाळे । वेड बळें लाविलें ॥४॥

॥ १६३ ॥

हरिनें माझें हरिलें चित्त । भार वित्त विसरलें ॥ १ ॥ आतां कैसी जाऊं घरा । नव्हे बरा लौकिक ॥२॥ पारखियांसी सांगतां गोष्टी । घरची कुटी खातील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवांत राहीं । पाहिलें पाहीं परतूनी ॥ ४ ॥

॥ १६४ ॥

पडिली भुली धांवतें सैराट । छंद गोविंदाचा चोजवितें वाट ॥ मागें सांडोनी सकळ बोभाट । वंदीं पदांबुजें ठेवूनी ललाट वो ॥१॥ कोणी सांगा या गोविंदाची शुद्धि । होतें वहिलें लपाला आतां खांदीं ॥ कोठें आड आली हे देहबुद्धि । धांवा आळवीं करुणा कृपानिधी वो ॥२॥ मागें बहुतांचा अंतरला संग । मुळें जयाचिया तेणें केला त्याग ॥ पहिलें पाहातां तें हरपलें अंग । खुंटली वाट नाहींसें जालें जग वो ॥ ३ ॥ शोकें वियोग घडला सकळांचा । गेल्या शरण हा अन्याय आमुचा ॥ केला उच्चार रे घडल्या दोषांचा । जाला प्रगट स्वामी तुकयाचा वो ॥४॥

॥ १६५ ॥

आलियें धांवती धांवती भेट होईल ह्मूण । तंव ते टळली वेळ वो माझा उरला सीण ॥ १ ॥ आतां काय करूं सांग वो मज भेटेल कैसा । हरिलागीं प्राण फुटे वो थोरी लागली आशा ॥ २ ॥ लाविला उशीर बहुतीं बहु ओढिती ओढा । सांभाळितां सांग असांग दुःख पावल्यें पीडा ॥ ३ ॥ जळो आतां संसारु वो कईं शेवट पुरे । तुकयाच्या स्वामी गोपाळालागीं जीव झुरे ॥ ४ ॥

॥ १६६ ॥

नका कांहीं उपचार माझ्या शरीरा । करूं न साहावे मज बहु होतो उबारा । मनोजन्य व्यथा बेध जाला अंतरा । लवकरी आणा नंदाचिया कुमरा ॥ १ ॥ सखिया वेशिया तुह्मी प्राणवल्लभा । निवेदिला भाव आर्तभूत या लोभा । उमटली अंगीं वो सांवळी प्रभा । साच हे अवस्था कळे मज माझ्या क्षोभा ॥ २ ॥ नये कळों नेदावी हे दुजियासी मात । घडावा तयासी उत्कंठा एकांत । एकाएकीं साक्षी येथें आपुलें चित्त । कोण्या काळें होइल नेणों भाग्य उदित ॥ ३ ॥ स्वाद सीण देहभान निंद्रा खंडन । पाहिले

तटस्थ उन्मळित लोचन । अवघें वोसाऊन उरले ते चरण । तुका ह्मणे दर्शनापें आलें जीवन ॥४॥

॥ १६७ ॥

जीव खादला दैवतें । माझा येणें महाभूतें । झोंबलें निरुतें । कांहीं करितां न सुटे ॥ १ ॥ आतां करूं काय । न चले करितां उपाय । तुह्मां आह्मां सये । विवडाविघड केली ॥ २ ॥ बोलतां दु-श्चिती । मी वो पडियेलें भ्रांती । आठव हा चित्तीं । न ये ह्मणतां मी माझें ॥ ३ ॥ भलतेंचि चावळे । जना अवघिया वेगळे । नाठवती बाळें । आपपर सारिखें ॥ ४ ॥ नको बोलों सये । मज वचन न साहे । बैसाल त्या राहें । उग्या वाचा खुंटोनी ॥ ५ ॥ तुह्मां आह्मां भेटी । नाहीं जाली जीवेंसाठीं । तुका ह्मणे दृष्टी । पाहा जवळी आहे तों ॥ ६ ॥

॥ १६८ ॥

जैशा तुह्मी दुरी आहां । तैशा राहा अंतरें ॥ १ ॥ नका येऊं देऊं आळ । अंगीं गोपाळ जडलासे ॥ २ ॥ अवघा हाचि राखा काळ । विक्राळचि भोंवता ॥३॥ तुका ह्मणे मज ऐशा । होतां पिशा जगनिंद्य ॥ ४ ॥

॥ १६९ ॥

येथील जे एक घडी । तये जोडी पार नाहीं ॥ १ ॥ किती त्यांचा सासुरवास । कैंचा रस हा तेथें ॥२॥ अवघे दिवस गेले कामा । नाहीं जन्मा खंडण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रतल्या जनीं । सोडा ह्मणी कान्होबा॥४॥

॥ १७० ॥

विचार करिती बैसोनि गौळणी । ज्या कृष्णकामिनी कामातुरा ॥१॥ एकांतीं एकल्या एकाच सुखाच्या । आवडती त्यांच्या गोष्टी त्यांला॥२॥ तर्कवितर्किणी दुराविल्या दुरी । मौन त्या परिचारी आरंभिलें ॥३॥ कुशळा कवित्या कथित्या लोभिका । त्याही तेथें नका आह्मांपाशीं ॥४॥ बोलक्या वाचाळा कृष्णरता नाहीं । त्यां चोरोनी तिहीं खेट केली ॥५॥

भेऊनियां जना एकी सवा जाल्या। वाती विझविल्या दाटो बळें ॥६॥
कृष्णसुख नाहीं कळलें मानसीं। निंदिती त्या त्यासी कृष्णरता ॥७॥
तो नये जवळी देखोनी कोल्हाळ। ह्मणउनि समेळ मेळविला ॥८॥
अंतरीं कोमळा बाहेरी निर्मळा। तल्लीन त्या बाळा कृष्णध्यानीं ॥९॥
हरिरूपीं दृष्टि कानीं याच गोष्टी। आळंगिती कंठीं एका एकी ॥१०॥
न साहे वियोग करिती रोदना। भ्रमिष्ट भावना देहाचिया ॥११॥
विसरल्या मागें गृह सुत पती। अवस्था याचिती गोविंदाची ॥१२॥
अवस्था लागोनी निवळचि ठेल्या। एका एकी जाल्या कृष्णरूपा ॥१३॥
कृष्ण ह्मणोनियां देती आलिंगन। विरहताप तेणें निवारेना ॥१४॥
ताप कोण वारी गोविंदावांचूनी। साच तो नयनीं न देखतां ॥१५॥
न देखतां त्यांचा प्राण रिघों पाहे। आजी कामास ये उसिर केला ॥१६॥
रित्या ज्ञान गोष्टी तया नावडती। आलिंगण प्रीति कृष्णाचिया ॥१७॥
मागें आह्मी कांहीं चुकलों त्याची सेवा। असेल या देवा राग आला १८॥
आठविती मागें पापपुण्यदोष। परिहार एकीस एक देती ॥१९॥
अनुतापें जाल्या संतप्त त्या बाळा। टाकिती विव्हळा धरणी अंग ॥२०॥
जाणोनी चरित्र जवळीच होता। आली त्या अनंता कृपा मग ॥२१॥
होऊनी प्रगट दाखविलें रूप। तापत्रयताप निवविले ॥२२॥
निवालेया देखोनी कृष्णाचें श्रीमुख। शोक मोह दुःख दुरावला ॥२३॥
साच भाव त्यांचा आणूनियां मना। आळंगितो राणा वैकुंठींचा ॥२४॥
हरिअंगसंगें हरिरूप जाल्या। बोलों विसरल्या तया सुखा ॥२५॥
व्यभिचारभावें भोगिलें अनंता। वर्तोनी असतां घराचारी ॥२६॥
सकळा चोरोनी हरि जयां चित्तीं। धन्य त्या नांदती तयामध्यें ॥२७॥
उणें पुरें त्यांचें पडों नेदी कांहीं। राखे सर्वां ठायीं देव तयां ॥२८॥
न कळे लाघव ब्रह्मादिकां माव। भक्तिभावें देव केला तैसा ॥२९॥
तुका ह्मणे त्यांचा धन्य व्यभिचार। साधिलें अपार निजसुख ॥३०॥

॥ १७१ ॥

हरिरता चपळा नारी । लागवरी न रिघती ॥ १ ॥ अवघ्या अंगें सर्वोत्तम । भोगी काम भोगता ॥ २ ॥ वाचा वाच्यत्वासी न ये । कोठें काय करावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा ऐशा । देवपिशा उदारा ॥४॥

॥ १७२ ॥

आलिंगन कंठाकंठीं । पडे मिठी सर्वांगें ॥ १ ॥ न घडे मागें परतें मन । नारायणा संभोगी ॥ २ ॥ वचनासी वचन मिळे । रिघती डोळे डोळियांत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंतर्ध्यानीं । जीव जीवनीं विराल्या ॥४॥

॥ १७३ ॥

विषमाची शंका वाटे । सारिखें भेटे तरी सुख ॥ १ ॥ ह्मणऊनि चोरिलें जना । आल्या रानां एकांतीं ॥ २ ॥ दुजियासी कळों नये । जया सोय नाहीं हे ॥३॥ तुका ह्मणे मोकळें मन । नारायण भोगासी॥४॥

॥ १७४ ॥

धन्य बा ह्या ऐशा नारी । घरीं दारीं नांदती ॥१॥ चोरूनियां तुजपाशीं । येतां त्यांसी न कळतां ॥२॥ दोन्हीं ठायीं समाधान । सम काठिण बहुतचि ॥३॥ तुका ह्मणे जीवासाठीं । दुर्लभ भेटी ते देवा ॥४॥

॥ १७५ ॥

उदासीना पावल्या वेगीं । अंगा अंगीं जडलिया ॥ १ ॥ वेंटाळिला भोंवता हरी । मयूरफेरी नाचती ॥२॥ मना आले करिती चार । त्या फार हा एकला ॥३॥ तुका ह्मणे नारायणीं । निरंजनीं मीनलिया ॥४॥

॥ १७६ ॥

सोडियेल्या गांठी । दरुषणें कृष्णभेटी ॥१॥ करिती नारी अक्षवाणें । जीवभाव देती दानें ॥२॥ उपजल्या काळें । रूपें मोहिलीं सकळें ॥३॥ तुका तेथें वारी । एकी आडोनी दुसरी ॥४॥

॥ १७७ ॥

मुख डोळां पाहे । तैशीच ते उभी राहे ॥ १ ॥ केल्याविण नव्हे हातीं । धरोनि आरती परती ॥२॥ न धरिती मनीं । कांहीं संकोच दाटणी ॥३॥ तुका ह्मणे देवें । ओस केल्या देहभावें ॥४॥

॥ १७८ ॥

करूनी आरती । चक्रपाणी ओवाळिती ॥ १ ॥ आजी पुरले नवस । धन्य जाला हा दिवस ॥ २ ॥ पाहा वो सकळा । पुण्यवंता तुह्मी बाळा ॥३॥ तुका वाहे टाळी । उभा सन्निध जवळी ॥४॥

विराण्या.

॥ १७९ ॥

बाळो जन मज ह्मणोत शिंदळी । परि हा वनमाळी न विसंबें ॥ १ ॥
सांडूनी लौकिक जालियें उदास । नाहीं भय आस जीवित्वाची ॥ २ ॥
नाइकें वचन बोलतां या लोकां । ह्मणे जालों तुका हरिरता ॥ ३ ॥

॥ १८० ॥

आधिल्या भ्रतारें काम नव्हे पुरा । ह्मणोनी व्यभिचारा टेकलियें ॥ १ ॥
रात्रंदिस मज पाहिजे जवळी । क्षण त्या निराळी न गमे घडी ॥२॥
नाम गोष्टी माझी सोय सांडा आतां । रातलें अनंता तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १८१ ॥

होचि नेम आतां न फिरें माघारी । बैसलें शेजारीं गोविंदाचे ॥ १ ॥
घररिघी जालें पट्टराणी बळें । वरिलें सांवळें परब्रह्म ॥ २ ॥
बळियाचा अंगसंग जाला आतां । नाहीं भय चिंता तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १८२ ॥

नाहीं काम माझें काज तुह्मांसवें । होतें गुप्त ठावें केलें आतां ॥ १ ॥

---

१. " आतां ओवाळूं श्रीपती " असा पाठ पुष्कळ प्रतींतून आढळतो. परंतु वर दिलेला पाठ संतमंडळांत प्रचलित आहे.

२. एका प्रतींत या अभंगाचा पहिला चरण "आलिया निःशंक फिटला कांसोटा । आतां मणगटा लावा चुना" असा असून पुढील दोन चरण 'हाचि नेम' इत्यादि वर दिल्याप्रमाणेंच आहेत. आणखी, वरील तिसऱ्या चरणांतील "नाहीं भय चिंता तुका ह्मणे" याच्या जागीं "रतलें अनंताचिये पायीं" असें असून, पांचवा चरण "तुका ह्मणे आह्मां नाहीं लाज आतां । भय धाक चिंता तुका ह्मणे" असा आहे.

व्यभिचार माझा पडिला ठाउका । न सर ती लोकांमाजी जालें ॥२॥
न धरावा लोभ कांहीं मजविशीं । जालें देवपिशी तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १८३ ॥

विसरलें कुळ आपुला आचार । पति भावे दीर घर सोय ॥ १ ॥
सांडिला लौकिक लाज भय चिंता । रातलें अनंता चित्त माझें ॥ २ ॥
मज आतां कोणी आळवाल झणी । तुका ह्मणे कानीं बहिरी जालें ॥३॥

॥ १८४ ॥

न देखें न बोलें नाइकें आणीक । बैसला हा एक हरि चित्तीं ॥ १ ॥
सासुरें माहेर मज नाहीं कोणी । एक केलें दोन्ही मिळोनियां ॥ २ ॥
आळ आला होता आह्मी भांडखोरी । तुका ह्मणे खरी केली मात ॥३॥

॥ १८५ ॥

दुजा ऐसा कोण बळी आहे आतां । हरि या अनंतापासूनियां ॥ १ ॥
बळियाच्या आह्मी जालों बळिवंता । करूं सर्व सत्ता सर्वांवरी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मी जिवाच्या उदारा । झालों प्रीतिकरा गोविंदासी ॥३॥

॥ १८६ ॥

क्षणभरी आह्मी सोसिलें वाईट । साधिलें अवीट निजसुख ॥ १ ॥
सांडीमांडी मागें केल्या भरोवरी । अधिकचि परी दुःखाचिया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे येणें जाणें नाहीं आतां । राहिलों अनंताचिये पायीं ॥ ३ ॥

॥ १८७ ॥

आह्मां आह्मी आतां वडील धाकुटीं । नाहीं पाठीं पोटीं कोणी दुजें ॥ १ ॥
फावला एकांत एकविध भाव । हरी आह्मांसवें सर्व भोगी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अंगसंग एके ठायीं । असों जेथें नाहीं दुजें कोणी ॥ ३ ॥

॥ १८८ ॥

सर्व सुख आह्मी भोगूं सर्व काळ । तोडियेलें जाळ मोहपाश ॥ १ ॥
नाचसाठीं सांडियेले भरतार । रातलों या परपुरुषाशीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आतां गर्भ नये धरूं । औषध जें करूं फळ नव्हे ॥ ३ ॥

॥ १८९ ॥

एका जिवें आतां जिणें जालें दोहीं । वेगळीक कांहीं नव्हे आतां ॥ १ ॥
नारायणा आह्मां नाहीं वेगळीक । पुरविली हे भाक सांभाळिली ॥ २ ॥
तुका ह्मणे झालें सायासाचें फळ । सरली ते वेळ काळ दोन्ही ॥ ३ ॥

॥ १९० ॥

हासों रुसों आतां वाढवूं आवडी । अंतरींची गोडी अवीट ते ॥ १ ॥
सेवासुखें करूं विनोदवचन । आह्मी नारायण एकाएकीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मी जालों उदासीन । आपुल्या आधीन केला पति ॥ ३ ॥

॥ १९१ ॥

मजसवें आतां येऊं नका कोणी । सासुरवासिनी बाइयांनो ॥ १ ॥
न साहवे तुह्मां या जनाची कूट । बोलती वाईट ओखटें तें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जालों उदास मोकळ्या । विचरों गोवळ्यासवें आह्मी ॥ ३ ॥

॥ १९२ ॥

शिकविलें तुह्मी तें राहे तोंवरी । मज आणि हरी वियोग तो ॥ १ ॥
प्रसंगीं या नाहीं देहाची भावना । तेथें या वचना कोण मानी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे चित्तीं बैसला अनंत । दिसों नेदी नित्य अनित्य तें ॥ ३ ॥

॥ १९३ ॥

सांगतों तें तुह्मी आइकावें कानीं । आमुचे नाचणीं नाचूं नका ॥ १ ॥
जोंवरी या तुह्मां मागिलांची आस । तोंवरी उदास होऊं नका ॥ २ ॥
तुका ह्मणे काय वांयांविण धिंद । पति ना गोविंद दोन्ही नाहीं ॥ ३ ॥

॥ १९४ ॥

आजीवरी तुह्मां आह्मां नेणपण । कौतुकें खेळणें संग होता ॥ १ ॥
आतां अनावर जालें अगुणाची । करूं नये तेंचि करीं सुखें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आतां बुडविलीं दोन्ही । कुळें एक मनीं नारायण ॥ ३ ॥

॥ १९५ ॥

सासुरियां वीट आला भरतारा । इकडे माहेरा स्वभावेंचि ॥ १ ॥
सांडवर कोणी न धरिती हातीं । प्रारब्धाची गति भोगूं आतां ॥ २ ॥
न व्हावी ते जाली आमुची भंडाई । तुका ह्मणे काई लाजों आतां ॥ ३ ॥

॥ १९६ ॥

मरणाही आधीं राहिलों मरोनी । मग केलें मनीं होतें तैसें ॥ १ ॥
आतां तुह्मी पाहा आमुचें नवल । नका वेचूं बोल वांयांविण ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी भयाभीत नारी । कैसी संग सरी तुह्मां आह्मां ॥ ३ ॥

॥ १९७ ॥

परपुरुषाचें सुख भोगे तरी । उतरोनी करीं घ्यावें सीस ॥१॥ संवसारा आगी आपुलेनि हातें । लावूनी मागुतें पाहूं नये ॥ २ ॥ तुका ह्मणे व्हावें तयापरी धीट । पतंग हा नीट दीपावरी ॥३॥

॥ १९८ ॥

अइकाल परी ऐसें नव्हे बाई । न संडा या सोई भ्रताराची ॥१॥ नव्हे आराणूक लौकिकापासून । आपुल्या आपण गोविलें तें ॥ २ ॥ तुका ह्मणे मन कराल कठीण । त्या या निवडोन मजपाशीं ॥३॥

॥ १९९ ॥

आह्मांच वाह्मंच आंत वरी दोन्ही । न लगा गडणी आह्मां तैशा ॥१॥ भेऊं नये तेथें भेडसावूं कोणा । आवरूनी मना बंद द्यावा ॥२॥ तुका ह्मणे कांहीं अभ्यासावांचूनी । नव्हे हे करणी भलतीची ॥३॥

॥ २०० ॥

बहुतांच्या आह्मी न मिळों मतासी । कोणी कैसी कैसी भावनेच्या ॥१॥ विचार करितां वांयां जाय काळ । लटिकें तें मूळ फजितीचें ॥२॥ तुका ह्मणे तुह्मी करा घटापटा । नका जाऊं वाटा आमुचिया ॥३॥

॥ २०१ ॥

त्याचें सुख नाहीं आलें अनुभवा । कठीण हें जिवा तोंचिवरी ॥१॥
मागिलांचें दुःख लागों नेदी अंगा । अंतर हें संगा नेदी पुढें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे सर्वविशीं हा संपन्न । जाणती महिमान श्रुति ऐसें ॥ ३ ॥

॥ २०२ ॥

न राहे रसना बोलतां आवडी । पायीं दिली बुडी माझ्या मनें ॥ १ ॥
मानेल त्या तुह्मी आइका स्वभावें । मी तों माझ्या भावें अनुसरलें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी फिरावें बहुतीं । माझी तों हे गती जाली आतां ॥ ३ ॥

॥ २०३ ॥

न बोलतां तुह्मां कळों न ये गुज । ह्मणऊनी लाज सांडियेली ॥ १ ॥ आतां तुह्मां पुढें जोडितसें हात । नका कोणी अंत पाहों माझा ॥२॥ तुका ह्मणे आह्मी बैसलों शेजारीं । करील तें हरी पाहों आतां ॥ ३ ॥

॥ २०४ ॥

अखंड मुडतर । सासुरवास करकर ॥ १ ॥ याची जाली बोळवण। आतां न देखों तो शीण ॥ २ ॥ बहुतांची दासी । तये घरीं सासुरवासी ॥३॥ तुका ह्मणे मुळें । खंड जाला एका वेळें ॥४॥

॥ २०५ ॥

निरंजनीं एकटवाणें । संग नेणें दुसरा ॥१॥ पाहा चाळविलें कैसें । लावुनि पिसें गोवळें ॥ २ ॥ लपलें अंगें अंग । दिला संग होता तो ॥३॥ तुका ह्मणे नव्हतें ठावें । जालें भावें वाटोळें ॥४॥

कृष्णाचे बाळपणांतील खेळ.

गोरसाची चोरी.

॥ २०६ ॥

मेळवूनी सकळ गोपाळ । कांहीं करिती विचार॥ १ ॥ चला जाऊं चोरूं लोणी । आजी घेऊं चंद्रधणी । वेळ लावियेला अझुणी। एका करितां गडे हो ॥२॥ वाट काढिली गोविंदीं। मागें गोपाळाची मांदी ॥३॥ 'अवघाचि वावरे । कळों नेदी कोणा फिरे ॥ ४ ॥ घर पाहोनि एकांताचें । नवविधा नवनीताचें ॥५॥ रिघे आपण भीतरी । पुरवी माथुलियाच्या हरी ॥६॥ बोलों नेदी ह्मणे स्थीर। खुणा दावी खा रें क्षीर ॥ ७ ॥ जोगावल्यावरी । तुका करितो चाकरी ॥ ८ ॥

॥ २०७ ॥

याल तर या रे लागें। अवघे माझ्या मागें मागें ॥ १ ॥ आजी देतों पोटभरी। पुरे ह्मणाल तोंवरी ॥ २ ॥ हळूहळू चलो । कोणी कोणाशीं न बोला ॥३॥ तुका ह्मणे सांडा घाटे। तेणें नका भरूं पोटें ॥ ४ ॥

॥ २०८ ॥

शिंकें लावियेलें दुरी। होतों तिघांचे मी वरी ॥१॥ तुझी व्हारे दोहीं-कडे। मुख पसरूनी गडे ॥ २ ॥ वाहाती त्या धारा। घ्यारे दोहींच्या कोंपरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हातीं टोका। अधिक उणें नेदी एका ॥४॥

॥ २०९ ॥

पळाले ते ब्याड। त्यांसी येथें जाला नाड ॥१॥ धीट घेती धणीवरी। शिंकीं उतरितो हरी ॥ २ ॥ आपुलिया मतीं। पडलीं विचारीं तीं रितीं ॥ ३ ॥ तुका लागे घ्या रे पायां। कैं पावाल या ठाया ॥ ४ ॥

॥ २१० ॥

धालें मग पोट। केला गड्यांनीं बोभाट ॥ १ ॥ ये रे ये रे नारा-यणा। बोलों अबोलण्या खुणा ॥ २ ॥ खांद्यावरी भार। तीं शिणती बहु फार ॥ ३ ॥ तुकयाच्या दातारें। नेलीं सुखी केलीं पोरें ॥ ४ ॥

मातेशीं हट्ट व समाधान.

॥ २११ ॥

भोजनाच्या काळीं। कान्हें[1] मांडियेली आळी। काला करी वन-माळी। अन्न एकवटा देई निवडुनी। माते ह्मणतो जननी। हात पिटूनी मेदिनी। वरी अंग घाली ॥ १ ॥ कैसा आळी घेसी। नव्हे तोंचि करविसी। घेई दुसरें तयेसी। वारी ह्मणे नको ॥ २ ॥ आतां काय करूं। नये यासी हाणूं मारूं। नव्हे वुझावितां स्थिरू। कांहीं करिना हा। त्वांचि केलें एके ठायीं। आतां निवडूनी खाई। आह्मां जाचितोसी काई। हरिसी ह्मणे माता ॥३॥ त्याचें तयाकुन। कर-वितां तुटे भान। तंव जालें समाधान। उठोनियां बैसे। माते बरें जाणविलें। अंग चोरूनी आपुलें। तोडियेलें एका बोलें। कैसें सुख-दुःख ॥४॥ ताट पालवें झाकिलें। होतें तैसें तेथें केलें। भिन्नाभिन्न

---

[1] पुष्कळ प्रतींत 'कान्हो' असा पाठ आहे.

निवडिलें । अन्नें वेगळालीं । विस्मित जननी । भाव देखोनियां मनीं । ह्मणे नाहीं ऐसा कोणी । तुज सारिखा रे ॥ ५ ॥ हरुषली माये । सुख अंगीं न समाये । कवळूनी बाहे । देती आलिंगन । आनंद भोजनीं । तेथें फिटलीसे धणी । तुका ह्मणे कोणी । सांडां शेष मज ॥६॥

गोपाळांबरोबर निरनिराळ्या प्रकारचे खेळ व काला.

॥ २१२ ॥

सोडियेल्या गाई नवलक्ष गोपाळीं । सवें वनमाळी चालियेला ॥ १ ॥
सुदिनसुवेळीं भाग्याच्या उदयीं । चरावया गाई वनामाजी ॥ २ ॥
गाईगोपाळांच्या संगें चाले हरि । क्रीडा नानापरी खेळताती ॥ ३ ॥
काठी कांबळीया मोहरीया पोंवा । सिदोरी गांजिवा खांद्यावरी ॥ ४ ॥
गोधनें सवंगडे खेळे नानापरि । आले भीमातीरीं वेणुनादा ॥ ५ ॥
तेथें उभा ठेला गोपाळांसहित । सिदोरिया सोडीत बैसे तेथें ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे ज्यांनीं आणिल्या भाकरी । नेऊनियां हरीपुढें देती ॥ ७ ॥

॥ २१३ ॥

माझे गडी कोण कोण । निवडा भिन्न यांतुनी ॥१॥ आपआपणामध्यें मिळों । एक खेळों एकाशीं ॥२॥ घाबरियांच्या मोडा काड्या । धाडा भ्याडां वळतियां ॥३॥ तुका ह्मणे देवापाशीं । विटाळशी नसावी ॥४॥

॥ २१४ ॥

झेला रे झेला वरचेवर झेला । हातिंचें गमावी तो पाठीं साहे टोला ॥१॥ त्रिगुणांचा चेंडू हातें झुगारी निराळा । वरिलिया मुखें मनें लावी तेथें डोळा ॥ २ ॥ आगळा होऊनि धरी वरिचिया वरी । चपळ तो जिंके गांल्या ठके येरझारीं ॥३॥ हातीं सांपडलें उभें बैसों नेदी कोणी । सोरी मागें सोरी घेती ओणवें करूनी ॥४॥ डाई पडलिया सोसी दुःखाचे डोंगर । पाठीवरी भार भोंवताही उभा फेर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सुख पाहे तयांचें आगळें । जिंकितो हरीसी कोणी एका तरी काळें ॥६॥

॥ २१५ ॥

अझुनि कां थीर पोरा न ह्मणसी किर । धरूनियां धीर लाजे बुर निघाला ॥१॥ मोकळा होतासी कां रे पडिलासी डाई । वरिलांचा भार आतां उतरेसा नाहीं ॥ २ ॥ मेळवूनि मेळा एकाएकीं दिली मिठी । कवळिलें एक बहु बैसविलीं पाठीं ॥३॥ तळील तें वरी वरील तें येतें तळा । न सुटे तोंवरी येथें गुंतलिया खेळा ॥४॥ सांडितां ठाव पुढें सईल धरी हात । चढेल तो पडेल ऐसी ऐका रे मात ॥५॥ तुका ह्मणे किती आवरावे हात पाय । न खेळावें तोंच बरें वरी न ये डाय ॥ ६ ॥

॥ २१६ ॥

गडी गेले रडी । कान्हो नेदीस तूं चढी ॥१॥ आह्मी न खेळों न खेळों । आला भाव तुझा कळों ॥ २ ॥ न साहावे भार । बहु लागतो उशीर ॥ ३ ॥ तुका आला रागें । येऊं नेदी मागें मागें ॥ ४ ॥

॥ २१७ ॥

या रे करूं गाई । जमा निजलेती काई । बोभाटानें आई । घरा गेल्या मारील ॥ १ ॥ घाला घाला रे कुकारे । ज्याची तेणेंचि मोहरे । एवढेंचि पुरे । केलियानें सावध ॥ २ ॥ नेणोनियां खेळा । समय समयाच्या वेळा । दुश्चिताजवळा । मिळालेती दुश्चित ॥३॥ तुका ह्मणे शीक । न धरितां लागे भीक । धरा सकळीक । मनेरी धांवा वळतियां॥४॥

॥ २१८ ॥

एकमेकीं घेती थडका । पाडी धडका देऊनी ॥१॥ एकमेकां पाठीवरी । बैसोनी करिती ढवाळी ॥२॥ हाताहात हाणे लाही । पळतां धाई चुकविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लपणी चपणी । एका हाणी पाठीवरी ॥ ४ ॥

॥ २१९ ॥

चला वळूं गाई । दूर अंतरल्या भाई ॥ १ ॥ खेळ खेळतां जाला शीण । कोण करी वणवण ॥ २ ॥ गाई हकारी कान्हया । ह्मणोनि लागती ते पायां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धावें । नामसंकीर्तन बरवें ॥४॥

॥ २२० ॥

चला वळूं गाई। बैसों जेऊं एके ठायीं ॥ १ ॥ बहु केली वणवण। पायपिटी जाला सिण ॥ २ ॥ खांदीं भार पोटीं भूक। काय खेळायाचें सुख ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांवें। मग अवघें बरवें ॥ ४ ॥

॥ २२१ ॥

अवघे गोपाळ ह्मणती या रे करूं काला। काय काय कोणाची सिदोरी ते पाहों द्या मला। नका कांहीं मागें पुढें रे ठेवूं खरेंच बोला। वंची वंचला तोचि रे येथें भोंवडा त्याला ॥ १ ॥ घेतल्यावांचून झाडा रे नेदी आपुलें कांहीं। एकां एक ग्वाही बहुत देती मोकळें नाहीं। ताक सांडी येर येर रे काला भात भाकरी दहीं। आलें घेतों मध्यें बैसला नाहीं आणवीत तें ही ॥ २ ॥ एका नाहीं धीर तांतडी दिल्या सोडोनी मोटा। एक सोडितील गांठी रे एक चालती वाटा। एक उभा भार वाहोनि पाहे उगाचि खोटा। एक ते करूनि आराले आतां ऐसेंचि घाटा ॥ ३ ॥ एकीं स्थिरावल्या गाई रे एक वळत्या देती। एकांच्या फांकल्या वोढाळा फेरे भोंवतीं घेती। एकें चाराबोरा गुंतलीं नाहीं जीवन चित्तीं। एक एका चला ह्मणती एक हुंबरी घेती ॥ ४ ॥ एकीं एकें वाटा लाविलीं भोळीं नेणतीं मुलें। आपण घरींच गुंतले माळा नासिलीं फुलें। गांठींचें तें सोडूं नावडे खाय आइतें दिलें। सांपडलें वेठी वोढी रे भार वाहतां मेलें ॥ ५ ॥ एक ते माया गुंतले घरीं बहूत काम। वार्ता ही नाहीं तयाची तया कांहींच ठावें। जैसें होतें शिळें संचित तैसें लागलें खावें। हातोहातीं गेलें वेचुनी मग पडिलें ठावें ॥ ६ ॥ एकीं हातीं पायीं पटे रे अंगीं लाविल्या राखा। एक ते सोलिव बोडके केली सपाट शिखा। एक ते आळसी तळीं रे वरी वाढिल्या काखा। सिदोरी वांचून बुद्धि रे केला अवघ्यां वाखा ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां कान्होबा आह्मां वांटोनी द्यावें। आहे

नाहीं आह्मांपाशीं तें तुज अवघेंचि ठावें । मोकलितां तुह्मी शरण आह्मीं कवणासी जावें । कृपावंतें कृपा केली रे पोट भरे तों खावें ॥ ८ ॥

॥ २२२ ॥

आह्मां निकट वासें । कळों आलें जैसें तैसें । नाहीं अनारिसें । कान्होबाचे अंतरीं ॥ १ ॥ पीडती आपुल्या भावना । जैसी जयाची वासना । कर्मांचा देखणा । पाहे लीळा कौतुक ॥२॥ खेळ खेळे न पडे डाई । ज्याचा भार त्याच्या ठायीं । कोणी पडतील डाई । कोणी कोडीं उगविती ॥३॥ तुका ह्मणे कवळ । हातीं घेऊनि गोपाळ । देतो ज्यांचें बळ । त्यांसी तैसा विभाग ॥४॥

॥ २२३ ॥

काम सारूनी सकळ । आले अवघे गोपाळ । जाली आतां वेळ । ह्मणती आणा सिदोऱ्या ॥ १ ॥ देती आपुलाला झाडा । गाई बैसविल्या वाडां । दोंदिल बोबडा । वांकड्याचा हरि मेळीं ॥ २ ॥ आपुलालिये आवडी । मुद्दा बांधल्या परवडी । निवडूनियां गोडी । हरि मेळवी त्यांत तें ॥ ३ ॥ भार बागविला खांदीं । नव्हती मिळाली जों मांदी । सकळांचे संदी । ओझीं अवघीं उतरलीं ॥ ४ ॥ मागे जो तांतडी । त्यासी रागा येती गडी । तुह्मी कां रे कुडी । येथें मिथ्या भावना ॥ ५ ॥ एक एकाच्या संवादें । कैसे धाले ब्रह्मानंदें । तुका ह्मणे पदें । यारे वंदूं हरीचीं ॥ ६ ॥

॥ २२४ ॥

यमुने पाबळीं । गडियां बोले वनमाळी । आणा सिदोऱ्या सकळी । काला करूं आजी । अवघें एके ठायीं । करूनी स्वाद त्याचा पाहीं । मजपाशीं आहे तेंही । तुह्मांमाजी देतों ॥ १ ॥ ह्मणती बरवें गोपाळ । ह्मणती बरवें गोपाळ । वाहाती सकळ । मोहरी पांवे आनंदें । खडकीं सोडियेल्या मोटा । अवघा केला एकवटा । काला करूनियां वांटा । गडियां देतो हरि ॥ २ ॥ एकापुढें एक । घाली

हात पसरी मुख । गोळा पांवे तया सुख । अधिकचि वाटे । ह्मणती गोड जालें । ह्मणती गोड जालें । आणिक देई । नाहीं पोट धालें ॥ ३ ॥ हात नेतो मुखापासीं । येर आशा तोंड वासी । खाय आपण तयासी । दावी वांकुलिया । देऊनियां मिठी । पळे लागतील पाठीं । धरूनी काढितील ओठीं । मुखामाजी खाती ॥ ४ ॥ ह्मणती ठकडा रे कान्हा । लावी घांसा भरी राणा । दुम करितो शहाणा । पाठोवाठीं तयाच्या । अवघियांचे खाय । कवळ कृष्णा माझी माय । सुरवर ह्मणती हाय हाय । सुखा अंतरलों ॥ ५ ॥ एक एका मारी । ढुंगा पाठी तोंडावरी । गोळा न साह्यवे हरि । ह्मणे पुरे आतां । येतो काकुलती । गोळा न साह्यवे श्रीपति । ह्मणे खेळों आतां नीती । सांगों आदरिलें ॥ ६ ॥ आनंदाचे फेरी । माजी घालुनियां हरी । एक घालिती हुंबरी । वाती सिंगें पावें । वांकडे बोबडे । खुडे मुडे एक लुडे । कृष्णा आवडती पुढें । बहु भाविक ते ॥ ७ ॥ करी कवतुक । त्यांचें देखोनियां मुख । हरी वाटतसे सुख । खद-खदां हांसे । एक एकाचें उच्छिष्ट । खातां न मानिती वीट । केलीं लाजतां ही धीट । आपुलिया संगें ॥ ८ ॥ नाहीं ज्याची गेली भूक । त्याचें पसरवितो मुख । अवघियां देतो सुख । सारिखेंची हरी । ह्मणती भला भला हरी । तुझी संगति रे बरी । आतां चाळविसी तरी । न वजों आणिकां सवें ॥ ९ ॥ गाई विसरल्या चार । पक्षी श्वापदांचे भार । जालें यमुनेचें स्थिर । जळ वाहों ठेलें । देव पाहाती सकळ । मुखें वोटूनियां लाळ । धन्य ह्मणती गोपाळ । धिग जालों आह्मी ॥ १० ॥ ह्मणती कैसें करावें । ह्मणती कैसें करावें । यमुनाजळीं व्हावें । मत्स्य शेष घ्यावया । सुरवरांचे थाट । भरलें यमुनेचें तट । तंव अधिकाचि होंट । मटमटां वाजवी ॥ ११ ॥ आनंदें सहित । क्रीडा करी गोपीनाथ । ह्मणती यमुनेंत हात । नका धुऊं कोणी । ह्मणती जाणे जीवींचें । ह्मणती जाणे जीवींचें । लाजे त्यास येथें कैचें । शेष कृष्णाचें । लाभ

थोरिवे ॥ १२ ॥ धन्य दिवस काळ । आजी पावला गोपाळ । ह्मणती धालों रे सकळ । तुझियानि हातें । मानवले गडी । एक एकांचें आवडी । दहीं खादलें परवडी । धणीवरी आजी ॥ १३ ॥ तुझा संग बरवा । नित्य आह्मां द्यावा । ऐसें करूनी जीवा । नित्य देवा चालावें । तंव ह्मणे वनमाळी । घ्या रे काठिया कांबळी । आत्तां जाऊं खेळी मेळीं । गाई चांरावया ॥ १४ ॥ तुका ह्मणे प्रेमें धालीं । कोणा न साहावे चाली । गाई गोपाळांसी केली । आपण यांसरी । आजी जाला आनंद । आजी जाला आनंद । चाले परमानंद । सवें आह्मांसहित ॥ १५ ॥

॥ २२५ ॥

बैसवूनी फेरी । गडियां मध्यभागीं हरी अवघियांचें करी । समाधान सारिखें ॥ १ ॥ पाहे तो देखे समोर । भोगी अवघे प्रकार । हरुषें झेली कर । कवळ मुखीं देती ते ॥ २ ॥ बोले बोलतिया सवें । देतील तें त्यांचें घ्यावें । एक एका ठावें । येर येरा अदृश्य ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । बहु आवडीचा हेवा । कोणाचिया जीवा । वाटों नेदी विषम ॥ ४ ॥

॥ २२६ ॥

"अवघियां दिला गोर । मजकरे पाहीना" ॥ १ ॥ फुंदे गोपाळ डोळे चोळी । ढुंगा थापली ह्मणे तोंडा ॥ २ ॥ आवडती थोर मोटे । मी रे पोरटें दैन्यवाणें ॥ ३ ॥ ह्मणे जाणों भाव । जीवींचा देव बुझावी ॥ ४ ॥

॥ २२७ ॥

हा गे माझे हातीं । पाहा कवळ सांगाती ॥ १ ॥ देवें दिला खातों भाग । कराल तर करा लाग ॥ २ ॥ धालें ऐसें पोट । वरी करूनियां बोट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । मग कैंच्या या परी ॥ ४ ॥

॥ २२८ ॥

अवघेंचि गोड जालें ॥ मागीलये भरी आलें ॥ १ ॥ साह्य जाला पांडुरंग । दिला अभ्यंतरीं संग ॥ २ ॥ थडिये पावतां तो वाव । मागें वाहावतां ठाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गेलें । स्वप्नींचें जागें जालें ॥ ४ ॥

॥ २२९ ॥

ज्यां जैसी आवडी त्यां तैसा विभाग। देत पांडुरंग तृप्ति जाली ॥ १ ॥
मुखींचें उच्छिष्ट हिरोनियां खातां। विस्मित विधाता देखोनियां ॥ २ ॥
दिलें जें गोपाळां तें नाहीं कोणासी। विस्मित मानसीं सुरवर ॥ ३ ॥
देव ऋषि मुनि सिद्ध हे चारण। शिव मरुद्गण चंद्र सूर्य ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आले सकळही सुरवर। आनंदें निर्भर पाहावया ॥ ५ ॥

॥ २३० ॥

घ्या रे भोंकरें भाकरी। दहीं भाताची सिदोरी। ताक सांडा दुरी असेल तें तयापें ॥ १ ॥ येथें द्यावें तैसें घ्यावें। थोडें परि निरें व्हावें। सांगतों हें ठावें। असों द्या रे सकळां ॥२॥ माझें आहे तैसें पाहे। नाहीं तरी घरा जाये। चोरोनियां माये। नवनीत आणावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं। माझें कोणी नाहीं हरी। नका करूं दुरी। मज पायां वेगळें ॥४॥

॥ २३१ ॥

आले सुरवर नानापक्षी जाले। सकळ अवतरले श्वापदवेषें ॥ १ ॥
श्वानखररूपी होऊनियां आले। उच्छिष्ट कवळ वेचिताती ॥ २ ॥
होऊनियां दीन हात पसरिती। मागोनियां घेती उष्टावळी ॥ ३ ॥
अभिमान आड घालोनी बाहेरी। तयां ह्मणे हरि घ्या रे धणी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे धणी लाधली अपार। तया सुखा पार काय सांगों ॥५ ॥

॥ २३२ ॥

काल्याचिया आसे। देव जळीं जाले मासे। पुसोनियां हांसे। टिरी-सांगातें हात ॥१॥ लाजे त्यासी वांटा नाहीं। जाणे अंतरींचें तेंही। दीन होतां कांहीं। होऊं नेदी वेगळें ॥ २ ॥ उपाय अपाय यापुढें। खोटे निवडितां कुडे। जोडूनियां पुढें। हात उभे नुपेक्षी ॥३॥ तें घ्या रे सावकाशें। जया फावेल तो तैसें। तुका ह्मणे रसें। प्रेमाचिया आनंदें॥४॥

॥ २३३ ॥

आजी ओस अमरावती। काला पाहावया येती। देव विसरती। देहभाव आपुला ॥१॥ आनंद न समाये मेदिनी। चारा विसरल्या

वाणी । तटस्थ त्या ध्यानीं । गाई जाल्या श्वापदें ॥२॥ जें या देवांचें दैवत । उभें आहे या रंगांत । गोपाळांसहित । क्रीडा करी कान्होबा ॥ ३ ॥ तया सुखाची शिराणी । तींच पाउलें मेदिनी । तुका ह्मणे मुनी । धुंडितां न लाभती ॥ ४ ॥

॥ २३४ ॥

चला बाई पांडुरंग पाहूं वाळवंटीं । मांडियेला काला भोंवतीं गोपाळाची दाटी ॥ १ ॥ आनंदें कवळ देती एकामुखीं एक । न ह्मणती सान थोर अवघीं सकळीक ॥ २ ॥ हमामा हुंबरी पांवा वाजविती मोहरी । घेतलासे फेर माजी घालूनियां हरी ॥ ३ ॥ लुब्धल्या नारी नर अवघ्या पशुयाती । विसरलीं देहभाव शंका नाहीं चित्तीं ॥ ४ ॥ पुष्पांचा वरुषाव जाली आरतियांची दाटी । तुळसी गुंफोनियां माळा घालितील कंठीं ॥ ५ ॥ यादवांचा राणा गोपीमनोहर कान्हा । तुका ह्मणे सुख वाटे देखोनियां मना ॥ ६ ॥

॥ २३५ ॥

कंठीं धरिला कृष्णमणी । अवघा जनीं प्रकाश ॥ १ ॥ काला वांटूं एकमेकां । वैष्णवां निका संभ्रम ॥२॥ वांकुलिया ब्रह्मादिकां । उत्तम लोकां दाखवूं ॥३॥ तुका ह्मणे भूमंडळीं । आह्मी बळी वीर गाढे ॥४॥

॥ २३६ ॥

उपजोनियां पुढती येऊं । काला खाऊं दहींभात ॥ १ ॥ वैकुंठीं तों ऐसें नाहीं । कवळ कांहीं काल्याचें ॥ २ ॥ एकमेकां देऊं मुखीं । सुखी घालूं हुंबरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाळवंट । बरवें नीट उत्तम ॥४॥

॥ २३७ ॥

हेचि अनुवाद सदा सर्वकाळ । करुनियां गोपाळकाला सेवूं ॥ १ ॥ वोरसलें कामधेनूचें दुभतें । संपूर्ण आइतें गगनभरी ॥२॥ संत सनकादिक गोमट्यां परवडी । विभाग आवडी इच्छेचिये ॥३॥ तुका ह्मणे मधीं घालूं नारायण । मग नव्हे सीण कोणा खेळें ॥४॥

॥ २३८ ॥

आतां हेंचि जेऊं हेंचि जेऊं। सवें घेऊं सिदोरी ॥१॥ हरिनामाचा खिचडा काला। प्रेमें मोहिला साधनें ॥ २॥ चवीं चवीं घेऊं घास। ब्रह्मरस आवडी ॥३॥ तुका ह्मणे गोड लागे। तों तों मागे रसना ॥४॥

॥ २३९ ॥

कवळाचिया सुखें। परब्रह्म जालें गोरखें। हात गोवूनि खाय मुखें बोटासांदीं लोणचें ॥१॥ कोण जाणे तेथें। कोण लाभ कां तें। ब्रह्मादिकां दुर्लभ ॥ २ ॥ घाली हमामा हुंबरी। पांवा वाजवी मोहरी। गोपाळांचे फेरी। हरि छंदें नाचतसे ॥३॥ काय नव्हतें त्या घरीं खावया। रिघे लोणी चोरावया। तुका ह्मणे सवें तया। आह्मीही सोंकलों ॥ ४ ॥

॥ २४० ॥

अवघें अवघीकडे। दिलें पाहे मजकडे। अशा संवगडे। सहित थोरी लागली ॥१॥ कां रे धरिला अबोला। माझा वांटा देई मला। सिदोरीचा केला। झाडा आतां निवडेना ॥२॥ भूक लागली अनंता। कां रे नेणसी जाणतां। भागलों वळितां। गाई सैरा ओढाळा॥३॥तुका करुणा भाकी। हरि पाहे गोळा टाकी। घेता जाला सुखी। भीतरी वांटी आणिकां ॥४॥

॥ २४१ ॥

आह्मी गोवळी रानटें। नव्हों जनांतील धीटें ॥१॥ सिदोरीचा करूं काला। एक वांटितों एकाला ॥२॥ खेळों आपआपणाशीं। आमचीं तीं आह्मांपाशीं ॥ ३ ॥ मिळालों नेणते। तुका कान्होबा भोंवते ॥ ४ ॥

॥ २४२ ॥

कां रे गमाविल्या गाई। आली वळती तुझी जाई। मागें आलें काई। एका तें कां नेणसी ॥१॥ केलास फजित। मागें पुढें ही बहुत। लाज नाहीं नित्य। नित्य दंड पावतां ॥२॥ वोला खोडा खिळ गाढी। ऐसा कोण तये काढी। धांवेल का पाढी। तुझी आधीं वोढाळा ॥३॥ चाल धांवें। मी ही येतों तुजसवें। तुका ह्मणे जंव। तेथें नाहीं पावली ॥४॥

॥ २४३ ॥

कान्होबा आतां तुह्मी आह्मीच गडे। कोणाकडे जाऊं नेदूं ॥ १ ॥ वाहीन तुझी भारशिदोरी। वळतीवरी येऊं नेदीं ॥२॥ ढवळे गाईचें दूध काढूं। एकएकल्यां ठोंबे मारूं ॥३॥ तुका ह्मणे टोकवूं त्यांला। जे तुझ्या बोला मानीत ना ॥ ४ ॥

॥ २४४ ॥

बहु काळीं बहु काळीं। आह्मी देवाचीं गोवळीं ॥ १ ॥ नाहीं विटों देत भात। जेऊं बैसवी सांगातें ॥२॥ बहु काळें बहु काळें। माझें पांघरे कांबळें ॥३॥ तुका ह्मणे नाहीं नाहीं। त्याचें आमचेंसें कांहीं ॥ ४॥

॥ २४५ ॥

बहु बरा बहु बरा। यासांगातें मिळे चारा ॥१॥ ह्मणोनी जीवें साटीं। घेतली कान्होबाची पाठी ॥ २ ॥ बरवा बरवा दिसे। समागम याचा निमिषें ॥३॥ पुढती पुढती तुका। सोंकला सोंकवितो लोकां ॥४॥

॥ २४६ ॥

घेती पाण्यासी हुंबरी। त्यांचें समाधान करी ॥ १ ॥ ऐसी गोपाळांची सवे। जाती तिकडे मागें धांवे ॥ २ ॥ स्थिरावली गंगा। पांगविली ह्मणे उगा ॥ ३ ॥ मोहरी पांवा काठी। तुका ह्मणे याजसाठीं ॥ ४ ॥

॥ २४७ ॥

वळी गाई धांवे घरा। आमच्या करी येरझारा ॥ १ ॥ नांव घेतां तों जवळी। बहु भला कान्हो बळी ॥२॥ नेदी पडों उणें पुरें। ह्मणे अवघेंचि बरें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्ता। वाटे न व्हावा परता ॥ ४ ॥

॥ २४८ ॥

ह्मणती घालों धणीवरी। आतां नलगे शिदोरी। नये क्षणभरी। आतां यासी विसंबों ॥१॥ चाल चाल रे कान्होबा। खेळ मांडूं रानीं। बैसवूं गोठणीं। गाई जमा करूनी ॥२॥ न लगे जावें घरा। चुकलिया येरझारा। सज्जन सोयरा। मायबाप तूं आह्मां ॥३॥ तुका ह्मणे धालें पोट। आतां कशाचा बोभाट। पाहाणें ते वाट। मागें पुढें राहिली ॥४॥

॥ २४९ ॥

तुझिये संगती । जाली आमुची निश्चिंती ॥ १ ॥ नाहीं देखिलें तें मिळे । भोग सुखाचे सोहळे ॥२॥ घरीं ताकाचें सरोवर । येथें नवनीताचे पूर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । आह्मी न वजों दवडितां ॥ ४ ॥

॥ २५० ॥

कामें पीडिलों माया । बहु मारी नाहीं दया ॥ १ ॥ तुझ्या राहिलों आधारें । जालें अवघेंचि बरें ॥ २ ॥ तुझे लागलों संगती । आतां येतों काकुळती ॥३॥ तुका ह्मणे तुझ्या भिडा । कान्होबा हे गेली पीडा ॥४॥

॥ २५१ ॥

ब्रह्मादिकां न कळे खोळ । ते हे आकळ धरिली ॥१॥ मोहरी पांवा वाहे काठी । धांवे पाठीं गाईचे ॥२॥ उच्छिष्ट न लभे देवां । तें हें सदैवां गोवळ्यां ॥३॥ तुका ह्मणे जोड जाली । ते हे माउली आमुची ॥ ४॥

॥ २५२ ॥

कान्होबा तूं आलगट । नाहीं लाज बहु धीट । पाहिलें वाईट । बोलोनियां खोटें ॥ १ ॥ परि तूं न संडिसी खोडी । करिसी केली घडीघडी । पाडिसी रोकडी । तुटी माये आह्मांसी ॥२॥ तूं ठायींचा गोवळ । अविचारी अनर्गळ । चोरटा शिंदळ । ऐसा पिटूं डांगोरा ॥३॥ जरी तुह्मी आई । आह्मी घालूं सर्वां ठायीं । तुका ह्मणे तेंही । तुज वाटे भूषण ॥४॥

॥ २५३ ॥

नेणों वेळा काळ । घालों तुझ्यानें सकळ ॥१॥ नाहीं नाहीं रे कान्होबा भय आह्मांपासीं । वळूनी पुरविसी गाई पोटा खावया ॥२॥ तुजपाशीं भयें । हें तों बोलों परी नये ॥३॥ तुका ह्मणे बोल । आह्मां अनुभवें फोल ॥४॥

॥ २५४ ॥

पाहातां गोवळी । खाय त्यांची उष्टावळी ॥१॥ करिती नामाचें चिंतन । गडी कान्होबाचें ध्यान ॥२॥ आली द्यावी डाई । धांवे वळत्या मागें गाई ॥३॥ एके ठायीं काला । तुका ह्मणे भाविकाला ॥४॥

वणव्यापासून गोपाळांचें संरक्षण व त्यांचीं प्रेमयुक्त भाषणें.

॥ २५५ ॥

ते काय पवाडे नाहीं म्यां ऐकिले । गोपाळ रक्षिले वनांतरीं ॥ १ ॥
मावेचा वोणवा होऊनी राक्षस । लागला वनास चहूंकडे ॥ २ ॥
गगनासी ज्वाळा लागती तुंबळ । गोधनें गोपाळ वेढावलीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तेथें पळावया वाट । नाहीं बा निपट ऐसें जालें ॥ ४ ॥

॥ २५६ ॥

धडकला अग्नि आह्मा येती वरी । गोपाळ श्रीहरी विनविती ॥ १ ॥
अरे कृष्णा काय विचार करावा । आला रे वोणवा जळों आतां ॥ २ ॥
अरे कृष्णा तुझें नाम बळिवंत । होय कृपावंत राख आतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अरे कृष्णा नारायणा । गोपाळ करुणा भाकितिले ॥ ४ ॥

॥ २५७ ॥

अरे कृष्णा आह्मी तुझे निजगडी । नवनीत आवडी देत होतों ॥ १ ॥
अरे कृष्णा आतां राखें कैसें तरी । संकटा भीतरीं पडियेलों ॥ २ ॥
वरुषला इंद्र जेव्हां शिळाधारीं । गोवर्धन गिरी उचलिला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझे पवाडे गोपाळ । वर्णिती सकळ नारायणा ॥ ४ ॥

॥ २५८ ॥

अरे कृष्णा तुवां काळिया नाथिला । दाढे रगडिला रिठासुर ॥ १ ॥
अरे कृष्णा तुवां पूतना शोषिली । दुर्बुद्धि कळली अंतरींची ॥ २ ॥
गोपाळ करुणा ऐसी नानापरी । भाकिती श्रीहरी तुजपुढें ॥ ३ ॥
तुझें नाम कामधेनु करुणेची । तुका ह्मणे त्यांची आली कृपा ॥ ४ ॥

॥ २५९ ॥

चहूंकडूनियां येती ते कल्लोळ । सभोंवते ज्वाळ जवळी आले ॥ १ ॥
सुकुमार मूर्ति श्रीकृष्ण धाकुटी । घोंगडी आणि काठी खांद्यावरी ॥ २ ॥

लहान लेंकरूं होतें तें सगुण । विक्राळ वदन पसरिलें ॥ ३ ॥
चाभाड तें एक गगनीं लागलें । एक तें ठेविलें भूमीवरी ॥ ४ ॥
तये वेळीं अवघे गोपाळही भ्याले । तुकेंही लपालें भेऊनियां ॥ ५ ॥

॥ २६० ॥

पैल आली आगी कान्हो काय रे करावें । न कळे तें कैसे आजी वांचों आह्मी जीवें ॥ १ ॥ धांव रे हरी सांपडलों संधी । वोणव्याचे मधीं बुद्धि कांहीं करावी ॥२॥ अवचितां जाळ येतां देखियेला वरी। परतोनी पाहतां आधीं होतों पाठमोरी ॥ ३ ॥ सभोंवता फेर रीग न पुरे पळतां । तुका ह्मणे जाणसी तें करावें अनंता ॥ ४ ॥

॥ २६१ ॥

भिऊं नका बोले झाकूनियां राहा डोळे । चालवील देव धाक नाहीं येणें वेळे ॥ १ ॥ बाप रे हा देवांचाही देव । कळों नेदी माव काय करी करवी ते ॥ २ ॥ पसरूनी मुख विश्वरूप खाय जाळ । सारूनियां संधि अवघे पहाती गोपाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी मागें भ्यालों वांयांविण । कळों आलें आतां या सांगातें नाहीं शिण ॥ ४ ॥

॥ २६२ ॥

श्रीमुख वोणवा गिळीत चालिलें । भ्यासुर वासिलें वदनांबुज ॥ १ ॥
विक्राळ त्या दाढा भ्यानें पाहावेना । धांवुनी रसना ज्वाळ गिळी ॥ २ ॥
जिव्हा लांब धांवे गोळा करी ज्वाळ । मोटें मुखकमळ त्यांत घाली ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अवघा वोणवा गिळीला । आनंद जाहाला गोपाळांसी ॥ ४ ॥

॥ २६३ ॥

गोपाळ प्रीतीनें कैसें विनविती । विक्राळ श्रीपति होऊं नको ॥ १ ॥
नको रे बा कृष्णा धरूं ऐसें रूप । आह्मां चळकांप सुटलासे ॥ २ ॥
होईं बा धाकुटा श्याम चतुर्भुज । बैसोनियां गुज सुखें बोलों ॥ ३ ॥
वोणव्याच्या रागें गिळिशील आह्मां । तुका मेघश्यामा पायां लागे ॥ ४ ॥

॥ २६४ ॥

सांडियेलें रूप विक्राळ भयासुर । जालें सकुमार कोडिसवाणें ॥ १ ॥
श्याम चतुर्भुज मुकुट कुंडलें । सुंदर दंडलें नव बाळ ॥ २ ॥ गोपाळ
ह्मणती कैसें रे बा कृष्णा । रूप नारायणा धरियेलें ॥ ३ ॥ कैसा
वाढलासी विक्राळ जालासी । गटगटा ज्वाळांसी गिळियेलें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे भावें पुसती गोपाळ । अनाथवत्सल ह्मणोनियां ॥ ५ ॥

॥ २६५ ॥

बा रे कृष्णा तुझें मुख कीं कोमळ । कैसे येवढे ज्वाळ ग्रासियेले ॥ १ ॥
बा रे कृष्णा तुझी जिव्हा कीं कोवळी । होईल पोळली नारायणा ॥ २ ॥
बैसें कृष्णा तुझें पाहूं मुखकमळ । असेल पोळलें कोणे ठायीं ॥ ३ ॥
घोंगडिया खालीं घालूनियां तळीं । वरी वनमाळी बैसविती ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे भावें आकळिला देव । कृपासिंधुराव त्रैलोक्याचा ॥ ५ ॥

॥ २६६ ॥

एक ह्मणती मुख वासीं नारायणा । पाहों दे वदना डोळेभरी ॥ १ ॥
वासूनियां मुख पाहाती सकळ । अवघे गोपाळ व्योमाकार ॥ २ ॥
ह्मणती गोपाळ बेटे हो हा देव । स्वरूपाचा ठाव न कळे याच्या ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अवघे विठोबाभोंवते । मिळाले नेणते ल्हान थोर ॥ ४ ॥

॥ २६७ ॥

एक ह्मणती कृष्णा वासिलें त्वां मुख । तेव्हां थोर धाक पडिला आम्हां ॥ १ ॥
गिळों लागलासी अग्नीचे कल्लोळ । आह्मी चळचळां कांपतसों ॥ २ ॥
ज्वाळांबरोबरी गिळशील आह्मां । ऐसें मेघश्यामा भय वाटे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसे भाग्याचे गोपाळ । फुटकें कपाळ आमुचेंचि ॥ ४ ॥

॥ २६८ ॥

गोपाळांचें कैसें केलें समाधान । देऊनि आलिंगन निवविले ॥ १ ॥
ज्वाळांबरोबरी तुह्मां कां ग्रासीन । अवतार मेणें तुह्मांसाठीं ॥ २ ॥

निर्गुण निर्भेद मी सर्वांनिराळा । प्रकृतिवेगळा गुणातीत ॥ ३ ॥ चिन्मय चिद्रूप अवघें चिदाकार । तुका ह्मणे पार नेणे ब्रम्हा ॥ ४ ॥

॥ २६९ ॥

नेणती तयांसी साच भाव दावी हरी । लाज नाहीं नाचे पांवा वाजवी मोहरी ॥ १ ॥ चला रे याच्या पायां लागों आतां । राखिलें जळतां महा आगीपासूनी ॥ २ ॥ कैसी रे कान्होबा एवढी गिळियेली आगी । न देखों पोळला तुज तोंडीं कोठें अंगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी कां रे करितां नवल । आमची सिदोरी खातो त्याचें आलें बळ ॥ ४ ॥

॥ २७० ॥

त्यांनीं धणीवरी संग केला हरीसवें । देऊनी आपुलें तोचि देईल तें खावें ॥ १ ॥ न ठेवी आभार प्रेमाचा भुकेला । बहु दिवस संग हाचि निर्धार त्याला ॥ २ ॥ कान्होबा तूं जेवीं घासोघासीं ह्मणती । आरुष गोपाळें त्यांची बहु देवा प्रीति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां जाऊं आपुलिया घरा । तोय वांचविलें ऐसें सांगों रे दातारा ॥ ४ ॥

॥ २७१ ॥

गोपाळ ह्मणती कान्होबा या रे कांहीं मागों । आपुलाले आह्मी जीवींची आवडी सांगों । एक ह्मणती उगे रे डगे मागेंचि लागों । निजों नका कोणी घरीं रे आजी अवघेचि जागों ॥ १ ॥ जाणोनी नेणता हरि रे मध्यें उगाचि वैसे । नाइकोनी बोल आइके कोण कोणाचे कैसे । एक एकाच्या संवादा जाणे न मिळेचि ऐसें । पोटींचें होटा आणवी देतो तयांसि तैसें ॥ २ ॥ एक ह्मणती बहु रे आह्मी पीडिलों माया । नेदी दहींभातसिदोरी ताक घालिती पिया । तापलों बळितां गौधनें नाहीं जीवन छाया । आतां मागों पोटभरी रे याच्या लागोनी पायां ॥ ३ ॥ एक ह्मणती अरे तुमचें पोट तें किती । मागों गाई ह्मैसी घोडे रे धन संपत्ति हत्ती । देव गडी कान्हो आमुचा

आह्मां काय विपात । कन्याकुमरें दासी रे बाजावरी सुपत्ती ॥ ४ ॥ एक ह्मणती बेटे हो कोण करी जतन । गाढव तैसेंचि घोडें रे कोण तयाचा मान । लागे भवरोग वाहतां खांदीं चवघे जण । हातीं काळ्या होया बोहक्या हिंडों मोकळे राण ॥५॥ एक ह्मणती रानीं रे बहु सावजें फार । फाडफाडूं खाती डोळे रे पाय नेतील कर । राखोनि राखे आपणा ऐसा कइचा शूर । बैसोनी राहों घरीं रे कोण करी हे चार ॥ ६ ॥ घरीं बैसलिया बहुतें बहु सांगती काम । रिकामें कोणासि नावडे ऐसें आह्मांसी ठावें । चौघांमध्यें बरें दिसेसें तेथें नेमक व्हावें । लपोनी सहज खेळतां भलें गड्यां सवें ॥ ७ ॥ एक ह्मणती गडी ते भले मिळती मता । केली तयावरी चाली रे बरी आपुली सत्ता । नसावे ते तेथें तैसे रे खेळ हाणिती लाता । रडी एकाएकीं गेलिया गोंधळ उडती लाता ॥ ८ ॥ एक ह्मणती खेळतां उगीं राहती पोरें । ऐसें काय घडों शके रे कोणी लहान थोरें । अवघीं येती रागा रे एका ह्मणतां बरें । संगें वाढे कलह हरावा एकाएकींच खरें ॥ ९ ॥ एक ह्मणती एकला रे तूं जासील कोठें । सांडी मांडी हें वाउगें तुझे बोलचि खोटे । ठायीं राहा उगे ठायींच कां रे सिणसी वाटे । अवघियांची सिदोरी तुझे भरली मोटे ॥ १० ॥ तुका ह्मणे काय काइण्या अरे सांगाल गोष्टी । भाटावे तुमचे बोल रे भुका लागल्या पोटीं । जागा करूं या रे कान्होबा मागों कवळ ताटीं । थाले गडी तुका ढेकर देतो विठ्ठल कंठीं ॥ ११ ॥

॥ २७२ ॥

हुंबरती गाये तयांकडे कान । कैवल्यनिधान देउनी ठाके ॥ १ ॥
गोपाळांची पूजा उच्छिष्ट कवळी । तेणें वनमाळी सुखावला ॥ २ ॥
चोरोनियां खाये दूध दहीं लोणी । भावें चक्रपाणि गोविला तो ॥ ३ ॥
निष्काम तो जाला कामासी लंपट । गोपिकांची वाट पाहात बैसे ॥ ४ ॥

जगदानी इच्छी तुळसीएकदळ । भावाचा सकळ विकिला तो ॥५॥ तुका ह्मणे हेंचि चैतन्य सांवळें। व्यापूनी निराळें राहिलेंसे ॥ ६ ॥

॥ २७३ ॥

आचरती कर्में । तेथें काळें धर्माधर्में ॥ १ ॥ खेळे गोवळियांसवें । करिती तें त्यांचें साहावें ॥२॥ यज्ञमुखें घांस । मंत्रपूजेसी उदास ॥३॥ तुका ह्मणे चोरी । योगियांही सर्वे करी ॥ ४ ॥

॥ २७४ ॥

एकाचिया घाट्या टोके । एका फिके उपचार ॥ १ ॥ ऐसी सवे गोवळिया । भाव तया पढियंता ॥ २ ॥ एकाचें तें उच्छिष्ट खाय । एका जाय ठकवूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बहु सोपें । बहु रूपें अनंत ॥४॥

॥ २७५ ॥

अधिकाचा मज कांटाळा । तुह्मां गोपाळां संगती ॥ १ ॥ काय नाहीं तुह्मांपाशीं । सकळांविशीं संपन्न ॥ २ ॥ उद्योगाचा नेघें भार । लागल्या सार पुरतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अधीर जिणें । नारायणें न करावें ॥ ४ ॥

॥ २७६ ॥

जालों आतां एके ठायीं । न वंचूं कांहीं एकमेकां ॥१॥ सरलों हें गे देउनि मोट । कटकट काशाची ॥२॥ सोडोनियां गांठीं पाहें । काय आहे यांत तें ॥३॥ तुका ह्मणे जालों निराळा । आतां गोपाळा देऊं बोभा ॥४॥

॥ २७७ ॥

बोळलीचा दोहूं पान्हा । मज कान्हा सांगितला ॥ १ ॥ घ्या जी हें गे क्षीर हातीं । निगुतीनें वाढावें ॥२॥ सांगितलें केलें काम । नव्हे धर्म सत्याचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नवें जुनें । ऐसें कोणें सोसावें ॥ ४ ॥

॥ २७८ ॥

येईल तें घेइन भागा । नव्हे जोगा दुसरिया ॥ १ ॥ आवडी तें

तुह्मी जाणा । बहु गुणांसारिखी ॥२॥ मज घेती डांगवरी । सर्वे हरी नसलिया ॥३॥ तुका ह्मणे राबवा देवा । करीन सेवा सांगितली ॥४॥

॥ २७९ ॥

अंतरली खुटी भेटी । भय धरूनियां पोटीं । ह्मणतां जगजेठी । धांवे करुणाउत्तरीं ॥ १ ॥ बाप बळिया शिरोमणी । उताविळ या वचनीं । पडलिया कानीं । धांवा न करी आळस ॥ २ ॥ बळ दुनी शरणागता । स्वामी वाहों नेदी चिंता । आइतेंचि दाता । पंगतीसि बैसवी ॥ ३ ॥ वाहे खांदीं पाववी घरा । त्याच्या करी येरझारा । बोबड्या उत्तरा । स्वामी तुकया मानवे ॥ ४ ॥

॥ २८० ॥

तुजसवें येतों हरी । आह्मां लाज नाहीं तरी । उचलिला गिरी । चांग तई वांचलों ॥ १ ॥ मोडा आतां खेळ । गाई गेल्या जाला वेळ । फांकल्या ओढाळ । नाहीं तोंचि आवरा ॥ २ ॥ चांग दैवें यमुनेसी वांचलों बुडतां । निलाजिरीं आह्मी नाहीं भय धाक या अनंता ॥ ३ ॥ खातों आगी माती । आतां पुरे हा सांगाती । भोंवतां भोंवेल । आह्मां वाटतें हें चित्तीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे उरी नाहीं तुज-सवें । शाहाणिया दुरी छंद भोळियां सवें ॥ ५ ॥

॥ २८१ ॥

नको आह्मांसवें गोपाळा । येऊं ओढाळा तुझ्या गाई ॥१॥ कोण धांवे त्यांच्या लागें । मागें मागें येरझारी ॥ २ ॥ न बैसती एके ठायीं । धांवती दाही दाहा वाटां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं राख मनेरी । मग त्या येरी आह्मी जाणों ॥ ४ ॥

॥ २८२ ॥

मागायास गेलों सिदोरी । तुझ्या मायाघरीं गांजियलों ॥ १ ॥ तुजविणें ते नेदी कोणा । सांगतां खुणा जिवें गेलों ॥ २ ॥ वांयांविण

केली येरझार । आतां पुरे घर तुझी माया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं आह्मां वेगळा । राहें गोपाळा ह्मणउनी ॥ ४ ॥

॥ २८३ ॥

काकुलती येतो हरी । क्षणभरी निवडितां ॥ १ ॥ तुमची मज लागली सवे । ठायींचे नवे नव्हों गडी ॥ २ ॥ आणीक बोलाविती फार । बहु थोर नावडती ॥ ३ ॥ भाविकें त्यांची आवडी मोठी । तुका ह्मणे मिठी घाली जिवें ॥ ४ ॥

कालियामर्दन.

॥ २८४ ॥

वरता वेंघोनी घातली उडी । कळंबाबुडीं यमुनेसी ॥ १ ॥ हरि बुडाला बोंब घाला । घरचीं त्यांला ठावा नाहीं ॥ २ ॥ भवनदीचा न कळे पार । कालिया माजी थोर विखार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय वाउग्या हाका । हातींचा गमावुनियां थिंका ॥ ४ ॥

॥ २८५ ॥

अवघीं मिळोनि कोल्हाळ केला । आतां होतां ह्मणती गेला ॥ १ ॥ आपलिया रडती भावें । जयासवें जथापरी ॥ २ ॥ चुकलों आह्मी खेळतां खेळ । गेला गोपाळ हातींचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांवती थडी । न घली उडी आंत कोणी ॥ ४ ॥

॥ २८६ ॥

भ्यालीं जिवा चुकलीं देवा । नाहीं ठावा जवळी तो ॥ १ ॥ आहाकटा करिती हाय । हात डोकें पिटिती पाय ॥ २ ॥ जवळी होतां न कळे आह्मां । गेल्या सीमा नाहीं दुःखा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हा लाघवी मोटा । पाहे खोटा खरा भाव ॥ ४ ॥

॥ २८७ ॥

काळिया नाथूनी आला वरी । पैल हरी दाखविती ॥ १ ॥ दुसरिया भावें न कळे कोणा । होय नव्हेसा संदेह मना ॥ २ ॥ रूपा भिन्न पालट जाला । गोरें सांवळेंसा पैं देखिला ॥ ३ ॥ आश्वासीत आला करें । तुका खरें ह्मणे देव ॥ ४ ॥

॥ २८८ ॥

हरि गोपाळांसवें सकळां । भेटे गळ्या गळा मेळवूनी ॥ १ ॥ भाविकें त्यांची आवडी मोठी । सांगे गोष्टी जीवींचिया ॥ २ ॥ योगियांच्या ध्याना जो नये । भाकरी त्यांच्या मागोनी खाये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे असे शाहाणियां दुरी । बोबडियां दास हाका मारी ॥४॥

॥ २८९ ॥

धांव कान्होबा गेल्या गाई । न ह्मणे मी कोण ही काई ॥ १ ॥ आपुलियांचें वचन देवा । गोड सेवा करीतसे ॥ २ ॥ मागतां आधीं द्यावा डाव । बळिया मी तो नाहीं भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐशा सर्वें । अनुसरावें जीवेंभावें ॥ ४ ॥

॥ २९० ॥

आणीक काय थोडीं । परि तीं फार खोटीं कुडीं ॥ १ ॥ सदा मोकळींच गुरें । होती फजीत तीं पोरें ॥२॥ सदा घालिती हुंबरी । एक एकांचें न करी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । माय वेळोवेळां मारी ॥४॥

॥ २९१ ॥

बहुतांचे संगती । बहु पावलों फजिती ॥ १ ॥ बरें केलें नंदबाळें । मागिलांचें तोंड काळें ॥२॥ माझा करितील तंटा । लपती आलिया बोभाटा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काई । किती ह्मणों बाप आई ॥ ४॥

॥ २९२ ॥

धन्य तें गोधन कांवळी काष्ठिका । मोहरी पांवा निका ब्रीद बांकी ॥१॥

धन्य तें गोकुळ धन्य ते गोपाळ । नर नारी सकळ धन्य जाल्या ॥ २ ॥
धन्य ते देवकी जसवंती दोहींचें । वसुदेवनंदाचें भाग्य जालें ॥ ३ ॥
धन्य त्या गोपिका सोळा सहस्र बाळा । यादवां सकळां धन्य जालें ॥४॥
धन्य ह्मणे तुका जन्मा तींचि आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥ ५ ॥

खेळ इत्यादिकांवरील रूपकें.

टिपरी.

॥ २९३ ॥

खेळ मांडियेला वाळवंटीं घाई । नाचती वैष्णव भाई रे । क्रोध अभिमान केला पावटणी । एक एका लागतील पायीं रे ॥१॥ नाचती आनंदकल्लोळीं । पवित्र गाणें नामावळी । कळिकाळावरि घातलीसे कास । एक एकाहुनी बळी रे ॥२॥ गोपीचंदनउटी तुळसीच्या माळा । हार मिरवती गळां । टाळ मृदंग घाई पुष्पवरुषाव । अनुपम्य सुखसोहळा रे ॥३॥ लुब्धलीं नादीं लागली समाधी । मूढ जन नर नारी लोकां । पंडित ज्ञानी योगी महानुभाव । एकचि सिद्धसाधकां रे ॥४॥ वर्णाभिमान विसरली याती । एकएकां लोटांगणीं जाती । निर्मळ चित्तें जालीं नवनीतें । पाषाणा पाझर सुटती रे ॥ ५ ॥ होतो जयजयकार गर्जत अंबर । मातले हे वैष्णव वीर रे । तुका ह्मणे सोपी केली पायवाट । उतरावया भवसागर रे ॥ ६ ॥

॥ २९४ ॥

एके घाई खेळतां न पडसी डाई । दुचाळ्यानें ठकसील भाई रे । त्रिगुणांचे फेरी थोर कष्टी होसी । या चौघांची तरी धरीं सोई रे ॥१॥ खेळ खेळोनियां निराळाची राहीं । सांडीं या विषयाची घाई रे ।

तेणेंचि खेळें बळवंत होसी । ऐसें सत्य जाणें माझ्या भाई रे ॥ २ ॥
सिंपियाचा पोर एक खेळिया नामा । तेणें विठ्ठल बसवंत केला रे ।
आपुल्या संवगडिया सिकवुनी घाई । तेणें सतंतर फड जागविला रे ।
एक घाई खेळतां तो न चुकेचि कोठें । तया संतजन मानवले रे ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव मुक्ताबाई• वटेश्वर चांगा । सोपान आनंदें खेळती रे ।
कान्हो गोवारीं त्यांनीं बसवंत केला । आपण भोंवतीं नाचती रे ।
सकळिकां मिळोनी एकीच घाई । त्याच्या ब्रह्मादिक लागती पायीं रे ४
रामा बसवंत कबिर खेळिया । जोडा बरवा मिळाला रे ।
पांचा संवगडियां एकचि घाई । तेथें नाद बरवा उमटला रे ।
ब्रह्मादिक सुरवर मिळोनियां त्यांनीं । तोही खेळ निवडिला रे ॥५॥
ब्राह्मणाचा पोर खेळिया एका भला । तेणें जन खेळकर केला रे ।
जनार्दन बसवंत करूनियां । तेणें वैष्णवांचा मेळ मिळविला रे ।
एकचि घाई खेळतां खेळतो । आपणचि बसवंत जाला रे ॥ ६ ॥
आणीक खेळिये होउनियां गेले । वर्णावया वाचा मज नाहीं रे ।
तुका ह्मणे गडे हो हुशारूनी खेळा । पुढिलांची धरूनियां सोई रे ।
एकचि घाई खेळतां जो चुकला । तो पडेल संसारडाई रे ॥ ७ ॥

॥ २९५ ॥

बाराही सोळा गडियांचा मेळा । सतरावा बसवंत खेळिया रे ।
जतिस पद राखों जेणें टिपरिया घाई । अनुहातें वायें मांदळा रे ॥१॥
नाचत पंढरिये जाऊं रे खेळिया । विठ्ठलरखुमाई पाहूं रे ॥ २ ॥
सा चहूं वेगळा अठराही निराळा । गाऊं वाजवूं एक चाळा रे ।
विसरती पक्षी चारा घेणें पाणी । तारुण्य देहभाव बाळा रे ॥ ३ ॥
आनंद तेथींचा मुकियासी वाचा । बहिरे ऐकती कानीं रे ।
आंधळ्यांसी डोळे पांगळांसी पाय । तुका ह्मणे वृद्ध होती तरणे रे ॥ ४ ॥

॥ २९६ ॥

दोन्ही टिपरीं एकचि नाद । सगुण निर्गुण नाहीं भेद रे ।

कुसरी अंगें मोडितील परी । मेळविती एका छंदें रे ॥ १ ॥
कांहींच न वजे वांयां रे । खेळिया एकचि बसवंत अवघियां रे ।
सम विषम तेथें होऊंच नेदी । जाणऊनी आगळिया रे ॥ २ ॥
संत महंत सिद्ध खेळतील घाई । तेच सांभाळी माझ्या भाई रे । हात
हात राखोन हाणिती टिपऱ्या । टिपरें मिळोनि जाय त्याची सोई रे
॥३॥ विटाळाचें अवघें जाईल वांयां । काय ते शृंगारूंनी काया रे ।
निवडूनी बाहेर काढिती निराळा । जो न मिळे संतांचिया घाई रे ॥ ४॥
प्रकाराचें काज नाहीं सोडीं लाज । निःशंक होऊनियां खेळें रे ।
नेणतीं नेणतींच एकें पावलीं मान । विठ्ठल नामाचिया बळें रे ॥ ५ ॥
रोमांच गुढिया डोलविती अंगें । भावबळें खेळविती सोंगें रे ।
तुका ह्मणे कंठ सद्गदित दाटे । या विठोबाच्या अंगसंगें रे ॥ ६ ॥

॥ २९७ ॥

या रे गडे हो धरूं घाई जाणतां ही नेणतां । नाम गाऊं टाळी वाहूं आ-
पुलिया हिता ॥ १ ॥ फावलें तें घ्यारे आतां प्रेमदाता पांडुरंग । आजी
दिवस सोनियाचा वोडवला रंग ॥ २ ॥ हिंडती रानोरान भुजंगांव
कांट्यावन । सुख तयांहून आह्मां गातां नाचतां रे॥ ३॥तुका ह्मणे ब्रह्मा-
दिकां सांवळें दुर्लभ सुखा । आजी येथें आलें फुका नाम मुखा कीर्तनीं४

॥ २९८ ॥

भीमातीरीं एक वसलें नगर । त्याचें नांव पंढरपुर रे ॥ तेथील मो-
कासी चार भुजा त्यासी । बाइला सोळा हजार रे ॥ १ ॥ नाचत
जाऊं त्याच्या गांवा रे खेळिया । सुख देईल विसावा रे ॥ पुढें गेले
ते निधाई जाले । वाणितील त्याची सीमा रे ॥ २ ॥ बळिया आ-
गळा पाळी लोकपाळां । रीघ नाहीं कळिकाळा रे ॥ पुंडलीक पा-
टील केलीं कुळवाडी । तो जाला भवदुःखा वेगळा रे ॥ ३ ॥ संत-
सज्जनीं मांडिलीं दुकानें । जया जें पाहिजे तें आहे रे ॥ भुक्तिमुक्ति
फुकाच साठीं । कोणी तयाकडे न पाहे रे ॥ ४ ॥ दोन्हीच हाट

भरले घनदाट । अपार मिळाले वारकरी रे ॥ न वर्जो ह्मणती आह्मी वैकुंठा । जिहीं देखिली पंढरी रे ॥ ५ ॥ बहुत दिस होती मज आस । आजी घडलें सायासीं रे ॥ तुका ह्मणे होय तुमचेनी पुण्यें । भेटी तया पायांसी रे ॥ ६ ॥

॥ २९९ ॥

पंढरी चोहटा मांडियेला खेळ । वैष्णव मिळोनी सकळ रे । टाळ टिपरी मांदळे एक नाद रे । जाला बसंवत देवकीचा बाळ रे ॥ १ ॥ चला तें कवतुक भाई रे । पाहों डोळां कामीं गुंतलेती काई रे । भाग्यवंत कोणी गेले सांगाती । ऐसें सुख त्रिभुवनीं नाहीं रे ॥ २ ॥ आनंदाचे वाद सुखाचे संवाद । एक एका दाखविती छंद रे । साही अठरा चारी घालूनियां घाई । नाचती फेरी टाळशुद्ध रे ॥३॥ भक्तीचीं भूषणें मुद्रा आभरणें । शोभती चंदनाच्या उट्या रे । सत्व सुंदर कास घालूनि कुसरी । गर्जती नाम बोभाटीं रे ॥ ४ ॥ हरि हर ब्रह्मा तीर्थासहित भीमा । देव कोटी तेहतीस रे । विस्मित होऊनि ठाकले सकळ जन । अमरावती केली ओस रे ॥ ५ ॥ बाणितील थोरी वैकुंठींची परी । न पवे पंढरीची सरी रे । तुकयाचा दास ह्मणे नका आळस करूं । सांगतों नरनारींस रे ॥ ६ ॥

विटूदांडू ॥ ३०० ॥

सारा विटूदांडू । आणीक कांहीं खेळ मांडूं ॥ १ ॥ बहु अंगा आले डाव । स्थिर नाहीं कोठें पाव ॥ २ ॥ कोली हाणे टोला । झेली तेणें तो गोविला ॥ ३ ॥ एकमेकां हाका मारी । सेल जाली एक घरी ॥ ४ ॥ राजी आलें नांव । फेरा न चुकेचि धांव ॥ ५ ॥ पुढें एक पाटी । एक एकें दोघां आटी ॥ ६ ॥ एका सोस मोटीं । एक धांवे हात पिटी ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां । खेळ मोडावा परता ॥ ८ ॥

मृदंग पाट्या ॥ ३०१ ॥

मागें पुढें पाहें सांभाळूनी दोनी ठाय । चुकावूनी जाय गडी

राखे गडियांसी ॥ १ ॥ मुरडे दंडा दोहीं तोंडें गडियां सावध करी। भेदातियासंगें तया हाल तुजवरी ॥ २ ॥ गडियां गडी वांटुनी देई। ज्याचा सोडी तेचि ठायीं ॥३॥ अगळ्या बळें करील काय। तुज देणें लागे डोय ॥ ४ ॥ नवां घरीं पाउला करीं। सांपडे तो तेथें धरीं ॥ ५ ॥ जिंकोनी डाव करीं। टाहो सत्ता आणिकांवरी ॥ ६ ॥ सांपडोनी डाई बहु। काळ गुंतलासी ॥ ७ । बळिया गडी फळी। फोडी न धरितां त्यांसी ॥ ८ ॥ चुकांडी जो खाय मिळोनी अंगीं जाय। गुंतलासी काय तुका ह्मणे अझूनी ॥ ९ ॥

॥ ३०२ ॥

पाहा रे तमासा तुमचा येथें नव्हे लाग। देईन तो भाग आलियाचा बाहेरी ॥ १ ॥ जागा रे गोपाळांनो ठायीं ठायीं जागा। चाहुलीनें भागा दूर मजपासूनी ॥ २ ॥ न रिघतां ठाव आह्मां ठावा पाळतियां। भयातीत वांयां तेथें काय चांचपा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हातां चढे जीवाचिये साटीं। मिटक्या देतां गोड मग लागतें शेवटीं ॥ ४ ॥

॥ ३०३ ॥

डाई घालूनियां पोरें। त्यांचीं गुरें चुकविलीं ॥ १ ॥ खेळ खेळतां फोडिल्या डोया। आपण होय निराळा॥२॥मारिती माया घेती जीवा। नाहीं कींव अन्यायें ॥३॥ तुका कान्होबा मागें। तया अंगें कळों आलें ॥ ४ ॥

सुतुतू ॥ ३०४ ॥

जीवशिवाच्या मांडुनि हाला। अहं सोहं दोन्ही भेडती भला॥१॥ घाली सुतुतू फिरोनि पाही आपुणासी। पाही पळिया तो मागिला तुटी पुढिलासी ॥२॥ खेळिया तो हाल सांभाळी। धुम घाली तो पडे पाताळीं॥३॥ बळिया गांळ्या तोचि खेळे। दम पुरे तो वेळोवेळां खेळे ॥ ४ ॥ हातीं पडे तोचि ढांग। दम पुरे तो खेळिया चांग॥५॥मागें पुढें पाहे तो जिंके। हातीं

पडे तोचि आधार फिके ॥ ६ ॥ आपल्या बळें खेळे रे भाई । गडियाची सांडोनी सोई॥७॥तुका ह्मणे मी खेळिया नव्हें जिकडे पडें त्याचि सवें॥८॥

हाल ॥ ३०५ ॥

यमुने तटीं मांडिला खेळ । ह्मणे गोपाळ गडियांसी ॥१॥ हाल महाहाल मांडा । वाउगी सांडा मोकळी ॥२॥ नांवें ठेवूनि वांटा गडी । न वजे रडी मग कोणी ॥३॥ तुका ह्मणे कान्हो तिळतांदळ्या । जिंके तों करी आपुला खेळ्या ॥४॥

॥ ३०६ ॥

बळें डाई न पडे हरी । बुद्धि करी शाहाणा तो ॥ १ ॥ मोकळें देवा खेळों द्यावें । सम भावें सांपडावया ॥ २ ॥ येतो जातो वेळोवेळां । न कळे कळा सांपडती ॥३॥ तुका ह्मणे धरा ठायींच्या ठायीं । मिठी जीवीं पायीं घालूनियां ॥४॥

हुंबरी ॥ ३०७ ॥

तुह्मीं कोण बाली हुंबरी। साही पांगल्या अठरा चारी ॥ १ ॥ सहस्र मुखाधरी हरी। शेष शिणविलें ॥२॥ चेंडुवासवें घातली उडी। नाथिला कालिया देऊनी बुडी ॥३॥ अशुद्ध पीतां करुणा नाहीं । तुवां माउशी ही मारियेली ॥४॥ रावणाचें घर बुडविलें सारें। त्याचीं रांडापोरें मारियेलीं ॥५॥ जाणों तो ठावा आहेसी आह्मां। तुवां आपुला मामा मारियेला ॥६॥ याशीं खेळतां नाश थोरू । तुकया स्वामी सारंगधरू ॥७॥

हमामा ॥ ३०८ ॥

मशीं पोरा घे रे बार। तुझें बुजीन खालील द्वार ॥ १ ॥ पोरा हमामा रे हमामा रे ॥ २ ॥ मशीं हमामा तूं घालीं । पोरा वरी सांभाळीं खालीं ॥ ३ ॥ तरीच मशीं बोल । पोरा जिव्हाळ्याची ओल ॥ ४ ॥ मशीं घेतां भास । जीवा मीतूंपणा नास ॥५॥ मज सवें

खरा। पण जाऊं नेदी घरा ॥ ६ ॥ आमुचिये रंगीं। दुजें लगेना गे संगीं ॥ ७ ॥ तुक्यासवें भास। हरी जीवा करी नास ॥ ८ ॥

॥ ३०९ ॥

हमामा रे पोरा हमामा रे। हमामा घालितां ठकलें पोर। करी येरझार चौऱ्याशीची ॥ १ ॥ पहिले पहारा रंगासी आलें। सोहं सोहं सें बार घेतलें। देखोनि गडी तें विसरलें। डाई पडिलें आपणचि ॥२॥ दुसऱ्या पहारा महा आनंदें। हमामा घाली छंदछंदें। दिस वाढे तों गोड वाटे। परि पुढें नेणें पोर काय होतें तें ॥ ३ ॥ तिसऱ्या पहारा घेतला बार। अहंपणें पाय न राहे स्थिर। सोस सोस करितां डाई पडसी। सत्य जाणें हा निर्धार ॥४॥ चौथ्या पहारा हमामा। घालिसी कांपविसी हातपाय। सुन्यापाटिलाचा पोर यम। त्याचे पडसील डाई ॥५॥ हमामा घालितां भ्याला तुका। त्यानें सांडिली गड्याची सोई। यादवांचा मूळ एक विठोबा। त्यासवें चारितो गाई ॥ ६ ॥

फुगड्या ॥ ३१० ॥

फुगडी फू फुगडी घालितां उघडी राहे। लाज सांडोनी एक एकी पाहे ॥१॥ फुगडी गे अवघें मोडी गे। तरीच गोडी गे संसार तोडी गे ॥ २ ॥ मागें जें शिकली होतीस पोटीं। तेंचि विचारूनी आतां उच्चारी ओठीं ॥ ३ ॥ त्रिगुणांची वेणी तुझे उडते पाठीं। सावरूनी धरी घाली मूळबंदीं गांठी ॥ ४ ॥ आगळें पाउल जिंके एकाएक। पावसी मान हे मानवती तिन्ही लोक ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुजमजमध्यें एक भाव। सम तुकें बार घेऊं पावों उंच ठाव ॥ ६ ॥

॥ ३११ ॥

फुगडी फू सवती माझे तूं। हागुनी भरलें धू तुझ्या ढुंगा तोंडावरी थू ॥ १ ॥ फुगडी घेतां आली हरी। ऊठ जावो अंगनोवरी ॥ २ ॥ हात पाय बेंबळ जाती। ढुंगण घोळितां लागे माती ॥ ३ ॥ साव

पांच आणल्या हरी । वांचूनी फाय तगसी पोरी ॥ ४ ॥ सरला दम धांगले पाय । अझुनी वरी बोलिसी काय ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे अझुन बरी । सांगितलें तें गथडी करी ॥ ६ ॥

लखोटा ॥ ३१२ ॥

लये लये लखोटा । मूळबंदी कासोटा । भावा केलें साहें । आतां माझें पाहें ॥ १ ॥ हातोहातीं गुंतली । जीवपणा मुकली । धीर माझा निका । सांडीं बोल फिका ॥ २ ॥ अंगीकारी हरि । नको पडों फेरी लाज धरीं भांडे । जग झोडी रांडे ॥ ३ ॥ बैस भावासाठीं । ऐक माझ्या गोष्टी । केला सांडीं गोहो । येथें धरीं मोहो ॥४॥ पाठमोरा ढोल । आवरी तें बोल । पांगळीस बाळा । पुढें अवकळा ॥५॥ आतां उभी ठायीं । उभाउभीं पाहीं । नको होऊं हुकरी । पुढें गाढव कुतरीं ॥ ६ ॥ नाम केलें खरें । आपुलें त्यां बरें । तुका ह्मणे येरी । धांगविल्या पोरी ॥ ७ ॥

कोडें. ॥ ३१३ ॥

कोडें रे कोडें ऐका हें कोडें । उगवूनि फार राहे गुंतोनियां थोडें ॥ १ ॥ पुसतसे सांगा मी हें माझें ऐसें काई । हसूं नका नुगवे तो झवे आपुली आई ॥ २ ॥ सांगतों हें मूळ कांहीं न धरावी खंती । जालें जीवो मेलें मरो प्रारब्धा हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अभिमान सांडावा सकळीं । नये अंगावरी वांयां येऊं देऊं कळी ॥ ४ ॥

॥ ३१४ ॥

नुगवे तें उगवून सांगितलें भाई । घालूनियां ताळा आतां शुद्ध राखा घाई ॥१॥ आतां कांहीं नाहीं राहिलें । त्यां आपणा आपण पाहिलें ॥२॥ कमाईस मोल येथें नका रीस मानूं । निवडूं नये मज कोणा येथें वानूं॥३॥ तुका ह्मणे पदोपदीं कान्हो वनमाळी । जयेजत मग सेवटिला एक वेळीं ४

आडसण दळण ॥ ३१५ ॥

बुद्धीचें सारोनी भरियेली पाळी । भरडोनी बोंगळी नाम केलें ॥१॥

आडसोनी शुद्ध करीं वो साजणी। सिद्ध कां पापिणी नासियेलें ॥२॥
सुपीं तोंचि पाहें धड उगटिलें। नव्हतां नासिलें जगझोडी ॥३॥
सुपीं तोंचि आहे तुज तें आधीन। दळिल्या जेवण जैसें तैसें ॥४॥
सुपीं तोंचि संग घेईं धडफुडी। एकसा गधडी नास केला ॥५॥
दळितां आदळे तुज कां न कळे। काय गेले डोळे कान तुझे ॥ ६ ॥
सुपीं तोंचि वोज न करितां सायास। पडसी सांदीस तुका ह्मणे ॥७॥

दळण ॥ ३१६ ॥

शुद्ध दळणाचें सुख सांगों काई। मानवित सईबाई तुज ॥ १ ॥
शुद्ध तें वळण लवकरी पावे। डोलवितां निवे अष्टांग तें ॥ २ ॥
शुद्ध हें जेवितां तन निवे मन। अल्प त्या इंधन बुडा लागे ॥ ३ ॥
शुद्ध त्याचा पाक सुचित चांगला। अविट तयाला नाश नाहीं ॥४॥
तुका ह्मणे शुद्ध आवडे सकळां। भ्रतार वेगळा न करी जीवें ॥ ५ ॥

कांडण ॥ ३१७ ॥

सिद्ध करूनियां ठेविलें कांडण। मज सांगातीण शुद्ध बुद्धि गे ॥ १ ॥
आठव हा धरीं मज जागें करीं। मागिले पाहारीं सेवटींचा गे ॥२॥
सम तुकें घाव घालीं वो साजणी। मी तुज मिळणी जंव मिळें ॥३॥
एक कशी पाखडी दुसरी निवडी। निःशेष तिसडी ओज करी ॥४॥
सरलें कांडण पाकसिद्धि करी। मेळवण क्षिरीसाकरेचें ॥ ५ ॥ उद्धव अक्रूर बंधु दोघेजण। बाप नारायण जेवणार ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे मज माहेरीं आवडी। ह्मणोनी तांतडी मूळ केलें ॥ ७ ॥

॥ ३१८ ॥

सावडीं कांडण ओवी नारायण। निवडे आपण भूस सार ॥१॥ मुसळ आधारीं आवरूनी धरीं। सांवरोनी थिरीं घाव घालीं ॥२॥ वाजती कांकणें अनुहात गजरें। छंद माहियेरे गाऊं गीति ॥ ३ ॥ कांडितां कांडण नव्हे भाग शीण। तुजमजपण निवडे तों ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे रूप उमटे आरिसा। पाक त्या सरिसा शुद्ध जाला ॥ ५ ॥

डांका ॥ ३१९ ॥

चौक भरियेला आसनीं पाचारिली कुळस्वामिनी । वैकुंठवासिनि ये धांवोनी झडकरी ॥ १ ॥ रंगा येई वो विठाई सांवळिये डोळसे । तुझें श्रीमुख साजिरें तें मी केधवां देखेन ॥ २ ॥ रजतमधुपारती । पंचप्राणांची आरती । अवघी सारोनी आइती । ये धांवती झडकरी ॥३॥ मन मारोनियां मेंढा । आशा मनसा तृष्णा सुटी । भक्तिभाव नैवेद्य ताटीं । भरोनि केला हाकारा ॥४॥ डांका अनुहात गजरे । येऊनि अंगासी संचरे । आपुला घेउनि पुरस्कार । आरोग्य करीं तुकयासी॥५॥

॥ ३२० ॥

साच माझा देव्हारा । भाक ठेवा भाव खरा । त्रिगुणांचा फुलवरा । आणा विनति सांगतों ॥ १ ॥ माझें दैवत हें रंगीं । नाचे वैष्णवांच्या संगीं । भरलें मग अंगीं । निवाड करी दोहींचा॥२॥तुझें आहे तुजपासीं । परि तूं जागा चुकलासी । चिवडूनियां नासी । तुझ्या घरिच्यांनीं केली ॥३॥ आतां न पडे ठावें । वांचूनियां माझ्या देवें । अंधकार व्हावें । नासु ठाव शोधावा ॥४॥ आंधळ्यासी डोळे । देते पांगुळासी पाय । वांजा पुत्र फळे । नवस पुरविते विठाई ॥ ५ ॥ उगविलीं कोडीं । मार्गें कितेकांचीं बापुडीं । तुका ह्मणे घडी । न लगे नवस द्या आधीं ॥६॥

॥ ३२१ ॥

विनति घातली अवधारीं । मज देई वो अभय करीं । पीडिलों खेचरीं । आणीक वारी नांवांची ॥ १ ॥ रंगा येई वो एकला रंग वोडवला । हरिनाम उठिला गजर केला हाकारा ॥२॥ देवांचे दैवते । तुज नमिलें आदिनाथे । ये वो कृपावंते । भोगा माझ्या धांवत ॥ ३ ॥ न लवीं आर्ता वेळ । आइत सारिली सकळ । तुका ह्मणे कुळ । आमुचिये दैवते ॥ ४ ॥

॥ ३२२ ॥

माझा देव्हारा साचा । नाहीं आणीक कोणाचा । त्रिभुवनीं वाचा । ठसा न लगे पुसावें ॥ १ ॥ या रे लोटांगणीं । कांहीं करा विनवणी । करील झाडणी । भूत काढी संसार ॥ २ ॥ पडिले विषयांचे गोंधळीं ।

स्वानंदाचे तार्टी । धूप दीप पंचारती वो ॥ ओवाळिली माता । विठाबाई पंचभूतीं वो ॥ ५ ॥ तुझें तुज पावलें । माझा नवस पुरवीं आतां वो ॥ तुका ह्मणे राखें । आपुलिया शरणागता वो ॥ ६ ॥

॥ ३२९ ॥

ऐक बाई तुज वो कांहीं सांगतें शकून । भिजलिया भुर होसी जागें ह्मणऊन ॥ १ ॥ मान्य माझें केलें सांगतें एकां बोलें । न येतां हें भलें कळों कोणा लोकांसी ॥ २ ॥ सांगतें गुण जीवींची खुण ऐक माझी मात । बैस एका भावें माझे हातीं दे वो हात ॥ ३ ॥ बरवा घरचार तुज सांपडला ठाव । फळ नाहीं पोटीं येथें दिसे खोटा भाव ॥ ४ ॥ आहे तुझे हातीं एका नवसाचें फळ । भावा करीं साह्य पाहूं अठरांच्या बळें ॥ ५ ॥ करीं लागपाठ चित्त वित्त नको पाहों । अखई तो चुडा तुज भोगईल ना हो ॥ ६ ॥ कुळींची हे मुळी तुझे लागलीसे देवी । पडिला विसर नेदी फळ नाहीं ठावी ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे नांद सुखें धरी आठवण । माझ्या येती कोणी त्यांचा राख बहु मान ॥८॥

वाघा ॥ ३३० ॥

अनंत जुगाचा देव्हारा । निजबोधांचा घुमारा । अवचिता भरला वारा । या मझारी देवाचा ॥ १ ॥ शुद्धसत्वाचा कवडा मोठा । बोधबिरडें बांधला गांठा । गळां वैराग्याचा पट्टा । वाटा दावूं या भक्तीच्या ॥ २ ॥ हृदय कोटंबा सांगातें । घोळ वाजवूं अनुहातें । ज्ञानभंडाराचें पोतें । रितें नव्हे कल्पांतीं ॥ ३ ॥ लक्ष चौऱ्याशीं घरचारी । या जन्माची केली वारी । प्रसन्न जाला देव मझारी सोहंभावीं राहिलों ॥ ४ ॥ या देवाचें भरतां वारें । अंगीं प्रेमाचे फेफरें । गुरूगुरू करी वेडे चारें । पाहा तुकें भुंकविलें ॥ ५ ॥

सौऱ्या ॥ ३३१ ॥

वेसन गेलें निष्काम जालें नर नव्हे नारी । आपल्या तुटी पारख्या भेटी सौरियांचे फेरी ॥ १ ॥ त्याचा वेध लागला छंद हरि गोविं

वेळोवेळां । आपुलेमागें हांसत रागें सावळें घालिती गळां ॥ २ ॥ जन
बेवा भीतें तोंडा आमुच्या भांडपणा । कर कटीं भीमा तटीं पंढरीचा
राणा ॥ ३ ॥ वेगळ्या याति पडिलों खंतीं अवघ्या एका भावें । टाकि-
येली चाड देहभावें जीवें शिवें ॥ ४ ॥ सकळांमधीं आगळी बुद्धि तिची
करूं सेवा। वाय तुंबामूढासवें भक्ती नाचों भावा ॥ ५ ॥ ह्मणे तुका टाक
रुका नाचों निर्लज्जा। बहु जालें सुख काम चुकलों या काजा ॥ ६ ॥

॥ ३३२ ॥

आणिकां उपदेशूं नेणें नाचों आपण । मुंढा वांयां मारगेली वांयां
हांसे जन ॥ १ ॥ तैसा नव्हे चाळा आवरीं मन डोळा। पुढिलांच्या
कळा कवतुक जाणोनी ॥ २ ॥ बाहिरल्या वेषें आंत जसें तसें । ह्मा-
कलें तों बरें पोट भरे तेणें मिसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला तरी करीं
शुद्ध भाव । नाहीं तरी जासी वांयां ह्या ना तोसा ठाव ॥ ४ ॥

॥ ३३३ ॥

टाक रुका चाल रांडे कां गे केली गोवी । पुसोनियां आलें ठाव ह्म-
णोनी देतें सीवी ॥१॥ आतां येणें छंदें नाचों विनोदें। नाहीं या गो-
विंदें माझें मजसी केलें ॥२॥ कोरडे ते बोल कां गे वेचितेसी वांयां।
वर्तें करूनी दावीं तुझ्या मुळींचिया ठाया ॥ ३ ॥ याजसाठीं म्यां
दोर धरियेला हातीं । तुका ह्मणे तुझा गांठी सोडायाची खंती ॥४॥

॥ ३३४ ॥

मोकळी गुंते रिती कुंथे नाहीं भार दावें। घेडवाडा बैसली खोडा
घेतली आपुल्या भावें ॥ १ ॥ ऐका बाई लाज नाहीं आणिकां त्या
गरतीची । समाधानीं उंच स्थानीं जाणे सेवा पतीची ॥ २ ॥ न बो-
लतां करीं चिंता न मारितां पळे । दादला सेजे नावडे निंजे जग-
झोडीचे चाळे ॥ ३ ॥ देखत आंध बहिर कानीं बोल बोलतां मुकें ।
तुका ह्मणे पतन सोयरीं ऐसीं जालीं एकें ॥ ४ ॥

॥ ३३५ ॥

सातें चला काजळ घाला तेल फणी करा। दिवाणदारीं बैसले पारीं नाचों फेर धरा ॥१॥ या साहेबांचे जालें देणें वेळोवेळां न लगे येणें। आतां हाटीं काशासाठीं हिंडों पाटी दुकानें ॥२॥ अवघ्या जणी मुंढा धणी नाचो एकें घाई। सरसावलें सुख कैसा चाळा एकेठायीं ॥३॥ तुका ह्मणे वोळगों एका तोड चिंता माया। देऊं उद्गार आतां जाऊं मुळींचिया ठाया ॥ ४ ॥

॥ ३३६ ॥

सौरी सुर जालें दूर डौर घेतला हातीं। माया मोह सांडवलें तीही लोकीं जालें सरती ॥१॥ चाल विठाबाई अवघी पांज देई। न धरीं गुज कांहीं वाळवंटीं सांपडतां ॥ २ ॥ हिंडोनि चौऱ्याशी घरें आलें तुझ्या दारा। एक्या रुक्यासाठीं आंचवलें संसारा ॥३॥ लाज मेली शंका गेली नाचों महाद्वारीं। भ्रांति सावलें फिटोनि गेलें आतां कैंची उरी ॥ ४ ॥ जालें भांडी जगा सांडी नाहीं भीड चाड। घालीन चरणीं मिठी पुरवीन जीवींचें तें कोड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे रुका करी संसारतुटी। आतां तुह्मां आह्मां कैसी जाली जीवें साटी ॥ ६ ॥

॥ ३३७ ॥

सम सपाट वेसनकाट निःसंग झालें सौरी। कुडपीयेला देश आतां येऊं नेदीं दुसरी ॥ १ ॥ गाऊं रघुरामा हेंचि उरलें आह्मां। नाहीं जीवतमा वित्तगोतासहित ॥ २ ॥ ठाव झाला रिता झाकूनि काय आतां। कोणासवें लाज कोण दुजा पाहतां ॥ ३ ॥ सौरीयांचा संग आह्मां दुरावलें जग। भिन्न जालें सुख भाव पालटला रंग ॥ ४ ॥ लाज भय ह्मणी नाहीं तजियेलीं दोन्ही। फिराविला वेष नव्हों कोणाचींच कोणी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे हा आह्मां वेष दिला जेणें। जना प्रचित सवें असों एकपणें ॥ ६ ॥

॥ ३३८ ॥

नव्हे नरनारी संवसारीं अंतरलों । निर्लज्ज निष्काम जना वेगळेचि ठेलों ॥ १ ॥ चाल रघुरामा ने आपुल्या गांवा । तुजविण आह्मां कोण सोयरा सांगाती ॥ २ ॥ जनवाद लोकनिंद्य पिशुनाचे चेरे । साहूं तुजसाठीं अंतरलीं सहोदरें ॥ ३ ॥ बहुतां पाठीं निरोप हाटीं पाठविला तुज । तुका ह्मणे आतां सांडुनि लौकिक लाज ॥ ४ ॥

॥ ३३९ ॥

नीट पाट करूनी थाट । दावितसे तोरा । आपणाकडे पाहो कोणी निघाली बाजारा ॥ १ ॥ ते सौरी नव्हे निकी । भक्तीविण फिकी ॥ २ ॥ चांग भांग करूनी सोंग । दावी माळा मुद्दी । रुक्याची आस धरूनी । हालवी ती फुदी ॥३॥ थोर घरीं करी फेरी । तेथें नाचे बरी । जेथें निघे रुका । तेथें हालवी टिरी ॥४॥ आंत मांग बाहेर चांग । सौरी ती नव्हे तेग । तुका दास नटतसे । न करी त्याचा संग ॥ ५ ॥

॥ ३४० ॥

चाल माझ्या राघो । डोंगरीं दिवा लागो ॥ १ ॥ घर केलें दार केलें । घरीं नाहीं वरो । सेजारणी पापिणीचीं । पांच पोरें मरो ॥२॥ घरीं पांच पोरें । तीं मजहूनी आहेत थोरें । पांचांच्या बळें । खादलीं बावन केळें ॥ ३ ॥ घर केलें दार केलें । दुकान केला मोटा । पाटाची राणी । धांगडधिंगा तिचा मोटा ॥ ४ ॥ दुकान केला मोटा । तर पदरीं रुका खोटा । हिजडा ह्मणसी जोगी । तर सोळा सहस्र भोगी । तुका ह्मणे वेगीं । तर हरि ह्मणा जगीं ॥ ५ ॥

॥ ३४१ ॥

जन्मा आलिया गेलिया परी । भक्ति नाहीं केली । माझें माझें ह्मणोनियां । गुंतगुंतों मेलीं ॥ १ ॥ येथें कांहीं नाहीं । लव गुरूच्या पायीं । चाल रांडे टाकीं रुका । नको करूं बोल । गुरुविण मार्ग नाहीं । करिसी तें फोल ॥ २ ॥ खाउनी जेउनी लेउनी नेसुनी ।

बैदगोळी ॥ ३४८ ॥

अल्ला देवे अल्ला दिलावे अल्ला दारु अल्ला खिलावे । अल्ला बगर नहीं कोये अल्ला करे सोहि होये ॥ १ ॥ मर्द होये वो खडा फीर नामर्दकुं नहीं धीर । आपने दिलकुं करना खुसी तीन दामकी क्या खुमासी ॥२॥ सब रसोंका किया मार । भजनगोली एकहि सार । इमान तो सब ही सखा । थोडी तो भी लेकर ज्या ॥ ३ ॥ जिन्हो पास नीत सोये । वो हि बसकर तिरोवे । सांतो पांचो मार चलावे । उतार सो पीछे खावे ॥ ४ ॥ सब ज्वानी निकल जावे । पीछे गधडा मटी खावे । गांवढाळ सो क्या लेवे । हगवनी भरी नहीं धोवे ॥५॥ मेरी दारु जिन्हें खाया । दिदार दरगां सोही पाया । तल्हे मुंढी घाल जावे । बिगारी सोवे क्या लेवे ॥ ६ ॥ बजारका बुझे भाव । वो हि पुसता आवे ठाव । फुकट बाटु कहे तुका । लेवे सोहि लें हिसखा ॥७॥

मुंढा ॥ ३४९ ॥

संबाल यारा उपर तलें दोन्हो मारकी चोट । नजर करे सो ही राखे पश्वा जावे लुट ॥ १ ॥ प्यार खुदाई रे बाबा जिकिर खुदाई ॥२॥ उडे कुदे ढुंग नचावे आगल भुलन प्यार । लडबड खडबड कांहेकां खचलावत भार ॥ ३ ॥ कहे तुका चलो एका हम जिन्होंके सात । मिलावे तो उसे देना तो ही चढावे हात ॥ ४ ॥

॥ ३५० ॥

सब संबाल भ्याने लौंढे खडा केऊं गुंग । मदिरथी मता हुवा भुलि पाडीं भंग ॥ १ ॥ आपसकुं संबाल आपसकुं संबाल । मुंढे खुब राख ताल । मुथिवोहि बोला नहीं तो करूंगा हाल ॥२॥ आवलका तो पीछे नहीं मुदल बिसर जाय । फिरते नहीं लाज रंडी गधे गोते खाय ॥ ३ ॥ जिन्हो खातिर इतना होता सो नहीं तुझे बेफाम । उचा जोरो लिये तुंबा तुंबा बुरा काम ॥ ४ ॥ निकल जावे चिकल जोरो मुंढे दिलदारी । जबानीकी छोड दे बात फिर एक तारी ॥ ५ ॥ कहे तुका फिसल रुका मेरेको दान देख । पकड धका गांडगुढघी मार चलाऊं आलेख ॥ ६ ॥

॥ ३५१ ॥

आवल नाम आल्ला बढा लेते भुल न जाये। इलाम त्याकालजमुपरताही तुंब बजाये॥ १ ॥ आल्ला एक तुं नबी एक तुं ॥ २ ॥ काटतें सिर पावों हातनहीं जीव उराये। आगले देखे पिछले बुझे। आपें हजुर आयें ॥३॥ सब सबरी नचान्न म्याने। खडा आपनी सात। हात पावों रखते जबाब। नहीं आगली बात ॥४॥ सुनो भाई बजार नहीं। सबहि निरघे लाव। नन्हा बडा नहीं कोये एक ठोर मिलाव ॥५॥ एक तार नहीं प्यार। जीवतनकी आस। कहे तुका सो हि मुंढा राखलिये पायेनपास ॥ ६ ॥

पाईक ॥ ३५२ ॥

पाईक ह्मणे जोतिला सिद्धांत। शूर धरी मात वचन चित्तीं ॥ १ ॥
पाईकावांचून नव्हे कधीं सुख। प्रजांमध्यें दुःख न सरे पीडा ॥ २ ॥
तरि व्हावें पाईक जिवाचे उदार। सकळ त्यांचा भार स्वामी वाहे ॥ ३ ॥
पाइकीचें सुख जया नाहीं ठावें। धिग त्यांनीं ज्यावें वांयांविण ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे एका क्षणाचा करार। पाईक अपार सुख भोगी ॥ ५ ॥

॥ ३५३ ॥

पाईकीचें सुख पाईकासी ठावें। ह्मणोनियां जीवें केली साटी ॥ १ ॥
येतां गोळ्या बाण साहिले भडमार। वर्षतां अपार वृष्टि वरी ॥ २ ॥
स्वामीपुढें व्हावें पडतां भांडण। मग त्या मंडण शोभा दावी ॥ ३ ॥
पाईकांनीं सुख भोगिलें अपार। शूर आणि धीर अंतर्बाहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे या सिद्धांताच्या खुणा। जाणे तो शाहाणा करी तो भोगी ॥५॥

॥ ३५४ ॥

पाईक तो जाणे पाइकीचा भाव। लाग पगें ठाव चोरवाट ॥ १ ॥
आपणां राखोनी ठकावें आणीक। द्यावें सकळीक हरूनियां ॥ २ ॥
येऊं नेदी लाग लागों नेदी माग। पाईक त्या जग स्वामी मानी ॥ ३ ॥
ऐसें जन केलें पाइकें पाईक। जया कोणी भीक न घालिती ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे ऐसे जयाचे पाईक। बळिया तो नाईक त्रैलोकींचा ॥ ५ ॥

॥ ३५५ ॥

पाईकांनीं पंथ चालविल्या वाटा । पारख्याचा सांटा मोडोनियां ॥ १ ॥
पारखिये ठायीं घेऊनियां खाणें । आपलें तें जन राखियेलें ॥ २ ॥
आधारेंविण जें बोलतां चावळे । आपलें तें कळे नव्हे ऐसें ॥ ३ ॥
सांडितां मारग मारिती पाईक । आणिकांसी शीक लागावया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे विश्वा घेऊनी विश्वास । पाईक तयास सुख देती ॥ ५ ॥

॥ ३५६ ॥

पाईक तो प्रजा राखोनियां कुळ । पारखिया मूळ छेदी दुष्टा ॥ १ ॥
तो एक पाईक पाईकां नाईक । भाव सकळीक स्वामिकाजीं ॥ २ ॥
तृणवत तनु सोनें ज्या पाषाण । पाईक त्या भिन्न नाहीं स्वामी ॥ ३ ॥
विश्वासावांचूनी पाईकासी मोल । नाहीं मिथ्या बोल बोलिलिया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नये स्वामी उणेपण । पाईका जतन करी त्यासी ॥ ५ ॥

॥ ३५७ ॥

धनी ज्या पाईका मानितो आपण । तया भितें जन सकळीक ॥ १ ॥
जिवाचे उदार शोभती पाईक । मिरवती नाईक मुगुटमणि ॥ २ ॥
आपुलिया सत्ता स्वामीचें वैभव । भोगिती गौरव सकळ सुख ॥ ३ ॥
कमाईचीं हीणें पहिलीं उदंडें । नाहीं तया खंड येती जाती ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तरी पाईकीच भली । थोडीबहुत केली स्वामिसेवा ॥ ५ ॥

॥ ३५८ ॥

पाईकपणें खरा मुशारा । पाईक तो खरा पाइकीनें ॥ १ ॥
पाईक जाणे मारितें अंग । पाइकासी भंग नाहीं तया ॥ २ ॥
एके दोहीं घरीं घेतलें खाणें । पाईक तो पणें निवडला ॥ ३ ॥
करूनी कारण स्वामी यश द्यावें । पाईका त्या नांवें खरेपण ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे ठाव पाईकां निराळा । नाहीं स्वामी स्थळा गेल्याविण ॥ ५ ॥

॥ ३५९ ॥
उंच नीच कैसी पाईकाची ओळी । कोण गांढे बळी निवडिले ॥ १ ॥
स्वामिकार्जी एक सर्वस्वें तत्पर । एक ते कुचर आशाबद्ध ॥ २ ॥
प्रसंगावांचूनी आणिती आविर्भाव । पाईक तो नांव मिरवी वांयां ॥ ३ ॥
गणतीचे एक उंच नीच फार । तयांमध्यें शूर विरळा थोडे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे स्वामी जाणे त्यांचा मान । पाईक पाहोन मोल करी ॥ ५ ॥

॥ ३६० ॥
एकाच स्वामीचे पाईक सकळ । जैसें बळ तैसें मोल तया ॥ १ ॥
स्वामिपदीं एकां ठाव उंच स्थळीं । एक तीं निराळीं जवळी दुरी ॥ २ ॥
हीन कमाईचा हीन आन ठाव । उंचा सर्व भाव उंच पद ॥ ३ ॥
पाईकपणें तो सर्वत्र सरता । चांग तरी परता गांढ्या ठाव ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मरण आहे या सकळां । भेणें अवकळा अभयें मोल ॥ ५ ॥

॥ ३६१ ॥
प्रजी तो पाईक ओळीचा नाईक । पोटासाठीं एकें जैशीं तैशीं ॥ १ ॥
आगळें पाऊल आणिकांसी तरी । पळती माघारीं तोडिजेती ॥ २ ॥
पाठीवरी घाय ह्मणती फटमर । धडा अंगें शूर मान पावे ॥ ३ ॥
येईल दरवडा देहा तो पाईक । मारी सकळीक सर्व हरी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नव्हे बोलाचें कारण । कमाईचा पण सिद्धी पावे ॥ ५ ॥

॥ ३६२ ॥
जातीचा पाईक ओळखे पाईका । आदर तो एका त्याचे ठायीं ॥ १ ॥
घरितील पोटासाटीं हतियेरें । कळती तीं खरें वेठीचींसीं ॥ २ ॥
जातीचें तें असें खरें घायडाय । पारखिया काय पाशीं लोपे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नमूं देव म्हूण जना । जालियांच्या खुणा जाणतसों ॥ ४ ॥

जोहार ॥ ३६३ ॥
मायबाप जोहार जी जोहार । सारा साधावया आलों वेसकर ॥ १ ॥
मागील पुढील करा झाडा । नाहीं तरी खोडा घालिती जी ॥ २ ॥

फांकूं नका रुजू जालियावांचून । सांगा जी कोण धरिती धण्या ॥ ३ ॥
आजी मायबाप करा तडामोडी । उद्यां कोण घडी राहेना हो ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कांहीं न चले ते बोली । अखरते सालीं झाडा घेती ॥ ५ ॥

॥ ३६४ ॥

येऊं द्या जी कांहीं वेसकरास । आंतून बाहेर वोजेचा घास ॥ १ ॥
जों यावें तों हातचि रिता नाहीं । कधीं तरी कांहीं द्यावें घ्यावें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे उद्यां लावीन मनेरा । जे हे दारोदारां भोंवतीं फिरा ॥ ३ ॥

काावडे ॥ ३६५ ॥

आहा रे भाई । प्रथम नमूं तो विनायक । ठेवूनि गुरुचरणीं मस्तक । वदेल प्रसादिक वाणी । हरिहरांचे पवाडे ॥१॥ माझी ऐसी श्रीदावळी । दासें दासत्वें आगळी । पान्हेरीनें मार्ग मळी । जीवन घ्या रे कापडि हो ॥२॥ जें या सीतळाहुनी सीतळ । पातळाहुनी जें पातळ । प्रेमामृत रसाळ । तें हें सेवा अहो भाग्याचे ॥३॥ जिंकाल तरी जिंका रे अभिमान । दवडाल तरी दवडा लज्जा आणि मान । धराल ते धरा शंभूचे चरण । दावाल पण ऐसा दावा तो ॥४॥ काळा घेऊं नेदी वाव । आला तो राखें घावडाव । शुद्ध सत्वीं राखोनी भाव । ह्मणा महादेव हरिहर वाणी गर्जों द्या ॥५॥ पराविया नारी माउली समान । परधनीं बाटों नेदीं मन । जीवित्व तें तृणासमान । स्वामीकाजीं जाण शूर ह्मणों तया ॥६॥ शक्ति वेचाविया परउपकारा । खोटें खोट्याचा पसारा । सत्य तें भवनदीचा तारा । आळस तो न करा येथें अहो सांगतों ॥७॥ व्रत करा एकादशी सोमवार । कथा पूजन हरिजागर । पुण्य तें असे गातां नाचतां बहु फार । पुन्हा बोलिला संसार नाहीं नाहीं सत्यत्वें ॥८॥ संग संतांचा करितां बरवा । उत्तमोत्तम कीर्तीचा ठेवा । पंथ तो सुपंथें चालावा । उगवा वासना लिगाड ॥९॥ तुका चालवितो कावडी । प्रवृत्ति निवृत्ति चोखडी । पुढती पुढती अधिक गोडी । भरुनि कळस भजन आवडी केशवदास नटतसे ॥ १० ॥

॥ ३६६ ॥

आहा आहा रे भाई। हें अन्नदानाचें सत्र। पव्हे घातली सर्वत्र। पंथीं अवघे पंथ मात्र। इच्छाभोजनाचें आर्त पुरवावया ॥१॥ यावें तेणें ध्यावें। न सरेसें केलें सदाशिवें। पात्र शुद्ध पाहिजे बरवें। मंगळभावें सकळ हरि ह्मणा रे ॥२॥ नव्हे हें कांहीं मोकळें। साक्षी चौघांचिया वेगळें। नेदी नाचों मताचिया बळें। अणु अणोरणीया आगळें। महद्दि महद्दा साक्षित्वें हरि ह्मणा रे ॥३॥ हे हरिनामाची आंबिली। जगा पोटभरी केली। विश्रांति कल्पतरूची साउली। सकळां वर्णी सेवितां भली। ह्मणा हरहर महादेव ॥४॥ तुका हरिदास तराळ। अवघे हाकारी सकळ। या रे वंदूं शिखरातळ। चैत्रमास पर्वकाळ महादेवदर्शनें ॥५॥

॥ ३६७ ॥

आहा रे भाई। नमो उदासीन जाले देहभावा। आळविती देवा तया नमो ॥१॥ नमो तीर्थपंथें चालती तयांसी। येती बोळविती त्यांसी नमो ॥२॥ नमो तयां संतवचनीं विश्वास। नमो भावें दास्य गुरूचें त्यां ॥३॥ नमो तया मातापित्यांचें पाळण। नमो त्या वचन सत्य वदे ॥४॥ नमो तया जाणे आणिकांचें सुखदुःख। राखे तान भूक तया नमो ॥५॥ परोपकारी नमो पुण्यवंता। नमो त्या दमित्या इंद्रियांसी ॥६॥ तुका ह्मणे नमो हरिचिया दासा। तेथें सर्व इच्छा पुरलीसे ॥ ७ ॥

॥ ३६८ ॥

आंहा रे भाई। तयावरी माझी भ्रीदावळी। भ्रष्ट ये कळी क्रियाहीन ॥१॥ थुंका थुंका रे त्याच्या तोंडावरी। वाणिली ते थोरी दवडा वांयां बाहेरी ॥२॥ बाइलेचा दास पित्रांस उदास। भीक भिकाऱ्यास नये दारा ॥३॥ विद्याबळें वाद करूनियां छळी। आणिकांसी फळी मांडोनियां ॥४॥ गांवींचिया देवा नाहीं दंडवत। ब्राह्मण अतीत घडेचिना ॥५॥ सर्वकाळ करी संताचिया निंदा। स्वप्नींही गोविंदा आठ-

वीना ॥६॥ खासेमध्यें धन पोटासी बंधन। नेणे ऐसा दानधर्म कांहीं ॥७॥ तुका ह्मणे नटे दावूनियां सोंग । लवों नेदी अंग. भक्तिभावें ॥८॥

॥ ३६९ ॥

आहा रे भाई। गंगा नव्हे जळ। वृक्ष नव्हे वड पिंपळ। तुळसी रुद्राक्ष नव्हे माळ। श्रेष्ठ तनु देवाचिया ॥१॥ समुद्र नदी नव्हे पैं गा। पाषाण ह्मणों नये लिंगा। संत नव्हती जगा। मानसा त्या सारिखे ॥२॥ काठी ह्मणों नये वेतु। अन्न ह्मणों नये सांतु। राम राम हे मातु। नये ह्मणों शब्द हे ॥३॥ चंद्र सूर्य नव्हती तारांगणें। मेरु तो नव्हे पर्वतासमान। शेष वासुकी नव्हे सर्प जाण। विखाराच्या सारिखे ॥४॥ गरुड नव्हे पाखरूं। ढोर नव्हे नंदिकेश्वरू। झाड नव्हे कल्पतरू। कामधेनु गाय न ह्मणावी॥५॥ कूर्म नव्हे कासव। डुकर नव्हे वराह। ब्रह्मा नव्हे जीव। स्त्री नव्हे लक्ष्मी ॥६॥ गवाक्ष नव्हे हाड। पाटाव नव्हे कापड। परीस नव्हे दगड। सगुण ते ईश्वरीचे ॥७॥ सोनें नव्हे धातु। मीठ नव्हे रेतु। नाहीं नाहीं चर्मातु। कृष्णाजिन व्याघ्रांबर ॥८॥ मुक्ताफळें नव्हेती गारा। खड्याऐसा नव्हे हिरा। जीव नव्हे सोइरा। बोळवीजे स्वइच्छेनें ॥९॥ गांव नव्हे द्वारावती। रणसोड नव्हे मूर्ति। तीर्थ नव्हे गोमती। मोक्ष घडे दर्शनें ॥१०॥ कृष्ण नव्हे भोगी। शंकर नव्हे जोगी। तुका पांडुरंगीं। हा प्रसाद लाधला ॥ ११ ॥

वासुदेव ॥ ३७० ॥

राम राम दोनी अक्षरें। सुलभ आणि सोपारें। जागा मागिले पाहारे। सेवटिचें गोड तेंचि खरें गा ॥१॥ राम कृष्ण वासुदेवा। जाणवी जनासी। वाजवी चिपळिया। टाळ घागऱ्याघोषें गा ॥२॥ गाय वासुदेव वासुदेवा। भिन्न नाहीं आणिका नांवा। दान जाणोनियां करीं आवा। न ठेवीं उरीं कांहीं ठेवा गा ३ एक वेळा जाणविती। धरूनियां राहा चित्तीं। नेघें भार सांडीं कामा हातीं। नीज घेऊनी फिरती गा ॥ ४ ॥ सुपात्रीं सर्व भाव। मी तों सर्व वासुदेव। जाणती कृपाळु संत महानुभाव। जया

भिन्न भेद नाहीं ठाव गा ॥ ५ ॥ शूर दान जीवें उदार । नाहीं वासुदेवीं विसर । कीर्ति वाढे चराचर । तुका ह्मणे तया नमस्कार गा ॥ ६ ॥

॥ ३७१ ॥

बोल बोले अबोलणे । जागें बाहेर आंत निजेलें । कैसें घरांत घरकुल केलें । नेणों अंधार ना उजेडलें गा ॥ १ ॥ वासुदेव करितों फेरा । वाडियांत बाहेर दारा । कोणी कांहीं तरी दान करा । जाब नेदा तरी जातों माघारा गा ॥ २ ॥ हातीं टाळ दिंडी मुखीं गाणें । गजर होतो बहु मोठ्यानें । नाहीं निवडिलीं थोरलाहानें । नका निजों भिकेच्या भेणें गा ॥ ३ ॥ मी वासुदेव तत्वता । कळों येईल विचारितां । आहे ठाउका सभाग्य संतां । नाहीं दुजा आणीक मागता गा ॥ ४ ॥ काय जागाचि निजलासी । सुनें जागवूनि दारापासीं । तुझ्या हितासाठीं करी व्यास व्यासी । भेटी न घेसी वासुदेवासी गा ॥ ५ ॥ ऐसें जागविलें अवघें जन । होतें संचित तिहीं केलें दान । तुका ह्मणे दुबळीं कोण कोण । गेलीं वासुदेवा विसरून गा ॥ ६ ॥

॥ ३७२ ॥

रामकृष्ण गीती गात । टाळ चिपळ्या वाजवीत । छंदें आपुलिया नाचत । नीज घेऊनी फिरत गा ॥ १ ॥ जनीं वनीं हा अवघा देव । वासनेचा हा पुसावा ठाव । मग वोळगती वासुदेव । ऐसा मनीं वसूं द्यावा भाव गा ॥ २ ॥ निज दासाची थोर आवडी । वासुदेवासी लागली गोडी । मुखीं नाम उच्चारी घडोघडीं । ऐसी करा हे वासुदेवजोडी गा ॥ ३ ॥ अवघा सारूनी सेवट जाला । प्रयत्न न चले कांहीं केला । जागा होईं सांडुनि झोपेला । दान देईं वासुदेवाला गा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे रे धन्य त्याचें जिणें । जिहीं घातलें वासुदेवा दान । त्याला न लगे येणें जाणें । जालें वासुदेवीं राहणें गा ॥ ५ ॥

पांगुळ ॥ ३७३ ॥

पांगुळ जालों देवा नाहीं हात ना पाय । बैसलों जयावरी सैराट तें जाय । खेटितां कुंप कांटी । खुंट दरडी न पाहे । आधार नाहीं मज कोणी ।

बापें ना माये ॥१॥ दाते हो दान करा। जातें पंढरपुरा। न्या मज तेथवरी। अखमाचा सोयरा ॥२॥ हिंडतां गव्हानें गा। शिणलों दारोदारीं। न मिळेचि दाता कोणी। जन्मदु:खातें वारी। कीर्ति हे संतां मुखीं। तोचि दाखवाहरी। पांगळां पाय देतो। नांदे पंढरपुरीं ॥ ३ ॥ या पोटाकारणें गा। जालों पांगिला जना। न सरेचि बापमाय भीकं नाहीं खंडणा। पुढारा ह्मणती एक। तया नाहीं करुणा। श्वान हें लागे पाठीं। आशा बहु दारुणा ॥४॥ काय मी चुकलों गा। मागें नेणवे कांहीं। न कळेचि पापपुण्य। तेथें आठव नाहीं। मी माजी भुललों गा। दीप पतंगासोयी। द्या मज जीवदान। संत महानुभाव कांहीं ॥५॥ दुरोनि आलों मी गा। दु:ख जालें दारुण। यावया येथवरी। होतें हेंचि कारण दुर्लभ भेटी तुह्मां। पायीं जालें दरुषन। विनवितो तुका संतां। दोन्ही कर जोडून ॥ ६ ॥

॥ ३७४ ॥

देश वेष नव्हे माझा। सहज फिरत आलों। करूं सत्ता कवणावरी। कोठें स्थिर राहिलों। पाय डोळे ह्मणतां माझे। तिहीं कैसा मोकलिलों। परदेशी नाहीं कोणी। अंध पांगुळ जालों ॥ १॥ आतां माझी करीं चिंता। दान देई भगवंता। पाठी पोटीं नाहीं कोणी। निरवीं सज्जन संता ॥२॥ चालतां वाट पुढें। भय वाटतें चित्तीं। बहुत जणें गेलीं। नाहीं आलीं मागुतीं। न देखें काय जालें। कान तरी ऐकती। बैसलों संधिभागीं। तुज धरूनि चित्तीं ॥३॥ भाकितों करुणा गा। जैसा सांडिला ठाव। न भरे पोट कधीं। नाहीं निश्चळ पाव। हिंडतां भागलों गा। लक्ष चौऱ्याशीं गांव। धरूनी राहिलों गा। हाचि वसता ठाव ॥४॥ भरंवसा काय आतां। कोण आणि अवचिता। तैसीच जाली कीर्ति। तया मज बहुतां। ह्मणऊनी मारीं हाका। सोयी पावें पुण्यवंता। लागली भूक थोरी। तूंचि कृपाळू दाता ॥५॥ संचित सांडवलें। कांहीं होतें जवळी। वित्त गोत पुत माया। तुटली हे लागावळी। निष्काम जालों देवा। होतें माझे कपाळीं। तुका ह्मणे तूंचि आतां। माझा सर्वस्वें बळी ॥ ६ ॥

आंधळा ॥ ३७५ ॥

देखत होतों आधीं मागें पुढें सकळ। मग हे दृष्टि गेली वरी आलें पडळ। तिमिर कोंदलेंसें वाढे वाढतां प्रबळ। भीत मी जालों देवा। काय ज्याल्याचें फळ ॥१॥ आतां मज दृष्टि देई। पांडुरंगा मायबापा। शरण आलों आतां। निवारूनियां पापा। अंजन लेववूनी। करीं मारग सोपा। जाईन सिद्धपंथें। अवघ्या चुकतील खेपा ॥२॥ होतसे खेद चित्ता। कांहीं नाठवे विचार। जात होतों जनामार्गें। तोही सांडिला आधार। ह ना तोसा ठाव झाला। अवघा पडिला अंधार। फिरलीं माझी मज। कोणी न देती आधार ॥३॥ जोंवरी चळण गा। तोंवरी ह्मणती माझा। मानिती लाहान थोर। देहसुखाच्या काजा। इंद्रियें मावळलीं। आला बागुल आजा। कैसा विपरीत जाला। तोचि देह नव्हे दुजा ॥४॥ गुंतलों या संवसारें। कैसा जालोंसें अंध। मी माझें वाढवूनी। मायातृष्णेचा बाध। स्वहित न दिसेचि। केला आपुला वध। लागले काळ पाठीं। सवें काम हे क्रोध ॥५॥ लागती चालतां गा। गुणदोषाच्या ठेंसा। सांडिली वाट मग। जालों निराळा कैसा। पाह्यतों वाट तुझी। थोर करूनि आशा। तुका ह्मणे वैद्यराजा। पंढरीच्या निवासा ॥६॥

॥ ३७६ ॥

सहज मी आंधळा गा निजनिराकार पंथें। वृत्ति हे निवृत्ति जाली जन न दिसे तेथें। मी माझें हारपलें ठायीं जेथींच्या तेथें। अदृश्य तेंचि जालें कांहीं दृश्य जें होतें ॥१॥ सुखी मी निजलों गा शून्य सारूनी तेथें। त्रिकूटशिखरीं गा दान मिळे आइतें ॥२॥ टाकिली पात्र झोळी धर्म अधर्म आशा। कोल्हाळ चुकविला त्रिगुणांचा वोळसा। न मागें मी भीक आतां हाचि झाला भरंवसा। वोळली सत्रावी गा तिणें पुरविली इच्छा ॥३॥ ऊर्ध्वमुखें आळविला सोहं शब्दाचा नाद। अरूप जागविला दाता घेऊनी छंद। घेऊनी आला दान निजतत्व निजबोध। स्वरूपीं मेळविलें नांव ठेविला भेद ॥४॥ शब्द हा बहुसार उपकाराची राशी। ह्मणोनि चाळ-

विला मार्गें येतील त्यांसी। मागोनी आली वाट सिद्ध ओळीची तैसी। तरले तरले गा आणीक ही विश्वासी ॥५॥ वर्म तें एक आहे दृढ धरावा भाव। जाणीवनागवण नेदी लागों ठाव। ह्मणोनि संग टाकीं सेवीं अद्वैत भाव। तुका ह्मणे हाचि संतीं मार्गें केला उपाव ॥६॥

॥ ३७७ ॥

आंधळ्या पांगळ्यांचा एक विठोबा दाता। प्रसवला विश्व तोचि सर्व होय जाणता। घडी मोडी हेळामात्रें पापपुण्य संचिता। भवदुःख कोण वारी तुजवांचुनि चिंता ॥१॥ धर्म गा जागो तुझा तूंचि कृपाळू राजा। जाणसी जीवींचें गा न सांगतां सहजा ॥२॥ घातली लोळणी गा पुंडलीकें वाळवंटीं। पंढरी पुण्य ठाव नीरे भीवरे तटीं। न देखें दुसरें गा जाली अदृश्यदृष्टि। बोळला प्रेमदाता केली अमृतवृष्टि ॥३॥ आणीक उपमन्यु एक बाळ धाकुटें। न देखे न चलवे जना चालते वाटे। घातली लोळणी गा हरिनाम बोभाटे। पावला त्याकारणें धांव घातली नेटें ॥ ४ ॥ बैसोनी खोळी शुक राहे गर्भ आंधळा। शीणला येरझारी दुःख आठवी वेळा। मागील सोसिलें तें ना भीं ह्मणे गोपाळा। पावला त्याकारणें लाज राखिली कळा ॥ ५ ॥ न देखे जो या जना तया दावी आपणा। वेगळा सुखदुःखा मोहो सांडवी धना। आपपर तेंही नाहीं बंधुवर्ग सज्जना। तुकया तेचि परी जाली पावें नारायणा ॥६॥

॥ ३७८ ॥

भगवंता तुज कारणें मेलों जीताचि कैसी। निष्काम बुद्धि ठेली चळण नाहीं तयासी। न चलती हात पाय दृष्टि फिरली कैसी। जाणतां न देखों गा क्षर आणि अक्षरासी ॥१॥ विठोबा दान दे गा तुझ्या सारिखें नामा। कीर्ति हे वाखाणिली थोर वाढली सीमा ॥२॥ भुक्ति मुक्ति तूंचि एक होसि सिद्धीचा दाता। ह्मणोनि सांडवली शोक भय लज्जा चिंता। सर्वस्वें त्याग केला धांव घातली आतां। कृपादान देईं देवा येउनि सामोरा आतां ॥ ३ ॥ संसारसागरू गा भवदुःखाचें मूळ। जनवाद

अंथरूण माजी केले इंगळ । इंद्रियें वज्रघातें तपे उष्ण वरी जाळ । सो-
सिलें काय करूं दुर्भर हे चांडाळ ॥ ४ ॥ तिहीं लोकीं तुझें नाम वृक्ष
पल्लव शाखा । वेंघलों वरि खोडा भाव धरूनी टेंका । जाणवी नरनारी
जागो धरम लोकां । पावती पुण्यवंत सोई आमुचिये हाका ॥५॥ नाठवे
आपपर आतां काय बा करूं।सारिखा सोइसवा हारपला विचारु।घातला
योगक्षेम तुज आपुला भारु। तुकया शरणांगता देई अभयकरु ॥६॥

त्रोटक चरित्रें व त्रोटक प्रकरणें.

भावसामर्थ्य.

मत्स्यावतार ॥ ३७९ ॥

ब्रह्मयाचे वेद शंखासुरें नेले । त्यासाठीं धरिलें मत्स्यरूप ॥ १ ॥
तेणें आत्मा नव्हता नेला ब्रह्मांडासी । काय ब्रह्मयासी नव्हतें ज्ञान ॥२॥
परि तेणें धांवा केला आवडीनें । जाले नारायणे कृपासिंधु ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे विठोबा मी नामधारक । पोसणें सेवक भेटी देई ॥ ४ ॥

कूर्मावतार ॥ ३८० ॥

देवीं आणि दैतीं सिंधु घुसळिला । भार पृथ्वीस जाला साहावेना ॥ १ ॥
जालासी कासव धरिली पाठीवरी । चिंता तुज हरी सकळांची ॥ २ ॥
तये काळीं देव करिताती स्तुति । कृपाळु श्रीपति ह्मणोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसे उदंड पवाडे । ज्यासी सहस्र तोंडें सिणला तोही ॥ ४ ॥

वराहावतार ॥ ३८१ ॥

हिरण्याक्ष दैत्य मातला जे काळीं । वरदानें बळी शंकराच्या ॥ १ ॥
इंद्रपदराज्य घेतलें हिरोनी । देवा चक्रपाणी ह्मणती धांव ॥ २ ॥
तइं पांडुरंगा शूकर जालेती । तया दैत्यपती मारियेलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ज्यांचीं राज्यें त्यांसी दिलीं । ऐसी तूं माउली पांडुरंगा ॥४॥

नृसिंहावतार ॥ ३८२ ॥

प्रल्हादाकारणें नरसिंह जालासी। त्याचिया बोलांसी सत्य केलें ॥ १ ॥
राम कृष्ण गोविंद नारायण हरि। गर्जे राजद्वारीं भक्तराज ॥ २ ॥
विठ्ठल माधव मुकुंद केशव। तेणें दैत्यराव दचकला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तयाकारणें सगुण। भक्तांचें वचन सत्य केलें ॥ ४ ॥

॥ ३८३ ॥

नामाचें सामर्थ्य कां रे दवडिसी। कां रे विसरसी पवाडे हे ॥ १ ॥
खणखणां हाणती खर्गें प्रल्हादासी। न रुपे अंगासी किंचितही ॥ २ ॥
राम कृष्ण हरि ऐसी मारी हांक। तेणें पडे धाक बळियासी ॥ ३ ॥
असों द्या सामर्थ्यें ऐसिया कीर्तीचीं। आवडी तुक्याची भेटी देई ॥ ४ ॥

॥ ३८४ ॥

वाटीभर विष दिलें प्रल्हादासी। निर्भय मानसीं तुझ्या बळें ॥ १ ॥
भोक्ता नारायण केलें तें प्राशन। प्रतापें जीवन जालें तुझ्या ॥ २ ॥
नामाच्या चिंतनें विषाचें तें आप। जाहालें देखत नारायणा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसे तुझे बडिवार। शिणला फणीवर वर्णवेना ॥ ४ ॥

॥ ३८५ ॥

अग्निकुंडामाजी घातला प्रल्हाद। तरी तो गोविंद विसरेना ॥ १ ॥
पितियासी ह्मणे व्यापक श्रीहरि। नांदतो मुरारी सर्वां ठायीं ॥ २ ॥
अग्निरूपें माझा सखा नारायण। प्रल्हाद गर्जून हांक मारी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अग्नि जाहाला शीतळ। प्रताप सबळ विठो तुझा ॥ ४ ॥

॥ ३८६ ॥

कोपोनियां पिता बोले प्रल्हादासी। सांग हृषीकेशी कोठें आहे ॥ १ ॥
येरु म्हणे काष्टीं पाषाणीं सकळीं। आहे वनमाळी जेथें तेथें ॥ २ ॥
खांबावरी लात मारिली दुर्जनें। खांबीं नारायण ह्मणतांचि ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कैसा खांब कडाडिला। ब्रह्मा दचकला सत्यलोकीं ॥ ४ ॥

॥ ३८७ ॥
डळमळिला मेरु आणि तो मांदार। पाताळीं फणिवर डोई झाडी ॥१॥
लोपे तेजें सूर्य आणीक हा चंद्र। कांपतसे इंद्र थरथरां ॥ २ ॥
ऐसें रूप उग्र हरीनें धरीलें। दैत्या मारियेलें मांडीवरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भक्तांकारणें श्रीहरि। बहु दुराचारी निर्दाळिले ॥ ४ ॥

वामनावतार ॥ ३८८ ॥
बहुत कृपाळु दीनाचा दयाळू। जगीं भक्तवत्सलू नाम तुझें ॥ १ ॥
मानियेला चित्तीं बळीचा उपकार। अझूनी त्याचें द्वार राखसील ॥२॥
काय त्याच्या भेणें बैसलासी द्वारीं। नाहीं तुज हरी कृपा बहु ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भक्तजनाची ममता। तुह्मांसी अनंता अलोलिक ॥ ४ ॥

मुरु कुश दैत्यांच्या त्रासापासून दुर्वासऋषीची मुक्तता.

॥ ३८९ ॥
पांडुरंगा तुझे काय वाणूं गुण। पवाडे हे धन्य जगीं तुझे ॥ १ ॥
दंडिलें दुर्वासा सुरा असुरानें। तो आला गाऱ्हाणें सांगावया ॥ २ ॥
बळीचिये द्वारीं तुह्मी बैसलेति। दुर्वास विनंती करी भावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कृपासागरा श्रीहरी। तुझी भक्तांवरी प्रेमछाया ॥ ४ ॥

॥ ३९० ॥
दुर्वासया स्वामी गुंतलों भाकेसी। पुसा जा बळीसी निरोप द्यावा॥१॥
त्याचे अज्ञेविण आह्मां येतां नये। द्वारपाळ राहे होऊनियां ॥ २ ॥
पुसे दुर्वासया बळीसी जाऊनी। येरु ह्मणे झणी बोलों नका ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे केला अन्यत्राचा त्याग। तेव्हां पांडुरंग सखा जाला ॥ ४ ॥

॥ ३९१ ॥
बळी ह्मणे आजी दुर्वासया स्वामी। मागों नका तुह्मी नारायण॥ १ ॥
बहुतां प्रयासीं जोडला श्रीहरी। बैसविला द्वारीं राखावया ॥ २ ॥
परतला दुर्वास मग हो तेथूनी। चिंतातुर मनीं उद्वेगला ॥ ३ ॥
काय तूं एकाचा आहेसी अंकित। होई कृपावंत तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ३९२ ॥

त्रैलोकींचा नाथ सकळांचा आधार। बळिचें तुवां घर धरियेलें ॥ १ ॥
आह्मां मोकलिलें कोणां निरविलें। कोणा हातीं दिले तिन्ही लोक ॥२॥
अनाथांचा बंधु दासांचा कैवारी। ब्रिदें तुझीं हरी जाती वांयां ॥३॥
तुका ह्मणे ऐसें बोलिला दुर्वास। वाटला संतोष पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ ३९३ ॥

बोलिले ते देवऋषी दुर्वासया। जाय पुसावया मागल्यानें ॥ १ ॥
मागुता दुर्वास पुसे बळिराया। निरोप जावया देई देवा ॥ २ ॥
बळी ह्मणे त्यासी जाय मी न ह्मणें। जाईल नारायण लागलाची ॥ ३ ॥
मजपाशीं राहें कोठें तरीं जाय। तुका ह्मणे पाय न सोडीं मी ॥ ४ ॥

॥ ३९४ ॥

दुर्वासें निरोप आणिला ये रीती। मग वाढलेती नारायणा ॥ १ ॥
ठेविलें चरण बळीचिये द्वारीं। शिर अंगावरी लांबविलें ॥ २ ॥
पाडियेलें द्वार द्वारावतियेसी। वरी हृषीकेशी निघालेती ॥ ३ ॥
तेथूनियां नाम पडिलें द्वारका। वैकुंठनायका तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ३९५ ॥

मुरु कुश दोन्ही मारिले असुर। दुर्वास ऋषीश्वर सुखी केला ॥१॥
मारियेला मुरु ह्मणोनी मुरारी। नाम तुझें हरी पडियेलें ॥ २ ॥
पूर्वींहुनी ऐसा भक्तप्रतिपाळ। केला त्वां सांभाळ नारायणा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येचि वेळे काय जालें। कां सोंग धरिलें मोहनाचें ॥ ४ ॥

पिंगळा गणिका ॥ ३९६ ॥

व्यभिचारिणी गणिका कुंटणी। विश्वासचि मनीं राघोबाचा ॥ १ ॥
ऐसी ही पापिणी वाहिली विमानीं। अचळ भुवनीं ठेवियेली ॥२॥
पतितपावन तिहीं लोकीं ठसा। कृपाळु कोंवसा अनाथांचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे विठोबाची धरा सोय। आणिक उपाय नेणों किती ॥ ४ ॥

गजेंद्रमोक्ष ॥ ३९७ ॥

गजेंद्र तो हस्ती सहस्र वरुषें । जळामाजी नक्रें पीडिलासे ॥ १ ॥
सुहृदीं सांडिलें कोणी नाहीं साहे । अंतीं वाट पाहे विठो तुझी ॥२॥
कृपेच्या सागरा माझ्या नारायणा । तया दोघांजणां तारियेलें ॥३॥
तुका ह्मणे नेलें वाहूनी विमानीं । मीही आइकोनी विश्वासलों ॥४॥

दामाजीपंताचें चरित्र.

॥ ३९८ ॥

दामाजीपंताची रसद गुदरली । लज्जा सांभाळिली देवरायें ॥ १ ॥
तयाचें चरित्र परिसा हो सादरें । करितों नमस्कार संतजनां ॥२॥
मंगळवेढा असे वस्ति कुटुंबेंसी । व्यापारी सर्वांसी मान्य सदा ॥३॥
कर्म काय करी ठाणाचा हवाला । तों कांहीं पडला कठिण काळ ॥४॥
धान्याचीं भांडारें होतीं तीं फोडिलीं । पंढरी रक्षिली दुष्काळांत ॥५॥
दुबळीं अनाथ तींही वाचविलीं । राष्ट्रांत ते जाली कीर्ति मोठी ॥६॥
मुजुम करीत होता कानडा ब्राह्मण । फिर्याद लिहून पाठविली ॥ ७ ॥
आविंदाचें राज्य बेदरीं असतां । कागद पाहतां तलब केली ॥ ८ ॥
दामाजीपंतासी धरोनि चालविलें । इकडे या विठ्ठलें माव केली ॥९॥
विकते धारणे सवाईचें मोल । धान्याचें सकळ द्रव्य केलें ॥ १० ॥
दामाजीपंताच्या नांवें अर्जदास्त । लिहून खलेतीं मुद्रा केली ॥ ११ ॥
विठो पाडेवार भक्तां साह्य जाला । बेदरासी गेला रायापासीं ॥१२॥
जोहार मायबाप पुसती कोठील । तंव तो ह्मणे स्थळ मंगळवेढें ॥ १३॥
दामाजीपंतांनीं रसद पाठविली । खलेती ओतिली अर्जदास्त ॥ १४ ॥
देखोनियां राजा संतोष पावला । ह्मणे व्यर्थ त्याला तलब केली ॥१५॥
काय तुझें नांव पुसती यंत्रधारी । तो ह्मणे बेगारी विठा कीं जी ॥ १६ ॥
पावल्याचा जाब द्यावा मायबाप । करोनि घेतों माप ह्मणती ते ॥ १७ ॥
पावल्याचा जाब दिधला लिहून । तसरीफ देऊन पाठविला ॥ १८ ॥
छत्री घोडा शिबिका आभरणांसहित । दिला सर्वें दूत पाठवूनी ॥१९॥

वाटे चुकामुक जाली याची त्यांची । ते आले तैसेची मंगळवेढा ॥२०॥
दामाजीपंतासी बेदरासी नेलें । राजा ह्मणे जालें कवतुक ॥ २१ ॥
काल गेला विठा बेगारी देऊन । तसरीफ देऊन जाब दिला ॥ २२ ॥
काय तुमचें काज सांगा जी सत्वर । बोला जी निर्धार वचनाचा ॥ २३ ॥
कैंचा विठा कोण पाठविला कधीं । काढोनियां आधीं जाब दिला ॥२४॥
पाहातांचि जाब हृदय फुटलें । नयन निढारले राजा देखे ॥ २५ ॥
सांवळें सकुमार रूप मनोहर । माथां तेणें भार वाहियेला ॥ २६ ॥
दामाजीपंतासी रायें सन्मानिलें । तो ह्मणे आपुलें कर्म नव्हे ॥ २७ ॥
आतां तुमची सेवा पुरे जी स्वामिया । शिणविलें सखया विठोबासी ।२८
निरोप घेऊनी आला स्वस्थळासी । उदास सर्वांसीं होता जाला ॥ २९ ॥
दामाजीपंतांनीं सेविली पंढरी । ऐसा त्याचा हरि निकटवृत्ति ॥ ३० ॥
तुका ह्मणे विठो अनाथ कैवारी । नुपेक्षी हा हरि दासालागीं ॥ ३१ ॥

रामचरित्र

सीतेचा शोक.

॥ ३९९ ॥

अशोकाच्या वनीं सीता शोक करी । कांहो अंतरले रघुनाथ दुरी । येउनि गुंफेमाजी दुष्टें केली चोरी । कांहो मज आणिलें अवघड लंकापुरी ॥ १ ॥ सांगा वो त्रीजटे सखिये ऐसी मात । देईल कां नेदी भेटी रघुनाथ । मन उताविळ जाला दुरी पंथ । राहों न सके प्राण माझा कुडी आंत ॥२॥ काय दुष्ट आचरण होतें म्यां केलें । तीर्थ व्रत होतें कवणाचें भंगीलें । गाईवत्सा पत्नीपुरुषा विघडिलें । न कळे वो संचित चरण अंतरले ॥३॥ नाडियेलें आशा मृगकांतिसोनें । धाडिलें रघुनाथा पाठिलागे तेणें । उलंघिली आज्ञा माव काय मी जाणें । देखुनी सूनाट येउनि आलें सुनें ॥४॥ नाहीं मूळ मारग लाग अणीक सोये । एकाविण नामें रघुनाथाच्या माये । उ-

पटी पक्षिया एक देउनि पाये।उदकवेढ्यामध्यें तेथें चाले काये॥५॥ जनकाची नंदिनी दुःखें ग्लानी थोरी।चुकली कुरंगिणी मेळा तैशापरी।संमोखी त्रीजटा स्थिर स्थिर वो करी। घेईल तुकयास्वामी राम लंकापुरी॥६॥

रावणाचा वध.

॥ ४०० ॥

पैल आला राम रावणासी सांगती । काय निदसुरा निजलासी भूपति ॥ १ ॥ अवघे लंकेमाजी जाले रामाचे दूत । व्यापिलें सर्वत्र बाहेरी भीतरी आंत ॥ २ ॥ अवघे अंगलग तुझे वधियेले वीर । होई शरणागत किंवा युद्धासी सादर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे एक्या भावें रामासी भेटी । करूनी घेई आतां संबंधेंसीं तुटी ॥ ४ ॥

॥ ४०१ ॥

समरंगणा आला । रामें रावण देखिला ॥१॥ कैसे भीडतील दोन्ही । नांव सारूनियां रणीं ॥ २ ॥ प्रेमसुखाचें संधान । बाणें निवारती बाण ॥ ३ ॥ तुकयास्वामी रघुनाथ । वर्म जाणोनि केली मात ॥ ४ ॥

॥ ४०२ ॥

केला रावणाचा वध। अवघा तोडिला संबंध ॥१॥ लंकाराज्य बिभीषणा। केली चिरकाळ स्थापना ॥ २ ॥ औदार्याची सीमा। काय वर्णू रघुरामा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझा दाता। रामें सोडविसी सीता ॥ ४ ॥

रामराज्य ॥ ४०३ ॥

आनंदले लोक नरनारी परिवार। शंखभेरीतुरें वाद्यांचे गजर ॥ १ ॥ आनंद जाला अयोध्येसी आले रघुनाथ। अवघा जयजयकार आळंगिला भरत ॥ २ ॥ करिती अक्षवाणें ओंवाळिती रघुवीरा। लक्ष्मीसहित लक्ष्मण दुसरा ॥ ३ ॥ जालें रामराज्य आनंदलीं सकळें। तुका ह्मणे गाईवत्सें नरनारी बाळें ॥ ४ ॥

॥ ४०४ ॥

जालें रामराज्य काय उणें आह्मांसी। धरणी धरी पीक गाई वोळल्या म्हैसी ॥ १ ॥ राम वेळोवेळां आह्मी गाऊं ओंवियें। दळितां कांडितां

जेवितां गे बाइये ॥ २ ॥ स्वप्नींही दुःख कोणी न देखे डोळां । नामाच्या गजरें भय सुटलें काळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रामें सुख दिधलें आपुलें। तयां गर्भवासीं येणें जाणें खुंटलें ॥ ४ ॥

रामाचा व त्याच्या नामाचा महिमा.

॥ ४०५ ॥

रामा वनवास । तेणें वसे सर्व देश ॥ १ ॥ केलें नामाचें जतन । समर्थ तो नव्हे भिन्न ॥ २ ॥ वनांतरीं रहे । ऐसे पुराणीं पवाडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऋषिनेम । ऐसा कळोनी कां भ्रम ॥ ४ ॥

॥ ४०६ ॥

रामरूप केली।रामें कौसल्या माउली ॥ १ ॥ राम राहिला मानसीं। ध्यानीं चिंतनीं जयासी ॥ २ ॥ राम होय त्यासी। संदेह नाहीं भरंवसा ॥ ३ ॥ अयोध्येचे लोक । राम जाले सकळीक ॥४॥ स्मरतां जानकी । रामरूप जाले कपि ॥५॥ रावणेंशीं लंका । राम आपण जाला देखा ॥ ६ ॥ ऐसा नित्य राम ध्याय। तुका वंदी त्याचे पाय ॥ ७ ॥

॥ ४०७ ॥

साही शास्त्रां अतिदुरी । तो परमात्मा श्रीहरि । तो दशरथाचे घरीं। क्रीडतो राम ॥ १ ॥ शिवाचें निजध्येय । वाल्मीकाचें निजगुह्य । तो भिल्लटीचीं फळें खाय । श्रीराम तो ॥ २ ॥ योगियांचे मनीं। नातुडे चिंतनीं । तो वानरांचे कानीं । गोष्टी सांगे ॥ ३ ॥ चरणें शिळा उद्धरी । नामें गणिका तारी । तो कोळिया घरीं। पाहुणा राम ॥४॥ क्षणएक सुरवरा । नातुडे नमस्कारां । तो रिसां आणि वानरां ।क्षेम दे राम ॥ ५ ॥ राम सांवळा सगुण । राम योगियांचें ध्यान । राम राजीवलोचन । तुका चरण वंदितो ॥ ६ ॥

॥ ४०८ ॥

रामराम उत्तम अक्षरें। कंठीं धरिलीं आपण शंकरें ॥ १ ॥ कैसीं तारक उत्तम तिहीं लोकां। हळाहळ शीतळ केलें शिवा देखा ॥ २ ॥

हाचि मंत्र उपदेश भवानी । तिच्या चुकल्या गर्भादियोनि ॥ ३ ॥
जुनाट नागर नीच नवें । तुका ह्मणे म्यां धरिलें जीवें भावें ॥ ४ ॥

॥ ४०९ ॥

अहल्या जेणें तारिली रामें । गणिका परलोका नेली नामें ॥ १ ॥
रामहरे रघुराजहरे । रामहरे महाराजहरे ॥ २ ॥ कंठ शीतळ जपतां शूळपाणी । राम जपतां अविनाश भवानी ॥ ३ ॥ तारक मंत्र श्रवण काशी । नाम जपतां वाल्मीक ऋषि ॥ ४ ॥ नामजप बीजमंत्र नळा। सिंधु तरती ज्याच्या प्रतापें शिळा ॥ ५ ॥ नामजप जीवन मुनि-जना । तुकयास्वामी रघुनंदना ॥ ६ ॥

॥ ४१० ॥

तारी ऐसे जड । उदकावरी जो दगड ॥१॥ तो हा न करी तें काई। कां रे लीन न व्हा पायीं ॥ २ ॥ शिळा होती मनुष्य जाली । ज्याच्या चरणाचे चाली ॥३॥ वानरां हातीं लंका । घेवविली ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

॥ ४११ ॥

मी तों अल्प मतिहीन । काय वर्णू तुझे गुण । उदकीं तारिले पाषाण। हें महिमान नामाचें ॥१॥ नाम चांगलें चांगलें । माझे कंठीं राहो भलें। कपिकुळ उद्धरिलें । मुक्त केलें राक्षसां ॥ २ ॥ द्रोणागिरि कपि हातीं। आणविला सीतापति । थोर केली ख्याति । भरतभेटीसमयीं ॥ ३ ॥ शिळा होती मनुष्य जाली । थोर कीर्ति वाखाणिली । लंका दहन केली । हनुमंतें काशानें ॥ ४ ॥ राम जानकीजीवन । योगियांचें नि-जध्यान । राम राजीवलोचन । तुका चरण वंदितो ॥ ५ ॥

॥ ४१२ ॥

राम ह्मणतां तरे जाणता नेणता । हो का यातिभलता कुळहीन ॥१॥
राम ह्मणतां न लगे आणीक सायास। केले महादोष तेही जळती ॥२॥
राम ह्मणे तया जवळ नये भूत । कैंचा यमदूत ह्मणतां राम ॥३॥
राम ह्मणतां तरे भवसिंधु पार । चुके येरझार ह्मणतां राम ॥४॥
तुका ह्मणे हें सुखाचें साधन । सेवीं अमृतपान एका भावें ॥५॥

॥ ४१३ ॥

राम ह्मणतां रामचि होइजे। पदीं बैसोन पदवी घेइजे ॥१॥ ऐसें सुख वचनीं आहे। विश्वासें अनुभव पाहें ॥२॥ रामरसाचिया चवी। आन रस रुचती केवीं ॥३॥ तुका ह्मणे चाखोनी सांगें। मज अनुभव आहे अंगें ॥४॥

॥ ४१४ ॥

राम ह्मणे ग्रासोग्रासीं। तोचि जेविला उपवासी ॥१॥ धन्य धन्य तें शरीर। तीर्थाव्रतांचें माहेर ॥२॥ राम ह्मणे करितां धंदा। सुखसमाधि त्या सदा ॥३॥ राम ह्मणे वाट चाली। यज्ञ पाउलापाउलीं ॥४॥ राम ह्मणे भोगीं त्यागीं। कर्म न लिंपे त्या अंगीं ॥५॥ ऐसा राम जपे नित्य। तुका ह्मणे तो जीवन्मुक्त ॥६॥

हनुमंतस्तुति ॥ ४१५ ॥

केली सीताशुद्धि। मूळ रामायणा आधीं ॥ १ ॥ ऐसा प्रतापी गहन। सुरां सकळ मोहन ॥२॥ जाऊनी पाताळा। केली देवीची अवकळा ॥३॥ राम लक्षुमण। नेले आणिले चोरून ॥ ४ ॥ जोडूनियां कर। उभा सन्मुख समोर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे जपें। वायुसुता जाती पापें ॥ ६ ॥

॥ ४१६ ॥

हनुमंत महाबळी। रावणाची दाढी जाळी ॥ १ ॥ तया माझा नमस्कार। वारंवार निरंतर ॥ २ ॥ करोनी उड्डाण। केलें लंकेचें शोधन ॥ ३ ॥ जाळियेली लंका। धन्य धन्य ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

॥ ४१७ ॥

काम घॉतला बांदोडी। काळ केला देशधडी ॥१॥ तया माझें दंडवत। कपिकुळीं हनुमंत ॥ २ ॥ शरीर वज्राऐसें। कवळी ब्रह्मांड जो पुच्छें ॥३॥ रामरायाच्या सेवका। शरण आलों ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

॥ ४१८ ॥

शरण शरण जी हनुमंता। तुज आलों रामदूता ॥१॥ काय भक्तीच्या त्या वाटा। मज दावाव्या सुभटा ॥२॥ शूर आणि धीर। स्वामिकाजीं तूं सादर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रुद्रा। अंजनीचिया कुमरा ॥ ४ ॥

शिवावर अभंग ॥ ४१९ ॥

काय धर्म नीत । तुह्मां शिकवावें हित ॥१॥ अवघें रचियेलें हेळा। लीळा ब्रह्मांड सकळा ॥२॥ नाम महादेव। येथें निवडला भाव॥ ३॥ तुका ह्मणे वेळे। माझें तुह्मां कां न कळे ॥ ४ ॥

॥ ४२० ॥

भांडावें तें गोड। पुरे सकळ ही कोड ॥१॥ ऐसा घरींचा या मोळा। ठावा निकटां जवळां ॥ २ ॥ हाक देतां दारीं । येती जवळी सामोरीं ॥३॥ तुका ह्मणे शिवें । मागितलें हातीं द्यावें ॥४॥

सेतावर अभंग ॥ ४२१ ॥

सेत करा रे फुकाचें । नाम विठोबारायाचें ॥ १ ॥ नाहीं वेठी जेवा सारा। जाहाती नाहीं ह्मणियारा॥२॥ सरिक नाहीं रे दुसरा। धनी सारा तुझा तूं॥ ३॥ जपतप नांगरणी। न लगे आटी दुनवणी॥४॥ कर्म कुळवणी। न लगे धर्मपाळी दोन्ही॥ ५ ॥ ज्ञानपाभारी ती फणी। न लगे करावी पेरणी॥६॥ बीज न लगे सांचिताचें। पीक पिकलें ठायींचें॥ ७॥ नाहीं यमाचें चोरटें। विठ्ठल पागोऱ्याच्या नेटें॥८॥ पीक न वजे हा भरवसा। करी उद्योग तो पिसा॥ ९॥ सराई सर्व काळ। वांयां न वजे घटिकापळ॥१०॥ प्रेम पिकलें अपार। नाहीं सांटवावया थार॥११॥ ऐसी जोडी जो चुकला। तुका ह्मणे धिग त्याला ॥१२॥

॥ ४२२ ॥

वोणव्या सोंकरीं। सेत खादलें पाखरीं॥१॥ तैसा खाऊं नको दगा। निदसुरा राहुनी जागा॥ २॥ चोरासवें वाट। चालोनि केलें तळपट॥३॥ डोळे झांकूनी रातीं। कूपीं पडे दिवसा जोती॥ ४॥ पोसी वांज गाय। तेथें कैंची दूध साय॥५॥ फुटकी सांगडी। तुका ह्मणे न पवे थडी॥६॥

॥ ४२३ ॥

सेत आलें सुगी/सांभाळावे चारी कोन। पिका आलें परी केलें पाहिजे जतन॥१॥ सोंकरीं सोंकरीं विसावा तोंवरी। नको खाऊं उभें आहे तों॥२॥

गोफणेसी गुंढा घालीं पागोऱ्याच्या नेटें । पळती हाहाकारें अवघीं पाखरांचीं थाटें ॥३॥ पेटवूनी आगटी राहें नागा पालटूनि । पडिलिया मानी बळ बुद्धि व्हावीं दोनी ॥ ४ ॥ खळे दानें विश्व सुखी करीं होतां रासी । सारा सारूनियां ज्याचे भाग देई त्यासी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मग नाहीं आपुलें कारण । निज आलें हातां भूस सांडिलें निकण ॥ ६ ॥

घोंगड्याचे अभंग ॥ ४२४ ॥

ठकिलें काळा मारिली दडी । दिली कुडी टाकोनियां ॥ १ ॥ पांघुरलों बहु काळें । घोंगडें बळें सांडवेलें ॥ २ ॥ नये ऐसा लाग वरी । परतें दुरी लपालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आड सेवा । लाविला हेवा धांदली ॥ ४ ॥

॥ ४२५ ॥

घोंगडियांचा पालट केला । मुलांमुलां आपुल्यांत ॥ १ ॥ कान्होबा तो मीच दिसें । लाविलें पिसें संवगडियां ॥ २ ॥ तो बोले मी उगाच बैसें । अनारिसें न दिसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिलें सोंग । नेदी व्यंग जाऊं देऊं ॥ ४ ॥

॥ ४२६ ॥

खेळों लागलों सुरकवडी । माझी घोंगडी हारपली ॥ १ ॥ कान्होबाचे पडिलों गळां । घेई गोपाळा देई झाडा ॥ २ ॥ मी तो हागे उघडा जालों । अवघ्या आलों बाहेरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बुद्धिकाची । नाहीं ठायींची मजपाशीं ॥ ४ ॥

॥ ४२७ ॥

घोंगडियांची एकी राशी । त्याचपाशीं तेंही होतें ॥ १ ॥ माझियाचा माग दावा । केला गोवा उगवों द्या ॥ २ ॥ व्हावें ऐसें निसंतान । घेईन आन तुजपाशीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाहान मोठा । सांडा ताठा हा देवा ॥ ४ ॥

॥ ४२८ ॥

नाहीं तुझे उगा पडत गळां । पुढें गोपाळा जाऊं नको ॥ १ ॥ चाहाड तुझे दाविन घरीं । बोलण्या उरी नाहीं ऐसी ॥ २ ॥ तुह्मां आह्मां पडदा होता । सरला आतां सरोबरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उरती गोष्टी । पडिली मिठी न सुटे ॥ ४ ॥

॥ ४२९ ॥

तुह्मां आह्मां उरी तोंवरी। जनाचारी आहे तैसी ॥ १ ॥ माझें घोंगडें टाकुन देई । एके ठायीं मग असों ॥ २ ॥ विरोधानें पडे तुटी । कपट पोटीं नसावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं जाणता हरी । मज वेव्हारीं बोलविसी ॥ ४ ॥

॥ ४३० ॥

मुळींचा तुह्मां लागला चाळा। तो गोपाळा न संडा ॥ १ ॥ घ्यावें त्याचें देणेंचि नाहीं। येचि वाहीं देखतसों ॥ २ ॥ माझी तरी घोंगडी मोठी । गांडीची लंगोटी सोडीस ना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यां सांडिली आशा। हुंगिला फांसा येथूनियां ॥ ४ ॥

॥ ४३१ ॥

घोंगडियास घातली मिठी । न सोडी साटी केली जीवें ॥ १ ॥ हां गे चोर धरा धांवा कोणी । घरांत राहाटे चहूं कोनीं ॥ २ ॥ नोळखवे त्यां धरिला हातीं । देहा दीप माय लाविली वाती ॥ ३ ॥ न पावे धांवणें मारितो हाका । जनाचारीं तुका नागवला ॥ ४ ॥

॥ ४३२ ॥

आतां मी देवा पांघरों काई । भिकेचें तेंहि उरेचि ना ॥ १ ॥ सदैव दुबळें नेणें चोर । देखोनि सुनाट फोडितो घर ॥ २ ॥ नाहीं मजपाशीं फुटकी फोडी । पांचांनीं घोंगडी दिली होती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जन्मा वेगळें जालें । एकचि नेलें एकल्याचें ॥ ४ ॥

॥ ४३३ ॥

मी माझें करीत होतों जतन । भीतरिल्या चोरें घेतलें खान ॥ १ ॥ मज आल्याविण आधींच होता । मज न कळतां मजमाजी ॥ २ ॥ घोंगडें नेलें घोंगडें नेलें । उघडें केलें उघडेंचि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरटाचि जाला साव । सहजाचि न्याय नाहीं तेथें ॥ ४ ॥

॥ ४३४ ॥

घोंगडें नेलें सांगों मी कोणा । दुबळें माझें नाणीती मना ॥ १ ॥
पुढें तें मज न मिळे आतां । जवळी सत्ता दाम नाहीं ॥ २ ॥
शेटे महाजन ऐका कोणी । घोंगडियाची करा शोधणी ॥ ३ ॥
घोंगाडियाचा करा बोभाट । तुका ह्मणे जंव भरला हाट ॥ ४ ॥

॥ ४३५ ॥

माझें घोंगडें पडिलें ठायीं । माग तया पायीं सांपडला ॥ १ ॥
चोर तो भला चोर तो भला । पाठिसी घातला पुंडलिकें ॥ २ ॥
चोर कुठोरी एकेचि ठायीं । वेगळें पाहावें न लगे कांहीं ॥ ३ ॥
आणिकांचींही चोरलीं आधीं । माझें तयामधीं मेळविलें ॥ ४ ॥
आपल्या आपण शोधिलें तिहीं । करीन मीही तेचि परी ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे माझें हितची झालें । फाटकें जाऊन धडकें आलें ॥ ६ ॥

शाक्तावर अभंग.

॥ ४३६ ॥

टंवकारूनी दृष्टि लावुनियां रंग । दावी झगमग डोळ्यांपुढें ॥ १ ॥
ह्मणती शिष्यासी लागली समाधि । लटकीची उपाधि झकविती॥२॥
दीपाचिया ज्योती कोंडियेलें तेज । उपदेश सांजरात्रीमाजी ॥ ३ ॥
रांगोळिया चौक शृंगारुनी वोजा । आवरण पूजा यंत्र करी ॥ ४ ॥
पडदा लावोनियां दीप चहूं कोनीं । बैसोनि आसनीं मुद्रा दावी॥५॥
नैवेद्यासी ह्मणे करावें पक्वान्न । पात्रासी दिव्यान्न परवडी ॥ ६ ॥
जाला उपदेश कवळ घ्या रे मुखीं । आपोशन शेखीं बुडविलें ॥७॥
पाषांड करोनी मांडिली जीविका । बुडवी भाविकां लोकांप्रती ॥८॥
कायावाचामनें सोडवी संकल्प । गुरु गुरु जप प्रतिपादी ॥ ९ ॥
शुद्ध परमार्थ बुडविला तेणें । गुरुत्वभूषणें भोग भोगी ॥ १० ॥
विधीचा ही लोप बुडविला वेद । शास्त्रांचा हि बोध हरविला॥११॥

योगाची धारणा नाहीं प्राणायाम। सांडी यम नेम नित्यादिक ॥१२॥ वैराग्याचा लोप हरिभजनीं विक्षेप। वाढविलें पाप मतिलंडें ॥१३॥ तुका ह्मणे गेलें गुरुत्व गुरुाडी। पूर्वजांसी धाडी नरकवासा ॥१४॥

॥ ४३७ ॥

शाक्त गबडा जये देशीं। तेथें राशी पापाच्या ॥ १ ॥ सुकृताचा उदो केला। गोंधळ घाला इंद्रियें ॥ २ ॥ क्रोधरूपें वसे काम। तीचें नाम जपतसे ॥ ३ ॥ मद्यभक्षण मांगिणजाती। विटाळ चित्तीं सांटविला ॥४॥ स्तवूनियां पूजी रांड। न लजे भांड दाढीसी॥५॥ तुका ह्मणे भगवती। नेईल अंतीं आपणापें ॥ ६ ॥

॥ ४३८ ॥

राजा प्रजा द्वाड देश। शाक्त वास करिती तो ॥ १ ॥ अधर्माचें उवड पीक। धर्म रंक ते गांवीं ॥ २ ॥ न पिके भूमि कांपे भारें। मेघ वारें पीतील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवघीं दुःखें। येती सुखें वस्तीसी ॥ ४ ॥

॥ ४३९ ॥

ऐसें कलियुगाच्या मुळें। जालें धर्माचें वाटोळें ॥ १ ॥ सांडूनियां रामराम। ब्राह्मण ह्मणती दोमदोम ॥२॥ शिवों नये तीं निळीं। वस्त्रें पांघरती काळीं ॥३॥ तुका ह्मणे वृत्ति। सांडुनि मद्य मागत जाती ॥४॥

॥ ४४० ॥

अवघ्या पापें घडला एक। उपासक शक्तीचा ॥ १ ॥ त्याचा विटाळ नको अंगा। पांडुरंगा माझिया ॥ २ ॥ काम क्रोध मद्य अंगीं। रंगला रंगीं अवगुणी ॥३॥ करितां पाप न धरी शंका। ह्मणे तुका कोणीही॥४॥

॥ ४४१ ॥

बारितां बळें धरितां हातीं। जुलुमें जाती नरकामधीं ॥ १ ॥ रंडी-दासाप्रति कांहीं। उपदेश तोही चालेना ॥२॥ जन्म केला वाताहात। ओर भात ये ठायीं ॥३॥ तुका ह्मणे पंढरीनाथा। तुझी कथा दूषिती ॥४॥

॥ ४४२ ॥

शाक्तांची शूकरी माय । विष्ठा खाय विदीची ॥ १ ॥ तिची त्या पडली सवे । मागें धांवे ह्मणोनी ॥ २ ॥ शाक्तांची गाढवी माय । भुंकत जाय वेसदारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शिंदळीचे । बोलतां वाचे निंद्य ते ॥४॥

॥ ४४३ ॥

हरिहर सांडूनी देव । धरिती भाव क्षुल्लकीं ॥ १ ॥ ऐका त्यांची विटंबणा । देवपणा भक्तांची ॥२॥ अंगीं कवडे घाली गळां । परडी कळाहीन हातीं ॥३॥ गळां गांठा हिंडे दारीं । मनुष्य परी कुतरीं तीं ॥ ४ ॥ माथां सेंदुर दांत खाती । जेंगट हातीं सटवीचें ॥ ५ ॥ पूजिती विकट दोंद । पशु सोड गजाची ॥ ६ ॥ ऐशा छंदें चुकलीं वाटा । भाव खोटा भजन ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे विष्णुशिवा । वांचुनि देवा भजती ते ॥८॥

॥ ४४४ ॥

कांद्यासाटीं जालें ज्ञान । तेणें जन नाडिलें ॥ १ ॥ काम क्रोध बुचबुची । भुंके पुची व्यालीची ॥ २ ॥ पूजेलागीं द्रव्य मागे । काय सांगे शिष्यातें ॥३॥ तुका ह्मणे कैंचें ब्रह्म । अवघा भ्रम विषयांचा ॥ ४ ॥

॥ ४४५ ॥

सांडूनियां पंढरीराव । कवणातें ह्मणों देव ॥ १ ॥ बहु लाज वाटे चित्ता । आणीकांतें देव ह्मणतां ॥ २ ॥ सांडूनियां हिरा । कोणें वेंचाव्या त्या गारा ॥३॥ तुका ह्मणे हरिहर । ऐसी सांडूनियां धुर॥४॥

॥ ४४६ ॥

बहुतें गेलीं वायां । न भजतां पंढरीराया ॥ १ ॥ करिती कामिकांची सेवा । लागोन मागोन खाल्या देवा ॥ २ ॥ अवघियांचा धनी । त्यासी गेलीं विसरोनी ॥३॥ तुका ह्मणे अंतीं । पडती यमाचिया हातीं ॥४॥

॥ ४४७ ॥

असो आतां ऐसा धंदा । तुज गोविंदा आठवूं ॥ १ ॥ रक्षिता तूं होसी जरी । तरि काय येरीं करावें ॥२॥ काया वाचा मन पायीं । राहे ठायीं करूं तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गाइन गीतीं । रूप चित्तीं धरूनियां ॥ ४ ॥

॥ ४४८ ॥

नाहीं आम्ही विष्णुदास । करीत आस कोणांची ॥ १ ॥ कां हे नष्ट करिती निंदा । नेणों सदा आमुची ॥२॥ असों भलते ठायीं मनें । समाधानें आपुल्या ॥ ३ ॥ तुका म्हणे करूं देवा । तुम्ही सेवा धंदा तो ॥४॥

नाटाचे अभंग.

॥ ४४९ ॥

प्रथमारंभीं लंबोदर । सकळ सिद्धींचा दातार । चतुर्भुज फरशधर । न कळे पार वर्णितां ॥ १ ॥ तो देव नटला गौरीबाळ । पायीं बांधोनी घागऱ्या घोळ । नारदतुंबरसहित मेळ । सुटला पळ विघ्नांसी ॥ २ ॥ नटारंभीं थाटियला रंग । भुजा नाचवी हालवी अंग । सेंदुरविलेपनें चांग । मुगुटीं नाग मिरविला ॥ ३ ॥ जया मानवती देव ऋषि मुनि । पाहातां न पुरे डोळियां धणी । असुर जयाच्या चरणीं । आदि अवसानीं तोचि एक ॥ ४ ॥ सकळां सिद्धींचा दातार । जयाच्या रूपा नाहीं पार । तुका म्हणे आमुचा दातार । भवसागर तारील हा ॥ ५ ॥

॥ ४५० ॥

प्रथम नमन तुज एकदंता । रंगीं रसाळ वोडवीं कथा । मति सौरस करीं प्रबळता । जेणें फिटे आतां अंधकार ॥ १ ॥ तुझिये कृपेचें भरितें । आणीक काय राहिलें तेथें । मारग सिद्धाच्यानि पंथें । पाववेसी तेथें तूंचि एक ॥ २ ॥ आरंभा आदि तुझें वंदन । सकळ करितां कारण । देव ऋषि मुनि आदिकरून । ग्रंथ पुराण निर्माणी ॥ ३ ॥ काय वर्णू तुझी गति । एवढी कैंची मज मति । दीनानाथ तूज म्हणती । करीं सत्य वचन हेंचि आपुलें ॥ ४ ॥ मज वाहावतां मायेच्या पुरीं । बुडतां डोहीं भवसागरीं । तुजवांचुनि कोण तारी । पाव झडकरी तुका म्हणे ॥ ५ ॥

॥ ४५१ ॥

श्रीअनंता मधुसूदना । पद्मनाभा नारायणा । जगव्यापका जनार्दना । आनंदघना अविनाशा ॥ १ ॥ सकळदेवाधिदेवा । कृपाळुवा जी केशवा । महानंदा महानुभावा । सदाशिवा सहजरूपा ॥ २ ॥ चक्रधरा विश्वंभरा । गरुडध्वजा करुणाकरा । सहस्रपादा सहस्रकरा । क्षीरसागरा शेषशयना ॥ ३ ॥ कमलनयना कमलापती । कामिनीमोहना मदनमूर्ती । भवतारका धरित्या क्षिती । वामनमूर्ती त्रिविक्रमा ॥ ४ ॥ अगा ये सगुणा निर्गुणा । जगज्जनित्या जगज्जीवना । वसुदेवदेवकीनंदना । बाळरांगणा बाळकृष्णा ॥ ५ ॥ तुका आला लोटांगणीं । मज ठाव द्यावा जी चरणीं । हेचि करीतसें विनवणी । भवबंधनीं सोडवावें ॥ ६ ॥

॥ ४५२ ॥

अगा ये मधुसूदना माधवा । अगा ये कमळापती यादवा । अगा श्रीधरा केशवा । अगा बांधवा द्रौपदीच्या ॥ १ ॥ अगा विश्वव्यापका जनार्दना । गोकुळवासी गोपिकारमणा । अगा गुणनिधि गुणनिधाना । अगा मर्दना कंसाचिया ॥ २ ॥ अगा सर्वोत्तमा सर्वेश्वरा । गुणातीता विश्वंभरा । अगा निर्गुणा निराकारा । अगा आधारा दीनाचिया ॥ ३ ॥ अगा उपमन्युसहाकारा । अगा शयना फणिवरा । अगा काळकृतांत असुरा । अगा अपारा अलक्षा ॥ ४ ॥ अगा वैकुंठनिवासा । अगा अयोध्यापति राजहंसा । अगा ये पंढरीनिवासा । अगा सर्वेशा सहजरूपा ॥ ५ ॥ अगा परमात्मा परमपुरुषा । अगा अव्यया जगदीशा । अगा कृपाळुवा आपुल्या दासा । तोडीं भवपाशा तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ४५३ ॥

अगा ए सांवळ्या सगुणा । गुणनिधिनाम नारायणा । आमची परिसा विज्ञापना । सांभाळीं दीना आपुलिया ॥ १ ॥ बहु या उदराचे कष्ट । आह्मांसी केलें कर्मभ्रष्ट । तुमची चुकविली वाट । करीं वटवट या निमित्त्यें ॥ २ ॥ जालों पांगिला जनासी । संसाराची आंदणी दासी ।

न कळे कधीं सोडविसी। दृढपाशीं बहु बांधलों ॥३॥ येथें तों नये आठव कांहीं। विसावा ती क्षण एक नाहीं। पडिलों आणिके प्रवाहीं। हित तों कांहीं दिसेचि ना ॥४॥ जीवित्व वेचिलें वियोगें। हिंडतां प्रवास बाउगें। कांहीं व्यांधि पीडा रोगें। केलिया भोगें तडातोडी ॥५॥ माझा मीच जालों शत्रु। कैंचा पुत्र दारा कैंचा मित्रु। कासया घातला पसरु। अहो जगद्गुरु तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ४५४ ॥

क्षीराब्धिवासा शेषशयना। लीळाविग्रहा गोपिकारमणा। सगुणस्वरूप भक्तभूषणा। गुणनिधाना गुप्तरूपा ॥ १॥ अनंत अवतार धरितिया। अखंडस्वरूपा करुणालया। अमरपाळका देवराया। हरीं भवभया भक्तांचिया ॥२॥ सर्वव्यापका सर्वातीता। गजेंद्ररक्षका वैकुंठनाथा। भोळ्या भक्तांसी सौख्यदाता। तुजविण सर्वथा असेचि ना ॥ ३ ॥ चित्तचाळका चैतन्यघना। भक्तकैवारी असुरमर्दना। भक्ताभिमानी नारायणा। जगज्जीवना पांडुरंगा ॥४॥ ब्रह्मादिकांचा निजजनिता। सकळकारण अकर्ता। अणुरेणुव्याप्यभरिता। पावन पतिता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४५५ ॥

वासुदेवा दीनानाथा। कमललोचना श्रीअच्युता। निजभक्तांसी सौख्यदाता। तुजविण सर्वथा असेचि ना ॥१॥ विठ्ठला अनंता विश्वपती। विराट्स्वरूपा वामनमूर्ती। ब्रह्मादिकर्ता वैकुंठपती। अगम्यस्थिति वेदशास्त्रा ॥२॥ अद्वैतअखंडभरिता। विश्वबाहु अपरिमिता। विश्वचक्षु विश्वदेवता। आदिपिता ब्रह्मयाचा ॥३॥ भक्ताधीना भवभयभंगा। परमपुरुषा पांडुरंगा। अनादि अखिलअंतरंगा। संगा असंगा वेगळाचि ॥४॥ हें विराट्स्वरूप भोळिया भक्तांसी। सर्वथा न कळे हृषीकेशी। सगुण रूप धरूनी त्यांसी। लावीं भजनासी तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४५६ ॥

देवा तूं आमचा कृपाळ। भक्तप्रतिपाळ दीनवत्सळ। माय तूं माउली स्नेहाळ। भार सकळ चालविसी ॥१॥ तुज लागली सकळ

चिंता । राखणें लागे वांकडें जातां । पुढती निरविसी संतां । नव्हे विसंबतां धीर तुज ॥२॥ आह्मां भय चिंता नाहीं धाक । जन्म मरण कांहींएक । जाला इहलोकीं परलोक । आलें सकळैकवैकुंठ ॥ ३ ॥ न कळे दिवस कीं राती । अखंड लागलीसे ज्योति । आनंदलहरीची गति । वर्णू किती तया सुखा ॥४॥ तुझिया नामाचीं भूषणें । तीं यें मज लेवविलीं लेणें । तुका ह्मणे तुझिया गुणें । काय तें उणें एक आह्मां ॥५॥

॥ ४५७ ॥

देवा तूं कृपाकरुणासिंधु । होसी मायबाप आमचा बंधु । जीवन-सिद्धि साधनसिंधु । तोडिसी भवबंधु काळपाश ॥ १ ॥ शरणागता वज्रपंजर । अभयदाना तूं उदार । सकळां देवा तूं अगोचर । होसी अविकार अविनाश ॥ २ ॥ भागलीं स्तुति करितां फार । तेथें मी काय तें गव्हार । जाणावया तुझा हा विचार । नको अंतर देऊं आतां ॥ ३ ॥ नेणें भाव परि ह्मणवीं तुझा । नेणें भक्ति परि करितों पूजा । आपुल्या नामाचिया काजा । तुज केशीराजा लागे धांवणें ॥४॥ तुझिया बळें पंढरीनाथा । जालों निर्भर तुटली व्यथा । घात-ला भार तुझिया माथां । न भीं सर्वथा तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४५८ ॥

ऐसी हे गर्जवूं वैखरी । केशव मुकुंद मुरारी । राम कृष्ण नामें बरीं । हरी हरी दोष सकळ ॥ १ ॥ जनार्दना जगजीवना । वि-राटस्वरूपा वामना । महदादि मधुसूदना । भवबंधना तोडितिया ॥२॥ चक्रपाणी गदाधरा । असुरमर्दना वीर्यवीरा । सकळमुगुटमणि शूरा । अहो दातारा जगदानिया ॥ ३ ॥ मदनमूर्ती मनमोहना । गोपाळगोपिकारमणा । नटनाट्यकौशल्य कान्हा । अहो संपन्ना सर्वगुणें ॥४॥ गुणवंता आणि निर्गुणा । सर्वसाक्षी आणि सर्वजाणा । करोनी अकर्ता आपणा । नेदी अभिमाना आतळों ॥ ५ ॥ कासयानें घडे याची सेवा । काय एक समर्पावें या देवा । वश्य तो नव्हे वांचूनी भावा । पाय जीवावेगळे न करी तुका ॥ ६ ॥

॥ ४५९ ॥

विठ्ठल भीमातीरवासी । विठ्ठल पंढरीनिवासी । विठ्ठल पुंडलिकापासीं । कृपादानाविसीं उदार ॥ १ ॥ विठ्ठल स्मरणा कोंवळा । विठ्ठल गौरवीं आगळा । आधार ब्रह्मांडा सकळा । विठ्ठल लीलाविग्रही ॥२ उभाचि परि न मानी सीण । नाहीं उद्धरितां भिन्न । समर्थाचे घरीं एकचि अन्न । आर्तभूता क्षणोक्षणा सांभाळी ॥ ३ ॥ रुचीचे प्रकार । आणिताती आदरें । कोठें ही न पडे अंतर । थोरां थोर धाकुट्यां धाकुटा ॥४॥ करितां बळ धरितां नये। झोंबतां डोळे मनेंच होय । आपुल्या उद्देशाची सोय । जाणे हृदयनिवासी ॥५॥ पान्हा तरी आल्या अंतर तेथें । तों नाहीं भरिलें रितें । करितों सेवन आइतें । तुका चित्तें चित्त मेळवूनी ॥ ६ ॥

॥ ४६० ॥

विठ्ठल आमचें जीवन। आगमनिगमाचें स्थान । विठ्ठल सिद्धीचें साधन । विठ्ठल ध्यान विसावा ॥ १ ॥ विठ्ठल कुळींचें दैवत । विठ्ठल वित्त गोत चित्त। विठ्ठल पुण्य पुरुषार्थ । आवडे मात विठ्ठलाची २ विठ्ठल विस्तारला जनीं । सप्तही पाताळें भरूनी । विठ्ठल व्यापक त्रिभुवनीं । विठ्ठल मुनिमानसीं ॥ ३ ॥ विठ्ठल जीवाचा जिव्हाळा। विठ्ठल कृपेचा कोंवळा । विठ्ठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेलें चाळा विश्व विठ्ठलें ॥ ४ ॥ विठ्ठल बाप माय चुलता । विठ्ठल भगिनी आणि भ्राता । विठ्ठलेंविण चाड नाहीं गोता । तुका ह्मणे आतां नाहीं दुसरें ॥५

॥ ४६१ ॥

तुळसीमाळा घालुनी कंठीं । उभा विटेवरी जगजेठी । अवलोकोनी पुंडलीका दृष्टी । असे भीमातटीं पंढरीराय ॥ १ ॥ भुक्तिमुक्ति जयाच्या कामारी । रिद्धिसिद्धि वोळगती द्वारीं । सुदर्शन घरटी फिरे । काळ कांपे दुरी धाकें तया ॥ २ ॥ जगज्जननी असे वामभागीं।

भीमकी शोभली अर्धांगीं । जैसी विद्युल्लता झमके मेघीं । दरुषणें अंगी महा दोष ॥ ३ ॥ सुखसागर परमानंदु । गोपीगोपाळां गोधनां छंदु । पक्षिश्वापदां जयाचा वेधु । वाहे गोविंदु पांवा छंदें ॥ ४ ॥ मुखमंडित चतुर्भुजा । मनमोहन गरुडध्वजा । तुका ह्मणे स्वामी माझा । पावे भक्तकाजा लवलाहीं ॥ ५ ॥

॥ ४६२ ॥

सेंदरीं हें देवी दैवतें । कोण तीं पुजी भुतेंकेतें । आपुल्या पोटा जीं रडतें । मागती शितें अवदान ॥ १ ॥ आपुले इच्छे आणिकां पीडी । काय तें देईल बराडी । कळों ही आली तयाची जोडी । अल्प रोकडी बुद्धि अधरा ॥ २ ॥ दासीचा पाहुणेर उखीतें । धणी देईल आपुल्या हातें । करुणाभाषण उचितें । हें तों रितें सतंत शक्तिहीन ॥३॥ काय तें थिल्लरांचें पाणी । ओठ न भिजे न फिटे धणी । सीण तरीं आर्दी अवसानीं । क्षोभे पुरश्चरणीं दिलें फळ ॥ ४ ॥ विलेपनें बुजविती तोंड । भार खोल वाहाती उदंड । करविती आपणयां दंड । ऐसियास भांड ह्मणे देव तो ॥ ५ ॥ तैसा नव्हे नारायण । जगव्यापक जनार्दन । तुका ह्मणे त्याचें करा चिंतन । वंदूं चरण येती सकळें ॥६॥

॥ ४६३ ॥

बरवें जालें आलों जन्मासी । जोड जोडिली मनुष्य देहा ऐसी । महालाभाची उत्तम रासी । जेणें सर्व सुखासी पात्र होइजे ॥ १ ॥ दिलीं इंद्रियें हात पाय कान । डोळे मुख बोलावया वचन । जेणें तूं जोडसी नारायण । नासे जीवपण भवरोग ॥ २ ॥ तिळेंतिळ पुण्य सांचा पडे । तरि हें बहुतां जन्मीं जोडे । नाम तुझें वाचेसी आतुडे । समागम घडे संतांचा ॥ ३ ॥ ऐसिये पावविलों ठायीं । आतां मी काई होऊं उतराई । येवढा जीव ठेवीन पायीं । तूं माझे आई पांडुरंगे ॥ ४ ॥ फेडियेला डोळियांचा कवळ । धुतला गुणदोषांचा मळ । लावूनी स्तनीं केलों सीतळ । निजविलों बाळ निजस्थानीं ॥ ५ ॥

नाहीं या आनंदासी जोडा । सांगतां गोष्टी लागती गोडा । आला आकारा आमुच्या चाडा । तुका ह्मणे भिडा भक्ताचिया ॥ ६ ॥

॥ ४६४ ॥

बरें जालें आजीवरी । नाहीं पडिलों मृत्यूचे आहारीं । वांचोन आलों एथवरी । उरलें तें हरी तुह्मां समर्पण ॥ १ ॥ दिला या काळें अवकाश । नाहीं पावलें आयुष्य नाश । कार्या कारण उरलें शेष । गेलें तें भूस जावो परतें ॥ २ ॥ बुडणें खोटें पावतां थडी । स्वप्नीं जाली ओढाओढी । नासली जागृतीची घडी । साच जोडी शेवटीं गोड घास ॥ ३ ॥ तुह्मांसी पावविली हांक । तेणें निरसला धाक । तुमचें भातें हें कवतुक । जे शरणागत लोक रक्षावे ॥ ४ ॥ रवीच्या नांवें निशीचा नाश । उदय होतांचि प्रकाश । आतां कैंचा आह्मां दोष । तूं जगदीश कैवारी ॥ ५ ॥ आतां जळो देह सुख दंभ मान । न करीं याचें साधन । तूं जगदीश नारायण । आलों शरण तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ४६५ ॥

मागुता ह्याचि जन्म पावसी । भोगिलें सुखदुःख जाणसी । हें तों न घडे रे सायासीं । कां रे अंध होसी जाणोनियां ॥ १ ॥ लक्ष चौऱ्याशी न चुके फेरा । गर्भवासीं यातना थोरा । येऊनी पडसी संदेहपुरा । वोळसा थोरा मायाजाळीं ॥ २ ॥ पशु काय पापपुण्य जाणती । उत्तम मध्यम भोग भोगिती । कांहीं एक उपजतां मरती । बहिरीं अंध होती पांगुळ मुकीं ॥ ३ ॥ नरदेह निधान लागलें हातीं । उत्तम सार उत्तम गति । होईन देवचि ह्मणती ते होती । तरि कां चित्तीं न धरावें ॥ ४ ॥ क्षण एक मन स्थिर करूनी । सावध होईं डोळे उघडोनी । पाहें वेद बोलिले पुराणीं । तुका विनवणी करीतसे ॥ ५ ॥

॥ ४६६ ॥

जंव हें सकळ सिद्ध आहे । हात चालावया पाये । तंव तूं आपुलें स्वहित पाहें । तीर्थयात्रे जायें चुकों नको ॥ जंव काळ असे दुरी

ठेला। तंव तूं हरिगुण गायें आइक वहिला । मनीं भाव धरूनी भला। न वंचें त्याला चुकों नको ॥ २ ॥ जोडोनी धन न घालीं माती। ब्रह्मवृंदें पूजन यती। सत्य आचरण दया भूतीं। करीं सांगाती चुकों नको ॥ ३ ॥ दशा यौवन बाणली अंगीं। पांगिला नव्हें विषयसंगीं। काम क्रोध लोभ मोह त्यागीं। राहें संतसंगीं चुकों नको ॥ ४ ॥ मग तेथें न चले कांहीं। सत्ता संपदा राहेल ठायींच्या ठायीं। पुढें संचित जाईल ग्वाही। तुका ह्मणे तेही यमआज्ञा ॥ ५ ॥

॥ ४६७ ॥

शरीर दुःखाचें कोठार। शरीर रोगाचें भांडार। शरीर दुर्गंधीची थार। नाहीं अपवित्र शरीरा ऐसें ॥१॥ शरीर उत्तम चांगलें। शरीर सुखाचें घोंसुलें। शरीरें साध्य होय केलें। शरीरें साधलें परब्रह्म ॥२॥ शरीर विटाळाचें आळें। मायामोहपाशजाळें। पतन शरीराच्या मुळें। शरीर काळें व्यापिलें ॥ ३ ॥ शरीर सकळही शुद्ध। शरीर निधींचाही निध। शरीरें तुटे भवबंध। वसे मध्यें भोगी देव शरीरा ॥ ४ ॥ शरीर अविद्येचा बांधा। शरीर अवगुणाचा रांधा। शरीरीं वसे बहुत बाधा। नाहीं गुण सुधा एक शरीरीं ॥ ५ ॥ शरीरा सुख नेदावा भोग। न द्यावें दुःख न करीं त्याग। नव्हे वोखटें ना चांग। तुका ह्मणे वेग करीं हरिभजनीं ॥ ६ ॥

॥ ४६८ ॥

बहुत जाचलों संसारीं। वसें गर्भी मातेच्या उदरीं। लक्ष चौऱ्याशी योनिद्वारीं। जालों भिकारी याचक ॥ १ ॥ जिणें पराधीन आणिकां हातीं। दृढ पाशीं बांधलों संचितीं। प्रारब्ध क्रियमाण सांगाती। भोंवंडिती सत्ता आपुलिया ॥२॥ न भरे पोट नाहीं विसांवा। नाहीं नेम एक ठाव गांवा। नाहीं सत्ता न फिरे ऐसी देवा। लाही जीवा खापरीं तडफडी ॥ ३ ॥ काळ बहुत गेले ऐसिया रीतीं। आणीक पुढेंही नेणों किती। खंडणा नाहीं पुनरावृत्ति। मज कल्पांतीं तरी वेगळें ॥ ४ ॥ ऐसें

दुःख कोण हरील माझें। कोणा भार घालूं आपुलें ओझें। भवसिंधुतारक नाम तुझें। धांवसी काजें आडलिया ॥५॥ आतां धांव घालीं नारायणा।मजकारणें रंका दीना।गुण न विचारीं अवगुणा।तुका करुणा भाकीतसे॥६॥

॥ ४६९ ॥

संसारसिंधु हा दुस्तर । नुलंघवे उलंघितां पार । बहुत वाहाविलें दूर । न लगेचि तीर पैलथडी ॥ १ ॥ किती जन्म जाला फेरा । गणित नाहीं जी दातारा । पडिलों आवर्ती भोंवरा । बहुता थोरा वोळसिया ॥ २ ॥ वाढलों परि नेणती बुद्धि। नाहीं परतली धरिली शुद्धि । मग त्यां विचारावें कधीं । ऐसी संधि सांडूनियां ॥ ३ ॥ अनेक खाणीं आहार निद्रा। भयमैथुनाचाचि थारा। बाळत्व तारुण्य जरा। प्रधान पुरा भोग तेथें ॥ ४ ॥ ऐसीं उलंघूनी आलों स्थळें। बहु भोवंडिलों काळें । आतां हें उगवावें जाळें। उजेडाचे बळें दिवसाच्या ॥५॥ सांडीन या संसाराची वाट। बहु येणें भोगविले कष्ट। दावी सत्या ऐसें नष्ट। तुका ह्मणे भ्रष्ट जालों देवद्रोही ॥ ६ ॥

॥ ४७० ॥

विषयओढीं भुलले जीव । आतां यांची कोण करील कींव । नुपजे नारायणीं भाव । पावोनी ठाव नरदेह ॥ १ ॥ कोण सुख धरोनी संसारीं । पडोनी काळाचे आहारीं । माप या लागलें शरीरीं । जालियावरी सळे ओढिती ॥२॥ बापुडीं होतील सेवटीं । आयुष्यासवें जालिया तुटी। भोगिले मागें पुढेंही कोटी। होईल भेटी जन्मासी ॥३॥ जुंतिले घाणां बांधोनि डोळे। मागें जोडी आर तेणेंही पोळे। चालिलों किती तें न कळे। दुःखें आरंबळे भूक तान ॥४॥ एवढें जयाचें निमित्त। प्रारब्ध क्रियमाण संचित। तें हें देव मानूनी अनित्य। न करिती नित्य नामस्मरण ॥५॥ तुका ह्मणे न वेंचतां मोल। तो हा यासी महाग विठ्ठल। वेंचितां फुकाचेचि बोल। केवढें खोल अभागिया॥६॥

॥ ४७१ ॥

इतुलें करीं भलत्या परी । परद्रव्य परनारी । सांडुनी अभिलाष अंतरीं । वर्ते वेव्हारीं सुखरूप ॥१॥ न करीं दंभाचा सायास । शांती राहें बहुवस । जिव्हे सेवीं सुगंधरस । न करीं आळस रामनामीं॥२॥ जनमित्र होई सकळांचा । अशुभ न बोलावी वाचा । संग न धरावा दुर्जनाचा । करीं संतांचा सायास ॥ ३ ॥ करिसी देवाविण आस । अवघी होईल निरास । तृष्णा वाढविसी बहुवस । कधीं सुखास न पवसी ॥ ४ ॥ धरूनी विश्वास करीं धीर । करितां देव हाचि नि-र्धार । तयाचा वाहे योगक्षेमभार । नाहीं अंतर तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४७२ ॥

कैसी करूं तुझी सेवा । ऐसें सांगावें जी देवा । कैसा आणूं अनु-भवा । होशी ठावा कैशापरी ॥ १ ॥ कर्मभ्रष्ट माझें मन । नेणें जप तप अनुष्टान । नाहीं इंद्रियांसी दमन । नव्हे मन एकविध ॥ २ ॥ नेणें यातीचा आचार । नेणें भक्तीचा विचार । मज नाहीं संतांचा आधार । नाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥ ३ ॥ न सुटे मायाजाळ । नाहीं वैराग्याचें बळ । न जिंकवती सबळ । काम क्रोध शरीरीं ॥ ४ ॥ आतां राख कैसें तरी । मज नुपेक्षावें हरी । तुझीं ब्रीदें चराचरीं । तैसीं साच करीं तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४७३ ॥

काय आह्मी भक्ति करणें कैसी । काय एक वाहावें तुह्मांसी । अवघा भरोनी उरलासी । वाणीं खाणीं रसीं रूपीं गंधीं ॥ १ ॥ कसें करूं इंद्रियां बंधन । पुण्यपापाचें खंडण । काय व्रत करूं आचरण । काय तुजविण उरलें तें ॥२॥ काय डोळे झांकूनियां पाहूं । मंत्रजप काय ध्याऊं । कवणे ठायीं धरूनी भाव । काय तें वाव तुजविण ॥३॥ काय हिंडों कवण दिशा । कवणे ठायीं पाय ठेवूं कैसा । काय तूं नव्हेसी न कळे ऐसा । काय मी कैसा पाहों आतां ॥४॥ तुझिया नामाची सकळ । पूजा अर्चन मंत्र माळ । धूप दीप नैवेद्य फळ तांबूल । वेऊं पुष्पांजुळ तुका ह्मणे ॥५॥

॥ ४७४ ॥

आले हो संसारा तुह्मी एक करा । मुक्तिमारग हळूचि धरा । काळदंड कुंभयातना थोरा । कां रे अघोरा द्‌चकसी ना ॥१॥ नाहीं त्या यमासी करुणा । बाहेर काढितां कुडी प्राणा । ओढाळ सांपडे जैं धान्या । चोर यातना धरिजेतां ॥२॥ नाहीं दिलें पावेल कैसा । चालतां पंथ तेणें वळसा । नसेल ठाउकें ऐकतो कैसा । नेती बंद जैसा धरोनियां ॥३॥ क्षण एक नागीवा पायीं । न चलवे तया करितां कांहीं । ओढिती कांटवणा सोई । अग्निस्तंभीं बाही कवटाळविती ॥ ४ ॥ देखोनी अंगें कांपती । तये नदीमाजी चालविती । लागे ठाव न लगे बुडविती । वरी मारिती यमदंड ॥ ५ ॥ तानभूक न साहावे वेळ । तो राखिती कितीएक काळ । पिंड पाळूनी कैसा सीतळ । तो तप्तभूमीं ज्वाळ लोळविती ॥ ६ ॥ ह्मणउनी करा कांहीं सायास । व्हावेल तर व्हारे उदास । करवेल तर करा नामघोष । सेवा भक्तिरस तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ ४७५ ॥

हेंचि भवरोगाचें औषध । जन्म जरा तुटे व्याध । आणीक कांहीं नव्हे बाध । करील वध षड्वर्गा ॥ १ ॥ सांवळें रूप ल्यावें डोळां । सा चौ अठरांचा गोळा । पदर लागों नेदी खळा । नाममंत्रमाळा विष्णुसहस्त्र ॥ २ ॥ भोजना न द्यावें अन्न । जेणें चुके अनुपान । वरीच घेतल्याचा गुण । होईल जाण सत्यभाव ॥ ३ ॥ नये निघों आपुलिया घरा । बाहेर लागों नये वारा । बहु बोलणें तें सारा । संग दुसरा वर्जावा ॥ ४ ॥ पास तें एक द्यावें वरी । नवनीताची होईल परी । होईल गुसाळिलें तें निवारी । सार भीतरी नाहीं तया ॥ ५ ॥ न्हावें अनुतापीं पांचरें दिशा । स्वेद निघों दे अवघी आशा । होसील मागें होतासी तैसा । तुका ह्मणे दशा भोगीं वैराग्य ॥ ६ ॥

॥ ४७६ ॥

अवघ्या दशा येणें साधती । मुख्य उपासना सगुणभक्ति । प्रगटे हृदयींची मूर्ति । भावशुद्धि जाणोनियां ॥१॥ बीज आणि फळ हरीचें नाम । सकळ पुण्य सकळ धर्म । सकळां कळांचें हें वर्म । निवारी श्रम सकळही ॥२॥ जेथें कीर्तन हें नामघोष । करिती निर्लज्ज हरीचे दास । सकळ वोथंबले रस । तुटती पाश भवबंधाचे ॥ ३ ॥ येती अंगा वसती लक्षणें । अंतरीं देवें धरिलें ठाणें । आपणचि येती तयाचे गुण । जाणें येणें खुंटे वस्तीचें ॥ ४ ॥ न लगे सांडावा आश्रम । उपजले कुळींचे धर्म । आणकि न करावे श्रम । एक पुरे नाम विठोबाचें ॥ ५ ॥ वेदपुरुष नारायण । योगियांचें ब्रह्म शून्य । मुक्त आत्मा परिपूर्ण । तुका ह्मणे सगुण भोळ्या आह्मां ॥ ६ ॥

॥ ४७७ ॥

होतों तें चिंतीत मानसीं । नवस फळले नवसीं । जोडिते नारायणा ऐसी । अविट ज्यासी नाश नाहीं ॥ १ ॥ धरिले जीवीं न सोडीं पाय । आलें या जीवित्वाचें काय । कैं हे पाविजेती ठाय । लाविली सोय संचितानें ॥ २ ॥ मज तों पढियेली होती भुली । चित्ताची अपसव्य चाली । होती मृगजळें गोवी केली । दृष्टि उघडली बरें जालें ॥३॥ आतां हा सिद्धी पावो भाव । मध्यें चांचल्यें न व्हावा जीव । ऐसी तुह्मां भाकीतसें कींव । कृपाळुवा जगदानिया ॥ ४ ॥ कळों येतें आपुले बुद्धी । ऐसें तों न घडतें कधीं । केवढे आघात ते मधीं । लज्जा रिद्धी उभी आड ठाके ॥ ५ ॥ कृपा या केली संतजनीं । माझी अळंकारिली वाणी । प्रीति हे लाविली कीर्तनीं । तुका चरणीं लोळतसे ॥ ६ ॥

॥ ४७८ ॥

बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिलाची ठाव । दृढ पायीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांति ॥ १ ॥ बरवा फळला शकुन । अ-

बघा निवारिला सीण । तुमचें जालिया दरुषण । जन्ममरण नाहीं आतां ॥ २ ॥ बरवें जालें आलों या ठाया । होतें संचित ठायींचा पाया । देहभाव पालटली काया । पडली छाया ब्रह्मींची ॥ ३ ॥ जोडिलें हें न सरे धन । अविनाश आनंदघन । अमूर्तमूर्ति मधुसूदन । समचरण देखियेले ॥ ४ ॥ जुनाट जुगादिचें नाणें । बहुता काळाचें ठेवणें । लोपलें होतें पारिखेपणें । ठावचळण चुकविला ॥ ५ ॥ आतां या जीवाचियासाठीं । न सुटे पडलिया मिठी । तुका ह्मणे सीणलों जगजेठी । न लवीं दिठी दुसऱ्याची ॥ ६ ॥

॥ ४७९ ॥

चांगलें नाम गोमटें रूप । निवती डोळे हरती ताप । विठ्ठल विठ्ठल हा जप । प्रगट स्वल्प अति सार ॥ १ ॥ शस्त्र हें निर्वाणींचा बाण । निकट समय अवसान । कोठें योजेल दशदान । खंडी नारायण दुःख चिंतनें ॥ २ ॥ सकळ श्रेष्ठाचें मत । पावे सिद्धी पाववी अनंत । ह्मणोनी व्हावें शरणागत । आहे उचित एवढेंचि ॥ ३ ॥ ह्मणोनी रुसलों संसारा । सर्प विखार हा पांढरा । तुजशीं अंतर रे दातारा । याचि दावेदारानिमित्त ॥ ४ ॥ येणें मज भोगविल्या खाणी । नसता छंद लाविला मनीं । माजलों मी माझे भ्रमणीं । जाली बोडणी विटंबना ॥ ५ ॥ पावलों केलियाचा दंड । खाणी भोगिल्या उदंड । आतां केला पाहिजे खंड । तुका दंडवत घाली देवा ॥ ६ ॥

॥ ४८० ॥

ताप हें हरण श्रीमुख । हरी भवरोगा ऐसें दुःख । अवलोकितां उपजे सुख । उभें सन्मुख दृष्टीपुढें ॥ १ ॥ न पुरे डोळियांची धणी । सखोल कृपेचीच खाणी । स्तवितां न पुरे वेदवाणी । तो हा समचरणी कृपानिधि ॥ २ ॥ रामकृष्णध्यान वामननारसिंहीं । उग्र आणि सौम्य कांहींच नाहीं । सांपडे भरलीये वाही । भाव शुद्ध पाहीं याचें भातुकें ॥ ३ ॥ गुणगंभीर चतुर सुजाण । शूर धीर उदार नारायण ।

व्यापक तरी त्रिभुवन । मनमोहन लावण्य हें ॥ ४ ॥ ठाण हें साजिरें सुंदर । अविनाश अविकार । अनंत आणि अपार१ तो हा कटीं कर धरिताहे ॥ ५ ॥ जयाची वाणी सुमनमाळा । परमामृतजिव्हाळा । अनंता अंगीं अनंत कळा । तुका जवळा चरणसेवक ॥ ६ ॥

॥ ४८१ ॥

अखंडक्षीराब्धी भरितें आलें । अध्यात्मविद्येचें भांढार उघडिलें । सूर्यकोटीस तेज फांकलें । ध्यानीं प्रगटलें भक्तांचिया ॥ १ ॥ अनादि ब्रह्मज्ञानाचें गुज । श्रवणीं अवचित पडिलें सहज । परम निर्वाणाचें बीज । गुंढाळिलें निजसर्वभाग्यें ॥ २ ॥ मंत्र महामंत्र मंगळनिधि । सत्संगदर्शन प्रगटलें आधीं । वैराग्यविवेकाची बुद्धि । नामामृतसिद्धी साधिलें तें ॥ ३ ॥ क्षमा दया शांतीचें निजसुख । सच्चित्सुखें बोलला पुंडलीक । अनंतसुखाचा हारिख । उगवला देख पंढरिये ॥ ४ ॥ नेणें भवभक्तीची निरपेक्षता । नेणें भूतदयेची ममता । तुका ह्मणे पंढरीनाथा । संग साधुसंतां देईं आतां ॥ ५ ॥

॥ ४८२ ॥

हरि तैसे हरीचे दास । नाहीं तयां भय मोह चिंता आस । होऊनि राहाती उदास । बळकट कांस भक्तीची ॥ १ ॥ धरूनी पाय त्यजिलें जन । न लगे मान मृत्तिकाधन । कंठीं नामामृताचें पान । न लगे आन ऐसें जालें ॥ २ ॥ वाव तरी उदंडच पोटीं । धीर सिंधु ऐसे जगजेठी । कामक्रोधा न सुटे मिठी । गिऱ्हे तरी वेठीं राबविती ॥ ३ ॥ बळें तरी नागवती काळा । लीन तरी सकळांच्या तळा । उदार देहासी सकळां । जाणोनी कळा सर्व नेणते ॥ ४ ॥ संसार तो तयांचा दास । मोक्ष तो पाहातसे वास । रिद्धिसिद्धि देशवटा त्रास । न शिवती यास वैष्णवजन ॥ ५ ॥ जन्ममृत्युस्वप्नांसारिखें । आप त्यां न दिसे पारखें । तुका ह्मणे अखंडित सुखें । वाणी वदे मुखें प्रेमामृताची ॥ ६ ॥

॥ ४८३ ॥

मज ते हांसतील संत । जींहीं देखिलेती मूर्तिमंत । ह्मणोनीं उद्वेगलें चित्त । आहाच भक्त ऐसा दिसें ॥ १ ॥ ध्यानीं ग्यां वर्णावेती कैसे । पुढें एकीं स्तुति केली असे । तेथूनी जीव निघत नसे । ऐसिये आसे लागलोंसें ॥ २ ॥ कासया पाडिला जी धडा । उगाचि वेडा आणि वांकडा । आह्मां लेंकरांसी पीडा । एक मागें जोडा दुसऱ्याचा ॥३॥ सांगा कोणाचा अन्याय । ऐसें मी धरीतसें पाय । तूं तंव समचि सकळां माय । काय अन्याय एक माझा ॥ ४ ॥ नये हा जरी कारणा । तरी कां व्यालेती नारायणा । वचन द्यावें जी वचना । मज अज्ञाना समजावीं ॥५॥ बहुत दिवस केला बोभाट । पाहातां श्रमलों ते वाट । तुका ह्मणे विस्तारलें ताट । काय वीट आला नेणों स्वामी ॥ ६ ॥

॥ ४८४ ॥

कां हो माझा मानियेला भार । ऐसा दिसततसे फार । अनंत पावविलीं उद्धार । नव्हेचि थार मज शेवटीं ॥१॥ पाप बळिवंत गाढें । तुजही राहों सकतें पुढें । मागील कांहीं राहिलें ओढें । नवल केवढें* देखियेलें ॥ २ ॥ काय मानिती संतजन । तुमचें हीनत्ववचन । कीं वृद्ध जाला नारायण । न चले पण आधील तो ॥ ३ ॥ आतां न करावी चोरी । बहुत न धरावें दुरी । पडदा काय घरच्या घरीं । धरिलें दुरी तेव्हां धरिलें ॥ ४ ॥ नको चाळवूं अनंता । कासया होतोसी नेणता । काय तूं नाहीं धरीत सत्ता । तुका ह्मणे आतां होई प्रगट ॥ ५ ॥

॥ ४८५ ॥

दास्य करी दासांचें । उणें न साहे तयाचें । वाढिलें ठायींचें । भाणें टाकोनियां धांवे ॥१॥ ऐसा कृपेचा सागर । विटे उभा कटीं कर । सर्वस्वें उदार । भक्तांलागीं प्रगटे ॥ २ ॥ हृदयीं श्रीवत्सलांछन । मिरवी भक्तांचें भूषण । नाहीं तयाचा सीण । सुख धरिलें लातेचें ॥३॥ सत्य-

---

* ‘ कोडें ’ असा कोठीं प्रतींत पाठ आहे.

भामा दान करी। उजुर नाहीं अंगीकारी। सेवकाच्या शिरीं। धरूनी चाले पादुका ॥४॥ राखे दारवंटा बळीचा। सारथी जाला अर्जुनाचा। दास सेवकांचा। होय साचा अंकित ॥५॥ भिडे न बोलवें पुंडलीकाशीं। उभा मर्यादा पाठीशीं। तुका ह्मणे ऐसी। कां रे न भजा माउली ॥ ६ ॥

॥ ४८६ ॥

चांगला तरी पूर्णकाम। गोड तरी याचेंचि नाम। दयाळू तरी अबघा धर्म। भला तरी दासा श्रम होऊं नेदी ॥१॥ उदार तरी लक्ष्मीयेसी। जुंझार तरी कळिकाळासी। चतुर तरी गुणांचीच रासी। जाणता तयासी तो एक ॥ २ ॥ जुनाट तरी बहु काळा। न कळे जयाची लीळा। नेणता गोवळीं गोवळा। लाधवी अबळाभुलवणा ॥ ३ ॥ गांव्या तरी भावाचा अंकित। बराडी तरी उच्छिष्टाची प्रीत। ओंगळ तरी कुब्जेशीं रत। भ्याड अनंत बहु पापा ॥ ४ ॥ खेळ तो येणेंचि खेळावा। नट तो येणेंचि आवगावा। लपोनी जीवीं न कळे जीवा। धरितां देवा नातुडसी ॥ ५ ॥ उंच तरी बहुतचि उंच। नीच तरी बहुतचि नीच। तुका ह्मणे बोलिलों साच। नाहीं अह्माच पूजा केली ॥ ६ ॥

॥ ४८७ ॥

अखंडकर्मा कर्मप्रकाशका। मजसाठीं कां रे जालासी मुका। धर्मा धर्मप्रतिपाळका। सर्वचाळका सर्वातीता ॥ १ ॥ न देखसी वर्णाश्रममर्यादा। त्याचा सर्वस्वें करिसी कामधंदा। कधीं न लाजसी तूं गोविंदा। कां रे मुकुंदा बोल आतां ॥ २ ॥ मत्स्यकूर्मादि अवतारासाठीं। श्रमले असतील जगजेठी। करितां घडमोड सृष्टी। जालासी कष्टी काय जाणें ॥ ३ ॥ किती म्यां विनवावें श्रीपती। पुन्हा पुन्हा यावें काकुळती। पुरे आतां तुझी संगति। करुणामूर्ती काय जालें ॥४॥ काय म्यां तुजसी करावें आतां। कां रे कोपलासी पंढरीनाथा। सकळ दुःख निवारिता। पावन पतिता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४८८ ॥

तूंचि अनाथाचा दाता । दुःख मोह नासावया चिंता । शरण आलों तुज आतां । तारीं कृपावंता मायबापा ॥ १ ॥ संतसंगति देईं चरणसेवा । जेणें तुझा विसर न पडावा । हाच भाव माझिया जीवा । पुरवीं देवा मनोरथ ॥ २ ॥ मज भाव प्रेम देईं कीर्ति । गुण नाम वर्णावया स्तुति । विघ्ना सोडवूनी हातीं । विनंति माझी परिसावी हे ॥ ३ ॥ आणीक कांहीं नाहीं मागणें । सुखसंपत्तिराज्यचाड धनें । सांकडें न पडे तुज जेणें । दुजें भक्तीविण मायबापा ॥ ४ ॥ जोडोनियां कर पायीं ठेवीं माथा । तुका विनवी पंढरीनाथा । रंगीं वोडवावी रंगकथा । पुरवीं देवा मनोरथा ॥ ५ ॥

॥ ४८९ ॥

तुझिया पार नाहीं गुणां । माझी अल्प मति नारायणा । भवतारका जी सुजाणा । एक विज्ञापना पायांपाशीं ॥ १ काय जाणावें म्यां दीनें । तुझिये भक्तीचीं लक्षणें । धड तें तोंड धुऊं नेणें । परि चिंतनें काळ सारीं ॥२॥ न लवीं आणीक कांहीं पिसें । माझिया मना वांयां जाय ऐसें । चालवीं आपुल्या प्रकाशें । हातीं सरिसें धरोनियां ॥ ३ ॥ तुज समर्पिली काया । जीवेंभावें पंढरीराया । सांभाळीं समविषम डाया । करीं छाया कृपेची ॥ ४ ॥ चतुर तरी चतुरां राव । जाणता तरीं जीवांचा जीव । न्यून तो कोण एक ठाव । आरुष भाव परि माझा ॥५॥ होतें तें माझें भांडवल । पायांपें निवेदिले बोल । आदरीं ऐसें पाविजे मोल । तुका ह्मणे साच फोल तूं जाणसी ॥ ६ ॥

॥ ४९० ॥

बरवें जालें लागलों कारणीं । तुमचे राहिलों चरणीं । फेडीन संतसंगती धणी । गर्जेइल गुणीं वैखरी ॥ १ ॥ न वंचे शरीर सेवेसी । काया वाचा आणि मनेसीं । जालों संतांची आंदणी दासी । केला याविशीं निर्धार ॥ २ ॥ जीवनीं राखिला जिव्हाळा । जालों मी

मजसीं निराळा । पंचभूतांचा पुतळा । सहज लीळा वर्ततसे ॥ ३ ॥ जयाचें जया होईल ठावें । लाहो या साधियेला भावें । ऐसें होतें राखियलें जीवें । येथूनी देवें भोवहुनी ॥ ४ ॥ आस निरसली ये खेपे । अवघे पंथ जाले सोपे । तुमचे दीनबंधु कृपें । दुसरें कांपे सत्ताधाकें ॥ ५ ॥ अंकिलेपणें आनंदरूप । आतळों नये पुण्य पाप । सारूनी ठेविले संकल्प । तुका ह्मणे आपेंआप एकाएकीं ॥ ६ ॥

॥ ४९१ ॥

हातींचें न संडावें देवें । शरण आलों जीवेंभावें । आपुलें ऐसें ह्मणावें । करितों जीवें निंबलोण ॥ १ ॥ बैसतां संतांचे संगतीं । कळों आलें कमळापती । आपुलीं कोणीच नव्हती । निश्चय चित्तीं दृढ जाला ॥ २ ॥ येती तुझिया भजना आड । दाविती प्रपंचाचें कोड । कनिष्ठीं रुचि ठेवूनि गोड । देखत नाड कळतसे ॥ ३ ॥ मरती मेलीं नेणों किती । तोचि लाभ तयाचे संगती । ह्मणोनि येतों काकुलती । धीर तो चित्तीं दृढ द्यावा ॥ ४ ॥ सुखें निंदोत हे जन । न करीं तयांशीं वचन । आदिपिता तूं नारायण । जोडी चरण तुमचे ते ॥ ५ ॥ आपलें आपण न करूं हित । करूं हें प्रमाण संचित । तरी मी नष्टचि पतित । तुका ह्मणे मज संत हांसती ॥ ६ ॥

॥ ४९२ ॥

न पवे सन्निध वाटते चिंता । वरि या बहुतांची सत्ता । नुगवे पडत जातो गुंता । कर्मा बळिवंता सांपडलों ॥ १ ॥ बहु भार पडियेला शिरीं । मी हें माझें मजवरी । उघड्या नागविलों चोरीं । घरिंच्याघरीं जाणजाणतां ॥ २ ॥ तुज मागणें इतुलें आतां । मज या निरवावें संतां । जाला कंठस्फोट आळवितां । उदास आतां न करावें ॥ ३ ॥ अति हा निकट समय । मग स्यां करावें तें काय । दिवस गेलिया टाकईल छाय । उरईल हाय रातीकाळीं ॥ ४ ॥ होईल संचिताची सत्ता । अंगा येईल पराधीनता । ठाव तो न दिसे लपतां । बहुत चिंता प्रवर्तली ॥ ५ ॥

ऐसी या संकटाचे संधी। धांव घालावी कृपानिधी। तुका ह्मणे माझी बळबुद्धि। सकळ सिद्धि पाय तुझे ॥ ६ ॥

॥ ४९३ ॥

सर्व सुखाचिया आशा जन्म गेला। क्षण मुक्ती यत्न नाहीं केला। हिंडतां दिशा सीण पावला। माया वेष्टिला जीव माझा ॥१॥ माझें स्वहित नेणती कोणी। कांहीं न करितां मजवांचूनी। सज्जन तंव सुखमांडणी। नेणती कोणी आदि अंत ॥२॥ काय सांगों गर्भींची यातना। मज भोगितां नारायणा। मांस मळमूत्र जाणा। तुज क्षणक्षणा ध्यात असें ॥३॥ मज चालतां प्रयाणकाळीं। असतां न दिसती जवळी। मृत्तिके मृत्तिका कवळी। एकले मेळीं संचिताचे ॥४॥ आतां मज ऐसें करीं गा देवा। कांहीं घडे तुझी चरणसेवा। तुका विनवीतसे केशवा। चालवीं दावा संसारें ॥५॥

॥ ४९४ ॥

तरि ऱ्यां आळवावें कोणा। कोण पुरवील वासना। तुजवांचूनी नारायणा। लावीं स्तना कृपावंते ॥१॥ आपुला न विचारीं सीण। न धरी अंगसंगें भिन्न। अंगीकारिलें राखें दीन। देई जीवदान आवडीचें ॥२॥ माझिया मनासी हे आस। नित्य सेवावा ब्रह्मरस। अखंड चरणींचा वास। पुरवीं आस याचकाची ॥३॥ माझिया संचिताचा ठेवा। तेणें हे वाट दाविली देवा। एवढ्या आदराचा हेवा। मागें सेवादान आवडीनें ॥४॥ आळवीन करुणावचनीं। आणीक गोड न लगे मनीं। निद्रा जागृति आणि स्वप्नीं। धरिलें ध्यानीं मनीं रूप ॥५॥ आतां भेट न भेटतां आहे। किंवा नाहीं ऐसें विचारूनी पाहें। लागला झरा अखंड आहे। तुका ह्मणे साहे केलें अंतरीं॥६।

॥ ४९५ ॥

कोण सुख धरोनी संसारीं। राहों सांग मज बा हरी। अवघ्या नाशिवंता परी। थिता दुरी तूंही अंतरसी ॥ १ ॥ प्रथम केला गर्भीं वास। काय ते सांगावे सायास। दुःख भोगिलें नवही मास। आलों

जन्मास येथवरी ॥ २ ॥ बाळपण गेलें नेणतां । तारुण्यदशे विषय-व्यथा । वृद्धपणीं प्रवर्तली चिंता । मरें मागुता जन्म धरीं ॥ ३ ॥ क्षण एक तोही नाहीं विसावा । लक्ष चौऱ्याशीं घेतल्या धांवा । भोवंडिती पाठीं लागल्या हांवा । लागो आगी नांवा माझ्या मीपणा ॥४॥ आतां पुरे ऐसी भरोवरी । रंक होऊनी राहेन द्वारीं । तुझा दास मी दीन कामारी । तुका ह्मणे करीं कृपा आतां ॥ ५ ॥

॥ ४९६ ॥

काय मी उद्धार पावेन । काय कृपा करील नारायण । ऐसें तुह्मी सांगा संतजन । करा समाधान चित्त माझें ॥१॥ काय हें खंडईल कर्म । पारुषतील धर्मोधर्म । कासयानें तें कळे वर्म । ह्मणऊनी श्रम वाटतसे ॥२॥ काय हो स्थिर राहेल बुद्धि । कांहीं अरिष्ट न येल मधीं । धरिली जाईल ते शुद्धि । शेवट कधीं तो मज न कळे ॥३॥ काय ऐसें पुण्य होईल गांठीं । घालीन पायीं देवाचे मिठी । मज तो कुरवाळील जगजेठी । दाटईन कंठीं सद्गदित ॥४॥ काय हे निवतील डोळे । सुख तें देखोनी सोहळे । संचित कैसें तें न कळे । होतील डोहळे वासनेसी ॥५॥ ऐसी चिंता करीं सदा सर्वकाळ । रात्रीदिवस हेचि तळमळ । तुका ह्मणे नाहीं आपुलें बळ । जेणें फळ पावें निश्चयेंसी ॥ ६ ॥

॥ ४९७ ॥

माझा तंव खुंटला उपाव । जेणें तुझे आतुडती पाव । करूं भक्ति तरि नाहीं भाव । नाहीं हातीं जीव कवणेविशीं ॥१॥ धर्म करूं तरि नाहीं चित्त । दान देऊं तरि नाहीं वित्त । नेणें पुजों ब्राह्मण अतीत । नाहीं भूतदया पोटा हातीं ॥२॥ नेणें गुरुदास्य संतसेवन । जप तप अनुष्ठान । नव्हे वैराग्य वनसेवन । नव्हे दमन इंद्रियांसी ॥३॥ तीर्थे करूं तरि मन नये सवें । व्रत करूं तरि विधि नेणें स्वभावें । देव जरि आहे ह्मणों मजसवें । तरि आपपरावें न वंचे ॥४॥ ह्मणोनि जालों शरणागत । तुझा दास मी अंकित । यास कांहीं न लगे संचित । जालों निश्चिंत तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४९८ ॥

न बोलसी तेंही कळलें देवा। लाजसी आपुलिया नांवा। तुज मी नाहीं घालीत गोवा। भीड केशवा कासयाची ॥ १ ॥ उतरीं आपुला हा पार। मजशीं बोलोनी उत्तर। माझा तुज नव्हे अंगीकार। मग विचार करीन मी ॥ २ ॥ दात्या आणि मागत्यासी। धर्मनीति तरी बोलिली ऐसी। यथानशक्ति टाकेल तैसी। बाधी दोघांसी विन्मुखता ॥ ३ ॥ ह्मणोनी करितों मी आस। तुझिया वचनाची वास। धीर हा करूनी सायास। न टळें नेमास आपुलिया ॥ ४ ॥ तुझें न्यां घेतल्यावांचून। न वजें येथूनी वचन। हाचि माझा नेम सत्य जाण। आहे नाहीं ह्मण तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ४९९ ॥

ऐक पांडुरंगा एक मात। कांहीं बोलणें आहे एकांत। आह्मां जरी तारील संचित। तरी उचित काय तुझें ॥१॥ उसनें फेडितां धर्म तो कोण। काय तया मानवेल जन। काय गा मिरवूनी भूषण। वांयां थोरपण जनामध्यें ॥२॥ अन्न जरी न मिळे तयासी देणें। आगांतुक पात्र उचित दान। उपकार तरी धनमंत्रीपणें। जरी देणें घेणें नाहीं आशा ॥३॥ शूर तों तयासी बोलिजे जाणा। पाठीशीं घालूनी राखे दीना। पार पुण्या नाहीं त्या भूषणा। ऐक नारायणा वचन हें ॥४॥ आतां पुढें बोलणें तें काई। मज तारिसी तरीच सही। वचन आपुलें सिद्धी नेई। तुका ह्मणे तूं मज कळसी ॥ ५ ॥

॥ ५०० ॥

सुख या संतसमागमें। नित्य दुणावे तुझिया नामें। दहन होती सकळ कर्में। सर्वकाळ प्रेमें डुल्लतसों ॥१॥ ह्मणोनी नाहीं कांहीं चिंता। तूंचि आमुचा मातापिता। बहिणी बंधु आणि चुलता। आणिकां गोतां सर्वाठायीं ॥२॥ ऐसा हा कळला निर्धार। माझा तुज न पडे विसर। असती देऊनियां धीर। बाह्य अभ्यंतर मजजवळी ॥ ३ ॥ दुःख तें कैसें नये

स्वप्रासी। भुक्तिमुक्ति जाल्या कामारी दासी। त्यांचें वर्म तूं आम्हांपाशीं। सुखें राहिलासी प्रेमाचिया ॥४॥ जेथें तुझ्या कीर्तनाचा घोष। जळती पापें पळती दोष। काय तें उणें आम्हां आनंदास। सेवूं ब्रह्मरस तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ५०१ ॥

अल्प भाव अल्प मति। अल्प आयुष्य नाहीं ह्यातीं। अपराधाची बोलिलों मूर्ति। अहो वेदमूर्ति परियेसा ॥ १ ॥ किती दोषा देऊं परिहार। गुणदोषें मळिलें अंतर। आदि वर्तमान भविष्याकार। गेला अंतपार ऐसें नाहीं ॥ २ ॥ विविध कर्म चौऱ्याशी फेरा। त्रिविध भोग या शरीरा। कर्मकोठार पांजरा। जन्मजरामरण-सांठवण ॥ ३ ॥ जीवा नाहीं कुडीचें लाहातें। ये भिन्न पंचभूतें। रचतें खचतें संचितें। असार रितें फलकट ॥४॥ पुत्र पत्नी सहोदर। मायबाप गोताचा पसर। मिळतां काष्ठें लोटतां पूर। आदळीं दूर होती खळाळीं ॥५॥ ह्मणोनी नासावें अज्ञान। इतुलें करीं कृपादान। कृपाळू तूं जनार्दन। धरूनी चरण तुका विनवी ॥ ६ ॥

॥ ५०२ ॥

मी तंव अनाथ अपराधी। कर्महीन मतिमंदबुद्धि। तुज म्यां आठविलें* नाहीं कधीं। वाचे कृपानिधी मायबापा ॥ १ ॥ नाहीं ऐकिलें गाइलें गीत। धरिली लाज सांडिलें हित। नावडे पुराण बैसले संत। केली बहुत परनिंदा ॥ २ ॥ केला करविला नाहीं उपकार। नाहीं दया आली पीडितां पर। करूं नये तो केला व्यापार। वाहिला भार कुटुंबाचा ॥ ३ ॥ नाहीं केलें तीर्थांचें भ्रमण। पाळिला पिंड करचरण। नाहीं संतसेवा घडलें दान। पूजावलोकन मूर्तीचें ॥ ४ ॥ असंगसंग घडले अन्याय। बहुत अधर्म उपाय। न कळे हित करावें तें काय।

* 'पाठविलें' असा पुष्कळ प्रतींत पाठ आहे.

नये बोलूं आठवूं तें ॥ ५ ॥ आप आपण्या घातकर । शत्रू जालों मी दावेदार । तूं तंव कृपेचा सागर । उतरीं पार तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ५०३ ॥

जेणें हा जीव दिला दान । तयाचें करीन चिंतन । जगज्जीवन नारायण । गाईन गुण तयाचे ॥ १ ॥ जो या उभा भींवरेच्या तिरीं । कट धरूनियां करीं । पाउलें समचि साजिरीं । अंतरीं धरोनी राहेन ॥ २ ॥ जो या असुरांचा काळ । भक्तजनप्रतिपाळ । खेळे हीं लाघवें सकळ । तयाच्या भाळ पायांवरी ॥३॥ जो या गोपाळांच्या मेळीं । खेळु खेळे वनमाळी । रसातळा नेला बळी । राहे पाताळीं स्वामी माझा ॥ ४ ॥ जो हा लावण्यपुतळा । जयाचे अंगीं सकळ कळा । जयाचे गळां वैजयंतीमाळा । तया वेळोवेळां दंडवत ॥ ५ ॥ जयाचें नाम पाप नासी । लक्ष्मी ऐसी जयाची दासी । तो हा तेजःपुंज रासी । सर्वभावें त्यासी तुका शरण ॥ ६ ॥

॥ ५०४ ॥

आतां येणें बळें पंढरीनाथ । जवळी राहिला तिष्ठत । पाहातां न कळे जयाचा अंत । तोचि हृदयांत घालूं आतां ॥ १ ॥ विसरोनी आपुला देहपणभाव । नामेंचि भुलविला पंढरिराव । न विचारी याती कुळ नांव । लागावया पाव संतांचे ॥ २ ॥ वरें वर्म आलें आमुचिया हातां । हिंडावें धुंडावें न लगतां । होय अविनाश सह्याकारी दाता । चतुर्भुज संतां परि धाकें ॥ ३ ॥ होय आवडी सानें थोर । रूप सुंदर मनोहर । भक्तिप्रिय लोभापर । करी आदर याचकपणें ॥ ४ ॥ तें वर्म आलें आमुच्या हाता । ह्मणोनी शरण निवालों संतां । तुका ह्मणे पंढरीनाथा । न सोडीं आतां जीवें भावें ॥ ५ ॥

॥ ५०५ ॥

आतां माझा नेणों परतों भाव । विसावोनि पायीं ठेविला जीव । सकळां लाभांचा हा ठाव । ऐसा त्र जाला चित्ताठा ।

भांडवल गांठीं तरि विश्वास। जालों तों जालों निश्चयें दास। न पाहें मागील ते वास। पुढती सोस सेवेचाचि॥ २॥ आहे तें निवेदिलें सर्व। मी हें माझें मोडियला गर्व। अकाळीं काळ अवघें पर्व। जाला भरंवसा कृपेलाभाचा॥ ३॥ वेव्हारीं वेव्हारा अनंत। नाहीं यावांचुनी जाणत। तरी हें समाधान चित्त। लाभ हानि नाहीं येत अंतरा॥ ४॥ करूनी नातळों संसारा। अंग भिन्न राखिला पसारा। कळवळा तो जीवनीं खरा। बीजाचा थारा दुरी आघात॥ ५॥ बहु मतापासूनि निराळा। होऊनी राहिलों सोंवळा। बैसला रूपाचा कळवळा। तुका ह्मणे डोळां लेइलों तें॥ ६॥

॥ ५०६॥

आतां धर्माधर्मी कांहीं उचित। माझें विचारावें हित। तुज मी ठाउका पतित। शरणागत परि जालों॥ १॥ येथें राया रंका एकी सरी। नाहीं भिन्नाभिन्न तुमच्या घरीं। पावलों पाय भलत्यापरी। मग बाहेरी न घालावें॥ २॥ ऐसें हें चालत आलें मागें। नाहीं मी बोलत वाउगें। आपुलिया पडिल्या प्रसंगें। कीर्ति हे जगें वाणिजेते॥ ३॥ घालोनियां माथां बैसलों भार। सांडिला लौकिक वेव्हार। आधीं हे विचारिली थार। अविनाशपर पद ऐसें॥ ४॥ येथें एक वर्म पाहिजे धीर। परि म्यां लेखिलें असार। देह हें नाशिवंत जाणार। धरिलें सार नाम तुझें॥ ५॥ केली आराणूक सकळां हातीं। धरावें धरिलें तें चित्तीं। तुका ह्मणे सांगितलें संतीं। देईं अंतीं ठाव मज देवा॥ ६॥

॥ ५०७॥

आतां तुज कळेल तें करीं। तारिसी तरी तारीं मारीं। जंवळी अथवा दुरी धरीं। घालीं संसारीं अथवा नको॥ १॥ शरण आलों नेणतपणें। भाव आणि भक्ति कांहींच नेणें। मतिमंद सर्वज्ञानें। बहु रंक उणें रंकाहुनी॥ २॥ मन स्थिर नाहीं माझिये हातीं। इंद्रियें

धांवतां नावरती। सकळ खुंटलिया युक्ति। शांति निवृत्ति जवळी नाहीं ॥ ३ ॥ सकळ निवेदिला भाव। तुझिये पायीं ठेविला जीव। आतां करीं कळे तो उपाव। तूंचि सर्व ठाव माझा देवा ॥ ४ ॥ राहिलों धरूनि विश्वास। आधार नेटीं तुझी कास। आणीक नेणें मी सायास। तुका ह्मणे यास तुझें उचित ॥ ५ ॥

॥ ५०८ ॥

आतां मी न पडें सायासीं। संसारदुःखाचिये पाशीं। शरण रिघेन संतांसी। ठाव पायापाशीं मागेन त्यां ॥ १ ॥ न कळे संचित होतें काय। कोण्या पुण्यें तुझे लाधले पाय। आतां मज न विसंबे माय। मोकलूनी धाय विनवीतसें ॥ २ ॥ बहुत जाचलों संसारें। मोह-मायाजाळाच्या विखारें। त्रिगुण येतील लहरें। तेणें दुःखें थोरें आक्रंदलों ॥ ३ ॥ आणीक दुःखें सांगों मी किती। सकळ संसार-स्थिति। न साहे पाषाण फुटती। भय कांप चित्तीं भरलासे ॥ ४ ॥ आतां मज न साहवे सर्वथा। संसारगंधीची हे वार्ता। जालों वेडा असोनी जाणता। पावें अनंता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ५०९ ॥

आतां मज धरवावी शुद्धि। येथूनी परतवावी बुद्धि। घ्यावें सोड-वूनी कृपानिधी। सांपडलों संधीं काळचक्रीं ॥ १ ॥ करिसील तरी नव्हे काई। राईचा डोंगर पर्वत राई। आपुले करुणेची खाई। करीं वो आई मजवरी ॥ २ ॥ मागील काळ अज्ञानपणें। सरला स्वभावें त्या गुणें। नेणें आयुष्य जालें उणें। पुढील पेणें अंतरलें ॥ ३ ॥ आतां मज वाटतसे भय। दिवसेंदिवस चालत जाय। येथें म्यां येउनी केलें काय। नाहीं तुझे पाय आठविले ॥ ४ ॥ करूनी अपराध क्षमा। होतील केले पुरुषोत्तमा। आपुले नामीं द्यावा* प्रेमा। सोडवीं

* 'घ्यावा' असा पुष्कळ प्रतींत पाठ आढळतो.

भ्रमापासूनियां ॥ ५ ॥ हृदय वसो तुमच्या गुणीं । ठाव हा पायींपें चरणीं । करूं हा रस सेवन वाणी । फिटे तों धणी तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ५१० ॥

आतां पावेन सकळ सुखें । खादलें कदा तें न देखें । अवघें सरलें पारिखें । सकळ देखें माहियेरें ॥१॥ जवळी विठ्ठलरखुमाई । बहिणी बंधु बाप आई । सकळ गोताचीच साई । पारिखें काई ऐसें नेणिजे ॥ २ ॥ जगदाकारीं जाली सत्ता । वारोनी गेली पराधीनता । अवघें आपुलेंचि आतां । लाज आणि चिंता दुऱ्हावली ॥ ३ ॥ वावरे इच्छा वसे घरीं । आपुले सत्तेचे माहेरीं । करवी तैसें आपण करीं । भीड न धरीं चुकल्याची ॥ ४ ॥ सोसिला होता सासुरवास । बहुतांचा बहुत दिवस । बहु कामें पुरविला सोस । आतां उदास आपुल्यातें ॥ ५ ॥ करिती कवतुक लाडें । मज बोलविती कोडें । मायबाप उत्तरें गोडें । बोले बोबडें पुढें तुका ॥ ६ ॥

आशीर्वाद.

॥ ५११ ॥

आशीर्वाद तया जाती । आवडी चित्तीं देवाची ॥ १ ॥ कल्याण तें असे क्षेम । वाढे प्रेम आगळें ॥ २ ॥ भक्तिभाग्य गांठी धन । त्या नमन जीवासी ॥३॥ तुका ह्मणे हरिचे दास । तेथें आस सकळ॥४॥

॥ ५१२ ॥

तयासाठीं वेचूं वाणी । आइकों कानीं वारता ॥ १ ॥ क्षेम माझे हरिजन । समाधान पुसतां त्यां ॥ २ ॥ परत्रींचे जे सांगाती । त्यांची याती न विचारीं ॥३ ॥ तुका ह्मणे धैर्यवंतें । निर्मळ चित्तें सरवीं तीं ॥ ४ ॥

॥ ५१३ ॥

अभय उत्तर संतीं केलें दान । जालें समाधान चित्त तेणें ॥ १ ॥ आतां प्रेमरसें न घडे खंडण । द्यावें कृपादान नारायणा ॥ २ ॥

आलें जें उचित देहविभागासी । तेणें पायांपाशीं उभीं असों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करी पूजन वैखरी । बोबडा उत्तरीं गातों गीत ॥ ४ ॥

॥ ५१४ ॥

असो मंत्रहीन क्रिया । नका चर्या विचारूं ॥ १ ॥ सेवेमधीं जमा धरा । कृपा करा शेवटीं ॥ २ ॥ विचारूनि ठाया ठाव । येथें भाव राहिला ॥ ३ ॥ आतां तुकयापाशीं हेवा । नाहीं देवा तांतडी ॥ ४ ॥

॥ ५१५ ॥

जीवेंसाटीं यत्नभाव । त्याची नाव बळकट ॥ १ ॥ पैल तीरा जातां कांहीं । संदेह नाहीं भवनदी ॥ २ ॥ विश्वासाची धन्य जाती । तेथें वस्ती देवाची ॥३॥ तुका ह्मणे भोळियांचा । देव साचा अंकित ॥४॥

एकाखडी.

॥ ५१६ ॥

करावा कैवाड । नाहीं तरी आला नाड ॥ १ ॥ स्मरा पंढरीचा देव । मनीं धरोनियां भाव ॥ २ ॥ खचविलें काळें । उगवा लवलाहें जाळें ॥३॥ गजर नामाचा । करा लवलाहें वाचा ॥ ४ ॥ घरटी चक्रफेरा । जन्ममृत्यूचा भोंवरा ॥ ५ ॥ नानाहव्यासांची जोडी । तृष्णा करी देशधडी ॥ ६ ॥ चरणीं ठेवा चित्त । ह्मणवा देवाचे अंकित ॥ ७ ॥ छंद नानापरी । कळा न पविजे हरी ॥ ८ ॥ जगाचा जनिता । भुक्तिमुक्तींचाही दाता ॥ ९ ॥ झणी माझें माझें । भार वागविसी ओझें ॥१०॥ यांची कां रे गेली बुद्धि । नाहीं तरायाची शुद्धि॥११॥ टणक भाकुळीं । अवघीं सरती विठ्ठलीं ॥ १२ ॥ ठसा त्रिभुवनीं । उदार हा शिरोमणी ॥ १३ ॥ डगमगी तो बांयां जाय । धीर नाहीं गोता खाय ॥ १४ ॥ ढळों नये जरी । लाभ घरींचिया घरीं ॥ १५ ॥ नाहीं ऐसें राहे । कांहीं नासिवंत देहे ॥ १६ ॥ तरणा भाग्यवंत ।

नटे हरिकीर्तनांत ॥ १७ ॥ थडी टाकी पैलतीर । बाहे ठोके होय वीर ॥ १८ ॥ दया तिचें नांव । अहंकार जाय जंव ॥ १९ ॥ धन-धान्य हेवा । नाडे कुटुंबाची सेवा ॥ २० ॥ नाम गोविंदाचें । घ्या रे हेंचि भाग्य साचें ॥ २१ ॥ परउपकारा । वेंचा शक्ति निंदा वारा ॥ २२ ॥ फळ भोग इच्छा । देव आहे जैसा तैसा ॥ २३ ॥ बरवा ऐसा छंद । वाचे गोविंद गोविंद ॥ २४ ॥ भविष्याचे माथां ॥ भजन न द्यावें सर्वथा ॥ २५ ॥ माग लागला न संडीं । आळसें माती घालीं तोंडीं ॥ २६ ॥ यश कीर्ति मान । तरी जोडे नारायण ॥ २७ ॥ रवि लोपे तेजें । जरी हारपे हें दुजें ॥ २८ ॥ लकार लाविला । असतां नसतांचि उगला ॥ २९ ॥ वासनेची धाडी । बंद खोड्या नाड्या बेडी ॥ ३० ॥ सरतें न कळे । काय झांकियेले डोळे ॥ ३१ ॥ खंती ते न धरा । होणें गाढव कुतरा ॥ ३२ ॥ सायासाच्या जोडी । पिकें काढियेल्या पेडी ॥ ३३ ॥ हातीं हित आहे । परि न करिसी पाहें ॥ ३४ ॥ अळंकार लेणें । त्या रे तुळसीमुद्राभूषणें ॥ ३५ ॥ ख्याति केली विष्णुदासीं । तुका ह्मणे पाहा कैसी ॥ ३६ ॥

श्लोकरूपी अभंग.

॥ ५१७ ॥

तुजवांचुनी मागणें काय कोणा । महीमंडळीं विश्वव्यापकजना । जीवभावना पूरवूं कोण जाणे । तुजवांचुनी होत कां रावराणे ॥ १ ॥ नसे मोक्षदाता तिहींमाजि लोकां । भवतारकु तूजवांचूनि एका । मनीं मानसीं चिंतितां रूपनाम । पळे पाप ताप भयें नासे काम ॥ २ ॥ हरी नाम हें साच तूझें पुराणीं । हरी हातिचें काळगर्भादियोनी । करूं मुखवाणी कैसी देशधडी । तुजवांचुनी वाणितां व्यर्थ गोडी ॥ ३ ॥ भवभंजना व्यापका लोक तिन्ही । तुज वाणितां श्रमला शेषफणी । असो भावें जीव तुझ्या सर्व पायीं । दुजें मागणें आणीक व्यर्थ काई ॥ ४ ॥

दिनानाथ हे साक्ष तूझी जनांसी । दिनें वारिलीं पातकी थोर दोषी ।
तुका राहिला पायिं तो राख देवा । असें मागतसे तुझी चरणसेवा ॥५॥

॥ ५१८ ॥

उभा भींवरेच्या तिरीं राहिलाहे । असे सन्मुख दक्षिणे मूख वाहे ।
महापातकांसी पळ कांप थोर । कैसे गर्जती घोष हे नामवीर ॥१॥
गुणगंभीर हा धीर हास्यमुख । वदे वदनीं अमृत सर्वसूख । लागलें
मुनिवरां हें गोड चित्तीं । देहभावना तुटलियासि खंती ॥ २ ॥ ठसा
घातला ये भूमिमाजीं थोर । इच्छादाना हा यावयासी उदार । जया
बोळगती सिद्धि सर्वठायीं । तुझें नाम हें चांगलें गे विठाई ॥ ३ ॥
असे उघडा हा विटेवरि उभा । कटसूत्र हें धरुनी भक्तिलोभा । पुढें
वाट दावी भवसागराची । विठो माउली हे सिद्धसाधकांची ॥ ४ ॥
करावे गुह्या धरा पंथ आधीं । जया पार नाहीं सुखा तेंच साधीं ।
ह्मणे तुका पंढरीस सर्व आलें । असे विश्व हें जीवनें त्याचि ज्यालें ॥५॥

॥ ५१९ ॥

धना गुंतलें चित्त माझें मुरारी । मन घेउनी हिंडवी दारोदारीं । मरे
हिंडतां न पुरे यासि कांहीं । मही ठेंगणी परि तें तृप्त नाहीं ॥ १ ॥ न
दिसे शुद्ध पाहतां निजमती । पुढें पडिलों इंद्रियां थोर घातीं । जिवा
नास त्या संगती दंड बेडी । हरी शीघ्र या *दुष्टसंगासि तोडीं ॥ २ ॥
असीं आणिकें काय सांगों अनंता । मोहो पापिणी *दुष्टमायाममता ।
क्रोध काम यातना थोर करी । तुजवांचुनी सोडवी कोण हरी ॥ ३ ॥
निज देखतां निज हे दूरि जाये । निद्रा आळस दंभ या भीत आहें ।
तयां वस्ति देहीं नको देउं देवा । तुजवांचुनी आणिक नास्ति हेवा ॥४॥
करीं घात पात शंका लाज थोरी । असे सत्य भाव बहू भक्ति दूरी ।
नको मोकलूं दीनबंधु अनाथा । तुका वीनवी ठेवुनी पायिं माथा ॥५॥

---

* पुष्कळ प्रतींत 'दुष्ट' याबद्दल 'दृष्ट' असा शब्द आढळतो न तो 'दुष्ट' याचाच अपभ्रंश असावा असें वाटतें; 'दुष्ट-दृष्ट-दृष्ट.'

॥ ५२० ॥

पैल सांवळें तेज पुंजाळ कैसें । सिरीं तुर्बिलीं साजिरीं मोरपीसें ॥ हरे त्यासि रे देखतां ताप माया । भजा रे भजा यादवा योगिराया ॥ १ ॥ जया कामिनी लुब्धल्या सहस्रसोळा । सुकुमार ह्या गोपिका दिव्य बाळा । शोभे मध्यभागीं कळा चंद्रकोटी । रुपा मीनली साजिरी माळ कंठीं ॥ २ ॥ असे यादवां श्रेष्ठ हा चक्रपाणी । जया वंदिती कोटि तेहेतीस तीन्ही । महाकाळ हे कांपती दैत्य ज्यासी । पाहा सांवळें रूप हें पापनासी ॥ ३ ॥ कसीं पाउलें साजिरीं कुंकुमाचीं । कसी वीट हे लाधली दैवांची । जया चिंतितां अग्नि हा शांति तीवे । धरा मानसीं आपला देहभाव ॥ ४ ॥ मुनी देखतां मूख हें चित्त ध्याय । देह मांडला भाव हा बापमाय । तुक्या लागलें मानसीं देवपीसें । चित्त चोरटें सांवळें रूप कैसें ॥ ५ ॥

॥ ५२१ ॥

असे नांदतु हा हरी सर्वजीवीं । असे व्यापुनी अग्नि हा काष्ठ तेवीं । घटीं बिंबलें बिंब हें ठायिंठायीं । तया संगती नासु हा त्यासि नाहीं ॥ १ ॥ तन वाटितां क्षीर हें होत नाहीं । पशू भक्षितां पालटे तेंचि देहीं । तया वर्म तो जाणता एक आहे । असे व्यापक व्यापुनी अंतर्बाहे ॥ २ ॥ फळ कर्दळीं सेवटीं येत आहे । असे शोधितां पोकळीमाजि काये । धीर नाहीं तें वाउगें धीग झालें । फळ पुष्प ना यत्न ते व्यर्थ गेले ॥ ३ ॥ असे नाम हें दर्पणें सिद्ध केलें । असे बिंब तें या मळा आड ठेलें । कसें शुद्ध नाहीं दिसे माजि रूप । नका वाढवूं सीण हा पुण्यपाप ॥ ४ ॥ करा वर्म ठावें नका सोंग वांयां । तुका वीनवीतो पडों काय पायां । तुज पुत्रदारा धन वासना हे । मग ऊरलें शेवटीं काय पाहें ॥ ५ ॥

॥ ५२२ ॥

मना सांडिं हे वासना दुष्ट खोडी । मती मानसीं एक हे व्यर्थ गोडी । असे हीत माझें तुज कांहीं एक । धरीं विठ्ठलीं प्रेम हें पायिं

सूख ॥ १ ॥ ऐसा सर्व भावें तुज शरण आलों । देहदुःख हें भोगितां फार भ्यालों । भवतारितें दूसरें नाहीं कोणी । गुरु होत कां देव तेहेतीस तीन्ही ॥ २ ॥ जना वासना हे घना थोरि आहे । तुज लागली संगती तेचि सोये । करीं सर्व संगी परि त्यागु ठायीं । तुका वीनवीतो मस्तक ठेवूनि पायीं ॥ ३ ॥

ओव्या.

॥ ५२३ ॥

पहिली माझी ओवी ओवीन जगत्र । गाईन पवित्र पांडुरंग ॥ १ ॥
दुसरी माझी ओवी दुजें नाहीं कोठें । जनीं वनीं भेटे पांडुरंग ॥ २ ॥
तिसरी माझी ओवी तिळा नाहीं ठाव । अवघाचि देव जनीं वनीं ॥ ३ ॥
चवथी माझी ओवी वैरिलें दळण । गाईन निधान पांडुरंग ॥ ४ ॥
पांचवी माझी ओवी माझिया माहेरा । गाईन निरंतरा पांडुरंगा ॥ ५ ॥
साहावी माझी ओवी साहाही आटले । गुरुमूर्ति भेटले पांडुरंग ॥ ६ ॥
सातवी माझी ओवी आठवे वेळोवेळां । बैसलासे डोळां पांडुरंग ॥ ७ ॥
आठवी माझी ओवी अठ्ठावीस युगें । उभा चंद्रभागे पांडुरंग ॥ ८ ॥
नववी माझी ओवी सरलें दळण । चुकलें मरण संसारींचें ॥ ९ ॥
दाहावी माझी ओवी दाहा अवतारा । न यावें संसारा तुका ह्मणे ॥ १० ॥

॥ ५२४ ॥

पांडुरंगा करूं प्रथम नमन । दुसरें चरणा संतांचिया ॥ १ ॥ त्याच्या कृपादानें कथेचा विस्तारु । बाबाजीसद्गुरुदास तुका ॥ २ ॥ काय माझी वाणी मानेल संतांसी । रंजवूं चित्तासी आपुलिया ॥ ३ ॥ या मनासी लागो हरिनामाचा छंद । आवडी गोविंद गावयासी ॥ ४ ॥ सीण जाला मज संसारसंभ्रमें । सीतळ या नामें जाली काया ॥ ५ ॥ या सुखा उपमा नाहीं द्यावयासी । आलों आकारासी निर्विकार ॥ ६ ॥ नित्य धावे येथें नामाचा गजर । घोष जयजयकार आइकतां ॥ ७ ॥ तांतडी ते

काय हरिगुण गाय। आणीक उपाय दुःखमूळ ॥ ८ ॥ मूळ नरकाचें
राज्य मदें मातें। अंतरे बहुत देव दुरी ॥ ९ ॥ दुरी अंतरला नाम-
निंदकासी। जैसें गोचिडासी क्षीर राहे ॥ १० ॥ हे वाट गोमटी
वैकुंठासी जातां। रामकृष्णकथा दिंडी ध्वजा ॥ ११ ॥ जाणते त-
यांनीं सांगितलें करा। अंतरासी वारा आडूनियां ॥ १२ ॥ यांसी आहे
ठावें परि अंध होती। विषयाची खंती वाटे जना ॥ १३ ॥ नाहीं त्या
सुटलीं द्रव्य लोभ माया। भस्म दंड छाया तरुवराची ॥ १४ ॥ चित्त
ज्याचें पुत्रपत्नीबंधूवरी। सुटेल हा परि कैसें जाणा ॥ १५ ॥ जाणते
नेणते करा हरिकथा। तराल सर्वथा भाक माझी ॥ १६ ॥ माझी
मज असे घडली प्रचित। नसेल पतित ऐसा कोणी ॥ १७ ॥ कोणी
तरी कांहीं केलें आचरण। मज या कीर्तनेंविण नाहीं ॥ १८ ॥
नाहीं भय भक्ता तराया पोटाचें। देवासी तयाचें करणें लागे ॥ १९ ॥
लागे पाठोवाटी पाहे पायांकडे। पीतांबरें खडे वाट झाडी॥ २० ॥
डिंकोनियां कां रे राहिले हे लोक। हेंचि कवतुक वाटे मज ॥२१॥
जयानें तारिले पाषाण सागरीं। तो ध्या रे अंतरीं स्वामी माझा॥ २२ ॥
माझिया जीवाची केली सोडवण। ऐसा नारायण कृपाळू हा॥ २३ ॥
हाचि माझा नेम हाचि माझा धर्म। नित्य वाचे नाम विठोबाचें॥ २४ ॥
चेतवला अग्नि तापत्रयज्वाळ। तो करी शीतळ रामनामें ॥ २५ ॥
मना धीर करीं दृढ चित्तीं धरीं। तारील श्रीहरी मायबाप ॥ २६ ॥
बाप हा कृपाळू भक्तां भाविकांसी। घरीं होय दासी कामारी त्या ॥२७॥
त्याचा भार माथां चालवी आपुला। जिहीं त्या दिधला सर्व भाव ॥२८॥
भावेंविण जाणा नाहीं त्याची प्राप्ति। पुराणें बोलती ऐसी मात ॥२९॥
मात त्याची जया आवडे जीवासी। तया गर्भवासीं नाहीं येणें ॥३०॥
यावें गर्भवासीं तरीच विष्णुदासीं। उद्धार लोकांसी पूज्य होती ॥३१॥
होती आवडते जीवाचे ताइत। त्यां घडी अच्युत न विसंबे ॥३२॥
भेदाभेद नाहीं चिंता दुःख कांहीं। वैकुंठ त्या ठायीं सदा वसे ॥३३॥

वसे तेथें देव सदा सर्वकाळ । करिती निर्मळ नामघोष ॥३४॥
संपदा तयांची न सरे कल्पांतीं । मेळविला भक्ती देवलाभ ॥३५॥
लाभ तयां जाला संसारा येऊनी । भगवंत ऋणी भक्ती केला ॥३६॥
लागलेंसे पिसें काय, मूढ जना । काय नारायणा विसरलीं ॥३७॥
विसरलीं तयां थोर जाली हाणी । पचविल्या खाणी चौऱ्यासीच्या ॥३८॥
शिकविलें तरी नाहीं कोणा लाज । लागलीसे भाज धन गोड ॥३९॥
गोड एक आहे अविट गोविंद । आणीक ते छंद नासिवंत ॥४०॥
तळमळ त्याची कांहीं तरी करा । कां रे निदसुरा बुडावया ॥४१॥
या जनासी भय यमाचें कां नाहीं । सांडियेलीं तिहीं एकराज्यें ॥ ४२ ॥
जेणें अग्निमाजी घातलासे पाव । नेणता तो राव जनक होता ॥ ४३ ॥
तान भूक जिहीं साहिले आघात । तया पाय हात काय नाहीं ॥ ४४ ॥
नाहीं ऐसा तिहीं केला संवसार । दुःखाचे डोंगर तोडावया ॥ ४५ ॥
याच जन्में घडे देवाचें भजन । आणीक हें ज्ञान नाहीं कोठें ॥ ४६ ॥
कोठें पुढें नाहीं व्यावया विसांवा। फिरोनि या गांवा आल्याविण ॥४७॥
विनवितां दिवस बहुत लागती । ह्मणउनि चित्तीं देव धरा ॥ ४८ ॥
धरा पाय तुह्मी संतांचे जीवेंसी । वियोग तयांसी देवा नाहीं ॥ ४९ ॥
नाहीं चाड देवा आणीक सुखाची । आवडी नामाची त्याच्या तया ॥५०॥
त्याचींच उच्छिष्ट बोलतों उत्तरें । सांगितलें खरें व्यासादिकीं ॥ ५१ ॥
व्यासें सांगितलें भक्ति हेंचि सार । तरावया पार भवसिंधु ॥ ५२ ॥
तरावया जना केलें भागवत । गोवळ गोपी भक्त माता पिता ॥ ५३ ॥
तारूनियां खरे नेली एक्यासरें । निमित्तें उत्तरें ऋषीचिया ॥ ५४ ॥
यासी वर्म ठावें भक्तां तरावया । जननी बाळ माया राखे तान्हें ॥५५॥
तान्हेलें भुकेलें ह्मणे वेळोवेळां । न मागतां लळा जाणोनियां ॥ ५६ ॥
जाणोनियां वर्म देठ लावियेला । द्रौपदीच्या बोलासवें धांवे ॥ ५७ ॥
धांवे सरवता धेनू जैसी वत्सा । भक्तालागीं तैसा नारायण ॥ ५८ ॥
नारायण व्हावा हांव जया जीवा । धन्य त्याच्या दैवा पार नाहीं ॥५९॥

पार नाहीं सुखा तें दिलें तयासी । अखंड वाचेसी रामनाम ॥६०॥
रामनाम दोनी उत्तम अक्षरें । भवानीशंकरें उपदेशिलीं ॥६१॥
उपदेश करी विश्वनाथ कानीं । वाराणसी प्राणी मध्यें मरे ॥६२॥
मरणाचे अंतीं राम ह्मणे जरी । न लगे यमपुरी जावें तया ॥६३॥
तयासी तो ठाव केलासे वैकुंठीं । वसे नाम कंठीं सर्वकाळ ॥६४॥
सर्वकाळ वसे वैष्णवांच्या घरीं । नसे क्षणभरी स्थिर कोठें ॥६५॥
कोठें नका पाहों करा हरिकथा । तेथें अवचिता सांपडेल ॥६६॥
सांपडे हा देव भाविकांचे हातीं । शाहाणे मरती तरी नाहीं ॥६७॥
नाहीं भलें भक्ति केलियावांचूनी । अहंता पापिणी नागवण ॥६८॥
नागवलों ह्मणे देव मी आपणा । लाभ दिला जना ठकलों तो ॥६९॥
तोचि देव येर नव्हे ऐसें कांहीं । जनार्दन ठायीं चहूं खाणी ॥७०॥
खाणी भरूनियां राहिलासे आंत । बोलावया मात ठाव नाहीं ॥७१॥
ठाव नाहीं रिता कोणी देवाविण । ऐसी ते सज्जनसंतवाणी ॥७२॥
वाणी बोलूनियां गेले एक पुढें । तयासी वांकुडें जातां ठके ॥७३॥
ठका नाहीं अर्थ ठाउका वेदांचा । होऊनी भेदाचा दास ठेला ॥७४॥
दास ठेला पोट अर्थ दंभासाठीं । ह्मणउनि तुटी देवासवें ॥७५॥
सवें देव द्विजातीही दुराविला । आणिकांचा आला कोण पाड ॥ ७६ ॥
पाड करूनियां नागविलीं फार । पंडित वेव्हार खळवादी ॥ ७७ ॥
वादका निंदका देवाचें दर्शन । नव्हे जाला पूर्ण षडकर्मी ॥ ७८ ॥
षडकर्मी हीन रामनाम कंठीं । तयासवें भेटी सत्य देवा ॥ ७९ ॥
देवासी आवडे भाविक जो भोळा।शुद्ध त्या चांडाळा करुनि मानी॥८०॥
मानियेला नाहीं।विश्वास या बोला। नाम घेतां मला युक्ति थोडी ॥८१॥
युक्ति थोडी मज दुर्बळाची वाचा । प्रताप नामाचा बोलावया ॥ ८२ ॥
बोलतां फांगल्या श्रुति नेति नेति । खुंटलिया युक्ति पुढें त्यांच्या ॥ ८३ ॥
पुढें पार त्याचा न कळेचि जातां । पाउलें देखतां ब्रह्मादिकां ॥ ८४ ॥
काय भक्तिपिसें लागलें देवासी । इच्छा ज्याची जैसी तैसा होय ॥८५॥

होय हा सगुण निर्गुण आवडी । भक्तिप्रिय गोडी फेडावया ॥ ८६ ॥
मायबापा बाळ बोले लाडें कोडें । करुनी वांकुडें मुख तैसें ॥ ८७ ॥
तैसें याचकाचें समाधान दाता । होय हा राखता सत्त्वकाळीं ॥ ८८ ॥
सत्त्वकाळीं कामा न येती आयुधें । बळ हा संबंध सैन्यलोक ॥ ८९ ॥
सैन्यलोक तया दाखवी प्रताप । लोटला हा कोप कोपावरी ॥ ९० ॥
कोपा मरण नाहीं शांत होय त्यासी । प्रमाण भल्यासी सत्त्वगुण ॥ ९१ ॥
सत्त्वरजतम आपण नासती । करितां हे भक्ति विठोबाची ॥ ९२ ॥
चित्त रंगलिया चैतन्यचि होय । तेथें उणें काय निजसुखा ॥ ९३ ॥
सुखाचा सागरु आहे विटेवरी । कृपादान करी तोचि एक ॥ ९४ ॥
एक चित्त धरूं विठोबाचे पायीं । तेथें उणें कांहीं एक आह्मां ॥ ९५ ॥
आह्मांसी विश्वास त्याचिया नामाचा । ह्मणउनि वाचा घोष करूं ॥ ९६ ॥
करूं हरिकथा सुखाची समाधि । आणिकाचि बुद्धि दुष्ट नासे ॥ ९७ ॥
नासे संवसार लोकमोहो माया । शरण जातां या रे विठोबासी ॥ ९८ ॥
सिकविलें मज मूढा संतजनीं । दृढ या वचनीं राहिलोंसें ॥ ९९ ॥
राहिलोंसें दृढ विठोबाचे पायीं । तुका ह्मणे कांहीं न लगे आतां ॥ १०० ॥

॥ ५२५ ॥

गाईन ओंविया पंढरीचा देव । आमुचा तो जीव पांडुरंग ॥ १ ॥
रंगलें हें चित्त माझें तया पायीं । ह्मणउनि घेई हाचि लाहो ॥ २ ॥
लाहो करीन मी हाचि संवसारीं । राम कृष्ण हरि नारायण ॥ ३ ॥
नारायण नाम वाळितां तुकासी । न येती या रासी तपतीर्थें ॥ ४ ॥
तीर्थें रज माथां वंदिती संतांचे । जे गाती हरीचे गुणवाद ॥ ५ ॥
गुणवाद ज्याचे गातां पूज्य जाले । बडिवार बोले कोण त्यांचा ॥ ६ ॥
त्याचा पार नाहीं कळला वेदांसी । आणीक ही ऋषि विचारितां ॥ ७ ॥
विचारितां तैसा होय त्यांच्या भावें । निजसुख ठावें नाहीं कोणा ॥ ८ ॥
कोणा कवतुक न कळे हे भाव । निजलिया जीव करी धंदा ॥ ९ ॥
करूनि कवतुक खेळे हाचि लीळा । व्यापूनि वेगळा पाहातसे ॥ १० ॥

सेवटीं आपण वेगळाची खरा । सोंग हा पसारा नट केला ॥ ११ ॥
लावियेलें चाळा मीपणें हें जन । भोग तया कोण भोगविशी ॥ १२ ॥
विषयीं गुंतलीं विसरलीं तुज । कन्या पुत्र भाज धनलोभें ॥ १३ ॥
लोभें गिळी फांसा आमिषाच्या आशा।सांपडोनी मासा तळमळी॥ १४॥
तळमळ त्याची तरीच शमेल । जरी हा विठ्ठल आठविती ॥ १५ ॥
आठवे हा तरी संतांच्या सांगातें । किंवा हें संचित जन्मांतर ॥१६॥
जन्मांतरें तीन भोगितां कळती। केलें ते पावती करितां पुढें ॥१७॥
पुढें जाणोनियां करावें संचित । पूजावे अतीत देव द्विज ॥ १८ ॥
जन्म तुटे ऐसें नव्हे तुह्मां जना । पुढिल्या पावना धर्म करा ॥ १९ ॥
करा जप तप अनुष्ठान याग । संतीं हे मारग स्थापियेले ॥ २० ॥
लावियेलीं कर्में शुद्ध आचरणें । कोणा एका तेणें काळें पावे ॥२१॥
पावला सत्वर निष्काम उदार । जिंकिली अपार वासना हे ॥ २२ ॥
वासनेचें मूळ छेदिल्यावांचून । तरलोंसें कोणी न ह्मणावें ॥ २३ ॥
न ह्मणावें जाला पंडित वाचक । करुनि मंत्रघाषे अक्षरांचा ॥ २४ ॥
चाळविलीं एकें तेचि आवडीनें । लोक दंभमानें देहसुखें ॥ २५ ॥
सुख तरीच घडे भजनाचें सार । वाचे निरंतर रामनाम ॥ २६ ॥
राम हा उच्चार तरीच बैसे वाचे । अनंता जन्मांचें पुण्य होय ॥२७॥
पुण्य ऐसें काय रामनामापुढें । काय ते बापुडे यागयज्ञ ॥ २८ ॥
यागयज्ञ तप संसारदायकें । न तुटती एके नामेंविण ॥ २९ ॥
नामेंविण भवसिंधु पावे पार । अइसा विचार नाहीं दुजा ॥ ३० ॥
जाणती हे भक्तराज महामुनि । नाम सुखधणी अमृताची ॥ ३१ ॥
अमृताचें सार निजतत्त्व बीज । गुह्याचें तें गुज रामनाम ॥ ३२ ॥
नामें असंख्यात तारिले अपार । पुराणीं हें सार प्रसिद्ध हे ॥ ३३ ॥
हेंचि सुख आह्मी घेऊं सर्वकाळ । करूनी निर्मळ हरिकथा ॥ ३४ ॥
कथाकाळीं लागे सकळा समाधी । तात्काळ हे बुद्धि दुष्ट नासे ॥ ३५ ॥
नासे लोभ मोहो आशा तृष्णा माया । गातां गुण तया विठोबाचे ॥३६॥

विठोबाचे गुण मज आवडती। आणीक हे चित्तीं न लगे कांहीं ॥ ३७ ॥
कांहीं कोणी नका सांगों हे उपाव। माझ्या मनीं भाव नाहीं दुजा ॥३८॥
जाणोनियां आह्मीं दिला जीवभाव। दृढ याचे पाव धरियेले ॥ ३९ ॥
धरियेले आतां न सोडीं जीवेंसीं। केला येच विशीं निरधार ॥ ४० ॥
निरधार आतां राहिलों ये नेटीं। संवसारतुटी करूनियां ॥ ४१ ॥
येणें अंगीकार केला पांडुरंगें। रंगविलों रंगें आपुलिया ॥ ४२ ॥
आपुली पाखर घालूनियां वरी। आह्मांसी तो करी यत्न देव ॥४३॥
देव राखे तया आणिकांचे काय। करितां उपाय चाले तेथें ॥ ४४ ॥
तेथें नाहीं रिघ कळिकाळासी येतां। दास ह्मणवितां विठोबाचे॥४५॥
विठोबाचे आह्मी लाडिके डिंगर। कांपती असुर काळ धाकें॥४६॥
धाक तिहीं लोकीं जयाचा दरारा। स्मरण हें करा त्याचें तुह्मी ॥४७॥
तुह्मी निदसुरे नका राहूं कोणी। चुकवा जाचणी गर्भवास ॥ ४८ ॥
गर्भवासदुःख यमाचें दंडण। थोर होय शीण येतां जातां ॥ ४९ ॥
तान भूक पीडा जीतां ते आघात। मेल्या यमदूत जाच करिती॥५०॥
जाच करिती हें कोणा आहे ठावें। नरकीं कौरवें बुडी दिली ॥५१॥
बुडी दिली कुंभपाकीं दुर्योधनें। दाविना लाजेनें मुख धर्मा ॥५२॥
धर्म हा कृपाळू आलासे जवळी। बैसला पाताळीं वरी नये ॥५३॥
न ये वरी कांहीं करितां उपाव। भोगवितो देव ज्याचें त्यासी ॥५४॥
त्यांसी अभिमान गर्व या देहाचा। नुच्चारिती वाचा नारायण ॥५५॥
नारायण विसरलीं संवसारीं। तयांसी अघोरीं वास सत्य ॥ ५६ ॥
सत्य मानूनियां संतांच्या वचना। जा रे नारायणा शरण तुह्मी ॥५७॥
तुह्मी नका मानूं कोणाचा विश्वास। पुत्र पत्नी आस धन वित्त॥५८॥
धन वित्त लोभ माया मोहपाश। मांडियेले फांसे यमदूतीं ॥ ५९ ॥
दूतीं याच्या मुखा केलेंसे कुडण। वाचे नारायण येऊं नेदी ॥६०॥
नेदी शुद्धबुद्धि आतळों चित्तासी। नाना कर्में त्यासी दुरावती ॥६१॥
दुराविलीं एकें जाणतींच फार। निंदा अहंकार वादभेद ॥ ६२ ॥

वादभेद निंदा हे फंद काळाचे । गोंवितील वाचे रिकामिकें ॥ ६३ ॥
रिकामिक देहा होय नव्हे मना । चिंतेचिये घाणा जुंपिजेसी ॥६४॥
सेवटीं हे गळा लावूनियां दोरी । सांभाळ ये करीं.वासनेचा ॥६५॥
वासनेचा संग होय अंतकाळीं । तरी तपोबळी जन्म धरी ॥ ६६ ॥
धरूनियां देव राहतील चित्तीं । आधींचिया गति आठवाया ॥ ६७ ॥
आठवावा देव मरणाचे काळीं । ह्मणउनि बळी जीव दिले ॥ ६८ ॥
दिले टाकूनियां भोग ऋषेश्वरीं । खाती वनांतरीं कंदमूळें ॥ ६९ ॥
मुळें सुखाचिया देव अंतरला । अल्पासाटीं नेला अधोगती ॥ ७० ॥
गति हे उत्तम व्हावया उपाव । आहे धरा पाव विठोबाचे ॥ ७१ ॥
विठोबाचे पायीं राहिलिया भावें । न लगे कोठें जावें वनांतरा ॥७२॥
तरती दुबळीं विठोबाच्या नांवें । संचित ज्या सवें नाहीं शुद्ध ॥७३॥
शुद्ध तरे याचें काय तें नवल । ह्मणतां विठ्ठल वेळोवेळां ॥ ७४ ॥
वेळकाळ नाहीं कवणाचे हातीं । न कळे हे गति भविष्याची ॥७५॥
भविष्य न सुटे भोगिल्यावांचूनि । संचित जाणोनी शुद्ध करा ॥७६॥
करावे सायास आपुल्या हिताचे । येथें आलियाचें मनुष्यपण ॥७७॥
मनुष्यपण तरी साधी नारायण । नाहीं तरी हीन पशुहूनी ॥ ७८ ॥
पशु पाप पुण्य काय ते जाणती। मनुष्या या गति ठाउकिया ॥७९॥
ठाउकें हें असे पाप पुण्य लोकां । देखती ते एकां भोगितिया ॥ ८० ॥
भोगतील एक दुःख संवसारीं । काय सांगों परी वेगळाल्या ॥ ८१ ॥
ल्यावें खावें बरें असावें सदैव । हेचि करी हांव संवसारीं ॥ ८२ ॥
संवसारें जन गिळिले सकळ । भोगविती फळ गर्भवासा ॥ ८३ ॥
वासनेचें मूळ छेदिल्यावांचून । नव्हे या खंडण गर्भवासा ॥ ८४ ॥
सायास केलियावांचूनी तें कांहीं । भोगावरी पाहीं घालूं नये ॥८५॥
नये बळें धड घालूं कांट्यावरी । जाये जीवें धरी सर्प हातीं ॥८६॥
हातीं आहे हित करील तयासी । ह्मणउनि ऋषीं सांगितलें ॥ ८७ ॥
सांगती या लोकां फजित करूनी । आपण जे कोणी तरले ते ॥८८॥

तेणें वाळवंटीं उभारिले कर । कृपेचा सागर पांडुरंग ॥ ८९ ॥
गंगाचरणीं करी पातकांची धुनी । पाउलें तीं मनीं चिंतिलिया ॥९०॥
चिंतनें जयाच्या तारिले पाषाण । उद्धरी चरण लावूनियां ॥ ९१ ॥
लावूनियां टाळी नलगे बैसावें । प्रेमसुख घ्यावें संतसंगें ॥ ९२ ॥
संतसंगें कथा करावें कीर्तन । सुखाचें साधन रामनाम ॥ ९३ ॥
मग कोठें देव जाऊं न सके दुरी । बैसोनी भीतरी राहे कंठीं ॥ ९४ ॥
राहे व्यापुनियां सकळ शरीर । आपुला विसर पडों नेदी ॥ ९५ ॥
नेदी दुःख देखों आपुलिया दासा । वारी गर्भवासा यमदूता ॥ ९६ ॥
तान भूक त्यासी वाहों नेदी चिंता । दुश्चित हे घेतां नाम होती ॥९७॥
होती जीव त्यांचे सकळ ही जंत । परि ते अंकित संचिताचे ॥ ९८ ॥
चेवले जे कोणी देहअभिमानें । त्यांसी नारायणें कृपा केली ॥ ९९ ॥
कृपाळू हा देव अनाथा कोंवसा । आह्मी त्याच्या आशा लागलों सों १००॥
लावियेले कासे येणें पांडुरंगें । तुका ह्मणे संगें संतांचिया ॥ १०१ ॥

दोहोरे.

॥ ५२६ ॥

तुका बस्तर विचारा क्या करे रे । अंतर भगवान होय । भीतर मैला केंव मिटे रे । मरे उपर धोय ॥१॥ रामराम कहे रे मन । औरसुं नहिं काज । बहुत उतारे पार । आवे राख तुकाकी लाज ॥२॥ लोभीकें चित धन बैठें । कामीन चित काम । माताके चित पुत बैठें । तुकाके मन राम ॥३॥ तुका पंखिब्रहिरन मानूं । वोई जनावर बाग । असंतनकुं संत न मानुं । जे वर्मकुं दाग ॥४॥ तुका राम बहुत मिठा रे । भर राखूं शरीर । तनकी करूं नावरि । उतारूं पैल तीर ॥५॥ संतन पन्हयां लें खडा । राहूं ठाकुरद्वार । चलत पाछें हुं फिरों । रज उडत लेऊं सीर ॥६॥ तुका प्रभु बडो न मनूं न मानूं बडो । जिसपास बहु दाम । बलिहारि उस मुखकी । जिसती निकसे राम ॥७॥ राम कहे सो मुख भलारे ।

खाये खीर खांड । हरिबिन मुखमो धूल परी रे । क्या जनी उस रांड ॥८॥ राम कहे सो मुख भला रे। बिन रामसें बीख । आब न जानूं रमते बेरीं। जब काल लगावे सीख ॥९॥ कहे तुका मैं सवदा बेचूँ । लेवेके तन हार। मिठा साधुसंतजन रे। मुरुखके सिर मार ॥१०॥ तुका दास तिनका रे। रामभजन निरास । क्या बिचारे पंडित करो रे। हात पसारे आस ॥११॥ तुका प्रीत रामसुं। तैसी मिठी राख। पतंग जाय दीपपर रे। करे तनकी खाक ॥१२॥ कहे तुका जग भुला रे। कह्या न मानत कोय। हात परे जब कालके। मारत फोरत डोय ॥१३॥ तुका सुरा नहिं सबदका रे। जब कमाई न होये। चोट साहे घनाकि रे। हिरा नीबरे तोये ॥१४॥ तुका सुरा बहुत कहावे। लडत विरला कोये। एक पावे उंच पदवी। एक खौंसां जोये ॥१५॥ तुका माऱ्या पेटका। और न जाने कोये । जपता कछु रामनाम । हरिभगतनकी सोये ॥१६॥ *तुका सज्जन तिनसुं कहिये । जिनथी प्रेम दुनाये। दुर्जन तेरा मुख काला। थीता प्रेम घटाये ॥ १७ ॥ काफर सोही आपण बुझे। आला दुनियां भर । कहे तुका तुम्हें सुनो रे भाई। हिरदा जिन्होका कठोर ॥१८॥ भीस्त न पावे मालथी। पढिया लोक रिझाये। निचा जथें कमतरिण । सो ही सो फल खाये ॥ १९ ॥ फल पाया तो खुस भया। किन्होसुं न करे बाद। बान न देखे मिरगा रे। चित मिलाया नाद ॥ २० ॥ तुका दास रामका। मनमे एक हि भाव। तो न पालटू आब। ये हि तन जाव ॥२१॥ तुका रामसुं चित बांध राखूं। तैसा आपनी हात। धेनु बछरा छोर जावे। प्रेम न छुटे सात ॥ २२ ॥ चितसुं चित जब मिले। तब तनु थंडा होये। तुका मिलना जिन्होसुं। ऐसा बिरला कोये ॥ २४ ॥ चित मिले तो सब मिले। नहिं तो फुकट संग । पानी पथर येकही

---

* हा दोहोरा पुढील पंचविसाव्या दोहोऱ्याशीं बहुतेक समान असल्यामुळें पुष्कळ प्रतींत गाळला आहे.

ठोर । कोर न भिजे अंग ॥ २४ ॥ तुका संगत तिनसें कहिये । जिनसें सुख दुनाये । दुर्जन तेरा मू काला । थीतो प्रेम घटाये ॥ २५ ॥ तुका मिलना तो भला । मनसुं मन मिल जाय । उपर उपर माटि घसनी । उनकि कोन बराई ॥ २६ ॥ तुका कुटुंब छोरे रे । लरके जोरों सिर मुंदाय । जबथे इच्छा नहिं मुई । तब तूं किया काय ॥२७॥ तुका इच्छा मीट नहिं तो । काहा करे जट खाक । मथीया गोला डारदिया तो । नहिं मिले फेरन ताक ॥ २८ ॥ ब्रीद मेरे साइंयाके । तुका चलावे पास । सुरा सो हि लरे हमसें । छोरे तनकी आस ॥ २९ ॥ कहे तुका भला भया । हुं हुवा संतनका दास । क्या जानूं केते मरता । जो न मिटती मनकी आस ॥ ३० ॥ तुका और मिठाई क्या करूं रे । पाले बिकारपिंड । राम कहावे सो भली रुखी । माखन खांडखीर ॥ ३१ ॥

उत्तराविपदें.

॥ ५२७ ॥

क्या गाऊं कोई सुननेवाला । देखें तों सब जग ही भुला ॥ १ ॥
खेलों आपने रामहिसात । जैसी वैसी करहों मात ॥ २ ॥
काहांसे लाऊं मधुरा बानी । रीझे ऐसी लोक बिरानी ॥ ३ ॥
गिरिधर लाल तो भावका भुका । राग कला नहिं जानत तुका ॥ ४ ॥

॥ ५२८ ॥

छोडे धन मंदिर बन बसाया । मांगत टुका घरघर खाया ॥ १ ॥
तीनसों हम करवों सलाम । ज्यामुख बैठा राजाराम ॥ २ ॥
तुलसीमाला बभूत चऱ्हावे । हरजीके गुण निर्मल गावे ॥ ३ ॥
कहे तुका जो सांई हमारा । हिरनकश्यप जिन्हे मारहि डारा ॥ ४ ॥

॥ ५२९ ॥

मंत्रतंत्र नहिं मानत साखी । प्रेमभाव नहिं अंतर राखी ॥ १ ॥

राम कहे त्याके पग हूं लागूं। देखत कपट अभिमान दुर भागूं॥२॥
अधिक याती कुलहीन नहिं जानूं। जाने नारायन सो प्रानी मानूं॥३॥
कहे तुका जीव तन डारू वारी। राम उपासिहुं बलियारी॥ ४॥

॥ ५३०॥

हरिसूं मिल दे एकहि बेर। पाछें तूं फिर नावे घेर॥ १॥ मात सुनों दुति आवे मनावन। जाया करति भर जोबन॥ २॥ हरिसुख मोहि कहिया न जाये। तब तूं बुझे आगो पाये॥ ३॥ देखहि भाव कछु पकरी हात। मिलाई तुका प्रभुसात॥ ४॥

॥ ५३१॥

क्या कहूं नाहिं बुझत लोका। लिजावे जम मारत धका॥ १॥
क्या जीवनेकी पकडी आस। हातों लिया नहिं तेरा घांस॥ २॥
किसे दिवाने कहता मेरा। कछु जावे तन तूं सब ल्या न्यारा॥ ३॥
कहे तुका तूं भया दिवाना। आपना बिचार कर ले जना॥ ४॥

॥ ५३२॥

कब मरूं पाऊं चरन तुह्मारे। ठाकुर मेरे जीवन प्यारे॥ १॥
जग रडे ज्याकुं सो मोहि मीठा। मीठा दुर आनंदमाहि पैठा॥ २॥
भला पाऊं जनम इन्हे बेर। बस मायाके असंग फेर॥ ३॥
कहे तुका धन मानहि दारा। वोहि लिये गुंडलीया पसारा॥ ४॥

॥ ५३३॥

दासों पाछें दौरे राम। सोवे खडा आपें मुकाम॥१॥ प्रेमसरडी बांधी गले। खैंच चले उधर चेले॥२॥ आपने जनसुं भूल न देवे। कर हि धर आर्घे बाट बतावे॥३॥ तुकाप्रभु दीनदयाला। वारि रे तुज पर हुं गोपाला॥४॥

॥ ५३४॥

ऐसा कर घर आवे राम। और धंदा सब छोर हि काम॥ १॥ इतने गोते काहे खाती। जब तूं आपना भूल न होता॥२॥ अंतरजामी जानत साचा। मनका एक उपर बाचा॥३॥ तुकाप्रभु देसबिदेस। भरिया खाली नाहिं लेस॥ ४॥

॥ ५३५ ॥

मेरे रामको नाम जो लेवे बारोंबार। त्या के पाऊं मेरे तनकी पैजार॥१॥ हांसत खेलत चालत बाट। खाना खाते सोते खाट॥२॥ जातनसुं मुजे कछु नहिं प्यार। असतेके नहिं हिंदु धेड चंभार॥३॥ ज्याका चित लगा मेरे रामको नाम। कहे तुका मेरा चित लगा त्याके पाव॥४॥

॥ ५३६ ॥

आपें तरे त्याकी कोण बराई। औरनकूं भलो नाम धराई॥ १ ॥
काहे भूमि इतना भार राखे। दुभत धेनु नहिं दुध चाखे॥ २ ॥
बरसते मेघ फलतेहि बिरखा। कोन काम आपनी उन्होति रखा॥ ३ ॥
काहे चंद्रा सुरज खावे फेरा। खिन एक बैठन पावत घेरा॥ ४ ॥
काहे परिस कंचन करे धातु। नहिं मोल तुटत पावत घातु॥ ५ ॥
कहे तुका उपकार हि काज। सब कररहिया रघुराज॥ ६ ॥

॥ ५३७ ॥

जग चले उस घाट कोन जाय। नहिं समजत फिरफिर गोते खाय॥१॥ नहिं एक दो सकल संसार। जो बुझे सो आगळा स्वार॥२॥ उपर स्वार बैठे कृष्णापीठ। नहिं बाचे कोइ जावे लूठ॥३॥ देख हि डर फेर बैठा तुका। जोवत मारग राम हि एका॥ ४ ॥

॥ ५३८ ॥

भले रे भाई जिन्हें किया चीज। आछा नहिं मिलत बीज॥ १ ॥ फीरतफीरत पाया सारा। मीलत लोले धन किनारा॥ २ ॥ तीरथ बरत फिर पाया जोग। नहिं तलमल तुटत भवरोग॥ ३ ॥ कहे तुका मैं तोको दास। नहिं सिरभार चलावे पास॥ ४ ॥

॥ ५३९ ॥

लाल कमली वोढे पेनाये। मोसु हरिभें कैसें बनाये॥१॥ कहे सखि तुम्हें करति सोर। हिरदा हरिका कठिन कठोर॥२॥ नहिं क्रिया सरम कछु लाज। और सुनाउं बहुत हे भाज॥३॥ और नामरूप नहिं गोवळिया। तुकाप्रभु माखन खाया॥४॥

॥ ५४० ॥

राम कहो जीवना फल सो ही। हरिभजनसुं विलंब न पाई ॥ १ ॥
कवनका मंदर कवनकी झोपरी। एकरामबिन सब हि फुकरी ॥२॥
कवनकी काया कवनकी माया। एकरामबिन सब हि जाया ॥३॥
कहे तुका सब हि चलनार। एकरामबिन नहिं बा सार ॥४॥

॥ ५४१ ॥

काहे भुला धनसंपत्ती घोर। रामनाम सुन गाउ हो बाप रे ॥ १ ॥
राजे लोक सब कहे तूं आपना। जब काल नहिं पाया ठाना ॥ २ ॥
माया मिथ्या मनका सब धंदा। तजो अभिमान भजो गोबिंदा ॥३॥
राना रंक डोंगरकी राई। कहे तुका करे इलाहि ॥ ४ ॥

॥ ५४२ ॥

काहे रोवे आगले मरना। गंव्हार तूं भुला आपना ॥१॥ केते मालुम नहिं पडे। नन्हे बडे गये सो ॥२॥ बाप भाई लेखा नहिं। पाछें तूं हि चलनार ॥३॥ काले बाल सिपत भये। खबर पकडो तुका कहे ॥ ४ ॥

॥ ५४३ ॥

क्या मेरे राम कवन सुख सारा। कहकर दे पुछूं दास तुह्मारा ॥ १ ॥
तनजोबनकी कोन बराई। ब्याधपीडादिस काटहि खाई ॥ २ ॥
कीर्त बधाऊं तों नाम न मेरा। काहे झुटा पछताऊं घेरा ॥ ३ ॥
कहे तुका नहिं समजत मात। तुह्मारे शरन हे जोडत हात ॥ ४ ॥

॥ ५४४ ॥

देखत आखों झुटा कोरा। तो काहे छोरा बरबार ॥१॥ मनसुं किया चाहिये पाख। उपर खाक पसारा ॥२॥ कामक्रोधसो संसार। वो सिर-भार चलावे ॥३॥ कहे तुका वो संन्यास। छोडे आस तनकी हि ॥ ४ ॥

॥ ५४५ ॥

रामभजन सब सार मिठाई। हरि संताप जनमदुख राई ॥ १ ॥
दुधभात घृत सकरपारे। हरते भुक नहि अंततारे ॥ २ ॥ खाबते

जुग सब चलिजावे । खटामिठा फिर पचतावे ॥ ३ ॥ कहे तुका
रामरस जो पीवे । बहुही फेरा वो कबहु न खावे ॥ ४ ॥

॥ ५४६ ॥

बारबार काहे मरत अभागी । बहुरी मरन संक्या तोरे भागी ॥ १ ॥
थे हि तन करते क्या ना होय । भजन भगति करे बैकुंठे जाय ॥२॥
रामनाम मोल नहिं बेचे कबरि । वो हि सब माया छुरावत सगरी ॥३॥
कहे तुका मनसुं मिल राखो । रामरस जिव्हा नित चाखो ॥ ४ ॥

भुपाळ्या.

॥ ५४७ ॥

उठा सकळ जन उठिले नारायण । आनंदले मुनिजन तिन्ही लोक ॥१॥
करा जयजयकार वाद्यांचा गजर । मृदंग विणे अपार टाळ घोळ ॥२॥
जोडोनियां कर मुख पाहा सादर । पायांवरी शिर ठेवूनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काय पढियंतें तें मागा । आपुलालें सांगा दुःख सकळ ॥ ४ ॥

॥ ५४८ ॥

घडिया घालुनि तेळीं चालती वनमाळी । उमटती कोमळीं कुंकुमाचीं ॥ १ ॥
वंदा चरणरज अवघे सकळ जन । तारियेले पाषाण उदकीं जेणें ॥२॥
पैस धरुनी चला ठाकत ठायीं ठायीं । मौन्य धरुनी कांहीं न बोलावें ॥३॥
तुका अवसरु जाणवितो पुढें । उघडलीं महाल मंदिरें कवाडें ॥४॥

॥ ५४९ ॥

माझें चित्त तुझे पायीं । राहे ऐसें करीं कांहीं । धरोनियां बाहीं । भव
तारीं दातारा ॥ १ ॥ चतुरा तूं शिरोमणि । गुणलावण्याची खाणी । मुगुट
सकळां मणि । धन्य तूंचि विठोबा ॥ २ ॥ करीं तिमिराचा नाश ।
दीप होऊनि प्रकाश । तोडीं आशापाश । करीं वास हृदयीं ॥३॥ पाहें गुंतलों
लोचनतां । तुज असो माझी चिंता । तुका ठेवी माथा । पायीं आतां राखावें ॥४॥

॥ ५५० ॥

बोलोनी वाऊं कां तुह्मी नेणा जी देवा। ठेवाल तें ठेवा ठायीं तैसा राहेन ॥१॥ पांगुळलें मन कांहीं नाठवे उपाय। ह्मणऊनी पाय जीवीं, धरूनी राहिलों ॥२॥ त्यागें भोगें दुःख काय सांडावें मांडावें। ऐसी धरियेली जीवें माझ्या थोरी आशंका ॥३॥ तुका ह्मणे माते बाळा चुकलिया वनीं। न पवतां जननी दुःख पावे विठ्ठले ॥ ४ ॥

॥ ५५१ ॥

ऐसी वाट पाहे कांहीं निरोप कां मूळ। कांहो कळवळा तुह्मां उमटेचि ना॥१॥ आह्मो पांडुरंगे पंढरीचे निवासे। लावूनियां आसे चाळवूनी ठेविलें॥ २ ॥ काय जन्मा येऊनियां केली म्यां जोडी। ऐसा घडीघडी चित्ता येतो आठव॥ ३। तुका ह्मणे खरा न पवेचि विभाग। धिक्कारितें जग हेंचि लाहों हिशोबें ॥ ४ ॥

॥ ५५२ ॥

कां गा किविलवाणा केलों दीनाचा दीन। काय तुह्मी हीन शक्ति जालीसी दिसे ॥ १ ॥ लाज येते मना तुझा ह्मणवितां दास। गोडी नाहीं रस बोलिली यासारिखी ॥ २ ॥ लाजविलीं मागें संतांचीं हीं उत्तरें। कळों येतें खरें दुजें एकावरूनी ॥३॥ तुका ह्मणे माझी कोणें वदविली वाणी। प्रसादा-वांचूनी तुमचिया विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ ५५३ ॥

जळो माझें कर्म वांयां केली कटकट। जालें तैसें तंट नाहीं आलें अनुभवा ॥१॥ आतां पुढें धीर काय देऊं या मना। ऐसें नारायणा प्रेरिलें तें पाहिजे ॥२॥ गुणवंत केलों दोष जाणायासाठीं। माझें माझें पोटीं बळकट दूषण ॥३॥ तुका ह्मणे अहो केशीराजा दयाळा। बरवा हा लळा पाळियेला शेवटीं ॥४॥

॥ ५५४ ॥

कामें नेलें चित्त नेदी अवलोकूं मुख। बहु वाटे दुःख फुटों पाहे हृदय ॥ १ ॥ कां जी सासुरवासी मज केलें भगवंता। आपुलिया सत्ता स्वाधीनता ते नाहीं ॥ २ ॥ प्रभातेसी वाटे तुमच्या यावें दर्शना। येथें न चले चोरी

रली राहे वासना ॥ ३ ॥ येथें अवघे वांयां गेले दिसती सायास ।
का ह्मणे नास दिसे जाल्या वेचाचा ॥ ४ ॥

॥ ५५५ ॥

ळोत तीं येथें उपजविती अंतराय । सायासाची जोडी माझी तुमचे
ाय ॥१॥ आतां मज साह्य येथें करावें देवा । तुझी घेई सेवा सकळ
ोवा उगवूनी ॥२॥ भोगें रोगा जोडोनियां दिलें आणीकां । अरुचि ते
ा कां आतां सकळांपासूनि ॥३॥ तुका ह्मणे असो तुझें तुझे मस्तकीं ।
ाहीं ये लौकिकीं आतां मज वर्तणें ॥४॥

॥ ५५६ ॥

सांगतां तुह्मां कळों येतें अंतर । विश्वीं विश्वंभर परिहारचि न लगे ॥१॥
रि हे अनावर आवरितां आवडी । अवसान ते घडी पुरें देत नाहीं ॥२॥
ाय उणें मज येथें ठेविलिये ठायीं । पोटा आलों तईपासूनियां समर्थ ॥३॥
ुका ह्मणे अवघी आवरिली वासना । आतां नारायणा दुसरियापासूनी ॥४॥

स्नान-भोजनादिकांविषयींचे अभंग.

॥ ५५७ ॥

ाली पाकसिद्धि वाट पाहे रखुमाई । उदक तापलें डेरां चीकसा मर्दू या
ाई ॥१॥ उठा पांडुरंगा उशीर जाला भोजनीं । उभ्या आंचवणा गोपी
ळस घेऊनी ॥२॥ अवघ्या सावचित्त सेवेलागीं सकळा । उद्धव अक्रूर
ाले पाचारूं मूळा ॥३॥ सावरिली सेज सुमनयाति सुगंधा । रत्नदीप
ादीं वाळा विडिया विनोदा ॥४॥ तुका विनंती करी पाहे पंढरीराणा ।
सा सावचित्त सांगे सकळा जना ॥५॥

॥ ५५८ ॥

ितरी गेले हरी राहा क्षणभरी । होईल फळ धीर करावा ॥१॥ नं करीं
रा ऐकें मात । क्षण एक निवांत बैसावें ॥२॥ करूनी मर्दन सारिलें
णी । न्हाले देव अंग पुसी भवानी ॥३॥ नेसला सोनसळा बिनषी

रखुमाई। वाढिलें आतां ठायीं चलावें जी ॥४॥ करूनियां भोजन घेतलें आंचवण। आनंदें नारायण पहुडले ॥५॥ तुका मात जाणवी आतां। सकळां बहुतां होती चित्तीं ॥६॥

॥ ५५९ ॥

द्या जी आह्मां कांहीं सांगा जी रखुमाई। शेष उरलें तें ठायीं सनकादिकांचें ॥१॥ टोकत बाहेरी बैसलों आशा। पुराया भ्ासा एकमेकां ॥२॥ येथवरी आलों तुझिया नांवें। आस करूनी आह्मी दातारा ॥३॥ प्रेम देऊनियां बहुडा आतां दिला। तुका ह्मणे आतां विठ्ठल बोला ॥ ४ ॥

आरत्या.

॥ ५६० ॥

ओंवाळूं आरती पंढरीराया। सर्व भावें शरण आलों तुझीया पायां ॥ १ ॥ सर्व व्यापून कैसें रूप आकळ। तो हा गौळ्याघरीं जाला कृष्ण बाळ ॥२॥ स्वरूप गुणातीत जाला अवतारधारी। तो हा पांडुरंग उभा विटेवरी ॥३॥ भक्तीचिया काजा कैसा रूपासी आला। ब्रीदाचा तोडर चरणीं मिरविला ॥ ४ ॥ आरतें आरती कैसी ओंवाळिली। वाखाणितां कीर्ति वाचा परतली ॥ ५ ॥ भावभक्तिबळें होसी कृपाळू देवा। तुका ह्मणे पांडुरंगा तुझ्या न कळती मावा ॥ ६ ॥

॥ ५६१ ॥

काय तुझा महिमा वर्णूं मी किती। नाममात्रें भवपाश तुटती। पाहातां पाऊलें हे विष्णुमूर्ती। कोटिकुळांसहित जग उद्धरती ॥ १ ॥ जय देव जय देव जय पंढरिराया। श्रीपंढरिराया। करुनियां कुरवंडी सांडीन काया॥२॥मंगळआरतीचा थोर महिमा। आणीक द्यावया नाहीं उपमा। श्रीमुखासहित देखे जो कर्मा-। पासुन सुटे जैसा रवि नासी तमा ॥३॥ धन्य व्रतकाळ हे एकादशी। जागरण उपवास घडे जयांसी। विष्णूचें पूजन एकाभावेंसी। नित्यमुक्त पूज्य तिहीं लोकांसी ॥४॥ न वजे वांयां

काळ जे तुज ध्याती । अखंड तुझा वास तयांच्या चित्तीं । धाले सुखें सदा प्रेमें डुल्लती । तीर्थें मळिण वास तयांचा पाहाती ॥५॥ देव भक्त तूंचि जालासी दोन्ही । वाढावया सुख भक्ति हे जनीं । जड जीवा उद्धार होय लागोनी । शरण तुका वंदी पाऊलें दोन्ही ॥६॥

॥ ५६२ ॥

जगदीशि जगदीश तुज ह्मणती । परि या जनामाजी असशील युक्ति । पुण्यपापविरहित सकळां अधिक अधिपती । द्रष्टा परि नळणी अलिप्त गति ॥१॥ जय देव जय जय पंढरिनाथा । श्रीपंढरिनाथा । नुरे पाप विठ्ठल ह्मणतां सर्वथा ॥ २ ॥ आगम निगम तुज नेणती कोणी । परि तूं भाव भक्ति जवळीच दोन्ही । नेणतां विधियुक्त राते पूजनीं । न माये ब्रह्मांडीं संपुष्टशयनीं ॥ ३ ॥ असुरां काळ भासे विक्राळ पुढें । पसरी मुख एक चावितो धुडें । भक्ता शरणागता चालतो पुढें । दावी वाट जाऊं नेदी वांकडें ॥ ४॥ एकाएकीं बहु विस्तरला सुखें । खेळे त्याची लीला तोचि कवतुकें । तेथें नरनारी कवण बाळकें । काय पापपुण्य कवण सुखदुःखें॥५॥ सकळां वर्मी तूंचि जाणशी एक । बद्ध मोक्ष प्राप्त आणि सुखदुःख । जाणों ह्मणतां तुज ठकलीं बहुतेक । तुका ह्मणे शरण आलों मज राख ॥ ६ ॥

॥ ५६३ ॥

दैत्यभारें पीडिली पृथ्वी बाळा । ह्मणोनि तुज येणें जालें गोपाळा । भक्तिप्रतिपाळक उत्सव सोहळा । मंगळें तुज गाती अबळा बाळा ॥१॥ जय देव जय देव जय गरुडध्वजा । श्रीगरुडध्वजा । आरती ओंवाळूं तुज भक्तिकाजा ॥२॥ गुण रूप नाम नाहीं जयासी । चिंतितां तैसाचि होसी तयांसी । मत्स्य कूर्म वराह नरसिंह जालासी । असुरां काळ मुनि ठाके ध्यानासी ॥३॥ सहस्त्र रूपें नाम सांवळा ना गोरा । श्रुति नेति ह्मणती तुज विश्वंभरा । जीवना जीवन तूंचि होसी दातारा । न कळे पार ब्रह्मादिकां सुरवरां॥४॥ संतां महंतां घरीं ह्मणवी ह्मणियारा । शंखचक्रगदाआयुधांचा भारा । सुदर्शन घरटी फिरे अवश्वरा । सकुमार

ना स्थूळ होसी गोजिरा ॥५॥ भावेंविण तुझें न घडे पूजन । सकळही गंगा जाल्या तुजपासून । उत्पत्ति प्रलय तूंचि करिसी पाळण । धरूनि राहिला तुका निश्चयें चरण ॥६॥

॥ ५६४ ॥

अवतारनामभेद गणा आदि अगाध । जयासी पार नाहीं पुढें खुंटला वाद । एकचि दंत शोभे मुख विक्राळ दोंद । ब्रह्मांडामाजी दावी अनंत हे छंद ॥ १ ॥ जय जया गणपती ओंवाळीन आरती । साजिऱ्या सरळ भुजा फरशकमळ शोभती ॥ २ ॥ हे मही ठेंगणी हो तुज नृत्यनायका । भोंवरी फेर देतां असुर मर्दीले एकां । घातलें तोडरीं हो भक्तजनपाळका । सहस्र नाम तुज भुक्तिमुक्तिदायका ॥ ३ ॥ सुंदर शोभला हो रूपें लोपलीं तेजें । उपमा काय देऊं असे आणिक दुजें । रविशशितारागणें जयामाजी सहजें । उदरीं सामावलीं जया ब्रह्मांडबीजें ॥ ४ ॥ वर्णितां शेष लीळा तया भागलीं मुखें । पांगुळले वेद चारी कैसे राहिले मुके । अवतार जन्मला हो लिंगनाभी या मुखें । अमूर्त मूर्तिमंत होय भक्तीच्या सुखें ॥५॥ विश्व हें रूप तुझें हस्तपाद मुखडें । ऐसाचि भाव देई तया नाचतां पुढें । धूप दीप पंचारति ओंवाळिन निवाडें । राखें या शरणांगता तुका खेळतां लाडें ॥६॥

॥ ५६५ ॥

महा जी महादेवा महाकालमर्दना । मांडिलें उग्र तप महादीप्त दारुणा । परिधान व्याघ्रांबर चिताभस्मलेपना । स्मशान क्रिडास्थळ तुम्हां जी त्रिनयना ॥ १ ॥ जय देवा हरेश्वरा जय पार्वतीवरा । आरति ओंवाळीन कैवल्यदातारा ॥ जय० ॥२॥ रुद्र हें नाम तुम्हां उग्र संहारासी । शंकर शिव भोळा उदार सर्वस्वीं । उदक बेलपत्र टाळी वाहिल्या देसी । आपुलें पद दासां ठाव देई कैलासीं ॥३॥ त्रैलोक्यव्यापका हो जन आणि विजन । विराटस्वरूप हें तुझें साजिरें ध्यान । करिती वेद स्तुति कीर्ति मुखें आपण । जाणतां नेणवे हो तुमचें महिमान ॥ ४ ॥ बोलतां नाम महिमा असे आश्चर्य जगीं । उपदेश केल्यानंतर पापें पळती वेगीं । हरहरवाणी गर्जे प्रेम

परे अंगीं। राहिली दृष्टि चरणीं रंग मीनला रंगीं ॥ ५ ॥ पूजूनि लिंग उभा
का जोडोनी हात। करितो विज्ञापना परिसावी हे मात। अखंड राहूं
वें माझें चरणीं चित्त। घातले साष्टांग मागें मस्तकीं हात ॥ ६ ॥

॥ ५६६ ॥

वतार गोकुळीं हो जन तारावयासी । लावण्यरूपडें हें तेजःपुंजाळ-
सी । उगवतां कोटि बिंबें रवि लोपले शशी । उत्साह सुरवरां मही
र मानसीं ॥१॥ जय देवा कृष्णनाथा जय रखुमाईकांता। आरति ओं-
ळीन तुझां देवकीसुता। जय देवा कृष्णनाथा ॥२॥ वसुदेवदेवकीची
द फोडिली शाळ। होउनी विश्वजनिता तया पोटींचा बाळ। दैत्य हे
सियेले समूळ कंसासी काळ। राजया उग्रसेना केला मथुरापाळ
३॥ राखतां गोधनें हो इंद्र कोपला भारी। मेघ जो कडाडिला शिळा
तां धारीं। राखिलें गोकुळ हें नखीं धरिला गिरी। निर्भय लोक-
ळ अवतरले हरी ॥४॥ कौतुक पहावया माव ब्रह्मयानें केली। वत्सें-
चोरुनियां सत्यलोकासी नेलीं। गोपाळ गाईवत्सें दोहीं ठायीं राखी-
। सुखाचा प्रेमसिंधु अनाथांची माऊली ॥५॥ तारिलें भक्तजना दैत्य
र्दाळूनि। पांडवां साह्कारी आडल्या निर्वाणीं। गुण मी काय वर्णूं
ति केवढी वाणी। विनवितो दास तुका ठाव देई चरणीं ॥६॥

॥ ५६७ ॥

दर अंगकांती मुख भाळ सुरेख। बाणली उटी अंगीं टिळा साजिरा
। मस्तकीं मुगुट कानीं कुंडलें तेज फांके। आरक्त दंत हिरे कैसे
भले निके ॥१॥ जय देवा चतुर्भुजा जय लावण्यतेजा। आरति ओं-
ळीन भवतारिया हा बोजा ॥ जय० ॥ २ ॥ उदार जुंझार हा जया
णिती श्रुति । परतल्या नेति ह्मणती तयां न कळे गति । भाट हा
तुर्मुखें अनुवाद करिती। पांगलीं साही अठरा रूप न गति ॥ जय०
३॥ ऐकोनी रूप ऐसें तुजलागीं धुंडिती। बोडके नग्न एक निराहार
ति। साधनें योग नाना तपें दारुण किती। सांडिलें सुख दिली सं-

सारा शांती ॥४॥ भरूनि माजी लोकां तिहीं नांदसि एक । कामिन
मनमोहना रूप नाम अनेक । नासती नाममात्रें भवपातकें शोक । पाउ
वंदिताती सिद्ध आणि साधक ॥५॥ उपमा द्यावयासी दुजें काय हें तुज
तत्त्वासी तत्त्वसार मूळ जालासी बीज । खेळसी बाळलीळा अवत
सहज । विनविती दास तुका कर जोडोनि तुज ॥६॥

॥ ५६८ ॥

पंढरी पुण्यभूमी भीमा दक्षिणवाहिनी । तीर्थ हें चंद्रभागा महापात
धुनी । उतरलें वैकुंठमहासुख मेदिनी ॥ १ ॥ जय देवा पांडुरंगा ज
अनाथनाथा । आरति ओंवाळीन तुह्मां लक्ष्मीकांता ॥ २ ॥ नित्य न
सोहळा हो महावाद्यांचा गजर । सन्मुख गरुड पारीं उभा जोडुनि क
मंडितचतुर्भुजा कटीं मिरवती कर ॥ ३ ॥ हरिनामकीर्तन हो आ
महाद्वारीं । नाचती प्रेमसुखें नर तेथिंच्या नारी । जीवन्मुक्त ल
नित्य पाहाती हरी ॥ ४ ॥ आषाढी कार्तिकी हो गरुडटक्यांचा भा
गर्जती नामघोषें महावैष्णववीर । पापासी रीग नाहीं असुर कांपती
॥५॥ हें सुख पुंडलिकें कसें आणिलें बापें । निर्गुण साकारलें आ
लागीं हें सोपें । ह्मणोनि चरण धरोनी तुका राहिला सुखें ॥६॥

॥ ५६९ ॥

भक्तीचिया पोटीं बोध कांकडा ज्योती । पंचप्राण जीवें भावें ओंव
आरती ॥ १ ॥ ओंवाळूं आरती माझ्या पंढरीनाथा । दोन्ही
जोडोनी चरणीं ठेवीन माथा ॥ २ ॥ काय महिमा वर्णूं आतां, सां
तें किती । कोटि ब्रह्महत्या मुख पाहातां जाती ॥३॥ राही रखुमाई दो
दों बाहीं । मयूर पिच्छचामरें ढाळिती ठायीं ठायीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे
घेउनि उन्मनती शोभा । विटेवरी उभा दिसे लावण्यगाभा ॥ ५

॥ ५७० ॥

कनकाच्या परियेळीं उजळूनी आरती । रत्नदीपशोभा कैशा पाजळ
ज्योती ॥ १ ॥ ओंवाळूं गे माये सबाह्य साजिरा । राहिरखुम
सत्यभामेच्या वरा ॥ २ ॥ मंडितचतुर्भुज दिव्य कानीं कुंडलें ।

ळाची शोभा पाहातां तेज फाकलें ॥ ३ ॥ वैजयंती माळ गळां शोभे
मंत । शंखचक्रगदापद्म आयुधें शोभत ॥ ४ ॥ सांवळा सकुमार जैसा
ळीगाभा । चरणींचीं नेपुरें वांकी गर्जती नभा ॥ ५ ॥ ओंवाळितां मन
उभें ठाकलें ठायीं । समदृष्टि समाधि तुकया लागली पायीं ॥ ६ ॥

प्रार्थना व शेजआरती.

॥ ५७१ ॥

डूनियां कर चरणीं ठेविला माथा । परिसावी विनंती[2] माझी पंढरी-
था ॥ १ ॥ अखंडित असावें[3] ऐसें वाटतें पायीं । सांडोनी संकोच ठाव
डासा देई ॥ २ ॥ असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया । कृपादृष्टी
हें मज पंढरीराया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी तुझीं वेडीं वांकडीं ।
मेंं भवपाश हातें आपुल्या तोडीं ॥ ४ ॥

॥ ५७२ ॥

ऊं वाणूं तुज विठो तुझा करूं अनुवाद । जिकडे पाहें तिकडे
र्वमय गोविंद ॥ १ ॥ आनंद रे विठोबा जाला माझे मनीं । देखिले
चनीं विटेसहित पाउले* ॥ २ ॥ न करीं तपसाधनें रे मुक्तीचे
यास । हाचि जन्मोजन्मीं गोड भक्तीचा रस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे
ह्मां प्रेमा उणें तें काई । पंढरीचा राणा सांटविला हृदयीं ॥ ४ ॥

॥ ५७३ ॥

ली कटकट गाऊं नाचों नेणतां । लाज नाहीं भय आह्मां पोटाची
ता[4] ॥ १ ॥ बैसा सिणलेती पाय रगडूं दातारा । जाणवूं द्या वारा उब जाली
रीरा ॥ २ ॥ उशिरा उशीर किती काय ह्मणावा । जननिये बाळका
प कांहीं न धरावा ॥ ३ ॥ तुझिये संगतीं आह्मी करूं कोल्हाळ ।
का ह्मणे बाळें आवघीं मिळोन गोपाळ ॥ ४ ॥

१ करूनी विनवणी पायीं ठेवीं माथा. २ विनवणी. ३ असावेंसें. ४ सांडूनी.
अभंग ५७४ यांतील तिसरें व चवथें कडवें पहा.
* येथें 'पाउल' शब्द पुल्लिंगी धरिला आहे.

॥ ५७४ ॥

आरुष शब्द बोलों मनीं न धरावें कांहीं । लडिवाळ बाळकें तूंचि आमुची आई ॥ १ ॥ देईं गे विठाबाई प्रेमभातुकें । अवघियां कवतुकें लहानां थोरां सकळां ॥ २ ॥ असो नसो भाव आह्मां तुझिया ठाया । पाहें कृपादृष्टी आतां पंढरीराया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मी तुझीं वेडीं वांकुडीं । नामें भवपाश आतां आपुलिया तोडीं ॥ ४ ॥

॥ ५७५ ॥

पावला प्रसाद आतां विठो निजावें । आपला तो श्रम कळों येतसे भावें ॥ १ ॥ आतां स्वामी सुखें निद्रा करा गोपाळा । पुरले मनोरथ जातों आपुलिया स्थळा ॥ २ ॥ तुह्मांसी जागवूं आह्मी आपुलिया चाडा । शुभाशुभ कर्मे दोष हराया पीडा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिलें उच्छिष्टाचें भोजन । नाहीं निवडिलें आह्मां आपुलिया भिन्न ॥ ४ ॥

॥ ५७६ ॥

बहुडविले जन मन जालें निश्चळ । चुकवूनि कोल्हाळ आला तुका ॥ १ ॥ पर्यंकीं निद्रा करावें शयन । रखुमाई आपण समवेत ॥ २ ॥ घेऊनियां आलों हातीं टाळ वीणा । सेवेसी चरणा स्वामीचिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां परिसावीं सादरें । बोबडीं उत्तरें पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ ५७७ ॥

नाच गाणें माझा जवळील ठाव । निरोपीन भाव होईल तो ॥ १ ॥ तुह्मां निद्रा मज आज्ञा ते स्वभावें । उतरूनी जिवें निंब लोण ॥ २ ॥ एकाएकीं बहु करीन सुस्वरें । मधुर उत्तरें आवडीनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं जगदानी उदार । फेडशील भार एक वेळे ॥ ४ ॥

॥ ५७८ ॥

आडकलें देवद्वार । व्यर्थ काय करकर ॥ १ ॥ आतां चला जाऊं घरा । नका करूं उजगरा ॥ २ ॥ देवा लागलीसे निज । येथें उभ्या काय काज ॥ ३ ॥ राग येतो देवा । तुका ह्मणे नेघे सेवा ॥ ४ ॥

॥ ५७९ ॥

उठोनियां तुका गेला निजस्थळा । उरले राउळामाजी देव ॥ १ ॥
निउल जालें सेवका स्वामीचें । आज्ञे करूनी चित्त समाधान ॥ २ ॥
पहुडलिया हरी अनंतशयनावरी । तेथें नाहीं उरी कांहीं काम ॥ ३ ॥
भवधियांस बाहेर घालूनि गेला तुका । सांगितलें लोकां निजले देव ॥ ४ ॥

॥ ५८० ॥

शब्दांचीं पैं रत्नें करूनी अळंकार । तेणें विश्वंभर पूजियेला ॥ १ ॥
भावाचे उपचारें करूनी भोजन । तेणें नारायण जेवविला ॥ २ ॥
संसारा हातीं दिलें आंचवण । मुखशुद्धी मन समर्पिलें ॥ ३ ॥ रंगलीं इंद्रियें सुरंग तांबूल । माथां तुळसीदळ समर्पिलें ॥ ४ ॥ एकभावदीप करूनी निरांजन । देऊनी आसन देहाचें या ॥ ५ ॥ न बोलेनी तुका करी चरण सेवा । निजविलें देवा माजघरीं ॥ ६ ॥

पाळणा.

॥ ५८१ ॥

जननिया बाळका रे घातलें पाळणा । पंचतत्त्वीं जडियेल्या वारतिया चहूं कोणा । अखंड जडियेल्या तया ढाळ अंगणा । वैखरी धरूनी हातीं भाव दावी खेळणा ॥१॥ निजीं रे निजीं आतां । ह्मणोनि परियें दे माता । खेळतां कष्टलासी बाळा तूं रे नेणतां । निजीं रे निजीं आतां ॥२॥ खेळतां बाहेरी रे मुल्य लोकांच्या सवें । बागुल काळतोंडा नाहीं नेतो तें ठावें । खेळतां दुश्चित्ता रे देखोनी तें न्यावें । ह्मणोनि सांगें तुज शीघ्र वचन पाळावें ॥३॥ संचित मागें तुज शुद्ध होतें सांगाती । तेणें तुज वांचविलें वेरझारिया हातीं । आणीक नेलीं मागें काय जाणों तीं किती । आलासी येथवरी थोर पुण्यें बहुतीं ॥४॥ खेळतां शुक देवा तो रे लागला पाठीं । लपाला वरुषें बारा तिये मातेचे पोटीं । रिघतां बाहेरी रे पळे घेऊनि कासोटी । तेचि परी जाली स्वामी भेणें रिघें कपाटीं ॥५॥ खेळतां चक्रवर्ती जनका लागला धाक । पडि-

ला अभिमाजी पाव जळत एक। भरलासे काप अंगीं सुख नाठवे दुःख। आपपर तेंही नाहीं देहभाव सकळीक ॥६॥ सिबीया चक्रवर्ती कव पडिली अवचिती। धीट तो न भे तया मास कापिलें हातीं। टाकिलें तयावरी खुणें गोविला अंतीं। पावला मायबाप हिरोन घेतला हातीं॥७॥ बांधलें अजामेळा वेश्यागणिका कैसी। मारिली हाक धाकें कळलें मायबापासी। घातली धांव नेटें वेगीं पावला त्यासी। हिरोनि नेलीं दोघें आपणयां तीं पासीं ॥८॥ धरूनी आठवूं रे बाळा राहें निश्चळ । खेळतां दुश्चिता रे नको जाऊं बरळ। टोंकताहे तुजलागीं दिवस लेखूनी काळ। मग नेदी आठवूं रे नेत्रीं घाली पडळ॥९॥ ऐसीं तीं कृपावंतें बाळा मोहिलें चित्त। सुस्वरें कंठ गाय मधुर आणि संगीत। तेणें तेंचि चित्त राहे होऊनियां निवांत। पावती तुका ह्मणे नाहीं विश्वास ते घात॥१०॥

ललित.

॥ ५८२ ॥

आजी दिवस जाला। धन्य सोनियाचा भला ॥१॥ जालें संताचे पंगती बरवें भोजन निगुती ॥२॥ रामकृष्णनामें। बरवीं मोहियेलीं प्रेमें ॥३॥ तुका ह्मणे आला। चवी रसाळ हा काला ॥४॥

॥ ५८३ ॥

तुह्मी तरी सांगा कांहीं। आह्मांविशीं रखुमाबाई ॥१॥ कांहीं उरलें तें ठायीं। वेगीं पाठवूनी देई ॥२॥ टोकत बैसलों देखा। इच्छीतसें श्वासा एका ॥३॥ प्रेम देउनि बहुडा जाला। तुका ह्मणे विठ्ठल बोला ॥४॥

॥ ५८४ ॥

वाट पाहें बाहे निढळीं ठेवुनियां हात। पंढरीचे वाटे दृष्टि लागलें चित्त ॥१॥ कई येतां देखें माझा मायबाप। घटिका बोटें दिवस लेखीं धरूनियां माप ॥२॥ डावा डोळा लवे उजवी स्फुरते बाहे। मन उताविळ भाव सांडुनियां देहे ॥३॥ सुखसेजे गोड चित्तीं न लगे आणीक। ना-

ठवे घर दार तान पळाली भूक ॥४॥ तुका ह्मणे धन्य दिवस ऐसा तो कोण । पंढरीचे वाटे येतां मूळ देखेन ॥५॥

॥ ५८५ ॥

तुझें दास्य करूं आणिका मागों खावया । [2]धिग् जालें जिणें माझें पंढरीराया ॥ १ ॥ काय गा विठोबा तुज आतां ह्मणावें । [3]शुभाशुभ गोड तुह्मां थोरांच्या दैवें ॥ २ ॥ संसाराचा धाक निरंतर आह्मांसी । मरण भलें परि काय अवकळा ऐसी ॥३॥ तुझे शरणागत शरण जाऊं आणिकांसी । तुका ह्मणे कैवणा लाज हें कां नेणसी ॥४॥

॥ ५८६ ॥

पुरविली आळी । जे जे केले ते ते काळीं ॥ १ ॥ माय तरी ऐसी सांगा । कृपाळुवा पांडुरंगा ॥ २ ॥ घेतलें नुतरी । उचलोनी कडियेवरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घांस । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥ ४ ॥

॥ ५८७ ॥

कथेची सामग्री । देह अवसानावरी ॥ १ ॥ नको जाऊं देऊं भंगा । गात्रें माझी पांडुरंगा ॥ २ ॥ आयुष्य करीं उणें । परि मज आवडो कीर्तन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हाणी । या वेगळी मना नाणीं ॥ ४ ॥

॥ ५८८ ॥

गळित जाली काया । हेंचि लळित पंढरीराया ॥ १ ॥ आलें अवसानापासीं । रूप राहिलें मानसीं ॥ २ ॥ वाइला कळस । तेथें स्थिरावला रस ॥३॥ तुका ह्मणे गोड जालें । नारायणीं पोट धालें ॥४॥

॥ ५८९ ॥

रत्नजडित सिंहासन । वरी बैसले आपण ॥ १ ॥ कुंचे ढळती दोहीं बाहीं । जवळी रखुमाई राही ॥२॥ नाना उपचारीं । सिद्धि वोळगती कामारी ॥३॥ हातीं घेऊनी पादुका । उभा बंदिजन तुका ॥ ४ ॥

---

१ मागूं आणिका खावया. २ धीग जिणें जालें. ३ शुभाशुभ कर्मे तुह्मां थोरांच्या नांवें. ४ मरणें भलतें. ५ लाज हे कां कोणा.

॥ ५९० ॥

हिरा शोभला कोंदणीं । जडित माणिकांची खाणी ॥ १ ॥ तैसा दिसे नारायण । मुख सुखाचें मंडण ॥२॥ कोटि चंद्रलीळा । पूर्णिमेच्या पूर्ण कळा ॥३॥ तुका ह्मणे दृष्टि धाये । परतोनि माघारी ते न ये ॥ ४ ॥

॥ ५९१ ॥

पतित पतित। परि मी त्रिवाचा पतित ॥१॥ परि तूं आपुलिया सत्ता। मज करावें सरता ॥२॥ नाहीं चित्तशुद्धि। स्थिर पायांपाशीं बुद्धि ॥३॥ अपराधाचा केलों । तुका ह्मणे किती बोलों ॥ ४ ॥

॥ ५९२ ॥

उभारिला हात । जगीं जाणविली मात ॥ १ ॥ देव बैसले सिंहासनीं आल्या याचका होय धनी॥ २॥ एकाच्या कैवाडें । उगवे बहुतांचें कोडें ॥ ३ ॥ दोहीं ठायीं तुका । नाहीं पडों देत चुका ॥ ४ ॥

॥ ५९३ ॥

देव ते संत देव ते संत । निमित्य त्या प्रतिमा ॥१॥ मी तों सांगतसें भावें । असो ठावें सकळां ॥ २ ॥ निराकारी ओस दिशा । येथें इच्छा पुरतसे ॥३॥ तुका ह्मणे रोकडें केणें । सेवितां येणें पोट धाय ॥४॥

॥ ५९४ ॥

न कळे माव मुनि मागे एकी अंतुरी । साठी संवत्सरा जन्म तया उदरीं । कैसा आकळे गे माये चपळ वो।त्रिभुवनव्यापक हरि सकळ वो ॥२॥ हनुमंता भेटी गर्व हरिला दोहींचा। गरुडा विटंबना रूपा सत्यभामेच्या॥ ३ ॥ द्रौपदीचा भेद पुरविला समर्थीं। ऋषि फळवनीं देंठीं लावितां ठायीं ॥ ४ ॥ अर्जुनाच्या रथीं कपि स्तंभीं ठेविला। दोहीं पैज तेथें गर्व हरी दादुला ॥५॥ भाव भक्ति सत्त्वगुण जाला दुर्जना।तुका ह्मणे सकळां छंदें खेळे आपणा६॥

॥ ५९५ ॥

उदारा कृपाळा अगा देवांच्या देवा । तुजसवें पण आतां आमुचा दावा ॥ १ ॥ कैसा जासी सांग आतां मजपासूनी। केलें वाताहात दिलें संसारा पाणी ॥ २ ॥ अवघीं आवरूनी तुझे लाविलीं पाठीं।

आतां त्या विसर सोहंकोहंमच्या गोष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां च-रणीं घातली मिठी । पडिली ते पडो तुह्मां आह्मांसी तुटी ॥ ४ ॥

॥ ५९६ ॥

जाली होती काया । बहु मळिन देवराया ॥ १ ॥ तुमच्या उजळली नामें । चित्त प्रक्षाळिलें प्रेमें ॥ २ ॥ अनुतापें झाला झाडा । प्रारब्धाचा केला तोडा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देह पायीं । ठेवूनि झालों उतराई ॥ ४ ॥

॥ ५९७ ॥

आजी आनंदु रे एकी परमानंदु रे । जया श्रुति नेति नेति ह्मणती गोविंदु रे ॥ १ ॥ विठोबाचीं वेडीं आह्मां आनंदु सदा । गाऊं नाचों वाहूं टाळी रंजवूं गोविंदा ॥ २ ॥ सदा सण सांत आह्मां नित्य दिवाळी । आनंदें निर्भर आमचा कैवारी बळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जन्ममरणांचा धाक । संत सनकादिक तें आमचें कवतुक ॥ ४ ॥

॥ ५९८ ॥

प्राणिया एक बीजमंत्र उच्चारीं । प्रतिदिनीं रामकृष्ण ह्मण कां मुरारि ॥ १ ॥ हेंचि साधन रे तुज सर्व सिद्धीचें । नाम उच्चारीं गोपाळाचें वाचे ॥ २ ॥ उपास पारणें न लगे वनसेवन । न लगे धूम्रपान पंचाग्निसाधन ॥ ३ ॥ फुकाचें सुखाचें कांहीं न वेचे भांडार । कोटी यज्ञांपरिस तुका ह्मणे हें सार ॥ ४ ॥

॥ ५९९ ॥

विठ्ठल कीर्तनाचे अंतीं । जय जय हरी जे ह्मणती ॥ १ ॥ तेंचि सुकृताचें फळ । वाचा रामनामें निखळ ॥ २ ॥ बैसोनी हरिकथेसी । होय सावध चित्तासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचा जन्म । सुफळ जाला भवक्रम ॥ ४ ॥

॥ ६०० ॥

न चलवे पंथ वेच नसतां पालवीं । शरीर विटंबिलें वाटे भीक मागावी ॥ १ ॥ न करीं रे तैसें आपआपणां । नित्य राम राम तुह्मी सकळ ह्मणा ॥ २ ॥ राम ह्मणवितां रांडा पोरें निरविशी । पडसी यमा-

हातीं जाचविती चौऱ्याशी ॥ ३ ॥ मुखीं नाहीं राम तोही आत्महत्यारा । तुका ह्मणे लाज नाहीं तया गंव्हारा ॥ ४ ॥

॥ ६०१ ॥

थडियेसी निघतां पाषाणांच्या सांगडी । बुडतां मध्यभागीं तेथें कोण घाली उडी ॥ १ ॥ न करीं रे तैसें आपआपणिया । पतंग जाय वांयां जीवें ज्योती घालूनियां ॥ २ ॥ सावधपणें सोमल वाटी भरोनियां प्याला । मरणा अंतीं वैद्य बोलाविती गहिला ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं ठायींचाचि विचार । जंव नाहीं पातला यमाचा किंकर ॥ ४ ॥

नामपर अभंग.

॥ ६०२ ॥

नामसंकीर्तन साधन पैं सोपें । जळतील पापें जन्मांतरें ॥ १ ॥
न लगे सायास जावें वनांतरा । सुखें येतो घरा नारायण ॥ २ ॥
ठायींच बैसोनि करा एकचित्त । आवडी अनंत आळवावा ॥ ३ ॥
रामकृष्णहरिविठ्ठलकेशवा । मंत्र हा जपावा सर्वकाळ ॥ ४ ॥
याविण असतां आणीक साधन । वाहातसें आण विठोबाची ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे सोपें आहे सर्वांहूनि । शाहाणा तो धणी घेतो तेथें ॥ ६ ॥

॥ ६०३ ॥

नाम उच्चारितां कंठीं । पुढें उभा जगजेठी ॥ १ ॥ ऐसें धरोनियां ध्यान । मनें करावें चिंतन ॥ २ ॥ ब्रह्मादिकांच्या ध्याना नये । तो हा कीर्तनाचे सोये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सार घ्यावें । मनें हरिरूप पाहावें ॥ ४ ॥

॥ ६०४ ॥

नाम घेतां उठाउठीं । होय संसारासी तुटी ॥ १ ॥ ऐसा लाभ बांधा गांठी । विठ्ठलपायीं पडे मिठी ॥ २ ॥ नामापरतें साधन नाहीं । जें तूं करिशी आणिक कांहीं ॥ ३ ॥ हाकारोनि सांगे तुका । नाम घेतां राहों नका ॥ ४ ॥

॥ ६०५ ॥

नाम तारक भवसिंधु । विठ्ठल तारक भवसिंधु ॥ १ ॥ नामधारक तया अरि मित्रु । समता त्यागुनियां क्रोधु ॥ २ ॥ नामधारक तया । कदापि न घडे विषयाचा बाधु ॥ ३ ॥ ज्या नामें तरले शुकादिक । नारद संत मुनिजन साधु ॥ ४ ॥ जाणूनियां जे नसरें । ते नेणती जैसा गज अंधु ॥५॥ सहज तुकया । नामचि जपतां स्वरूपीं वेधु ॥ ६ ॥

॥ ६०६ ॥

नाम पावन पावन । त्याहून पवित्र आहे कोण ॥ १ ॥ शिव हालाहालें तापला । तोही नामें शीतळ जाला ॥ २ ॥ शिवास नामाचा आधार । केला कळिकाळ किंकर ॥ ३ ॥ मरण जालें काशीपुरी । तेथें नामचि उद्धरी ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे अवघीं चोरें । एक हरिनाम सोइरें ॥५॥

॥ ६०७ ॥

नामाचा डांगोरा फिरवीं घरोघरीं । ह्मणा हरी हरी सर्व भावें ॥ १ ॥
नामें हरती कर्में वैकुंठींची पै वस्ति । संनिध श्रीपति सदोदित ॥ २ ॥
नामाचा महिमा बहुतां कळला । नामें उद्धरिला अजामेळ ॥ ३ ॥
गजेंद्राची स्थिति पुराणीं बोलती । नामेंचि श्रीपति पावलासे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नाम घेतां मुक्ति आहे । नामें सर्व पाहें आकळिलें ॥ ५ ॥

॥ ६०८ ॥

नाम घेतां न लगे मोल । नाममंत्र नाहीं खोल ॥ १ ॥ दोंचि अक्षरांचें काम उच्चारावें राम राम ॥ २ ॥ नाहीं वर्णधर्मयाती । नामीं अवघींचि सरतीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । चैतन्य निजधाम ॥ ४ ॥

॥ ६०९ ॥

नामें स्नानसंध्या केलें क्रियाकर्म । त्याचा भवश्रम निवारला ॥ १ ॥
आणिकें दुरावलीं करितां खटपट । वाउगे बोभाट वर्मीविण ॥ २ ॥
रामनामीं जिहीं धरिला विश्वास । तिहीं भवपाश तोडियेले ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे केलें कळिकाळ ठेंगणें । नामसंकीर्तनें भाविकांनीं ॥ ४ ॥

॥ ६१० ॥

हरि ह्मणतां गति पातकें नासती । कळिकाळ कांपती हरि ह्मणतां ॥१॥
हरि ह्मणतां भुक्ति हरि ह्मणतां मुक्ति । चुके यातायाती हरि ह्मणतां ॥२॥
तपें अनुष्ठानें न लगती साधनें । तुटती बंधनें हरि ह्मणतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भावें जपा हरिचें नाम । यम काळमय शरण तुह्मां ॥४॥

॥ ६११ ॥

लागोनियां पायां विनवितों तुह्माला । करें टाळी बोला मुखें नाम ॥१॥
विठ्ठल विठ्ठल ह्मणा वेळोवेळां । हा सुखसोहळा स्वर्गीं नाहीं ॥ २ ॥
कृष्ण विष्णु हरि गोविंद गोपाळ । मार्ग हा प्रांजळ वैकुंठींचा ॥ ३ ॥
सकळांसीं येथें आहे अधिकार । कलयुगीं उद्धार हरिनामें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नामापाशीं चारी मुक्ति । ऐसें बहुग्रंथीं बोलियेलें ॥ ५ ॥

॥ ६१२ ॥

थाळागीं आवडी ह्मणा राम कृष्ण । जोडा नारायण सर्वकाळ ॥ १ ॥
सोपें हें साधन लाभ येतो घरा । वाचेसी उच्चारा राम हरि ॥ २ ॥
न लगतां कष्ट न लगे सायास । करावा अभ्यास विठ्ठलाचा ॥ ३ ॥
न लगे तप तीर्थ करणें महादान । केल्या एक मन जोडे हरि ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कांहीं न वेचितां धन । जोडे नारायण नामासाठीं ॥ ५ ॥

॥ ६१३ ॥

रामनामाचे पवाडे । अखंड ज्याची वाचा पढे ॥ १ ॥ धन्य तो एक
संसारी । रामनाम जो उच्चारी ॥ २ ॥ रामनाम गर्जे वाचा । काळ आज्ञा-
धारक त्याचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रामनामीं । कृतकृत्य जालों आह्मी ॥ ४ ॥

॥ ६१४ ॥

नाम घेतां वांयां गेला । ऐसा कोणें आईकिला ॥ १ ॥ सांगा विनवितों
तुह्मांसी । संत महंत सिद्ध ऋषी ॥ २ ॥ नामें तरला नाहीं कोण । ऐसा
द्यावा निवडून ॥ ३ ॥ सलगीच्या उत्तरा । तुका ह्मणे क्षमा करा ॥४॥

॥ ६१५ ॥

सांरासार विचार करा उठाउठी । नाम धरा कंठीं विठोबाचें ॥ १ ॥
सयाच्या चिंतनें निरसेल संकट । तराल दुर्घट भवसिंधु ॥ २ ॥
जन्मोनियां कुळीं वाचे स्मरे राम । धरी ह्याचि नेम अहर्निशीं ॥३॥
तुका ह्मणे कोटी कुळें तीं पुनीत । भावें गातां गीत विठोबाचें ॥४॥

॥ ६१६ ॥

कामांमध्यें काम । कांहीं ह्मणा रामराम । जाइल भवश्रम । सुख होईल दुःखाचें ॥१॥ कळों येईल अंतकाळीं । प्राणप्रयाणाचे वेळीं । राहाती निराळीं । रांडापोरें सकळ ॥२॥ जीतां जीसी जैसातैसा । पुढें आहे रे बोळसा । उगवुनि फांसा । काय करणें तें करीं ॥३॥ केलें होतें याचि जन्में । अवघें विठोबाच्या नामें । तुका ह्मणे कर्मे । जाळोनियां तरसी ॥४॥

॥ ६१७ ॥

ब्राह्मणा न कळे आपुलें तें वर्म । गंवसे परब्रह्म नामें एका ॥ १ ॥
लहानथोरासी करितों प्रार्थना । दृढ नारायणा मनीं धरा ॥२॥ सर्वांप्रति माझी हेचि असे विनंती । आठवा श्रीपती मनामाजी ॥ ३ ॥
केशव नारायण करितां आचमन । तेचि संध्या स्नान कर्म क्रिया ॥४॥
नामें करा नित्य भजन भोजन । ब्रह्मकर्म ध्यान याचे पायीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे हेंचि निर्वाणींचें शस्त्र । ह्मणोनि सर्वत्र स्मरा वेगीं ॥ ६ ॥

॥ ६१८ ॥

जयजय ह्मणा राम । हातें टाळी वाचे नाम ॥ १ ॥ आटाआटी नाहीं ज्यास । न वेचे मोल न पड़े खांस ॥ २ ॥ आपण ह्मणे आणिकां हातीं । यज्ञादिकीं नये ते गति ॥३॥ आसन भोजन करितां काम । ध्यानसमाधि ह्मणतां राम ॥ ४ ॥ मंत्र जपा हाचि सार । वर्णा याती जयजयकार ॥५॥ ह्मणतां राम ह्मणे तुका । वेळोवेळां चुकों नका ॥६॥

॥ ६१९ ॥

कळे न कळे त्यां धर्म । ऐकां सांगतों रे वर्म । माझ्या विठोबाचें नाम । अटाहासें उच्चारा ॥१॥ तो या दाखवील वाटा । जया पाहिजे

त्या नीटा । कृपावंत मोटा । पाहिजे तो कळवळा ॥२॥ पुसतां चुका होतो वाटा । सवें बोळावा गोमटा । मोडों नेदी कांटा । घेऊं सौटा चोरासी ॥३॥ तुका ह्मणे मोल । न लगे द्यावें वेचा बोल । विठ्ठल विठ्ठल । ऐसा छंद मनासी ॥४॥

॥ ६२० ॥

विठ्ठल विठ्ठल येणें छंदें । ब्रह्मानंदें गर्जावें ॥ १ ॥ वाये टाळ टाळ्याटाळी । होय होळी विघ्नांची ॥ २ ॥ विठ्ठल आदि अवसानीं । विठ्ठल मनीं स्मरावा ॥३॥ तुका ह्मणे विठ्ठलवाणी । वदा कानीं आईका ॥४॥

॥ ६२१ ॥

ऐसे पुढती मिळतां आतां । नाहीं सत्ता स्वतंत्र ॥१॥ ह्मणउनि फावलें तें घ्यावें । नाम गावें आवडी ॥ २ ॥ संचित प्रारब्ध गाढें । धांवे पुढें क्रियमाण ॥३॥ तुका ह्मणे घुबडा ऐसें । जन्म सरिसें शुकराचें ॥४॥

॥ ६२२ ॥

तया घडले सकळ नेम । मुखीं विठोबाचें नाम ॥ १ ॥ कांहीं न लगे सिणावें । आणिक वेगळाल्या भावें ॥२॥ वाचे उच्चारावें । रामकृष्ण गोविंदा ॥३॥ फळ पावाल अवलिळा । भोग वैकुंठ सोहळा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या नांवें । तोचि होइजे स्वभावें ॥५॥

॥ ६२३ ॥

पडतां जड भारी । दासीं आठवावा हरी ॥ १ ॥ मग तो होऊं नेदी सीण । आड घाली सुदर्शन ॥ २ ॥ नामाच्या चिंतनें । बारा वाटा पळती विघ्नें ॥३॥ तुका ह्मणे प्राण । करा देवासी अर्पण ॥४॥

॥ ६२४ ॥

जन्मा येऊनि कां रे निदसुरा । जायें भेटी वरा रखुमाईच्या ॥ १ ॥ पाप ताप दैन्य जाईल सकळ । पावसी अढळ उत्तम तें ॥ २ ॥ संतमहंतसिद्धहरिदासदाटणी । फिटती पारणीं इंद्रियांचीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तेथें नामाचा गजर । फुकाची अपार लुटी येई ॥ ४ ॥

॥ ६२५ ॥

उभाउभी फळ । अंगीं मंत्राचे या बळ ॥१॥ ह्मणा विठ्ठल विठ्ठल । गोड आणि स्वल्प बोल ॥ २ ॥ कळिकाळाची बाधा । नव्हे उच्चारितां सदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रोग । वारे भवा ऐसा भोग ॥ ४ ॥

॥ ६२६ ॥

ब्रह्मरस घेई काढा । जेणें पीडा वारेल ॥१॥ पथ्य नाम विठोबाचें । आणीक वाचे न सेवीं ॥२॥ भवरोगाऐसें जाय । आणीक काय क्षुल्लकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नव्हे बाधा । अणीक कदा भूतांची ॥ ४ ॥

॥ ६२७ ॥

भक्तिभाव आह्मी बांधिलासे गांठीं । सादावितों हाटीं घ्या रे कोणी ॥१॥ सुखाचिया पेंठे घातला दुकान । मांडियेलें वान रामनाम ॥ २ ॥ सुखाचें फुकाचें सकळांचें सार । तरावया पार भवसिंधु ॥ ३ ॥ मागें भाग्यवंत जाले थोर थोर । तिहीं केला फार हाचि सांटा ॥४॥ खोटें कुडें तेथें नाहीं घातपात । तुका ह्मणे चित्त शुद्ध करीं ॥ ५ ॥

॥ ६२८ ॥

स्वल्प वाट चला जाऊं । वाचे गाऊं विठ्ठल ॥ १ ॥ तुह्मी आह्मी खेळीमेळीं । गदारोळी आनंदें ॥ २ ॥ ध्वजा कुंचे गरुडटके । शृंगार निके करोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि नीट । जवळी वाट वैकुंठा ॥४॥

॥ ६२९ ॥

संध्या कर्म ध्यान जप तप अनुष्ठान । अवघें घडे नाम उच्चारितां । न वेचे मोल कांहीं लगती न सायास । तरी कां आळस करिसी ह्मणी ॥ १ ॥ ऐसें हें सार कां नेघेसी फुकाचें । काय तुझें वेचे मोल तया ॥ २ ॥ पुत्रस्नेहें शोक करी अजामेळ । तंव तो कृपाळ जवळी उभा । अनाथांच्या नाथें घातला विमानीं । नेला उचलूनि परलोका ॥ ३ ॥ अंतकाळीं गणिका पक्षियाच्या छंदें । राम राम उच्चारिलें । तंव त्या दिनानाथा कृपा आली । त्यानें तियेसि वैकुंठा नेलें ॥ ४ ॥

अवचिता नाम आलिया हे गती । चिंतितां चित्तीं जवळी असे ।
तुका ह्मणे भावें स्मरतां राम राम । कोण जाणे तये दशे ॥ ५ ॥

॥ ६३० ॥

सरळीं हीं नामें उच्चारावीं सदा । हरि बा गोविंदा रामकृष्ण ॥१॥
पुण्य पर्वकाळ तीर्थेंही सकळ । कथा सिंधुजळ न्हाऊं येती ॥ २ ॥
अवघेचि लाभ बैसलिया घरा । येती भाव धरा एके ठायीं ॥ ३ ॥
सेळ्या मेंढ्या गाई सेवा घेती ऐसी। कामधेनु तैसी नव्हे एक ॥४॥
तुका ह्मणे सुखें पाविजे अनंता । हें वर्म जाणतां सुलभचि ॥ ५ ॥

॥ ६३१ ॥

ऐसी जोडी करा राम कंठीं धरा । जेणें चुके फेरा गर्भवास ॥ १ ॥
नासिवंत आटी प्रियापुत्रधन । बीज ज्याचा सीण तेंचि फळ ॥ २ ॥
नाव घड करा सहस्त्रां नामांची । जे भवसिंधूची थडी पावे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काळा हाणा तोंडावरी । भाता भरा हरिरामबाणीं ॥ ४ ॥

॥ ६३२ ॥

सेवा ते आवडी उच्चारावें नाम । भेदाभेदकाम निवारूनि ॥ १ ॥
न लगे हालावें चालावें बाहेरी । अवघेंचि घरीं बैसलिया ॥ २ ॥
देवार्चीच नामें देवाचिये शिरीं । सर्व अळंकारीं समर्पावीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आहे भावेंचि संतोषी । वसे नामापाशीं आपुलिया ॥ ४ ॥

॥ ६३३ ॥

रामकृष्णनाम मांडीं पांवोळी। तेणें होईल होईल होळी पापा धुनी ॥१॥
ऐसा मना छंद लावीं रे अभ्यास । जया नाहीं नास ब्रह्मरसा ॥२॥
जोडी तरी ऐसी करावी न सरे । पुढें आस नुरे मागुताली ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसें भरा कांहीं मनीं । यातायाती खाणीं चुकतील ॥ ४ ॥

॥ ६३४ ॥

गायें नाचें वाहें टाळी । साधन कळी उत्तम हें ॥ १ ॥ काय जाणों
तरले किती । नाव आइती या बैसा ॥ २ ॥ सायासाचें नाहीं काम ।
घेतां नाम विठोबाचें ॥३॥ तुका ह्मणे निर्वाणींचें । शस्त्र साचें हें एक ॥४॥

॥ ६३५ ॥

नाशवंत देह नासेल हा जाणा । कां रे उच्चाराना वाचे नाम ॥१॥ नामेंचि तारिले कोट्यान हे कोटी । नामें हे वैकुंठीं बैसविले ॥ २ ॥ नामापरतें सार नाहीं त्रिभुवनीं । तें कां तुह्मी मनीं आठवाना ॥३॥ तुका ह्मणे नाम वेदांसी आगळें । तें दिलें गोपाळें फुकासाटीं ॥ ४ ॥

॥ ६३६ ॥

अग्न तापलिया कायाचि होमे । तापत्रयें संतप्त होती ॥ संचित क्रियमाण प्रारब्ध तेथें । न चुके संसारस्थिति ॥ राहाटघटिका जैसी फिरतांचि राहिली । भरली जाती एके रितीं ॥ साधीं हा प्रपंच पंचाय अग्न । तेणें पावसील निजशांती रे ॥ १ ॥ नारायणनाम नारायणनाम । नित्य करीं काम जिव्हामुखें ॥ जन्मजराव्याधि पापपुण्य तेथें । नासती सकळही दु:खें रे ॥ २ ॥ शीत उष्ण वन सेवितां कपाट । आसनसमाधि साधीं ॥ तप तीर्थ दान व्रत आचरण । यज्ञ नाना मन बुद्धी ॥ भोगाभोग तेथें न चुकती प्रकार । जन्मजरादु:खव्याधि ॥ साहोनि काम क्रोध अहंकार । आश्रमीं अविनाश साधीं रे ॥ ३ ॥ घोकितां अक्षर अभिमानविधि । निषेध लागला पाठी ॥ वाद करितां निंदा घडती दोष । होत वज्रलेपो भविष्यति ॥ दूषणाचें मूळ भूषण तुका ह्मणे । सांडीं मिथ्या खंती ॥ रिघोनि संतां शरण सर्वभावें । राहें भलतिया स्थिती रे ॥ ४ ॥

॥ ६३७ ॥

जवळी मुखापाशीं । असतां नेघे अहर्निशीं ॥ १ ॥ भवनिर्दाळण नाम । विठ्ठल विठ्ठल नासी काम ॥ २ ॥ सुखाचें शेजार । करूं कां नावडे घर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठेवा । कां हा न करीचि बरवा ॥ ४ ॥

॥ ६३८ ॥

काय नव्हे केलें । एका चिंतितां विठ्ठलें ॥ १ ॥ सर्वसाधनांचें सार । भवसिंधु उतरी पार ॥ २ ॥ योगयागतपें । केलीं तयानें अमुपें ॥३॥ तुका ह्मणे जपा । मंत्र त्रिअक्षरी सोपा ॥ ४ ॥

॥ ६३९ ॥

चाल केलासी मोकळा । बोल विठ्ठल वेळोवेळां ॥ १ ॥ तुज पापचि नाहीं ऐसें । नाम घेतां जवळी वसे ॥ २ ॥ पंच पातकांच्या कोडी । नामें जळतां न लगे घडी ॥ ३ ॥ केलीं मागें नको राहों । तुज जमान आह्मी आहों ॥४॥ करीं तुज जीं करवती । आणिक नामें घेऊं किती ॥५॥ तुका ह्मणे काळा । रीग नाहीं निघती ज्वाळा ॥६॥

॥ ६४० ॥

युक्ताहार न लगे आणिक साधनें । अल्प नारायणें दाखविलें ॥ १ ॥ कलियुगामाजी करावें कीर्तन । तेणें नारायण देइल भेटी ॥ २ ॥ न लगे हा लौकिक सांडावा वेव्हार । घ्यावें वनांतर भस्म दंड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज आणिक उपाव । दिसती ते वाव नामाविण ॥ ४ ॥

॥ ६४१ ॥

फुकाचें तें लुटा सार । व्हा रे अमर सदैव ॥ १ ॥ नाहीं गर्भवास पुढती । डोंगर जळती दोषांचे ॥२॥ उदंड भावें उदंड घ्यावें । नाम गावें आवडी ॥३॥ तुका ह्मणे घरिच्या घरीं । देशा उरीं न सीणीजे ॥४॥

॥ ६४२ ॥

चारी वेद जयासाठीं । त्याचें नाम धरा कंठीं ॥ १ ॥ न करीं आणीक साधन । कष्टसी कां वांयांविण ॥२॥ अठरा पुराणांचे पोटीं । नामाविण नाहीं गोठी ॥३॥ गीता जेणें उपदेशिली । ते ही विटेवरी माउली ॥४॥ तुका ह्मणे सार धरीं । वाचे हरिनाम उच्चारीं ॥ ५ ॥

॥ ६४३ ॥

फळकट तो संसार । येथें सार भगवंत ॥१॥ ऐसें जागवितों मना । सरसें जनासहित ॥ २ ॥ अवघें निरसूनि काम । घ्यावें नाम विठोबाचें ॥३॥ तुका ह्मणे देवाविण । केला सीण तो मिथ्या ॥ ४ ॥

॥ ६४४ ॥

न कळे तें कळों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ १ ॥
न दिसे तें दिसों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ २ ॥

न बोलों तें बोलों येईल उगलें । नामें या विठ्ठलें एकाचिया ॥ ३ ॥ न भेटे तें भेटों येईल आपण। करितां चिंतन विठोबाचें ॥ ४ ॥ अलभ्य तो लाभ होईल अपार । नाम निरंतर ह्मणतां वाचे ॥ ५ तुका ह्मणे आसक्त जीव सर्वभावें । तरतील नांवें विठोबाच्या ॥ ६ ॥

॥ ६४५ ॥

गर्जत जावें नामावळी । प्रेमें टाळी वाहोनि ॥ १ ॥ येणें सुखें पुढती धांवे । भेटी सर्वे गोपाळा ॥ २ ॥ लोटांगण घाला तळीं । वंदा धुळी संतांची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठ्ठल लाहो । ऐसा बाहो उभारा ॥ ४ ॥

॥ ६४६ ॥

उमटती वाणी । वाटे नामाचिया ध्वनी ॥ १ ॥ बरें सेवन उपकारा। द्यावें घ्यावें या उत्तरा ॥ २ ॥ सरळ आणि मृद । कथा पाहावी ते ऊर्ध्व ॥ ३ ॥ गात जात तुका । ह्याचि उपदेश आइका ॥ ४ ॥

॥ ६४७ ॥

समुद्रवळयांकित पृथ्वीचें दान । करितां समान नये नामा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि कोणी न करावा आळस। ह्मणा रात्रीदिवस रामराम ॥२॥ सकळही शास्त्रें पठण करितां वेद। सरी नये गोविंदनामें एकें ॥ ३ ॥ सकळही तीर्थें प्रयाग काशी । करितां नामाशीं तुळेति ना ॥ ४ ॥ कर्वतीं कर्मरीं देहासी दंडण । करितां समान नये नामा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे ऐसा आहे श्रेष्ठाचार । नाम हेंचि सार विठोबाचें ॥ ६ ॥

॥ ६४८ ॥

हित तें हें एक राम कंठीं राहे । नाठविती देहभाव देहीं ॥ १ ॥ ह्याचि एक धर्म निज बीजवर्म । हेंचि जाळी कर्मं केलीं महा ॥ २ ॥ चित्त राहे पायीं रूप बैसे डोळां । जीवें कळवळा आवडीचा ॥ ३ ॥ अखंड न खंडे अभंग न भंगे । तुका ह्मणे गंगे मिळणी सिंधु ॥ ४ ॥

॥ ६४९ ॥

न पालटे एक । भोळा भक्तचि भाविक ॥ १ ॥ येरां नास आहे पुढें ।

पुण्य सरतां उघडें ॥२॥ नेणे गर्भवास । एक विष्णूचाचि दास ॥३॥
तुका ह्मणे खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥ ४ ॥

॥ ६५० ॥

काय देवें खातां घेतलें हातींचें । आलें हें तयाचें थोर भय ॥ १ ॥
ह्मणतां गजरें राम एकसरें । जळती पापें थोरें भयधाकें ॥ २ ॥ काय
खोळंबले हात पाय अंग । नाशिलें हें सांग रूप काय ॥ ३ ॥
कोण लोकीं सांग घातला बाहेरी । ह्मणतां हरि हरि तुका ह्मणे ॥ ४॥

॥ ६५१ ॥

अनेक दोषांचे काट । जे जे गादले निघोंट । होती हरिनामें चोखट ।
क्षण एक न लगतां ॥१॥ तुह्मी हरि ह्मणा हरि ह्मणा । महादोषांचे
छेदना ॥ २ ॥ अतिप्रीतीचा बांधला । नष्ट चांडाळीं रतला । क्षण न
लगतां नेला । वैकुंठासी हरि ह्मणतां ॥ ३ ॥ अनंत दोषाचें मूळ ।
झालें वाल्मीका सबळ । जाला हरिनामें निर्मळ । गंगाजळ पैं जैसा ॥४॥
हरि ह्मणतां तरले । महादोषी गणिकें नेलें । कुंटणी भिली उद्धरिलें ।
वैकुंठासी हरि ह्मणतां ॥ ५ ॥ हरिविण जन्म नको वांयां । जैसी
दर्पणींची छाया । ह्मणोनि तुका लागे पायां । शरण तया हरीसी ॥६॥

॥ ६५२ ॥

न धरी प्रतिष्ठा कोणाचीही यम । ह्मणतां कां रे राम लाजा ह्मणी ॥ १ ॥
सांपडे हातींचें सोडवील काळा । तो कां वेळोवेळां नये वाचे ॥ २ ॥
कोण लोक जो हा सुटला तो एक । गेले कुंभपाक रवरवांत ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हित तीं ह्मणा विठ्ठल । न ह्मणे तो भोगील कळेल तें ॥ ४ ॥

॥ ६५३ ॥

झाडें वोरपोनि खाऊनियां पाला । आठवी विठ्ठला वेळोवेळां ॥ १ ॥
वल्कलें नेसुनि चिंधीया वेढूनी । सांडी जवळुनी देहभान ॥ २ ॥
लोकमान वमनासमान मानणें । एकांतीं राहणें विठोसाठीं ॥ ३ ॥
सहसा करूं नये प्रपंचीं सौजन्य । सेवावें अरण्य एकांतवास ॥ ४ ॥
ऐसा हा निर्धार करी जो मनाचा । तुका ह्मणे त्याचा पांग फिटे ॥५॥

॥ ६५४ ॥

झांकूनियां नेत्र काय जपतोसी । जों नाहीं मानसीं प्रेमभाव ॥ १ ॥
रामराम ह्मणा उघड मंत्र जाणा । चुकती यातना गर्भवास ॥ २ ॥
मंत्र यंत्र संध्या करिसी जडीबुटी । तेणें भूतसृष्टी पावसील ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐक सुंदर मंत्र एक । भवसिंधुतारक रामनाम ॥ ४ ॥

॥ ६५५ ॥

काय सुख आहे वाउगें बोलतां । ध्यातां पंढरीनाथा कष्ट नाहीं ॥ १ ॥
सर्वकाळ वाचे उच्चारितां हरि । तया सुखा सरी पाड नाहीं ॥ २ ॥
रामकृष्णरंगीं रसना रंगली । अमृताची उकली नाम तुझें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धन्य तयाचें वदन । जया नारायण ध्यानीं मनीं ॥ ४ ॥

॥ ६५६ ॥

संसारी असतां हरिनाम घेसी । तरीच उद्धरसी पूर्वजेंसी ॥ १ ॥
अवघींच इंद्रियें न येतील कामा । जिव्हे रामनामा उच्चारीं वेगीं ॥ २ ॥
शरीरसंपत्ति नव्हे रे आपुली । भ्रांतीची साउली अवघी व्यर्थ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सार हरिनाम उच्चार । येऱ्हवी येरझार हरीविण ॥ ४ ॥

॥ ६५७ ॥

गाबाळाचे ग्रंथीं कां रे पडां सदा । मिथ्या भेदवादा वागवितां ॥ १ ॥
संसारगाबाळीं पडसी निखळ । जालासी तूं खळ तेणें मार्गें ॥ २ ॥
साधनसंकटीं गुंतसी कासया । व्यर्थ गा अपायामाजी गुंती ॥ ३ ॥
निर्मळ फुकाचें नाम गोविंदाचें । अनंतजन्मांचे फेडी मळ ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नको करूं कांहीं कष्ट । नाम वाचे स्पष्ट हरि बोलें ॥ ५ ॥

॥ ६५८ ॥

विठोबाचें नाम ज्याचे मुखीं नित्य । त्या देखिल्या पतित उद्धरती ॥ १ ॥
विठ्ठलविठ्ठल भावें ह्मणे वाचे । तरी तो काळाचे दांत ठेंसी ॥ २ ॥

---

१ नेत्र झांकोनियां. २ भावप्रेम. ३ उघडा मंत्र जाणा रामकृष्ण ह्मणा. ४ तुटती. ५ मंत्र तंत्र कांहीं. ६ सार तुका जपे बीजमंत्र. ७ रामकृष्ण.

बहुत तारिले सांगों किती आतां। ऐसा कोणी दाता दुजा नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे म्यां ही ऐकोनियां कीर्ती। धरिला एकांतीं हृदयामाजी ॥४॥

॥ ६५९ ॥

विषा केला ठोबा। ह्मणोनि नांव तो विठोबा ॥ १ ॥ कां रे नेणां त्याचें नांव। काय वेदासि नाहीं ठाव ॥ २ ॥ शेष स्तुती प्रवर्तला। जिव्हा चिरूनि पलंग जाला ॥३॥ तुका ह्मणे सत्ता। ज्याची काळाचिये माथा ॥४॥

॥ ६६० ॥

काळ सार्थक केला त्यांणीं। धरिला मनीं विठ्ठल ॥ १ ॥ नाम वाचे श्रवण कीर्ति। पाउलें चित्तीं समान ॥२॥ कीर्तनाचा समारंभ। निर्दंभ सर्वदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्वरूपसिद्धि। नित्य समाधि हरिनामीं ॥ ४ ॥

॥ ६६१ ॥

विटेवरी समचरण। तो हा रुक्मिणीरमण ॥ १ ॥ वेदशास्त्रा माहेर केले दासा उपकार ॥ २ ॥ नामापाशीं चारी मुक्ति। पाहा हृदयीं प्रतीति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळा। अंगीं जयाच्या सकळा ॥ ४ ॥

॥ ६६२ ॥

तरी कां पवाडे गर्जती पुराणें। असता नारायण शक्तिहीन ॥ १ ॥
कीर्तीविण नाहीं नामाचा डांगोरा। येर कां इतरां वाणीत ना ॥ २ ॥
तरीच ह्मणा तो आहे चिरंजीव। केलियाचा जीव सुखी गुण ॥ ३ ॥
चांगलेंपण हें निरुपमता अंगी। बाणलें श्रीरंगीं ह्मणऊनी ॥ ४ ॥
तरीच हा थोर सांगितलें करी। अभिमान हरीपाशीं नाहीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तरी करिती याची सेवा। देवापाशीं हेवा नाहीं कुडें ॥ ६ ॥

॥ ६६३ ॥

जन्मा येणें घडे पातकाचे मूळें। संचिताचें फळ आपुलिया ॥ १ ॥
मग वांयांविण दुःख वाहों नये। रुसोनियां काय देवावरी ॥ २ ॥
ठाउकाची आहे संसार दुःखाचा। चित्तीं सीण याचा वाहों नये ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे त्याचें नाम आठवावें। तेणें विसरावें जन्म दुःख ॥ ४ ॥

॥ ६६४ ॥

नाम न वदे ज्याची वाचा । तो लेंक दो बापांचा ॥ १ ॥ हेचि ओळख तयाची । खूण जाणा अभक्ताची ॥ २ ॥ ज्यासि विठ्ठल नाहीं ठावा । त्याचा संग न करावा ॥ ३ ॥ ठावा नाहीं पांडुरंग । जाणा जातीचा तो मांग ॥ ४ ॥ नाम न ह्मणे ज्याचें तोंड । तेंचि चर्मकाचें कुंड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे त्याचे दिवशीं । रांड गेली महारापाशीं ॥ ६ ॥

॥ ६६५ ॥

नामाविण काय वाउगी चावट । वांयां वटवट हरीविण ॥ १ ॥ फुकटची सांगे लोकाचिया गोष्टी । राम जगजेठी वाचे नये ॥ २ ॥ मेळवूनि चाट करी सुरापान । विषयांच्या गुणें मातलसे ॥ ३ ॥ बैसोनि टवाळी करी दुजयाची । नाहीं गोविंदाची आठवण ॥ ४ ॥ बळें यम दांत खाय तयावरी । जंव भरे दोरी आयुष्याची ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुला सोडवील कोण । नाहीं नारायण आठविला ॥ ६ ॥

॥ ६६६ ॥

नामधारकासी नाहीं वर्णावर्ण । लोखंड प्रमाण नाना जात ॥ १ ॥
शस्त्र अथवा गोळे भलता प्रकार । परिसीं संस्कार सकळ हेम ॥ २ ॥
पर्जन्य वर्षतां जीवना वाहावट । तें समसकट गंगे मिळे ॥ ३ ॥
सर्व तें हें जाय गंगाचि होऊन । तैसा वर्णावर्ण नाहीं नामीं ॥ ४ ॥
महापुरीं जैसें जातसे उदक । मध्यें तें तारक नाव जैसी ॥ ५ ॥
तये नावेसंगें ब्राह्मण तरती । केवीं ते बुडती अनामिक ॥ ६ ॥
नाना काष्ठजात पडतां हुताशनीं । ते जात होउनी एकरूप ॥ ७ ॥
तेथें निवडेना घुरे कीं चंदन । तैसा वर्णावर्ण नामीं नाहीं ॥ ८ ॥
पूर्वानुवोळख तेंचि पैं मरण । जरि पावे जीवन नामामृत ॥ ९ ॥
नामामृतें जालें मुळींचें स्मरण । सहज साधन तुका ह्मणे ॥ १० ॥

॥ ६६७ ॥

नाम दूषी त्याचें नको दरुषण । विष तें वचन वाटे मज ॥ १ ॥ अमंगळ वाणी नाइकवे कानीं । निंदेची पोहणी उठे तेथें ॥ २ ॥ काय

साच लभ्य त्याचिये वचनीं। कोणत्या पुराणीं दिली ग्वाही ॥३॥ काय आड लावूं त्याचिया तोंडासी। आतां या जिभेसी काय करूं ॥४॥
तुका ह्मणे संत न मनिती त्यांस। घेऊं पाहे ग्रास यमदूत ॥५॥

॥ ६६८ ॥

तुटे मायाजाळ विघडे भवसिंधू। जरि लागे छंदु हरिनामें ॥१॥
येर कर्म धर्म करितां ये काळी। माजी तरला बळी कोण सांगा ॥२॥
न पढवे वेद नव्हे शास्त्रबोध। नामाचे प्रबंध पाठ करा ॥३॥
न साधवे योग न करवे वैराग्य। साधा भक्तिभाग्य संतसंगें ॥४॥
नव्हे अनुष्ठान न कळे ब्रह्मज्ञान। करावी सोपान कृष्णकथा ॥५॥
तुका ह्मणे वर्म दावियेलें संतीं। यापरती विश्रांति आणिक नाहीं ॥६॥

॥ ६६९ ॥

प्रपंचाची पीडा सोसी तो अघोरी। जया क्षणभरी नाम नये ॥१॥
नाम नाठवितो आत्मया रामाचें। धिग जिणें त्याचें भवा मूळ ॥२॥
मूळ तें पापाचें आचरण तयाचें। नाहीं राघवाचें स्मरण त्या ॥३॥
स्मरण भजन नावडे जयासी। आंदणीया दासी यमदूतां ॥४॥
चिंतन रामाचें न करी तो दोषी। एकांत तयासीं बोलों नये ॥५॥
नये त्याचा संग धरूं ह्मणे तुका। धरितां पातका वांटेकरी ॥६॥

॥ ६७० ॥

ह्मणवितां हरी न ह्मणे तयाला। दरवडा पडिला देहामाजी ॥१॥
आयुष्यधन त्याचें नेलें यमदूतीं। भुलविला निश्चिती कामरंगें ॥२॥
नावडे ती कथा देउळासी जातां। प्रियधनसुता लक्ष तेथें ॥३॥
कोण नेतो तयां घटिका दिवसा एका। कां रे ह्मणे तुका नागवसी ॥४॥

॥ ६७१ ॥

मंत्र चळे पिसें लागतें सत्वर। अबद्ध ते फार तरले नामें ॥१॥
अशौच तो बाधी आणिकां अक्षरां। नाम निदसुरा घेतां तरे ॥२॥
रागज्ञानघात चुकतां होय वेळ। नाम सर्वकाळ शुभदायक ॥३॥

आणिकां भजना बोलिला निषेध । नाम तें अभेद सकळां मुखीं ॥४॥ तुका ह्मणे तपें घालिती घालणी । वेश्या उद्धरूनि नेली नामें ॥ ५ ॥

॥ ६७२ ॥

वेदाचें गव्हर न कळे पाठकां । अधिकार लोकां नाहीं येरां ॥ १ ॥ विठोबाचें नाम सुलभ सोपारें । तारी एकसरें भवसिंधु ॥२॥ जाण-त्या असाध्य मंत्र तंत्र काळ । येर तो सकळ मूढ लोक ॥३॥ तुका ह्मणे विधि निषेध लोपला । उच्छेद या जाला मारगाचा ॥ ४ ॥

॥ ६७३ ॥

वाचे विठ्ठल नाहीं । तोचि प्रेतरूप पाहीं ॥१॥ धिग त्याचें व्यालेपण । भार न साहे मेदिन ॥२॥ न बैसे कीर्तनीं । गुण नाइके जो कानीं ॥३॥ जा-तां कांटाळे देउळा । तोचि सुना मुखकाळा ॥ ४ ॥ हरिभक्तीविण । त्याचें जळो ब्राह्मणपण ॥५॥ तुका ह्मणे तेणें । वंशा आणियेलें उणें ॥६॥

॥ ६७४ ॥

विठ्ठलनामाचा नाहीं ज्या विश्वास । तो वसे उदास नरकामध्यें ॥ १ ॥ तयासी बोलतां होईल विटाळ । नव जाये तो जळस्नान करितां ॥२॥ विठ्ठल नामाची नाहीं ज्या आवडी । त्याची काळ घडी लेखिताहे ॥३॥ तुका ह्मणे मज विठोबाची आण । जरी प्रतिवचन करिन त्यासी ॥४॥

॥ ६७५ ॥

गव्हे गुरुदास्य संसारियां । वैराग्य तरी भेणें कांपे विषयां । तैसें नाम नव्हे पंढरीराया । जया सायास न लगती ॥१॥ ह्मणोनि गोड सर्व भावें । आंघोळी न लगे तोंड धुवावें । अखेचाड जीवें । न लगे त्यावें संसारा ॥ २ ॥ कर्मा तंव न पुरे संसारिक । धर्म तंव फळदायक । नाम विठ्ठलाचें एक । नाशी दुःख भवाचें ॥३॥ न लगे सांडणें मांडणें । आगमनिगमाचें देखणें । अवघें तुका ह्मणे । विठ्ठल-नामें आटलें ॥ ४ ॥

॥ ६७६ ॥

कर्म धर्म नव्हती सांग । उण्या अंगें पतन॥१॥ भलत्या काळें नामावळी । सुलभ भोळी भाविकां ॥ २ ॥ प्रायश्चितें पडती पायां । गाती तयां वैष्णवां ॥३॥ तुका ह्मणे नुपजे दोष । करा घोष आनंदें ॥४॥

॥ ६७७ ॥

अनुहात ध्वनि वाहे सकळां पिंडीं । राम नाहीं तोंडीं कैसा तरे ॥१॥ सकळां जीवांमाजी देव आहे खरा । देखिल्या दुसरा विण न तरे॥२॥ ज्ञान सकळांमाजी आहे हें साच । भक्तीवीण तेंच ब्रह्म नव्हे ॥३॥ काय मुद्रा कळल्या कराव्या सांगतां । दीप न लागतां उन्मनीचा ॥४॥ तुका ह्मणे नका पिंडाचें पाळण । स्थापूं नारायण आतुडेना ॥ ५ ॥

॥ ६७८ ॥

नाम ह्मणतां मोक्ष नाहीं । ऐसा उपदेश करिती कांहीं । बधिर व्हावें त्यांचे ठायीं । दुष्ट वचन वाक्य तें ॥ १ ॥ जयाचे राहिलें मानसीं । तेचि पावले तयासी । चांचपडतां मेलीं पिसीं । भलतैसीं वाचाळें ॥२॥ नवविधीचा निषेध । जेणें मुखें करिती वाद । जन्मा आले निंद्य । शूकरयाती संसारा ॥३॥ काय सांगों वेळोवेळां । आठव नाहीं चांडाळा । नामासाटीं बाळा । क्षीरसागरीं कोंडिलें ॥ ४ ॥ आपुलिया नामासाठीं । लागे शंखासुरापाठीं । फोडोनियां पोटीं । वेद चारी काढिले ॥ ५ ॥ जगीं प्रसिद्ध हे बोली । नामें गणिका तारिली । आणिकेंही उद्धरिलीं । पातकी महादोषी ॥ ६ ॥ जे हे पवाडे गर्जती । नाम प्रल्हादाच्या चित्तीं । जळतां बुडतां घातीं । राखे हातीं विषाचे ॥७॥ काय सांगों ऐशीं किती । तुका ह्मणे नामख्याती । नरकाप्रती जाती । निषेधिती तीं एकें ॥८॥

॥ ६७९ ॥

नाम आहे जयापाशीं । जेथें राहे तेथेंचि काशी ॥१॥ ऐसा नामाचा महिमा । जाणे वाल्मीक शंकर उमा ॥२॥ नाम प्रल्हादबाळ । जाणे पापी अजामेळ ॥३॥ नाम जाणे तो नारद । नामें ध्रुवा अक्षय पद ॥ ४॥

नाम गणिकेतें तारी । पशु गजेंद्र उद्धरी ॥ ५ ॥ नाम जाणे हणुमंत । जाणताती महासंत ॥ ६ ॥ नाम जाणे शुकमूर्ति । जाणे राजा परिक्षिती ॥७॥ नाम जाणे तुका । नाहीं संसाराचा धोका ॥८॥

॥ ६८० ॥

भोळे भक्त भाव धरिती मानसीं । त्यांसी हृषीकेशी जवळीच ॥ १ ॥
भाव नाहीं मनीं अभाविक सदा । त्याचिया मी खेदा काय सांगों ॥ २ ॥
गणिकेसारिखीं नामें उद्धरिलीं । सज्ञानें पडिलीं खटाटोपीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काय शुद्ध माझी जाती । थोर केली ख्याती हरिनामें ॥ ४ ॥

॥ ६८१ ॥

हाकेसरसी उडी । घालूनियां स्तंभ फोडी ॥ १ ॥ ऐसी कृपावंत कोण । माझे विठाईवांचून ॥ २ ॥ करितां आठव । धांवोनियां घाली कव ॥३॥ तुका ह्मणे गीतीं गातां । नामें द्यावी सायुज्यता ॥ ४ ॥

॥ ६८२ ॥

नाम साराचेंही सार । शरणागत यमकिंकर ॥ १ ॥ नाम उत्तम उत्तम । वाचे बोला पुरुषोत्तम ॥२॥ नाम जपतां चंद्रमौळी । नामें तरला वाल्हाकोळी ॥३॥ तुका ह्मणे वर्णू काय । तारक विठोबाचे पाय ॥४॥

॥ ६८३ ॥

नामाचे पवाडे बोलती पुराणें । होऊनि कीर्तन तूंचि ठेला ॥ १ ॥
आदिनाथा कंठीं आगळा हा मंत्र । आवडीचें स्तोत्र सदा घोकी ॥ २ ॥
आगळें हें सार उत्तमा उत्तम । ब्रह्मकर्म नाम एक तुझें ॥ ३ ॥
तिहीं त्रिभुवनीं गमन नारदा । हातीं विणा सदा नाम मुखीं ॥ ४ ॥
परिक्षिती मृत्यु सातां दिवसांचा । मुक्त जाला वाचा उच्चारितां ॥ ५ ॥
कोळियाची कीर्ति वाढली गहन । केलें रामायण रामा आधीं ॥ ६ ॥
सगुण निर्गुण तुज ह्मणे वेद । तुका ह्मणे भेद नाहीं नामीं ॥ ७ ॥

॥ ६८४ ॥

पुराणप्रसिद्ध सीमा । नामतारकमहिमा ॥ १ ॥ मागें जाळी महा

दोष । पुढें नाहीं गर्भवास ॥ २ ॥ जें निंदिलें शास्त्रें । वंद्य जालें नाममात्रें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसा । त्रिभुवनीं नामठसा ॥ ४ ॥

॥ ६८५ ॥

तारिलीं बहुतें चुकवूनि घात । नाम हें अमृत स्वीकारितां ॥ १ ॥ नेणतां सायास शुद्ध आचरण । यातीकुळहीन नामासाटीं ॥२॥ जन्म नांव धरी भक्तीचा पाळणा । आकार कारणा याचसाटीं ॥३॥ असुरीं दाटली पाप होतां फार । मग फेडी भार पृथिवीचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देव भक्तपण सार । कवतुकवेव्हार तयासाटीं ॥ ५ ॥

॥ ६८६ ॥

गोड जालें पोट धालें । अवचित वाचे आलें । ह्मणतां पाप गेलें । विठ्ठलसें वाचेसी ॥ १ ॥ सत्य माना रे सकळ । उद्धरिला अजामेळ । पातकी चांडाळ । नामासाटीं आपुलिया ॥ २ ॥ चित्त पावलें आनंदा । सुखसमाधि तें सदा । ह्मणतां गोविंदा । वेळोवेळां वाचेसी ॥ ३ ॥ हें जाणती अनुभवी । जया चाड तो चोजवी । तुका ह्मणे दावी । रूप तेंचि अरूपा ॥ ४ ॥

॥ ६८७ ॥

तुज न भें मी कळिकाळा । मज नामाचा जिव्हाळा ॥ १ ॥ माझा बळिया नेणसी कोण । संतां साह्य नारायण ॥ २ ॥ शंख वधिला सागरीं । वेद घेउनि आला चारी ॥ ३ ॥ कूर्मे दैत्य वधिला जेठी । हातपाय लपवी पोटीं ॥ ४ ॥ वाराहरूप धरिलें गाढें । धरा प्रतापें धरिली दाढे ॥५॥ हिरण्यकश्यप विदारिला । भक्त प्रल्हाद रक्षिला॥६॥ वामन जाला दिनानाथ । बळी पाताळीं घातला दैत्य ॥७॥ छेदुनियां सहस्र भुजा । कामधेनु आणिली वोजा ॥८॥ शिळा प्रतापें सागरीं तारी । स्थापी बिभीषण रावण मारी ॥९॥ मारोनियां कंसराव । पिता सोडविला वसुदेव ॥१०॥ पांचाळीसी गांजितां वैरी । वस्त्रें आपण जाला हरी ॥ ११ ॥ गजेंद्र स्मरे रामराम । त्यासी पाववी वैकुंठधाम ॥१२॥ तुका ह्मणे हरिरूप जाले । पुन्हा जन्मा नाहीं आले ॥ १३ ॥

॥ ६८८ ॥

करुणा बहुत तुझिया अंतरा । मज विश्वंभरा कळों आलें ॥ १ ॥
पक्षीयासी तुझें नाम जें ठेविलें । तयें उद्धरिलें गणिकेसी ॥ २ ॥
कुंटिणी ते दोष बहु आचरली । नाम घेतां आली करुणा तुज ॥ ३ ॥
हृदय कोमळ तुझें नारायणा । ऐसें बहुतां जनां तारियेलें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सीमा नाहीं तुझे दये । कोमळ हृदय पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ ६८९ ॥

तुझिया नामाचा विसर न पडावा । ध्यानीं तो राहावा पांडुरंग ॥ १ ॥
सांगितला मंत्र श्रीरामनामाचा । सर्वकाळ वाचा हेंचि बोले ॥ २ ॥
उफराटें नाम वाल्मीक बोलिला । तोही वंद्य केला नारायणें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज तुझाचि भरवसा । धांवुनियां कैसा येसी देवा ॥ ४ ॥

॥ ६९० ॥

सर्वसुखा अधिकारी । मुखें उच्चारी हरिनाम ॥ १ ॥ सर्वांगें तो सर्वो-
त्तम । मुखीं नाम हरीचें ॥ २ ॥ ऐशी उभारिली बाहे । वेदीं पाहें
पुराणीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे येथें कांहीं । संदेह नाहीं भरंवसा ॥ ४ ॥

॥ ६९१ ॥

ठाव देऊनियां राखें पायांपासीं । मी तों आहें रासी पातकाची ॥ १ ॥
पातकाची रासी ह्मणतां लागे वेळ । ऐके तो कृपाळ नारायण ॥ २ ॥
नारायणनामें अवघें सांग जालें । असंगचि केलें एकमय ॥ ३ ॥
एकमय जालें विठोबाच्या नामें । भेदाभेदकर्में आणिक कांहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे चित्तीं चिंतिलें जें होतें । तें होय आपैतें नामें याच्या ॥ ५ ॥

॥ ६९२ ॥

धन्य दिवस आजि डोळियां लाधला । आनंद देखिला धणीवरी ॥ १ ॥
धन्य जालें मुख निवाली रसना । नाम नारायणा घोष करूं ॥ २ ॥
धन्य हें मस्तक सर्वांग शोभलें । संतांचीं पाउलें लागताती ॥ ३ ॥
धन्य आजि पंथें चालती पाउलें । टाळिया शोभले धन्य कर ॥ ४ ॥
धन्य तुका ह्मणे आह्मांसी फावलें । पावलों पाउलें विठोबाचीं ॥ ५ ॥

॥ ६९३ ॥

काय करतील केलीं नित्य पापें । वसे नाम ज्यापें विठोबाचें ॥ १ ॥
तृणीं हुताशन लागला रासी । जळतील तैसीं क्षणमात्रें ॥ २ ॥ वि-
ष्णुमूर्तिपाद पाहातां चरण । तेथें कर्म कोण राहूं शके ॥ ३ ॥ तुका
ह्मणे नाम जाली महाघोष । जेथें होय घोष कीर्तनाचा ॥ ४ ॥

॥ ६९४ ॥

फोडिलें भांडारें । माप घेऊनियां खरें ॥ १ ॥ केली हरिनामाची वरो । मा-
गितलें आतां सरो ॥ २ ॥ देशांत सुकाळ । जाला हारपला काळ ॥ ३ ॥
यावें धणीवरी । तुका ह्मणे लाहान थोरीं ॥ ४ ॥

॥ ६९५ ॥

लागलें भरतें । ब्रह्मानंदाचें वरतें ॥ १ ॥ जालां हरिनामाचा तारा ।
सीड लागलें फरारा ॥ २ ॥ बैसोनि सकळ । बाळ चालिले गो-
पाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाट । बरवी सांपडली नीट ॥ ४ ॥

॥ ६९६ ॥

आमिषाचिये आसे गळ गिळी मासा । फुटोनियां घसा मरण पावे ॥ १ ॥
मरणाचे वेळे करी तळमळ । आठवी कृपाळ तये वेळीं ॥ २ ॥ अं-
तकाळीं ज्याच्या नाम आलें मुखा । तुका ह्मणे सुखा पार नाहीं ॥ ३ ॥

॥ ६९७ ॥

सत्य साच खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥ १ ॥ जेणें तुटती बंधनें । उभय-
लोकीं कीर्ति जेणें ॥ २ ॥ भाव ज्याचे गांठी । त्यासी लाभ उठा-
उठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोळा । जिंकूं जाणे कळिकाळा ॥ ४ ॥

॥ ६९८ ॥

तुटे भवरोग । संचितक्रियमाणभोग ॥ १ ॥ ऐसें विठोबाचें नाम
उच्चारितां खंडे जन्म ॥ २ ॥ वसों न सके पाप । पळे त्रिविध
ताप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माया । होय दासी लागे पायां ॥ ४ ॥

॥ ६९९ ॥

तुझें नाम गोड नाम गोड । पुरे कोड सकळही ॥ १ ॥ रसना येरां रस

विटे । घेतां घोट अधिक हें ॥ २ ॥ आणिकां रसें मरण गांठी । येणें तुटी संसारें ॥३॥ तुका ह्मणे आहार जाला । हा विठ्ठल आह्मांसी॥४॥

॥ ७०० ॥

निजल्यानें गातां उभा नारायण । बैसल्या कीर्तन करितां डोले ॥१॥
उभा राहोनियां मुखीं नाम वदे । नाचे नाना छंदें गोविंद हा ॥ २ ॥
मारगीं चालतां मुखीं नाम वाणी । उभा चक्रपाणी मागें पुढें ॥३॥
तुका ह्मणे यासी कीर्तनाची गोडी । प्रेमें घाली उडी नामासाटीं ॥४॥

॥ ७०१ ॥

काय करील तें नव्हे विश्वंभर । सेवकां दारिद्र लाज नाहीं ॥ १ ॥
मजपासूनि हें पडिलें अंतर । काय तो अव्हेर करूं जाणें ॥ २ ॥
नामाच्या चिंतनें नासी गर्भवास । नेदी करूं आस आणिकांची ॥३॥
तुका ह्मणे नेणों किती वांयां गेले । तयां उद्धरिलें पांडुरंगें ॥ ४ ॥

॥ ७०२ ॥

आलें फळ तेव्हां राहिलें पिकोन । जरि तें जतन होय देंठीं ॥ १ ॥
नामेंचि सिद्धि नामेंचि सिद्धि । व्यभिचारबुद्धि न पवतां ॥ २ ॥
चालिला पंथ तो पाववील ठाया । जरि आड तया नये कांहीं ॥३॥
तुका ह्मणे मध्यें पडती आघात । तेणें होय घात हानि लाभ ॥ ४ ॥

॥ ७०३ ॥

ज्याचे गर्जतां पवाडे । कळिकाळ पायां पडे ॥ १ ॥ तो हा पंढरीचा राणा । पुसा सा चौं अठरां जणां ॥२॥ चिंतितां जयासी । भुक्ति-मुक्ति कामारी दासी ॥३॥ वैकुंठासी जावें । तुका ह्मणे ज्याच्या नांवें॥४॥

॥ ७०४ ॥

नाम घेतां कंठ शीतळ शरीर । इंद्रियां व्यापार नाठवती ॥ १ ॥
गोड गोमटें हें अमृतासी वाड । केला कईवाड माझ्या चित्तें ॥ २ ॥
प्रेमरसें जाली पुष्ट अंगकांति । त्रिविध साडिती ताप अंगें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तेथें विकाराची मात । बोलों नये हित सकळांचें ॥ ४ ॥

॥ ७०५ ॥

मुखीं नाम हातीं मोक्ष । ऐसी साक्ष बहुतांसी ॥ १ ॥ वैष्णवांचा
माल खरा । तुरतुरा वस्तूसी ॥ २ ॥ भस्म दंड न लगे काठी । तीर्थी
आटी भ्रमण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आडकाठी । नाहीं भेटी देवाचे ॥ ४ ॥

॥ ७०६ ॥

विठ्ठल नावाडा फुकाचा । आळविल्या साटीं वाचा ॥ १ ॥ कटीं कर
जैसे तैसे । उभा राहिला न बैसे ॥२॥ न पाहे सिदोरी । जाती कुळ
न विचारी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेटी । हाक देतां उठाउठीं ॥ ४ ॥

॥ ७०७ ॥

हो कां दुराचारी । वाचे नाम जो उच्चारी ॥१॥ त्याचा दास मी अंकित ।
कायावाचामनेंसहित ॥ २ ॥ नसो भाव चित्तीं । हरिचे गुण गातां गी-
तीं ॥३॥ करी अनाचार । वाचे हरिनामउच्चार ॥४॥ हो कां भलतें कुळ ।
शुचि अथवा चांडाळ ॥५॥ ह्मणवी हरिचा दास । तुका ह्मणे धन्य त्यास ॥६॥

॥ ७०८ ॥

भेदाभेदताळा न घडे घालितां । आठवा रे आतां नारायण ॥ १ ॥
येणें एक केलें अवघें होय सांग । अच्युताच्या योगें नामें छंदें ॥२॥
भोंवरे खळाळ चोर वाटा घेती । पावलें मारिती सिवेपाशीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येथें भावेंविण पार । न पविजे सार हेंचि आहे ॥ ४ ॥

॥ ७०९ ॥

जेथें आठवती स्वामीचे ते पाय । उत्तम तो ठाय रम्य स्थळ ॥ १ ॥
रान अथवा घर एकांत लोकांत । समाधान चित्त तें ते घडी ॥ २ ॥
धन्य तो हा काळ सरे आनंदरूप । वाहातां संकल्प गोविंदाचे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे लाभकाळ तेंचि जीणें । भाग्य नारायण उत्तम तें ॥ ४ ॥

॥ ७१० ॥

कस्तूरीचें रूप अति हीनवर । माजी असे सार मोल तया ॥ १ ॥
आणीक ही तैसीं चंदनाचीं झाडें । परिमळें वाढे मोल तयां ॥ २ ॥
काय रूपें असे परीस चांगला । धातु केली मोला वाढ तेणें ॥ ३ ॥

ती आटितां नये बारा रुके। गुणें मोलें विकें सहस्रवरी ॥ ४ ॥
म्हणे नाहीं जातीसवें काम। ज्याचे मुखीं नाम तोचि धन्य ॥५॥

॥ ७११ ॥

नामसिका। आतां कळिकाळासी धका ॥१॥ रोखा माना कीं
ा माना। रोखा सिका तत्समाना ॥२॥ रोखा न मना सिका न
। जतन करा नाककाना ॥ ३ ॥ सिका न मनी रावण।
ं केलें निसंतान ॥ ४ ॥ सिका मानी हळाहळ। जालें सर्वांगीं
ळ ॥५॥ तुका म्हणे नाम सिका। पटीं बैसलों निजसुखा ॥६॥

॥ ७१२ ॥

रा टांचणी। येथें कांहीं आडचणी ॥ १ ॥ जिव्हा अमुप करी
। विठ्ठल पिकला माझा बाप ॥२॥ तुका* म्हणे सर्वकाळ। अ-
गोविंद गोपाळ ॥ ३ ॥

॥ ७१३ ॥

त्र तें अन्न। हरिचिंतनीं भोजन ॥ १ ॥ येर वेठ्या पोट भरी।
मसकाचे परी ॥ २ ॥ जेऊनि तो धाला। हरिचिंतनीं केला
॥ ३ ॥ तुका म्हणे चवी आलें। जें कां मिश्रित विठ्ठलें ॥ ४ ॥

॥ ७१४ ॥

ऐकें हे विनंती। मज नको रे हे मुक्ति। तया इच्छा गति। हेंचि सुख
ळें ॥१॥ या वैष्णवांचे घरीं। प्रेमसुख इच्छा करी। रिद्धिसिद्धि द्वारीं।
जोडूनि उभ्या ॥२॥ नको वैकुंठींचा वास। असे तया सुखा नास।
मृत हा रस। कथाकाळीं नामाचा ॥३॥ तुझ्या नामाचा महिमा।
न कळे मेघश्यामा। तुका म्हणे आम्हां। जन्म गोड यासाटीं ॥४॥

॥ ७१५ ॥

तेथें वास करी॥ मुखीं उच्चारितां हरी ॥ १ ॥ प्रेमें धावें तया
। चोजवीत या वैष्णवां ॥ २ ॥ प्रेम पाठी लागे वळें। भक्त

---

* "आठही प्रहर। बारा मास निरंतर ॥ ३ ॥ तुका म्हणे वाणी। वर्जेना
हे घेतां धणी ॥ ४ ॥" असा पाठभेद आहे.

देखोनियां भोळे ॥३॥ प्रेम न वजे दवडितां। शिरे बळें जेथें कथा ॥४
तुका ह्मणे थोर आशा। प्रेमा घरीं विष्णुदासां ॥५॥

॥ ७१६ ॥

वंदूं चरणरज सेवूं उष्टावळी। पूर्वकर्मा होळी करुनी सांडूं ॥ १
अमुप हें गांठीं बांधूं भांडवल। अनाथा विठ्ठल आह्मां जोगा ॥ २
अवघे होती लाभ एका या चिंतनें। नामसंकीर्तनें गोविंदाच्या ॥ ३
जन्ममरणाच्या खुंटतील खेपा। होईल हा सोपा सिद्ध पंथ ॥ ४
गेले पुढें त्यांचा शोधीत मारग। चला जाऊं माग घेत आह्मी ॥ ५
तुका ह्मणे घालूं जीवपणा चिरा। जाऊं त्या माहेरा निजाचिया ॥ ६

॥ ७१७ ॥

नामाची आवडी तोचि जाणा देव। न धरीं संदेह कांहीं मनीं ॥१
ऐसें मी हें नाहीं बोलत नेणतां। आणोनि संमता संतांचिया ॥२
नाम ह्मणे तया आणीक साधन। ऐसें हें वचन बोलों नये ॥३
तुका ह्मणे सुख पावे या वचनीं। ज्याचीं शुद्ध दोन्ही मायबापें ॥४

॥ ७१८ ॥

हरिनाम वेली पावली विस्तार। फळीं पुष्पीं भार वोल्हावली ॥१
तेथें माझ्या मना होई पक्षिराज। साधावया काज तृप्तीचें या ॥२
मुळींचिया बीजें दाखविली गोडी। लवकरचि जोडी जालियाची ॥३
तुका ह्मणे क्षणक्षणा जातो काळ। गोडी ते रसाळ अंतरेल ॥४

कीर्तनपर अभंग.

॥ ७१९ ॥

हरिकथे नाहीं। विश्वास ज्याचे ठायीं ॥१॥ त्याची वाणी अमंगळ। क
उंदराचें बीळ ॥२॥ सांडूनी हा रस। करिती आणीक सायास ॥३
तुका ह्मणे पिसीं। वायां गेलीं किती ऐसीं ॥४॥

॥ ७२० ॥

अमंगळ वाणी । नये आइकों ते कानीं ॥ १ ॥ जो हे दूषी हरिची कथा । त्यासि क्षयरोगव्यथा ॥२॥ याति वर्ण श्रेष्ठ । परि तो चांडाळ पापिष्ठ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाप । माय नावडे ज्या बाप ॥४॥

॥ ७२१ ॥

प्रेम अमृताची धार । वाहे देवा ही समोर ॥१॥ ऊर्ध्ववाहिनी हरिकथा । मुगुटमणि सकळां तीर्थां ॥२॥ शिवाचें जीवन । जाळी महादोष कीर्तन ॥३॥ तुका ह्मगे हरि । इची स्तुति वाणी थोरी ॥४॥

॥ ७२२ ॥

अवीट हें क्षीर हरिकथा माउली । सेवितां सेविली वैष्णवजनीं ॥१॥ अमृत राहिलें लाजोनि माघारें । येणें रसें थोरें ब्रह्मानंदें ॥ २ ॥ पातित पातकी पावनपंगती । चतुर्भुज होती देवाऐसे ॥ ३ ॥ सर्व सुखें तया मोहोरती ठाया । जेथें दाटणी या वैष्णवांची ॥ ४ ॥ निर्गुण हें सोंग धरिलें गुणवंत । धरूनियां प्रीत गाये नाचे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे केलीं साधनें गाळणी । सुलभ कीर्तनीं होउनी ठेला ॥ ६ ॥

॥ ७२३ ॥

आणीक नका करूं चेष्टा । व्हाल कष्टा वरपडी ॥ १ ॥ सुखें करा हरिकथा । सर्वथा हे तारील ॥ २ ॥ अनाथाचा नाथ देव । अनुभव सत्य हा ॥३॥ तुका ह्मणे बहुतां रीती । धरा चित्तीं सकळ ॥ ४ ॥

॥ ७२४ ॥

आनंदें कीर्तन कथा करीं घोष । आवडीचा रस प्रेमसुख ॥ १ ॥
मज या आवडे वैष्णवांचा संग । तेथें नाहीं लाग कळिकाळा ॥ २ ॥
स्वल्प मंत्र वाचे बैसलासे निका । रामकृष्ण सखा नारायण ॥ ३ ॥
विचारितां दुजें वाटे मज लाज । उपदेशें काज आणिक नाहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे चित्त रंगलेंसे ठायीं । माझें तुझ्या पायीं पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ ७२५ ॥

कथा करोनियां द्रव्य घेती देती । तयां अधोगति नरकवास ॥ १
रवरव कुंभपाक भोगिती यातना । नये नारायणा करुणा त्यांची ॥ २
असिखड्गधारा छेदिती सर्वांग । तप्तभूमी अंग लोळविती ॥ ३
तुका ह्मणे तया नरक न चुकती । सांपडले हातीं यमाचिया ॥ ४

॥ ७२६ ॥

कथा करोनियां मोल ज्यापें घेती । तेही दोघे जाती नरकामध्यें ॥ १ ॥
ब्रह्म पूर्ण करा ब्रह्म पूर्ण करा । अखंडित स्मरा रामराम ॥ २ ॥
मधुरवाणीच्या नका पडों भरी । जाल यमपुरी भोगावया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करीं ब्रह्मांड ठेंगणें । हात पसरी जिणें धिग त्याचें ॥ ४ ॥

॥ ७२७ ॥

कथाकाळींची मर्यादा । सांगतों ते भावें वंदा । प्रीतीनें गोविंदा । हेंचि एक आवडे ॥ १ ॥ टाळ वाद्य नृत्य गीत । अंतःकरणें प्रेम-भरित । वाणिता तो कीर्त । तद्भावने लेखावा ॥ २ ॥ नये अळसें मोडूं अंग । कथे कानवडें ढुंग । हेळणेचा रंग । दावी तो चांडाळ ॥ ३ ॥ तोंडीं बिडा माने ताठा । थोरपणें घाली गेंठा । चित्त नेदी नामपाठा । गोष्टी लावी तो चांडाळ ॥ ४ ॥ कथे इच्छी मान । दाऊनियां थोरपण । रजा संकोच न । लुगडीं सांवरी तो चांडाळ ॥५॥ आपण बैसे बाजेवरी । सामान्य हरिच्या दासां धरी । तरि तो सु-ळावरी । वाहिजे निश्चयेसीं ॥ ६ ॥ येतां न करी नमस्कार । क-जोडोनियां नम्र । न ह्मणतां थोर । आणिकां खेटी तो चांडाळ ॥७ तुका विनवी जना । कथे नाणावें अवगुणा । करा नारायणा । ऋ-समर्पक भावें ॥ ८ ॥

॥ ७२८ ॥

कथा देवाचें ध्यान । कथा साधना मंडण । कथे ऐसें पुण्य । आ-णीक नाहीं सर्वथा ॥ १ ॥ ऐसा साच खरा भाव । कथेमाजी उभ-देव ॥ २ ॥ मंत्र स्वल्प जना । उच्चारितां वाचे मना । ह्मणतां नारा-

यणा । क्षणें जळती महा दोष ॥ ३ ॥ भावें करितां कीर्तन । तरे सारी आणीक जन । भेटे नारायण । संदेह नाहीं ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

॥ ७२९ ॥

कथा दुःख हरी कथा मुक्त करी । कथा याचि बरी विठोबाची॥१॥
कथा पाप नासी उद्धरिले दोषी । समाधि कथेसी मूढजना ॥ २ ॥
कथा तप ध्यान कथा अनुष्ठान । अमृत हे पान हरिकथा ॥ ३ ॥
कथा मंत्र जप कथा हरी ताप । कथाकाळीं कांप कळिकाळासी ॥४॥
तुका ह्मणे कथा देवाचेंही ध्यान । समाधि लागोन उभा तेथें ॥ ५॥

॥ ७३० ॥

कथेचा उलंघ तो अधमां अधम । नावडे ज्या नाम ओळखा तो॥१॥
कासया जीऊन जाला भूमी भार । अनउपकार माते कुंसी ॥ २ ॥
निद्रेचा आदर जागरणीं वीट । त्याचे पोटीं कीट कुपथ्याचें ॥३॥
तुका ह्मणे दोन्ही बुडविलीं कुळें । ज्याचें तोंड काळें कथेमाजी ॥४॥

॥ ७३१ ॥

कथे बैसोनि सादरें। सुखचर्चा परस्परें। नवल काय तो उद्धरे। आणीक तरे सुगंधें ॥१॥ पुण्य घेई रे फुकाचें। पाप दुष्ट वासनेचें। पेरिल्या बीजाचें। फळ घेई शेवटीं ॥२॥ कथा विरस पाडी आळसें। छळणा करूनि मोडी रस । बुडवी आपणासरिसें । बिटाळसें नावेसी ॥ ३ ॥ सज्जन चंदनाचिये परी। दुर्जन देशत्यागें दुरी। राहो ह्मणे हरि। विनंती करी तुका हे ॥४॥

॥ ७३२ ॥

करावें कीर्तन। मुखें गावे हरिचे गुण ॥१॥ मग कांहीं नव्हे बाधा। काम दुर्जनाच्या क्रोधा ॥२॥ शांतिखड्ग हातीं। काळासी ते नागविती ॥३॥ तुका ह्मणे दाता सखा। ऐसा अनंतासारिखा ॥४॥

॥ ७३३ ॥

कथा त्रिवेणीसंगम। देवभक्त आणि नाम। तेथींचें उत्तम। चरणरज वंदितां ॥१॥ जळती दोषांचे डोंगर। शुद्ध होती नारीनर। गाती ऐकती

सादर । जे पवित्र हरिकथा ॥२॥ तीर्थे तया ठाया येती । पुनीत व्हावया । पर्वकाळ पायां-। तळीं वसे वैष्णवां ॥३॥ अनुपम्य हा महिमा । नाहीं द्यावया उपमा । तुका ह्मणे ब्रह्मा । नेणे वर्णू या सुखा ॥४॥

॥ ७३४ ॥

कथा हें भूषण जनामध्यें सार । तरले अपार बहुत येणें ॥ १ ॥
नीचिये कुळींचा उंचा वंद्य होय । हरीचे जो गाय गुणवाद ॥ २ ॥
देव त्याची माथां वंदी पायधुळी । दीप जाला कुळीं वंशाचिये ॥ ३ ॥
त्याची निंदा करी त्याची कुष्ट वाणी । मुख संवदणी रजकाची ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नाहीं चोरीचा व्यापार । विठ्ठलाचें सार नाम ध्यावें ॥ ५ ॥

॥ ७३५ ॥

कीर्तन चांग कीर्तन चांग । होय अंग हरिरूप ॥ १ ॥ प्रेमाछंदें नाचे डोले । हारपला देहभाव ॥ २ ॥ एकदेशीं जीवकळा । हा सकळां सोयरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे उरला देव । गेला भेव त्या काळें ॥ ४ ॥

॥ ७३६ ॥

कीर्तनाचा विकरा मातेचें गमन । भाड खाई धन विटाळ तो ॥१॥ हरि-भक्ताची माता हे हरिगुणकीर्ति । इजवर पोट भरिती चांडाळ ते ॥२॥
अंत्यज हा ऐसें कल्पांतीं करीना । भाड हे खाईना जननीची ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे त्याचें दर्शनही खोटें । पूर्वजांसी नेटें नरका धाडी ॥४॥

॥ ७३७ ॥

कीर्तनाच्या सुखें सुखी होय देव । पंढरीचा राव संगीं आहे ॥१॥ भक्त जाय सदा हरिकीर्ति गात । त्यासवें अनंत हिंडतसे ॥२॥ त्रैलोक्य भ्रमण करीत नारद । त्यासवें गोविंद फिरतसे ॥ ३ ॥ नारद मंजुळ सुस्वरें गीत गाये । मार्गीं चालताहे संगें हरि ॥४॥ तुका ह्मणे त्याला गोडी कीर्तनाची । नाहीं आणिकांची प्रीति ऐसी ॥ ५ ॥

॥ ७३८ ॥

खोंकरी आधण होय पाकसिद्धि । हें तों घडों कधीं शकेचि ना ॥ १ ॥

खापराचे अंगीं घासितां परिस । न पालटे कीस काढिलिया ॥ २ ॥
पालथे घागरी रिचवितां जळ । तुका ह्मणे खळ तैसे कथे ॥ ३ ॥

॥ ७३९ ॥

गायत्री विकोन पोट जे जाळिती । तयां होय गति यमलोकीं ॥१॥
कन्येचा जे नर करिती विकरा । ते जाती अघोरा नरकपाता ॥२॥
नाम गाऊनियां द्रव्य जे मागती । नेणों तयां गति कैसी होय ॥३॥
कैसें होइल त्यांचें तेच हो जाणती । आह्मांसी संगती नलगे त्यांची ॥४॥
आमुचा सांगाती आहे तो श्रीहरि । न लगे दुराचारी तुका ह्मणे ॥५॥

॥ ७४० ॥

जेथें कीर्तन करावें । तेथें अन्न न सेवावें ॥१॥ बुका लावूं नये भाळा । माळ घालूं नये गळां ॥२॥ तट्टावृषभासी दाणा । तृण मार्गों नये जाणा ॥३॥ तुका ह्मणे द्रव्य घेती । देती तेही नरका जाती ॥४॥

॥ ७४१ ॥

जळती कीर्तनें । दोष पळतील विघ्नें ॥ १ ॥ हेंचि बळिवंत गाढें । आनंद करूं दिंडीपुढें ॥ २ ॥ काळि पापाची हे मूर्ति । नामखड्ग घेऊं हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाऊं । बळें दमामे ही लावूं ॥ ४ ॥

॥ ७४२ ॥

टाळघोळ सुख नामाचा गजर । घोषें जयजयकार ब्रह्मानंदु ॥ १ ॥
गरुडटके दिंडी पताकांचे भार । आनंद अपार ब्रह्मादिकां ॥ २ ॥
आनंदें वैष्णव जाती लोटांगणीं । एक एकाहूनि भद्रजाति ॥ ३ ॥
तेणें सुखें सुटे पाषाणा पाझर । नष्ट खळ नर शुद्ध होती ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सोपें वैकुंठासी जातां । रामकृष्ण कथा हेचि वाट ॥ ५ ॥

॥ ७४३ ॥

ह्या हरिदासांची भेटी घेतां । नरका उभयतांसी जातां ॥१॥ मातेपरीस थोरी कथा । भाड घेतां न लाजे ॥२॥ देतां घेतां नरकवासी । उभयतांसी रवरव ॥३॥ तुका ह्मणे नरकगांवा । जाती हांबा घरोनि ॥४॥

॥ ७४४ ॥

दया क्षमा शांति । तेथें देवाचि वसति ॥ १ ॥ पावे धांवोनियां घरा । राहे धरोनियां थारा ॥२॥ कीर्तनाचे वाटे । बराडिया ऐसा लोटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घडे । पूजा नामें देव जोडे ॥ ४ ॥

॥ ७४५ ॥

दीन आणि दुर्बळांसी । सुखरासी हरिकथा ॥ १ ॥ तारूं भवसागरींचें । उंचनीच अधिकार ॥ २ ॥ चरित्र तें उच्चारावें । केलें देवें गोकुळीं ॥३॥ तुका ह्मणे आवडी धरीं । कृपा करी ह्मणऊनी ॥ ४ ॥

॥ ७४६ ॥

धीर तो कारण । साह्य होतो नारायण । नेदी होऊं सीण । वाहों चिंता दासांसी ॥ १ ॥ सुखें करावें कीर्तन । हर्षें गावे हरिचे गुण । घाली सुदर्शन । आपणचि कळिकाळ ॥ २ ॥ जीव वेची माता । बाळा जडभारी होतां । तो तों नव्हे दाता । प्राकृतां यांसारिखा ॥ ३ ॥ हें तों माझ्या अनुभवें । अनुभवा आलें जीवें । तुका ह्मणे सत्य व्हावें । आहाच नये कारणा ॥ ४ ॥

॥ ७४७ ॥

न राहे क्षण एक वैकुंठीं । क्षीरसागरीं त्रिपुटी । जाय तेथें दाटी । वैष्णवांची धांवोनि ॥ १ ॥ भाविक गे माये भोळें गुणाचें । आवडे तयाचें नाम घेतां तयासी ॥ २ ॥ जो नातुडे कवणियेपरी । तपें दानें व्रतें थोरी । ह्मणतां वाचे हरी । राम कृष्ण गोविंदा ॥ ३ ॥ चौदा भुवनें जया पोटीं । तो राहे भक्तांचिये कंठीं । करूनियां साटी । चित्त प्रेम दोहींची ॥ ४ ॥ जया रूप ना आकार । धरी नाना अवतार । घेतलीं हजार । नांवें ठेवूनि आपणां ॥५॥ ऐसा भक्तांचा ऋणी । पाहातां आगमीं पुराणीं । नाहीं तुका ह्मणे ध्यानीं । तो कीर्तनीं नाचतसे ॥६॥

॥ ७४८ ॥

न लाहिजे जपें न लाहिजे तपें । आह्मांसी हें सोपें गीतीं गातां ॥ १ ॥ न करितां ध्यान न करितां धारणा । तो नाचे कीर्तनामाजी हरि ॥ २ ॥

जयासी नाहीं रूप आणि आकार। तोचि कटी कर उभा विटे ॥ ३ ॥
अनंत ब्रह्मांडें जयाचिया पोटीं। तो आह्मां संपुष्टीं भक्तिभावें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे वर्म जाणती लडिवाळें। जैं होतीं निर्मळें अंतर्बाह्य ॥ ५ ॥

॥ ७४९ ॥

न वजे वांयां कांहीं ऐकतां हरिकथा। आपण करितां वांयां न वजे ॥ १ ॥
न वजे वांयां कांहीं देवळासी जातां। देवासी पूजितां वांयां न वजे ॥ २ ॥
न वजे वांयां कांहीं केलिया तीर्थ। अथवा कां व्रत वांयां न वजे ॥ ३ ॥
न वजे वांयां जालें संतांचें दर्शन। शुद्ध आचरण वांयां न वजे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे भाव असतां नसतां। सायास करितां वांयां न वजे ॥ ५ ॥

॥ ७५० ॥

नामाचें चिंतन प्रगट पसारा। असाल तें करा जेथें तेथें ॥ १ ॥
सोडवील माझा स्वामी निश्चयेसीं। प्रतिज्ञा हे दासीं केली आह्मीं ॥ २ ॥
गुण दोष नाहीं पाहात कीर्तनीं। प्रेमें चक्रपाणी वश्य होय ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कडु वाटतो प्रपंच। रोकडे रोमांच कंठ दाटे ॥ ४ ॥

॥ ७५१ ॥

पानें जो खाईल बैसोनि कथेसी। घडेल तयासी गोहत्या ॥ १ ॥
तमाखू ओढोनि काढील जो धूर। बुडेल तें घर तेणें पापें ॥ २ ॥
कीर्तनीं बडबड करील जो कोणा। बेडुक होउनी येइल जन्मा ॥ ३ ॥
जयाचिये मनीं कथेचा कंटाळा। होती त्या चांडाळा बहु जाच ॥ ४ ॥
जाच होती पाठीं उडती यमदंड। त्याचें काळें तोंड तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ ७५२ ॥

बरवें माझ्या केलें मनें। पंथें येणें निघालें ॥ १ ॥ अभयेंच जावें ठाया। देवराया प्रतापें ॥ २ ॥ साधनाचा न लगे पांग। अवघें सांग कीर्तन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सत्ता थोरी। कोण करी खोळंबा ॥ ४ ॥

॥ ७५३ ॥

बोलाचें गौरव। नव्हे माझा हा अनुभव ॥ १ ॥ माझी हरिकथा माउली। नव्हे आणिकांसी पांगिली ॥ २ ॥ त्याली वाढविलें।

निजपर्दी निजविलें ॥ ३ ॥ दाटली वो रसें । त्रिभुवन ब्रह्मरसें ॥ ४ ॥ विष्णु जोडी कर । माथां रज वंदी हर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बळ । तोरडीं हा कळिकाळ ॥ ६ ॥

॥ ७५४ ॥

भाग्यालागीं लांचावले । देवधर्म ते राहिले ॥ १ ॥ कथे जातां आळसे मन । प्रपंचाचें मोटें ज्ञान ॥ २ ॥ अखंडप्रीती जाया । नेणे भजनाच्या ठाया ॥ ३ ॥ कथाकीर्तन धनाचें । सर्वकाळ विषयीं नाचे ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पंढरिराया । ऐसे जन्मविले वांयां ॥ ५ ॥

॥ ७५५ ॥

भावभक्तिवादें करावें कीर्तन । आशाबद्ध मन करूं नये ॥ १ ॥
अन्न पाणी धन द्रव्य नारायण । विठ्ठला वांचून बोलूं नये ॥ २ ॥
सप्रेम करावें देवाचें कीर्तन । भय द्या सोडून शरीराचें ॥ ३ ॥
तरी मग जोडे विठ्ठलनिधान । केलिया कीर्तन सिद्धि पावे ॥ ४ ॥
देव जोडिलिया तया काय उणें । तुका ह्मणे मन धीट करा ॥ ५ ॥

॥ ७५६ ॥

भूमीवरी कोण ऐसा । गांजूं शके हरिच्या दासा ॥ १ ॥ सुखें नाचा हो कीर्तनीं । जयजयकारें गर्जा वाणी ॥२॥ काळा सुटे पळ । जाती दुरितें सकळ ॥३॥ तुका ह्मणे चित्तीं । साच माना हे निश्चिती ॥४॥

॥ ७५७ ॥

मुंगिचिया घरा कोण जाय मूळ । देखोनियां गूळ धांव घाली ॥ १ ॥
याचकाविण काय खोळंबला दाता । तोचि धांवे हिता आपुलिया ॥२॥
उदक अन्न काये ह्मणे मज खा ये । भुकेला तो जाये चोजवीत ॥ ३ ॥
व्याधी पिडिला धांवे वैद्याचिया घरा । दुःखाच्या परिहारा आपुलिया ॥४॥
तुका ह्मणे जया आपुलें स्वहित । करणें तोचि प्रीत धरी कथे ॥ ५ ॥

॥ ७५८ ॥

यम सांगे दूतां ते । तुह्मां नाहीं वेथें सत्ता । जेथें होय कथा । सदा घोष नामाचा ॥ १ ॥ नका जाऊं तया गांवां । नामधारकाच्या शिवां । सुदर्शन

यावा। घरटी फिरे भोंवती ॥ २ ॥ चक्र गदा घेउनी हरि। उभा असे त्यांचे द्वारीं। लक्ष्मी कामारी। रिद्धिसिद्धी साहित ॥ ३ ॥ ते बळिया-शिरोमणी। हरिभक्त ये मेदिनी। तुका ह्मणे कानीं। यम सांगे दूतांचे॥४॥

॥ ७५९ ॥

या रे नाचों अवघेजण। भावें प्रेमें परिपूर्ण ॥ १ ॥ गाऊं पंढरीचा राणा। क्षेम देउनि संतजना ॥ २ ॥ सुख फुकासाठीं। साधे हरि-नाम बोभाटीं ॥ ३ ॥ प्रेम वाटितो उदार। देतां नाहीं सानाथोर ॥ ४ ॥ पापें पळालीं बापुडीं। काळ झाला देशधडी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे धन्य काळ। आजि प्रेमाचा सुकाळ ॥ ६ ॥

॥ ७६० ॥

लटिकें तें ज्ञान लटिकें तें ध्यान। जरि हरिकीर्त्तन प्रिय नाहीं ॥ १ ॥
लटिकेंचि दंभ घातला दुकान। चाळविलें जन पोटासाटीं ॥ २ ॥
लटिकेंचि केलें वेदपारायण। जरि नाहीं स्फुंदन प्रेम कथे ॥ ३ ॥
लटिकें तें तप लटिका तो जप। अळस निद्रा झोप कथाकाळीं ॥ ४ ॥
नाम नावडे तो करील बाहेरी। नाहीं त्याची खरी चित्तशुद्धि ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे ऐसीं गर्जती पुराणें। शिष्टांचीं वचनें मागिलाही ॥ ६ ॥

॥ ७६१ ॥

लावूनियां पुष्टी पोर। आणि करकर कथेमाजी ॥ १ ॥ पडा पायां करा विनंती। दवडा ह्ातीं धरोनियां ॥ २ ॥ कुर्वाळूनि बैसे मोहें। प्रेम कां हें नासीतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वाटे चित्त। करा फजित ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

॥ ७६२ ॥

विठ्ठल मुक्तिदाता। नव्हे मरो हें बोलता ॥१॥ मज न साहावें कानीं। विष उत्तर लागे मनीं ॥ २ ॥ हरिकथेतें धिकारी। शत्रु माझा तो वैरी ॥३॥ सुना काळतोंडा। जो या देवा ह्मणे धोंडा ॥ ४ ॥ अहं ह्मणे ब्रह्म। नेणे भक्तीचें तें वर्म ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे क्षण। नको तयाचें दर्षण ॥ ६ ॥

॥ ७६३ ॥

सातांदिवसांचा जरी जाला उपवासी। तरी कीर्त्तनासी टाकूं नये ॥ १ ॥

फुटो हा मस्तक तुटो हें शरीर। नामाचा गजर सोडूं नये ॥ २ ॥
शरीराचे होत दोनी तेही भाग। परि कीर्त्तनाचा रंग सोडों नये ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसा नामीं ज्या निर्धार। तेथें निरंतर देव असे ॥ ४ ॥

॥ ७६४ ॥

लय लक्षी मन न राहे निश्चळ। मुख्य तेथें बळ आसनाचें ॥ १ ॥
हें तों असाध्य जी सर्वत्र या जना। भलें नारायणा आळवितां ॥ २ ॥
कामनेचा त्याग वैराग्य या नांव। कुटुंब ते सर्वविषयजात ॥ ३ ॥
कर्म उसंतावें चालत पाउलीं। होय जों राहिली देहबुद्धि ॥ ४ ॥
भक्ती तें नमावें जीवजंतुभूत। शांतवूनि ऊत कामक्रोध ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे साध्य साधन अवघडें। देतां हें सांकडें देह बळी ॥ ६ ॥

॥ ७६५ ॥

सांगतां दुर्लभ ज्ञानाचिया गोष्टी। अनुभव तो पोटीं कैंचा घडे ॥ १ ॥
भजनाचे सोई जगा परिहार। नेणत्यां सादर चित्त कथे ॥ २ ॥
नाइकवे कानीं साधन उपाय। ऐकतो गाय हरुषें गीत ॥ ३ ॥
नव्हे आराणूक जावयासी वना। वेध कामिमना हरिकथेचा ॥ ४ ॥
काळाच्या साधना कोणा अंगीं बळ। चिंतना मंगळ अष्टप्रहर ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी खेळों भातुकुलें। विभागासी मुलें भोळीं येथें ॥ ६ ॥

॥ ७६६ ॥

सांडूनि कीर्तन न करीं आणीक काज। नाचेन निर्लज्ज तुझ्या रंगीं ॥१॥
आवडीचें आर्त पुरवीं पंढरिराया। शरण तुझ्या पायां याचि लागीं ॥२॥
टाळी वाहूनियां विठ्ठल ह्मणेन। तेणें निवारीन भवश्रम ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे देवा नुपेक्षावें आह्मां। न्यावें निजधामा आपुलिया ॥ ४ ॥

॥ ७६७ ॥

सोपें वर्म आह्मां सांगितलें संतीं। टाळ दिंडी हातीं घेउनि नाचा ॥१॥
समाधीचें सुख सांडा ओंवाळून। ऐसें हें कीर्त्तन ब्रह्मरस ॥ २ ॥
पुढती घडे चढतें सेवन आगळें। भक्तिभाग्यबळें निर्भरता ॥ ३ ॥

उपजोंचि नये संदेह चित्तासी । मुक्ति चारी दासी हरिदासाच्या ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मन पावोनि विश्रांती । त्रिविध नासती ताप क्षणें ॥ ५ ॥

॥ ७६८ ॥

स्वर्गींचे अमर इच्छिताती देवा । मृत्युलोकीं व्हावा जन्म आह्मां ॥ १ ॥
नारायणनामें होऊं जीवन्मुक्त । कीर्तनीं अनंत गाऊं गीतीं ॥ २ ॥
वैकुंठींचे जन सदा चिंतिताती । कइं येथें येती हरिचे दास ॥ ३ ॥
यमधर्म वाट पाहे निरंतर । जोडोनियां कर तिष्ठतसे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे पावावया पैल पार । नाममंत्र सार भाविकासी ॥ ५ ॥

॥ ७६९ ॥

हरिकथेचि आवडी देवा । करितो सेवा दासांची ॥ १ ॥ ह्मणोनि हिंडे मागें मागें । धरटी जागे घालितसे ॥ २ ॥ निर्लज्ज भोजें नाचत रंगीं । भरतें अंगीं प्रेमाचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विकलें देवें । आपण भावें संवसाटी ॥ ४ ॥

॥ ७७० ॥

होई आतां माझ्या भोगाचा भोगिता । सकळ अनंता शुभाशुभ ॥ १ ॥
आठवुनी पाय राहिलों हृदयीं । निवारली तई सकळ चिंता ॥ २ ॥
अचळ न चळे देहाचें चळण । आहे हें वळण प्रारब्धेंचि ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जालें एकचि वचन । केलिया कीर्तन आराणुक ॥ ४ ॥

॥ ७७१ ॥

क्षुधा तृषा कांहीं सर्वथा नावडे । पाहावया धांवे कोल्हांटासी ॥ १ ॥
कथेसी साक्षेपें पाचारिला जरी । ह्मणे माझ्या घरीं कोणी नाहीं ॥ २ ॥
बलात्कारें जरी आणिला कथेसी । निद्रा घे लोडेंसी टेंकूनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे थुंका त्याच्या तोंडावरी । जातो यमपुरी भोगावया ॥ ४ ॥

पंढरीचा महिमा.

॥ ७७२ ॥

नको आतां पुसों कांहीं। लवलाहीं उसंती ॥ १ ॥ जाय वेगीं पंढरपुरा। तो सोयरा दीनांचा ॥ २ ॥ वचनाचा न करीं गोवा। रिघें देवासी शरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंता। बहु चिंता दीनाची ॥ ४ ॥

॥ ७७३ ॥

करा करा लागपाट। धरा पंढरीची वाट। जंव नाहीं चपेट। घात पडिला काळाचा ॥१॥ दुजा ऐसा नाहीं कोणी। जो या काढी भयांतूनि। करा ह्मणऊनि। हा विचार ठायींचा ॥२॥ होती गात्रें बेंबळीं। दिवस अस्तमाना काळीं। हातपायटाळीं। जों मोकळीं आहेती ॥३॥ कां रे घेतलासी सोसें। तुज वाटताहे कैसें। तुका ह्मणे ऐसें। पुढें कैं लोहासी ॥४॥

॥ ७७४ ॥

जाय जाय तूं पंढरी। होय होय वारकरी ॥१॥ सांडोनियां वाळवंट। काय इच्छिसी वैकुंठ ॥२॥ खांद्या पताकांचे भार। तुळसीमाळा आणि अबीर ॥३॥ साधुसंतांच्या दाटणी। तुका जाय लोटांगणीं ॥४॥

॥ ७७५ ॥

जा रे तुह्मी पंढरपुरा। तो सोयरा दीनांचा ॥ १ ॥ गुण दोष नाणी मना। करी आपणासारिखें ॥ २ ॥ उभारोनि उभा कर। भवपार उतराया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तांतड मोठी। जाली भेटी उदंड ॥ ४ ॥

॥ ७७६ ॥

पंढरीसी जा रे आलेनो संसारा। दीनाचा सोयरा पांडुरंग ॥ १ ॥ वाट पाहे उभा भेटीची आवडी। कृपाळू तातडी उतावीळ ॥ २ ॥ मागील परिहार पुढें नोव्हे सीण। जालिया दर्षण एकवेळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेदी आणिकांचे हातीं। बैसला तो चित्तीं निबडेना ॥ ४ ॥

॥ ७७७ ॥

वेढा वेढा रे पंढरी। मोर्चे लावा भीमातिरीं ॥ १ ॥ चला चला संत

जन । करा देवासी भांडण ॥ २ ॥ लुटालुटा पंढरपुर । धरा रखुमा-
ईचा वर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चला । घाव निशाणी घातला ॥ ४ ॥

॥ ७७८ ॥

होय वारकरी । पाहें पाहें रे पंढरी ॥ १ ॥ काय करावीं साधनें।
फळ अवघेंचि तेणें ॥ २ ॥ अभिमान नुरे । कोड अवघेंचि पुरे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे डोळां । विठो बैसला सांवळा ॥ ४ ॥

॥ ७७९ ॥

पुण्य उभें राहो आतां । संताचें या कारणें ॥ १ ॥ पंढरीचे लागा
वाटे । सखा भेटे विठ्ठल ॥ २ ॥ संकल्प हे यावे फळा । कळवळा
बहुतांचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे होऊनि क्षमा । पुरुषोत्तमा अपराध ॥ ४ ॥

॥ ७८० ॥

पंढरपुरींचें दैवत भजावें । काया वाचा जावें शरण त्या ॥ १ ॥ मनीं
ध्यान करी अहंता धरूनी । तया चक्रपाणी दूर ठला ॥ २ ॥ मान अभि-
मान सांडुनियां द्यावे । अवघ्यां नीच व्हावें तरी प्राप्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे
हेंचि कोणासी सांगावें । सादर होऊनि भावें भजें देवा ॥ ४ ॥

॥ ७८१ ॥

बहुतां जन्मां अंतीं जन्मलासी नरा । देव तूं सोइरा करीं आतां ॥ १ ॥
करीं आतां बापा स्वहिताचा स्वार्थ । अनर्थाचा अर्थ सांडीं आतां ॥ २ ॥
सांडीं आतां कुडी कल्पनेचि वाट । मार्ग आहे नीट पंढरीचा ॥ ३ ॥
पंढरीस जावें सर्व सुख घ्यावें । रूप तें पाहावें विटेवरी ॥ ४ ॥
विटेवरी नीट आनंदाचा कंद । तुका नाचे छंद नामघोषें ॥ ५ ॥

॥ ७८२ ॥

पंढरीस जाऊं ह्मणती । यम थोर चिंता करि ती ॥ १ ॥ या रे नाचों ब्रह्मा-
नंदें । विठ्ठलनामाचिया छंदें ॥ २ ॥ धरिली पंढरीची वाट । पापें रिगालीं
कपाट ॥ ३ ॥ केलें भीमरेचें स्नान । यमपुरी पडिले खान ॥ ४ ॥ दुरोनि देखिली
पंढरी । पापें गेलीं दुरच्यादुरी ॥ ५ ॥ दुरोनि देखिलें राउळ । हरुषें नाचती
गोपाळ ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे नाहीं जाणें । अखंड पंढरिये राहाणें ॥ ७ ॥

॥ ७८३ ॥

नाहीं रिकामीक परी वाहे मनीं। तया चक्रपाणि साह्य होय ॥ १ ॥
उद्वेग जीवासी पंढरीचें ध्यान। तया नारायण साह्य करी ॥ २ ॥
शरीरासी बळ नाहीं स्वता भाव। तया पंढरिराव साह्य करी ॥ ३ ॥
असो नसो बळ राहे पराधीन। तरी अनुमान करूं नका ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे येणें करोनी चिंतन। तया नारायण जवळीक ॥ ५ ॥

॥ ७८४ ॥

नव्हे आराणूक परि मनीं वाहे। होईल त्या साहे पांडुरंग ॥ १ ॥
पंढरीसि जावें उद्वेग मानसीं। धरिल्या पावसी संदेह नाहीं ॥ २ ॥
नसो बळ देह असो पराधीन। परि हें चिंतन टाकों नको ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे देह पडो या चिंतनें। पुढें लागे येणें याजसाटीं ॥ ४ ॥

॥ ७८५ ॥

जाती पंढरीस। ह्मणे जाईन तयांस ॥ १ ॥ तया आहे संवसार।
ऐसें बोले तो माहार ॥ २ ॥ असो नसो भाव। जो हा देखे पंढरि-
राव ॥ ३ ॥ चंद्रभागे न्हाती। तुका ह्मणे भलते याती ॥ ४ ॥

॥ ७८६ ॥

चला पंढरीसी जाऊं। रखुमादेवीवरा पाहूं ॥ १ ॥ डोळे निवतील
कान। मना तेथें समाधान ॥ २ ॥ संतां महंतां होतील भेटी। आनंदें
नाचों वाळवंटीं ॥ ३ ॥ तें तीर्थांचें माहेर। सर्वसुखाचें भांडार ॥ ४ ॥
जन्म नाहीं रे आणिक। तुका ह्मणे माझी भाक ॥ ५ ॥

॥ ७८७ ॥

आमुची मिरास पंढरी। आमुचें घर भीमातिरीं ॥१॥ पांडुरंग आमुचा
पिता। रखुमाबाई आमुची माता ॥२॥ भाऊ पुंडलीक मुनि। चंद्रभागा आमु-
ची बहिणि ॥३॥ तुका जुनाट मिराशी। ठाव दिला पायांपाशीं ॥४॥

॥ ७८८ ॥

आतां जावें पंढरीसी। दंडवत विठोबासी ॥१॥ जेथें चंद्रभागातिरीं।

आह्मी नाचों पंढरपुरीं ॥२॥ जेथें संतांची दाटणी । त्याचें घेऊं पाय-
वणी ॥३॥ तुका ह्मणे आह्मी बळी । जीव दिधला पायां तळीं ॥४॥

॥ ७८९ ॥

पंढरीची वारी आहे माझे घरीं । आणीक न करीं तीर्थव्रत ॥ १ ॥
व्रत एकादशी करीन उपवासी । गाइन अहर्निशीं मुखीं नाम ॥ २ ॥
नाम विठोबाचें घेईन मी वाचे । बीज कल्पांतींचें तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ ७९० ॥

पावलों पंढरी वैकुंठभुवन । धन्य आजि दिन सोनियाचा ॥ १ ॥
पावलों पंढरी आनंदगजरें । वाजतील तुरे शंख भेरी ॥ २ ॥
पावलों पंढरी क्षेमआलिंगनीं । संत या सज्जनीं निवविलों ॥ ३ ॥
पावलों पंढरी पार नाहीं सुखा । भेटला हा सखा मायबाप ॥ ४ ॥
पावलों पंढरी येरझार खुंटली । माउली वोळली प्रेमपान्हा ॥ ५ ॥
पावलों पंढरी आपुलें माहेर । नाहीं संवसार तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ७९१ ॥

धन्य जालों हो संसारीं । आह्मीं देखिली पंढरी ॥ १ ॥ चंद्रभागे
करूं स्नान । पुंडलिकाचें दर्शन ॥ २ ॥ करूं क्षेत्रप्रदक्षिणा । भेटूं संत
या सज्जनां ॥ ३ ॥ उभे राहूं गरुडपारीं । डोळे भरुनी पाहों हरी ॥४॥
तुका ह्मणे वाळवंटीं । महालाभ फुकासाटीं ॥ ५ ॥

॥ ७९२ ॥

आह्मी ज्याचे दास । त्याचा पंढरिये वास ॥ १ ॥ तो हा देवांचाही
देव । काय कळिकाळाचा भेव ॥ २ ॥ वेद जया गाती । श्रुति ह्मणती
नेति नेति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निज । रूपडें हें तत्त्वबीज ॥ ४ ॥

॥ ७९३ ॥

आह्मां सुकाळ सुखाचा । जवळी हाट पंढरीचा । सादाविती वाचा । राम-
नामें वैष्णव ॥ १ ॥ घ्या रे आपुलाल्या परी । नका ठेवूं कांहीं उरी ।
ओसरतां भरी । तोंडवरी अंबर ॥ २ ॥ वाहे बंदर द्वारका । खेप आली
पुंडलिका । उभेचि विकिलें एका । सनकादिकां सांपडलें ॥३॥ धन्य धन्य

हे भूमंडळी । प्रगटली नामावळी । घेती जीं दुबळीं । तीं आगळीं सदैव॥४॥ माप आपुलेनि हातें । कोणी नाहीं निवारितें । पैस करूनि चित्तें । घ्यावें हितें आपुलिया ॥ ५ ॥ नाहीं वांटितां सरलें । आहे तैसेंचि भरलें । तुका ह्मणे गेलें । वांयांविण न घेतां ॥ ६ ॥

॥ ७२४ ॥

जातां पंढरीच्या मार्गे । काय वर्णूं सुखा मग ॥ १ ॥ घडे लाभ लक्ष-कोटि । परब्रह्मीं होइल भेटी ॥२॥ नाम गर्जत येती संत । त्यांच्या दर्शनें होईजे मुक्त ॥ ३ ॥ जो अलक्ष्य ब्रह्मादिकां । आला संनिध ह्मणे तुका ॥४॥

॥ ७२५ ॥

सुखरूप ऐसें कोण दुजें सांगा । माझ्या पांडुरंगा सारिखें तें ॥ १ ॥
नलगे हिंडणें मुंडणें तें कांहीं । साधनाची नाहीं आटाआटी ॥ २ ॥
चंद्रभागे स्नान विध तो हरिकथा । समाधान चित्ता सर्वकाळ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काला वैकुंठीं दुर्लभ । विशेष तो लाभ संतसंग ॥ ४ ॥

॥ ७२६ ॥

मूर्तिमंत देव नांदतो पंढरी । येर दिगांतरीं प्रतिमारूप ॥ १ ॥
जाउनियां वना करावें कीर्तन । मानुनी पाषाण विठ्ठलरूप ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मुख्य पाहिजे हा भाव । भावापासीं देव शीघ्र उभा ॥ ३ ॥

॥ ७२७ ॥

पंढरिये माझें माहेर साजणी । ओवियें कांडणीं गाऊं गीत ॥ १ ॥
राही रखुमाई सत्यभामा माता । पांडुरंग पिता माहियेर ॥ २ ॥
उद्धव अक्रूर व्यास अंबऋषि । भाई नारदासी गौरवीन ॥ ३ ॥
गरुड बंधु लडिवाळ पुंडलीक । यांचें कवतुक वाटे मज ॥ ४ ॥
मज बहु गोत संत आणि महंत । नित्य आठवीत ओवियेसी ॥ ५ ॥
निवृत्ति ज्ञानदेव सोपान चांगया । जिवलगा माझिया नामदेवा ॥ ६ ॥
नागोजन मित्रा नरहरि सोनारा । रोहिदास कबिरा सोईरिया ॥ ७ ॥
परसो भागवता सुरदास सांवता । गाईन नेणतां सकळांसी ॥ ८ ॥
चोखामेळा संत जिवाचे सोईरे । न पडे विसर यांचा घडी ॥ ९ ॥

जीवींच्या जीवना एका जनार्दना। पाटका कान्हया मिराबाई ॥ १० ॥ आणिकही संत महानुभाव मुनि। सकळां चरणीं जीव माझा ॥ ११ ॥ आनंदें ओविया गाईन मी त्यांसी। जाती पंढरीसी वारकरी ॥ १२ ॥ तुका ह्मणे माझा बळिया मायबाप। हर्षें नांदों सये घराचारी ॥ १३ ॥

॥ ७९८ ॥

कोण येथें रिता गेला। जो जो आला या ठाया ॥ १ ॥ तातडी ते काय आतां। ज्याची चिंता तयासी ॥ २ ॥ नांवासाटीं नेघें भार। न लगे फार वित्पत्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे न लगे जावें। कोठें देवें सुचने ॥ ४ ॥

॥ ७९९ ॥

सिंचन करितां मूळ। वृक्ष ओलावे सकळ ॥ १ ॥ नको पृथकाचे भरी। पडो एक मूळ धरीं ॥ २ ॥ पाणचोंऱ्याचें दार। वरिल दाटावें तें थोर ॥ ३ ॥ वश जाला राजा। मग आपुल्या त्या प्रजा ॥ ४ ॥ एक चिंतामणी। फिटे सर्व सुखधणी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे धांवा। आहे पंढरी विसावा ॥ ६ ॥

॥ ८०० ॥

वैकुंठींचें सुख पंढरिये आलें। अवघें पुंडलिकें सांठवीलें ॥ १ ॥ आतां धांवा माझे बाप। जिव्हा घेउनियां माप ॥ २ ॥ करा एक खेप। मग नें लगे हिंडावें ॥ ३ ॥ विषय गुंडूनि पसारा। धांवं घ्या रे पंढरपुरा ॥ ४ ॥ आयुष्य वेंचे जंव आहे। तोंचि धांवोनियां जायें ॥ ५ ॥ आळस न करीं या लाभाचा। तुका विनवी कुणबियाचा ॥ ६ ॥

॥ ८०१ ॥

पुराणींचा इतिहास। गोड रस सेविला ॥ १ ॥ नव्हती हे आहाच बोल। मोकळें फोल कवित्व ॥ २ ॥ भावें घ्या रे भावें घ्या रे। एकदा जा रे पंढरिये ॥ ३ ॥

---

१ सुख पंढरीसी आलें। पुंडलिकें सांटविलें. २ घ्या रे घ्या रे. ३ घेउनि खरें माप. ४ करणें न लगे. ५ गुंडोनी ठेवीं. ६ मग धांव. ७ जंव आहे आयुष्याचा लेश। तंव करीं पंढरीचा वास ॥

भाग्यें आलेति मनुष्यदेहा। तो हा पाहा विठ्ठल ॥ ४ ॥ पापपुण्या करील झाडा। जाइल पीडा जन्माची ॥ ५ ॥ घ्यावी हातीं टाळ दिंडी। गावें तोंडीं गुणवाद ॥६॥ तुका ह्मणे घटापटा। न लगे वाटा शोधाव्या ॥७॥

॥ ८०२ ॥

धरितां ये पंढरीची वाट। नाहीं संकट मुक्तीचें ॥ १ ॥ वंदूं येती देव पदें। त्या आनंदें उत्साहें ॥ २ ॥ नृत्यछंदें उडती रज। जे सहज चालतां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गरुड टकें। वैष्णव निके संभ्रम ॥ ४ ॥

॥ ८०३ ॥

तिळ एक अर्ध राई। सीतबुंद पावे काई। तया सुखा नाहीं। अंतपार पाहतां ॥१॥ ह्मणउनी करा लाहो। नका मागें पुढें पाहों। अवघ्यामध्यें आहों। अवघे सावचित्त तों ॥ २ ॥ तीर्थे न येती तुळणी। आजि या सुखाची धणी। जे कासी गयेहुनी। जीं आगळीं असती ॥ ३ ॥ येथें धरी लाज। वर्णी अभिमान काज। नाडला सहज। तुका ह्मणे तो येथें ॥४॥

॥ ८०४ ॥

तारूं लागलें बंदरीं। चंद्रभागेचिये तिरीं ॥ १ ॥ लुटा लुटा संतजन। अमुप हें रासी धन ॥ २ ॥ जाला हरिनामाचा तारा। सीड लागलें फरारा ॥३॥ तुका जवळी हमाल। भार चालवी विठ्ठल ॥ ४ ॥

॥ ८०५ ॥

आषाढी निकट। आणी कार्तिकीचा हाट ॥१॥ पुरे दोन्हीच बाजार। न लगे आणीक व्यापार ॥ २ ॥ तेंचि घ्यावें तेंचि घ्यावें। कैवल्याच्या रासी भावें ॥ ३ ॥ कांहीं कोणा नेणे। विठो वांचूनि तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ८०६ ॥

न सरे लुटितां मागें बहुतां जनीं। जुनाट हे खाणी उघडिली ॥ १ ॥
सिद्ध महामुनि साधक संपन्न। तींहीं हें जतन केलें होतें ॥ २ ॥
पाळायाच्या गुणें पडिलें ठाउकें। जगा पुंडलिकें दाखविलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तेथें होतों मी दुबळा। आलें या कपाळा थोडें बहु ॥ ४ ॥

॥ ८०७ ॥

जया दोषां परिहार। नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र। ते हरती अपार। पंढरपुर देखिलिया ॥ १ ॥ धन्य धन्य भीमातीर। चंद्रभागा-सरोवर। पद्मतीर्थी विठ्ठल वीर। क्रीडास्थळ वेणुनादीं ॥ २ ॥ सकळ तीर्थांचें माहेर। भूवैकुंठ निर्विकार। होतो नामाचा गजर। असुरकाळ कांपती ॥ ३ ॥ नाहीं उपमा द्यावया। सम तुल्य आणिका ठाया। धन्य भाग्य जयां। जे पंढरपुर देखती ॥ ४ ॥ उपजोनी संसारीं। एक वेळ पाहें पंढरी। महा दोषां कैंची उरी। देवभक्त देखिलिया ॥ ५ ॥ ऐसी विष्णूची नगरी। चतुर्भुज नरनारी। सुदर्शन घरटी करी। रीग न पुरे कळिकाळा ॥ ६ ॥ तें सुख वर्णावया गति। एवढी कैंची मज मति। जे पंढरपुरा जाती। ते पावती वैकुंठ ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे या शब्दाचा। जया विश्वास नाहीं साचा। अधम जन्मांतरींचा। तया पंढरी नावडे ॥ ८ ॥

॥ ८०८ ॥

आवडे पंढरी भीमा पांडुरंग। चंद्रभागा लिंग पुंडलीक ॥ १ ॥ कामधेनु कल्पतरु चिंतामणी। आवडीची धणी पुरवीती ॥ २ ॥ तुका ह्मणे जीवा थोर जालें सुख। नाठवे हे भूक तान कांहीं ॥ ३ ॥

॥ ८०९ ॥

पंढरीचा वारकरी। खेपा वैकुंठ बंदरीं ॥ १ ॥ तया नाहीं आणखी पेणें। सदा वैकुंठीं राहाणें ॥ २ ॥ आला गेला केल्या यात्रा। उद्धरिलें कुळा सर्वत्रा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं। यासि संदेह कल्पांतींही ॥ ४ ॥

॥ ८१० ॥

पंढरीची वारी जयाचिये घरीं। पायधुळी शिरीं वंदिन त्यांची ॥ १ ॥ दासाचा मी दास पोसणा डोंगर। आतां बहु फार काय बोलों ॥२॥ जातीचें मी हीन न कळे भजन। ह्मणोनि संतचरण इच्छीतसें ॥३॥ तुका ह्मणे मज ह्मणावें आपुलें। बहुतां तारिलें संतजनीं ॥४॥

॥ ८११ ॥

पंढरीचे वारकरी। ते अधिकारी मोक्षाचे ॥ १ ॥ पुंडलिका दिला वर। करुणाकरें विठ्ठलें ॥ २ ॥ मूढ पापी जैसे तैसे। उतरी कासे लावूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरें जालें। एका बोलें संताच्या ॥ ४ ॥

॥ ८१२ ॥

आलें भरा केणें। येरझार चुके जेणें ॥ १ ॥ उभें केलें विटेवरी। पेंठ इनाम पंढरी ॥ २ ॥ वाहती मारग। अवघें मोहोरलें जग ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माप। खरें आणा माझे बाप ॥ ४ ॥

॥ ८१३ ॥

उठाउठीं अभिमान। जाय ऐसें स्थळ कोण ॥ १ ॥ तें या पंढरीस घडे। खळां पाझर रोकडे ॥ २ ॥ नेत्रीं अश्रुचिया धारा। कोठें रोमांच शरीरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काला। कोठें अभेद देखिला ॥ ४ ॥

॥ ८१४ ॥

अवघें जेणें पाप नासे। तें हें असे पंढरीसी ॥ १ ॥ गात जागा गात जागा। प्रेम मागा विठ्ठला ॥ २ ॥ अवघी सुखाचीच राशी। पुंडलिकाशीं वोळली हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जवळी आलें। उभें ठेलें समचरणीं ॥ ४ ॥

॥ ८१५ ॥

अवघींच तीर्थें घडलीं एकवेळा। चंद्रभागा डोळां देखिलिया ॥ १ ॥
अवघींचि पापें गेलीं दिगांतरीं। वैकुंठ पंढरी देखिलिया ॥ २ ॥
अवघिया संतां एकवेळा भेटी। पुंडलीक दृष्टी देखिलिया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जन्मा आल्याचें सार्थक। विठ्ठलचि एक देखिलिया ॥ ४ ॥

॥ ८१६ ॥

उदार चक्रवर्ती। वैकुंठींचा भूपति। पुंडलिकाचिया प्रीती। विटेवरी राहिला ॥ १ ॥ सर्वसिद्धीचा दातार। सवें आणिला परिवार। भक्ता अभयंकर। घ्या घ्या ऐसें ह्मणतसे ॥ २ ॥ जेणें हें विश्व निर्मिलें। महर्षी देवा संस्थापिलें। एकवीस स्वर्गीतें धरिलें। सत्तामात्रें आपुलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपावंत। इच्छिले पुरवी अर्थ। रिद्धिसिद्धिमुक्ती देत। शेखीं संग आपुला ॥ ४ ॥

॥ ८१७ ॥

नातुडे जो कवणे परी। उभा केला विटेवरी ॥ १ ॥ भला भला पुंडलिका । मानलासी जनलोकां ॥ २ ॥ कोण्या काळें सुखा। ऐशा कोण पावता ॥ ३ ॥ अवघा आणिला परिवार। गोपी गोपाळांचा भार ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे धन्य जालें। भूमी वैकुंठ आणिलें ॥ ५ ॥

॥ ८१८ ॥

धन्य पुंडलिका बहु बरें केलें। निधान आणिलें पंढरिये ॥ १ ॥
न करीं आळस आलिया संसारीं। पाहें पा पंढरी भूवैकुंठ ॥ २ ॥
न पवीजे केल्या तपांचिया रासी। तें जनलोकांसी दाखविलें ॥ ३ ॥
सर्वोत्तम तीर्थ क्षेत्र आणि देव। शास्त्रांनीं हा भाव निवडिला ॥ ४ ॥
विष्णुपद गया रामधाम काशी। अवघीं पायांपाशीं विठोबाच्या ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे मोक्ष देखिल्या कळस। तात्काळ या नास अहंकाराचा ॥ ६ ॥

॥ ८१९ ॥

कां रे पुंड्या मातलासी। उभें केलें विठ्ठलासी ॥ १ ॥ ऐसा कैसा रे तूं धीट। मागें भिरकाविली वीट ॥ २ ॥ युगें जालीं अठ्ठावीस। अजुनी न ह्मणसी बैस ॥ ३ ॥ भाव देखोनि निकट। देवें सोडिलें वैकुंठ ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पुंडलिका। तूंचि बळिया एक निका ॥ ५ ॥

॥ ८२० ॥

कां रे पुंड्या मातलासी। उभें केलें विठ्ठलासी ॥ १ ॥ वस्ति क्षीरसागरवासीं। आला उभा पंढरीसी ॥ २ ॥ भक्ति देखोनी निकट। देवें सोडिलें वैकुंठ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी। तूंचि एक भूमंडळीं ॥ ४ ॥

॥ ८२१ ॥

पुंडलीक भक्तराज। तेणें साधियलें काज। वैकुंठींचें निज। परब्रह्म आणिलें ॥ १ ॥ पांडुरंग बाळमूर्ति। गाईगोपाळांसंगती। येऊनियां प्रीति। उभें समचि राहिलें ॥ २ ॥ एका आगळें अक्षरें। भूवैकुंठचि दुसरें। ह्मणविती येरें। परि तीं ऐसीं नव्हेती ॥ ३ ॥ पाप पंचक्रोशीमधीं। येऊं न सकेचि कधीं। कैंची तेथें विधि-। निषेधाची

वसति ॥ ४ ॥ पुराणें वदती ऐसें । चतुर्भुज तीं मानसें । सुदर्शना-
वरी वसे । । रीग न घडे कल्पांतीं ॥ ५ ॥ महाक्षेत्र हें पंढरी ।
अनुपम्य इची थोरी । धन्य धन्य वारकरी । तुका ह्मणे तेर्थींचे ॥ ६ ॥

॥ ८२२ ॥

भूत नावरे कोणासी । पुंडलीकें खिळिलें त्यासी ॥ १ ॥ समचरण
असे विटे । कटिकर उभें नीट ॥ २ ॥ वाळुवंटीं नाचती संत ॥ प्रेमा-
मृतें डुल्लत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुंडलिका । भक्तिबळें तूंचि निका ॥ ४ ॥

॥ ८२३ ॥

वैकुंठा जावया तपाचे सायास । करणें जीवनास न लगे कांहीं ॥ १ ॥
तया पुंडलिकें केला उपकार । फेडावया भार पृथीवीचा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे सोपी केली पायवाट । पंढरी वैकुंठ भूमीवरी ॥ ३ ॥

॥ ८२४ ॥

वैकुंठींचा देव आणिला भूतळा । धन्य तो अगळा पुंडलकि ॥ १ ॥
धारिष्ट धैर्याचा वरिष्ठ भक्तांचा । पवित्र पुण्याचा एकनिष्ठ ॥ २ ॥
पितृसेवापुण्यें लाधला निधान । ब्रह्म सनातन अंगसंगें ॥ ३ ॥
अंगसंगें रंगें क्रीडा करी जाणा । ज्या घरीं पाहुणा वैकुंठींचा ॥ ४ ॥
धन्य त्याची शक्ति भक्तीची हे ख्याति । तुका ह्मणे मुक्ति पायीं लोळे ॥ ५ ॥

॥ ८२५ ॥

पंढरीचें बा भूत मोठें । आल्या गेल्या झडपी वाटे ॥ १ ॥ तेथें जाऊं
नका कोणी । गेले नाहीं आले परतोनि ॥ २ ॥ तुका पंढरीसी गेला ।
पुन्हां जन्मा नाहीं आला ॥ ३ ॥

॥ ८२६ ॥

जाली झडपणी खडतर देवता । संचरली, आतां निघों नये ॥ १ ॥
मज उपचार ह्मणी आतां करा । न साहे दुसरा भार कांहीं ॥ २ ॥
नेऊनियां घाला चंद्रभागे तिरीं । जीवा नाहीं उरी कांहीं आतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कळों आलें वर्तमान । माझें तों वचन आच्छादलें ॥ ४ ॥

॥ ८२७ ॥

मैंद आला पंढरीस । हातीं घेऊनि प्रेमपाश ॥१॥ पुढें नाडियलें जग । नेतो लागों नेदी माग ॥२॥ उभारोनि बाहे । दृष्टादृष्टी वेधीताहे ॥ ३ ॥ वैकुंठींहुनि पेणें । केलें पंढरीकारणें ॥ ४ ॥ पुंडलिकें थारा । देउनि आणिलें या चोरा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे चला । तुह्मी आह्मी धरूं त्याला ॥ ६ ॥

॥ ८२८ ॥

पंढरीचा महिमा । देतां आणीक उपमा ॥ १ ॥ ऐसा ठाव नाहीं कोठें । देव उभाउभी भेटे ॥ २ ॥ आहेति सकळ । तीर्थें काळें देती फळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पेंठ । भूमिवरी हे वैकुंठ ॥ ४ ॥

॥ ८२९ ॥

पंढरी पंढरी । ह्मणतां पापाची बोहरी ॥ १ ॥ धन्य धन्य जगीं ठाव । होतो नामाचा उत्साव ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धी लोटांगणीं । प्रेमसुखाचिया खाणी ॥ ३ ॥ अधिक अक्षरानें एका । भूवैकुंठ ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

॥ ८३० ॥

पंढरीसी जाय । तो विसरे बापमाय ॥ १ ॥ अवघा होय पांडुरंग । राहे धरूनियां अंग ॥ २ ॥ न लगे धन मान । देहभावें उदासीन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मळ । नासी तात्काळ तें स्थळ ॥ ४ ॥

॥ ८३१ ॥

पंढरीस दु:ख न मिळे ओखदा । प्रेमसुख सदा सर्वकाळ ॥ १ ॥
पुंडलिकें हाट भरियेली पेंठ । अवघें वैकुंठ आणियेलें ॥ २ ॥
उदमासी तुटी नाहीं कोणा हानि । घेऊनियां धणी लाभ घेती ॥ ३ ॥
पुरलें देशासी भरलें सिगेसी । अवघी पंचक्रोशी दुमदुमीत ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे संतां लागलीसे धणी । बैसली राहोनि पंढरीस ॥ ५ ॥

॥ ८३२ ॥

पंढरीचा वास धन्य तेचि प्राणी । अमृताची वाणी दिव्य देह ॥ १ ॥
मूढ मतिहीन दुष्ट अविचारी । ते होती पंढरीं दयारूप ॥ २ ॥

शांति क्षमा अंगीं विरक्ति सकळ । नैराश्य निर्मळ नारी नर ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं वर्ण अभिमान । अवघे जीवनमुक्त लोक ॥ ४ ॥

॥ ८३३ ॥

भीमातीरवासी । तेथें निश्चयेंसी काशी ॥ १ ॥ मुख्य मुक्तीचें माहेर ।
ऐसें जाणा पंढरपुर ॥ २ ॥ घडे भींवरेशीं स्नान । त्यासी पुन्हा नाहीं
जन्म ॥ ३ ॥ भाव धरोनी नेटका । मोक्ष जवळी ह्मणे तुका ॥ ४ ॥

॥ ८३४ ॥

धन्य ते पंढरी धन्य भीमातीर । आणियेलें सार पुंडलिकें ॥ १ ॥
धन्य तेही लोक अवघा दैवांचा । सुकाळ प्रेमाचा घरोघरीं ॥ २ ॥
धन्य तेहि भूमी धन्य तरुवर । धन्य सरोवर तीर्थरूप ॥ ३ ॥
धन्य त्या नरनारी मुखीं नाम ध्यान । आनंदें भवन गर्जतसे ॥ ४ ॥
धन्य पशु पक्षी कीटक पाषाण । अवघा नारायण अवतरलासे ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे धन्य संसारातें आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥ ६ ॥

॥ ८३५ ॥

धन्य तो ग्राम जेथें हरिदास । धन्य तोचि वास भाग्य तया ॥ १ ॥
ब्रह्मज्ञान तेथें असे घरोघरीं । धन्य त्या नरनारी चतुर्भुज ॥ २ ॥
नाहीं पापा रिघ काळाचें जीवन । हरिनामकीर्तन घरोघरीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तींहीं तारिलें सकळां । आपल्या कोटिकुळासहित जीव ॥ ४ ॥

॥ ८३६ ॥

धन्यधन्य ज्यास पंढरीसी वास । धन्य ते जन्मास प्राणी आले ॥ १ ॥
चहु खाणींमध्यें होत कोणी एक । त्रिगुण कीटक पक्षिराज ॥ २ ॥
उत्तम चांडाळ नर नारी बाळ । अवघेचि सकळ चतुर्भुज ॥ ३ ॥
अवघा विठ्ठल तेथें दुजा नाहीं । भरला अंतर्बाहीं सदोदित ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तेथें होउनी राहेन । सांडोवा पाषाण पंढरीचा ॥ ५ ॥

॥ ८३७ ॥

सकळतीर्थाहूनि । पंढरीनाथ मुगुटमणी ॥ १ ॥ धन्यधन्य पंढरी ।

जे मोक्षाची अक्षय पुरी ॥ २ ॥ विश्रांतीचा ठाव । तो हा माझा पंढरीराव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सांगें स्पष्ट । दुजी पंढरी वैकुंठ ॥ ४ ॥

॥ ८३८ ॥

सकळतीर्थांहुनि । पंढरी हे मुगुटमणी ॥ १ ॥ काय सांगों तेथिल शोभा । रमावल्लभ जेथें उभा ॥ २ ॥ न लभे व्रततीर्थदानीं । तें या विठ्ठलदर्शनीं ॥ ३ ॥ साधु संत गाती नाम । सकळ भूतांचा विश्राम ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे स्तुती । करूं काय सांगों किती ॥ ५ ॥

॥ ८३९ ॥

सुरवर येती तीर्थें नित्य काळ । पेंठ त्या निर्मळ चंद्रभागा ॥ १ ॥
साक्षभूत नव्हे सांगितली मात । महिमा अत्यद्भुत वर्णवेना ॥ २ ॥
पंचक्रोशीमाजी रीघ नाहीं दोषा । जळती आपैसा अघोर ते ॥ ३ ॥
निर्विषय नर चतुर्भुज नारी । अवघा घरोघरीं ब्रह्मानंदु ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे ज्यापें नाहीं पुण्यलेश । जा रे पंढरीस घेई कोटि ॥ ५ ॥

॥ ८४० ॥

बाराणसी गया पाहिली द्वारका । परी नये तुका पंढरीच्या ॥ १ ॥
पंढरीसी नाहीं कोणा अभिमान । पायां पडे जन एकमेका ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जाय एकवेळ पंढरी । तयाचिये घरीं यम न ये ॥ ३ ॥

॥ ८४१ ॥

जंववरी नाहीं देखिली पंढरी । तोंवरी वर्णिसी थोरी वैकुंठींची ॥१॥
मोक्षसिद्धि तेथें हिंडे दारोदारीं । होऊनि कामारी दीनरूप ॥ २ ॥
वृंदावन सडे चौक रंगमाळा । अभिनव सोहोळा घरोघरीं ॥ ३ ॥
नामघोष कथापुराणकीर्त्तनीं । ओविया कांडणीं पांडुरंग ॥ ४ ॥
सर्व सुख तेथें असे सर्वकाळ । ब्रह्म तें केवळ नांदतसे ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे जें न साधे सायासें । तें हें प्रत्यक्ष दिसे विटेवरि ॥ ६ ॥

॥ ८४२ ॥

तीर्थें केलीं कोटीवरी । नाहीं देखिली पंढरी ॥ १ ॥ जळो त्याचें ज्यालेंपण ।

न देखेचि समचरण ॥ २ ॥ योग याग अनंत केले । नाहीं समचरण दे-खिले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विठ्ठलपायीं । अनंत तीर्थे घडलीं पाहीं ॥ ४ ॥

॥ ८४३ ॥

काशीयात्रा पांच द्वारकेच्या तीन । पंढरीची जाण एक यात्रा ॥ १ ॥
काशी देह विटंबणें द्वारके जाळणें । पंढरीशी होणें ब्रह्मरूप ॥ २ ॥
अठरापगडयाती सकळहि वैष्णव । दुजा नाहीं भाव पंढरीसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे असो अथवा नसो भाव । दर्शनें पंढरीराव मोक्ष देतो ॥४॥

॥ ८४४ ॥

जो या गेला पंढरपुरा । आणीक यात्रा न मनी तो ॥ १ ॥ सुलभ माय पंढ-रिराणा । पुरवी खुणा अंतरींच्या ॥ २ ॥ जन्मांतरिंच्या पुण्यरासी । वारी त्यासी पंढरीची ॥३॥ बाहेर येतां प्राण फुटे । रडें दाटे गहिवरें ॥ ४ ॥ द-धिमंगळ भोजन सारा । ह्मणती करा मुरडींव ॥ ५ ॥ मागुता हा पाहों ठाव । पंढरिराव दर्शनें ॥६॥ तुका ह्मणे भूवैकुंठ । वाळुवंट भींवरा ॥ ७ ॥

॥ ८४५ ॥

आणीक ऐसें कोठें सांगा । पांडरंगासारिखें ॥ १ ॥ दैवत ये भूमंडळीं । उ-द्धार कळी पावितें ॥ २ ॥ कोठें कांहीं कोठें कांहीं । शोध ठायीं स्थळा-सी ॥ ३ ॥ अन्यत्रींचें तीर्थीं नासे । तीर्थीं वसे वज्रलेप ॥ ४ ॥ पांडुरंगींचें पाडुरंगीं । पाप अंगीं राहेना ॥५॥ ऐसें हरें गिरिजेप्रति । गुह्य स्थिती सां-गितली ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे तीर्थ क्षेत्र । सर्वत्र हें दैवत ॥ ७ ॥

॥ ८४६ ॥

करोत तपादि साधनें । कोणी साधोत गोरांजनें ॥१॥ आह्मी न वजों तया वाटा । नाचूं पंढरीचोहटां ॥२॥ पावोत आत्मस्थिति । कोणी ह्मणोत उत्त-म मुक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे छंद । आह्मां हरिच्या दासां निंद्य ॥४॥

॥ ८४७ ॥

कासया करावे तपाचे डोंगर । आणीक अपार दुःखरासी ॥ १ ॥
कासया फिरावे अनेक ते देश । दावितील आस पुढें लाभ ॥ २ ॥
कासया पुजावीं अनेक दैवतें । पोटभरे तेथें लाभ नाहीं ॥ ३ ॥

कासया करावे मुक्तीचे सायास । मिळे पंढरीस फुका साटीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे करीं कीर्तन पसारा । लाभ येईल घरा पाहिजे तो ॥ ५ ॥

॥ ८४८ ॥

जनाचिया मना जावें कासियेसी । माझी वाराणसी पांडुरंग ॥ १ ॥
तेथें भागीरथी येथें भीमरथी । अधिक ह्मणती चंद्रभागा ॥ २ ॥
तेथें माधवराव येथें यादवराव । जाणोनियां भाव पुंडलिकाचा ॥ ३ ॥
विष्णुपद गया तेचि येथें आहे । प्रत्यक्ष हें पाहें विटेवरी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे हेचि प्रपंच उद्धरी । आतां पंढरपुरी घडो बापा ॥ ५ ॥

॥ ८४९ ॥

मानी भक्तांचे उपकार । ऋणीया ह्मणवी निरंतर । केला निर्गुणीं आकार । कीर्ति मुखें वर्णितां ॥ १ ॥ ह्मणोनि जया जे वासना । ते पुरवितो पंढरिराणा । जाला भक्तांचा आंदणा । ते उपकार फेडावया ॥ २ ॥ अंबऋषीकारणें । जन्म घेतले नारायणें । एवढें भक्तीचें लहणें । दास्य करी दासाचें ॥ ३ ॥ ह्मणियें करितां शंका न धरी । रक्षपाळ बळिच्या द्वारीं । भक्तीचा आभारी । रीग न पुरे जावया ॥ ४ ॥ अर्जुनाचे रथवारु । ते वागवी सर्वेश्वरु । एवढे भक्तीचे उपकारु । मागें मागें हिंडतसे ॥ ५ ॥ पुंडलिकाचे द्वारीं । सम पाउलीं विटेवरी । न वजे कट करीं । धरुनि तेथें राहिला ॥ ६ ॥ भावभक्तीचा अंकित । नाम साजे दिनानाथ । ह्मणोनि राहिला निवांत । तुका चरण धरोनि ॥ ७ ॥

॥ ८५० ॥

पंढरीसी जावें ऐसें माझे मनीं । विठाई जननी भेटे केव्हां ॥ १ ॥
न लगे त्याविण सुखाचा सोहळा । लागे मज ज्वाळा अग्निचिया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे त्याचे पाहिलीया पाय । मग दुःख जाय सर्व माझें ॥ ३ ॥

॥ ८५१ ॥

पंढरीस जाते निरोप आइका । वैकुंठनायका क्षेम सांगा ॥ १ ॥
अनाथांचा नाथ हें तुझें वचन । धांवें नको दीन गांजों देऊं ॥ २ ॥
ग्रासिलें भुजंगें सर्पें महाकाळें । न दिसे हें जाळें उगवतां ॥ ३ ॥

कामक्रोधसुनीं श्वापदीं बहुतीं । वेढलों आवर्ती मायेचिये ॥ ४ ॥
मृगजलनदी बुडविना तरी । आणुनियां बरी तळा नेते ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तुवां धरिलें उदास । तरी पाहों वास कवणाची ॥ ६ ॥

॥ ८५२ ॥

संपदा सोहळा नावडे मनाला । करी तें टकळा पंढरीचा ॥ १ ॥
जावें पंढरीसी आवडी मनासी । कधीं एकादशी आषाढी हे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ऐसें आर्त ज्याचे मनीं । त्याची चक्रपाणी वाट पाहे ॥ ३ ॥

॥ ८५३ ॥

साधन संपत्ति हेंचि माझें धन । सकळ चरण विठोबाचे ॥ १ ॥
शीतळ हा पंथ माहेराची वाट । जवळीच नीट सुखरूप ॥ २ ॥
वैष्णवांचा संग रामनाम गाणें । मंडित भूषणें अळंकार ॥ ३ ॥
भवनदी आड नव्हतीसी जाली । कोरडीच चाली जावें पायीं ॥४॥
मायबाप दोघें पाहातील वाट । ठेवूनियां कटीं कर उभीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे केव्हां देखेन कळस । पळाली आळस निद्रा भूक ॥ ६ ॥

॥ ८५४ ॥

सुखें घेऊं जन्मांतरें । एक बरें इहलोकीं ॥ १ ॥ पंढरीचे वारकरी । होतां थोरी जोडी हे ॥ २ ॥ हें तों आलें अनुभवा । पाहावें जीवा-
वरूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केला त्याग । सर्वसंग ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

॥ ८५५ ॥

संतोषे माउली आरुषा वचनीं । वोरसोनि स्तनीं लावी बाळा ॥ १ ॥
तैसें प्रेमळाचें अवघेंचि गोड । पुरवितो कोड पांडुरंग ॥ २ ॥
सेवा करी साहे निष्ठुर उत्तर । त्याचे वाहे बरें तेंच मनीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे इच्छावसे खेळ खेळें । चिंता ते सकळ कांहीं नेणें ॥४॥

॥ ८५६ ॥

सांवळें रूपडें चोरटें चित्ताचें । उभें पंढरीचे विटेवरी ॥ १ ॥
डोळियांची धणी पाहातां न पुरे । तयालागीं झुरे मन माझें ॥ २ ॥
आन गोड कांहीं न लगे संसारीं । राहिले अंतरीं पाय तुझे ॥ ३ ॥

प्राण रिघों पाहे कुडी हे सांडुनी । श्रीमुख नयनीं न देखतां ॥ ४ ॥
चित्त मोहियेलें नंदाच्या नंदनें । तुका ह्मणे येणें गरुडध्वजें ॥ ५ ॥

॥ ८५७ ॥

इनामाची भरली पेंठ । वाहाती दाट मारग ॥ १ ॥ अवघेची येती वाण । अवघे शकुन लाभाचे ॥ २ ॥ अडचणी त्या केल्या दुरी । देण्या उरी घेण्याच्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जोडी जाली । ते आपुली आपणा ॥ ४ ॥

॥ ८५८ ॥

पृथक मीं सांगों किती । धर्म नीती सकळां ॥ १ ॥ अवघियांचा एक ठाव । शुद्ध भाव विठ्ठलीं ॥ २ ॥ क्षराअक्षराचा भाग । करा लाग पंढरीये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आगमींचें । मथिलें साचें नवनीत ॥ ४ ॥

॥ ८५९ ॥

द्वारकेचें केणें आलें याचि ठाया । पुढें भक्तराया चोजवीत ॥ १ ॥
गोविलें विसारें माप केलें खरें । न पाहे माघारें अद्यापवरी ॥ २ ॥
वैष्णव मापारी नाहीं जाली सळे । पुढेंही न कळे पार त्याचा ॥ ३ ॥
लाभ जाला त्यांनीं धरिला तो विचार । आहिक्य परत्र सांटविलें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज मिळाली मजूरी । विश्वास या घरीं संतांचिया ॥ ५ ॥

॥ ८६० ॥

तुझे पाय माझी काशी । कोण जाय माझें काशी ॥ १ ॥ तुझें रूप तेंचि ध्यान । तेंचि माझें अनुष्ठान ॥ २ ॥ तुझे चरण तेचि गया । जालें गयावर्जन देहा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सकळ तीर्थें । तुझे पायीं वसती येथें ॥ ४ ॥

॥ ८६१ ॥

दोन्ही हात ठेवुनि कटीं । उभा भीवरेच्या तटीं । कष्टलासी साटीं । भक्तिकाजें विठ्ठला ॥ १ ॥ भागलासी मायबापा । बहु श्रम केल्या खेपा । आह्मालागीं सोपा । दैत्या काळ कृतांत ॥ २ ॥ होतासी क्षीरसागरीं । मही दाटली असुरीं । ह्मणोनियां घरीं । गौळियांचे अवतार ॥ ३ ॥ केला पुंडलिकें गोवा । तुज पंढरीसी देवा । तुका ह्मणे भावा । साटीं हातीं सांपडसी ॥ ४ ॥

॥ ८६२ ॥

दुःखाचिये साटीं तेथें मिळे सुख । अनाथाची भूक दैन्य जाय ॥१॥
उदाराचा राणा पंढरीस आहे । उभारोनि बाहे पाळवितो ॥ २ ॥
जाणतियाहूनि नेणत्याची गोडी । आलिंगी आवडी करूनियां ॥ ३ ॥
शीण घेऊनियां प्रेम देतो साटी । न विचारी तुटी लाभा कांहीं ॥४॥
तुका ह्मणे असों अनाथ दुबळीं । आह्मांसी तो पाळी पांडुरंग ॥ ५ ॥

॥ ८६३ ॥

धरियेलीं सोंगें। येणें अवघीं पांडुरंगें ॥ १॥ तें हें ब्रह्म विटेवरी। उभें चंद्रभागे तिरीं ॥२॥ अंतर्यामी बाहे। धांडोळितां कोठें नोहे ॥३॥ योगयागतपें। ज्याकारणें दानजपें ॥ ४ ॥ दिले नेदी जती । भोग सकळ ज्या होती ॥ ५ ॥ अवघी लीळा पाहे । तुका ह्मणे दासां साहे ॥ ६ ॥

॥ ८६४ ॥

जो भक्तांचा विसावा । उभा पाचारितो धांवा ॥ १ ॥ हातीं प्रेमाचें भातुकें । मुखीं घाली कवतुकें ॥ २ ॥ भवसिंधु सुखें । उतरी कासे लावूनि ॥ ३ ॥ थोर भक्तांची आस । पाहे भोंवताली वास ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कृपादानी । फेडी आवडीची धणी ॥ ५ ॥

॥ ८६५ ॥

तिन्ही लोक ऋणें बांधिले जयानें । सर्वसिद्धि केणें तये घरीं ॥ १ ॥
पंढरीचोहोटां घातला दुकान । मांडियेले वान आवडीचे ॥ २ ॥
आषाढी कार्तिकी भरियेले हाट । इनाम हे पेंठ घेतां देतां ॥ ३ ॥
मुक्ति कोणी तेथें हातीं नेघे फुका । लुटितील सुखा प्रेमाचिया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे संतसज्जन भाग्याचे । अनंतां जन्मींचे सांटेकरी ॥ ५ ॥

॥ ८६६ ॥

तीर्थांचें जें मूळ व्रतांचें जें फळ । ब्रह्म तें केवळ पंढरिये ॥ १ ॥
तें आह्मीं देखिलें आपुल्या नयनीं । फिटलीं पारणीं डोळियांचीं ॥ २ ॥
जीवांचें जीवन सुखाचें सेजार । उभें कटीं कर ठेवूनियां ॥ ३ ॥
जगाचा जनिता कृपेचा सागर । दीनां लोभापर दुष्टां काळ ॥ ४ ॥

सुरवरां चिंतनीं मुनिवरां ध्यानीं । आकार निर्गुणीं तेंचि असे ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नाहीं श्रुती आतुडलें । आह्मां सांपडलें गीतीं गातां ॥ ६ ॥

॥ ८६७ ॥

नागर गोडें बाळरूप । तें स्वरूप काळींचें ॥ १ ॥ गाईगोपाळांच्या संगें । आलें लागें पुंडलीका ॥ २ ॥ तें हें ध्यान दिगंबर । कटीं कर मिरवती ॥ ३ ॥ नेणपणें उगेंचि उभें । भाक्तिलोभें राहिलें ॥ ४ ॥ नेणे वरदळाचा मान । विटे चरण सम उभे ॥ ५ ॥ सहज कटावरी हात । दहीं भात शिदोरी ॥ ६ ॥ मोहरी पांवा गांजिवा पाठीं । धरिली काठी ज्या काळें ॥ ७ ॥ रम्य स्थळ चंद्रभागा । पांडुरंगा क्रीडेसी ॥ ८ ॥ भीमा दक्षणमुख वाहे । दृष्टी पाहे समोर ॥ ९ ॥ तारावेसे मूढ लोक । दिली भाक पुंडालिका ॥ १० ॥ तुका ह्मणे वैकुंठवासी । भक्तांपासीं राहिला ॥ ११ ॥

॥ ८६८ ॥

आइत्या भाग्या धणी व्हावें । केणें घ्यावें न सरे तें ॥ १ ॥ केणें आलें पंढरपुरीं । उधाराचें लाभीक ॥ २ ॥ बाखराची करुनी रीति । भरा पोतीं लवलाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतांपाडें । करूं पुढें वाखती ॥ ४ ॥

॥ ८६९ ॥

आणिकांची सेवा करावी शरीरें । तीं येथें उत्तरें कोरडींच ॥ १ ॥
ऐसा पांडुरंग सुलभ सोपारा । नेघे येरझारा सेवकाच्या ॥ २ ॥
आणिकांचे भेटी आडकाठी पडे । येथें तें न घडे वचनही ॥ ३ ॥
आणिकांचें देणें काळीं पोट भरे । येथील न सरे कल्पांतींही ॥ ४ ॥
आणिकें दंडिती चुकलिया सेवा । येथें सोस हेवा नाहीं दोन्ही ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे करी आपणासारिखें । उद्धरी पारिखें उंच निंच ॥ ६ ॥

॥ ८७० ॥

आपुलिया लाजा । धांवे भक्तांचिया काजा ॥ १ ॥ नाम धरिलें दिनानाथ । सत्य करावया ब्रत ॥ २ ॥ आघात निवारी । छाया पीतांबरें करी ॥ ३ ॥ उभा कर कटीं । तुका ह्मणे याजसाटीं ॥ ४ ॥

॥ ८७१ ॥

आलिया संसारीं देखिली पंढरी । कीर्ति महाद्वारीं वाणूं तुझी ॥ १ ॥ पताकांचे भार नामाचे गजर । देखिल्या संसार सफळ जाला ॥ २ ॥ साधुसंतांचिया धन्य जाल्या भेटी। सांपडली लुटी मोक्षाची हे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां हेंचि पैं मागणें। पुढती नाहीं येणें संसारासी ॥ ४ ॥

॥ ८७२ ॥

आह्मी आळीकरें । प्रेमसुखाचीं लेंकुरें ॥ १ ॥ पायीं गोविली वासना । तुच्छ केलें ब्रह्मज्ञाना ॥ २ ॥ येतां पाहें मुळा । वाट पंढरीच्या डोळां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे स्थळें। मग मी पाहेन सकळें ॥ ४ ॥

॥ ८७३ ॥

इंद्रियाचें पुरे कोड । तेंचि गोड पुढतीही ॥ १ ॥ जावें ह्मणती पंढरपुरा । हाचि बरा संसार ॥ २ ॥ बैसलें तें मनामुळीं । सुख डोळीं देखिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देती कान । वाणावाण निवडुनी ॥ ४ ॥

॥ ८७४ ॥

किती चौघाचारें । येथें गोविलीं वेव्हारें ॥१॥ असे बांधविले गळे । होऊं न सकती निराळे ॥ २ ॥ आपलें आपण । केलें कां नाहीं जतन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खंडदंडें । येरझारीं लपती लंडें ॥ ४ ॥

॥ ८७५ ॥

केली प्रतिज्ञा मनाशीं । तई मी दास सत्यत्वेशीं । नेईन पायांपाशीं । स्वामी मूळ पंढरिये ॥ १ ॥ तोंवरी हें भरीं पोट । केला तो मिथ्या बोभाट । नाहीं सांपडली वाट । सइराट फिरतसें ॥ २ ॥ ज्यावें आदराचें जिणें । स्वामी कृपा करी तेणें । पाळिल्या वचनें । सख्यत्वाचा अनुभव ॥३॥ घडे तैसें घडो आतां । मायबापाची हे सत्ता । तुका ह्मणे चिंता । काय पाहें मारगा ॥ ४ ॥

॥ ८७६ ॥

जाली हरिकथा रंग वोरसला । उचितासी आला पांडुरंग ॥ १ ॥ वांटितो हें प्रेम उचिताचा दाता । घेई रे तूं आतां धणीवरि ॥ २ ॥

प्रेम देऊनियां अवघीं सुखी केलीं। जीं होतीं रंगलीं विठ्ठलीं तीं ॥३॥
तुकें हें दुर्बळ देखियेलें संतीं । ह्मणउनि पुढती आणियेलें ॥ ४ ॥

॥ ८७७ ॥

जुनाट हें धन अंत नाहीं पार । खात आले फार सरलें नाहीं ॥ १ ॥
नारद हा मुनि शुकसनकादिक । उरलें अमूप तुह्मां आह्मां ॥ २ ॥
येथूनियां धना खाती बहुत जन । वाल गुंज उणें जालें नाहीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धना नाहीं अंतपार । कुंटित हे चार वाचा तेथें ॥ ४ ॥

॥ ८७८ ॥

जो का निर्गुण निराकार । तेणें धरियेले अवतार ॥१॥ निर्गुण होता तो सगुणासी आला । भक्तीसाठीं प्रगटला ॥ २ ॥ जो का त्रिभुवन-चाळक । तो हा नंदाचा बाळक ॥ ३ ॥ सोडविलें वसुदेवदेवकीसी । अवतार धरिला तिचे कुशी ॥४॥ मारियेला कंसराणा। राज्यीं स्थापिलें उग्रसेना ॥५॥ तुका ह्मणे देवाधिदेव । तो हा उभा पंढरिराव ॥ ६ ॥

॥ ८७९ ॥

पांडुरंगा ऐसा सांडुनि वेव्हारा । आणिकांची करा आस वांयां ॥१॥
बहुतांसी दिला उद्धार उदारें । निवडीना खरें खोटें कांहीं ॥ २ ॥
याचिया अंकिता वैकुंठ बंदर । आणीक वेव्हार चालतीना ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझे हातींचें वजन । यासी बोल कोण ठेवूं सके ॥ ४ ॥

॥ ८८० ॥

पुंडलिकाचे निकटसेवे । कैसा धांवे बराडी ॥१ ॥ आपुलें थोरपण। नारायण विसरला ॥ २ ॥ उभा कटीं ठेवुनि कर। न ह्मणे पर बैससें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जगदीशा। करणें आशा भक्तांची ॥ ४ ॥

॥ ८८१ ॥

बाप माझा दिनानाथ । वाट भक्तांची पाहात ॥ १ ॥ कर ठेवूनियां कटीं। उभा चंद्रभागे तटीं ॥२॥ गळां वैजयंतीमाळा । रूपें डोळस सांवळा ॥३॥ तुका ह्मणे भेटावया। सदा उभारिल्या बाह्या ॥ ४ ॥

॥ ८८२ ॥

ब्रह्मज्ञान जेथें आहे घरोघरीं । सर्व निरंतरी चतुर्भुज ॥ १ ॥ पापा नाहीं रीग काळाचें खंडण । हरिनामकीर्तन परोपरी ॥२॥ तुका ह्मणे ह्माचि भाव माझ्या चित्तीं । नाहीं आणिकां गती चाड मज ॥ ३ ॥

॥ ८८३ ॥

श्रीद ज्याचें जगदानी । तोचि मनीं स्मरावा ॥ १ ॥ सम पाय कर कटीं । उभा तटीं भींवरेच्या ॥२॥ पाहिलिया वेध लावी । बैसे जीवीं जडोनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तिकाजा । धांवे लाजा लवलाहें ॥ ४ ॥

॥ ८८४ ॥

भक्तवत्सल दिनानाथ । तिहीं लोकीं ज्याची मात ॥ १ ॥ तो हा पुंडलिकासाटीं । आला उभा वाळवंटीं ॥ २ ॥ गर्भवास धरी । अंबऋषीचा कैवारी ॥ ३ ॥ सकळां देवां अधिष्ठान । एका मंत्रासी कारण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे ध्यानीं । ज्यासि ध्यातो शूळपाणी ॥ ५ ॥

॥ ८८५ ॥

लाघवी सूत्रधारी । दोरी नाचवी कुसरी । उपजवी पाळूनि संहारि । नाना-परिचीं लाघवें ॥१॥ पुरोनि पंढरिये उरलें । भक्तिसुखें लांचावलें । उभेंचि राहिलें । कर कटीं न बैसे ॥२॥ बहु काळें ना सांवळें । बहु कठिण ना कोंवळें । गुणत्रया वेगळें । बहुबळें आथीलें॥ ३॥असोनि नसे सकळांमधीं । मना अगोचर बुद्धी । स्वामी माझा कृपानिधि । तुका ह्मणे विठ्ठल ॥४॥

॥ ८८६ ॥

लाभ खरा नये तुटी । नाहीं आडखळा भेटी ॥ १ ॥ जाय अवघिया देशा । येथें संचलासी तैसा ॥२॥ मग नलगे पारखी । अवघीं सकट सारखीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोळे । रूपें भुलविले डोळे ॥ ४ ॥

॥ ८८७ ॥

वाचेचिया आळा कवळिलें ब्रह्म । चुकविला श्रम पृथक तो ॥ १ ॥ सुलभ तें जालें सुलभ तें जालें । जवळी तें आलें पंढरीये ॥ २ ॥

नामरूपाचें बांधलें मोटलें । एक एका वेळे सारियेलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वाटे चुकली वसती । उद्धार तो हातीं आणियेला ॥ ४ ॥

॥ ८८८ ॥

साधावया भक्तिकाज । नाहीं लाज हा धरीत ॥ १ ॥ ऐसियासी
शरण जावें । शक्ती जीवें न वंची ॥ २ ॥ भीष्मपण केला खरा ।
धनुर्धरा रक्षीलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साक्ष हातीं । तो म्यां चित्तीं धरियेला ४

॥ ८८९ ॥

पंढरीस घडे अतित्यायें मृत्य । तो जाय पतित अधःपाता ॥ १ ॥
दुराचारें मोक्ष सुखाचे वसति । भोळी बाळमूर्ति पांडुरंग ॥ २ ॥
केला न सहावे तीर्थ उपवास । कथेविण दोषसाधन तें ॥ ३ ॥
कालियापें भेद मानितां निवडे । श्रोत्रियांसी जोडे अंत्यजता ॥ ४ ॥
माहेरीं सलज्ज ते जाणा सिंदळी । काळिमा काजळी पावविते ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तेथें विश्वास जतन । पुरे भीमास्नान सम पाय ॥ ६ ॥

॥ ८९० ॥

उमा रमा एकी सरी । वाराणसी ते पंढरी ॥ १ ॥ दोघे सारिखे
सारिखे । विश्वनाथ विठ्ठल सखे ॥ २ ॥ तेथें असे भागीरथी । येथें
जाणा भीमरथी ॥ ३ ॥ वाराणसी त्रिशुलावरी । सुदर्शनावरि पंढरी
॥ ४ ॥ मनकार्णिका मनोहर । चंद्रभागा सरोवर ॥ ५ ॥ वाराणसी
भैरवकाळ । पुंडलीक क्षेत्रपाळ ॥ ६ ॥ धुंडिराज दंडपाणी । उभा
गरुड कर जोडुनी ॥ ७ ॥ गया तेचि गोपाळपुर । प्रयाग निरानर-
सिंगपुर ॥ ८ ॥ तेथें असती गयावळ । येथें गाई आणि गोपाळ ॥ ९ ॥
शमीपत्र पिंड देती । येथें काला निजसुखप्राप्ति ॥ १० ॥ संतसज्जनीं
केला काला । तुका प्रसाद लाधला ॥ ११ ॥

॥ ८९१ ॥

कार्तिकीचा सोहळा । चला जाऊं पाहूं डोळां । आलें वैकुंठ जवळां ।
पंढरीये सन्निध ॥ १ ॥ पीक पिकलें घुमरी । प्रेम न समाये अंबरीं ।
अवघी मातली पंढरी । घरोघरीं सुकाळ ॥ २ ॥ चालती स्थिर

स्थिर । गरुडटकयांचे भार । गर्जती गंभीर । टाळ श्रुति मृदंग ॥ ३ ॥ मिळालिया भद्रजाती । कैशा आनंदें डुल्लती । शूर उठावती एका एक आगळे ॥ ४ ॥ नामामृत कल्लोळ । वृंदें कोंदलीं सकळ । आलें वैष्णवदळ । कळिकाळ कांपती ॥ ५ ॥ आस करिती ब्रह्मादिक । देखुनि वाळवंटींचें सुख । धन्य धन्य मृत्युलोक । ह्मणती भाग्याचा कैसा ॥ ६ ॥ मरण मुक्ति वाराणसी । पितृऋण गया नासी । उधार नाहीं पंढरीसी । पायापाशीं विठोबाच्या ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे आतां । काय करणें आह्मां चिंता । सकळ सिद्धींचा दाता । तो सर्वथा नुपेक्षी ॥ ८ ॥

संतपर अभंग.

॥ ८९२ ॥

श्रीसंतांचिया माथा चरणांवरी । साष्टांग हें करीं दंडवत ॥ १ ॥
विश्रांती पावलों सांभाळउत्तरीं । वाढलें अंतरीं प्रेमसुख ॥ २ ॥
डौरली हे काया कृपेच्या वोरसें । नव्हे अनारिसें उद्धरलों ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज न घडतां सेवा । पूर्वपुण्यठेवा वोडवला ॥ ४ ॥

॥ ८९३ ॥

अर्भकाचे साटीं । पंतें हातीं धरिली पाटी ॥ १ ॥ तैसे संत जगीं । क्रिया करुनी दाविती अंगीं ॥ २ ॥ बाळकाचे चाली । माता जाणुनि पाउल घाली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाव । जनासाटीं उदकीं ठाव ॥ ४ ॥

॥ ८९४ ॥

अवघा तो शकुन । हृदयीं देवाचे चरण ॥ १ ॥ येथें नसतां वियोग । लाभा उणें काय मग ॥ २ ॥ संग हरिच्या नामाचा । शुचिर्भूत सदा वाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरिच्या दासां । शुभकाळ अवघ्या दिशा ॥ ४ ॥

॥ ८९५ ॥

अग्निमाजी गेलें । अग्नि होऊन तेंच ठेलें ॥ १ ॥ काय उरलें तया पण । मागील तें नाम गुण ॥ २ ॥ लोह लागे परिसा अंगीं ।

तोही भूषण जाला जगीं ॥ ३ ॥ सरिता ओहळा ओघा । गंगे मिळोनि जाल्या गंगा ॥ ४ ॥ चंदनाच्या वासें । तरु चंदन जाले स्पर्शें ॥ ५ ॥ तुका जडला संतां पायीं । दुजेपणा ठाव नाहीं ॥ ६ ॥

॥ ८९६ ॥

अमृत तें प्रेम जिव्हा ओलावली । मनाची राहिली वृत्ति पायीं ॥ १ ॥
सकळही तेथें बोलली मंगळें । वृष्टि केली जळें आनंदाच्या ॥ २ ॥
सकळ इंद्रियें जालीं ब्रह्मरूप । ओतलें स्वरूप तयामाजी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जेथें वसे भक्तराव । तेथें नांदे देव नारायण ॥ ४ ॥

॥ ८९७ ॥

अंगें अनुभव जाला मज । संतरजचरणांचा ॥ १ ॥ सुखी जालों या सेवनें । दुःख नेणें यावरी ॥ २ ॥ निर्माल्याचें तुळसीदळ । विष्णुजळ चरणींचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भवसार । करूनि फार मिश्रित ॥ ४ ॥

॥ ८९८ ॥

अवघे चुकविले सायास । तप रासी जीवा नास ॥ १ ॥ जीव देउनियां बळी । अवघीं तारिलीं दुर्बळीं । केला भूमंडळीं । माजी थोर पवाडा ॥ २ ॥ कांहीं न मगे याची गती । लुटाविती जगा हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भक्तराजा । कोण वर्णी पार तुझा ॥ ४ ॥

॥ ८९९ ॥

अभिनव सुख तरि या विचारें । विचारावें बरें संतजनीं ॥ १ ॥
रूपाच्या आठवें दोन्हीही आपण । वियोग तो क्षण होत नाहीं ॥२॥
पूजा तरि चित्तें कल्पा तें ब्रह्मांड । अह्मा च तो खंड एकदेसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझा अनुभव यापरि । डोई पायांवरि ठेवीतसें ॥ ४ ॥

॥ ९०० ॥

अनंत लक्षणें वाणितां अपार । संताचें तें घर सांपडेना ॥ १ ॥
जये घरीं संत राहाती आपण । तें तुह्मां ठिकाण आतुडेना ॥ २ ॥
ठिकाण धरूनी पाह्यावे ते संत । उगाच आकांत करूं नये ॥ ३ ॥
संत होऊनियां संतांसी पाहावें । तरिच तरावें तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ९०१ ॥

अवघा भार वाटे देवा । संतसेवा न घडतां ॥ १ ॥ कसोटी हे असे हातीं । सत्य भूतीं भगवंत ॥ २ ॥ चुकलोंसा दिसें पंथ । गेले संत तो ऐसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोंग वांयां । कारण या अनुभवें ॥ ४ ॥

॥ ९०२ ॥

आरुष माझी वाणी बोबडीं उत्तरें । केली ते लेकुरें सलगी पायीं ॥१॥
करावें कवतुक संतीं मायबापीं । जीवन देउनि रोपीं विस्तारिजे ॥२॥
आधारें वदली प्रसादाची वाणी । उच्छिष्टसेवनीं तुमचिया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हेचि करितों विनंती । मागेन पुढती सेवादान ॥ ४ ॥

॥ ९०३ ॥

आतां तुह्मी कृपावंत । साधु संत जिवलग ॥ १ ॥ गोमटें तें करा माझें । भार ओझें तुह्मांसी ॥२॥ वंचिलें तें पायांपाशीं । नाहीं यासी वेगळें ॥३॥ तुका ह्मणे सोडिल्या गांठी । दिली मिठी पायांसी ॥४॥

॥ ९०४ ॥

आज्ञा पाळुनियां असें एकसरें । तुमचीं उत्तरें संतांचीं हीं ॥ १ ॥
भागवूनि देह ठेवियेला पायीं । चरणावरि डोई येथूनचि ॥ २ ॥
येणें जाणें हें तों उपाधीचें मूळ । पूजा ते सकळ अकर्तव्य ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे असें चरणींचा रज । पदींच सहज जेथें तेथें ॥ ४ ॥

॥ ९०५ ॥

आपुलिया हिता जो असे जागता । धन्य मातापिता तयाचिया ॥ १ ॥
कुळीं कन्यापुत्र होती जीं सात्विक । तयाचा हरिख वाटे देवा ॥ २ ॥
गीता भागवत करिती श्रवण । अखंड चिंतन विठोबाचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज घडो त्याची सेवा । तरी माझ्या दैवा पार नाहीं ॥ ४ ॥

॥ ९०६ ॥

आले संत पाय ठेविती मस्तकीं । इहीं उभयलोकीं सरता केलों ॥ १ ॥
वंदीन पाउलें लोळेन चरणीं । आजि इच्छाधणी फिटईल ॥ २ ॥

अवघीं पूर्वें पुण्यें जालीं सानुकूल । अवघेंचि मंगळ संतभेटी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कृतकृत्य जालों देवा । नेणें परि सेवा डोळां देखें ॥ ४ ॥

॥ ९०७ ॥

आजिचें हें मज तुह्मीं कृपादान । दिलें संतजन मायबापीं ॥ १ ॥
आलीं मुखावाटा अमृतवचनें । उत्तीर्ण तीं येणें नव्हे जन्में ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी उदार कृपाळ । शृंगारिलें बाळ कवतुकें ॥ ३ ॥

॥ ९०८ ॥

आवडीची न पुरे धणी । प्रीत मनीं बैसली ॥ १ ॥ नित्य नवा कळवळा । मायबाळामध्यें तो ॥ २ ॥ सुख सुखा भेटों आलें । होय वाल्हें पोटींचें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ब्रह्मानंदें । संतवृंदें चरणापें ॥ ४ ॥

॥ ९०९ ॥

आलिंगनें घडे । मोक्ष सायुज्यता जोडे ॥ १ ॥ ऐसा संतांचा महिमा । जाली बोलायाची सीमा ॥ २ ॥ तीर्थें पर्वकाळ । अवघीं पायांपें सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । त्यांची केली पावे सेवा ॥ ४ ॥

॥ ९१० ॥

आह्मां सोइरे हरिजन । जनीं भाग्य निकंचन ॥ १ ॥ ज्याच्या धैर्या नाहीं भंग । भाव एकविध रंग ॥ २ ॥ भुकें तान्हे चित्तीं । सदा देव आठविती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन । ज्यांचें निज नारायण ॥ ४ ॥

॥ ९११ ॥

आह्मी नाचों तेणें सुखें । वाऊं टाळी गातों मुखें ॥ १ ॥ देव कृपेचा कोंवळा । शरणागता पाळी लळा ॥ २ ॥ आह्मां जाला हा निर्धार । मागें तारिलें अपार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतीं । वर्म दिलें आह्मां हातीं ॥ ४ ॥

॥ ९१२ ॥

उदकीं कालवी शेण मलमूत्र । तो होय पवित्र कासयानें ॥ १ ॥
उद्धारासी ठाव नाहीं भाग्यहीना । विन्मुख चरणा संतांचिया ॥ २ ॥
दुखवी तो बुडे सांगडीचा तापा । अतित्याई पापाचीच मूर्ति ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जेव्हां फिरतें कपाळ । तरी अमंगळ योग होतो ॥ ४ ॥

॥ ९१३ ॥

उजळलें भाग्य आतां । अवघी चिंता वारली ॥ १ ॥ संतदर्शनें हा लाभ । पद्मनाभ जोडला ॥ २ ॥ संपुष्ट हे हृदयपेटी । करूनि पोटीं सांठवूं ॥३॥ तुका ह्मणे होता ठेवा । तो या भावा सांपडला ॥ ४ ॥

॥ ९१४ ॥

उत्तम त्या याति । देवा शरण अनन्यगति ॥१॥ नाहीं दुजा ठाव । कांहीं उत्तम मध्यम भाव ॥ २ ॥ उमटती ठसे । ब्रह्मप्राप्ति अंगीं दिसे ॥ ३ ॥ भाविक विश्वासी । तुका ह्मणे नमन त्यांसी ॥ ४ ॥

॥ ९१५ ॥

उदासीनाचा देह ब्रह्मरूप । नाहीं पुण्य पाप लागत त्या ॥ १ ॥
अनुताप अंगीं अग्निचिया ज्वाळा । नाहीं मृगजळा विघ्नों येत ॥ २ ॥
दोष ऐशा नांवें देहाचा आदर । विटलें अंतर अहंभावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जाय नासोनियां खंती । तंवचि हे चित्तीं बद्धता ते ॥ ४ ॥

॥ ९१६ ॥

उपकारी असे आरोणि उरला । आपुलें तयाला पर नाहीं ॥ १ ॥
लाभावरि घ्यावें सांपडलें काम । आपला तो श्रम न विचारी ॥ २ ॥
जीवा ऐसें देखे आणिकां जीवांसी। निखळचि रासि गुणांचीच ॥३॥
तुका ह्मणे देव तयांचा पांगिला । न भंगे संचला धीर सदा ॥ ४ ॥

॥ ९१७ ॥

एका हातीं टाळ एका हातीं चिपळिया । घालिती हुंमरी एक बाह्याताती टाळिया ॥ १ ॥ मातले वैष्णव नटती नाना छंदें । नाहीं चाड मोक्षपदें भजनीं आवडी ॥ २ ॥ हाका अरोळिया गीत वाद्यें सुखसोहळे । जाय तें न कळे केव्हां रजनी दिवस ॥ ३ ॥ तीर्थी नाहीं चाड न लगे जावें वनांतरा । तुका ह्मणे हरिहरात्मकचि पृथिवी ॥ ४ ॥

॥ ९१८ ॥

ऐशा भाग्यें जालों । तरी धन्य जन्मा आलों ॥ १ ॥ रुळें तळीले

पायरी । संत पाय देती वरी ॥ २ ॥ प्रेमामृतपान । होईल चरणरजें स्नान ॥ ३ तुका ह्मणे सुखें । तया हरतील दुःखें ॥ ४ ॥

॥ ९१९ ॥

ऐका संतजन उत्तरें माझें बोबडे बोल। करीं लाड तुह्मांपुढें हो कोणी ह्मणी कोपाल ॥ १ ॥ उपाय साधन आइका कोण गति अवगति । दृढ बैसोनी सादर तुह्मी धरावें चित्तीं ॥ २ ॥ धर्म तयासी घडे रे ज्याचे स्वाधीन भाज । कर्म तयासी जोडे रे भीत नाहीं लाज ॥३॥ पुण्य तें जाणा रे भाइनो परोपकाराचें । परपीडा परनिंदा रे खरें पाप तयाचें ॥४॥ लाभ तयासी जाला रे मुखीं देव उच्चारी । प्रपंचापाठीं गुंतला रे हाणी तयासीच थोरी ॥५॥ सुख तें जाणा रे भाइनो संतसमागम । दुःख तें जाणा रे भाइनो सम तेथें विषम ॥ ६ ॥ साधन तयासी साधे रे ज्याची स्वाधीन बुद्धि । पराधीनासी आहे घात रे थोर जाण संबंधी ॥७॥ मान पावे तो आगळा मुख्य इंद्रियें राखे । अपमानी तो अधररसस्वाद चाखे ॥ ८ ॥ जाणता तयासी बोलिजे जाणे समाधान । नेणता तयासी बोलिजे वाद करी भूषण ॥९॥ भला तोचि एक जाणा रे गयावर्जन करी । बुरा धन नष्ट मेळवी परद्वार जो करी ॥१०॥ आचारी अन्न काढी रे गाई अतितभाग। अनाचारी करी भोजन ग्वाही नसतां संग ॥११॥ स्वहित तेणेंचि केलें रे भूतीं देखिला देव । अनहित तयाचें जालें रे आणी अहंभाव ॥१२॥ धन्य जन्मा तेचि आले रे एक हरीचे दास । धिग ते विषयीं गुंतले केला आयुष्या नास ॥१३॥ जोहरी तोचि एक जाणा रे जाणे सिद्धलक्षणें । वेडसरु तो भुले रे वरदळभूषणें ॥१४॥ वळियाढा तोचि जाणा रे भक्ति दृढ शरीरीं । गांढ्या तयासी बोलिजे एक भाव न धरी॥१५॥ खोल तो वचन गुरूचें जो गिळूनी बैसे । उथळ धीर नाहीं अंगीं रे ह्मणे होईल कैसें ॥१६॥ उदार तो जीवभाव रे ठेवी देवाचे पायीं । कृपण तयासी बोलिजे पडे उपाधिडाईं ॥ १७ ॥ चांगलेंपण तेंचि रे

ज्याचें अंतर शुद्ध । बोंगळ मळिण अंतरीं वाणी वाहे दुर्गंध ॥ १८ ॥ गोड तेंचि एक आहे रे सार विठ्ठलनाम । कडु तो संसार रे लक्ष-चौऱ्याशी जन्म ॥ १९ ॥ तुका ह्मणे मना धरीं रे संतसंगतिसोई । न लगे कांहीं करावें राहें विठ्ठलपायीं ॥ २० ॥

॥ ९२० ॥

ऐका हें वचन माझें संतजन । विनवितों जोडुन कर तुह्मां ॥ १ ॥ तर्क करूनियां आपुल्या भावना । बोलतिया जना कोण वारी ॥ २ ॥ आमुच्या जीवींचा तोचि जाणे भावो । रखुमाईचा नाहो पांडुरंग ॥ ३ ॥ चित्त माझें त्याचे गुंतलेंसे पायीं । ह्मणऊनि कांहीं नावडे त्या ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे मज न साहे मीनती । खेद होय चित्तीं भंग मना ॥ ५ ॥

॥ ९२१ ॥

ऐका जी संतजन । सादर मन करूनि ॥ १ ॥ सकळांचें सार एक । कंटक ते त्यजावे ॥ २ ॥ विशेषता कांद्याहूनि । सेविल्या घाणी आ-गळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ज्याची जोडी । ते परवडी बैसीजे ॥ ४ ॥

॥ ९२२ ॥

करणें तें देवा । हेंचि एक पावे सेवा ॥ १ ॥ अवघें घडे येणें सांगा भक्त देवाचें तें अंग ॥ २ ॥ हेंचि एक वर्म । काय बोलिला तो धर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे खरें । खरें त्रिवाचा उत्तरें ॥ ४ ॥

॥ ९२३ ॥

करितां या सुखा । अंतपार नाहीं लेखा ॥ १ ॥ माथां पडती संतपाय । सुख कैवल्य तें काय ॥ २ ॥ ऐसा लाभ नाहीं । दुजा विचारितां कांहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोड । तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

॥ ९२४ ॥

कल्पतरु रुया नव्हती बाभुळा । पुरवती फळा इच्छितिया ॥ १ ॥ उदंड त्या गाई ह्मैसीआणि शेळ्या । परि त्या निराळ्या कामधेनु ॥ २ ॥ तुका ह्मणे देव दाखविल दृष्टी । तया सवें भेटी थोर पुण्य ॥ ३ ॥

॥ ९२५ ॥

कळल हे खुण । तरि दावी नारायण ॥ १ ॥ सत्य संतापाशीं राहे । येरां भय आड आहे ॥२॥ अणुचिया ऐसें । असे भरलें प्रकाशें ॥३॥ इंद्रियांचे धनी । ते हे जाती समजूनि ॥ ४ ॥ तर्क कुतर्क वाटा । नागवण घटापटा ॥५॥ तुका ह्मणे त्यावें । डोळां अंजन बरवें ॥६॥

॥ ९२६ ॥

कां न वजावें बैसोनि कथे । ऐसें ऐका हो श्रोते । पांडुरंग तेथें । उभा जसे तिष्ठत ॥१॥ ह्मणऊनि करी धीर । लक्ष लावूनि सादर । भवसिंधु पार । असेल ज्या तरणें ॥ २ ॥ कथे कांहीं अणुमात्र । नो बोलावें हा वृत्तांत । देवभक्तां चित्त । समरसीं खंडणा ॥३॥ कां वैष्णवा पूजावें । ऐका घेईल जो भावें । चरणरजा शिवें । वोडविला मस्तक ॥ ४ ॥ ऐसें जाणा रे निभ्रांत । देव वैष्णवांचा अंकित । अलिप्त अतीत । परमित त्यासाठीं ॥ ५ ॥ घालोनि लोळणी । तुका आला लोटांगणीं । वंदी पायवणीं । संतचरणींचें माथां ॥६॥

॥ ९२७ ॥

काय नाहीं माता गौरवीत बाळा। काय नाहीं लळा पाळीत ते ॥१॥
काय नाहीं त्याची करीत ते सेवा । काय नाहीं जीवा गोमटें तें ॥ २ ॥
अमंगळपणें कांटाळा न धरी । उचलोनी करीं कंठीं लावी ॥ ३ ॥
लेववी आपुले अंगें अळंकार । संतोषाये फार देखोनियां ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे स्तुति योग्य नाहीं परी । तुह्मां लाज थोरी अंकिताची ॥ ५ ॥

॥ ९२८ ॥

काय माझी संत पाहाती जाणीव । सर्व माझा भाव त्यांचे पायीं ॥ १ ॥
कारण सरतें करा पांडुरंगीं । भूषणाची जगीं काय चाड ॥ २ ॥
बोबड्या उत्तरीं ह्मणे हरिहरि । आणीक भीकारी नेणें दुजें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी विठ्ठलाचे दास । करितों मी आस उच्छिष्टाची ॥ ४ ॥

॥ ९२९ ॥

काय वाणूं आतां न पुरे हे वाणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥

थोरींव सांडिली आपुली परिसें । नेणें सिवों कैसें लोखंडासी ॥ २ ॥
जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूति । देह कष्टविती उपकारें ॥ ३ ॥
भूतांची दया हे भांडवल संतां । आपुली ममता नाहीं देहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सुख पराविया सुखें । अमृत हें मुखें स्रवतसे ॥ ५ ॥

॥ ९३० ॥

काय सांगों आतां संतांचे उपकार । मज निरंतर जागविती ॥ १ ॥
काय द्यावें त्यांचें व्हावें उतराई । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा ॥२॥
सहज बोलणें हित उपदेश । करूनि सायास शिकविती ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वत्स धेनुवेचा चित्तीं । तैसे मज येती सांभाळीत ॥ ४ ॥

॥ ९३१ ॥

कीर्ति चराचरीं आहे तैसी आहे । भेटुनि त्वां काय द्यावें आह्मां ॥१॥
घेउनि धरणें बैसति उपवासी । हा हाट आह्मांसी नाहीं तैसा ॥ २ ॥
तांतडी तयांनीं केली विटंबणा । आह्मां नारायणा काय उणें ॥ ३ ॥
नाहीं मुक्ति चाड वास वैकुंठींचा । पिकलीसे वाचा रामनामें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे काय व्हावें उतराई । जीव ठेवूं पायीं संतांचिया ॥ ५ ॥

॥ ९३२ ॥

कुळींची हे कुळदेवी । केली ठावी संतांनीं ॥ १ ॥ बरवें जालें शरण
गेलों । उगविलों संकटीं ॥ २ ॥ आणिला रूपाही बळें । करूनि खळें
हरिदासीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समागमें । नाचों प्रेमें लागलों ॥ ४ ॥

॥ ९३३ ॥

कृपाळू सज्जन तुह्मी संत जन । हेंचि कृपादान तुमचें मज ॥ १ ॥
आठवण तुह्मी द्यावी पांडुरंगा । कींव माझी सांगा काकुलती ॥ २ ॥
अनाथ अपराधी पतिताआगळा । परि पायां वेगळा नका करूं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी निरविल्यावरी । मग मज हरी उपेक्षीना ॥ ४ ॥

॥ ९३४ ॥

केला कईवाड संतांच्या आधारें । अनुभवें खरें कळों आलें ॥ १ ॥
काय जीवित्वाची धरुनियां आशा । व्हावें गर्भवासा पात्र भेणें ॥ २ ॥

अबाळीनें जावें निश्चितीच्या ठायां । रांडा रोटा वांयां करूं नये ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बळी देतां तें निधान । भिकेसाटीं कोण राज्य देतो ॥ ४ ॥

॥ ९३५ ॥

कोटिजन्म पुण्यसाधन साधिलें । तेणें हाता आलें हरिदास्य ॥ १ ॥
रात्रीं दिवस ध्यान हरीचें भजन । कायावाचामन भगवंतीं ॥ २ ॥
ऐसिया प्रेमळा ह्मणताती वेडा । संसार रोकडा बुडविला ॥ ३ ॥
एकवीस कुळें जेणें उद्धरिलीं । हे तों न कळे खोली भाग्यमंदा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे त्याची पायधुळी मिळे । भवभय पळे वंदितांचि ॥ ५ ॥

॥ ९३६ ॥

कोण त्याचा पार पावला धुंडितां । पुढें विचारितां विश्वंभरा ॥ १ ॥
अणुरेणु सूक्ष्मस्थूळा पार नाहीं । श्रुती नेती त्याही खुंटलिया ॥ २ ॥
फळांत कीटक येवढें आकाश । ऐसीं तरुवरास अनेक किती ॥ ३ ॥
दाविलें अनंतें अर्जुनासि पोटीं । आणीक त्या सृष्टि कृष्णलोक ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे लागा संतांचिया कासे । ठाव घेतां कैसे बांचा जीवें ॥ ५ ॥

॥ ९३७ ॥

कोण पुण्य कोणा गांठी । ज्यासी ऐसियांची भेटी ॥१॥ जिहीं हरी धरिला मनीं । दिलें संसारासी पाणी ॥२॥ कोण हा भाग्याचा । ऐसियांसी बोले वाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचे भेटी । होय संसारासी तुटी ॥ ४ ॥

॥ ९३८ ॥

कोणा पुण्या फळ आलें । आजि देखिलीं पाउलें ॥ १ ॥ ऐसें नेणें नारायणा । संतीं सांभाळिलें दीना ॥ २ ॥ कोण लाभकाळ । दीन आजिचा मंगळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला । लाभ सहज विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ ९३९ ॥

कोणा पुण्यें यांचा होईन सेवक । जींहीं द्वंद्वादिक दुराविलें ॥ १ ॥
ऐसें वर्म मज दावीं नारायणा । अंतरींच्या खुणा प्रगटोनि ॥ २ ॥
बहु अवघड असे संतभेटी । तरि जगजेठी करुणा केली ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मग नयें वृत्तीवरी । सुखाचे शेजारीं पहुडईन ॥ ४ ॥

॥ ९४० ॥

खळा सदा क्षुद्रीं दृष्टी । करी कष्टी सज्जना ॥ १ ॥ करिती आपुलाले परी । धणीवरी व्यापार ॥ २ ॥ दया संतां भांडवल । वेची बोल उपकार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आपुलालें । उसंतिलें ज्यांणीं तें ॥ ४ ॥

॥ ९४१ ॥

गंगा आली आह्मांवरी । संतपाउलें साजिरीं ॥ १ ॥ तेथें करीन मी अंघोळी । उडे चरणरजधुळी । येती तीर्थावळी । पर्वकाळ सकळ ॥ २ ॥ पाप पळालें जळालें । भवदुःख दुरावलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य जालों । सप्तसागरांत न्हालों ॥ ४ ॥

॥ ९४२ ॥

गंगाजळा पाहीं पाठीं पोट नाहीं । अवगुण तो कांहीं अमृतासी ॥ १ ॥ रवि दीप काळिमा काय जाणे हिरा । आणिकां तिमिरां नाश तेणें ॥ २ ॥ कर्पूरकांडणी काय कोंडा कणी । सिंधू मिळवणीं काय चाले ॥ ३ ॥ परिस चिंतामणि आणिकांचा गुणी । पालटे लागोनि नव्हे तैसा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तैसे जाणा संतजन । सर्वत्र संपूर्ण गगन जैसें ॥ ५ ॥

॥ ९४३ ॥

गुणांचाचि सांटा । करूं न वजों आणिका वाटा ॥ १ ॥ करिती छंद नानापरी । भरोन सिणती आडभरी ॥ २ ॥ नेमली पंगती । आह्मां संतांची संगती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लिळा । येर कवतुक पाहे डोळां ॥ ४ ॥

॥ ९४४ ॥

गुरुचिया मुखें होइल ब्रह्मज्ञान । न कळे प्रेमखुण विठोबाची ॥ १ ॥ वेदातें विचारा पुराणातें पुसा । विठोबाचा कैसा प्रेमभाव ॥ २ ॥ तुका ह्मणे सांडा जाणीवेचा शीण । विठोबाची खूण जाणती संत ॥ ३ ॥

॥ ९४५ ॥

घातला दुकान । देती आलियासी दान ॥ १ ॥ संत उदार उदार । भरलें अनंत भांडार ॥ २ ॥ मागत्याची पुरे । धणी आणिकांसी उरे । ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पोतें । देवें भरिलें नव्हे रितें ॥ ४ ॥

॥ ९४६ ॥

घेसी तरी घेई संतांची हे भेटी । आणीक ते गोष्टी नको मना ॥ १ ॥
सर्वभावें त्यांचें देव भांडवल । आणीक ते बोल न बोलती ॥ २ ॥
करिसील तो करीं संतांचा सांगात । आणिक ते मात नको मना ॥ ३ ॥
बैससी तरी बैस संतांच मधीं । आणिक ते बुद्धि नको मना ॥ ४ ॥
जासी तरी जाई संतांचिया गांवां । होईल विसावा तेथें मना ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे संत सुखाचे सागर । मना निरंतर धणी घेई ॥ ६ ॥

॥ ९४७ ॥

चंदनाचे हात पायही चंदन । परिसा नाहीं हीन कोणी अंग ॥ १ ॥
दीपा नाहीं पाठीं पोटीं अंधकार । सर्वांगीं साकर अवघी गोड ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तैसा सज्जनापासून । पाहातां अवगुण मिळेचि ना ॥ ३ ॥

॥ ९४८ ॥

चिंतनें सरे तो धन्य जाणा काळ । सकळ मंगळ मंगळांचें ॥ १ ॥
संसारसिंधु नाहीं हरिदासां । गर्भवास कैसा नेणती ते ॥ २ ॥
जनवन ऐसें कृपेच्या सागरें । दाटला आभारें पांडुरंग ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे देवा भक्तांचें बंधन । दाखविलें भिन्न परी एक ॥ ४ ॥

॥ ९४९ ॥

चिंता नाहीं गांवीं विष्णुदासांचिये । घोष जयजयकार सदा ॥ १ ॥
नारायण घरीं सांठविलें धन । अवघेची वाण तया पोटीं ॥ २ ॥
सवंग सकळां पुरे धणीवरी । सेवावया नारी नर बाळा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येणें आनंदी आनंदु । गोविंदें गोविंदु पिकविला ॥ ४ ॥

॥ ९५० ॥

चोरासी चांदणें वेश्येसी सेजार । परिसेंसी खापर काय होय ॥ १ ॥
दुधाचे आधणीं वैरिले पाषाण । कदा काळीं जाण पाक नव्हे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जरि पूर्वपुण्यें सिद्धि । तरिच राहे बुद्धि संतसंगीं ॥ ३ ॥

॥ ९५१ ॥

जग ऐसें बहुनांवें । बहुभावें भावना ॥ १ ॥ पाहों बोलों बहु नये ।

सत्य काय सांभाळा ॥ २ ॥ कारियासी जें कारण । तें जतन करावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतजनीं । हेंचि मनीं धरावें ॥ ४ ॥

॥ ९५२ ॥

जडलों तों आतां पायीं । होऊं काई वेगळा ॥ १ ॥ तुह्मीं संतीं कृपा केली । गंगे चाली ओघाची ॥ २ ॥ सांभाळिलों मायबापा । केलों तापावेगळा ॥३॥ वोरसें या जीव धाला । तुका ठेला मौन्यची ॥ ४ ॥

॥ ९५३ ॥

जन्मा येऊनि तया लाभ जाला । विडवई भेटला पांडुरंगा ॥ १ ॥ संसारदु:खें नासिलीं तेणें । उत्तम हें केणें नामघोष ॥ २ ॥ धन्य ते संत सिद्ध महानुभाव । पंढरीचा ठाव टाकियेला ॥ ३ ॥ प्रेमदाते तेच पतितपावन । धन्य दरुषण होय त्याला ॥४॥ पावटणिया पंथें जालिया सिद्धि । वोळगे समाधि सायुज्यता ॥५॥ प्रेम अराणूक नाहीं भय धाक। मज तेणें सुखें कांहीं चिंता ॥६॥ तें दुर्लभ संसारासी। जडजीव उद्धार लोकासी ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे त्यासी । धन्य भाग्य दरुषणें ॥८॥

॥ ९५४ ॥

जायाचें शरीर जाईल क्षणांत । कां हा गोपीनाथ पावेचि ना ॥ १ ॥ तुह्मी संत सारे कृपेचे सागर । माझा निरोप फार सांगा देवा ॥२॥ अनाथ अज्ञान कोणी नाहीं त्याला । पायांपें विठ्ठला ठेवीं मज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ऐसी करा निरवण । मग तो रक्षण करील माझें ॥ ४ ॥

॥ ९५५ ॥

जन्मा आलों त्याचें। आजि फळ जालें साचें ॥ १ ॥ तुह्मीं सांभाळिलें संतीं । भय निरसली खंती ॥२॥ कृतकृत्य जालों । इच्छा केली ते पावलों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । आतां करूं न शके बळ ॥ ४ ॥

॥ ९५६ ॥

जाणे भक्तीचा जिव्हाळा। तोचि दैवाचा पुतळा॥१॥आणीक नये माझ्या मना। हो का पंडित शाहाणा ॥२॥ नामरूपीं जडलें चित्त। त्याचा दास मी अंकित ॥३॥ तुका ह्मणे नवविध । भक्ति जाणे तोचि शुद्ध ॥४॥

॥ ९५७ ॥

जिचें पीडे बाळ । प्राण तियेचा विकळ ॥ १ ॥ ऐसा मातेचा स्वभाव । सूत्र दोरी एक जीव ॥ २ ॥ सुखाची विश्रांति । उमटे मातेचिये चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संत । तुह्मीं बहु कृपावंत ॥ ४ ॥

॥ ९५८ ॥

जैसें तैसें बाळ मातेसी आवडे । बोलतां बोबडे शब्द गोड ॥ १ ॥
आपुले आवडी लेववी खाववी । पाहोनियां जीवीं सुख वाढे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे काय देऊं परिहार । काय तें साचार जाणतसें ॥ ३ ॥

॥ ९५९ ॥

जुंझार ते एक विष्णुदास जगीं । पापपुण्य अंगीं नातळे त्यां ॥ १ ॥
गोविंद आसनीं गोविंद शयनीं । गोविंद त्यां मनीं बैसलासे ॥ २ ॥
ऊर्ध्व पुंड्र भाळीं कंठीं शोभे माळ । कांपिजे कळिकाळ तया भेणें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे शंखचक्रांचे शृंगार । नामामृतसार मुखामाजी ॥ ४ ॥

॥ ९६० ॥

जे कां रंजले गांजले । त्यांसि ह्मणे जो आपुले ॥ १ ॥ तोचि साधु ओळखावा । देव तेथेंचि जाणावा ॥२॥ मृदु सबाह्य नवनीत । तैसें सज्जनाचें चित्त ॥ ३ ॥ ज्यासि आपंगिता नाहीं । त्यासि धरी जो हृदयीं ॥ ४ ॥ दया करणें जे पुत्रासी । तेचि दासा आणि दासी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सांगू किती । तोचि भगवंताची मूर्ती ॥ ६ ॥

॥ ९६१ ॥

जें ज्याचें जेवण । तेंचि याचकासी दान ॥ १ ॥ आतां जाऊं चोजवीत । जेथें बैसतील संत ॥ २ ॥ होतीं घालीं पोटें । मागें उरलीं उच्छिष्टें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांव । पुढें खुंटईल हांव ॥ ४ ॥

॥ ९६२ ॥

जेथें जावें तेथें कपाळ सरिसें । लाभ तो विशेषें संतसंगें ॥ १ ॥
पूर्व पुण्यें जरि होतीं सानुकूळ । अंतरायमूळ नुपजे तेथें ॥ २ ॥

भाग्य तरी नव्हे धन पुत्र दारा । निकट वास बरा संतांपायीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हेचि करावी मिरासी । बळी संतांपाशीं द्यावा जीव ॥ ४ ॥

॥ ९६३ ॥

जेथें वैष्णवांचा वास । धन्य भूमी पुण्य देश ॥१॥ दोष नाहीं ओखदासी । दूत सांगे यमापाशीं ॥२॥ गरुडटकयांच्या भारें । भूमि गर्जे जयजयकारें॥३॥ सहज तयां जनां छंद । वाचे गोविंद गोविंद ॥ ४ ॥ तुळसीवनें रंगमाळा । अवघा वैकुंठ सोहळा ॥५॥ तुका ह्मणे भेणें । काळ नये तेणें राणें ॥६॥

॥ ९६४ ॥

ज्याचा ऐसा अनुभव । विश्व देव सत्यत्वें ॥ १ ॥ देव तया जवळी असे । पाप नासे दर्शनें ॥ २ ॥ कामक्रोधा नाहीं चाली । भूतीं जाली समता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भेदाभेद । गेले वाद खंडोनि ॥ ४ ॥

॥ ९६५ ॥

ज्यासी आवडी हरिनामांची । तोचि एक बहु शुचि ॥ १ ॥ जपतो हरिनाम बीज । तोचि वर्णामाजी द्विज ॥ २ ॥ तुका ह्मणे वर्णा धर्म । अवघें आहे सम ब्रह्म ॥ ३ ॥

॥ ९६६ ॥

झंविली महारें । त्याची व्याली असे पोरें ॥ १ ॥ करी संतांचा मत्सर । कोपें उभारोनि कर ॥ २ ॥ बीज तैसें फळ । वरी आलें अमंगळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठावें । ऐसें जालें अनुभवें ॥ ४ ॥

॥ ९६७ ॥

तरिच होय वेडी । नग्न होय धडफुडी ॥ १ ॥ काय बोलाचें गौरव । आंत वरी दोन भाव ॥२॥ मृगजळा न्याहाळितां । तान न वजाये सेवितां ॥३॥ न पाहे आणिकांची आस । शूर बोलिजे तयास ॥४॥ तुका ह्मणे या लक्षणें । संत अळंकार लेणें ॥५॥

॥ ९६८ ॥

तरी सदा निर्भर दास । चिंता आस विरहित ॥ १ ॥ अवघाच एकीं

ठाव । सर्व भाव विठ्ठलीं ॥२॥ निरविलें तेव्हां त्यास । जाला वास त्यामाजी ॥३॥ तुका ह्मणे रूप ध्यावें । नाहीं ठावे गुणदोष ॥ ४ ॥

॥ ९६९ ॥

तीर्थाटणें एकें तपें हुंबरती । नाथिले धरिती अभिमान ॥ १ ॥
तैसे विष्णुदास नव्हती सावडे । एकाचिया पडे पायां एक ॥ २ ॥
अक्षरें आणिती अंगासी जाणीव । इच्छा ते गौरव पूज्य व्हावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे विधिनिषेधाचे डोहीं । पडले त्यां नाहीं देव कधीं ॥४ ॥

॥ ९७० ॥

तीर्थें फळती काळें जन्में आगळिया । संतदृष्टी पाया हेळामात्रें ॥ १ ॥
सुखाचे सुगम वैष्णवांचे पाय । अंतरींचा जाय महाभेव ॥ २ ॥
काळेंही न सरे तपें समाधान । कथे मूढजन समाधिस्थ ॥ ३ ॥
उपमा द्यावया सांगतां आणीक । नाहीं तिन्ही लोक धुंडाळितां ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मी राहिलों येणें सुखें । संतसंगें दुःखें नासावया ॥ ५ ॥

॥ ९७१ ॥

तुह्मी पाय संतीं । माझे ठेवियेले चित्तीं ॥ १ ॥ आतां बाधूं न सके काळ । जालीं विषम शीतळ ॥ २ ॥ भय नाहीं मनीं । देव वसे घरीं रानीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भये । आतां स्वप्नींही तें नये ॥ ४ ॥

॥ ९७२ ॥

तुह्मी संत मायबाप कृपावंत । काय मी पतित कीर्ती वाणूं ॥ १ ॥
अवतार तुह्मां धराया कारण । उद्धरावे जन जड जीव ॥ २ ॥
वाढविलें सुख भक्ति भाव धर्म । कुळाचार नाम विठोबाचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे गुण चंदनाचे अंगीं । तैसे तुह्मी जगीं संतजन ॥ ४ ॥

॥ ९७३ ॥

तुह्मी साधु संत कैवल्यसागर । मोक्षाचें आगर तुह्मां घरीं ॥१॥
तेथें मतिमंद काय बोलों वाणी । अमृताचे धणी पाणी कां द्या ॥२॥
कोटि भानु तेजीं खद्योत बापुडें । तैसा तुह्मांपुढें काय बोलों ॥३॥
तुह्मी अवघे चिंतामणि कल्पतरूचीं वनें । त्यापुढें धांवणें मशकांनीं ॥४॥

बाराणशीक्षेत्र गंगा वाहे कोड । काय तेथें पाड कोकणाचे ॥५॥
पल्लवाचा वारा हिमकरीं काय । गगनावरी छाय कोण करी ॥६॥
समुद्राची तृषा हरी ऐसा कोण । जगाची जी तान्ह निवविती ॥७॥
मेरूच्या पाठार अवघी ते क्षिति । मशकाचे हातीं मुष्टि फावे ॥८॥
सिंहापुढें काय जंबूक आरोळी । मोतियांचे वोळी कांच काय ॥९॥
कापुरासी काय लावूनी उटावें । काय ओंवाळावें दीपकासी ॥१०॥
तसे तुह्मी निरे ज्ञानाचे भरींव । तेथें म्यां बोलावें पाड काय ॥११॥
कृपानिधि तुह्मीं बोलविलें बोला । सुखें न्याय केला तुमचा मीं ॥१२॥
अज्ञान मी वेडें ह्मणवितों बाळ । माझा प्रतिपाळ करणें तुह्मां ॥१३॥
बोबडें बोलणें न धरावा कोप । क्षमा करा बाप कृपासिंधु ॥१४॥
तुका ह्मणे तुह्मी संत बापमाय । भयें धरिले पाय कृपानिधि ॥१५॥

॥ ९७४ ॥

तुमचिये दासींचा दास करूनि ठेवा । आशीर्वाद द्यावा हाचि मज ॥ १॥
नवविधा काय बोलिली जे भक्ती । द्यावी माझ्या हातीं संतजनीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुमच्या पायांच्या आधारें । उतरेन खरें[1] भवनदी ॥ ३ ॥

॥ ९७५ ॥

तृषाकाळीं उदकें भेटी। पडे मिठी आवडीची ॥ १ ॥ ऐसियाचा हो कां संग । जिवलग संतांचा ॥ २ ॥ मिष्टान्नाचा योग भुके । ह्मणतां चुके पुरेसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते बाळा । कळवळा भेटीचा ॥ ४ ॥

॥ ९७६ ॥

तेंच किती वारंवार । बोलों फार बोलिलें ॥ १ ॥ आतां माझें दंडवत । तुमच्या संत चरणांसी ॥ २ ॥ आवडी ते नीच नवी । जाली जीवीं वसती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरवें जालें । घरा आलें बंदरींचें ॥ ४ ॥

॥ ९७७ ॥

ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । पाय आठविती विठोबाचे ॥ १ ॥

---

१ 'पार' असा कांहीं प्रतींत पाठ आहे.

येरा मान विधि पाळणापुरतें । देवाचीं तीं भूतें ह्मणोनियां ॥ २ ॥
सर्व भावें जालों वैष्णवांचा दास । करीन त्यांच्या आस उच्छिष्टाची॥ ३॥
तुका ह्मणे जैसे मानती हरिदास । तैशी नाहीं आस आणिकांची ॥ ४ ॥

॥ ९७८ ॥

तेथें सुखाची वसति । गाती वैष्णव नाचती । दिंड्या पताका झळकती । गर्जती हरिनामें ॥ १॥ दोषा जाली वेघेमारी । पळती भरले दिशा चारी । न येती माघारीं । नाहीं उरी परताया॥ २॥ विसरोनि देवपणा । उभा पंढरीचा राणा । बिटोनि निर्गुणा । रूप धरिलें गोजिरें ॥ ३॥ पोट सेवितां न धाये । भूक भुकेलीच राहे । तुका ह्मणे पाहे । कोण आस मुक्तीची ॥ ४ ॥

॥ ९७९ ॥

त्यांचिया चरणा माझें दंडवत । ज्यांचें धनवित्त पांडुरंग ॥ १ ॥
येथें माझा जीव पावला विसांवा । ह्मणऊनि हांवा भरलासे ॥ २ ॥
चरणींचे रज लावीन कपाळा । जीं पदें राउळा सोई जाती ॥ ३ ॥
आणिक तीं भाग्यें येथें कुरवंडी । करूनियां सांडीं इंद्राऐसी ॥ ४ ॥
वैष्णवांचे घरीं देवाची वसति । विश्वास हा चित्तीं सत्यभावें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे सखे हरिचे ते दास । आतां पुढें आस नाहीं दुजी ॥ ६ ॥

॥ ९८० ॥

त्रिविध कर्माचे वेगळाले भात । निवडूनि ठाव दाखविला ॥ १ ॥
आलियाचा झाडा राहिल्याचा ठाव । सुख गौरव संतां अंगीं ॥ २ ॥
हिशेबें आलें तें सकळांसी प्रमाण । तेथें नाहीं आन चालों येत ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं पापपुण्य खतीं । झाड्याची हुजती हातां आली ॥ ४ ॥

॥ ९८१ ॥

दसरा दिवाळी तोचि आह्मां सण । सखे संतजन भेटतील ॥ १ ॥
आमुप जोडल्या सुखाचिया राशी । पोर या भाग्यासी न दिसे आतां ॥२॥
धन्य दिवस आजी जाला सोनियाचा । पिकली हे वाचा रामनामें ॥३॥
तुका ह्मणे काय होऊं उतराई । जीव ठेवूं पायीं संतांचिये ॥ ४ ॥

॥ ९८२ ॥

दास जालों हरिदासांचा । बुद्धिकायामनेंवाचा ॥ १ ॥ तेथें प्रेमाचा सुकाळ । टाळमृदंगकल्लोळ । नासे दुष्टबुद्धि सकळ । समाधि हरिकीर्तनीं ॥ २ ॥ ऐकतां हरिकथा । भक्ति लागे त्या अभक्तां ॥ ३ ॥ देखोनि कीर्तनाचा रंग । कैसा उभा पांडुरंग ॥ ४ ॥ हें सुख ब्रह्मादिकां । ह्मणे नाहीं नाहीं तुका ॥ ५ ॥

॥ ९८३ ॥

दासां सर्व काळ । तेथें सुखाचा कल्लोळ ॥ १ ॥ जेथें वसती हरिचे दास । पुण्य पिके पापा नास ॥ २ ॥ फिरे सुदर्शन । घेऊनियां नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । होय ह्मणियारा कामारी ॥ ४ ॥

॥ ९८४ ॥

देवाची पूजा हे भूताचें पाळण । मत्सर तो सीण बहुतांचा ॥ १ ॥ रुसावें फुगावें आपुलियावरी । उरला तो हरि सकळही ॥ २ ॥ तुका ह्मणे संतपण याचि नांवें । जरि होय जीव सकळांचा ॥ ३ ॥

॥ ९८५ ॥

दुष्ट भूषण सज्जनाचें । अलभ्यलाभ पुण्य त्याचें ॥ १ ॥ धन्य ऐसा परउपकारी । जाय नरका आणिकांवारी ॥ २॥ मळ खाये संवदणी । करी आणिकांची उजळणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याचा । प्रीती आदर करा साचा ॥ ४ ॥

॥ ९८६ ॥

देवाचा भक्त तो देवासीच गोड । आणिकांसी चाड नाहीं त्याची ॥१॥ कवणाचा सोइरा नव्हेच सांगाती । अवघियां हातीं अंतरला ॥२॥ निष्काम वेडें ह्मणती बापुडें । अवघियां सांकडें जाला कैसा ॥३॥ माझें ऐसें तया न ह्मणती कोणी । असे रानीं वनीं भलते ठायीं ॥४॥ प्रातःस्नान करी विभूतिचर्चन । देखोनियां जन निंदा करी ॥५॥ कंठीं तुळसीमाळा बैसोनि निराळा । ह्मणती या चांडाळा काय जालें ॥६॥ त[illegible] शंका नाहीं बैसे भलते ठायीं । शिव्या देती आईबाप भाऊ ॥ ७ ॥

घरीं बाइल ह्मणे कोठें व्याली रांड । बरें होतें षंढ मरता तरी ॥८॥
जन्मोनि जाला अवघियां वेगळा । ह्मणोनि गोपाळा दुर्लभ तो ॥९॥
तुका ह्मणे जो संसारा रुसला । तेणेंचि टाकिला सिद्ध पंथ ॥१०॥

॥ ९८७ ॥

देवासी अवतार भक्तांसी संसार । दोहींचा विचार एकपणें ॥ १ ॥
भक्तांसी सोहळे देवाचिया अंगें । देव त्यांच्या संगें सुख भोगी ॥२॥
देवें भक्तां रूप दिलासे आकार । भक्तीं त्याचा पार वाखाणिला ॥३॥
एका अंगीं दोन्ही जालीं हीं निर्माण । देवभक्तपण स्वामिसेवा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे येथें नाहीं भिन्नभाव । भक्त तोचि देव देव भक्त ॥ ५ ॥

॥ ९८८ ॥

धनें वित्तें कुळें । अवघियानें ते आगळे ॥१॥ ज्याचे नारायण गांठीं । भरला हृदय संपुटीं ॥ २ ॥ अवघेंचि गोड । त्याचें पुरलें सर्व कोड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अस्त । उदय त्याच्या तेजा नास्त ॥ ४ ॥

॥ ९८९ ॥

धन्य ते संसारीं । दयावंत जे अंतरीं ॥ १ ॥ येथें उपकारासाठीं । आले घर ज्यां वैकुंठीं ॥ २ ॥ लटिकें वचन । नाहीं देहीं उदासीन ॥ ३ ॥ मधुरा वाणी ओटीं । तुका ह्मणे वाव पोटीं ॥ ४ ॥

॥ ९९० ॥

धन्य दिवस आजी दर्शन संतांचें । नांदे तयां घरीं दैवत पंढरीचें ॥ १ ॥ धन्य पुण्यरूप कैसा जाला संसार । देव आणि भक्त दुजा नाहीं विचार ॥ २ ॥ धन्य पूर्व पुण्य वोडवलें निरुतें । संतांचें दर्शन जालें भाग्यें बहुतें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य आह्मां जोडली जोडी । संतांचें चरण आतां जीवें न सोडीं ॥ ४ ॥

॥ ९९१ ॥

धन्य आजि दिन । जालें संतांचें दर्शन ॥१॥ जाली पापातापा तुटी । दैन्य गेलें उठाउठीं ॥२॥ जालें समाधान । पायीं विसांवलें मन ॥३॥ तुका ह्मणे आले घरा । तोचि दिवाळीदसरा ॥४॥

॥ ९९२ ॥

धन्य काळ संतभेटी । पायीं मिठी पडिली तो ॥ १ ॥ संदेहाची सुटली गांठी । जालें पोटीं शीतळ ॥ २ ॥ भवनदीचा जाला तारा । या उत्तारा प्रसादे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मंगळ आतां । कोण दाता याहूनि ॥ ४ ॥

॥ ९९३ ॥

धरावा तो बरा । ठाव वसतीचा थारा ॥ १ ॥ निजल्या जागविती । निज पूरवूनि देती ॥ २ ॥ एक वेवसाव । त्यांचा संग त्यांचा जीव ॥ ३ ॥ हितें केलें हित । ग्वाही एक एकां चित्त ॥ ४ ॥ विषमाच कांहीं । आड तया एक नाहीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे बरीं । घरा येतील त्यापरी ॥ ६ ॥

॥ ९९४ ॥

ध्यानीं योगीराज बैसले कपाटीं । लागे पाठोवाठीं तयांचिया ॥ १ ॥ तान भूक त्यांचें राखे शीत उष्ण । जाले उदासीन देहभाव ॥ २ ॥ कोण सखें तया आणीक सोयरें । असे त्यां दुसरें हरीविण ॥ ३ ॥ कोण सुख त्यांच्या जीवासि आनंद । नाहीं राज्यमद घडी तयां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे विष अमृतासमान । कृपा नारायण करितां होय ॥ ५ ॥

॥ ९९५ ॥

न करावी स्तुति माझी संतजनीं । होईल या वचनीं अभिमान ॥ १ ॥ भारें भवनदी नुतरवे पार । दुरावती दूर तुमचे पाय ॥ २ ॥ तुका ह्मणे गर्व पुरवील पाठी । होईल माझ्या तुटी विठोबाची ॥ ३ ॥

॥ ९९६ ॥

नमावे पाय हें माझें उचित । आशीर्वादें हित तुमचिया ॥ १ ॥ कृपेचा वोरस न समाये पोटीं । ह्मणोनि उफराटीं वचनें हीं ॥ २ ॥ तुमची उष्टावळी हें माझे भोजन । झाडावें अंगण केरपुंजे ॥ ३ ॥ परि ऐसें पुण्य नाहीं माझे गांठीं । जेणें पडे मिठी पायांसवें ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे राहे आठवण चित्तीं । ऐसी कृपा संतीं केली तुह्मीं ॥ ५ ॥

॥ ९९७ ॥

मनाची चिंता तुह्मीं संतजनीं । हिरा स्फटिकमणी कैंवि होय ॥ १ ॥
पडिला प्रसंग स्थळा त्या सारिखा । देखिला पारिखा भाव कांहीं ॥२॥
बहुतांसी भय एकाचिया दंडें । बहुत या तोंडें वचनासी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं वैखरी बा सर । करायाचे चार वेडे वेडे ॥ ४ ॥

॥ ९९८ ॥

न लगे चंदना सांगावा परिमळ । वनस्पतिमेळ हाकारूनी ॥ १ ॥
अंतरीचें धांवे स्वभावें बाहेरी । धरितां ही परी आवरेना ॥ २ ॥
सूर्य नाहीं जागें करीत या जना । प्रकाश किरणा कर म्हून ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मेघ नाचवी मयूरें । लपवितां खरें येत नाहीं ॥ ४ ॥

॥ ९९९ ॥

नव्हे हें गुरुत्व मेघवृष्टि वाणी । ऐकावी कानीं संतजनीं ॥ १ ॥
आरुष हा शब्द देवाचा प्रसाद । करविला वाद तैसा केला ॥ २ ॥
देहपिंड दान दिला एकसरें । मुळिचें तें खरें टांकसाळ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे झरा लागला नवनीत । सेविलिटा हित पोट धाय ॥ ४ ॥

॥ १००० ॥

नव्हती ते संत करितां कवित्व । संताचे ते आप्त नव्हती संत ॥ १ ॥
येथें नाहीं वेश सरतें आडनांवें । निवडे घावडाव व्हावा अंगीं ॥ २ ॥
नव्हती ते संत धरितां भोंपळा । पांघरती वाकळा नव्हती संत ॥ ३ ॥
नव्हती ते संत करितां कीर्तन । सांगतां पुराणें नव्हती संत ॥ ४ ॥
नव्हती ते संत वेदाच्या पठणें । कर्म आचरणें नव्हती संत ॥ ५ ॥
नव्हती संत करितां तप तीर्थाटण । सेविलिया वन नव्हती संत ॥६॥
नव्हती संत माळामुद्रांच्या भूषणें । भस्मउध्दूळणें नव्हती संत ॥ ७ ॥
तुका ह्मणे नाहीं निरसला देहे । तोंवरी हे अवघे संसारिक ॥ ८ ॥

॥ १००१ ॥

नव्हती माझे बोल जाणां हा निर्धार । मी आहें मजूर विठोबाचा ॥१॥

निर्धारा वचन सोडविलें माझ्या । कृपाळुवें लज्जा राखियेली ॥ २ ॥
निर्भर मानसीं जालों आनंदाचा । गोडावली वाचा नामघोषें ॥ ३ ॥
आतां भय माझें नासलें संसारीं । जालोंसें यावरी गगनाचा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे हा तों संतांचा प्रसाद । लाधलों आनंद प्रेमसुख ॥ ५ ॥

॥ १००२ ॥

नाचे टाळी पिटी । प्रेमें अंग धरणीं लोटी ॥ १ ॥ माझे सखे ते स-ज्जन । भोळे भाविक हरिजन ॥२॥ न धरिती लाज । नाहीं जना-सवें काज ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दाटे । कंठ नेत्रीं जळ लोटे ॥ ४ ॥

॥ १००३ ॥

नाहीं संतपण मिळत हें हाटीं । हिंडतां कपाटीं रानीं वनीं ॥ १ ॥
नये मोल देतां धनाचिया राशी । नाहीं तें आकाशीं पाताळीं तें ॥२॥
तुका ह्मणे मिळे जिवाचिये साटीं । नाहीं तरी गोष्टी बोलों नये ॥३॥

॥ १००४ ॥

नाहीं साजत हा मोठा । मज अळंकार खोटा ॥ १ ॥ असें तुमचा रजरेण । संतां पायींची वाहाण ॥ २ ॥ नाहीं स्वरूपीं ओळखी । भक्तिभाव करीं देखीं ॥ ३ ॥ नाहीं शून्याकारीं । क्षर ओळखी अ-क्षरीं ॥४॥ नाहीं विवेक या ठायीं । आत्मा अनात्मा तें काई ॥ ५ ॥ कांहीं नव्हे तुका । पायां पडेन हें ऐका ॥ ६ ॥

॥ १००५ ॥

निजसेजेची अंतुरी । पादलिया कोण मारी ॥ १ ॥ तैसा आह्मासी उबगतां । तुका विनवितो संतां ॥ २ ॥ मूल मांडीवरी हागलें । तें बा कोणें रे त्यागिलें ॥ ३ ॥ दासी कामासी चुकली । ते बा कोणें रे विकली ॥ ४ ॥ पांडुरंगाचा तुका पापी । संतसाहें काळासी दापी ॥५॥

॥ १००६ ॥

नेणों काय नाड । आला उचित काळा आड ॥१॥ नाहीं जाली संत-भेटी । येवढी हानी काय मोठी ॥२॥ सहज पायांपासीं । जवळी पा-वलिया ऐसी ॥३॥ चुकी जाली आतां काय । तुका ह्मणे उरली हाय॥४॥

॥ १००७ ॥

पडोनियां राहीं । उगाच संतांचिये पायीं ॥ १ ॥ न लगे पुसणें सा-
गावें । चित्त शुद्ध करीं भावें ॥ २ ॥ सहज ते स्थिति । उपदेश-
परयुक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भाव । जवळी धरूनि आणि देव ॥ ४ ॥

॥ १००८ ॥

परमेष्ठिपदा । तुच्छ करिती सर्वदा ॥ १ ॥ हेंचि ज्यांचें धन । सदा
हरीचें स्मरण ॥ २ ॥ इंद्रपदादिक भोग । भोग नव्हे तो भवरोग
॥ ३ ॥ सार्वभौम राज्य । त्यांसि कांहीं नाहीं काज ॥ ४ ॥ पाता-
ळींचें आधिपत्य । ते तों मानिती विपत्य ॥ ५ ॥ योगसिद्धिसार ।
ज्यासि वाटे तें असार ॥ ६ ॥ मोक्षायेवढें सुख । सुख नव्हेचि तें
दुःख ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे हरीविण । त्यासि अवघा वाटे सिण ॥ ८ ॥

॥ १००९ ॥

पवित्र तो देह वाणी पुण्यवंत । जो वदे अच्युत सर्व काळ ॥ १ ॥
तयाच्या चिंतनें तरतील दोषी । जळतील रासी पातकाच्या ॥ २ ॥
देव इच्छी रज चरणींची माती । धांवत चालती मागें मागें ॥ ३ ॥
काय त्यां उरलें वेगळें आणीक । वैकुंठनायक जयां कंठीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे देवभक्तांचा संगम । तेथें ओघ नाम त्रिवेणीचा ॥ ५ ॥

॥ १०१० ॥

पवित्र तें कुळ पावन तो देश । जेथें हरिचे दास घेती जन्म ॥ १ ॥
कर्मधर्म त्याचे जाला नारायण । त्याचेनी पावन तिन्ही लोक ॥ २ ॥
वर्णअभिमानें कोण जाले पावन । ऐसें द्या सांगून मजपाशीं ॥ ३ ॥
अंत्यजादि योनि तरल्या हरिभजनें । तयाचीं पुराणें भाट जालीं ॥ ४ ॥
वैश्य तुळाधार गोरा तो कुंभार । धागा हा चांभार रोहिदास ॥ ५ ॥
कबीर मोमीन लतिफ मुसलमान । सेना न्हावी जाण विष्णुदास ॥ ६ ॥
कान्होपात्र खोदु पिंजारी तो दादु । भजनीं अभेद हरिचे पायीं ॥ ७ ॥
चोखामेळा बंका जातीचा माहार । त्यासी सर्वेश्वर ऐक्य करी ॥ ८ ॥
नामयाची जनी कोण तिचा भाव । जेवी पंढरीराव तियेसवें ॥ ९ ॥

मैराळ जनक कोण कुळ त्याचें । महिमान तयाचें काय सांगों ॥ १० ॥
यातायातीधर्म नाहीं विष्णुदासा । निर्णय हा ऐसा वेदशास्त्रीं ॥ ११ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी विचारावे ग्रंथ । तारिले पतित नेणों किती ॥ १२ ॥

॥ १०११ ॥

पाप ताप दैन्य जाय उठाउठीं । जालिया भेटी हरिदासांचि ॥ १ ॥
ऐसें बळ नाहीं आणिकांचे अंगीं । तपें तिर्थें जगीं दानें व्रतें ॥ २ ॥
चरणींचें रज वंदी शूळपाणी । नाचती कीर्तनीं त्यांचे माथां ॥ ३ ॥
भव तरावया उत्तम हे नाव । भिजों नेंदी पाव हात कांहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मन जालें समाधान । देखिले चरण वैष्णवांचे ॥ ५ ॥

॥ १०१२ ॥

पाठीवरी भार । जातो वाहूनियां खर ॥ १ ॥ संत नेतील त्या ठाया । माझी आधीन त्यां काया ॥ २ ॥ मोटेचौफळ । अंगीं उच्छिष्टाचें बळ ॥ ३ ॥ न संडी मारग । येथें न चोरूनि अंग ॥ ४ ॥ आपुलिया सत्ता । चालविती नाहीं चिंता ॥ ५ ॥ कळवळिला तुका । घराचार येथें नका ॥ ६ ॥

॥ १०१३ ॥

पायां पडावें हें माझें भांडवल । सरती हे बोल कोठें पायीं ॥ १ ॥
तरि हे सलगी कवतुक केलें । लडिवाळ धाकुलें असें बाळ ॥ २ ॥
काय उणें तुह्मां संताचिये घरीं । विदित या परी सकळही ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझें उचित हे सेवा । नये करूं ठेवाठेवी कांहीं ॥ ४ ॥

॥ १०१४ ॥

पायांच्या प्रसादें । कांहीं बोलिलों विनोदें ॥ १ ॥ मज क्षमा करणें संतीं । नव्हे अंगभूत युक्ति ॥ २ ॥ नव्हे हा उपदेश । तुमचें बडबडिलों शेष ॥ ३ ॥ तुमचे कृपेचें पोसणें । जन्मोजन्मीं तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १०१५ ॥

पाहुणे घरासी । आजी आले हृषीकेशी ॥ १ ॥ काय करूं उपचार । कोंप मोडकी जर्जर । कण्या दरदर । पाण्यामाजी रांधिल्या ॥ २ ॥

घरीं मोडकिया बाजा । वरी वाकळांच्या शेजा ॥ ३ ॥ मुखशुद्धि तुळसीदळ । तुका ह्मणे मी दुर्बळ ॥ ४ ॥

॥ १०१६ ॥

पाळितों वचन । परि बहु भीतें मन ॥ १ ॥ करितों पायांशीं सलगी । नये बैसों अंगसंगीं ॥ २ ॥ जोडोनियां कर । उभें असावें समोर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संत । तुह्मी मी बहु पतित ॥ ४ ॥

॥ १०१७ ॥

पुण्य फळलें बहुतां दिवसां । भाग्यउदयाचा ठसा । जालों सन्मुख तो कैसा । संतचरण पावलों ॥ १ ॥ आजि फिटलें माझें कोडें । भवदुःखाचें सांकडें । कोंदाटलें पुढें । परब्रह्म सांवळें ॥ २ ॥ आलिंगणें संतांचिया । दिव्य जाली माझी काया । मस्तक हा पायां । वरी त्यांच्या ठेवितों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धन्य झालों । सुखें संतांचिया धालों । लोटांगणीं आलों । पुढें भार देखोनी ॥ ४ ॥

॥ १०१८ ॥

पुण्यवंत व्हावें । घेतां सज्जनांचीं नांवें ॥१॥ नेघे माझे वाचे तुटी । महा लाभ फुकासाटीं ॥ २ ॥ विश्रांतीचा ठाव । पायीं संतांचिया भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पापें । जाती संतांचिया जपें ॥ ४ ॥

॥ १०१९ ॥

पुनीत केलें विष्णुदासीं । संगें आपुलिया दोषी ॥ १ ॥ कोण पाहे तयांकडे । वीर विठ्ठलाचे गाढे । अशुभ त्यांपुढें । शुभ होऊनियां ठाके ॥ २ ॥ प्रेमसुखाचिया रासी । पाप नाहीं ओखदासी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्यांनीं । केली वैकुंठ मेदिनी ॥ ४ ॥

॥ १०२० ॥

पूजा समाधानें । अतिशयें वाढे सीण ॥ १ ॥ हें तों जाणां तुह्मी संत । आहे बोलिली ते नीत ॥ २ ॥ पाहिजे तें केलें । सहज प्रसंगीं घडलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माथा । पायीं ठेवीं तुह्मां संतां ॥ ४ ॥

॥ १०२१ ॥

पूजा पुण्यमान । कथे उभे हरिजन ॥ १ ॥ ज्याची कीर्ति वाखा-णिती । तेथें ओतली ते मुर्ती ॥ २ ॥ देहाचा विसर । केला आनंदें संचार ॥ ३ ॥ गेला अभिमान । लाज बोळविला मान ॥ ४ ॥ शोक मोह चिंता । याची नेणती ते वार्ता ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे सखे । विठोबा च ते सारिखे ॥ ६ ॥

॥ १०२२ ॥

प्रमाण हें त्याच्या बोला । देव भक्ताचा अंकिला ॥ १ ॥ न पुसतां जातां नये । खालीं बैसतांही भिये ॥ २ ॥ अवघा त्याचा होत । जीव भावाही सहित ॥ ३ ॥ वदे उपचाराची वाणी । कांहीं माग ह्मणऊनि ॥ ४ ॥ उदासीनाच्या लागें । तुका ह्मणे धांवे मागें ॥ ५ ॥

॥ १०२३ ॥

प्रारब्ध क्रियमाण । भक्तां संचित नाहीं जाण ॥ १ ॥ अवघा देवचि जाला पाहीं । भरोनियां अंतर्बाहीं ॥ २ ॥ सत्त्वरजतमबाधा । नव्हे हरिभक्तांसि कदा ॥ ३ ॥ खाय बोले करी । अवघा त्यांच्या अंगें हरी ॥ ४ ॥ देवभक्तपण । तुका ह्मणे नाहीं भिन्न ॥ ५ ॥

॥ १०२४ ॥

प्रेम देवाचें देणें । देहभाव जाय जेणें ॥ न धरावी मनें । शुद्धी देशकाळा-ची ॥१॥ मुक्त लज्जाविरहित । भाग्यवंत हरिभक्त ॥ जाले वोसंडत । नामकीर्तिपवाडे ॥२॥ जोडी जाली अविनाश । जन्मोनि जाले हरिचे दास ॥ त्यांस नव्हे गर्भवास । सौरस परब्रह्मीं ॥३॥ हेचि वाहाती संकल्प । पुण्यप्रसंगाचे जप ॥ तुका ह्मणे पाप । गांवीं नाहीं हरिजना ॥४॥

॥ १०२५ ॥

बरवी हे वेळ सांपडली संधि । साह्य जाली बुद्धि संचितासी ॥१॥ येणें पंथें माझीं चालिलीं पाउलें । दरुषण जालें संतां पायीं ॥२॥ त्रासिलें दरिद्रें दोषा जाला खंड । त्याचि काळें पिंड पुनीत जाला ॥३॥ तुका ह्मणे जाला अवघा व्यापार । आली वेरझार फळासी हे ॥४॥

॥ १०२६ ॥

बरवें देशावर जालें । काय बेलें बोलावें ॥ १ ॥ लाभें लाभ दुणा-वला । जीव धाला दर्शनें ॥ २ ॥ भाग्यें जाली संतभेटी । आवडी पोटीं होती ते ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे श्रम केला । अवघा आला फळासी ॥ ४ ॥

॥ १०२७ ॥

बहुतां जन्मींचें संचित । सबळ होय जरि बहुत । तरिचि होय हरि-भक्त । कृपावंत मानसीं ॥ १ ॥ ह्मणवी ह्मणियारा तयांचा । दास आपुल्या दासांचा । अनुसरले वाचा । काया मनें विठ्ठलीं ॥ २ ॥ असे भूतदया मानसीं । अवघा देखे हृषीकेशी । जीवें न विसंबे त्यासी । मागें मागें हिंडतसे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निर्विकार । शरणागतां वज्र-पंजर । जे जे अनुसरले नर । तयां जन्म चुकलें ॥ ४ ॥

॥ १०२८ ॥

बहु भितों जाणपणा । आड न यो नारायणा । घेइन प्रेमपान्हा । भक्तिसुख निवाडें ॥ १ ॥ यासी तुळे ऐसें कांहीं । दुजें त्रिभुवनीं नाहीं । काला भात दहीं । ब्रह्मादिकां दुर्लभ ॥ २ ॥ निमिषार्ध संतसंगति । वास वैकुंठीं कल्पांतीं । मोक्षपदें होती । ते विश्रांती बापुडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि देईं । मीतूंपणा खंड नाहीं । बोलिलों त्या नाहीं । अभेदाची आंवडी ॥ ४ ॥

॥ १०२९ ॥

बोल बोलतां वाटे सोपें । करणी करितां टीर कांपे ॥ १ ॥ नव्हे वैराग्य सोपारें । मज बोलतां न वाटे खरें ॥ २ ॥ विष खावें ग्रासो-ग्रासीं । धन्य तोचि एक सोसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करूनि दावी । त्याचे पाय माझे जीवीं ॥ ४ ॥

॥ १०३० ॥

बोलिलों ते धर्म अनुभव अंगें । काय पांडुरंगें उणें केलें ॥ १ ॥ सर्व सिद्धि पायीं वोळगती दासी । इच्छा नाहीं ऐसी व्हावें कांहीं ॥ २ ॥ संतसमागमें अळंकार वाणी । करूं हे पेरणी शुद्ध बीजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रामकृष्णनामें गोड । आवडीचें कोड माळ ओऊं ॥ ४ ॥

॥ १०३१ ॥

बोलिलों जैसें बोलविलें देवें । माझें तुह्मां ठावें जातिकुळ ॥ १ ॥
करा क्षमा कांहीं नका धरूं कोप । संत मायबाप दीनावरि ॥ २ ॥
वाचेचा चाळक जाला दावी वर्म । उचित ते धर्म मजपुढें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे घडे अपराध नेणतां । द्यावा मज आतां ठाव पायीं ॥ ४ ॥

॥ १०३२ ॥

ब्रह्म सर्वगत सदा सम । जेथें आन नाहीं विषम । तया जाणती ते अति दुर्गम । तयांचि भेटी जालिया भाग्य परम ॥१॥ ऐसे ऐसियानें भेटती ते साधु । ज्याच्या दरशनें तुटे भवबंधु । जे कां सच्चिदानंदीं नित्यानंदु । जे कां मोक्षसिद्धी तीर्थ वंदूं रे ॥२॥ भाव सर्व कारण मूळ बंदु । सदा समबुद्धि नास्तिक्यभेदु । भूतकृपा मोडी द्वेषकंदु । शत्रु मित्र पुत्र सम करी वंधु रे ॥३॥ मन बुद्धि काया वाचा शुद्ध करीं । रूप सर्वत्र देखोनि नमस्कारीं । लघुत्व सर्वभावें अंगीकारीं । सांडीमांडी मीतूंपण ऐसी थोरी रे ॥४॥ अर्थकामचाड नाहीं चित्ता । मानामान मोह माया मिथ्या । वर्ते समाधानीं जाणोनि नेणता । साधु भेट देती तया अवचिता रे ॥५॥ मनीं दृढ धरीं विश्वास । नाहीं सांडीमांडीचा सायास । साधुदर्शन नित्यकाळ त्यास । तुका ह्मणे जो विटला जाणीवेस रे ॥ ६ ॥

॥ १०३३ ॥

ब्रह्मज्ञान जरी कळे उठाउठी । तरि कां हिंपुटी वेदशास्त्रें ॥ १ ॥
शास्त्रांचें भांडण जप तीर्थाटण । पूर्वीचें भ्रमण याचसाटीं ॥ २ ॥
याचसाटीं जप याचसाटीं तप । व्यासेंही अमुप ग्रंथ केले ॥ ३ ॥
याचसाटीं संतपाय हे सेवावे । तरिच तरावें तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १०३४ ॥

ब्रह्मज्ञान दारीं येतें काकुलती । अव्हेरिलें संतीं विष्णुदासीं ॥ १ ॥
रिघों पाहे माजी बळें त्याचें घर । दवडिती दूर ह्मणोनियां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे येथें न चले सायास । पडिलें उदास त्याच्या गळां ॥ ३ ॥

॥ १०३५ ॥

भक्त ऐसे जाणा जे देहीं उदास । गेले आशापाश निवारूनि ॥ १ ॥
विषय तो त्यांचा जाला नारायण । नावडे धन जन माता पिता ॥ २ ॥
निर्वाणीं गोविंद असे मागेंपुढें । कांहींच सांकडें पडों नेदी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सत्य कर्मी व्हावें साह्यें । घातलिया भये नर्का जाणें ॥ ४ ॥

॥ १०३६ ॥

भक्तांचा महिमा भक्तचि जाणती । दुर्लभ या गति आणिकांसी ॥ १ ॥
जाणोनि नेणते जाले तेणें सुखें । न बोलोनि मुखें बोलताती ॥ २ ॥
अभेदूनि भेद राखियेला अंगीं । वाढावया जगीं प्रेमसुख ॥ ३ ॥
टाळ घोष कथा प्रेमाचा सुकाळ । मूढ लोकपाळ तरावया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे हें तों आहे तयां ठावें । जिहीं एक्या भावें जाणीतलें ॥ ५ ॥

॥ १०३७ ॥

भक्तां समागमें सर्वभावें हरि । सर्व काम करी न सांगतां ॥ १ ॥
सांटवला राहे हृदयसंपुष्टीं । बाहेर धाकुटी मूर्ति उभा ॥ २ ॥
मागण्याची वास पाहे मुखाकडे । चिंतिल्या रोकडे मनोरथ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जीव भाव देवापायीं । ठेवूनि ते कांहीं न मागती ॥ ४ ॥

॥ १०३८ ॥

भक्तांचीं सांकडीं स्वयें सोसी देव । त्यांपाशीं केशव सर्वकाळ ॥१॥
जये ठायीं कीर्तन वैष्णव करिती । तेथें हा श्रीपति उभा असे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देव सर्वाठायीं जाला । भरुनी उरला पांडुरंग ॥ ३ ॥

॥ १०३९ ॥

भक्तांहूनि देवा आवडतें काइ । त्रिभुवनीं नाहीं आन दुजें ॥ १ ॥
नावडे वैकुंठ क्षीराचा सागर । धरोनी अंतर राहे दासा ॥ २ ॥
सर्वभावें त्याचें सर्वस्वेंही गोड । तुळसीदळ कोड करुनी घ्यावें ॥ ३ ॥
सर्वस्वें त्याचा ह्मणवी विकिला । चित्त द्यावें बोला सांगितल्या ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे भक्तिसुखाचा बांधिला । आणीक विठ्ठला धर्म नाहीं ॥५॥

॥ १०४० ॥

भक्तिसुखें जे मातले। ते कळिकाळा शूर जाले ॥ १ ॥ हातीं बाण हरिनामाचे। वीर गर्जती विठ्ठलाचे ॥ २ ॥ महा दोषां आला त्रास। जन्ममरणां केला नास ॥ ३ ॥ सहस्रनामाची आरोळी। एक एकाहूनि बळी ॥ ४ ॥ नाहीं आणिकांचा गुमान। ज्याचें अंकित त्यावांचून ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे त्यांच्या घरीं। मोक्षसिद्धी या कामारी ॥ ६ ॥

॥ १०४१ ॥

भल्याचें कारण सांगावें स्वहित। जैसी कळे नीत आपणासी ॥ १ ॥ परी आह्मी असों एकाचिये हातीं। नाचवितो चित्तीं त्याचें तैसें ॥२॥ वाट सांगे त्याच्या पुण्या नाहीं पार। होती उपकार अगणित ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुह्मी बहु कृपावंत। आपुलें उचित केलें संतीं ॥ ४ ॥

॥ १०४२ ॥

भाग्यवंतां हेंचि काम। मापी नाम वैखरी ॥ १ ॥ आनंदाची पुष्टि अंगीं। श्रोते संगीं उद्धरती ॥ २ ॥ पिकविलें तया खाणें किती। पंगतीस सुकाळ ॥३॥ तुका करी प्रणिपात। दंडवत आचारियां ॥४॥

॥ १०४३ ॥

भाग्यवंता ऐशी जोडी। परवडी संतांची ॥ १ ॥ धन घरीं पांडुरंग। अभंग जें सरेना ॥ २ ॥ जनाविरहित हा लाभ। टांचें नभ सांटवणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विष्णुदासां। नाहीं आशा दुसरी ॥ ४ ॥

॥ १०४४ ॥

भाग्याचा उदय। ते हे जोडी संतपाय ॥ १ ॥ येथूनियां नुठो माथा। मरणावांचूनि सर्वथा ॥ २ ॥ होई बळकट। माझ्या मना रे तूं धीट ॥ ३ ॥ तुका आला लोटांगणीं। भक्तिभाग्यें जाली धणी ॥४॥

॥ १०४५ ॥

[1]भाते भरूनि हरिनामाचे। वीर गर्जती विठ्ठलाचे ॥१॥ अनंतनामाची

1. वरील अभंग १०४० पहा.

आरोळी। एक एकाहूनि बळी ॥२॥ नाहीं आणिकांचा गुमान। ज्याचे अं-
कित त्यावांचून॥३॥रिद्धि सिद्धि ज्या कामारी।तुका ह्मणे ज्याचे घरीं ॥४॥

॥ १०४६ ॥

भार देखोनि वैष्णवांचे । दूत पळाले यमाचे ॥ १ ॥ आले आले वै-
ष्णव वीर । काळ कांपती असुर ॥२॥ गरुडटकयाच्या भारें । भूमी
गर्जे जयजयकारें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । पळे देखोनियां बळ ॥४॥

॥ १०४७ ॥

भावबळें विष्णुदास । नाहीं नाश पावत ॥ १ ॥ योगभाग्यें घरा
येती । सर्व शक्ति चालत ॥ २ ॥ पित्याचें जें काय धन । पुत्रा कोण
वंचील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कडे बैसों । तेणें असों निर्भर ॥ ४ ॥

॥ १०४८ ॥

भुंकुनियां सुनें लागे हस्तीपाठी । होऊनि हिंपुटी दुःख पावे ॥ १ ॥
काय त्या मशकें तयाचें करावें । आपुल्या स्वभावें पीडतसे ॥ २ ॥
मातलें बोकड विटवी पंचानना । घेतलें मरणा धरणें तें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे संतां पीडितील खळ । घेती तोंड काळें करूनियां ॥ ४ ॥

॥ १०४९ ॥

भूतदयापरत्वें जया तया परी । संत नमस्कारीं सर्वभावें ॥ १ ॥
शिकल्या बोलाचा धरीसील ताठा । तरी जासी वाटा यमपंथें ॥२॥
हिरा परिस मोहरा आणीक पाषाण। नव्हे परी जन संतां तैसी ॥३॥
सरितां वाहाळां गंगे सागरा समान। लेखी तयाहून अधम नाहीं ॥ ४ ॥
आणीक अमुप होती तारांगणें । रविशशिमानें लेखूं नये ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नाहीं नरमता अंगीं । नव्हे तें फिरंगी कठिण लोह ॥ ६ ॥

॥ १०५० ॥

भेणें पडे डोळसा । न कळे मृत्यु तो सरिसा ॥१॥ कैसी जाली दिशा-
भुली । न वजातिये वाटे चाली ॥ २ ॥ संसाराची खंती । मावळल्या
तरी शक्ति ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हीणा। बुद्धि चुकली नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १०५१ ॥

मनीं वसे त्याचें आवडे उत्तर । वाटे समाचार घ्यावा ऐसें ॥ १ ॥
जातीचें तें झुरे येर येरासाटीं । वियोगेंही तुटी नेघे कधीं ॥ २ ॥
भेटीची अपेक्षा वारता आदर । पुसे नव्हे धीर मागुतालें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझ्या जीवाचें जीवन । सोइरे हरिजन प्राणसखे ॥ ४ ॥

॥ १०५२ ॥

माउलीची चाली लेंकराचे ओढी । तयालागीं काढी प्राणें प्रीती ॥ १ ॥
ऐसी बळिवंत आवडी जी देवा । संतमहानुभवा विनवितों ॥ २ ॥
मोहें मोहियेलें सर्वकाळ चित्त । विसरू तो घेत नाहीं क्षणें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे दिला प्रेमाचा वोरस । सांभाळिलें दास आपुलें तें ॥ ४ ॥

॥ १०५३ ॥

मागें पुढें जालों लाटा । अवघा मोटा सरळ ॥ १ ॥ नाहीं कोठें रितें
अंग । नित्य रंग नवाचि ॥ २ ॥ पोसिंद्याचे पडिलों हातीं । माझे माती
चुकली ॥ ३ ॥ जोगावलों पोटीं खर । पाठी भार वरि नाहीं ॥ ४ ॥
अवघिया मोकळ्या दिशा । नाहीं वोळसा कामाचा ॥ ५ ॥ संताचिये
लोळें द्वारीं । पळती दुरी गोमाशा ॥ ६ ॥ कांहीं न साहेसा जाला ।
तुका नेला समर्थ ॥ ७ ॥ पाहातो गे महाद्वारीं । वरि झुली वाकळा ॥ ८ ॥

॥ १०५४ ॥

माझिये जातीचें मज भेटो कोणी । आवडीची धणी फेडावया ॥ १ ॥
आवडे ज्या हरि अंतरापासूनि । ऐसियांचें मनीं आर्त माझे ॥ २ ॥
तयालागीं जीव होतो कासावीस । पाहातील वास नयन हे ॥ ३ ॥
सुफळ हा जन्म होईल तेथून । देतां आलिंगन वैष्णवांसी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तोचि सुदिन सोहळा । गाऊं या गोपाळा धणीवरि ॥ ५ ॥

॥ १०५५ ॥

माझिया मीपणावर पडो पाषाण । जळों हें भूषण नाम माझें ॥ पाप
नाहीं पार दुःखाचे डोंगर । जालों ये भूमीसी ओझें ॥ १ ॥ काय
विटंबना सांगों किती । पाषाण फुटती ऐसें दुःख ॥ नरनारी सकळ

उत्तम चांडाळ । न पाहाती माझें मुख ॥ २ ॥ काया वाचा मनें अघटित करणें । चर्म चक्षु हात पाय ॥ निंदा द्वेष घात विश्वासीं व्यभिचार । आणीक सांगों किती काय ॥ ३ ॥ लक्ष्मीमदें मातें घडले बहुत दोष । पत्नी दोनी भेदाभेद ॥ पितृवचन वडली अवज्ञा अविचार । कुटिल कुचर वादी निंद्य ॥ ४ ॥ आणीक किती सांगों ते अवगुण । न वळे जिव्हा कांपे मन ॥ भूतदया उपकार नाहीं श्रद्धा धीर । विषयीं लंपट हीन ॥ ५ ॥ संत महानुभाव ऐका हें उत्तरें । अवगुण अविचारें वृद्धि पापा ॥ तुका ह्मणे सरतें करा पांडुरंगीं । शरण आलों मायबापा ॥ ६ ॥

॥ १०५६ ॥

मातेचिये चित्तीं । अवघी बाळकाची व्याप्ति ॥ १ ॥ देह विसरे आपुला । जवळी घेतां सीण गेला ॥२॥ दावी प्रेमभातें । आणि अंगावरी चढतें ॥ ३ ॥ तुका संतापुढें । पायीं झोंबे लाडें कोडें ॥ ४ ॥

॥ १०५७ ॥

माय वनीं घाल्या धाये । गर्भ आंवतणें न पाहे ॥ १ ॥ तैसें पूजितां वैष्णव । सुखें संतोषतो देव ॥ २ ॥ पुत्राच्या विजयें । पिता सुखातें जाये ॥३॥ तुका ह्मणे अमृतसिद्धि । हरे क्षुधा आणि व्याधि ॥ ४ ॥

॥ १०५८ ॥

मायेवरी सत्ता आवडीची बाळा । संकोचोनि लळा प्रतिपाळी ॥१॥
अपराध माझे न मानावे मनीं । तुह्मी संतजनीं मायबापीं ॥ २ ॥
आरुष बचन लेंकुराची आळी । साहोनि कवळी मागुताली ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अंगीं काय नाहीं सत्ता । परि निष्ठुरता उपजेना ॥ ४ ॥

॥ १०५९ ॥

मुक्तिपांग नाही विष्णुचिया दासां। संसार तो कैसा न देखती ॥१॥
बैसला गोविंद जडोनियां चित्तीं । आदि तोचि अंतीं अवसानीं ॥२॥
भोग नारायणा देऊनि निराळीं । ओविया मंगळीं तोचि गाती ॥३॥
बळ बुद्धि त्यांची उपकारासाटीं । अमृत तें पोटीं सांटवलें ॥ ४ ॥

दयावंत तरी देवाच साग्खीं । आपुलीं पारखीं नोळखती ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे त्यांचा जीव तोचि देव । वैकुंठ तो ठाव वसती ते ॥ ६ ॥

॥ १०६० ॥

मोकळें मन रसाळ वाणी । याचि गुणीं संपन्न ॥ १ ॥ लक्ष्मी ते ऐशा नांवें । भाग्यें ज्यावें तरि त्यांनीं ॥ २ ॥ नमन नम्रता अंगीं । नेघे रंगीं पालट ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्याच्या नांवें । घेतां व्हावें संतोषी ॥ ४ ॥

॥ १०६१ ॥

येथीचिया अळंकारें । काय खरें पूजन ॥ १ ॥ वैकुंठींच्या लावूं वाटा । सर्व साटा ते ठायीं ॥ २ ॥ येथीचिया नाशवंतें । काय रितें चाळवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वैष्णव जन । माझे गण समुदाय ॥ ४ ॥

॥ १०६२ ॥

येथें काम संशयाचें । नाहीं न धरा संकोच ॥ १ ॥ संत पूजा जीवें भावें । देह गेह समर्पावें ॥ २ ॥ जोडा सुकृत व्यापारा । पूजा नांवें हरी हरा ॥ ३ ॥ संतपायीं धरा भाव । आन नाहीं दुजा देव ॥ ४ ॥ नाना उपचार । सुख पावे सर्वेश्वर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे रे निश्चिती । संत विठोबाची मूर्ती ॥ ६ ॥

॥ १०६३ ॥

युक्ति तंव जाल्या कुंटित सकळा । उरली हे कळा जीवनाची ॥ १ ॥
संतचरणीं भावें ठेविलें मस्तक । जोडोनि हस्तक राहिलोंसें ॥ २ ॥
जाणपणें नेणें कांहींचि प्रकार । साक्षी तें अंतर अंतरासी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मीं केलें अभयदान । तेणें समाधान राहिलेंसे ॥ ४ ॥

॥ १०६४ ॥

रवि दीप हिरा दाविती देखणें । अदृश्य दर्शनें संतांचेनी ॥ १ ॥
त्यांचा महिमा काय वर्णू मी पामर । न कळे तो साचार ब्रह्मादिकां ॥ २ ॥
तापली चंदन निववितो कुडी । त्रिगुण तो काढी संतसंग ॥ ३ ॥
मायबापें पिंड पाळियेला माया । जन्ममरण जाया संतसंग ॥ ४ ॥
संतांचें वचन वारी जन्मदुःख । मिष्टान्न तें भूकनिवारण ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे जवळी न पाचारितां जावें । संतचरणीं भावें रिघावया ॥ ६ ॥

॥ १०६५ ॥

लवविलें तया सर्वे लवे जाती । अभिमाना हातीं सांपडेना ॥ १ ॥
भोळिवेचें लेणें विष्णुदासां साजे । तेथें भाव दुजे हारपती ॥ २ ॥
अर्चन वंदन नवविधा भक्ति । दया क्षमा शांति तया ठायीं ॥ ३ ॥
तये गांवीं नाहीं दुःखाची वसती । अवघाचि भूतीं नारायण ॥ ४ ॥
अवघेंचि जालें सोवळें ब्रह्मांड । विटाळाचें तोंड न देखती ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे गाजे वैकुंठीं सोहळा । याही भूमंडळमाजी कीर्ति ॥ ६ ॥

॥ १०६६ ॥

लेंकरा लेववी माता अळंकार । नाहीं अंतपार आवडीसी ॥ १ ॥
कृपेचें पोसणें तुमचें मी दीन । आजि संतजन मायबाप ॥ २ ॥
आरुषा उत्तरीं संतोषे माउली । कवळुनि घाली हृदयांत ॥ ३ ॥
पोटीं आलें त्याचे नेणे गुणदोष । कल्याणाचि असे अभावें हें ॥ ४ ॥
मनाची ते चाली मोहाचिये सोई । ओघें गंगा काई परतों जाणे ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे कोठें उदार मेघां शक्ति । माझी तृषा किती चातकाची ॥ ६ ॥

॥ १०६७ ॥

लेंकराचें हित । वाहे माउलीचें चित्त ॥ १ ॥ ऐसी कळवळ्याची जाती । करी लाभेंविण प्रीति ॥ २ ॥ पोटीं भार वाहे । त्याचें सर्वस्वही साहे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझें । तैसें तुह्मां संतां ओझें ॥ ४ ॥

॥ १०६८ ॥

वक्त्या आधीं मान । गंध अक्षता पूजन । श्रोता यति जाला जाण । तरी त्या नाहीं उचित ॥ १ ॥ शिर सर्वांगा प्रमाण । यथाविधि कर चरण । धर्माचें पाळण । सकळीं सत्य करावें ॥ २ ॥ पट्ट पुत्र सांभाळी । पिता त्याची आज्ञा पाळी । प्रमाण सकळीं । ते मर्यादा करावी ॥ ३ ॥ वरासनीं पाषाण । तो न मानावा सामान्य । येर उपकरणें । सोनियाचीं परी तीं नीच ॥ ४ ॥ सोनियाचा पैंजण । मुगुटमणि केला हीण । जयाचें कारण । तयाठायीं अळंकार ॥ ५ ॥ सेवका स्वामीसाठीं मान । त्याचें नाम त्याचें धन । तुका ह्मणे जाण । तुह्मी संत तदर्थी ॥ ६ ॥

॥ १०६९ ॥

वदवावी वाणी माझी कृपावंता । वागपुष्प संतां समर्पीशी ॥ १ ॥
सर्वसंकटाचा तुम्हां परिहार । घालावा ग्यां भार पांडुरंगा ॥ २ ॥
एकसरें चिंता ठेवूनियां पायीं । जालों उतराई होतों तेणें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येथें जालें अवसान । काया वाचा मन वेचूनियां ॥ ४ ॥

॥ १०७० ॥

वर्णाश्रम करिसी चोख। तरि तूं पावसी उत्तम लोक ॥ १ ॥ परि तें तुज नाहीं ठावें। जेणें अंगें ब्रह्म व्हावें ॥ २ ॥ जरि तूं जालासी पंडित । करिसी शब्दाचें पांडित्य ॥ ३ ॥ गासी तान मान बंध । हाव भाव गीत छंद ॥ ४ ॥ जाणसील तूं स्वतंत्र । आगमोक्त पूजायंत्र ॥ ५ ॥ साधनाच्या ओढी । डोळियांच्या मोडामोडी ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे देहीं । संत जाहाले विदेही ॥ ७ ॥

॥ १०७१ ॥

वाट वैकुंठीं पाहाती । भक्त कैं पां येथें येती । तयां जन्ममरणखंती । नाहीं चित्तीं परलोक ॥ १ ॥ धन्यधन्य हरिचे दास । तयां सुलभ गर्भवास । ब्रह्मादिक करिती आस । तीर्था वास भेटीची ॥ २ ॥ कथाश्रवण व्हावयास । यमधर्मा थोर आस । पाहे रात्रदिवस । वाट कर जोडोनियां ॥ ३ ॥ रिद्धिसिद्धी न पाचारितां । त्या धुंढिती हरिभक्तां । मोक्षसायुज्यता । वाट पाहे भक्तांची ॥ ४ ॥ असती जेथें उभे ठेले । सदा प्रेमसुखें धाले । आणीकही उद्धरिले । महादोषी चांडाळ ॥ ५ ॥ सकळ करिती त्यांची आस । सर्वभावें ते उदास । धन्यभाग्य त्यांस । तुका ह्मणे दरुषणें ॥ ६ ॥

॥ १०७२ ॥

विष्णुमय सर्व वैष्णवांसी ठावें । येरांनीं वाहावे भार माथां ॥ १ ॥
साधनें संकटें सर्वांलागीं सीण । व्हावा लागे क्षीण अहंमान ॥ २ ॥
भाव हा कठीण वज्र हें भेदवे । परि न छेदवे मायाजाळ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वर्म भजनेंचि सांपडे । येरांसी तों पडे ओस दिशा ॥ ४ ॥

॥ १०७३ ॥

वीर विठ्ठलाचे गाढे । कळिकाळ पायां पडे ॥ १ ॥ करिती घोष जयजयकार । जळती दोषांचे डोंगर ॥ २ ॥ दया क्षमा शांति । बाण अभंग हे हातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । तेचि एक भूमंडळीं ॥ ४ ॥

॥ १०७४ ॥

वेश वंदाया पुरते । कोण ब्राह्मण निरुते ॥ १ ॥ ऐसें सांगा मजपाशीं । संतां निरवितों येविशीं ॥ २ ॥ असा जी प्रवीण । ग्रंथीं कळे शुद्ध हीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लोपें । सत्याचिया घडती पापें ॥ ४ ॥

॥ १०७५ ॥

वैराग्याचें भाग्य । संतसंग हाचि लाभ ॥ १ ॥ संतकृपेचे हे दीप । करी साधका निष्पाप ॥ २ ॥ तोचि देवभक्त । भेदाभेद नाहीं ज्यांत ॥ ३ ॥ तुका प्रेमें नाचे गाये । गाणियांत विरोन जाये ॥ ४ ॥

॥ १०७६ ॥

वैष्णव तो जया । अवघी देवावरी माया ॥ १ ॥ नाहीं आणीक प्रमाण । तन धन तृण जन ॥ २ ॥ पडतां जड भारी । नेमा न टळे निर्धारीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याती । हो का तयाची भलती ॥ ४ ॥

॥ १०७७ ॥

वैष्णवांची कीर्ती गाइली पुराणीं । साही अठरांजणीं चहूं वेदीं ॥ १ ॥
ऐसे कोणी दावा ग्रंथांचे वाचक । कर्मठ धार्मिक पुण्यशील ॥ २ ॥
आदिनाथ शंकर नारद मुनीश्वर । शुका ऐसा थोर आणिक नाहीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मुगुटमणी हे भक्ति । आणीक विश्रांति आरतिया ॥ ४ ॥

॥ १०७८ ॥

वैष्णवांसंगती सुख वाटे जीवा । आणीक मी देवा कांहीं नेणें ॥ १ ॥
गायें नाचें उडें आपुलिया छंदें । मनाच्या आनंदें आवडीनें ॥ २ ॥
लाज भय शंका दुराविला मान । न कळे साधन यापरतें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां आपुल्या सायासें । आह्मां जगदीशें सांभाळावें ॥ ४ ॥

॥ १०७९ ॥

वैष्णवें चोरटीं । आलीं घरासी करंटीं ॥ १ ॥ आजि आपुलें जतन । करा भांडें पांघरुण ॥ २ ॥ ज्याचे घरीं खावें । त्याचें सर्वस्वही न्यावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माग । नाहीं लागों देत लाग ॥ ४ ॥

॥ १०८० ॥

शरण शरण वाणी । शरण त्रिवाचा विनवणी ॥ १ ॥ स्तुती न पुरे हे वाचा । सत्य दास मी दासांचा ॥ २ ॥ देह सांभाळून । पायांवरी लोटांगण ॥ ३ ॥ विनवी तुका संतां दीन । नव्हे गौरवें उत्तीर्ण ॥ ४ ॥

॥ १०८१ ॥

शुद्ध चर्या हेंचि संतांचें पूजन । लागतचि धन नाहीं वित्त ॥ १ ॥ सगुणाचे सोई सगुण विश्रांती । आपणचि येती चोजवीत ॥ २ ॥ कीर्तनींचि वोळे कृपेचा वोरस । दुरीपणें वास संनिधता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म सांगतों सवंगें । मन लावा लागें स्वहिताच्या ॥ ४ ॥

॥ १०८२ ॥

शुद्धबीजा पोटीं । फळें रसाळ गोमटीं ॥ १ ॥ मुखीं अमृताची वाणी । देह वेचावा कारणीं ॥ २ ॥ सर्वांगीं निर्मळ । चित्त जैसें गंगाजळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाती । ताप दर्शनें विश्रांती ॥ ४ ॥

॥ १०८३ ॥

षड्रसीं रांधिलें खापरीं घातलें । चोहटा ठेविलें मध्यरात्रीं ॥ १ ॥ त्यासि सदाचारी लोक न शिवती । श्वानासी निश्चिती फावलें तें ॥ २ ॥ तैसें दुष्टकर्म जालें हरिभक्ता । त्यागिली ममता विषयासक्ति ॥ ३ ॥ इहपरलोक उभय विटाळ । मानिती केवळ हरिचे[1] दास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा आवडे हे सेवा । अनुदिनीं व्हावा पूर्ण हेतु ॥ ५ ॥

॥ १०८४ ॥

सकळ चिंतामणि शरीर । जरी जाय अहंकार आशा समूळ ॥ निंदा हिंसा नाहीं कपट देहबुद्धि । निर्मळ स्फटिक जैसा ॥ १ ॥ मोक्षाचें

---

१. कांहीं प्रतींत ' देवाचे ' असा पाठ आहे.

तीर्थ न लगे वाराणसी । येती तयापासीं अवघीं जनें ॥ तीर्थासी तीर्थ जाला तोचि एक । मोक्ष तेणें दर्शनें ॥ २ ॥ मन शुद्ध तया काय करिसी माळा । मंडित सकळा भूषणांसी ॥ हरिच्या गुणें गर्जताती सदा । आनंद तया मानसीं ॥ ३ ॥ तन मन धन दिलें पुरुषोत्तमा । आशा नाहीं कवणाची ॥ तुका ह्मणे तो परिसाहूनि आगळा ॥ काय महिमा वर्णू त्याची ॥ ४ ॥

॥ १०८५ ॥

सकळ पूजा स्तुति । करावी ते व्हावें याती ॥ १ ॥ ह्मणवूनि वारा जन । संतपूजा नारायण ॥ २ ॥ सेवावें तें वरी । दावी उमटूनि ढेंकरीं । तुका ह्मणे सुरा । दुधा ह्मणतां केवीं बरा ॥ ३ ॥

॥ १०८६ ॥

संकोचतो जीव महत्वाच्या भारें । दासत्वचि बरें बहु वाटे ॥ १ ॥ कळावी जी माझी आवडी हे संतां । देणें तरि आतां हेंचि द्यावें ॥२॥ तुमचे चरण पावविलों सेवा । ह्मणउनि हेवा हाचि करीं ॥ ३ ॥ विनवुनी तुका वंदितो चरण । लेखा रजरेण चरणींचा ॥ ४ ॥

॥ १०८७ ॥

सदैव हे वारकरी । जे पंढरी देखती । पदोपदीं विठ्ठल वाचा । त्यांसी कैंचा संसार ॥ १ ॥ दोष पळाले पळाले । पैल आले हरिदास ॥ २ ॥ प्रेमभातें भरलें अंगीं । निर्लज्ज रंगीं नाचती । गोपीचंदनाची उटी । तुळसी कंठीं मिरवती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव चित्तीं । मोक्ष हातीं रोकडा । दुर्बळा या शक्तिहीना । त्या ही जना पुरता ॥ ४ ॥

॥ १०८८ ॥

संत आले घरा । तों मी अभागी दातारा ॥१॥ कासयानें पूजा करूं । चरण हृदयींच धरूं ॥ २ ॥ काया कुरवंडी । करुन ओंवाळून सांडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । हात जोडीं असो ठावें ॥ ४ ॥

॥ १०८९ ॥

संत केवळ दयाळ । हातीं दिधला गोपाळ ॥ १ ॥ पायीं ठेवितां

कपाळ । जाला प्रेमाचा सुकाळ ॥ २ ॥ कानीं पडितां वचन । जाले त्रैलोक्याचे कान ॥ ३ ॥ ज्यांचा मस्तकीं पडतां हात । जाला देहबुद्धिपात ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवाधिदेवा । त्याची करूं पावे सेवा ॥ ५ ॥

॥ १०९० ॥

संत गाती हरिकीर्त्तनीं । त्यांचें घेइन पायवणी ॥ १ ॥ हेंचि तप तीर्थ माझें । आणीक मी नेणें दुजें ॥ २ ॥ काया कुरवंडी करीन । संत महंत ओंवाळीन ॥ ३ ॥ संत महंत माझी पूजा । अनुभाव नाहीं दुजा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे नेणें कांहीं । अवघें आहे संतांपायीं ॥ ५ ॥

॥ १०९१ ॥

संतचरणरज लागतां सहज । वासनेचें बीज जळोन जाय ॥ १ ॥ मग रामनामीं उपजे आवडी । सुख घडोघडी वाढों लागे ॥ २ ॥ कंठीं प्रेम दाटे नयनीं नीर लोटे । हृदयीं प्रगटे रामरूप ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साधन सुलभ गोमटें । परि उपतिष्ठे पूर्वपुण्यें ॥ ४ ॥

॥ १०९२ ॥

संतचरणीं नाहीं गोडी । ज्यासी विषयीं आवडी ॥ १ ॥ त्यासी कैंचा भेटे देव । संतचरणीं नाहीं भाव ॥ २ ॥ संतसेवेसी आंग चोरी । दृष्टि न पडो तयावरी ॥ ३ ॥ पाहे गुणदोष संतांचे । जळो काळें तोंड त्याचें ॥४॥ तुका ह्मणे संतसेवा । आमुच्या पूर्वजांचा ठेवा ॥५॥

॥ १०९३ ॥

संतजना माझी यावया करुणा । ह्मणउनी दीन हीन जालों ॥ १ ॥ नेणें योग युक्ती नाहीं ज्ञान मति । गातसें या गीतीं पांडुरंगा ॥ २ ॥ भाव भक्ती नेणें तप अनुष्ठान । करितों कीर्त्तन विठ्ठलाचें ॥ ३ ॥ ब्रह्मज्ञान ध्यान न कळे धारणा । एका नारायणा वांचूनियां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे माझा विठोबासी भार । जाणे हा विचार तोचि माझा ॥ ५ ॥

॥ १०९४ ॥

संत[1]पाउलें साजिरीं । गंगा आली आह्मांवरी ॥ १ ॥ जेथें पडे रज-

1. अभंग ९४१ पहा.

ळी । तेथें करावी अंघोळी ॥ २ ॥ स्वेतबंद वाराणसी । अवघीं तीर्थें तयापासीं ॥३॥ तुका ह्मणे धन्य जालों । संतसागरीं मिळालों ॥४॥

॥ १०९५ ॥

ंत मारगीं चालती । त्यांची लागो मज माती ॥ १ ॥ काय करावीं साधनें । काय नव्हे एक तेणें ॥ २ ॥ शेष घेईन उच्छिष्ट । धाय णीवरी पोट ॥३॥ तुका ह्मणे संतां पायीं । जीव ठेविला निश्चयीं ॥४॥

॥ १०९६ ॥

ंतसंगें याचा वास सर्वकाळ । संचला सकळ मूर्तिमंत ॥ १ ॥
ालूनियां काळ अवघा बाहेरी । त्यासीच अंतरीं वास दिला ॥ २ ॥
आपुलेंसें जिहीं नाहीं उरों दिलें । चोजवितां भलें ऐसीं स्थळें ॥ ३ ॥
ुका ह्मणे नाहीं झांकत परिमळ । चंदनाचें स्थळ चंदनचि ॥ ४ ॥

॥ १०९७ ॥

ंतसमागम एखादिया परी । राहावें त्याचे द्वारीं श्वानयाती ॥ १ ॥ थें रामनाम होईल श्रवण । घडेल भोजन उच्छिष्टाचें ॥ २ ॥ कामारी टीक सेवेचे सेवक । दीनपण रंक तेथें भले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व ुख त्या संगती । घडेल पंगती संतांचिया ॥ ४ ॥

॥ १०९८ ॥

ंतसेवेसि अंग चोरी । दृष्टी न पडो तयावरी ॥ १ ॥ ऐसियासी ्याली रांड । जळो जळो तिचें तोंड ॥२॥ संतचरणीं ठेवितां भाव । आपेंआप भेटे देव ॥३॥ तुका ह्मणे संतसेवा । माझ्या पूर्वजांचा ठेवा ॥४॥

॥ १०९९ ॥

ंतां आवडे तो काळाचाही काळ । समर्थाचें बाळ जेवीं समर्थ ॥१॥
परिसतां तेथें नाहीं एकविणें । मोहें न पवे सीण ऐसें राखे ॥ २ ॥
केले अन्याय ते सांडवी उपचारें । न देखें दुसरें नाशा मूळ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मुख्य कल्पतरुछाया । काय नाहीं दया तये ठायीं ॥ ४ ॥

॥ ११०० ॥

संताचा अतिक्रम । देवपूजा तो अधर्म ॥ १ ॥ येती दगड तैसे वरी ।

हुनि दुरी जावें। सुखें एकांतीं बैसावें ॥२॥ अत्मचर्चा नाहीं जेथें। आगी लावुनि द्यावी तेथें ॥३॥ तुका ह्मणे नाहीं। चित्ता समाधान कांहीं ॥४॥

॥ ११११ ॥

संतापाशीं बहु असावें मर्यादा। फलकटाचा धंदा उर फोडी ॥ १ ॥
वासर तो भुंके गाढवाचेपरी। उडे पाठीवरी दंड तेणें ॥ २ ॥
समय नेणे तें वेडें चाहाटळ। अवगुणाचा ओंगळ मान पावे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काय वांयां चाळवणी। पिटपिटघाणी हागवणेची ॥ ४ ॥

॥ १११२ ॥

संतांनीं सरता केलों तैसेपरी। चंदनीं ते बोरी व्यापियेली ॥ १ ॥
गुण दोष याती न विचारितां कांहीं। ठाव दिला पायीं आपुलिया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आलें समर्थाच्या मना। तरि होय राणा रंक त्याचा ॥ ३ ॥

॥ १११३ ॥

संतांसी क्षोभवी कोण्याही प्रकारें। त्याचें नव्हे बरें उभयलोकीं ॥ १ ॥
देवाचा तो वैरी शत्रु दावेदार। पृथ्वीही थार नेदी तया ॥ २ ॥
संतांपाशीं ज्याचा नुरेचि विश्वास। त्याचे जाले दोष बळिवंत ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे क्षीर वासराच्या अंगें। किंवा धांवे लागें विषमें मारूं ॥ ४ ॥

॥ १११४ ॥

संतांसी तों नाहीं सन्मानाची चाड। परि पडे द्वाड अव्हेरितो ॥ १ ॥
ह्मणऊनि तया न वजावें ठाया। होतसे घात या दुर्बळाचा ॥ २ ॥
भावहीना भाड येतसे आशंका। उचितासी चुका घालावया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जया संकोच दर्शनें। तया ठाया जाणें अनुचित ॥ ४ ॥

॥ १११५ ॥

सर्वपक्षीं हरि साहे सखा झाला। ओल्या अंगणीच्या कल्पलता त्याला ॥ १ ॥ सहजचाली चालतां पायवाटे। चिंतामणीसमान होती गोटे ॥२॥ ऐसें हरिभक्तांचें ज्ञान महिमान। अतर्क्य तयांचें दुर्लभ दरुशन ॥३॥ तुका तरी सहज बोले वाणी। त्याचे घरीं वेदांत वाहे पाणी ॥४॥

॥ १११६ ॥

सर्व भाग्यहीन। ऐसें सांभाळिलों दीन ॥ १ ॥ पायीं संतांचे मस्तक। असों जोडोनि हस्तक ॥ २ ॥ जाणें तरी सेवा। दीन दुर्बळ जी देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव। समर्पून भाकीं कींव ॥ ४ ॥

॥ १११७ ॥

सर्वविशीं माझा त्रासलासे जीव। आतां कोण भाव निवडे एक ॥ १ ॥
संसाराची मज न साहेचि वार्ता। आणीक ह्मणतां माझें कोणी ॥ २ ॥
देहसुख कांहीं बोलिले उपचार। विष तें आदर बंद वाटे ॥ ३ ॥
उपाधि दाटणी प्रतिष्ठा गौरव। होय माझा जीव कासावीस ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कांहीं आणीक न साहे। आवडती पाय वैष्णवांचे ॥ ५ ॥

॥ १११८ ॥

सर्व सुखें आजी एथेंचि वोळलीं। संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें ॥ १ ॥
सर्वकाळ होतों आठवीत मनीं। फिटली ते धणी येणें काळें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे वाचा राहिली कुंटित। पुढें जालें चित्त समाधान ॥ ३ ॥

॥ १११९ ॥

संसारसोहळे भोगितां सकळ। भक्तां त्याचें बळ विठोबाचें ॥ १ ॥
भय चिंता धाक न मनिती मनीं। भक्तां चक्रपाणि सांभाळीत ॥ २ ॥
पाप पुण्य त्यांचें धरूं न शके अंग। भक्तांसी श्रीरंग सर्व भावें ॥ ३ ॥
नऱ्हती ते मुक्त आवडे संसार। देव भक्तां भार सर्व वाहे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे देव भक्तां वेळाईत। भकत ते निश्चिंत त्याचियानें ॥ ५ ॥

॥ ११२० ॥

सांग त्वां कोणासी तारिलें। संतांवेगळें उद्धरिलें ॥ १ ॥ संत शब्द उपदेशी। मग तूं हो ह्मणशी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे नाहीं तुझा उपकार। करूं संतांचा उच्चार ॥ ३ ॥

॥ ११२१ ॥

सांगतां हें नये सुख। कीर्ती मुख न पुरे ॥ १ ॥ आवडीनें सेवन

अंतकाळीं येती माझ्या सोडवणे । मस्तक बैसणें देईन त्यांसी ॥ २
आणिक सोइरे सज्जन वो कोणी । वैष्णवांवांचोनि नाहीं मज ॥ ३
देईन आलिंगण धरीन चरण । संवसारसीण नासे तेणें ॥ ४
कंठीं तुळशीमाळा नामाचे धारक । ते माझे तारक भवनदीचे ॥ ५
तयांचे चरणीं घालीन मी मिठी । चाड हे वैकुंठीं नाहीं मज ॥ ६
अळसें दंभें भावें हरिचें नाम गाती । ते माझे सांगाती परलोकींचे ॥ ७
कायावाचामनें देईन क्षेम त्यासी । चाड जीवित्वासी नाहीं मज ॥ ८
हरिचें नाम मज ह्मणविती कोणी । तया सुखा धणी धणीवरी ॥ ९
तुका ह्मणे तया उपकारें बांधलों । ह्मणऊनि आलों शरण संतां ॥ १०

॥ ११३२ ॥

हरिचिया भक्ता नाहीं भयचिंता । दुःखनिवारिता नारायण ॥ १
न लगे वाहाणें संसार उद्वेग । जडों नेदी पांग देवराव ॥ २
असों द्यावा धीर सदा समाधान । आहे नारायण जवळीच ॥ ३
तुका ह्मणे माझा सखा पांडुरंग । व्यापियेलें जग तेणें एकें ॥ ४

॥ ११३३ ॥

हरिच्या दासां भये । ऐसें बोलों तेंही नये ॥ १ ॥ राहोनियां आ
उभा देव पुरवी कोड ॥ २ ॥ हरिच्या दासां चिंता । अघटित
वार्ता ॥ ३ ॥ खावें ल्यावें द्यावें । तुका ह्मणे पुरवावें ॥ ४ ॥

॥ ११३४ ॥

हरिच्या दासां सोपें वर्म । सर्व धर्म पाउलें ॥ १ ॥ कडिये देव
हेर खांदी । वैष्णव मांदी क्रीडेसी ॥ २ ॥ सरती येणें आटाआट
नाहीं तुटी लाभाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे समाधान । सदा मन आमुचें ॥

॥ ११३५ ॥

हींच त्यांचीं पंचभूतें । जीवन भातें प्रेमाचें ॥ १ ॥ कळवळा धा
संतीं । ते निगुती कैवाड ॥ २ ॥ हाच काळ वर्तमान । साधन
संपत्ती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दिवसरातीं । हेंचि खाती अन्न ते ॥ ४

॥ ११३६ ॥

ह्यागे आलों कोणी ह्मणे बुडतिया। तेणें किती तया बळ चढे ॥ १ ॥
तुह्मा तव भार घेतला सकळ । आश्वासिलों बाळ अभयकरें ॥ २ ॥
भुकेलियां आस दावितां निर्धार । किती होय धीर समाधान ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे दिली चिंतामणीसाटीं । उचित कांचवटी दंडवत ॥ ४ ॥

॥ ११३७ ॥

हिरा ठेवितां ऐरणीं । वांचे मारितां जो घणीं ॥१॥ तोचि मोल पावे खरा। करणीचा होय चुरा ॥२॥ मोहरा होय तोचि अंगें। सूत न जळे ज्याचे संगें ॥३॥ तुका ह्मणे तोचि संत। सोसी जगाचे आघात ॥४॥

॥ ११३८ ॥

हिरा ठेवितां काळें गाहाण । मोल न तुटे दुकाळीं जाण ॥ १ ॥ तैसे संतजन पाहीं । विनटले श्रीहरिपायीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे तैसे भक्त । तयांसी जन हें निंदित ॥ ३ ॥

॥ ११३९ ॥

हें तो एक संतांठायीं । लाभ पायीं उत्तम ॥ १ ॥ ह्मणवितां त्याचे दास । पुढें आस उरेना ॥ २ ॥ कृपादान केलें संतीं । कल्पांतींही सरेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतसेवा । हाचि हेवा उत्तम ॥ ४ ॥

॥ ११४० ॥

डौरलों भक्तिसुखें । सेवूं अमृत हें मुखें ॥ १ ॥ संतसंगें सारूं काळ । प्रेमसुखाचा कल्लोळ ॥ २ ॥ ब्रह्मादिकांसी शिराणी । तो हा आनंद मेदिनी ॥ ३ ॥ नाहीं वैकुंठींचा पांग । धांवे कथे पांडुरंग ॥ ४ ॥ मुक्त व्हावें काशासाटीं । कैंची येणें रसें भेटी ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे गोड । हेंचि पुरे माझें कोड ॥ ६ ॥

॥ ११४१ ॥

शेवटीची विनवणी । संतजनीं परिसावी ॥ १ ॥ विसर तो न पडावा । माझा देवा तुह्मांसी ॥ २ ॥ पुढें फार बोलों काई । अवघें पायीं विदित ॥३॥ तुका ह्मणे पडिलों पायां । करा छाया कृपेची ॥ ४ ॥

देवाशीं सलगीचीं भाषणें.

॥ ११४२ ॥

नमो विष्णुविश्वरूपा मायबापा । अपरा[1] अमुपा पांडुरंगा ॥ १ ॥
विनवितों रंक दास मी सेवक । वचन तें एक आइकावें ॥ २ ॥
तुझी स्तुति वेद करितां भागला । निवांतचि ठेला नेति नेति ॥ ३ ॥
ऋषि मुनि बहु सिद्ध कविजन । वर्णितां ते गुण न सरती ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तेथें काय माझी वाणी । जे तुझी वाखाणी कीर्ती देवा ॥५॥

॥ ११४३ ॥

नमो नमो तुज माझें हें कारण । काय जालें उणें करितां स्नान ॥१॥
संतांचा मारग चालतों झाडूनि । हो का लाभ हानि कांहीं तरी ॥२॥
न करिसी तरी हेंचि कोडें मज । भक्ति गोड काज आणीक नाहीं ॥३॥
करीं सेवा कथा नाचेन रंगणीं । प्रेमसुखधणी पुरेल तों ॥ ४ ॥
महाद्वारीं सुख वैष्णवांचे मेळीं । वैकुंठ जवळी वसे तेथें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नाहीं मुक्तिसवें चाड । हेंचि जन्म गोड घेतां मज ॥ ६ ॥

॥ ११४४ ॥

वर्णूं महिमा ऐसी नाहीं मज वाचा । न बोलवे साचा पार तुझा ॥ १ ॥
ठायींची हे काया ठेविली चरणीं । आतां ओंवाळुनि काय सांडूं ॥ २ ॥
नाहीं भाव ऐसा करूं तुझी सेवा । जीव वाहूं देवा तोही तुझा ॥ ३ ॥
मज माझें कांहीं न दिसे पाहातां । जें तुज अनंता समर्पावें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां नाहीं मज थार । तुझे उपकार फेडावया ॥ ५ ॥

॥ ११४५ ॥

तुजऐसा कोणी न देखें उदार । अभयदानशूर पांडुरंगा ॥ १ ॥
शरण येती त्यांचे न विचारिसी दोष । न मागतां त्यांस अढळ देसी ॥ २ ॥
धांवसील आडणी ऐकोनियां धांवा । कइवारें देवा भक्तांचिया ॥ ३ ॥

---

१ 'अपारा' असा कांहीं प्रतींत पाठ आहे.

दोष त्यांचे जाळी कल्पकोटिवरी। नामासाटीं हरि आपुलिया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज वाणूं कैशा परी । एक मुख हरी आयुष्य थोडें ॥ ५ ॥

॥ ११४६ ॥

उदार कृपाळ अनाथांचा नाथ । ऐकसी मात शरणागतां ॥ १ ॥
सर्व भार माथां चालविसी त्यांचा। अनुसरलीं वाचा काया मनें ॥ २ ॥
पाचारितां उभा राहासी जवळी । पाहिजे ते काळीं पुरवावें ॥ ३ ॥
चालतां ही पंथ सांभाळिसी वाटे । वारिसिल कांटे खडे हातें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे चिंता नाहीं तुझ्या दासां। तूं त्यांचा कोंवसा सर्वभावें ॥ ५ ॥

॥ ११४७ ॥

यथार्थवादें तुज न वर्णवे कदा । बोलतों ते निंदा करितों तुझी ॥ १ ॥
वेदश्रुति तुज नेणती कोणी । चोवीस ठेंगणीं धांडोळितां ॥ २ ॥
आतां मज क्षमा करावें देवा । सलगी ते केशवा बोलियेलों ॥ ३ ॥
सगुण कीं साकार निर्गुण कीं निराकार । न कळे हा पार वेदां श्रुतीं ॥४॥
तो आह्मी भावें केलासी लहान । ठेवूनियां नांवें पाचारितों ॥ ५ ॥
सहस्रमुखें शेष सीणला स्तवितां । पार न कळतां ब्रह्मां ठेला ॥ ६ ॥
तेथें माझी देहबुद्धि तें काई । थोर मी अन्यायी तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ ११४८ ॥

एक प्रेमगुज ऐकें जगजेठी । आठवली गोष्टी सांगतसें ॥ १ ॥
एक मृग दोन्ही पाडसांसहित । आनंदें चरत होती वनीं ॥ २ ॥
अवचिता तेथें पारधी पावला । घेउनियां आला श्वानें दोन्ही ॥ ३ ॥
एकीकडे त्याणें चिरिल्या वागुरा । ठेविलें श्वानपुत्रा एकीकडे ॥ ४ ॥
एकीकडे तेणें वोणवा लाविला । आपण राहिला एकीकडे ॥ ५ ॥
चहूंकडोनियां मृगें वेढियेलीं । स्मरों तें लागलीं नाम तुझें ॥ ६ ॥
रामा कृष्णा हरी गोविंदा केशवा । देवाचिया देवा पावें आतां ॥ ७ ॥
कोण रक्षी आतां ऐसिये संकटीं । बापा जगजेठी तुजविण ॥ ८ ॥
आइकोनि तुह्मी तयांचीं वचनें । कृपाअंतःकरणें कळवळिलां ॥ ९ ॥
आज्ञा तये काळीं केली पर्जन्यासी । वेगीं पावकासी विझवावें ॥ १० ॥

लोक जैसा ओक भरितां भरवे ना । अभक्ता जिरे ना संतसंग॥१०॥
तुका ह्मणे आतां ऐकावें वचन । त्यजुनियां जन भक्ति करा ॥ ११ ॥

॥ ११५४ ॥

उदारा कृपाळा पतितपावना । ब्रिदें नारायणा साच तुझीं ॥ १ ॥
कर्णिकासी जैसा जाणतां नेणतां । तैसा तूं अनंता साच होसी ॥२॥
दैत्यां काळ भक्तां मेघश्याममूर्ति । चतुर्भुज हातीं शंख चक्र ॥ ३ ॥
काम इच्छा तया तैसा होसी राणीं । यशोदेच्या स्तनीं पान करी ॥४॥
होऊनि सकळ कांहींच न होसी । तुका ह्मणे यासी वेद ग्वाही ॥५॥

॥ ११५५ ॥

गजइंद्र पशु आप्तें मोकलिला । तो तुज स्मरला पांडुरंगा ॥ १ ॥
त्यासाठीं गरुड सांडुनि धांवसी । माया झळंबसी दिनानाथा ॥ २ ॥
धेनु वत्सावरी झेंप घाली जैसी । तैसें गजेंद्रासी सोडविलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ब्रीद बांधलें यासाटीं । भक्तांसी संकटीं रक्षावया ॥ ४ ॥

॥ ११५६ ॥

जन हें सुखाचें दिल्याघेतल्याचें ॥ अंत हें काळींचें नाहीं कोणी ॥१॥
जाल्या हीन शक्ति नाकडोळे गळती । सांडोनियां पळती रांडापोरें॥२॥
बाइल ह्मणे खर मरता तरी बरें । नासिलें हें घर थुंकोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझीं नव्हतील कोणी । तुज चक्रपाणी वांचूनियां ॥ ४ ॥

॥ ११५७ ॥

मी तों बहु सुखी आनंदभरिता । आहें साधुसंतां मेळीं सदा ॥ १ ॥
कांहीं व्हावें ऐसें नाहीं माझ्या जीवा । आणीक केशवा तुजविण ॥२॥
न लगे वैकुंठ मोक्ष सायुज्यता । सुख वाटे घेतां जन्म ऐसें ॥ ३ ॥
मृत्युलोकीं कोण धरिल वासना । पाबावया जनासवें दुःख ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझा दास ऐसें लोकां । कांहीं सकळिकां कळों यावें ॥५॥

॥ ११५८ ॥

आपुले गांवींचें न देखेसें जालें । परदेसी एकलें किती कंठूं ॥ १ ॥
ह्मणऊनि वाहें सूळ येतां आटे । जीवलग भेटे कोणी बरी ॥ २ ॥

पाहातां अवघ्या दिसतील दिशा। सकळही वोसा दृष्टीपुढें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कोणी न संगे वारता। तुझी वाटे चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ ११५९ ॥

आवडी धरूनि करूं गेलों लाड। भक्ति प्रेमकोड न पुरेचि ॥ १ ॥
ह्मणऊनि जीव ठेला आसावोनि। खेद होतो मनीं बहुसाल ॥ २ ॥
ऐसें वाटे निर्फळ कारण। शितळ होऊन खोळावलों ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सरतें नव्हेंचि पायांपें। बळ केलें पापें नव्हेचि भेटी ॥ ४ ॥

॥ ११६० ॥

लागों नेदीं बोल पायां तुझ्या हरी। जीव जावो परि न करीं आण ॥ १ ॥
ब्रह्मचारी मज रखुमाईसमान। वमनाहूनि धन नीच मानीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे याची लाज नसे कोणा। सहाकारी दीना ज्याची तया ॥ ३ ॥

॥ ११६१ ॥

काय मागें आह्मी गुंतलों काशानीं। पुढें वाहों मनीं धाक देवा ॥ १ ॥
कीर्ति चराचरीं आहे तैसी आहे। भेटोनियां काय घावें आह्मां ॥ २ ॥
घेउनी धरणें बैसती उपवासी। हट आह्मांपाशीं नाहीं तैसा ॥ ३ ॥
तांतडी तयांनीं केली विटंबणा। आह्मां नारायणा काय उणें ॥ ४ ॥
नाहीं मुक्तिचाड वास वैकुंठींचा। जीव भाव आमुचा देऊं तुज ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे काय मानेल तें आतां। तूं घेई अनंता सर्व माझें ॥ ६ ॥

॥ ११६२ ॥

पाठवाल तेथें गर्जेन पवाडे। कार्यी देहाकडे नावलोकीं ॥ १ ॥
ह्मणउनि मागें कंठींचा सौरस। पावतील नाश विघ्नें पुढें ॥ २ ॥
कृपेच्या कटाक्षें न भें कळिकाळा। येतां येत बळाशक्तीपुढें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे गुढी आणीनं पायांपें। जगा होइल सोपें नाम तुझें ॥ ४ ॥

॥ ११६३ ॥

आपण चाळक बुद्धीच्या संचारा। आह्मांसी बेव्हारा पात्र केलें ॥ १ ॥
काय जालें तरी नेघा तुह्मी भार। आणीक कोणां थोर ह्मणों सांगा ॥ २ ॥

---

१. अभंग ९३१ पहा.

पंचभूतें तव चर्माचिया मोटा । येथें खरा खोटा कोण भाव ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं बोलावया जागा । कां देवा वाउगा श्रम करूं ॥ ४ ॥

॥ ११६४ ॥

बोलिलेंच बोलें पडपडताळूनि । उपजत मनीं नाहीं शंका ॥ १ ॥
बहुतांची माय बहुत कृपाळ । साहोनि कोल्हाळ बुझाविसी ॥ २ ॥
बहुतांच्या भावें वांटिसी भातुकें । बहु कवतुकें खेळविसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसें जाणतसों वर्म । करणें तों श्रम न वजे वांयां ॥ ४ ॥

॥ ११६५ ॥

मज त्याची भीड नुलंघवे देवा ॥ जो ह्मणे केशवा दास तुझा ॥ १ ॥
मज आवडती बहु तैसे जन । करिती कीर्तन कथा तुझी ॥ २ ॥
सांडुनियां लाज नाचेन त्यांपुढें । आइकती कोडें नाम तुझें ॥ ३ ॥
न लगे उपचार होईन भिकारी । वैष्णवांच्या घरीं उष्टावळी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे जाणों उचित अनुचित। विचारूनि हित तेंचि करूं ॥ ५ ॥

॥ ११६६ ॥

तरीं भलें वांयां गेलों । जन्मा आलों मागुता । ह्मणऊनि ठेलों दास।
सावकास निर्भयें ॥ १ ॥ उणें पुरें काय माझें । त्याचें ओझें तु-
ह्मांसी ॥ २ ॥ सांभाळावें तें म्यां काई । अवो आई विठ्ठले । भाग
जया जाइन स्थळा । तुज गोपाळा विसरेंना ॥ ३ ॥ आपलें म्या एकसरें।
करुनि बरें घेतलें । तुका ह्मणे नारायणा । आतां जाणां आपुलें ॥ ४ ॥

॥ ११६७ ॥

आहे तें सकळ प्रारब्धा हाती । यावें काकुलती यासी आतां ॥ १ ॥
ऐसा माझ्या मनें सांगितला भाव । तेंचि देव दुजा नाहीं ॥ २ ॥
अवघियांची जेव्हां सारावी करकर । भावबळें थार करूं येसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बुज ठेवावें पूजून । आणीक तो गुण नाहीं येथें ॥ ४ ॥

॥ ११६८ ॥

आडलिया जना होसी सहाकारी । अंधळियाकरीं काठी तूंचि ॥ १ ॥
आडिलें गांजिलें पीडिलें संसारीं । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ॥ २ ॥

प्रल्हाद महासंकटीं रक्षिला । तुह्मीं अंगीकारिला नानापरी ॥ ३ ॥
आपुलेंचि अंग तुह्मीं वोडविलें । त्याचें निवारलें महा दुःख ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझे कृपे पार नाहीं । माझे विठाबाई जननीये ॥ ५ ॥
॥ ११ ॥
कवण जन्मता कवण जन्मविता । न कळे कृपावंता भाव तुझी ॥ १ ॥
कवण हा दाता कवण हा मागता । न कळे कृपावंता भाव तुझी ॥ २ ॥
कवण भोगिता कवण भोगविता । न कळे कृपावंता भाव तुझी ॥ ३ ॥
कवण तें रूप कवण अरूपता । न कळे कृपावंता भाव तुझी ॥ ४ ॥
सर्व ठायीं तूंचि सर्वही जालासी । तुका ह्मणे यासी दुजें नव्हे ॥ ५ ॥
॥ ११७० ॥
जन मानवलें वरी बाह्यात्कारीं । तैसा मी अंतरीं नाहीं जालों ॥ १ ॥
ह्मणउनी पंढरिनाथा वाटतसे चिंता । प्रगट बोलतां लाज वाटे ॥ २ ॥
संतां ब्रह्मरूप जालें अवघें जन । ते माझे अवगुण न देखती ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मी तों आपणांसी ठावा । आहें बरा देवा जैसा तैसा ॥ ४ ॥
॥ ११ १ ॥
चोरटें सुनें मारिलें टाळे । केंउं करी परि न संडी चाळे ॥ १ ॥
ऐसा एक दुराचारी गा देवा । आपुलिया जीवा घात करी ॥ २ ॥
नाक गेलें तरि लाज ना विचार । हिंडे फजितखोर दारोदारीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कर्म बळिवंत गाढें । नेदी तया पुढेंमागें सरों ॥ ४ ॥
॥ ११७२ ॥
आह्मां आपुलें नावडे संचित । करफडे चित्त कळवळ्यानें ॥ १ ॥
न कळतां जाला खोळंब मारगा । जगीं जालों जाणा बहुरूपी ॥ २ ॥
कळों आलें बरें उघडले डोळे । कर्णधार मिळे तरि बरें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे व्हाल ऐकत करुण । तरि नारायणा उडी घाला ॥ ४ ॥
॥ ११७३ ॥
ह्मणवितों दास न करितां सेवा । हिंडाणें देवा पोट भरीं ॥ १ ॥
खोटें कोठें सरे तुझे पायांपाशीं । अंतर जाणसी पांडुरंगा ॥ २ ॥

आचरण खोटें आपणासी ठावें । लटिकें बोलावें दुसरें तें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसा आहें अपराधी । असो कृपानिधी तुह्मां ठावा ॥ ४ ॥
॥ ११७४ ॥
जेथें पाहें तेथें कांडिती भूस । चिपाडें चोखूनि पाहाती रस ॥ १ ॥
काय सांगों देवा भुलले जीव । बहु यांची येतसे कींव ॥ २ ॥
वेठीचें मेटळें लटिकेंची फुगे । पेणिया जाऊनि भिक्षा मागे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कां उगेचि खोल । जवळी दाखवी आपणां बोल ॥ ४ ॥
॥ ११७५ ॥
भले लोक नाहीं सांडीत वोळखी । हे तों झाली देखी दुसऱ्याची ॥१॥
असो आतां यासी काय चाले बळ । आपुलें कपाळ वोडवलें ॥ २ ॥
समर्थासि काय कोणें हें ह्मणावें । आपुलिया जावें भोगावरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां बोल नाहीं देवा । नाहीं केली सेवा मनोभावें ॥ ४ ॥
॥ ११७६ ॥
जन तरी देखें गुंतलें प्रपंचें । स्मरण तें त्याचें त्यासी नाहीं ॥ १ ॥
ह्मणउनि मागें परतलें मन । घालणीचें रान देखोनियां ॥ २ ॥
इंद्रियांचा गाजे गोंधळ ये ठायीं । फोडीतसे डोई अहंकार ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे देवा वासनेच्या अटें । केलीं तळपटें बहुतांचीं ॥ ४ ॥
॥ ११७७ ॥
काय तुझे उपकार पांडुरंगा । सांगों मी या जगामाजी आतां ॥ १ ॥
जतन हें माझें करूनि संचित । दिलें अवचित आणूनियां ॥ २ ॥
घडल्या दोषांचे न घलींच भरी । आली यास थोरी कृपा देवा ॥ ३ ॥
नव्हतें ठाउकें आइकिलें नाहीं । न मागतां पाहीं दान दिलें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे याच्या उपकारासाटीं । नाहीं माझे गांठी कांहीं एक ॥ ५ ॥
॥ ११७८ ॥
पाखांड्यांनीं पाठी पुरविला दुमाला । तेथें मी विठ्ठला काय बोलों ॥१॥
कांद्याचा खाणार चोजवी कस्तुरी । आपण भिकारी अर्थ नेणे ॥ २ ॥
न कळे तें मज पुसती छळूनी । लागतां चरणीं न सोडिती ॥ ३ ॥

तुझ्या पायांविण दुजें नेणें कांहीं । तूंचि सर्वांठायीं एक मज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे खीळ पडे त्यांच्या तोंडा । किती बोलों भांडां वादकांशीं ॥ ५ ॥

॥ ११७९ ॥

कोणाच्या आधारें करूं मी विचार । कोण देइल धीर माझ्या जीवा ॥ १ ॥
शास्त्रज्ञ पंडित नव्हें मी वाचक । यातिशुद्ध एक ठाव नाहीं ॥ २ ॥
कलियुगीं बहु कुशळ हे जन । छळितील गुण तुझे गातां ॥ ३ ॥
मज हा संदेह झाला दोहीं सवा । भजन करूं देवा किंवा नको ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां दुरावितां जन । किंवा हें मरण भलें दोन्ही ॥ ५ ॥

॥ ११८० ॥

तुजविण वाणीं आणिकांची थोरी । तरि माझी हरी जिव्हा झडो ॥ १ ॥
तुजविण चित्ता आवडे आणीक । तरी हा मस्तक भंगो माझा ॥ २ ॥
नेत्रीं आणिकांसि पाहीन आवडी । जातु तेचि घडी चांडाळ हे ॥ ३ ॥
कथामृत पान न करिती श्रवण । काय प्रयोजन मग यांचें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे काय वांचून कारण । तुज एक क्षण विसंबतां ॥ ५ ॥

॥ ११८१ ॥

चित्त घेऊनियां तूं काय देसी । ऐसें मजपासीं सांग आधीं ॥ १ ॥
तरिच पंढरिराया करिन साटोवाटी । नेघें जया तुटी येईल तें ॥ २ ॥
रिद्धिसिद्धि कांहीं दाविसी अभिळास । नाहीं मज आस मुक्तीचीही ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझें माझें घडे तर । भक्तीचा भाव रे देणें घेणें ॥ ४ ॥

॥ ११८२ ॥

तुज काय करूं मज एक सार । अमृतनागर[1] नाम तुझें ॥ १ ॥
काय येणें उणें आह्मां तयापोटीं । गोवितां हे कंठीं कामधेनु ॥ २ ॥
नोळखे तानुलें माय ऐसी कोण । वोरसे देखून शोक त्याचा ॥ ३ ॥
जो नाहीं देखिला याचक नयनीं । तो पावे घेउनि लज्जा दान ॥ ४ ॥
नामासाटीं प्राण सांडियेला रणीं । शूर ते भांडणीं न फिरती ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी गातां गीतीं भला । भेदूनि विठ्ठला काय चाड ॥ ६ ॥

---

१. कांहीं प्रतींत 'सागर' असा पाठ आहे.

॥ ११८३ ॥

तुझी कीर्ती सांगों तुजपुढें जरी । ब्रह्मांडींही हरी माईना ते ॥ १ ॥
मेरूची लेखणी सागराची शाई । कागद हा मही न पुरेचि ॥ २ ॥
अनंत अपार आपंगिले भक्त । माझेंचि संचित ओडवेना ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां बोल नाहीं देवा । पामरें ग्यां सेवा केली नाहीं ॥४॥

॥ ११८४ ॥

यमधर्म आणिक ब्रह्मादिक देव । त्यांचा पूर्ण भाव तुझे पायीं ॥ १ ॥
करिती स्मरण पार्वतीशंकर । तेथें मी किंकर कोणीकडे ॥ २ ॥
सहस्रमुखेंसी घोष फणिवराचा । मज किंकराचा पाड काय ॥ ३ ॥
चंद्र सूर्य आणि सर्व तारांगणें । करिती भ्रमण प्रदक्षिणा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे त्यांसी स्वरूप कळेना । तेथें मज दीना कोण पुसे ॥ ५ ॥

॥ ११८५ ॥

विठोबाचे पायीं जीव ग्यां ठेविला । भक्तिभावें केला देव ऋणी ॥ १ ॥
देव माझा ऋणी आहे सहाकारी । परस्परें वारी भवभय ॥ २ ॥
भवभयडोहीं बुडों नेदी पाहीं । धरूनियां बाही तारी मज ॥ ३ ॥
तारियेले दास पडिल्या संकटीं । विष केलें पोटीं अमृतमय ॥ ४ ॥
अमृतातें सेवीतसे नामरसा । तोडियेला फांसा बंधनाचा ॥ ५ ॥
बंधनाचा फांसा आह्मीं कांहीं नेणों । पाय तुझे जाणों पद्मनाभा ॥६॥
पद्मनाभा नाभिकमळीं ब्रह्मादिक । त्रैलोक्यनायक ह्मणविसी ॥ ७ ॥
ह्मणविसी देवा दासाचा अंकित । मनाचा संकेत पाहोनियां ॥ ८ ॥
पाहोनियां दृढ निश्चय तयाचा । तोचि दास साचा जवळीक ॥ ९ ॥
जवळीक जाली ब्रह्मीं सुखावले । मार्ग दाखविले मूढा जना ॥ १० ॥
मूढा जनामाजी दास तुझा मूढ । कास तुझी दृढ धरियेली ॥ ११ ॥
धरियेले तुझे पाय रे विठ्ठला । तुका सुखी जाला तुझ्या नामें ॥ १२

॥ ११८६ ॥

पापाचीं संचितें देहासी दंडणा । तुज नारायणा बोल नाहीं ॥ १ ॥
पेरी कडू जिरें मागे अमृतफळें । अर्का वृक्षा केळें कैसीं येती ॥ २ ॥

सुख अथवा दुःख भोग हा देहाचा । नास हा ज्ञानाचा न करावा । ३॥
तुका ह्मणे आतां देवा कां रुसावें । मनासी पुसावें काय केलें ॥ ४ ॥

॥ ११८७ ॥

संकल्पिला तुज सकळही भाव । कोण एक ठाव उरला तेथें ॥ १ ॥
इंद्रियव्यापार जें जें कांहीं कर्म । करितों ते धर्म सकळ तुझे ॥ २ ॥
माझें हित फार लागला विचार । तुज सर्व भार चालवणें ॥ ३ ॥
जो कांहीं लौकिक करिसी तो तुझा । अपमान पूजा कांहीं तरी॥४॥
तुका ह्मणे मी तों राहिलों निश्चिंत । तुज कळे हित तैसें करीं ॥ ५ ॥

॥ ११८८ ॥

मोल घेऊनियां कथा जरी करीं । तरी भंगो हरी देह माझा ॥ १ ॥
माझी कथा करा ऐसें ह्मणें कोणा। तरी नारायणा जिव्हा झडो ॥ २ ॥
साह्य तूं जालासी काय उणें तुपें। आणीक भूतापें काय मागों ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सर्व सिद्धि तुझे पायीं । तूं माझा गोसावी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ ११८९ ॥

कासयासी व्हावें जातांचि मुक्त । सांडुनियां थीत प्रेमसुख ॥ १ ॥
वैष्णवांचा दास जाला नारायण। काय त्या मिळोन असे काम ॥ २ ॥
काय त्या गांठींचें पडलें सुटोन । उगेचि बैसोन धीर धरूं ॥ ३ ॥
सुख आह्मांसाटीं केलें हें निर्माण। निर्दैव तो कोण ह्मणे लाता ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज न लगे सायुज्यता । राहेन या संतां समागमें ॥ ५ ॥

॥ ११९० ॥

पांडुरंगा आतां ऐका हे विनंती । बहु माझे चित्तीं भय वाटे ॥ १ ॥
नाहीं आइकिलें संतांचिया मुखें। तें या मज लोकें भेडसाविलें ॥ २ ॥
विष्णुदासां गति नाहीं तरावया । ह्मणती गेले वांयां कष्टतही ॥ ३ ॥
धिक्कारिती मज करितां कीर्तन। काय सांगों शीण ते काळींचा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज वाटतें उदास । काय करूं यास पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ ११९१ ॥

श्वानाचियापरी लोळें तुझ्या द्वारीं । भुंकों हरिहरि नाम तुझें ॥ १ ॥

भुंकीं उठीं बैसें न व्रजयें वेगळा । लुडबुडीं गोपाळा पायांपाशीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मां वर्म आहे ठावें । मागेन तें द्यावें प्रेमसुख ॥ ३ ॥

॥ ११९२ ॥

जन्ममरणांची कायसी चिंता । तुझ्या शरणागतां पंढरीराया ॥ १ ॥
वदनीं तुझें नाम अमृतसंजीवनी । असतां चक्रपाणी भय कवणा ॥ २ ॥
हृदयीं तुझें रूप बिंबलें साकार । तेथें कोण पाड संसाराचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझ्या चरणांची पाखर । असतां कळिकाळ पायां तळीं ॥ ४ ॥

॥ ११९३ ॥

दीनानाथा तुझीं ब्रिदें चराचर । घेसील कैवार शरणागतां ॥ १ ॥
पुराणीं जे तुझे गर्जती पवाडे । ते आह्मां रोकडे कळों आले ॥ २ ॥
आपुल्या दासांचें न साहासी उणें । उभा त्याकारणें राहिलासी ॥ ३ ॥
चक्र गदा हातीं आयुधें अपारें । न्यून तेथें पुरें करूं धांवे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज भक्तांचें कारण । करावया पूर्ण अवतार ॥ ५ ॥

॥ ११९४ ॥

आमुचें उचित हेचि उपकार । आपलाचि भार घालूं तुज ॥ १ ॥
भूक लागलिया भोजनाची आळी । पांघुरणें काळीं शीताचिये ॥ २ ॥
जेणें काळें उठी मनाची आवडी । तेचि मागों घडी आवडे तें ॥ ३ ॥
दुःख येऊं नेदी आमचिया घरा । चक्र करी फेरा भोंवताला ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नाहीं मुक्तीसवें चाड । हेंचि आह्मां गोड जन्म घेतां ॥ ५ ॥

॥ ११९५ ॥

दिली हाक मनें नव्हे ती जतन । वेगळाले[१] गुण धांव घेती ॥ १ ॥
काम क्रोध मद मत्सर अहंकार । निंदा हिंसा[२] फार माया तृष्णा ॥ २ ॥
इंद्रियांचे भार फिरतील चोर । खाणें घ्यावया घर फोडूं पाहे ॥ ३ ॥
माझा येथें कांहीं न चले पराक्रम । आहे त्याचें वर्म तुझे हातीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां करितों उपाय । जेणें तुझे पाय आतुडती ॥ ५ ॥

---

१. कांहीं प्रतींत 'वेंटाळिल्या गुणें' असा पाठ आहे. २. कोठें 'द्वेष' असा पाठ आहे.

॥ ११९६ ॥

दुखवलें चित्त आजिच्या प्रसंगें । बहु पीडा जगें केली देवा ॥ १ ॥
कधीं हा संबंध तोडिसी तें नेणें । आठवूनि मनें पाय असें ॥ २ ॥
आणिकांचीं येती अंतरा अंतरें । सुखदुःखें बरेंवाईट तीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे घडे एकांताचा वास । तरिच या नास संबंधाचा ॥ ४ ॥

॥ ११९७ ॥

खेळतां न भ्यावें समर्थाच्या बाळें । तयाच्या सकळ सत्तेखालीं ॥१॥
तरी लेवविला शोभे अळंकार । नाहीं तरी भार मानाविण ॥२॥
अवघीच दिशा असावी मोकळी । मायबाप बळी ह्मणऊनि ॥३॥
तुका ह्मणे माझें ऐसें आहे देवा । ह्मणऊनि सेवा समर्पिली ॥४॥

॥ ११९८ ॥

कळों आला भाव माझा मज देवा । वांयांविण जीवा आठविलें ॥ १ ॥
जोडूनि अक्षरें केलीं तोंडपिटी । न लगे शेवटीं हातीं कांहीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे माझे गेले दोन्ही ठाय । संसार ना पाय तुझे मज ॥ ३ ॥

॥ ११९९ ॥

बोल नाहीं तुझ्या दातृत्वपणासी । आह्मी अविश्वासी सर्वभावें ॥१॥
दंभें करी भक्ती सोंग दावी जना । अंतरीं भावना वेगळिया ॥२॥
चित्ता तूं रे साक्षी तुज कळे सर्व । किती करूं गर्व आतां पुढें ॥३॥
तुका ह्मणे देवा तूं काय करिसी । कर्मा दुस्तरासी आमुचिया ॥४॥

॥ ००॥

समर्थासी लाज आपुल्या नामाची । शरण आल्याची लागे चिंता ॥१॥
न पाहे तयाचे गुण दोष अन्याय । सुख देउनि साहे दुःख त्याचें ॥२॥
मान भलेपण नाहीं फुकासाटीं । जयावरि गांठी झीज साहे ॥३॥
तुका ह्मणे हें तूं सर्वही जाणसी । मज अधिरासी धीर नाहीं ॥४॥

॥ २०१ ॥

आवडी धरोनी आलेती आकार । केला हा पसारा याजसाटीं ॥ १ ॥
तें मी तुझें नाम गाईन आवडी । क्षण एक घडी विसंबेना ॥ २ ॥

वर्म जाणावें हा मुख्यधर्मसार । अवघे प्रकार तयापासीं ॥ ३ ॥
वेगळ्या विचारें वेगळाले भाव । धरायासी ठाव बहु नाहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे घालूं इच्छेचिये पोटीं । कवळुनी धाकुटी मूर्ती जीवें ॥ ५ ॥

॥ १२०२ ॥

पहावया तुझा जरी बोलें अंत । तरि माझे जात डोळे देवा ॥ १ ॥
स्तंभीं तुज नाहीं घातलें प्रल्हादें । आपुल्या आनंदें अवतार ॥ २ ॥
भक्ताचिया काजा जालासी सगुण । तुज नाहीं गुण रूप नाम ॥ ३ ॥
ऐसा कोण देवा अधम यातीचा । निर्धार हा साचा नाहीं तुझा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे बोलें कवतुकें गोष्टी । नेदीं येऊं पोटीं राग देवा ॥ ५ ॥

॥ १२०३ ॥

जरी तुझा मज नसता आधार । कैसा हा संसार दुल्हावता ॥ १ ॥
ऐसा बळी कोण होईल पुरता । जो हे वारी चिंता आशापाश ॥ २ ॥
मायामोहफांसा लोकलाजबेडी । तुजविण तोडी कोण एक ॥ ३ ॥
हें तों मज कळों आलें अनुभवें । बरें माझ्या जीवें पांडुरंगा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे यास तूंचि माझा ग्वाही । परी भाव नाहीं जना लोकां ॥ ५ ॥

॥ १२०४ ॥

येऊनि संसारा काय हित केलें । आयुष्य नासिलें शिश्नोदरा ॥ १ ॥
विषय सेवितां कोण तृप्त जाला । इंधनीं निवाला अग्नि कोठें ॥ २ ॥
देखोनि मृगजळ भांबावलीं वेडीं । विचाराची थडी न टाकिती ॥ ३ ॥
ऐसियां जीवांसी सोय न लाविसी । निष्ठुर कां होसी कृपाळुवा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे देवा अगाध पैं थोरी । सर्वांचे अंतरीं पुरलासी ॥ ५ ॥

॥ १२०५ ॥

संसाराचें ओझें वाहाता वाहविता । तुजविण अनंता नाहीं कोणी ॥ १ ॥
गीतेमाजी शब्द दुंदुभीचा गाजे । योगक्षेमकाज करणें त्याचें ॥ २ ॥
चतुर्भुजा करीं वारू शृंगारावे । सारथ्य करावें अर्जुनाचें ॥ ३ ॥
श्वपच अंत्यज भक्तिस्नेहें जाला । अचळपदीं केला ध्रुव तुका ॥ ४ ॥

॥ १२०६ ॥

फिरविलें देऊळ जगामाजी ख्याति । नामदेवा हातीं दुध प्याला ॥ १ ॥
भरियेली हुंडी नरसी मेहत्याची । धनाजीजाटाचीं सेतें पेरी ॥ २ ॥
मिराबाईसाटीं घेतो विषप्याला । दामाजीचा जाला पाडेवार ॥ ३ ॥
कबीराचे मागीं विणूं लागे सेले । उठविलें मूल कुंभाराचें ॥ ४ ॥
आतां तुह्मी दया करा पंढरिराया । तुका विनवी पायां वेळोवेळां ॥ ५ ॥

॥ १२०७ ॥

न कळे महिमा वेद मौनावले । जेथें पांगुळले मनपवन ॥ १ ॥
चंद्र सूर्य ज्याचें तेज वागविती । तेथें माझी मती कोणीकडे ॥ २ ॥
काय म्यां वाणावें तुझ्या थोरपणा । सहस्रवदना वर्णवे ना ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी बाळ तूं माउली । कृपेची साउली करीं देवा ॥ ४ ॥

॥ १२०८ ॥

दारिद्रानें विप्र पीडिला अपार । तया पोटीं पोर एक असे ॥ १ ॥
बाहेरी मिष्टान्न मिळे एके दिशीं । घेऊनी छंदासी त्याचि बैसे ॥ २ ॥
क्षुधाकाळीं रडे देखिलें तें मागे । कांहीं केल्या नेघे दुजें कांहीं ॥ ३ ॥
सहज कौतुकें बोले बापमाये । देवापाशीं आहे मागशी तें ॥ ४ ॥
तेव्हां तुजलागीं स्मरे नारायणा । जीवींच्या जीवना पांडुरंगा ॥ ५ ॥
लागली हे क्षुधा जात असे प्राण । काय हें निर्वाण पाहातोसी ॥ ६ ॥
ब्रह्मांडनायक विश्वाचा पाळक । वरी तिन्ही लोक पोसितोसी ॥ ७ ॥
प्राण हा उत्कर्ष जाहला विव्हळ । तेव्हां तो कृपाळ धांव घाली ॥ ८ ॥
सांडुनि वैकुंठ धांव घाली तंई । आळंगिला बाहीं कृपावंतें ॥ ९ ॥
तुका ह्मणे दिला क्षीराचा सागर । राहे निरंतर तयापासीं ॥ १० ॥

॥ १२०९ ॥

हीनवर बीजवर दोघी त्या गडणी । अखंड कहाणी संसाराची ॥ १ ॥
माझा पति बहु लहानाचि आहे । खेळावया जाय पोरांसवें ॥ २ ॥
माझें दुःख जरी ऐकशील सई । ह्यातारा तो बाई खोकतसे ॥ ३ ॥
खेळे सांजवरी बाहेरी तो राहे । वाट मी वो पाहें सेजेवरी ॥ ४ ॥

पूर्व पुण्य माझें नाहीं बाई नीट । बहु होती कष्ट सांगों काई ॥ ५॥
जवळ मी जातें अंगा अंग लावूं । नेदी जवळ येऊं कांटाळतो॥ ६ ॥
पूर्व सुकृताचा हाचि बाई ठेवा । तुका ह्मणे देवा काय बोल ॥ ७ ॥

॥ १२१० ॥

कैसी करूं आतां सांग तुझी सेवा । शब्दज्ञानें देवा नाश केला ॥ १ ॥
आतां तुझें वर्म न कळे अनंता । तुज न संगतां बुडूं पाहें ॥ २ ॥
संध्या स्नान केली आचाराची नासी । काय तयापासीं ह्मणती एक ॥३॥
बुडविली भक्ति ह्मणती पाषाण । पिंडाचें पाळण स्थापूनियां ॥ ४ ॥
न करावी कथा ह्मणती एकादशी । भजनाची नासी मांडियेली ॥ ५ ॥
न जावें देउळा ह्मणती देवघरीं । बुडविलें यापरी तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १२११ ॥

कैसें करूं ध्यान कैसा पाहों तुज । वर्म दावीं मज याचकासी ॥ १ ॥
कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी ॥ २ ॥
कैसी कीर्ती वाणूं कैसा लक्षा आणूं । जाणूं हा कवणु कैसा तुज ॥३॥
कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्तीं । कैसी स्थिती मती दावी मज॥४॥
तुका ह्मणे जैसें दास केलें देवा । तैसें हें अनुभवा आणीं मज ॥ ५ ॥

॥ १२१२ ॥

वाट दावी त्याचें गेलें काय । नागवला जो वारितां जाय ॥ १ ॥
ऐसीं मागें ठकलीं किती । सांगतां खाती विषगोळा ॥ २ ॥
विचारोनि पाहे त्यास । न वजे जीवें नव्हे नास ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जो रुसला जीवा । तयासी केशवा काय चाले ॥ ४ ॥

॥ १२१३ ॥

मिळे हरिदासांची दाटी । रीग न होय शेवटीं ॥ १ ॥ तेथें काय म्यां करावें । माझें कोणें आइकावें ॥ २ ॥ कैसें तुज लाजवावें । भक्त ह्मणोनियां भावें ॥ ३ ॥ नाचतां नये ताळीं । मज वाजवितां टाळी ॥ ४ ॥ अति मंडित भूषणें । शरीर माझें दैन्यवाणें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कमळापति । मज न यावें त्यां हातीं ॥ ६ ॥

॥ १२१४ ॥

मिथ्या आहे सर्व अवघें हें मायिक। न कळे विवेक मज कांहीं ॥ १ ॥
सर्व बाजागिरी वाटती ही खरी। पाहातां येथें उरी कांहीं नाहीं २
आतां मज दुःख वाटतें अंतरीं। उपाय झडकरी सांग कांहीं ॥ ३ ॥
पुढें कोण गति न कळे सर्वथा। तुझे पायीं माथा ठेवियेला ॥ ४ ॥
करणें तें करीं सुखें आतां हरी। तुज म्यां निर्धारीं धरियेलें ॥ ५ ॥
स्वहित तें काय न कळे सर्वथा। तारीं तूं अनंता तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ १२१५ ॥

गणेश सारजा करिती गायना। आणि देवांगना रंभे ऐशा ॥ १ ॥
तेथें आह्मीं मानवांहीं विनवावें तें काय। सुरवर पाय वंदिती जेथें ॥ २ ॥
ज्याच्या गायनासी तटस्थ शंकर। त्याहि परि पार न कळे तुझा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी किंकर ते किती। इंद्राचीहि मति नागविशी ॥ ४ ॥

॥ १२१६ ॥

नो बोलावें ऐसें जनासी उत्तर। करितों विचार बहु वेळा ॥ १ ॥
कोण पाय आड ठाकतें येऊन। पालटी तो गुण अंतरींचा ॥ २ ॥
संसारा हातीं सोडवूनि गळा। हे कां अवकळा येती पुढें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सेवे घडे अंतराय। यास करूं काय पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १२१७ ॥

आतां हें उचित माझें जना हातीं। पाहिजे फजिती केली कांहीं ॥१॥
मग मी तुमचे न सोडीं चरण। त्रासोनियां मन येईल ठाया ॥ २ ॥
वाउगे वाणीचा न धरीं कांटाळा। ऐसी कां चांडाळा बुद्धि मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जरि माथां बैसे घाव। तरि मग वाव नेघे पुढें ॥ ४ ॥

॥ १२१८ ॥

मज नष्टा माया मोह नाहीं लोभ। अधिक हा क्षोभ आदराचा ॥१॥
धिग हें शरीर अनउपकार। न मनीं आभार उपकाराचा ॥ २ ॥
मजहून नष्ट आहे ऐसा कोण। नावडे मिष्टान्न बहुमोल ॥ ३ ॥

न दिसती मज आपलेसे गुण । संचित तें कोण जाणे माझें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझें देखोनियां काई । पांडुरंगा पायीं राखियेलें ॥ ५ ॥

॥ १२१९ ॥

त्रासला हा जीव संसारींच्या सुखा । तुजविण सखा नाहीं कोणी ॥ १ ॥
ऐसें माझे मनीं वाटे नारायणा । घालावी चरणावरी मिठी ॥ २ ॥
कई तें सुंदर देखोनि रूपडें । आवडीच्या कोडें आळंगीन ॥ ३ ॥
नाहीं पूर्व पुण्य मज पापरासी । ह्मणोनि पायांसी अंतरलों ॥ ४ ॥
अलभ्य लाभ कैंचा संचितावेगळा । विनवी गोपाळा दास तुका ॥ ५ ॥

॥ १२२० ॥

करूनी चिंतन खेळों भोवतालें । चित्त येथें आलें पायांपाशीं ॥ १ ॥
येथें नाहीं खोटा चालत परिहार । जाणसी अंतर पांडुरंगा ॥ २ ॥
सुखदुःखें तुज देऊनी सकळ । नाहीं ऐसा काळ केला आह्मी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जाला देहाचा विसर । नाहीं आतां पर आप दोन्ही ॥ ४ ॥

॥ १२२१ ॥

सुराणीचीं जालों लाडिकीं एकलीं । वडील धाकुलीं आह्मी देवा ॥ १ ॥
ह्मणऊनि कांहीं न घडे अव्हेर । गोमटें उत्तर भातुकेंही ॥ २ ॥
कांहीं एक नाहीं वंचिलें वेगळें । मुळींचिया मुळें स्थिराविलें ॥ ३ ॥
लेवविलीं अंगीं आपुलीं भूषणें । अळंकार लेणें सकळही ॥ ४ ॥
सारितां न सरे आमुप भांडार । धना अंतपार नाहीं लेखा ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी आळवूं आवडी । ह्मणऊनी जोडी दाखविली ॥ ६ ॥

॥ १२२२ ॥

नाहीं सरों येत कोरड्या उत्तरीं । जिव्हाळ्याची बरी ओल ठायीं ॥ १ ॥
आपुलिया हिता मानिसी कारण । सत्या नारायण साह्य असो ॥ २ ॥
निर्वाणीं निवाड होतो आगीमुखें । तप्त लोह सुखें धरितां हातीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नेम न टळतां बरें । खऱ्यासीचि खरें ऐसें नांव ॥ ४ ॥

॥ १२२३ ॥

आलों उल्लंघुनि दुःखाचे पर्वत । पायांपाशीं हित तुमच्या तरी ॥ १ ॥

न देखेल त्यासा दुःखी होतें मन । कठिणें कठिण वाटतसे ॥ २ ॥
नव्हे सांडी परि वाटतें निरास । न ये माझा दिस संकल्पाचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मीं सदैव जी देवा । माझ्या हाचि जीवा एक ठाव ॥४॥

॥ १२२४ ॥

नामाचा महिमा बोलिलों उत्कर्ष । अंगा कांहीं रस न येचि तो ॥ १ ॥
कैसें समाधान राहे पांडुरंगा । न लगेचि अंगा आणी कांहीं ॥ २ ॥
लाभाचिये अंगीं सोस वतुक । फिक्याचें तें फिकें वेवसाव ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करा आपुला महिमा । नका जाऊं धर्मावरि माझ्या ॥ ४ ॥

॥ १२२५ ॥

वैराग्याचा अंगीं जालासे संचार । इच्छी वनांतर सेवावया ॥ १ ॥
कां जी याचें करूं नये समाधान । वियोगानें मन सिणतसे ॥ २ ॥
नयेचि न्यावया पंढरीचें मूळ । न देवेचि माळ कंठींचीही ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जालें अप्रीतीचें जीणें । लाजिर हें वाणें सेवा करी ॥ ४ ॥

॥ १२२६ ॥

बोलिलों तें आतां पाळावें वचन । ऐसें पुण्य कोण माझे गांठी ॥ १ ॥
जातों आतां आज्ञा घेऊनियां स्वामी । काळक्षेप आह्मी करूं कोठें ॥ २ ॥
न घडे यावरी न धरवे धीर । पीडतां राष्ट्र देखोनी जग ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी दिसे मोकलिलें । काय आतां आलें जीवित्वाचें ॥ ४ ॥

॥ १२२७ ॥

ह्मणउनि काय जीऊं भक्तपणें । जायाचीं भूषणें अळंकार ॥ १ ॥
आपुल्या कष्टाची करूनियां जोडी । मिरवीन उघडी इच्छावसें ॥ २ ॥
तुके तरि तुकीं खऱ्याचें उत्तम । मुलाम्याचा भ्रम कोठवरि ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे पुढें आणि मागें फांस । पावें ऐसा नास न करीं देवा ॥४॥

॥ १२२८ ॥

सोंवळा होऊं तों बोंवळें जडलें । सांडीमांडी बोलतोंडीं बीजीं ॥ १ ॥
एकसरीं केली कलिवरें साटी । आतां नका तुटी पायांसवें ॥ २ ॥

संकल्पीं विकल्प पापाचा सुकाळ । रज्जुसर्पे मूळ मरणाचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हें तूं ब्रह्मांड चालिता । मी कां करूं चिंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १२२९ ॥

कोणी एकाचिया पोरें केली आळी । ठावी नाहीं पोळी मागे देखी ॥ १ ॥
बुझाविलें हातीं देऊनी खापर । छंद करकर वारियेली ॥ २ ॥
तैसें नको करूं मज कृपावंता । काय नाहीं सत्ता तुझे हातीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मायबापाचें उचित । करावें हें हित बाळकाचें ॥ ४ ॥

॥ १२३० ॥

काय करूं आतां धरुनियां भीड । निःशंक हें तोंड वाजविलें ॥ १ ॥
नव्हे जगीं कोणी मुकियाचा जाण । सार्थक लाजोनी नव्हे हित ॥ २ ॥
आलें तें उत्तर बोलें स्वामीसवें । धीट नीट जीवें होऊनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मना समर्थासीं गांठी । घालावी हे मांडी थापटूनी ॥ ४ ॥

॥ १२३१ ॥

यासाटीं[१] करितों निष्ठुर भाषण । आहेसी तूं जाण[२] सर्वदाता ॥ १ ॥
ऐसें दुःख[३] कोण आहे निवारिता । तो मी जाऊं आतां शरण त्यासी ॥ २ ॥
बैसलासी केणें करुनि एक घरीं । नाहीं येथें उरी दुसऱ्याची ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आलें अवेघें पायांपें । आतां मायबापें नुपेक्षावें[४] ॥ ४ ॥

॥ १२३२ ॥

चालें दंडवत घालीं नारायणा । आपुल्या कल्याणा लागूनियां ॥ १ ॥
बैसविला पदीं पुत्र राज्य करी । पिता वाहे शिरीं आज्ञा त्याची ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आहे ठायींचाचि मान । आतां अनुमान कायसा तो ॥ ३ ॥

॥ १२३३ ॥

न कळसी ज्ञाना न कळसी ध्याना । न कळसी दर्शना धुंडाळितां ॥ १ ॥
न कळसी आगमा न कळसी निगमा । न बोलवे सीमा वेदां पार ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुझा नाहीं अंतपार । ह्मणोनि विचार पडिला मज ॥ ३ ॥

---

१. निष्ठुर यासाटीं करितों. २. सर्व जाण दाता. ३. कोण दुःख. ४. अवघेंचि.

॥ १२३४ ॥

माउलीसी सांगे कोण। प्रेम वाढवी तान्हें ॥१॥ अंतरींचा कळवळा। करीतसे प्रतिपाळा॥२॥ मायबापाची उपमा। तुज देऊं घनश्यामा॥३॥ तेही साजेना पाहातां। जीवलगा पंढरिनाथा॥४॥ माय पाळी संसारीं। परलोकीं राहे दुरी ॥५॥ तैसा नव्हेसी अनंता। काळावरी तुझी सत्ता ॥६॥ तुका ह्मणे नारायणा। तुझां बहुत करुणा ॥७॥

॥ १२३५ ॥

धर्म रक्षावया अवतार घेसी। आपुल्या पाळिसी भक्तजना ॥ १ ॥
अंबऋषीसाटीं जन्म सोसियेले। दुष्ट निर्दाळिले किती एक ॥ २ ॥
धन्य तुज कृपासिंधु ह्मणतील। आपुला तूं बोल साच करीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज वर्णिती पुराणें। होय नारायण दयासिंधु ॥ ४ ॥

॥ १२३६ ॥

आजामीळ अंत मरणासी आला। तोंवरि स्मरला नाहीं तुज ॥ १ ॥
प्राण जातेवेळे ह्मणे नारायण। त्यासाटीं विमान पाठविलें ॥ २ ॥
बहुत कृपाळु होसी जगन्नाथा। त्रैलोक्यसमर्था सोइरिया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भक्तकाज तूं कैवारी। तुज साही चारी वर्णिताती ॥ ४ ॥

॥ १२३७ ॥

मी त्यांसी अनन्य तीं कोणा असती। ऐसें तंव चित्तीं विचारावें ॥१॥
आहे तो विचार आपणयापाशीं। कळा बिंबाऐसी प्रतिबिंबीं ॥२॥
शुभ शकून तो शुभ लाभें फळे। पुढील तें कळे अनुभवें ॥३॥
तुका ह्मणे माझा असेल आठव। तैसा माझा भाव तुझ्या पायीं ॥४॥

॥ १२३८ ॥

रडे अळंकार दैन्याचिये कांती। उत्तमा विपत्तिसंग घडे ॥ १ ॥
एकाविण एक अशोभ्य दातारा। कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ॥ २ ॥
रांधूं नेणे तया पुढील आइतें। केलें तें सोइतें वांयां जाय ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे चिंतामणि शेळी गळा। पावे अवकळा ह्मणउनी ॥ ४ ॥

एकीं अनेकत्व अनेकीं एकत्व । प्रकृतिस्वभाव प्रमाणेंचि ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करूं उगवूं जाणसी । कुशळ येविशीं तुह्मी देवा ॥ ४ ॥

॥ १२५० ॥

पापपुण्यसुखदु:खाचीं मंडळें । एक एका वेळे डाव घेती ॥ १ ॥
कवतुक डोळां पाहिलें सकळ । नाचवितो काळ जीवांसी तो ॥ २ ॥
स्वर्गीचिया भोगें सरतां नरक । मागें पुढें एक एक दोन्ही ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भय उपजलें मना । घेई नारायणा कडिये मज ॥ ४ ॥

॥ १२५१ ॥

तोंडें बोलावें तें तरी वाटे खरें । जीव येरयेरें वंचिजे ना ॥ १ ॥
हें तुह्मां सांगणें काय उगवूनि । जावें समजोनि पांडुरंगा ॥ २ ॥
जेवित्याची खूण वाढित्या अंतरीं । प्रीतीनें हे धरी चाली तेथें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बहु परीचे आदर । अत्यंत वेव्हारसंपादणी ॥ ४ ॥

॥ १२५२ ॥

खुंटोनियां दोरी आपणियांपाशीं । वावडी आकाशीं मोकलिली ॥ १ ॥
आपुलिया आहे मालासी जतन । गाहाणाचे ऋण बुडों नेणें ॥ २ ॥
बीज नेलें तेथें येईल अंकुर । जतन तें सार करा याची ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी निश्चिंतीची सेवा । वेगळें नाहीं देवा उरों दिलें ॥ ४ ॥

॥ १२५३ ॥

कोणतें कारण राहिलें यामुळें । जें म्यां तुज बळें कष्टवावें ॥ १ ॥
नाहीं जात जीव नाहीं होत हानी । सहज तें मनीं आठवलें ॥ २ ॥
नाहीं कांहीं चिंता मरतों उपवासी । अथवा त्या ह्मैसी गाई व्हाव्या ॥ ३ ॥
हें तों तुज कळों येतसे अंतरीं । लाखणीक वरी साच भाव ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे देवा नासिवंतासाटीं । पायांसवें तुटी करिती तुझ्या ॥ ५ ॥

॥ १२५४ ॥

मनवाचातीत तुझें हें स्वरूप । ह्मणोनियां माप भक्ति केलें ॥ १ ॥
भक्तीचिया मापें मोजितों अनंता । इतराने तत्वता न मोजवे ॥ २ ॥

---

१. एका वेळे. २. लापणीक.

जोग याग तपें देहाचिया योगें । ज्ञानाचिया लागें न सांपडसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी भोळ्या भावें सेवा । घ्यावी जी केशवा करितों ऐसी॥४॥

॥ १२५५ ॥

कायावाचामन ठेविलें गाहाण । घेतलें तुझें रिण जोडीलागीं ॥ १ ॥
अवघें आलें आंत पोटा पडिलें थीतें । सारूनि निश्चिंत जालों देवा ॥२॥
द्यावयासी आतां नाहीं तोळा मासा । आधील भवेशा तुज ठावी॥३॥
तुझ्या रिणें गेले बहुत बांधोन । जाले मजहून थोरथोर ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझे खतीं जें गुंतलें । करूनी आपुलें घेई देवा ॥ ५ ॥

॥ १२५६ ॥

जरा कर्णमूळीं सांगों आली गोष्टी । मृत्याचिये भेटी जवळी आली॥१॥
आतां माझ्या मना होई सावधान । ॐपुण्यची जाण कार्यसिद्धि ॥२॥
शेवटील घडी बुडतां न लगे वेळ । साधावा तो काळ जवळी आला॥३॥
तुका ह्मणे चिंतीं कुळींची देवता । वारावा भोंवता शब्द मिथ्या ॥४॥

॥ १२५७ ॥

न गमेसी जाली दिवसरजनी । राहिलों लाजोनी नो बोलावें ॥ १ ॥
रुचिविण काय शब्द वाऱ्या माप । अनादरें कोप येत असे ॥ २ ॥
आपुलिया रडे आपुलेंचि मन । दाटे समाधान पावतसें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी असा जी जाणते । काय करूं रिते वादावाद ॥ ४ ॥

॥ १२५८ ॥

दुर्बळाचे हातीं सांपडलें धन । करितां जतन नये त्यासी ॥ १ ॥
तैसी परि मज जाली नारायणा । योगक्षेम जाणां तुह्मी आतां ॥ २ ॥
खातां लेतां नये मिरवितां वरि । राजा दंड करी जनराग ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मग तळमळ उरे । देखिलें तें झुरे पाहावया ॥ ४ ॥

॥ १२५९ ॥

लोक फार वाखा अमंगळ जाला । त्याचा त्याग केला पांडुरंगा ॥ १ ॥
विषया वंचलों मीपणा मुकलों । शरण तुज आलों पांडुरंगा ॥ २ ॥

घर दार अवघीं त्यजिलीं नारायणा । जीवींचिया जीवना पांडुरंगा ॥ ३॥
तुका ह्मणे पडिलों पुंडलिकापाशीं । धांव हृषीकेशी आलिंगीं मज ॥४॥

॥ १२६० ॥

तुज करितां नव्हे ऐसें कांहीं नाहीं । डोंगराची राई रंक राणा ॥ १ ॥
अशुभाचें शुभ करितां तुज कांहीं । अवघड नाहीं पांडुरंगा ॥ २ ॥
सोळा सहस्र नारी ब्रह्मचारी कैसा । निराहारी दुर्वासा नवल नव्हे ॥३॥
पंचभ्रतारांची द्रौपदी ते सती । करितां पितृशांती पुण्य धर्मा ॥ ४ ॥
दशरथा पातकें ब्रह्महत्ये ऐसें । नवल त्याचे कुशीं जन्म तुझा ॥ ५ ॥
मुनेश्वरा नाहीं दोष अणुमात्र । भांडवितां सुत्र वध होती ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे माझे दोष ते कायी । सरता तुझे पायीं जालों देवा ॥ ७ ॥

॥ १२६१ ॥

सत्यत्वेंशीं घेणें भक्तीचा अनुभव । स्वामीचा गौरव इच्छीतसें ॥१॥
मग तें अवीट न भंगे साचारें । पावलें विस्तारें फिरों नेणें ॥२॥
वाणी वदे त्याचा कोणासी विश्वास । अभयें करें दास सत्य तई ॥३॥
तुका ह्मणे आधीं न करीं तांतडी । पायीं जाली जोडी तेणें शुद्ध ॥४॥

॥ १२६२ ॥

समर्थाचा ठाव संचलाचि असे । दुर्बळाची आस पुढें करा ॥ १ ॥
पावलें घेईन पदरीं हें दान । एकांतीं भोजन करूं जाऊं ॥ २ ॥
न लगे पाहावी उचिताची वेळ । अयाचित काळ साधला तो ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे पोट धालिया उपरी । गौरवा उत्तरीं पूजूं देवा ॥ ४ ॥

॥ १२६३ ॥

द्यावी तरी द्यावी उदंडचि सेवा । घ्यावें तरी देवा उदंडचि ॥ १ ॥
ऐसीं कैंचीं आह्मी पुरतीं भांडवलें । आल्या करीं बोलें समाधान ॥ २ ॥
व्हावें तरी व्हावें बहुतचि दुरी । आलिया अंतरीं वसवावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझें सख्यत्व आपणीं । अससील ऋणी आवडीचा ॥ ४ ॥

॥ १२६४ ॥

नाहीं होत भार घातल्या उदास । पुरवावी आस सकळ ही ॥ १ ॥

ऐसा नाहीं मज एकाचा अनुभव । धरिला तो भाव उद्धरील ॥ २ ॥
उतावीळ असे शरणागतकाजें । धांवा केशीराजे आइकतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हित चिंतन भरंवसा । नेदी गर्भवासा येऊं देवा ॥ ४ ॥
॥ १२६५ ॥
उद्वेगासी बहु फांकती मारग । नव्हे ऐसें अंग माझें होतें ॥ १ ॥
आतां कोण यासी करणें विचार । तो देखा साचार पांडुरंगा ॥ २ ॥
मज तों अत्यंत दर्शनाची आस । जाला तरी हो नाश जीवित्वाचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आहे वचनाची उरी । करितों तोंवरि विज्ञापना ॥ ४ ॥
॥ १२६६ ॥
काय मी अन्यायी तें घाला पालवीं । आणिक वाट दावीं चालावया ॥१॥
माग पाहोनियां जातों तेच सोयी । न वजावें कायी कोण सांगा ॥२॥
धोपट मारग लागलासे गाढा । मज काय पीडा करा तुह्मी ॥३॥
वारितांही भय कोण धरी धाक । परी तुह्मां एक सांगतों मी ॥४॥
तुका ह्मणे शूर दोहीं पक्षीं भला । मरतां मुक्त जाला मान पावे ॥५॥
॥ १२६७ ॥
माझी आतां लोक सुखें निंदा करू । ह्मणती विचारू सांडियेला ॥ १ ॥
कारण होय तो करावा विचार । काय भीड भार करूं देवा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे काय करूं लापनिक । जनाचार सुख नासिवंत ॥ ३ ॥
॥ १२६८ ॥
लाजोनियां काळें गाहिलें लिखित । नेदितांही चित्त समाधान ॥ १ ॥
कैसें सुख वाटे वचनांचे तुटी । प्रीतिविणें भेटी रुचि नेदी ॥ २ ॥
एकाचिये भेटी एकाचा कोंपर । मावेचा पदर कळों येतो ॥ ३ ॥
होत्या अपल्या त्या वेचूनियां शक्ती । पुढें जालों युक्तिकळाहीन ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी समर्थ जी देवा । दुर्बळाची सेवा कोठें पावे ॥ ५ ॥
॥ १२६९ ॥
सेवट तो होतो तुझियानें गोड । ह्मणऊनि चाड धरीतसों ॥ १ ॥
देऊं भोगाभोग कलिवराचा भार । साह्य तुज थार त्याचमधीं ॥ २ ॥

तुझ्या बळें कांहीं खटपट काम । वाढवावा श्रम न लगे तो ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी चेंपलों या भारें । तुमचें तें खरें देवपण ॥ ४ ॥

॥ १२७० ॥

आवडी न पुरे मायबापापासीं । घडों का येविसीं सकईल ॥ १ ॥
होईल नेमलें आपुलिया काळें । आलीयाचा बळें आग्रो उरे ॥ २ ॥
जाणविलें तेथें थोडें एकवेळा । सकळ ही कळा सर्वोत्तमीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे निवेदिलें गुह्य गुज । आतां तुझी तुज सकळ चिंता ॥ ४ ॥

॥ १२७१ ॥

तुह्मांसी न कळे सांगा काय एक । कासया संकल्प वागवूं मी ॥१॥
आहे तेथें सत्ता ठेविलें स्थापूनि । प्रमाणेंचि वाणी वदे आज्ञा ॥२॥
कृपा जाली मग नलगे अंगसंग । निजध्यासें रंग चढता राहे ॥३॥
तुका ह्मणे मागें बोलिलों तें वाव । आतां हाचि भाव दृढ जाला ॥४॥

॥ १२७२ ॥

काय उरली ते करूं विनवणी । वेचलों वचनीं पांडुरंगा ॥ १ ॥
अव्हेरलों आतां कैचें नामरूप । आदर निरोप तरि तो नाहीं ॥ २ ॥
माझा मायबाप ये गेलों सलगी । तों हे तुह्मां जगीं सोयइरिका ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां जोडोनियां हात । करीं दंडवत ठायिंचाठायीं ॥ ४ ॥

॥ १२७३ ॥

भांडवल माझें लटिक्याचे गांठी । उदीम तो तुटी यावी हाचि ॥ १ ॥
कैसी तुझी वाट पाहों कोणा तोंडें । भोंवतीं किं रे भांडे गर्भवास ॥ २ ॥
चहूं खाणीचिया रंगलोंसें संगें । सुष्ट दुष्ट अंगें धरूनियां ॥ ३ ॥
बहुतांचे बहु पालटलों सळे । बहु आला काळें रंग अंगा ॥ ४ ॥
उकलूनि नये दावितां अंतर । घडीचा पदर सारूनियां ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे करीं गोंवळें यासाटीं । आपल्या पालटीं संगें देवा ॥ ६ ॥

॥ १२७४ ॥

माझे विषयीं तुज पडतो विसर । नको धरूं दूर पांडुरंगा ॥ १ ॥

तुझा ह्मणवितों हेचि लाज तुला । आतां ह्मणीं मला विसरेसी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुझी माझी नाहीं उरी । आतां केली खरी देवराया ॥ ३ ॥

॥ १२७५ ॥

मज कांहीं सीण न व्हावा यासाठीं । कृपा तुह्मां पोटीं उपजली ॥ १ ॥
होतें तैसें केलें आपलें उचित । शिकविलें हित बहु बरें ॥ २ ॥
आह्मी न मनावी कोणाची आशंका । तुह्मां भय लोकां आहे मनीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां संचिताचा ठेवा । वोडवला घ्यावा जैसा तैसा ॥ ४ ॥

॥ १२७६ ॥

लिखिलें कवित्व माझें सहज बोल । न लगेचि ओल जिव्हाळ्याची ॥ १ ॥
नयेचि उत्तर कांहीं परतोनि । जालों नारायणीं न सरतें ॥ २ ॥
लाजिरवाणी कां वदली हे वाचा । नव्हेच ठायींचा मननशीळ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे फळ नव्हेचि सायासा । पंढरीनिवासा काय जालें ॥ ४ ॥

॥ १२७७ ॥

आतां से डवणें न या नारायणा । तरि मी न वंचें जाणा काळाहातीं ॥ १ ॥
ऐसें सांगोनियां जालों उतराई । आणीक तें काई माझे हातीं ॥ २ ॥
केलियाचें माप नये सेवटासी । करितील नासि अंतराय ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भय वाटतसे जीवा । धांवणिया धांवा लवकरी ॥ ४ ॥

॥ १२७८ ॥

ऐकें पांडुरंगा वचन माझें एक ॥ जालों मी सेवक दास तुझा ॥ १ ॥
कळे तैसा आतां करावा उद्धार ॥ खुंटला विचार माझा पुढें ॥ २ ॥
दंभ मान माझा करूं पाहे घात । जालियाही थीत कारणाचा ॥ ३ ॥
हीन बुद्धि माझी अधम हे याती । अहंकार चित्तीं वसों पाहे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज विघडतां क्षण । न लगे जतन करीं देवा ॥ ५ ॥

॥ १२७९ ॥

कवतुकवाणी बोलतसें लाडें । आरुष वांकडें करूनि मुख ॥ १ ॥
दुजेपणीं भाव नाहीं हे आशंका । जननीबाळकामध्यें भेद ॥ २ ॥
लगी दुरूनि जवळी पाचारूं । धांवोनियां करूं अंगसंग ॥ ३ ॥

धरूनि पालव मागतों भातुकें । आवडीचें निकें प्रेमसुख ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज आमचीच गोडी । ऐसी हे आवडी कळों आली ॥ ५ ॥

॥ २८० ॥

बोलिलिया गुणीं नाहीं पाविजेत । देवा नाहीं होत हित तेथें ॥ १ ॥
कवतुक तुझें नवल यावरि । घेसील तें शिरीं काय नव्हे ॥ २ ॥
नाहीं मिळों येत संचिताच्या मता । पुराणीं पहतां अवटित ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे पायीं निरोपिला भाव । न्याल तैसा जाओ सिद्धी देवा ॥ ४ ॥

॥ २८१ ॥

ठेवुनि इमान राहिलें चरणीं । ह्मणउनि धणी कृपा करी ॥ १ ॥
आह्मांसी भांडार करणें जतन । आलें गेलें कोण उंच निंच ॥ २ ॥
करूनां सांभाळीं राहिला निराळा । एक एक वेळा आज्ञा केली ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे योग्यायोग्य विनीत । देवा नाहीं चित्त येथें देणें ॥ ४ ॥

॥ १२८२ ॥

अनुतापयुक्त गेलिया अभिमान । विसरू वचन मागिलांचा ॥ १ ॥
त्याचे पाय माझे लागोत कपाळीं । भोग उष्टावळी धन्य काळ ॥ २ ॥
षड ऊर्मी जिंहीं हाणितल्या लाता । शरण या संता आल्या वेगीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जातां बोळे लवकरी । ठायींचि अंतरीं शुद्ध होतां ॥ ४ ॥

॥ १२८३ ॥

वादवावा पुढें आणीक प्रकार । एकचि तें फार रुचि नेदी ॥ १ ॥
निंच नवें लेणें देह हा पवाडा । पालट रोकडा वरावरी ॥ २ ॥
दिसे शोभिवंत सेवेनें सेवक । स्वामीची ते लोकत्रयीं कीर्ति ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आजी पाववा संतोष । करुनि कीर्तिघोष नाचइन ॥ ४ ॥

॥ १२८४ ॥

मागील विसर होईल सकळ । केली तळमळ दुःखाची ते ॥ १ ॥
दोहींचें अहिक्य घाली गडसंदीं । स्थिरावेल बुद्धि पायांपाशीं ॥ २ ॥
अहाच या केलों देहपरिचारों । तुमचें तें खरें वाटों नये ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे व्हावें लवकरी उदार । मी आहे सादर प्रतिग्रहासी ॥ ४ ॥

॥ १२८५ ॥

काय त्या दिवस उचिताचा आला । मागील जो केला श्रम होता ॥ १ ॥ ठेवियेला पूर्ण करूनि संकेत । तयापाशीं चित्त लागलेंसे ॥ २ ॥ जाणसी गे माते लेंकरांचें लाड । नये पडों आड निष्ठुरता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मीं करावें वचन । तुह्मांसी जतन करणें तें ॥ ४ ॥

॥ १२८६ ॥

पाहा हो देवा कैसे जन । भिन्न भिन्न संचितें ॥ १ ॥ एक नाहीं एका ऐसे । दावी कैसे शुद्ध हीन ॥ २ ॥ पंचभूतें एकी रासी । सूत्रें कैसीं खेळवी ॥३॥ तुका ह्मणे जे जे जाती । तैसी स्थिति येतसे ॥४॥

॥ १२८७ ॥

बरवी नामावळी । तुझी महादोषां होळी ॥ १ ॥ जालें आह्मासी जीवन । धणीवरि हें सेवन ॥ २ ॥ सोपें आणि गोड । किती अमृताही वाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अच्युता । आमचा कल्पतरु दाता ॥ ४ ॥

॥ १२८८ ॥

भागी लागों तया सुखा । जेणे हरि नये मुखा ॥ १ ॥ मज होत कां विपत्ति । पांडुरंग राहो चित्तीं ॥ २ ॥ जळो तें समूळ । धन संपत्ति उत्तम कुळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जेणें घडे तुझी सेवा ॥ ४ ॥

॥ १२८९ ॥

पुरुषा हातीं कंकणचुडा । नवळ दोडा वृत्तिया ॥ १ ॥ पाहा कैसी विटंबणा । नारायणा देखिली ॥ २ ॥ जळो ऐसी ब्रिदावळी । भाटवोळीपणाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहों डोळां । अवकळा नये हे ॥ ४ ॥

॥ १२९० ॥

काय लवणकणि केतिण । एके क्षीण सागर ॥ १ ॥ मां हे येवढी अडचणी । नारायणीं मजविण ॥ २ ॥ कुबेरा अटा ऐसे जोडी । काय कवडी कारणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काचमणि । काण गणी भांडारी ॥ ४ ॥

---

१. ओळखावीं. २. तुका ह्मणे जो जे जाती । त्याची स्थिति तैसी से ॥

॥ १२९१ ॥

चरणाचा महिमा । हा तो तुझ्या पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ अंध पारखी माणिकें । बोलविशी स्पष्ट मुकें ॥ २ ॥ काय नाहीं सत्ता । हातीं तुझ्या पंढरीनाथा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मूढा । मज चेष्टविलें जडा ॥ ४ ॥

॥ १२९२ ॥

पावतों ताडन । तरी हें मोकलितों जन ॥ १ ॥ मग मी आठवितों दुःखें । देवा सावकाश मुखें ॥ २ ॥ होती अप्रतिष्ठा । होतों वरपडा कष्टा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मान । होतां उत्तम खंडन ॥ ४ ॥

॥ १२९३ ॥

कैसीं दिसों बरीं । आह्मी आळवितां हरि ॥ १ ॥ नाहीं सोंग अळंकार । दास जाला संवसार ॥ २ ॥ दुःख आह्मां नाहीं चिंता । हरिचे दास ह्मणवितां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । ऐसीं जालों करितां सेवा ॥ ४ ॥

॥ १२९४ ॥

हे माझी मिराशी । ठाव तुझ्या पायांपाशीं ॥ १ ॥ याचा धरीन अभिमान । करीन आपुलें जतन ॥ २ ॥ देऊनियां जीव । बळी साधिला हा ठाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जुन्हाट हे माझी सेवा ॥ ४ ॥

॥ १२९५ ॥

माझे माथां तुझा हात । तुझे पायीं माझें चित्त ॥ १ ॥ ऐसी पडियेली गाठी । शरीरसंबंधाची मिठी ॥ २ ॥ येरयेरांपाशीं । सांपडोन गेलों ऐसीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सेवा । माझी कृपा तुझी देवा ॥ ४ ॥

॥ १२९६ ॥

तुह्मां ठावा होता देव । माझे अंतरींचा हेवा ॥ १ ॥ होती काशानें सुटका । वरि हे वैकुंठनायका ॥ २ ॥ नसतें सांभाळिलें । जरि तुह्मीं आश्वासिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपाळुवा । बरवा केला समवाधावा ॥ ४ ॥

॥ १२९७ ॥

देऊं ते उपमा । आवडीनें पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ पाहातां काशा तूं सारिखा । तिहीं लोकांच्या जनका ॥ २ ॥ आरुष हे वाणी । गोड करूनि घेतां कानीं ॥ ३ ॥ आवडीनें खेळे । तुका पुरवावे सोहाळे ॥ ४ ॥

॥ १२९८ ॥

मागायाची नाहीं इच्छा । जो मी ऐसा संकोचों ॥१॥ लटकियाची न करूं स्तुति । इच्छा चित्तीं धरूनि ॥२॥ हिशोबें तें आलें घ्यावें। हें तों ठावें सकळांसी ॥३॥ तुका ह्मणे स्वामिसेवा । येथें देवा काशाची ॥४॥

॥ १२९९ ॥

आह्मी बोलों तें तुज कळे । एक दोहीं ठायीं खेळे ॥ १ ॥ काय परिहाराचें काम । जाणे अंतरींचें राम ॥२॥ कळोनियां काय चाड। माझी लोकांसी बडबड ॥३॥ कारण सर्वें एका । अवघें आहे ह्मणे तुका ॥४॥

॥ १३०० ॥

कौतुकाची सृष्टी । कौतुकेंचि केलें कष्टी ॥ १ ॥ मोडे तरी भलें खेळ। फांके फांकिल्या कोल्हाळ ॥ २ ॥ जाणणियासाटीं । भय सामाविलें पोटीं ॥ ३ तुका ह्मणे चेता । होणें तें तूंच आइता ॥ ४ ॥

॥ १३०१ ॥

मूळ करणें संतां । नाहीं मिळत उचिता ॥ १ ॥ घडे कासयानें सेवा। सांग ब्रह्मांडांच्या जीवा ॥ २ ॥ सागर सागरीं । सामावेसी कैंची थोरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भावें । शरण ह्मणवितां बरवें ॥ ४ ॥

॥ १३०२ ॥

मोहरोनि चित्ता । आणूं हळूचि वरि हिता ॥ १ ॥ तों हे पडती आघात । खोडी काढिती पंडित ॥ २ ॥ संसारा भेणें । कांहीं उसंती तों पेणें ॥ ३ ॥ एकादिया भावें । तुका ह्मणे जवळी यावें ॥ ४ ॥

॥ १३०३ ॥

तुझें नाम पंढरीनाथा । भावेंविण नये हाता ॥ १ ॥ दाहां नये विसां नये । पंनासां साटां नये ॥२॥ शतां नये सहस्रां नये। लक्ष कोटीलागीं नये ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । भावेंविण नये हाता ॥ ४ ॥

॥ १३०४ ॥

कोण आमचीं योगतपें । करूं बापें जाणावीं ॥१॥ गीत संतसंगें गाऊं। उभीं ठाऊं जागरणीं ॥ २ ॥ आमुचा तो नव्हे लाग । करूं त्याग आवघा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे इंद्रियांसी । येचि रसीं रंगवूं ॥ ४ ॥

॥ १३०५ ॥

लाडें भाकितों करुणा । तूं रे उदाराचा राणा ॥ १ ॥ करिसी आमुचा सांभाळ । तूं रे माउली स्नेहाळ ॥२॥ नाहीं चिंता रे आम्हांसी । तूंचि भार चालविसी ॥ ३ ॥ आम्ही जालों उदासीन । तूंचि करिसी जतन ॥ ४ ॥ आम्हां नाहीं जीवनास । तूंचि पुरविसी घास ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भलते सवें । जातां मागें मागें धांवे ॥ ६ ॥

॥ १३०६ ॥

जाणतों समये । परि मत कामा नये ॥ १ ॥ तुह्मी सांगावें तें बरें । देवा सकळ विचारें ॥ २ ॥ फुकाचिये पुष्टी । चिंता नहीं होते ऐसी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आहे । धर पाय मज साहे ॥ ४ ॥

॥ १३०७ ॥

बैसलों तों कडियेवरी । नव्हें दुरी वेगळा ॥ १ ॥ घडलें हें बहुता दिसां । आतां इच्छा पुरवीन ॥ २ ॥ बहु होता जाला सीण । नाहीं क्षण विसांवा ॥ ३ ॥ दुःखी केलें मी तूं पणें । जवळी नेणें होतें तें ॥४॥ पाहात जे होतों वास । तेचि आस पुरविली ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मायबापा । ह्मणी कोपा विठ्ठला ॥ ६ ॥

॥ १३०८ ॥

तुज पाहातां समोरी । दृष्टि न फिरे माघारी ॥ १ ॥ माझें चित्त तुझ्या पायां । मिठी पडली पंढरिराया ॥ २ ॥ नव्हे सारितां निराळें । लवण मेळवितां जळें ॥३॥ तुका ह्मणे बळी । जीव दिला पायांतळीं ॥४॥

॥ १३०९ ॥

कळों आलें तुझें जिणें । देवा तूं माझें पोषणें ॥ १ ॥ वाट पाहासी आठ-वाची । सत्ता सतंत कईची ॥ २ ॥ बोलावितां यावें रूपा । सदा निर्गु-णींचि लपा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं परदेशी । येथ आह्मां अंगेजिसी ॥ ४ ॥

॥ १३१० ॥

किडा भक्तांचें माणुस । त्याचा ह्मणविल्या दास ॥ १ ॥ तेंही त्यासी

उपेक्षीना । बोल आपुला सांडीना ॥ २ ॥ तो तूं नराचा नरेंद्र । तुजपासूनि इंद्र चंद्र ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विश्वंभर । तुज वर्णी फणीवर ॥ ४ ॥

॥ १३११ ॥

तुझें ह्मणों आह्मां । मग उणें पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ ऐसा धर्म काय । अमृतानें मृत्यु होय ॥ २ ॥ कल्पवृक्षा तळीं । गांठी बांधलिया झोळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे परीस । सांपडल्या उपवास ॥ ४ ॥

॥ १३१२ ॥

तुझें रूप पाहतां देवा । सुख जालें माझ्या जीवा ॥ १ ॥ हें तों वाचे बोलवेना । काय सांगों नारायणा ॥ २ ॥ जन्मोजन्मींचें सुकृत । तुझे पायीं रमे चित्त ॥ ३ ॥ जरी योगाचा अभ्यास । तेव्हां तुझा निजध्यास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे भक्त । गोड गाऊं हरिचें गीत ॥ ५ ॥

॥ १३१३ ॥

बैसो आतां मनीं । आलें तैसेंचि वदनीं ॥ १ ॥ मग अवघेंचि गोड । पुरे सकळही कोड ॥ २ ॥ बाहेरील भाव । तैसा अंतरींहि वाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मणि । शोभा दाखवी कोंदणीं ॥ ४ ॥

॥ १३१४ ॥

माझें परिसावें गाऱ्हाणें । चित्त द्यावें नारायणें ॥ १ ॥ माझे हृदयींचें वर्म । देवा जाणशी तूं कर्म ॥ २ ॥ सबाह्यअंतरसाक्ष । ऐसा वेदीं केला पक्ष ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणां । काय सांगों नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १३१५ ॥

ठाव तुझांपाशीं । जाला आतां हृषीकेशी ॥ १ ॥ नलगे जागावें सतत । येथें स्वभावें हे नीत ॥ २ ॥ चोरट्यासी थारा । येथें कैंचा जी दातारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मनें । आह्मां जालें समाधान ॥ ४ ॥

॥ १३१६ ॥

बोलविसी तरी । तुझ्या येईल उत्तरीं ॥ १ ॥ कांहीं कोड कवतुकें । हातीं द्यावया भातुकें ॥ २ ॥ बोलविसी तैसें । करीन सेवन सरिसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । माझें चळण तुज सवा ॥ ४ ॥

॥ १३१७ ॥

प्रीती करी सत्ता । बाळा भीती मातापिता ॥ १ ॥ काय चाले त्याशीं बळ । आळी करितां कोल्हाळ ॥ २ ॥ पदरीं घाली मिठी । खेदी मागें पुढें लोटी ॥ ३ ॥ बोले मना आलें । तुका साहिला विठ्ठलें ॥ ४ ॥

॥ १३१८ ॥

मागें चिंता होती आस । केला नास या काळें ॥ १ ॥ तुह्मी आह्मां उदासीन । भिन्नाभिन्न वारिलें ॥ २ ॥ मोहजाळें दुःख वाढे । ओढे ओढे त्यास तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोण देवा । आतां हेवा वाढवी ॥ ४ ॥

॥ १३१९ ॥

आपणाचि व्हाल साहे । कसियाला हे धांवणी ॥ १ ॥ भाकिली ते उरली कींव । आहे जीव जीवपणें ॥ २ ॥ आह्माच कैंचा बीजा मोड । प्रीती कोड वांचूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दंडिन काया । याल तया धांवणिया ॥ ४ ॥

॥ १३२० ॥

राहे उभा वादावादीं । तरी फंदीं सांपडे ॥ १ ॥ लव्हाळ्यासी कोठें बळ । करिल जळ आपुलें ॥ २ ॥ कठिणासी बळजोडा । नम्र पीडा देखेना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व रसीं । मिळे त्यासी गोत तें ॥ ४ ॥

॥ १३२१ ॥

असाल ते तुह्मी असा । आह्मी सहसा निवडों ना ॥ १ ॥ अनुसरलों एका चित्तें । हातोंहातें गिवसीत ॥ २ ॥ गुणदोष काशासाटीं । तुमचे पोटीं वागवूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दुजें आतां । कोठें चित्ता आतळों ॥ ४ ॥

॥ १३२२ ॥

तूं माझा कोंवसा । परी न कळे या धसां ॥ १ ॥ कूट खाती मागें पुढें । जाती निरयगांवा पुढें ॥ २ ॥ मज ह्मणताती कवी । निषेधुनि पापी जीवीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । आतां कोण लेखी जगा ॥ ४ ॥

॥ १३२३ ॥

कोठें देवा बोलों । तुह्मां भीड घालूं गेलों ॥ १ ॥ करावया सत्त्वहाणी । भांडवलाची टांचणी ॥ २ ॥ दुबळा मागतां । त्याच्या प्रवर्तला घाता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । मज कळलें ऐसें कांहीं ॥ ४ ॥

॥ १३२४ ॥

वांयां जाय ऐसा । आतां उगबावा फांसा ॥ १ ॥ माझें परिसावें गाऱ्हाणें । सुखदु:खांचीं वचनें ॥ २ ॥ हाचि आह्मां ठाव । पायीं निरोपाया भाव ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जार । तुझा तुज देवा भार ॥ ४ ॥

॥ १३२५ ॥

विनवीजे ऐसें कांहीं । उरलें नाहीं यावरि ॥ १ ॥ आतां असो पंढरीनाथा । पायीं माथा तुमचिये ॥ २ ॥ मागें सारियेली युक्ती । कांहीं होती जवळी ते ॥३॥ निराशेची न करी आस । तुका दास माघारी ॥ ४ ॥

॥ १३२६ ॥

ह्या तों नव्हता दीन । टाळायाचा ऐसा क्षण ॥ १ ॥ कां जी नेणों राखा हात । कैसें देखावें रडत ॥ २ ॥ दावूनियां आस । दूर पळवितां कास ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धांव । घेतां म पुरेचि हांव ॥ ४ ॥

॥ १३२७ ॥

तुझां उद्धरणें फार । मन दुसरी नाहीं थार ॥ १ ॥ आतां जैसें तैसें सोसा । काय करणें हृषीकेशा ॥ २ ॥ बरें न दिसेल ओळी । एका अन्न एका गाळी ॥ ३ ॥ लावितो आभार । तुका विसरलेती फार ॥ ४ ॥

॥ १३२८ ॥

हेचि वादकाची कळा । नाहीं येऊं देत बळा ॥ १ ॥ धीर करावा करावा । तरी तो आहे आह्मां देवा ॥ २ ॥ रिघावें पोटांत । पायां पडोन घ्यावा अंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वरि । गोडा आणावा उत्तरीं ॥ ४ ॥

॥ १३२९ ॥

घाल ऐसें दिसे । तुमचें साचपण इच्छे ॥ १ ॥ ह्मणऊनि न भंगे निर्धार । केले लोचने सादर ॥ २ ॥ मुखाचीच वास । पुरला पाहे अवकाश ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । काय लाभ कोणे वेळे ॥ ४ ॥

॥ १३३० ॥

लावूनि कोलित । माझा करितील घात ॥ १ ॥ ऐसे बहुतांचे संधी । सांपडलों खोळेमधीं ॥ २ ॥ पाहातील उणें । तेथें देती अनुमोदनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे रिघे । पुढें नाहीं जाळें धींगे ॥ ४ ॥

॥ १३३१ ॥

करूं स्तुती तरि ते निंदा । तुह्मी जाणां हे गोविंदा ॥ १ ॥ आह्मा लडिवाळांचे बोल । करा कवतुकें नवल ॥२॥ बोबड्या उत्तरीं । तुह्मां रंजवितों हरी ॥ ३ ॥ मागतों भातुकें । तुका ह्मणे कवतुकें ॥ ४ ॥

॥ १३३२ ॥

हा गे हाचि आतां लाहो । माझा अहो विठ्ठला ॥ १ ॥ दंडवत दंडवत । वेगळी मात न बोलें ॥२॥ वेगळाल्या कोठें भागें । लाग लागें लावावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे केल्या जमा । वृत्तितमा भाजूनि ॥ ४ ॥

॥ १३३३ ॥

तुझें मजपाशीं मन । माझी तेथें भूक तान ॥ १ ॥ जिव्हा रते एके ठायीं । दुजें बोलायाचें काइ ॥ २ ॥ माझिया कवतुकें । उभा पाहासी भातुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सोंचें । तेथें मागील कईचें ॥ ४ ॥

॥ १३३४ ॥

तुह्मां आह्मां सरी । येथें कईच्या या परी ॥ १ ॥ स्वामिसेवा अळंकार । नाहीं आवडिये थार ॥ २ ॥ खुंटलिया वाचा । मग हा आनंद कइचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कोडें । आह्मी नाचों तुजपुढें ॥ ४ ॥

॥ १३३५ ॥

आवडी कां ठेवूं । बैसोनियां संगें जेवूं ॥ १ ॥ मागें नको ठेवूं उरी । माझी आण तुजवरी ॥ २ ॥ देखिले प्रकार । त्याचे पाहेन साचार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळीं । केली चाहाडी सकळीं ॥ ४ ॥

॥ १३३६ ॥

वांयां ऐसा जन्म गेला । हें विठ्ठला दुःख वाटे ॥ १ ॥ नाहीं सरता जालों पायीं । तुह्मी जई न पुसा ॥ २ ॥ कां मी जीतों संवसारी । अद्यापवरी भूमिभार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । सबळ व्यथा भवरोग ॥ ४ ॥

॥ १३३७ ॥

कार्यचि कारण । तृष्णा पाववितें सीण ॥ १ ॥ काय करुनि ऐसा संग । सोसेंचि तूं पांडुरंग ॥ २ ॥ रूपीं नाहीं गोडी । हांवें हांवें ऊर फोडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पडे भरी । ऐशा वरदळाचे थोरी ॥ ४ ॥

॥ १३३८ ॥

ज्यावें हीनपणें । कासयाच्या प्रयोजनें ॥ १ ॥ प्रारब्धीं संसार । बरी हिंमतीचा थार ॥ २ ॥ होणार ते कांहीं । तेथें अवकळा नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । कृपा केलिया बरवें ॥ ४ ॥

॥ १३३९ ॥

पाठी लागे तया दवडीं दुरी । घालीं या बाहेरी संवसारा ॥ १ ॥ येउनि दडें तुमच्या पायीं । धांवें तई छो ह्मणा ॥२॥ पारखियाचा वास पडे । खडबडे उठी तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाविला धाक । नेदी ताक खाऊं कोणी ॥ ४ ॥

॥ १३४० ॥

सोळा सहस्र होऊं येतें । भरलें रितें आह्मापें ॥ १ ॥ ऐसे तुह्मां ठायाठाव । देव ह्मूण संपादे ॥ २ ॥ कैची चिरामध्यें चिरे । मना बरें आलें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । अंगलगा भिन्न परा ॥ ४ ॥

॥ १३४१ ॥

लागों दिलें अंगा । ऐसें कांगा संनिध ॥ १ ॥ कोण्या पापें उदय केला । तो देखिला प्रळय ॥ २ ॥ न देखवे पिडला सर्प । दया दर्प विपाचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भलें । मज तों न वजे साहिलें ॥ ४ ॥

॥ १३४२ ॥

न वजावा तो काळ वांयां । मुख्य दया हे देवा ॥ १ ॥ ह्मणऊनि जैसें तैसें । रहाणी असें पायांचे ॥ २ ॥ मोकळें हें मन कष्ट । करीं नष्ट दुर्जन ॥३॥ तुका ह्मणे कांहीं नेणें । न वजें येणें परी वांयां ॥४॥

॥ १३४३ ॥

आइकिली मात । पुरविले मनोरथ ॥ १ ॥ प्रेम वाढविलें देवा । बरवी घेऊनियां सेवा ॥ २ ॥ केली विनवणी । तैसी पुरविली धणी॥ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काया । रसा कुरोंडी वरोनियां ॥ ४ ॥

॥ १३४४ ॥

निघालें तें अगीहूनि । आतां ह्मणी आतळे ॥ १ ॥ पळवा परपरतें

दुरी । आतां हरी येथूनि ॥२॥ धरिलें तैसें श्रुत करा हो । येथें आहो प्रपंचीं ॥३॥ अबोल्यानें ठेला तुका । भेउनि लोकां निराळा ॥ ४ ॥

॥ १३४५ ॥

भाग सीण गेला । माझा सकळ विठ्ठला ॥ १ ॥ तुझा ह्मणवितों दास । केली उच्छिष्टाची आस ॥२॥ राहिली सळमळ । तई पासोनि सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे धालें । पोट ऐसें कळों आलें ॥ ४ ॥

॥ १३४६ ॥

तुह्मी आह्मी भले आतां । जालों चिंता काशाची ॥ १ ॥ आपुलाले आलों स्थळीं । मोन कळी वाढेना ॥ १ ॥ सहज जें मनीं होतें । तें उचितें घडलें ॥३॥ तुका ह्मणे नसतें अंगा । येत संगा सारिखें ॥४॥

॥ १३४७ ॥

बहु देवा बरें जालें । नसतें गेलें सोंवळें ॥ १ ॥ धोवटाशीं पडिली गांठीं । जगजेठीप्रसादें ॥ २ ॥ गादल्याचा जाला जाडा । गेली पीडा विकल्प ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरावरी । निर्मळ करी निर्मळा ॥ ४ ॥

॥ १३४८ ॥

सर्व संगीं विट आला । तूं एकला आवडसी ॥ १ ॥ दिली आतां पायीं मिठी । जगजेठी न सोडीं ॥२॥ बहु जालों क्षेदक्षीण । येणें सीण तो नासे ॥३॥ तुका ह्मणे गंगे वास । बहु त्या आस स्थळाची ॥४॥

॥ १३४९ ॥

फावलें तुह्मां मागें । नवतों लागें पावलों ॥ १ ॥ आलों आतां उभा राहें । जवळी पाहें सन्मुख ॥ २ ॥ घरीं होती गोवी जाली । कामें बोली न घडेचि ॥३॥ तुका ह्मणे धडफुडा । जालों झाडा देईं देवा ॥४॥

॥ १३५० ॥

मी तें मी तूं तें तूं । कुंकुड हें लाडसी ॥ १ ॥ वचनाची पडो तुटी । पोटींचें पोटीं राखावें ॥२॥ तेथील तेथें येथील येथें । वेगळ्या कुंथे कोण भारें ॥३॥ याचें यास त्याचें त्यास । तुक्यानें कास घातली ॥४॥

॥ १३५१ ॥

तुझा संग पुरे संग पुरे । संगति पुरे विठोबा ॥१॥ आपल्या सारिखें

करिसी दासां । भिकारीसा जगं जाणे ॥ २ ॥ रूपा नाहीं ठाव नांवा। तैसें आमुचें करिसी देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तोयें आपुलें भेंडोळें। करिसी वाटोळें माझें तैसें ॥ ४ ॥

॥ १३५२ ॥

नको दुष्टसंग । पडे भजनामधीं भंग ॥ १ ॥ काय विचार देखिला । सांग माझा तो विठ्ठला ॥२॥ तुज निषेधितां । मज साहे सर्वथा॥३॥ एका माझ्या जीवें । वाद करूं कोणासवें ॥ ४ ॥ तुझे वर्णू गुण । कीं हे राखों दुष्ट जन ॥५॥ काय करूं एका। मुखें सांग ह्मणे तुका॥६॥

॥ १३५३ ॥

न वजतां घरा । आह्मी कोणाच्या दातारा ॥ १ ॥ कां हे छळूं येती लोक । दाट वळेंचि कंटक ॥२॥ नाहीं आह्मी खात । कांहीं कोणाचें लागत ॥ ३ ॥ कळे तैसी सेवा । तुका ह्मणे करूं देवा ॥ ४ ॥

॥ १३५४ ॥

होउनि कृपाळ । भार घेतला सकळ ॥ १ ॥ तूंचि चालविसी माझें। भार सकळही ओझें ॥ २ ॥ देवा तुझ्या पायीं । ठेवुनि जालों उत-राई ॥ ३ ॥ कायावाचामनें तुका ह्मणे दुजें नेणें॥ ४ ॥

॥ १३५५ ॥

भला ह्मणे जन । परि नाहीं समाधान ॥ १ ॥ माझें तळमळी चित्त। अंतरलें दिसे हित ॥२॥ कृपेचा आधार। नाहीं दंभ जाला भार॥३॥ तुका ह्मणे कृपे । अंतराय कोण्या पापें ॥ ४ ॥

॥ १३५६ ॥

शिकविले बोल । बोलें तैसा नाहीं ओल ॥ १ ॥ आतां देवा संदेह नाहीं । वांयां गेलों यासी कांहीं ॥ २ ॥ एकांताचा वास । नाहीं संकल्पाचा नास ॥३॥ बुद्धि नाहीं स्थिर । तुका ह्मणे शब्दा धीर॥४॥

॥ १३५७ ॥

काळावरी सत्ता । ऐशा करितो वारता ॥१॥ तो मी हीणाहूनि सांडें।

देवा दुन्हें काळतोंडें ॥ २ ॥ मानूनी भर्वसा । होतों दासा मी ऐसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मान । गेलों वाढवूं थोरपण ॥ ४ ॥

॥ १३५८ ॥

कळों येतें तरि कां नव्हे । पडती गोवे भ्रमाचे ॥१॥ जाणतांचि होतो घात । परिसा मत देवा हें ॥ २ ॥ आंविसासाटीं फासा मान । पाडी धनइच्छा ते ॥३॥ तुका ह्मणे होणार खोटें। कर्म मोटें बळिवंत ॥४॥

॥ १३५९ ॥

विश्वव्यापी माया । तिणें झाकुळिलें छाया ॥१॥ सत्य गेलें भोळ्या-वारी । अविद्येची चाली थोरी ॥२॥ आपुलेंचि मन । करवी आपणां बंधन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुह्मी कोडीं हीं उगवा ॥ ४ ॥

॥ १३६० ॥

एक नेणतां नाडलीं । एकां जाणिवेची भुली ॥ १ ॥ बोलों नेणें मुकें । वेडें वाचाळ काय निकें ॥ २ ॥ दोहीं सवा नाड । विहिर एकीकडे आड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कर्म । तुझें कळों नेदी वर्म ॥ ४ ॥

॥ १३६१ ॥

आह्मी देव तुह्मी देव । मध्यें भेव अधीक ॥ १ ॥ कैवाडाच्या धांवा लागें । मागें मागें विठ्ठले ॥ २ ॥ भेडसाविलें हाके नादें । बोळखी भेदें मोडिली ॥३॥ तुका ह्मणे उभा राहे । मागें पाहे परतोनि ॥ ४ ॥

॥ १३६२ ॥

पुरली धांव कडिये घेई । पुढें पायीं न चलवीं ॥ १ ॥ कृपाळुवे पांडुरंगे । अंगसंगे जिवलगे ॥२॥ अवघी निवारावी भूक । अवघ्या दुःख जन्माचें ॥३॥ तुका ह्मणे बोलवेना । लावीं स्तना ईश्वरे ॥४॥

॥ १३६३ ॥

काय माता विसरे बाळा । कळवळा प्रीतीचा ॥१॥ आवडीनें गळां मिठी। घाली उठी बैसवी ॥२॥ लावूं धांवे मुख स्तना । नये मना निराळें ॥ ३ ॥ भावंडाचें भातें दावी । आपुलें लावी त्यास जी ॥४॥ माझें थोडें त्याचें फार। उत्तर हें वाढवी ॥५॥ तुका ह्मणे नारायणा । तुह्मी जाणां बुझावूं ॥ ६ ॥

॥ १३६४ ॥

आळवितां बाळें । मातेतें सुख आगळें ॥ १ ॥ द्यावें आवडी भातुकें । पाहे निवे कवतुकें ॥२॥ लेववूनि अळंकार । दृष्टी करावी सादर ॥३॥ आपुलिये पदीं । बैसवूनि कोडें वंदी ॥ ४ ॥ नेदी लागों दिठी । उच-लोनि लावी कंठीं ॥५॥ तुका ह्मणे लाभा । वारी द्या वो पद्मनाभा ॥६॥

॥ १३६५ ॥

अवघ्या उपचारा । एक मनचि दातारा ॥ १ ॥ घ्यावी घ्यावी हेचि सेवा । माझी दुर्बळाची देवा ॥ २ ॥ अवघियाचा ठाव । पायांवरि जीवभाव ॥ ३ ॥ चित्ताचें आसन । तुका करितो कीर्तन ॥ ४ ॥

*॥ १३६६ ॥

नीचपण बरवें देवा । न चले कोणाचाही दावा ॥ १ ॥ महापुरें झाडें जाती । तेथें लव्हाळे[2] राहाती ॥ २ ॥ येतां[3] सिंधूच्या लहरी । नम्र होतां जाती वरि ॥३॥ तुका ह्मणे कळे । पाय धरिलिया न चले बळ॥४॥

॥ १३६७ ॥

आहे तरि सत्ता । ऐशा करितों बारता ॥ १ ॥ अंगसंगाचीं उत्तरें । सलगीसेवेनें लेंकरें ॥ २ ॥ तरी निकटवासें । असों आशंकेच्या नासें ॥ ३ तुका ह्मणे रुची । येथें भिन्नता कैची ॥ ४ ॥

॥ १३६८ ॥

वर्म तरी आह्मां दावा । काय देवा जाणों मी ॥१॥ बहुतां रंगीं हीन जालों । तरि आलों शरण ॥ २ ॥ घाल जरि तुह्मी धीर । होईल स्थिर मन ठायीं ॥३॥ तुका ह्मणे सत्ताबळें । लडिवाळें राखावीं ॥४॥

॥ १३६९ ॥

अनाथांची तुह्मां दया । पंढरीराया येतसे ॥ १ ॥ ऐसी ऐकोनियां कीर्ति । बहु विश्रांति पावलों ॥ २ ॥ अनाथांच्या धांवा घरा । नामें करा कुडावा ॥३॥ तुका ह्मणे सवघड हित । ठेवूं चित्त पायां पें ॥ ४ ॥

॥ १३७० ॥

लोह चुंबकाच्या बळें । उभें राहिलें निराळें ॥ १ ॥ तैसा तूंचि

* १. देवा. २. लोहाळे ३. येती. ४. हेंचि फळ.

आह्मांठायीं । खेळतोसी अंतर्बाहीं ॥२॥ भक्ष अग्नीचा तो दोरा । त्यासि वांचवी मोहरा ॥३॥ तुका ह्मणे अधीलपणें । नेली लाकडें चंदनें ॥ ४ ॥

॥ १३७१ ॥

नाहीं दुकळलों अन्ना । परि या मान जनार्दना ॥ १ ॥ देव केला सकळ-साक्षी । काळीं आणि शुद्धपक्षीं ॥२॥ भोगी भोगविता । बाळासवें तोचि पिता ॥३॥ कर्म अकर्म जळालें । *प्रौढें तुका तें उरलें ॥ ४ ॥

॥ १३७२ ॥

जें जें मना वाटे गोड । तें तें कोड पुरविसी ॥१॥ आतां तूंचि बाह्यात्कारीं । अवघ्यापरी जालासी ॥ २ ॥ नाहीं साय्यासाचें काम । घेतां नाम आवडी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वसांगे । पांडुरंगे दयाळे ॥ ५ ॥

॥ १३७३ ॥

आह्मां केलें गुणवंत । ते उचित राखावें ॥१॥ तुह्मांसी तों चाड नाहीं । आणिकां कांहीं सुखदु:खा ॥ २ ॥ दासांचें तों देखों नये । उणें काय होइल तें ॥३॥ तुका ह्मणे विश्वंभरा । दृष्टि करा सामोरी ॥ ४ ॥

॥ १३७४ ॥

माता कापी गळा । तेथें कोण राखी बाळा ॥१॥ हें कां नेणा नारा-यणा । मज चाळवितां दीना ॥२॥ नागवी धांवणें । तेथें साह्य व्हावें कोणें ॥३॥ राजा सर्व हरी । तेथें दुजा कोण वारी॥४॥ तुझ्या केल्याविण । नव्हे स्थिर वश मन ॥५॥ तुका ह्मणे हरी । सूत्र तुह्मां हातीं दोरी ॥ ६ ॥

॥ १३७५ ॥

वेद नेले शंखासुरें । केलें ब्रह्म्यानें गाऱ्हाणें ॥ १ ॥ धांव धांव झडकरी । ऐसें कृपाळुवा हरी ॥ २ ॥ गजेंद्र नाडियें गांजिला । तेणें तुझा धांवा केला ॥३॥ तुका ह्मणे पद्मनाभा । जेथें पाहें तेथें उभा ॥ ४ ॥

॥ १३७६ ॥

भागल्यांचा तूं विसांवा । करीं नांवा निंबलोण ॥ १ ॥ परमानंदा पुरुषोत्तमा । हरीं या श्रमापासूनि ॥२॥ अनाथांचा अंगीकार । करितां भार न मानिसी ॥३॥ तुका ह्मणे इच्छा पुरे । ऐसे धुरे गे विठ्ठले ॥ ४ ॥

* प्रौढ

॥ १३७७ ॥

ह्मणवितों दास । मज एवढीच आस ॥ १ ॥ परी तें अंगीं नाहीं वर्म । करीं आपला तूं धर्म ॥ २ ॥ बडबडितों तोंडें । रितें भावेंविण धेंडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बरा । दावूं जाणतों पसारा ॥ ४ ॥

॥ १३७८ ॥

उरलें तें भक्तिसुख । डोळां मुख पाहावें ॥१॥ अंतरींचें कां हो नेणां । नारायणा माझिये ॥ २ ॥ पुरवां तैसी केली आळी । बळी जगदानियां ॥३॥ हातीं घेउनि चोरां भातें । दावां रितें बाळका ॥ ४ ॥ साजत हें थोरपण । नाहीं विण वत्सळा ॥ ५ ॥ शाहणें तरीं लाड घ्यावी । बाळ जेवीं मातेसी ॥६॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । ऐसें पैं गा आहे हें॥७॥

॥ १३७९ ॥

देव गावा ध्यावा ऐसें जालें । परदेशी नाहीं उगलें । वडील आणि धाकुलें । नाहीं ऐसें जालें दुसरें तें ॥१॥ नाहीं लागत मुळीहूनि । सुहृदजन आणि जननी । लागल्या लागें त्यागें सांडुनि । लोभीये मांडणी संयोगाची ॥२॥ शिव बाटला जीवदशे । बहुत ओतत आलें ठसें । हीन जालें भूषणाचें इच्छे । निवडती कैसे गुणागुण ॥ ३ ॥ आतां हे हुतांश तों बरें । अवघे एकच मोहरें । पिटलियाविण नव्हे खरें । निवडे बरें जातिशुद्ध ॥ ४ ॥ तुका उतावेळ याजसाटीं । आहे तें निवेदीन पोटीं । आवडी द्यावी जी येथें लाटी । तुझी जगजेठी कीर्ती वाखाणीन ॥ ५ ॥

॥ १३८० ॥

प्रीतीच्या भांडणा नाहीं शिरपाव । वचनाचेचि भाव निष्ठुरता ॥ १ ॥ जीर्णें तरि एका जीवें उभयता । पुत्राचिया पिता दुखवे दुःखें ॥ २ ॥ काय जाणे तुटों मायेचें लिगाड । विषम तें आड उरों नेणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मज करुणा उत्तरें । करितां विश्वंभरें पाविजेल ॥ ४ ॥

॥ १३८१ ॥

नव्हों सभाधीट । समोर बोलाया नीट । एकलीं एकट । दुजें नाहीं

देखिलें ॥ १ ॥ आतां अवघें तुह्मी जाणां । तुमचें माझें नारायणा । येईल करुणा । तेचि पहा तुह्मांसी ॥२॥ बाळ नाहीं माझे बुद्धी । धरली न धरवे शुद्धी । आतां बळ कधीं । कोण्या जन्में निवाड ॥ ३ ॥ आतां शेवटीचें । उत्तर तें हेंचि साचें । शरण आलें त्याचें । तुका ह्मणे सांभाळा ॥ ४ ॥

देवापाशीं प्रेमाचें भांडण.

॥ १३८२ ॥

बरें आह्मां कळों आलें देवपण । आतां गुज कोण राखे तुझें ॥ १ ॥
मारिलें कां मज सांग आजिवरी । आतां सरोबरी तुज मज ॥ २ ॥
जें आह्मी बोलों तें आहे तुझ्या अंगीं । देईन प्रसंगीं आजि शिव्या ॥३॥
निलाजिरा तुज नाहीं याति कुळ । चोरटा शिंदळ ठावा जना ॥ ४ ॥
खासी धोंडे माती जीव जंत झाडें । एकलें उघडें परदेसीं ॥ ५ ॥
गाढव कुतरा ऐसा मज ठावा । बईल तूं देवा भारवाही ॥ ६ ॥
लटिका तूं मागें बहुतांसी ठावा । आलें अनुभवा माझ्या तेंही ॥ ७ ॥
तुका ह्मणे मज खवळिलें भांडा । आतां धीर तोंडा न धरवे ॥ ८ ॥

॥ १३८३ ॥

आह्मी पतित ह्मणोनि तुज आलों शरण । करितों चिंतन दिवस रात्रीं ॥ १ ॥ नाहीं तरी मज काय होती चाड । धरावया भीड तुज चित्तीं ॥ २ ॥ आह्मां न तारावें तुह्मी काय करावें । सांगीजेजी भावें नारायणा ॥ ३ ॥अन्याय एकाचा अंगीकार करणें । तया हातीं देणें लाज तेचि ॥ ४ ॥ काय तें शूरत्व मिरवूनि बोलणें । जनामाजी दावणें बळरया ॥ ५ ॥ पोह्मा अन्नछत्र घालूनियां घरीं । दंडितो बाहेरी आलियासी ॥६॥ नव्हे कीर्त कांहीं न मानेचि लोकां । काय विटंबणा तैसी तैसी ॥७॥ प्रत्यक्षासी काय द्यावें गा प्रमाण । पाहतां दर्पण साक्ष काई ॥८॥ तुका ह्मणे तरी आह्मांकां न कळे । तरलों अथवा किंवा आह्मी नाहीं ॥९॥

॥ १३८४ ॥

देवासी पैं भांडों एकचित्त करूनी । आह्मांसी सज्जनीं सांगितलें ॥१॥
आह्मां काय आतां देवें आडो परी । भेटी नेदी तरी सुखें नेदो ॥२॥
तोचि नांदो सदा हरि पैं वैकुंठीं । आह्मां देशवटी देवो सुखें ॥ ३ ॥
देवें अभिमान चित्तांत धरिला । तरी तो एकला राहो आतां ॥४॥ चित्तीं
धरोनि नाम असों सुखें येथें । हर्षें गाउं गीत गोविंदाचें ॥ ५ ॥ तुका
ह्मणे सर्व देवाची नष्टाई । आह्मी सुखें पाहीं डुलतसों ॥ ६ ॥

॥ १३८५ ॥

निष्ठुरा उत्तरीं न धरावा राग । आहे लागलाग ठायींचाचि ॥ १ ॥
तूं माझी जननी तूं माझा जनिता । रखुमाईच्या कांता पांडुरंगा ॥२॥
मुळींच्या ठेवण्या आहे अधिकार । दुरावोनि दूर गेलों होतों ॥ ३ ॥
पोटींच्या आठवा पडिला विसर । कांहीं आला भार माथां तेणें ॥ ४ ॥
राखिला हा होता बहु चौघां चार । साक्षीनें वेव्हार निवडिला ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे कांहीं बोलणें न लगे । आतां पांडुरंगे तूं मी ऐसें ॥ ६ ॥

॥ १३८६ ॥

पांडुरंगे पाहा खादलीसे रडी । तरि नामसेंडी धरिली आह्मी ॥ १ ॥
आतां संतांनीं करावी पंचाईत । कोण हा फजितखोर येथें ॥ २ ॥
कोणाचा अन्याय येथें आहे स्वामी । गर्जतसों आह्मी पातकीही ॥ ३ ॥
याचें पावनपण सोडवाजि तुह्मी । पतितपावन आह्मी आहों खरे ॥ ४ ॥
आह्मी तंव आहों अन्यायी सर्वथा । याची पावन कथा कैसी आहे ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी मेलों तरी जाणा । परि तुमच्या चरणा न सोडावें ॥ ६ ॥

॥ १३८७ ॥

ऐसा मी अपार पार नाहीं अंत । परि कृपावंत भाविकांचा ॥ १ ॥
दुर्जनां चांडाळां करीं निर्दाळण । करीं संरक्षण अंकिताचें ॥ २ ॥
भक्त माझे सखे जिवलग सांगाती । सर्वांग त्यांप्रती वोडवीन ॥ ३ ॥
पीतांबर छाया करीन त्यांवरी । सदा त्यांचे घरीं दारीं उभा ॥ ४ ॥

२. पुष्कळ प्रतींत 'तूं माझा जनिता तूं माझा जनिता' असा पाठ आहे.

माझे भक्त मज सदा जे रातले । त्यांघरीं घेतलें धरणें म्यां ॥ ५ ॥
कोठें हें वचन ठेविलें ये वेळे । तुका ह्मणे डोळे झांकियेले ॥ ६ ॥

॥ १३८८ ॥

आमचा तूं ऋणी ठायींचाचि देवा । मागावया ठेवा आलों दारा ॥ १ ॥
वर्म तुझें आह्मां सांपडलें हातीं । धरियेले चित्तीं दृढ पाय ॥ २ ॥
बैसलों धरणें कोंडोनियां द्वारीं । आंतूनि बाहेरी येऊं नेदीं ॥ ३ ॥
तुज मज सरी होईल या विचारें । जळो भांडखोरें निलाजिरीं ॥ ४ ॥
भांडवल माझें मिरविसी जनीं । सहस्र वोवणी नाममाळा ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी केली जिवें साटी । तुह्मां आह्मां तुटी घालूं आतां ॥६॥

॥ १३८९ ॥

नव्हो आतां जीवीं कपटवसती । मग काकुळती कोणा यावें ॥ १ ॥
सत्याचिये मापें गांठीं नये नाड । आदि अंत गोड नारायण ॥ २ ॥
चोखादिया नाहीं विटाळाचा आघात । साच तें साचांत सांचा पडे ॥३॥
विचारिली वाट उसंत सीतळ । बुद्धीपुढें बळ तृणतुल्य ॥ ४ ॥
आहाराच्या घासें पचोनियां जिरे । वासना ही उरे उर्वरीत ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे ताळा घालावा वचनीं । तूं माझी जननी पांडुरंगे ॥ ६ ॥

॥ १३९० ॥

जेणें तुज जालें रूप आणि नांव । पतित हें दैव तुझें आह्मीं ॥ १ ॥
नाहीं तरी तुज कोण हें पुसतें । निराकारी तेथें एकाएकीं ॥ २ ॥
अंधारें दीपका आणियेली शोभा । माणिकासी प्रभा कोंदणाची ॥३॥
धन्वंतरी रोगें आणिला उजेडा । सुखी काय चाडा जाणावें तें ॥ ४ ॥
अमृतासी मोल विषाचिया गुणें । पितळें तरी सोनें उंच निंच ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी असोनियां जाण । तुज देवपण आणियेलें ॥ ६ ॥

॥ १३९१ ॥

ऐसें[1] कोणी करी लागो तुझी सोई । माझे विठाबाई जननिये ॥ १ ॥
पतितपावन ह्मणविसी जरी । आवरण करीं तरी माझें ॥ २ ॥

१. 'लागो तुझी सोय ऐसें कोणी करी' असा कांहीं प्रतींत पाठ आहे.

नाहीं तरी ब्रीद टाकीं सोडूनियां। न धरिसी माया जरी माझी ॥ ३ ॥
बोलिला तो बोल करावा साचार। तरि लोक बरें ह्मणतील ॥ ४ ॥
करावा संसार लोक लाजे भेणें। वचनासी उणें येऊं नेदीं ॥ ५ ॥
तुह्मां आह्मां तैसें नाहीं ह्मणे तुका। होशील तूं सखा जीवलग ॥ ६ ॥

॥ १३९२ ॥

कासया लागला यासी चौघाचार। मुळींचा वेव्हार निवडिला ॥ १ ॥
ग्वाही बहुतांची घालूनियां वरि। महजर करीं आहे माझ्या ॥ २ ॥
तुह्मां वेगळा लागें आपल्याच ठायीं। होतें करूनि तेंही माझें माझें ॥ ३ ॥
भांडण सेवटीं जालें एकवट। आतां कटकट करूं नये ॥ ४ ॥
ठेविला ठेवा तो आला माझ्या हाता। आतां नाहीं सत्ता तुज देवा ॥५॥
तुका ह्मणे वांयांविण खटपटा। राहिलों भी वांटा घेऊनियां ॥ ६ ॥

॥ १३९३ ॥

ऐसें काय उणें जालें तुज देवा। भावेंविण सेवा घेसी माझी ॥ १ ॥
काय मज द्यावा नलगे मुशारा। पाहावें दातारा बिचारूनि ॥ २ ॥
करितों पाखांडें जोडूनि अक्षरें। नव्हे ज्ञान खरें भक्तिरस ॥ ३ ॥
गुणवाद तुझे न बोलवे वाणी। आणिका छळणी वाद सांगें ॥ ४ ॥
तरी आतां मज राखें तुझे पायीं। देखसील कांहीं प्रेमरस ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तुज हांसतील लोक। निष्काम सेवक ह्मणोनियां ॥ ६ ॥

॥ १३९४ ॥

भरूनि पालव असुडीन करें। मग काय बरें दिसे लोकीं ॥ १ ॥
काय तें विचारा ठायींचें आपणा। जो हा नारायणा अवकाश ॥२॥
अंतर पायांसी तोंवरी या गोष्टी। पडिलिया मिठी हालों नेदी ॥ ३ ॥
रुसलेती तरी होईल बुझावणी। तांतडी करूनि साधवें हें ॥ ४ ॥
सांपडलिया आधीं कारणासी ठाव। येथें करूं भाव दृढ आतां ॥५॥
तुका ह्मणे तुझे ठाउके बोभाट। मग खटपट चुकली ते ॥ ६ ॥

॥ १३९५ ॥

तुझें ह्मणवितां काय नास जाला। ऐकें बा विठ्ठला कीर्ती तुझी ॥ १ ॥

परी तुज नाहीं आमचे उपकार । नामरूपा थार केलियाचे ॥ २ ॥
समूळीं संसार केला देशधडी । सांडिली आवडी ममतेची ॥ ३ ॥
लोभ दंभ काम क्रोध अहंकार । यांसी नाहीं थार ऐसें केलें ॥ ४ ॥
मृत्तिका पाषाण तैसें केलें धन । आपले ते कोण पर नेणों ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे जालों देहासी उदार । आणीक विचार काय तेथें ॥ ६ ॥

॥ १३९६ ॥

कोण पर्वकाळ पहासील तीथ । होतें माझें चित्त कासावीस ॥ १ ॥
पाठवीं भातुकें प्रेमें झडकरी । नको राखों उरी पांडुरंगा ॥ २ ॥
न धरावा कोप मजवरी कांहीं । अवगुणी अन्यायी ह्मणोनियां ॥ ३ ॥
काय रडवीसी नेणतियां पोरां । जाणतियां थोरां याचिपरी ॥ ४ ॥
काय उभी कर ठेवूनियां कटीं । बुझावी धाकुटीं लडिवाळें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आतां पदरासी पिळा । घालीन निराळा नव्हे मग ॥ ६ ॥

॥ १३९७ ॥

कैसा कृपाळु हें न कळसी देवा । न बोलसी सेवा घेसी माझी ॥१॥
काय ऐसें बळ आहे तुजपाशीं । पाहों हा रिघसी कोणा आड ॥२॥
पाडियेला ठायीं तुझ्या थारा मारा । अवघा दातारा लपसी तो ॥३॥
आतां तुह्मां आह्मां उरी तोंचि बरें । काय हीं उत्तरें वाढवूनि ॥४॥
तुका ह्मणे मज साह्य जाले संत । ह्मणऊनि मात फावली हे ॥५॥

॥ १३९८ ॥

दोष करूनि आह्मी पतित सिद्ध जालों । पावन मागों आलों ब्रीद तुझें ॥१॥
आतां पतिता तारावें कीं ब्रीद हें सोडावें । यांत जें पुरवे तेंचि सांगा ॥२॥
उद्धार तुमच्यानें नव्हे हो श्रीहरि । सोडा झडकरी ब्रीद आतां ॥३॥ तें
ब्रीद घेउनी हिंडों दारोदारीं । सांगूं तुझी हरि कीर्ति जगा ॥४॥ देवें
हारविलें ब्रीद हें सोडिलें । पतितें जिंकिलें आह्मीं देवा ॥५॥ तुका ह्मणे
आह्मीं उठलों दैन्यवरि । विचारा श्रीहरी तुह्मी आतां ॥६॥

॥ १३९९ ॥

आह्मी नरका जातां काय येईल तुझ्या हाता । ऐसा तूं अनंता विचारीं

पा ॥१॥ तुज शरण आलियाचें काय हेंचि फळ । विचारा दयाळ कृपानिधी ॥२॥ तुझें पावनपण न चलेआह्मांसीं । ऐसें हृषीकेशी कळों आलें ॥३॥
आह्मी दुःख पावों जन्ममरण व्यथा । काय तुझ्या हाता येत असे ॥४॥
तुका ह्मणे तुह्मी खादली होरडी । आह्मी धरली सेंडी नाम तुझें ॥५॥

॥ १४०० ॥

आतां सांडूं तरी हातीं ना पदरीं । सखीं सहोदरीं मोकलिलों ॥ १ ॥
जनाचारामध्यें उडाला पातेरा । जालों मिलाजिरा ह्मणऊनि ॥ २ ॥
कोणाचिया दारा जावेनासें जालें । म्यांच विटंबिलें आपणासी ॥ ३ ॥
कोण जाला माझे बुद्धीसी संचार । नाहीं कोठें थार ऐसें जालें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज भक्त जाले फार । ह्मणोनियां थार नाहीं येथें ॥ ५ ॥

॥ १४०१ ॥

आतां तुझा भाव कळों आला देवा । ठकूनियां सेवा घेसी माझी ॥ १ ॥
टाकूनि सांकडें आपुलिये माथां । घातला या संतावरी भार ॥ २ ॥
स्तुती करवूनी पिटिला डांगोरा । तें कोण दातारा साच करी ॥ ३ ॥
जातीचें वाणी मी पोटींचें कुडें । नका मजपुढें ठकाठकी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नाहीं आलें अनुभवा । आधींच मी देवा कैसें नाचों ॥ ५ ॥

॥ १४०२ ॥

आह्मीं पतितांनीं घालावें सांकडें । तुह्मां लागे कोडें उगवणें ॥ १ ॥
आचरतां दोष न धरूं सांभाळ । निवाड उकल तुह्मां हातीं ॥ २ ॥
न घेतां कवडी करावा कुढावा । पाचारितां देवा नामासाठीं ॥ ३ ॥
दयासिंधु नाम पतितपावन । हें आह्मां वचन सांपडलें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे करूं अन्यायाच्या कोटी । कृपावंत पोटीं तूंचि देवा ॥ ५ ॥

॥ १४०३ ॥

तेरा दिवस जाले निश्चक्र करितां । न पवसी अनंता माय बापा ॥१॥
पाषाणांची खोळ घेउनि बैसलासी । काय हृषीकेशी जालें तुज ॥२॥
तुजवरी आतां प्राण मी त्यजीन । हत्या मी घालीन पांडुरंगा ॥३॥

फार विठाबाई धरिली तुझी आस । करीन जीवा नाश पांडुरंगा ॥४॥
तुका ह्मणे आतां मांडिलें निर्वाण । प्राण हा सांडीन चंद्रभागे ॥५॥

॥ १४०४ ॥

नाहीं जालें मोल कळे देतां काळीं । कोण पाहों बळी दोषांमध्यें ॥१॥
आह्मी तरी जालों जीवासी उदार । कैंचा हा धीर तुजपाशीं ॥२॥
बहु चाळविलें मागें आजिवरी । आतां पुढें हरी जाऊं नेदीं ॥३॥
नव्हती जों भेटी नामाची ओळखी । ह्मणऊनि दुःखी बहु जालों ॥४॥
तुका ह्मणे कांहीं राहों नेदीं बाकी । एकवेळा चुकी जाली आतां ॥५॥

॥ १४०५ ॥

जे केली आळी ते अवघी गेली वांयां । उरला पंढरिराया श्रम माझा ॥१॥
काय समाधान केलें कोणे वेळे । कोणें माझे ळळे पाळियेले ॥२॥
आभासही नाहीं स्वप्नीं दुश्चिता । प्रत्यक्ष बोलतां कइंचा तो ॥३॥
आतां पुढें लाज वाटे पांडुरंगा । भक्त ऐसे जगामाजी जाले ॥४॥
तुका ह्मणे आतां नाहीं भरवसा । मोकलीसी ऐसा वाटतोसि ॥५॥

॥ १४०६ ॥

काय विनवावें कोण तो निवाड । केलें माझ्या कोड वचनाचें ॥१॥
अहो कृपानिधि गुणांच्या निधाना । माझ्या अनुमाना नयेचि हें ॥२॥
बहुत करुणा केलेंसे भाषण । एकही वचन नाहीं आलें ॥३॥
माझी कांहीं सेवा होईल पावली । निश्चिंती मानिली होती ऐसी ॥४॥
तुका ह्मणे माझी उरली ते आटी । अभय कर कटीं न देखेंचि ॥५॥

॥ १४०७ ॥

तुह्मां आह्मां तुटी होईल यावरी । ऐसें मज हरी दिसतसे ॥ १ ॥
वचनाचा कांहीं न देखों आधार । करावा हा धीर कोठवरी ॥ २ ॥
सारिलें संचित होतें गांठी कांहीं । पुढें ऋण तेंही नेदी कोणी ॥ ३ ॥
जावेंचि नलगे कोणाचिया घरा । उडाला पातेरा तुझ्या संगें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आह्मां हाचि लाभ जाला । मनुष्यधर्म गेला पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ १४०८ ॥

विनवितों चतुरा तुज विश्वंभरा । परियेसीं दातारा पांडुरंगा ॥ १ ॥
तुझे दास ऐसें जगीं वाखाणिलें । आतां नव्हे भलें मोकलितां ॥ २ ॥
माझे गुणदोष कोण जाणे मात । पावनपतित नाम तुझें ॥ ३ ॥
लोभ मोह माया आह्मां बांधवितां । तरि हा अनंता बोल कोणा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मी तों पतितचि खरा । परि आलों दातारा शरण तुज ॥ ५ ॥

॥ १४०९ ॥

न बोलावें परी पडिला प्रसंग । हाकलितें जग तुझ्या नामें ॥ १ ॥
लटिकेंचि सोंग मांडिला पसारा । भिकारी तूं खरा कळों आलें ॥ २ ॥
निलाजिरीं आह्मी करोनियां धीर । राहिलों आधार धरूनियां ॥ ३ ॥
कैसा नेणों आतां करिसी शेवट । केली कटकट त्याची पुढें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कांहीं न बोलसी देवा । उचित हे सेवा घेसी माझी ॥ ५ ॥

॥ १४१० ॥

चुकलिया आह्मां करितसा दंड । हाकासी कां खंड पांडुरंगा ॥ १ ॥
चाळविलीं एकें रिद्धिसिद्धीवरी । तैसा मी भिकारी नव्हें देवा ॥ २ ॥
कां मी येथें गुंतों मांडुनि पसारा । मागुता दातारा दंभासाटीं ॥ ३ ॥
केलें म्यां जतन आपुलें वचन । ठायींचें धरून होतों पोटीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे ताळा घातला आडाखीं । ठावें होतें सेकीं आडविसी ॥ ५ ॥

॥ १४११ ॥

तरि कां मागें वांयां कीर्ती वाढविली । जनांत आपुली ब्रिदावळी ॥ १ ॥
साच करितां आतां फिरसी माघारा । ठायींचें दातारा नेणवेचि ॥ २ ॥
संतांसी श्रीमुख कैसें दाखविसी । पुढें मात त्यांसी सांगई न ॥ ३ ॥
घेईन डांगोरा तुझिया नामाचा । नव्हे अनाथांचा नाथ ऐसा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आधीं राहिलों मरोनि । तूं कां होसी धनी निमित्याचा ॥ ५ ॥

॥ १४१२ ॥

कळलें माझा तुज नव्हे रे आठव । काय काज जीव ठेवूं आतां ॥ १ ॥
तूं काय करिसी माझिया संचिता । धिग हे अनंता जालें जिणें ॥ २ ॥

पतितपावन राहिलों या आशा । आइकोनि ठसा कीर्ती तुझी ॥ ३ ॥
आतां कोण करी माझा अंगीकार । कळलें निष्ठुर जालासी तूं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझी मांडिली निरास । करितों जीवा नास तुजसाटीं ॥ ५ ॥

॥ १४१३ ॥

जाय परतें काय आणिला कांटाळा । बोला एक वेळा ऐसें तरी ॥ १ ॥
कां हो तुह्मीं केली निष्ठुरता देवा । मानेना हे सेवा करितों ते ॥ २ ॥
भाग्यवंत त्यांसी सांगितल्या गोष्टी । तें नाहीं अदृष्टीं आमुचिया ॥ ३ ॥
तुज ऐसा स्वामी असोनि मस्तकीं । होतसे या चुकी संचिताची ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुह्मापासूनि अंतर । न पडे नाहीं स्थिर बुद्धि माझी ॥ ५ ॥

॥ १४१४ ॥

परिस काय धातु *सोनें न करितु । फेडितो निभ्रांतु लोहपांगु ॥ १ ॥
काय तयाहुनि जालासी बापुडें । फेडितां सांकडें माझें एक ॥ २ ॥
कल्पतरु कोड पुरवितो रोकडा । चिंतामणि खडा चिंतिलें तें ॥ ३ ॥
चंदनांच्या वासें वसतां चंदन । होती काष्ठ आन वृक्षयाती ॥ ४ ॥
काय त्याचें उणें जालें त्यासी देतां । विचारीं अनंता तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १४१५ ॥

गांवलोकि कांहीं लावियेलें पिसें । काय सांगों ऐसें तुजपासीं ॥ १ ॥
तोंड काळें केलें फिरविलें मज । नाहीं धरिली लाज पांडुरंगा ॥ २ ॥
काय तुजपाशीं सांगों हें गाऱ्हाणें । मग काय जिणें तुझें माझें ॥ ३ ॥
कोणासाटीं आतां करावा संसार । केली वारावार आपणचि ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आह्मी मोडिला घरचार । धरियेला धीर तुझ्या पायीं ॥ ५ ॥

॥ १४१६ ॥

तुझा ह्मणऊनी जालों उतराई । त्याचें वर्म काई तें मी नेणें ॥ १ ॥
हातीं धरोनियां दावी मज वाट । पुढें कोण नीट तेंचि देवा ॥ २ ॥
देवभक्तपण करावें जतन । दोन्हीं पक्षीं जाण तूंचि बळी ॥ ३ ॥

* 'सोनें न करितु' याबद्दल 'परिस काय धातु' असें पुनः कांहीं प्रतीत आढळतें.

अभिमानें तुज लागली हे लाज । शरणागतां काज करावया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे बहु नेणता मी फार । ह्मणऊनि विचार जाणविला ॥ ५ ॥

॥ १४१७ ॥

निष्ठुर मी जालों अतिवादागुणें । हें कां नारायणें नेणिजेल ॥ १ ॥
सांडियेली तुह्मी गोत परिसोय । फोडविली डोय कर्मा हातीं ॥ २ ॥
सांपडुनि संदी केली जीवेंसाटीं । घ्यावयासी तुटी कारण हें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज काय ह्मणों उणें । नाहीं अभिमानें चाड देवा ॥ ४ ॥

॥ १४१८ ॥

करितां विचार सांपडलें वर्म । समूळ निश्रम परिहाराचें ॥ १ ॥
मज घेऊनियां आपणांसी द्यावें । साटीं जीवें जीवें नारायणा ॥ २ ॥
उरी नाहीं मग पडदा कां आला । स्वमुखेंचि भला करितां वाद ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझें खरें देणें घेणें । तुह्मी साक्षी जाणें अंतरींचें ॥ ४ ॥

॥ १४१९ ॥

नाहीं तरी आतां कैचा अनुभव । जालासी तूं देव घरघेणा ॥ १ ॥
जेथें तेथें देखें लांचाचा पर्वत । घ्यावें तरि चित्त समाधान ॥ २ ॥
आधीं वरी हात या नांवें उदार । उसण्याचे उपकार फिटाफीट ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जैसी तैसी करूं सेवा । सामर्थ्यें[२]नें देवा पायांपाशीं ॥ ४ ॥

॥ १४२० ॥

आह्मी ह्मणों कोणी नाहीं तुज आड । दिसतोसी भ्याड पांडुरंगा ॥ १ ॥
हा गे माझ्या भोगें केलासी परता । विश्वंभरीं सत्ता नाहीं ऐसी ॥ २ ॥
आह्मी तुज असों देऊनि आधार । नाम वारंवार उच्चारितों ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज धरियेलें बळें । पंचभूतीं खळें करूनियां ॥ ४ ॥

॥ १४२१ ॥

उपजल्या काळें शुभ कां शकुन । आतां आवरोन राहिलेति ॥ १ ॥
नाहीं मागितली वचनाची जोडी । निष्काम रोकडी बरिवरि ॥ २ ॥

---

१ सांडीं जीवें भावें. २ सामर्थ्य न.

सत्याविण काय उगीच लांबणी । कारियाची वाणी येर भूस ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसी कोणा चाळवणी । न विचारा मनीं पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १४२२ ॥

तुह्मां आह्मांसवें न पडावी गांठी । आलेति जगजेठी कळों आतां ॥ १ ॥
किती ह्मणों आतां वाइटा वाइट । शिवों नये वीट आल्यावरी ॥ २ ॥
बोलिल्याचि आतां हेचि परचित । भीड भार थीत बुडवील ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आली रोकडी प्रचिती । झांकणें तें किती कोठें देवा ॥ ४ ॥

॥ १४२३ ॥

काय तुज मागें नाहीं जाणवलें । माझें नाहीं केलें हित कांहीं ॥ १ ॥
डोळे झांकुनियां होसी अबोलणा । तेव्हां नारायणा आतां कैसा ॥ २ ॥
न कळे उचित न सांगतां स्पष्ट । ऐसा क्रियानष्ट काय जाणे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझा घात तुह्मां ठावा । तरि कां आधीं देवा वारूं नये ॥ ४ ॥

॥ १४२४ ॥

कामक्रोध माझे लावियेले पाठीं । बहुत हिंपुटी जालों देवा ॥ १ ॥
आवरितां तुझे तुज नावरती । थोर वाटे चित्तीं आश्चर्य हें ॥ २ ॥
तुझिया विनोदें आह्मां प्राणसाटी । भयभीत पोटीं सदा दुःखी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझ्या कपाळाचा गुण । तुला हांसे कोण समर्थासी ॥ ४ ॥

॥ १४२५ ॥

पंचाग्निसाधन करूं धूम्रपान । काय तीर्थाटन करूं सांग ॥ १ ॥
सांग कोणे देशीं आहे तुझें गांव । घेऊनियां धांव येऊं तेथें ॥ २ ॥
सांग कांहीं वृत्त कोण करूं व्रत । जेणें कृपावंत होसील तूं ॥ ३ ॥
वाटतें शेवटीं जालासी निष्ठुर । न देसी उत्तर तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १४२६ ॥

उपजों मगों हे तों आमची मिरासी । हें तूं निवारिसी तरी थोर ॥ १ ॥
उभा राहीं करीं खरा खोटा वाद । आह्मी जालों निंद्य लंडीपणें ॥ २ ॥
उभयतां आहे करणें समान । तुह्मां ऐसा ह्मणे मीही देवा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हातीं सांपडलें वर्म । अवघाचि भ्रम फेडिन आतां ॥ ४ ॥

॥ १४२७ ॥
तुझें नाम मुखीं तयासी विपत्ति । आश्चर्य हें चित्तीं वाटतसे ॥ १ ॥
काय जाणों देवा होसील निजला । नेणों जी विठ्ठला मायबापा ॥२॥
भवबंधनाचे तुटतील फांसे । तें कां येथें असे अव्हेरिलें ॥३॥
तुका ह्मणे माझें दचकलें मन । वाटे वांयांविण श्रम केला ॥४॥

॥ १४२८ ॥
आह्मी वळकट जालों फिराउनी । तुमच्या वचनीं तुह्मां गोऊं ॥१॥
जालें तेव्हां जालें मागील तें मागें । आतां वर्मलागें ठावीं जालीं ॥२॥
तोडावया अवघ्या चेष्टांचा संबंध । शुद्धापाशीं शुद्ध बुद्ध व्हावें ॥३॥
तुका ह्मणे आह्मां आत्मत्वाची सोय । आपणचि होय तैसाचि तूं ॥४॥

॥ १४२९ ॥
क्षर अक्षर हे तुमचे विभाग । कासयानें जग दूरी धरा ॥ १ ॥
तैसें आह्मी नेणों पालटोंच कांहीं । त्यागिल्याची नाहीं मागें चाड ॥ २ ॥
प्रतिपादिता तूं समविषमाचा । प्रसाद तो याचा पापपुण्य ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां नाना अवगणीं । लागे संपादणी लटिक्याची ॥ ४ ॥

॥ १४३० ॥
निर्गुणाचे घ्यावें गुणासी दर्शन । एकाएकीं भिन्न भेद घडे ॥ १ ॥
तुह्मां आह्मां आतां न पडे यावरी । आहों तेंचि बरी जेथें तेथें ॥ २ ॥
आपणापासुनी नसावें अंतर । वेचिले उत्तर ह्मणउनी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अंगा आली कठिणता । आमच्या अनंता तुह्मां ऐसी ॥ ४ ॥

॥ १४३१ ॥
सेवकासी आज्ञा निरोपासी काम । स्वामीचे ते धर्म स्वामी जाणे ॥ १ ॥
मनाचिये मुळीं रहावें बैसोन । आकर्षावे गुण पायांपाशीं ॥ २ ॥
भेटीचे तांतडी करितसें लाहो । ओंवाळावा देहो ऐसें वाटे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझें करावें कारण । आपुलें जतन ब्रीद करा ॥ ४ ॥

॥ १४३२ ॥
आह्मी भाविकें हे काय जाणों खोडी । आइकोनि प्रौढी विनविलें ॥ १ ॥
नाहीं ऐसें येथें जालेती असतां । वाढविली चिंता अधिक सोसें ॥ २ ॥

न कळेचि आर्धीं करितां विचार । न धरितां धीर आहाचता ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां वचनें वचन । वाढेल तीक्षण बुद्धि जाली ॥ ४ ॥

॥ १४३३ ॥

नये ऐसें बोलों कठिण उत्तरें । सलगी लेंकुरें केली पुढें ॥ १ ॥
अपराध कीजे घडला तो क्षमा । सिकवा उत्तमा आमुचिया ॥ २ ॥
धरूं धावें आगी पोळेल तें नेणे । ओढिलिया होणें माते बाळा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भार ज्याचा जार त्यासी । प्रवीण येविशीं असा तुह्मी ॥४॥

॥ १४३४ ॥

पापी ह्मणों तरि आठवितों पाय । दोष बळी काय तयाहूनि ॥ १ ॥
ऐशा विचाराची घालूनि कोंडणीं । काय चक्रपाणी निजलेती ॥ २ ॥
एक वेळ जेणें पुत्राच्या उद्देशें । घेतल्याचें कैसें नेलें दुःख ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अहो वैकुंठनायका । चिंता कां सेवका तुमचिया ॥ ४ ॥

॥ १४३५ ॥

कवणांशीं भांडों कोण माझें साहे । कोण मज आहे तुजविण ॥ १ ॥
धरिलें उदास दुरदुरांतरें । सांडी एकसरें केली माझी ॥ २ ॥
आइकोन माझे नाइकसी बोल । देखोनियां खोळ बुंथी घेसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे एके गांवींची वसती । ह्मणऊनि खंती वाटे देवा ॥ ४ ॥

॥ १४३६ ॥

तरले ते मागें आपुलिया सत्ता । कमाई अनंता करूनियां ॥ १ ॥
उसणें फेडितां धर्म तेथें कोण । ते तुज अनन्य तुह्मी त्यांसी ॥ २ ॥
मज ऐसा कोण सांगा वांयां गेला । तो तुह्मी तारिला पांडुरंगा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नामासारिखी करणी । न देखें हें मनीं समजावें ॥ ४ ॥

॥ १४३७ ॥

तुज जाणें तान्हें नाहीं पांडुरंगा । कां जी मज सांगा उपेक्षिलें ॥ १ ॥
तुज ठावें होतें पातकी मी खरा । आर्धींच कां थारा दिला पायीं ॥२॥
अंक तो पडिला हरिचा मी दास । भेद पंगतीस करूं नये ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी जिंतिलें तें खरें । आतां उणें पुरें तुह्मां अंगीं ॥ ४ ॥

॥ १४३८ ॥

विनवितों तरी आणितोसि पर्दी । याचकानें थोरी दातयाची ॥ १ ॥
आमुचेही कांहीं असों द्या उपकार । एकल्यानें थोर कैचे तुह्मी ॥ २ ॥
नेणावीजी कांहीं बहु साल सेवा । गौरव तें देवा यत्न कीजे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं आमुची मिरासी । असावेंसीं ऐसीं दुर्बळेंचि ॥ ४ ॥

॥ १४३९ ॥

सेवकें करावें सांगितलें काम । सिक्याचा तो धर्म स्वामी राखे ॥ १ ॥
काय देवा नेणों आलें गांढेपण । तुह्मी शक्तिहीन जाले दिसां ॥ २ ॥
विष्णुदास आह्मी निर्भर ज्या बळें । तें दिसे या काळें अव्हेरिलें ॥१॥
तुका ह्मणे मूळ पाठवा लौकरी । किंवा करूं हरी काय सांगा ॥ ४ ॥

॥ १४४० ॥

करावा उद्धार हें तुह्मां उचित । आह्मी केली नीत कळली ते ॥ १ ॥
पाववील हाक धांवा ह्मणऊन । करावें जतन ज्याचें तेणें ॥ २ ॥
दुश्चितासी बोल ठेवायासी ठाव । ऐसा आह्मी भाव जाणतसों ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझें कायावाचामन । दुसरें तें ध्यान करित नाहीं ॥ ४ ॥

॥ १४४१ ॥

आतां नको चुकों आपुल्या उचिता । उदारा या कांता रखुमाईच्या ॥१॥
आचरावे दोष हें आह्मां विहित । तारावे पतित तुमचें तें ॥ २ ॥
आह्मी तों आपुलें केलेसें जतन । घडो तुह्मांकून घडेल तें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे विठो चतुराच्या राया । आहे तें कासया मोडों देसी ॥ ४ ॥

॥ १४४२ ॥

आदि वर्तमान जाणसी भविष्य । मागें पुढें नीस संचिताचा ॥ १ ॥
आतां काय देऊं पायांपें परिहार । जाणां तो विचार करा देवा ॥ २ ॥
आपुलें तें येथें काय चाले केलें । जोडावे ते भले हात पुढें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे फिके बोल माझे वारा । कराल दातारा होईल तें ॥ ४ ॥

---

१. प्रकार.

॥ १४४३ ॥

स्वप्नींचें हें धन हातीं ना पदरीं । प्रत्यक्ष कां हरि होऊं नये ॥ १ ॥
आजुनि कां करा चाळवाचाळवी । सावकाशें द्यावी सत्य भेटी ॥ २ ॥
बोलोनियां फेडा जीवांचि काजळी । पाहेन कोमळीं चरणांबुजें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझ्या जीवींचिया जीवा । सारूनियां ठेवा पडदा आतां ॥४॥

॥ १४४४ ॥

आपुल्या आपण उगवा लिगाड । काय माझें जड करुन घ्याल ॥१॥
उद्धारासीं काय उधाराचें काम । वाढवूंचि श्रम नये देवा ॥ २ ॥
करा आतां मजसाटीं वाड पोट । ठाव नाहीं तंट जालें लोकीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बाकी झडलियावरी । न पडे व्यवहारीं संचिताचे ॥ ४ ॥

॥ १४४५ ॥

पुढिलांचे सोयी माझ्या मना चाली । मताची आणिली नाहीं बुद्धी ॥१॥
केलासी तो उभा आजिवरी संतीं । धरविलें हातीं कट देवा ॥ २ ॥
आहे तेंची मागों नाहीं खोटा चाळा । नये येऊं बाळा लेंकराशीं ॥३॥
तुका ह्मणे माझा साक्षीचा व्यवहार । कृपण जी थोर परी तुह्मी ॥४॥

॥ १४४६ ॥

काया वाचा मनें श्रीमुखाची वास । आणीक उदास विचारासी ॥१॥
काय आतां मोक्ष करावा जी देवा । तुमचिया गोवा दर्शनासी ॥ २ ॥
केलिया नेमासी उभें ठाडें व्हावें । नेमलें तें भावें पालटेना ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जों जों कराल उशीर । तों तों मज फार रडवील ॥ ४ ॥

॥ १४४७ ॥

आतां अवश्यक करणें समाधान । पाहिलें निर्वाण न पाहिजे ॥ १ ॥
केलें तरी आतां सुशोभ्य करावें । दिसतें बरवें संतांमधीं ॥ २ ॥
नाहीं भक्तराजीं ठेविला उद्धार । नामाचा आकार त्यांचियानें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझ्या वडिलांचें ठेवणें । गोप्य नारायणें न करावें ॥ ४ ॥

॥ १४४८ ॥

समर्थपणें हे करा संपादणी । नसतेंचि मनीं धरिल्याची ॥ १ ॥

दुसऱ्यांचें येथें नाहीं चालों येत । तरी मी निवांत वाट पाहें ॥ २ ॥
खोटियाचें खरें खरियाचें खोटें । मानलें गोमटें तुह्मांसी तें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मांसवें करितां वाद । होईजे तें निंद्य जनीं देवा ॥ ४ ॥

॥ १४४९ ॥

आइकिली कीर्ति संतांच्या वदनीं । तरि हें ठाकोनि आलों स्थळ ॥१॥
मागिला पुढिला करावें सारिखें । पालटों पारिखें नये देवा ॥२॥
आह्मांसी विश्वास नामाचा आधार । तुटतां हे थार उरी नाहीं ॥३॥
तुका ह्मणे येथें नसावेंचि दुजें । विनंती पंढरिराजें परिसावी हे ॥४॥

॥ १४५० ॥

कैचें भांडवल खरा ह्मातीं भाव । कळवळ्यानें माव दावीतसें ॥ १ ॥
आतां माझा अंत नको सर्वजाणा । पाहों नारायणा निवडूनि ॥ २ ॥
संताचें उच्छिष्ट मागिले पंगती । करावें संगती लागे ऐसें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आलों दावूनि विश्वास । संचित तें नास पावे ऐसें ॥ ४ ॥

॥ १४५१ ॥

न व्हावा तो बरा मुळींच संबंध । विश्वासिकां वध बोलिलासे ॥ १ ॥
आतां माझें हित काय तें विचारा । सत्यत्वें दावारा पांडुरंगा ॥ २ ॥
नाहीं भाव परी ह्मणवितों दास । नका देऊं यास उणें येऊं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कां हो उद्धरितां दीन । मानीतसां सीण मायबापा ॥ ४ ॥

॥ १४५२ ॥

कांसया वांचूनि जालों भूमी भार । तुझ्यापायीं थार नाहीं तरी ॥ १ ॥
जातां भलें काय डोळियांचें काम । जंवें पुरुषोत्तम न देखती ॥ २ ॥
काय मुख पेंवें श्वापदांचें धांवें । नित्य तुझें नांवें नुचारितां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां पांडुरंगाविण । न वांचतां क्षण जीव भला ॥ ४ ॥

॥ १४५३ ॥

तुह्मांसाटीं आह्मां आपुला विसर । करितां अव्हेर कैसें दिसे ॥ १ ॥
विचाराजी आंतां ठायींचें हे देवा । आह्मां नये हेवा वाढवितां ॥ २ ॥

१. काय वांचोनिया. २. जरि. ३. बिळ. ४. धाम. ५. नाम. ६. मैं. ७. येमोचि.

आलों टाकोनियां सुखाची वसती । पुढें माझ्या युक्ति खुंटलिया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जाला सकळ वृत्तांत । केला प्रणिपात ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

॥ १४५४ ॥

जेथें माझी दृष्टि राहिली बैसोन । तेथेंचि हें मन गुंडाळतें ॥ १ ॥
टाळावी ते पीडा आपुल्यापासून । दिठावलें अन्न ओकवितें ॥ २ ॥
तुह्मांसी कां कोडें कोणेही विशीचें । नवलाव याचें वाटतसे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वेगीं उभारा जी कर । कीर्ति मुखें थोर गर्जईन ॥ ४ ॥

॥ १४५५ ॥

नव्हें मी आहाच आशेचें बाधलें । जें हें टोंकविलें नारायणा ॥ १ ॥
अंतर तों तुह्मां बरें कळों येतें । वेव्हार उचितें चाळवीजे ॥ २ ॥
मनें कल्पीलें आवरितां पाप । संकल्पीं विकल्प याचि नांवें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मां न सोसे जळजळ । सिजल्यावरी जाळ कढ खोटा ॥ ४ ॥

॥ १४५६ ॥

तुझिया विनोदें आह्मांसी मरण । सोशियेला सीण बहु फेरे ॥ १ ॥
आतां आपणचि येसी तें करीन । नाम हें धरीन तुझें कंठीं ॥ २ ॥
वियोगेंचि आलों उसंतीत वनें । संकल्प हे मनें वाहोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वर्म सांपडलें सोपें । गोवियेलों पापें पुण्यें होतों ॥ ४ ॥

॥ १४५७ ॥

धरूनियां मनीं बोलिलों संकल्प । होसी तरि बाप सिद्धी पाव ॥ १ ॥
उत्कंठा हे आजी जाली माझे पोटीं । मोकलिली गोष्टी टाळाटाळ ॥ २ ॥
माझा मज असे ठाउका निर्धार । उपाधि उत्तर न साहे पैं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जरी दिली आठवण । तरि अभिमान धरीं याचा ॥ ४ ॥

॥ १४५८ ॥

ऐका जी देवा माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥
सन्निद्ध पातलों सांडूनियां शंका । सन्मुखचि एकाएकीं पुढें ॥ २ ॥
जाणविलें कोठें पावे पायांपाशीं । केली या जिवासी सांटी ह्मण ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझे हातीं द्या उद्धार । करीं करकर ह्मणवूनि ॥ ४ ॥

॥ १४५९ ॥
आतां गुण दोष काय विचारिसी। मी तों आहें रासी पातकांची॥१॥
पतितपावनासवें समागम । आपुलाला धर्म चालवीजे ॥ २ ॥
घनघायें भेटी लोखंड परिसा । तरी अनारिसा न पालटे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माती कोण पुसे फुका। कस्तुरीच्या तुका समागमें ॥ ४ ॥

॥ १४६० ॥
सांडावी हे भीड अधमाचे चाळे। मद्यपी बरळे भलत्या छंदें ॥ १ ॥
ऐसे तंव तुह्मी नाहीं जी दिसत। कां हें अनुचित वदलेत ॥ २ ॥
फांटा जाला त्यासी नाहीं वोढा वारा। वेरसाचि खरा हाटो गुण ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं ज्याच्या बापा ताळा। तो देखे विटाळा संतां अंगीं॥४॥

॥ १४६१ ॥
करावा उद्धार किंवा द्यावी हारी। एका बोला स्थिरी राहें देवा॥१॥
निरसनें माझा होईल संदेह। अवघेचि आहे मूळ पायीं ॥ २ ॥
राहिलों चिकटून कांहींचि न कळे। कोणा नेणों काळें उदय भाग्य ॥३॥
तुका ह्मणे बहु उद्वेगला जीव। भाकीतसें कींव देवराया ॥ ४ ॥

॥ १४६२ ॥
काशासाटीं आह्मी जाळिला संसार। न करा विचार ऐसा देवा ॥ १ ॥
कैसें नेणों तुह्मां करवतें उदास। माझा प्रेमरस भंगावया ॥ २ ॥
समर्पूनी ठेलों देह हा सकळ। धरितां विटाळ न लजा माझा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अवघी मोकलूनि आस। फिरतों उदास कोणासाटीं ॥ ४ ॥

॥ १४६३ ॥
झड मारोनियां बैसलों पंगती। उठवितां फजिती दातयाची ॥ १ ॥
काय तें उचित तुह्मां कां न कळे। कां हो झांका डोळे पांडुरंगा ॥२॥
घेईन इच्छेचें मागोनि सकळ। नाहीं नव्हे काळ बोलायाचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जालों माना अधिकारी। नाहीं लोक परी लाज देवा ॥४॥

॥ १४६४ ॥
काय तें सामर्थ्य न चले या काळें। काय जालीं बळें शक्तिहीण ॥१॥

माझिया संचितें आणिलासी हरी । जालें तुजवरी वरिष्ठ तें ॥ २ ॥
काय गमाविली सुदर्शन गदा । त्यां भेणें गोविंदा लाजतसां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काय निद्राचें तें काम । सांडा परतें नाम दिनानाथा ॥ ४ ॥

॥ १४६५ ॥

करावा कांटाळा नव्हे हें उचित । आधींच कां प्रीत लावियेली ॥ १ ॥
जाणतसां तुह्मी रूपाचें लाघव । आपुलें तें जीव घेतें ऐसा ॥ २ ॥
काय ह्मणऊनि आलेती आकारा । आह्मां उजगरा करावया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भीड होती आजिवरी । आतां देवा उरी कोण ठेवी ॥ ४ ॥

॥ १४६६ ॥

संदेह निरसे तरि रुचिकर । फिक्यासी आदर चवी नाहीं ॥ १ ॥
आतां नको मज खोट्यानें फटवूं । कोठें येऊं जाऊं वेळोवेळां ॥ २ ॥
गेला तरि काय जीवाचें सांकडें । वांचउनि पुढें काय काज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कसीं निवडा जी बरें । केलीं तैसीं पारें आळीपायीं ॥ ४ ॥

॥ १४६७ ॥

काय उणें जालें तुज समर्थासी । ऐसा मजपाशीं कोण द्वेष ॥ १ ॥
जो तूं माझा न करिसी अंगीकार । सांगेन वेव्हार संतांमधीं ॥ २ ॥
तुजविण रत आणिकांचे ठायीं । ऐसें कोण ग्वाही दावीं मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काय धरुनी गुमान । सांग उगवून पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १४६८ ॥

प्रीतिभंग माझा केला पांडुरंगा । भक्तिरस सांगा कां जी तुह्मी ॥ १ ॥
ह्मणउनि कांहीं न ठेवींचि उरी । आलों वर्मावरी एकाएकीं ॥ २ ॥
न देखोंचि कांहीं परती माघारी । उरली ते उरी नाहीं मुळीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आला अंतरासी खंड । तरी माझें तोंड खवळिलें ॥ ४ ॥

॥ १४६९ ॥

आहे तेंचि आह्मीं मागों तुजपाशीं । नव्हों तुज ऐसीं क्रियानष्टें ॥ १ ॥
न बोलावीं वर्मे तोंच बरें दिसे । प्रकट तें कैसे गुण करूं ॥ २ ॥

१. 'नो बोका' असा कांहीं प्रतींत पाठ आहे.

एका ऐसें एका द्यावयाचा मोळा। कां तुझा गोपाळा नाहीं ऐसा ॥३॥
तुका ह्मणे लोकां नाहीं कळों आलें। करावें जापुलें जतन तों ॥ ४ ॥

॥ १४७० ॥

तुह्मां होईल देवा पडला विसर। आह्मीं तें उत्तर *यत्न केलें ॥ १ ॥
पतितपावन श्रीदें मिरविसी। याचा काय देसी झाडा सांग ॥ २ ॥
आहाच मी नव्हें अर्थाचें भुकेलें। भलत्या एका बोलें वारेन त्या ॥३॥
तुका ह्मणे देह देईन सांडणें। सहित अभिमानें ओंवाळूनि ॥ ४ ॥

॥ १४७१ ॥

मज ऐसें कोण उद्धरिलें सांगा। श्रीदें पांडुरंगा बोलतसां ॥ १ ॥
ह्मातींच्या कांकणां कासया आरसा। उरलों मी जैसा तैसा आहें ॥ २ ॥
धन्वंतरी हरी रोग्याचिये वेथे। तें तो कांहीं येथें न देखिजे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं अनुभव अंगें। वचन वाउगें कोण मानी ॥ ४ ॥

॥१४७२ ॥

कळों नये तोंचि चुकावितां बरें। मग पाटमोरें काय काज ॥ १ ॥
धरिलेती आतां या जी माझा डाव। सांपडतां भाव ऐसा आहे ॥ २ ॥
होतासी अंतरें झाकिलिया डोळीं। तो भी हा न्याहाळीं धरुनी दृष्टी ॥३॥
तुका ह्मणे तुज रडीचीच खोडी। अहाच बराडी तो मी नव्हें ॥ ४ ॥

॥ १४७३॥

आमुचिया भावें तुज देवपण। तें कां विसरोन राहिलासी ॥ १ ॥
समर्थासी नाहीं उपकारस्मरण। दिल्या आठवण वांचोनियां ॥ २ ॥
चळण वळण सेवकाच्या बळें। निर्गुणाच्या मुळें सांभाळावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां आलों खंडावरी। प्रेम देउनि हरी बुझवावें ॥ ४ ॥

॥ १४७४ ॥

जे दोष घडले न फिटे करितां कांहीं। सरते तुझ्या पायीं जाले तैसे ॥ १ ॥
माझा कां हो करूं नये अंगीकार। जालेती निष्ठुर पांडुरंगा ॥ २ ॥

---

* यत्नें.

यातिहीन नये ऐकों ज्यां वेद । तयां दिलें पद वैकुंठींचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कां रे एकांचा आभार । घेसी माथां भार वाहोनियां ॥४॥

॥ १४७५ ॥

ह्मणऊनी दास नव्हे ऐसा जालों । अनुभवें बोलों स्वामीपुढें ॥ १ ॥
कां नाहीं वचन प्रतिउत्तराचें । मीच माझ्या वेचें अट्टाहासें ॥ २ ॥
कासयानें गोडी उपजावा विश्वास । प्रीती कांहीं रस वांचुनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अगा चतुरा शिरोमणी । विचारावें मनीं केशिराजा ॥ ४ ॥

॥ १४७६ ॥

नाहीं उल्लंघिलें कोणाचें वचन । मज कां नारायण दुरी जाला ॥ १ ॥
अशंकितें मनें करीं आळवण । नाहीं समाधान निश्चिंतीचें ॥ २ ॥
दासांचा विसर हें तों अनुचित । असे सर्व नीत पायांपाशीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां लाज येत नाहीं । आह्मां चिंताडोहीं बुडवितां ॥ ४ ॥

॥ १४७७ ॥

धिग जिणें त्याचा स्वामी हीन वर । मरण तें वर भलें मग ॥ १ ॥
आइका जी देवा ऐसी आहे नीत । काय तें उचित सांभाळावें ॥ २ ॥
देशोदेशीं धाक जयाच्या उत्तरें । तयाचे कुतरें परि भलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हें कां सुचलें उत्तर । जाणोनी अंतर ओळखावें ॥ ४ ॥

॥ १४७८ ॥

उचित तें काय जाणावें दुर्बळें । थोरिवेचें काळें तोंड देवा ॥ १ ॥
देतों हाका कोणी नाइकती द्वारीं । ओस कोणी घरीं नाहीं ऐसें ॥ २ ॥
आलिया अतीता शब्द समाधान । करितां वचन काय वेंचे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मा साजे हें श्रीहरी । आह्मी निलाजिरीं नव्हों ऐसीं ॥ ४ ॥

॥ १४७९ ॥

जगीं मान्य केलें हा तुझा देकार । कीं कांहीं विचार आहे पुढें ॥ १ ॥
करितों कवित्व जोडितों अक्षरें । येणें काय पुरें जालें माझें ॥ २ ॥
तोंवरि हे माझी न सरे करकर । जो नव्हे विचार तुझ्या मुखें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज पुंडलिकाची आण । जरी कांहीं वचन करिसी मज ॥ ४ ॥

॥ १४८० ॥

कवतुक वाणें । बोलों बोबड्या वचनें ॥ १ ॥ हें तों नसावें अंतरीं । आह्मां धरायाचें दुरी ॥ २ ॥ स्तुति तैसी निंदा । माना समचि गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोलें । मज तुह्मीं शिकविलें ॥ ४ ॥

॥ १४८१ ॥

आमच्या कपाळें तुज ऐसी बुद्धि । धराबी ते शुद्धी योगा नये ॥ १ ॥
काय या राहिलें विनोदावांचून । आपुलिया भिन्न केलें आह्मां ॥ २ ॥
कोठें मूर्तिमंत दावीं पुण्यपाप । काशासी संकल्प वाहाविसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां आवरावा चेडा । लटिकीच पीडा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १४८२ ॥

बहुत करूनि चाळवाचाळवी । किती तुह्मी गोवी करीतसां ॥ १ ॥
लागटपणें मी आलों येथवरी । चाड ते दुसरी न धरूनि ॥ २ ॥
दुजियाचा तंव तुह्मांसी कांटाळा । राहासी निराळा एकाएकीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां यावरी गोविंदा । मजशीं विनोदा येऊं नये ॥ ४ ॥

॥ १४८३ ॥

तुह्मी बैसलेती निर्गुणाचे खोळे । आह्मां कां हे डोळे कान दिले ॥ १ ॥
नाइकवे तुह्मी अपकीर्ति देवा । अव्हेरिली सेवा न देखवे ॥ २ ॥
आपुले पोटीं तों राखियेला वाव । आह्मांसी कां भाव अल्प दिला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे दुःखी ऐसें हें कळों द्या । पुढिलिया धंद्या मन नेधे ॥ ४ ॥

॥ १४८४ ॥

उचिताचा भाग होतो राखोनीयां । दिसती ते वांयां कष्ट गेले ॥ १ ॥
वाचनाची कांहीं राहेचि ना रुचि । खळा ऐसें वाची कुची जालें ॥ २ ॥
विश्वासानें माझें बुडविलें घर । करविला धीर येथवरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे शेकी थार नाहीं बुड । कैसें तुह्मी कोड पुरविलें ॥ ४ ॥

॥ १४८५ ॥

ताकें कृपण तो जेवूं काय घाली । आहाच ते चालीवरूनि कळे ॥ १ ॥
काय तुह्मां वेचें घातलें सांकडें । माझें आलें कोडें आजिवरि ॥ २ ॥

सेवेविण आह्मी न लिंपों हे काया । जाला देवराया निर्धार हा ॥३॥
तुका ह्मणे तुझी राखावया ब्रीदें । येणें अनुवादें कारियासी ॥ ४ ॥

॥ १४८६ ॥

वृत्तीवरि आह्मां येणें काशासाटीं । एवढी हे आटी सोसावया ॥ १ ॥
जाणतसां परी नेणते जी देवा । श्रमाचि बरवा राखावा तो ॥ २ ॥
मोडुनि क्षरलों अभेदाची मूस । तुह्मां कां आळस वोडवला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे होई लवकरि उदार । लांबणीचें फार काम नाहीं ॥ ४ ॥

॥ १४८७ ॥

सुलभ कीर्तनें दिलें ठसावूनि । करितां धरणी उरी कोण ॥ १ ॥
आतां न टळावें केलिया नेमासी । उदाराचा होसी हीन काय ॥ २ ॥
एका नेमें कोठें दुसरा पालट । पादर तो धीट ह्मणती त्यासी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे किती बोलसील उणें । एकाच वचनें खंड करीं ॥ ४ ॥

॥ १४८८ ॥

पाळिलों पोसिलों जन्म जन्मांतरीं । वागविलों करी धरोनियां ॥ १ ॥
आतां काय माझा घडेल अव्हेर । मागें बहु दूर वागविलें ॥ २ ॥
नेदी वारा अंगीं लागों अघाताचा । घेतला ठायींचा भार माथां ॥३॥
तुका ह्मणे बोल करितों आवडी । अविट तेचि गोडी अंतरींची ॥ ४ ॥

॥ १४८९ ॥

देऊनियां प्रेम मागितलें चित्त । जाली फिटाफिट तुह्मां आह्मां ॥ १ ॥
काशानें उदार तुह्मांसी ह्मणावें । एक नेसी भावें एक देसी ॥ २ ॥
देऊनियां थोडें नेसील हें फार । कुंठिसी विचार अवघियांचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मां भांडवल चित्त । देउनि दुश्चित पाडियेलें ॥ ४ ॥

॥ १४९० ॥

काय तुझी ऐसी वेंचते गांठोळी । माझी टाळाटाळी करीतसां ॥ १ ॥
चतुरांच्या राया अहो पांडुरंगा । ऐसें तरि सांगा निवडूनि ॥ २ ॥
कोण तुह्मां सुख असे या कवतुकें । भोगितां अनेकें दुःखें आह्मी ॥३॥
तुका ह्मणे काय जालासी निर्गुण । आह्मां येथें कोण सोडवील ॥ ४ ॥

॥ १४९१ ॥
बौध्यअवतार माझिया अदृष्टा । मौन्य मुखें निष्ठा धरियेली ॥ १ ॥
लोकांचियेसाटीं शाम चतुर्भुज । संतांसवें गुज बोलतसां ॥ २ ॥
आलें कलियुग माझिया संचिता । डोळां हाकलितां न पडेसी ॥ ३ ॥
म्यांच तुझें काय केलें नारायणा । कां नये करुणा तुका ह्मणे ॥ ४ ॥
॥ १४९२ ॥
तुजच पासाव जालोंसें निर्माण । असावें तें भिन्न कासयानें ॥ १ ॥
पाहावा जी ठायीं करूनि विचार । न्यून कोठें फार असेचि ना ॥ २ ॥
ठेविलिये ठायीं आज्ञेचें पाळण । करूनि जतन राहिलोंसें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां बोलतसें स्पष्ट । आलों क्रियानष्ट तुह्माऐसा ॥ ४ ॥
॥ १४९३ ॥
ऐसें कां जालें तें मजही न कळे । कीर्तनाचे रळेपळे जगीं ॥ १ ॥
कैसें तुह्मां देवा वाटतसे बरें । संतांचीं उत्तरें लाजविलीं ॥ २ ॥
भाविकां कंटक करिताती पीडा । हा तंव रोकडा अनुभव ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाम निर्वाणींचा बाण । याचा अभिमान नाहीं तुह्मां ॥ ४ ॥
॥ १४९४ ॥
सांगावें तें बरें असतें हें पोटीं । दुःख देते खोटी बुद्धि मग ॥ १ ॥
आपला आपण करावा वेव्हार । जिंकोनि अंतर मन ग्वाही ॥ २ ॥
नाहीं मागें येत बोलिलें वचन । पाजावा तो सीण बरा मग ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बहु भ्यालों खटपटें । आतां देवा खोटें शब्द पुरे ॥ ४ ॥
॥ १४९५ ॥
कां हो तुह्मी माझी वद्‌विली वाणी । नेदा हे निवडूनि पांडुरंगा ॥१॥
आणीक म्यां कोणां पुसावा विचार । समुळीं संसार दुराविला ॥२॥
स्वामिसेवा म्हूण घेतली पदरीं । सांगितलें करीं कारण तें ॥३॥
तुका ह्मणे नाहीं शिकविलें जेणें । तो याच्या वचनें उगा राहे ॥४॥
॥ १४९६ ॥
माझा तुह्मी देवा केला अंगिकार । हें मज साचार कैसें कळे ॥१॥
कां हो कांहीं माझ्या नये अनुभवा । विचारितां देवा आहें तैसा ॥२॥

लौकिकाचा मज लाविसी आभार । शिरोरत्नभार दुःखाचा हा ॥३॥
तुका ह्मणे नाहीं पालट अंतरीं । तेथें दिसे हरी ठकाठकी ॥४॥

॥ १४९ ॥

केलें तरि आतां साचचि करावें । विचारिलें द्यावें कृपादान ॥१॥
संकल्पासी नाहीं बोलिले विकल्प । तुह्मां पुण्यपाप कळे देवा ॥२॥
उदार शक्ति तंव तुमची भूमंडळीं । ऐसी ब्रीदावळी गर्जतसे ॥३॥
तुका ह्मणे अहो रखुमादेवीवरा । उपरोध कां धरा माझा आतां ॥४॥

॥ १४९८ ॥

माझी मज जाती आवरली देवा । नव्हतां या गोवा इंद्रियांचा ॥१॥
कासया मी तुझा ह्मणवितों दास । असतों उदास सर्व भावें ॥२॥
भथाचिये भेणें धरियली कास । न पुरतां आस काय थोरी ॥३॥
तुका ह्मणे आपआपुली जतन । कैचें थोरपण मग तुह्मां ॥४॥

॥ १४९९ ॥

निर्दयासी तुह्मी करितां दंडण । तुमचें गाऱ्हाणें कोठें द्यावें ॥१॥
भाकितों करुणा ऐकती कान । उगलेंचि मौन्य धरिलें ऐसें ॥२॥
दीनपणें पाहें पाय भिडावोनि । मंजुळा वचनीं विनवीतसें ॥३॥
तुका ह्मणे गांठी मनाची उकला । काय जी विठ्ठला पाहातसां ॥४॥

॥ १५०० ॥

आमुचें ठाउकें तुह्मां गर्भवास । बळिवंत दोष केले भोग ॥१॥
काय हा सांगावा नसतां नवलाव । मैंदपणें भाव भुलवणेचा ॥२॥
एका पळवूनि एका पाठी लावा । कवतुक देवा पाहावया ॥३॥
तुका ह्मणे ज्याणें असें चेतविलें । त्याच्यानें उगलें कैसें नव्हे ॥४॥

॥ १५०१ ॥

द्या जी माझा विचारोनियां विभाग । न खंडे हा लाग आहाचपणे ॥१॥
किती नेणों तुह्मां साहाते कटकट । आह्मीच वाईट निवडलों ते ॥२॥
करितां कलह जिवाचियेसाटीं । हे तुह्मां वोखटीं ढाळ देवा ॥३॥
तुका ह्मणे धीर कारण आपुला । तुह्मी तों विठ्ठला मायातीत ॥४॥

॥ १५०२ ॥

आलिया अंतीता ह्मणतसां पुढारें । आपुलें रोकडें सत्त्व जाय ॥१॥
काय त्याचा भार घेऊनि मस्तकीं । हीनकर्मी लोकीं ह्मणावया ॥२॥
दारीं हाका कैसें करवतें भोजन । रुचा तरि अन्न कैसें देतें ॥३॥
तुका ह्मणे ध्वज उभारिला कर । ते शक्ति उदार काय जाली ॥४॥

॥ १५०३ ॥

येणें जाला तुमचे पोतडीचा झाडा । केलासी उघडा पांडुरंग ॥ १ ॥
भरूनियां घरीं राहिलों वाखती । आपुली निश्चिंती आपल्यापें ॥ २ ॥
आतां काय उरी उरली ते सांगा । आणिलेति जगाचिये साक्षी ॥३॥
तुका ह्मणे कोंठें पाहों जासी आतां । माझी जाली सत्ता तुह्मांवरी ॥४॥

॥ १५०४ ॥

नाहीं भ्यालों तरी पावलों या ठाया । तुह्मां आळवाया जवळिकें ॥ १ ॥
सत्तावळें आतां मागेन भोजन । केलें तें चिंतन आजिवरी. ॥ २ ॥
नवनीतासाटीं खादला हा जीव । थोड्यासाटीं कीव कोण करी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ताक नलगे हें घाटे । पांडुरंगा खोटें चाळवण ॥ ४ ॥

॥ १५०५ ॥

हरि तूं निष्ठुर निर्गुण । नाहीं माया बहु कठिण । नव्हे तें क-
रिसी आन । कवणें नाहीं केलें तें ॥ १ ॥ घेऊनि हरिश्चंद्राचें वैभव ।
राज्य घोडे भाग्य सर्व । पुत्र पत्नी जीव । डोंबाघरीं वोपविलीं ॥२॥
नळा दमयंतीचा योग । विघडिला त्यांचा संग । ऐसें जाणे जग ।
पुराणेंही बोलती ॥ ३ ॥ राजा शिबी चक्रवर्ती । कृपाळु दयाळु
भूतीं । तुळविलें अंतीं । तुळें मास तयाचें ॥ ४ ॥ कर्ण भिडतां सम-
रंगणीं । बाणीं व्यापियेला रणीं । मागसी पाडोनी । तेथें दांत तयाचे ॥
॥५॥बळी सर्वस्वें उदार । जेणें उभारिला कर । करुनि काहार । तो पा-
ताळीं घातला ॥ ६ ॥ श्रियाळाच्या घरीं । धरणें मांडिलें मुरारी । मार-
विलें करीं । त्याचें बाळ त्या हातीं ॥ ७ ॥ तुज भावें जे भजती । त्यांच्या
संसारा हे गति । ठाव नाहीं पुढती । तुका ह्मणे करिसी तें ॥ ८ ॥

॥ १५०६ ॥

आह्मी भाव जाणों देवा । न कळती तुझिया भावा । गणिकेचा कुढावा । पतना न्यावा दशरथ ॥ १ ॥ तरी म्यां काय गा करावें । कोण्या रीती तुज पावें । न संगतां ठावें । तुह्मांविण न पडे ॥ २ ॥ दोन फाकलिया वाटा । गोवी केली घटापटा । नव्हे धीर फांटा । आड रानें भरती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे डोळे । तुझे देखती हे चाळे । आतां येणें वेळे । चरण जीवें न सोडीं ॥ ४ ॥

॥ १५०७ ॥

दुर्बळाचें कोण । ऐके घालुनियां मन । राहिलें कारण । तयावांचूनि काय तें ॥१॥ कळों आलें अनुभवें । पांडुरंगा माझ्या जीवें । न सांगतां ठावें । पडे चर्या देखोनि ॥२॥ काम क्रोध माझा देहीं । भेदाभेद गेले नाहीं । होतें तेथें कांहीं । तुज कृपा करितां ॥३॥ हें तों नव्हे उचित । नुपेक्षावें शरणागत । तुका ह्मणे रीत । तुमची आह्मां न कळे ॥४॥

॥ १५०८ ॥

आह्मी शक्तिहीनें । कैसें कराल तें नेणें । लिगाडाच्या गुणें । खोळंबला राहिलों ॥ १ ॥ माझें मज देई देवा । असे ठेविला तो ठेवा । नाहीं करीत हेवा । कांहीं अधीक आगळा ॥२॥ नाहीं गळां पडलों झोंड । तुमचें तेंचि माझें तोंड । चौघां चार खंड । लांबणी हे अनुचित॥३॥ नाहीं येत बळा । आतां तुह्मासी गोपाळा । तुका ह्मणे गळा । उगवा पायां लागतों ॥ ४ ॥

॥ १५०९ ॥

कांहो वाढवितां देवा । मज घरीं समजावा । केवढा हो गोवा । फार केलें थोड्याचें ॥ १ ॥ ठेवीन पायांवरी डोई । यासी तुमचें वेचे काई । जालों उतराई । जाणा एकएकांचे ॥ २ ॥ निवाड आपणियांपाशीं । असोन कां व्हावें अपेसी । होती गांठी तैसी । सोडूनियां ठेविली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोड । होतें जालिया निवाड । दर्शनेंही चाड । आवडीच वाढेल ॥ ४ ॥

॥ १५१० ॥

जडलों अंगाअंगीं । मग ठेवीं प्रसंगीं । कांहीं उरीजोगी । लोकीं आहे पुरती ॥ १ ॥ ठेवीं निवारुनि आधीं । अवकाश तोचि बुद्धी । सांपडली संधी । मग बळ कोणासी ॥२॥ गळा बांधीन पायीं । हालों नेदीं ठायिंचा ठायीं । निवाड तो तईं । अवकळा केलिया ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठावें । तुह्मी असा जी बरवें । बोभाटाची सवें । मुळींहुनी विठोबा ॥ ४ ॥

॥ १५११ ॥

वेरझारीं जाला सीण । बहु केलें खेदक्षीण । भांडणासी दिन । आजी येथें फावला ॥ १ ॥ आतां काय भीड भार । धरूनियां लोकाचार । बुडवूनि वेव्हार । सरोबरी करावी ॥ २ ॥ आलें बहुतांच्या मना । कां रे न होसी शाहाणा । मुळींच्या वचना । आह्मी जागों आपुल्या ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चौघांमधीं । तुज नेलें होतें आधीं । आतां नाहीं मधीं । उरी कांहीं राहिली ॥ ४ ॥

॥ १५१२ ॥

पाहा किती आले । शरण समानाचि केले । नाहीं विचारिले । गुणदोष कोणांचे ॥ १ ॥ मज सेवटींसा द्यावा । ठाव तयांचिये देवा । नाहीं करीत हेवा । कांहीं थोरपणाचा ॥ २ ॥ नाहीं पाहिला आचार । कुळगोत्रांचा विचार । फेडूं आला भार । मग न ह्मणे दगड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्व जाणा । तुझ्या आल्यावरि मना । केला तो उगाणा । घडल्या महादोषांचा ॥ ४ ॥

॥ १५१३ ॥

प्रीतीचा कल्हे पदरासी घाली पीळ । सरों नेदी बाळ मागें पुढें पित्यासी ॥ १ ॥ काय लागे त्यासी बळ हेडावितां कोण काळ । गोवितें सबळ जाळीं स्नेहसूत्राचीं ॥ २ ॥ सलगी दिला लाड बोले तें तें वादे गोड । करी बुझावोनि कोड हातीं देऊनि भातुकें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बोल कोणा हें कां नेणां नारायणा । सलगीच्या वचना कैचें उपजे विषम ॥ ४ ॥

॥ १५१४ ॥

अनुभव तो नाहीं आमुचिया दर्शनें । अइकिलें कानें वदे वाणी। जेविल्याचा कैसा अनुभव अंतरीं । ह्मणतां मांडे पुरी काय होतें ॥ १ ॥ नाहीं नाहीं गेली तळमळ दातारा । कां जी हरिहरा चाळविलें ॥२॥ पत्रीं कुशळता भेटी अनादर। काय तें उत्तर येइल मानूं। अंतरीं सबाह्यीं कां नाहीं सारिखें। धरूनि पारिखें वर्ततसां ॥ ३ ॥ आलों आलों ऐसी दाऊनियां आस। वाहों बुडतयास काय द्यावें। तुका ह्मणे अहो चतुरा शिरोमणि । किती माझी वाणी तुह्मी कोठें ॥ ४ ॥

॥ १५१५ ॥

अमर तूं खरा । नव्हे कैसा मी दातारा ॥ १ ॥ चाल जाऊं संतांपुढें । वाद सांगेन निवाडें ॥ २ ॥ तुज नांव जर नाहीं । तर माझें दाव काई ॥ ३ ॥ तुज रूप नाहीं । तर माझें दाव काई ॥ ४ ॥ खेळसी तूं लीळा । तेथें मी काय वेगळा ॥ ५ ॥ साच तूं लटिका । तैसा मीही ह्मणे तुका ॥ ६ ॥

॥ १५१६ ॥

आतां बरें घरिच्याघरीं । आपली उरी आपणापें ॥ १ ॥ वाइट बरें न पडे दृष्टी । मग कष्टी होइजेना ॥ २ ॥ बोलों जातां वाढे बोल । वांयां फोल खटपट ॥ ३ ॥ काकुलती यावें देवा । तो तों सेवा इच्छितो ॥ ४ ॥ हिशोबाचे खटखटे । चढे तुटे घडेना ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कळों आलें । दुसरें भलें तों नव्हे ॥ ६ ॥

॥ १५१७ ॥

दावूनियां कोणां कांहीं । तेचि वाहीं चाळविलीं ॥ १ ॥ तैसें नको करूं देवा । शुद्धभावा माझिया ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धी ऐसीं आड । येती नाड नागवूं ॥ ३ ॥ उदकाऐसी दावुनि ओढी । उर फोडी झळई ॥ ४ ॥ दर्पणींचें दिलें धन । दिसे पण चरफड ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पायांसाटीं । करीं आटी कळों द्या ॥ ६ ॥

॥ १५१८ ॥

जालों द्वारपाळ । तुझें राखिलें सकळ ॥१॥ नाहीं लागों दिलें अंगा। आड ठाकलों मी जगा ॥२॥ करूनियां नीती । दिल्याप्रमाणें चालती ॥३॥ हातीं दंड काठी। उभा जिवाजिये साटीं ॥४॥ बळ बुद्धी युक्ती । तुज दिल्या सर्व शक्ती ॥५॥ तुका ह्मणे खरा। आतां घेईन मुशारा ॥६॥

॥ १५१९ ॥

आण काय सादर । बिशीं आह्मां कां निष्ठुर ॥ १ ॥ केलें भक्त तैसें देई । तुझें प्रेम माझ्याठायीं ॥ २ ॥ काय पंगतीस कोंडा । एकांतासी साकरमांडा ॥ ३ ॥ काय एकपण । पोतां घालूनि गांठी खूण ॥ ४ ॥ काय घ्यावें ऐसें । तया आपण अनारिसें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे मधीं । आतां तोडूं भेद बुद्धी ॥ ६ ॥

॥ १५२० ॥

भक्तिऋण घेतलें माझें । चरण गाहाण आहेत तुझे ॥ १ ॥ प्रेमव्याज देई हरी । माझा हिशेब लवकरी करीं ॥ २ ॥ माझें मी न सोडीं धन । नित्य करितों कीर्तन ॥ ३ ॥ तुझे नामीं आहे खत । सुखें करीं पंचाईत ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे गरुडध्वजा । यासी साक्ष श्रीगुरुराजा ॥ ५ ॥

॥ १५२१ ॥

नाहीं देणें घेणें । गोवी केली अभिमानें ॥१॥ आतां कां हो निवडूं नेदां। पांडुरंगा येवढा धंदा ॥२॥ पांचांमधीं जावें। थोड्यासाटीं फजित व्हावें ॥ ३ ॥ तुज ऐसीं नाहीं। पांडुरंगा आह्मी कांहीं ॥ ४ ॥ टाकूं तो बेव्हार । तुज बहु करकर ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आतां । निवडूं संतां देखतां ॥ ६ ॥

॥ १५२२ ॥

चित्त तुझ्या पायीं । ठेवुनि जालों उतराई ॥ १ ॥ परि तूं खोटा केशीराजा । अंतपार न कळे तुझा ॥ २ ॥ आह्मी सर्वस्वें उदार । तुज देऊनियां धीर ॥ ३ ॥ इंद्रियांची होळी । संवसार दिला बळी ॥ ४ ॥ न पडे विसर । तुझा आह्मां निरंतर ॥ ५ ॥ प्रेम एकासाटीं । तुका ह्मणे न वेचे गांठीं ॥ ६ ॥

॥ १५२३ ॥

देवा तुज मज पण । पाहों आगळा तो कोण ॥ १ ॥ तरी साच मी पतित । तूंच खोटा दिनानाथ ॥ २ ॥ ग्वाही साधुसंत जन । करूनि अंगीं लावीन ॥ ३ ॥ आह्मी धरिले भेदाभेद । तुज नव्हे त्याचा छेद ॥ ४ ॥ न चले तुझें कांहीं त्यास । आह्मी बळकाविले दोष ॥ ५ ॥ दिशा भरल्या माझ्या मनें । लपालासी त्याच्या भेणें ॥ ६ ॥ तुका ह्मणे चित्त । करी तुझी माझी नीत ॥ ७ ॥

॥ १५२४ ॥

बैसलोंसें दारीं । धरणें कोंडोनि भिकारी ॥ १ ॥ आतां कोठें हालों नेदीं । बरी सांपडली संदी ॥ २ ॥ किती वेरझारा । मागें घातलिया घरा ॥ ३ ॥ माझें मज नारायणा । देतां कां रे नये मना ॥ ४ ॥ भांडावें तें किती । बहु सोसिली फजिती ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे नाहीं । लाज तुझे अंगीं कांहीं ॥ ६ ॥

॥ १५२५ ॥

संसाराच्या भेणें । पळों न लाहेसें केलें ॥ १ ॥ जेथे तेथें आपण आहे । आह्मी करावें तें काये ॥ २ ॥ एकांतींसी ठाव । तिहीं लोकीं नाहीं वाव ॥ ३ ॥ गांवा जातों ऐसें । नलगे ह्मणावें तें कैसें ॥ ४ ॥ स्वप्नाचे परी । जागा पाहे तंव घरीं ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे काये । तुझें घेतलें म्यां आहे ॥ ६ ॥

॥ १५२६ ॥

तुझा भरवसा आह्मां । फार होता पुरुषोत्तमा ॥ १ ॥ भवसागर संकटीं । तारिशील जगजेठी ॥२॥ नाम आदित्याचें झाड । त्याचा न पडे उजेड ॥ ३ ॥ सिलंगणीचें सोनें । त्यासी गाहाण ठेवी कोण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे देवा । ब्रीद सोडुनियां ठेवा ॥ ५ ॥

॥ १५२७ ॥

माझीं मेलीं बहुवरि । तूं कां जैसा तैसा हरी ॥ १ ॥ बिठो कैसा वांचलासि । आतां सांग मजपाशीं ॥ २ ॥ तुज देखतांचि माझा ।

बाप गेला आजा पणजा ॥ ३ ॥ आह्मां लागलेंसे पाठी । बालत्व तारुण्य काठी ॥ ४ ॥ तुज फावलें तें मागें । कोणी नसतां वादिलागें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे तुझ्या अंगीं । मज देखिल लागलीं अवघीं ॥ ६ ॥

॥ १५२८ ॥

केला पण सांडी । ऐसीयासी ह्मणती लंडी ॥ १ ॥ आतां पाहा वि-चारून । समर्थासी बोले कोण ॥ २ ॥ आपला निवाड । आपणचि करितां गोड ॥ ३ ॥ तुह्मी आह्मी देवा । बोलिला बोल सिद्धी न्यावा ॥ ४ ॥ असे धुरे उणें । मागें सरे तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १५२९ ॥

आह्मां गांजी जन । तरि कां मेला नारायण ॥ १ ॥ जालों पोरटीं निढळें । ठाव नाहीं बुड आळें ॥ २ ॥ आह्मीं जना भ्यावें । तरि कां न लाजिजे देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देश । जाला देवाविण ओस ॥ ४ ॥

॥ १५३० ॥

न व्हावें तें जालें । तुह्मां आह्मांसी लागलें ॥ १ ॥ आतां हालमाकलमें । भांडोनियां काढूं वर्में ॥ २ ॥ पाटोळ्यासवें साटी । दिली रगट्याची गांठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरी । आणूनियां करिन सरी ॥ ४ ॥

॥ १५३१ ॥

आपुले वरदळ नेदा । एवढी गोविंदा कृपणता ॥ १ ॥ यावर बा तुमचा मोला । हा गोपाळा कळेना ॥ २ ॥ सेवा तरी घेतां सांग । चोरिलें अंग साहावेना ॥ ३ ॥ तुका जरी क्रियानष्ट । तरी कां कष्ट घेतसां ॥ ४ ॥

॥ १५३२ ॥

आळणी ऐसें कळों आलें । त्यासी भलें मौनचि ॥ १ ॥ नये कांहीं वेचूं वाणी । वेडे घाणीसांगातें ॥ २ ॥ वेगळें देहभावा । भ्रम जीवा भाजिरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कवतुक केलें । किंवा भलें दवडितां ॥ ४ ॥

॥ १५३३ ॥

लटिका ऐसा ह्मणतां देव । संदेहसा वाटतसे ॥ १ ॥ ऐसें आलें अनुभवा । मजही सेवा करितां ॥ २ ॥ शून्याकारी बहु मोळा । भेंडोळ हे पवाडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ताळी नाहीं । एके ठायीं [illegible] ॥ ४ ॥

॥ १५४७ ॥

ठाव नाहीं बुड । घरें वसविसी कुड ॥ १ ॥ भलते ठायीं तुझा वास । सदा एरवी उदास ॥ २ ॥ जागा ना निजेला । धाला ना भुकेला ॥ ॥ ३ ॥ न पुसतां भलें । तुका ह्मणे बुझें बोलें ॥ ४ ॥

॥ १५४८ ॥

ऐसाचि तो गोवा । न पाहिजे केला देवा ॥ १ ॥ बहु आली दुरिवरी । ओढत हे भरोवरी ॥ २ ॥ आह्मांसी न कळे । तुह्मी झाकूं नये डोळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संगें । असों एक एका अंगें ॥ ४ ॥

॥ १५४९ ॥

मागतियाचे दोनिच कर । अमित भांडार दातियाचें ॥ १ ॥ काय करूं आतां कासयांत भरूं । हा मज विचारु पडियेला ॥ २ ॥ एकें सांटवणें प्रेमें वोसंडलीं । जिव्हा हे भागली करितां माप ॥३॥ तुका ह्मणे आतां आहे तेथें असो । अंखुनियां बैसों पायांपाशीं ॥ ४ ॥

॥ १५५० ॥

माझे लेखीं देव मेला । असो त्याला असेल ॥१॥ गोष्टी न करीं नांव नेघें । गेलों दोघें खंडोनी ॥ २ ॥ स्तुतिसमवेत निंदा । केला धंदा उदंड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निवांत ठेलों । वेचित आलों जीवित्व ॥ ४ ॥

॥ १५५१ ॥

दारीं परोवरी । कुडीं कवाडीं मी घरीं ॥ १ ॥ तुमच्या लागलों पोषणा । अवघे ठायीं नारायणा ॥ २ ॥ नेदी खावूं जेवूं । हातींतोंडींचेंही घेऊं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अंगीं । जडलों ठायींचा सलगी ॥ ४ ॥

॥ १५५२ ॥

नव्हों आह्मी आजिकालीचीं । काचीं कुचीं चाळवणी ॥ १ ॥ एके ठायीं मूळडाळ । ठावा सकळ आहेसी ॥२॥ तुमचें आमचेंसें कांहीं । भिन्न नाहीं वांटलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जेथें असें । तेथें दिसें तुमचासा ॥४॥

॥ १५५३ ॥

भुके नाहीं अन्न । मेल्यावरी पिंडदान ॥ १ ॥ हे तों चाळवाचाळवी ।

केलें आपणचि जेवी ॥ २ ॥ नैवेद्याचा आळ । वेच ठाकणीं सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जड । मज न राखावें दगड ॥ ४ ॥

॥ १५५४ ॥

होईल तरी पुसापुसी । उत्तर त्यासी योजावें ॥ १ ॥ तोंवरि मी पुढें कांहीं । आपुलें नाहीं घालीत ॥ २ ॥ जाणोनियां अंतर देव । जेव्हां भेव फेडील ॥३॥ तुका ह्मणे धरिला हातीं । करील खंती वेगळें ॥४॥

॥ १५५५ ॥

असो आतां किती । तुज यावें काकुलती ॥ १ ॥ माझें प्रारब्ध हें गाढें । तूं बापुडें तयापुढें ॥ २ ॥ सोडवीन आतां । ब्रीदें तुझीं पंढरीनाथा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । तो गांढ्याचे कान पिळी ॥ ४ ॥

॥ १५५६ ॥

आह्मी तुझ्या दासीं । जरि जावें पतनासी ॥ १ ॥ तरि हें दिसे विपरीत । कोठें बोलिली हे नीत ॥ २ ॥ तुझें नाम कंठीं । आह्मां संसार आटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळ । करी आह्मांसी विटाळ ॥ ४ ॥

॥ १५५७ ॥

लाजती पुराणें । वेदां येऊं पाहे उणें ॥ १ ॥ आह्मी नामाचे धारक । किविलवाणीं दिसों रंक ॥ २ ॥ बोलिले ते संतीं । बोल वांयांविण जाती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । रोकडी हे मोडे सेवा ॥ ४ ॥

॥ १५५८ ॥

शोकवावा म्यां देहे । ऐसें नेणों पोटीं आहे ॥ १ ॥ तरीच नेदा जी उत्तर । दुःखी राखिलें अंतर ॥ २ ॥ जावें वनांतरा । येणें उद्देशें दातारा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गिरी । मज सेववावी दरी ॥ ४ ॥

॥ १५५९ ॥

कां हो आलें नेणों भागा । पांडुरंगा माझिया ॥ १ ॥ उफराटी तुह्मां चाली । क्रिया गेली सत्याची ॥ २ ॥ साक्षी हेंगे माझें मन । आर्त कोण होतें तें ॥३॥ तुका ह्मणे समर्थपणें । काय नेणें करीतसां ॥४॥

॥ १५६० ॥

तुह्मीं कांटाळलां तरी । आह्मां न सोडणें हरी ॥ १ ॥ जावें कवणिया ठाया । सांगा विनवितों पाया ॥२॥ केली जिवा साटी । आतां सुखें लागा पाठी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे ठाव । न सोडणें हाचि भाव ॥ ४ ॥

॥ १५६१ ॥

आह्मी पतितें तूं पावन । हें तों पूर्वीपार जाण ॥ १ ॥ नवें करूं नये जुनें । सांभाळावें ज्याचें तेणें ॥ २ ॥ मिरासीचा ठाव । राखा करूनि उपाव ॥ ३ ॥ वादें मारी हाका । देवा आइकवी तुका ॥ ४ ॥

॥ १५६२ ॥

तुह्मांसी हें अवघें ठावें । किती द्यावें स्मरण ॥१॥ कां बा तुह्मी ऐसें नेणों । निष्ठुरपणें टाळित असां ॥ २ ॥ आळवितां मायबापा । नये कृपा अझूनि ॥३॥ तुका ह्मणे जगदीशा । काय असां निजेले ॥ ४ ॥

॥ १५६३ ॥

आतां चक्रधरा । ह्मणीं आह्मांस अव्हेरा ॥ १ ॥ तुमचीं ह्मणविल्या-वरी । जैसीं तैसीं तरी हरी ॥ २ ॥ काळ आह्मां खाय । तरी तुझें नांव जाय ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । आतां पण सिद्धी न्यावा ॥ ४ ॥

॥ १५६४ ॥

काय करूं कर्माकर्म । बरें सांपडलें वर्म ॥ १ ॥ होसी नामाच सारि-खा । समजाविली नाहीं लेखा ॥ २ ॥ नाहीं वेचावेच जाला । उरला आहेसी संचला ॥३॥ तुका ह्मणे माझें । काय होईल तुह्मां ओझें ॥ ४ ॥

॥ १५६५ ॥

कैवल्याच्या तुह्मां घरीं । रासी हरी उदंड ॥ १ ॥ मजसाठीं कां जी वाणी । नव्हे धणी विभागा ॥ २ ॥ सर्वां गुणीं सपुरता । ऐसा पिता असोनी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । जालों सांगा सन्मुख ॥ ४ ॥

॥ १५६६ ॥

काय करावें तें आतां । जालें नयेसें बोलतां ॥ १ ॥ नाहीं दोघांचिये

१. पापी. २. पूर्वापर. ३. राखावा तो ठाव । मिरासी करोनि उपाव ॥

हातीं । गांठी घालावी एकांतीं ॥ २ ॥ होय आपुलें काज । तों हे भीड सांडूं लाज ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । आधीं निवडूं हा गोवा ॥४॥

॥ १५६७ ॥

कृपेचा ओलावा । दिसे वेगळाचि देवा ॥ १ ॥ मी हें इच्छीतसें साचें । न लगें फुकटशाई काचें ॥ २ ॥ जेणें जाय कळसा । पाया उत्तम तो तैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । तुझ्या अवघिया परी ॥ ४ ॥

॥ १५६८ ॥

करिसी[1] लाघवें । तूं हें खेळसी आघवें ॥ १ ॥ केला अहंकार आड । आह्मां जगासी हा नाड ॥ २ ॥ येथें[3] भुतें यावें । दावूं लपोंही जाणावें ॥३॥ तुका ह्मणे हो श्रीपती । आतां चाळवाल किती ॥ ४ ॥

॥ १५६९ ॥

नाहीं मागितला । तुह्मां मान म्यां विठ्ठला ॥ १ ॥ जे हे करविली फजिती । माझी एवढी जना हातीं ॥ २ ॥ नाहीं केला पोटें । पुढें घालूनि बोभाट ॥३॥ तुका ह्मणे धरूनि हात । नाहीं नेलें दिवाणांत ॥४॥

॥ १५७० ॥

कां जी वाढविलें । न लगतां हें उगलें ॥१॥ आतां मानितां कां टाळा । भोंवतीं मिळालिया बाळा ॥२॥ लावूनियां सवे । पळतां दिसाल बरवे ॥३॥ तुका ह्मणे बापा । येतां न कळाचि रूपा ॥४॥

॥ १५७१ ॥

मज नाहीं धीर । तुह्मी न करा अंगीकार ॥१॥ ऐसें पडिलें विषम । बळी देवाहूनि कर्म ॥ २ ॥ चालों नेणें वाट । केल्या न पवे बोभाट ॥३॥ वेचों नेणे जीवें । तुका उदास धरिला देवें ॥४॥

॥ १५७२ ॥

अंतरीचें जाणां । तरि कां येऊं दिलें मना ॥ १ ॥ तुमची करावी म्यां सेवा । आतां अव्हेरितां देवा ॥ २ ॥ नव्हती मोडामोडी । केली मागें तेचि घडी ॥३॥ तुका ह्मणे दिला वाव । पायीं लागों दिला भाव ॥४॥

---

१ दाविसी. २ अवघें. ३ इत्थंभूत. ४ पोट. ५ बोभाटे.

॥ १५७३ ॥

रायाचें सेवक । सेवटीचें पीडी रंक ॥ १ ॥ हा तों हिणाव कवणा । कां हो नेणां नारायणा ॥२॥ परिसेंसी भेटी । नव्हे लोहोपणा तुटी ॥३॥ तुझें नाम कंठीं । तुक्या काळासवें भेटी ॥४॥

॥ १५७४ ॥

विष्णुदासां भोग । जरी आह्मां पीडी रोग ॥ १ ॥ तरि हें दिसे लाजिरवाणें । काय तुह्मांसी सांगणें ॥२॥ आह्मां काळें खावें । बोलिलें तें वांयां जावें ॥३॥ तुका ह्मणे दास । आह्मी भोगूं गर्भवास ॥४॥

॥ १५७५ ॥

तुह्मां न पडे वेच । माझा सरेल संकोच ॥ १ ॥ फुकासाटीं जोडे यश । येथें कां करा आळस ॥२॥ कृपेचें भुकेलें । होय जीवदान केलें ॥३॥ तुका ह्मणे शिकविलें । माझें ऐकावें विठ्ठलें ॥४॥

॥ १५७६ ॥

जैसीं तैसीं तरी । शरणागतें तुझीं हरी ॥ १ ॥ आतां न पाहिजे केलें । ब्रीद लटिकें आपुलें ॥ २ ॥ शुद्ध नाहीं चित्त । परी ह्मणवितों भक्त ॥ ३ ॥ मज कोण पुसे रंका । नाम सांगे तुझें तुका ॥ ४ ॥

॥ १५७७ ॥

समर्थाचें बाळ किविलवाणें दिसे । तरी कोणा हांसे जन देवा ॥ १ ॥
अवगुणी जरी जालें तें वोंगळ । करावा संभाळ लागे त्याचा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तैसा मी एक पतित । परी मुद्रांकित जालों तुझा ॥ ३ ॥

॥ १५७८ ॥

आणिलें सेवटा । आतां कामा नये फांटा ॥१॥ मज आपुलेंसें ह्मणा । उपरि या नारायणा ॥ २ ॥ वेचियेली वाणी । युक्ती अवघी चरणीं ॥ ३ ॥ तुका धरी पाय । क्षमा करवूनि अन्याय ॥ ४ ॥

॥ १५७९ ॥

सातां पांचा तरीं वचनां सेवटीं । निरोप कां भेटी एक तरी ॥ १ ॥
कां नेणें निष्ठुर केलें नारायणा । न देखें हें मना येतां कांहीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ऐसा न देखें निवाड । कडू किंवा गोड फळ पोटीं ॥ ३ ॥

॥ १५८० ॥

नाहीं माथां भार । तुह्मी घेत हा विचार ॥ १ ॥ जाणोनियां ऐसें केलें । दुरिल अंगेसी लाविलें ॥२॥ जातां बोलावें आवडी । नाम घ्यावें घडी घडी । तुका ह्मणे दुरी । देवा खोटी ऐसी उरी ॥ ४ ॥

॥ १५८१ ॥

नसतों किविलवाणें । कांहीं तुमच्या कृपादानें ॥ १ ॥ हेचि तयाची ओळखी । धालें टवटवित मुखीं ॥ २ ॥ वायां जात नाहीं । वचन प्रीतीचें तें कांहीं ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । सत्य येतें अनुभवा ॥४॥

॥ १५८२ ॥

मुखाकडे वास । पाहें करूनियां आस ॥ १ ॥ आतां होईल ते शिरीं मनोगत आज्ञा धरीं ॥ २ ॥ तुह्मीं अंगीकार । केला पाहिजे हें सार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दारीं । उभें याचक मी हरी ॥ ४ ॥

॥ १५८३ ॥

आतां मज तारीं । वचन हें साच करीं ॥१॥ तुझें नाम दिनानाथ । ब्रिदावळी जगविख्यात ॥२॥ कोण लेखी माझ्या दोषा । तुझा त्रिभुवनीं ठसा ॥३॥ वांयां जातां मज । तुका ह्मणे तुह्मां लाज ॥ ४ ॥

॥ १५८४ ॥

ऐसें कोण पाप बळी । जें जवळी येऊं नेदी ॥ १ ॥ तुह्मां तंव होईल ठावें । नेदावें कां कळों हें ॥२॥ कोण जाला अंतराय । कां ते पाय अंतरले ॥३॥ तुका ह्मणे निमित्याचा । आला सुचा अनुभव ॥ ४ ॥

॥ १५८५ ॥

कां जी धरिलें नाम । तुह्मी असोनि निष्काम ॥ १ ॥ कोणां सांगतसां ज्ञान । ठकाठकीचें लक्षण ॥२॥ आवडीनें नाचें । आहे तरी पुढें साचें ॥३॥ तुका ह्मणे प्रेम । नाहीं भंगायाचें काम ॥४॥

॥ १५८६ ॥

कामधेनूचें वासरूं । खाया न मिळे काय करूं ॥ १ ॥ ऐसें आह्मां मांडियेलें । विठो त्वां कां सांडियेलें ॥ २ ॥ बैसुनि कल्पद्रुमातळीं । पोटासाटीं तळमळीं ॥३॥ तुका ह्मणे नारायणा । बरें लोकीं हें दिसेना ॥४॥

॥ १५८७॥

आह्मी आर्तभूत जिवीं। तुह्मी गोसावी तों उदास॥ १ ॥ वादावाद समर्थाशीं । काशानशीं करावा ॥२॥ आह्मी मरों वेरझारीं । स्वामी घरीं बैसले ॥३॥ तुका ह्मणे करितां वाद । कांहीं भेद कळेना ॥ ४ ॥

॥ १५८८ ॥

लाज ना विचार । बाज़ारीं तूं भांडखोर ॥१॥ ऐसें ज्याणें व्हावें । त्याची गांठी तुजसवें ॥ २ ॥ फेडिसी लंगोटी । घेसी सकळांसी तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चोरा । तुला आप ना दुसरा॥ ४ ॥

॥ १५८९ ॥

दाखवूनि आस । केला बहुतांचा नास ॥ १ ॥ थोंटा झोडा शिरोमणी । भेटलासी नागवणी ॥२॥ सुखाचें उत्तर । नाहीं मुद्लासी थार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काय । तुझें घ्यात्रें उरे हाय ॥४॥

॥ १५९० ॥

लटिकाची केला । सोंग पसारा दाविला ॥ १ ॥ अवघा बुडलासी ऋणें । बहुतांचें देणें घेणें ॥२॥ लावियलीं चाळा । बहु दावूनि पुतळा ॥३॥ तुका ह्मणे हात । आह्मी अवरिली मात ॥४॥

॥ १५९१ ॥

व्यवहार तो खोटा । आतां न वजों तुझ्या वाटा ॥२॥ एका नामा नाहीं ताळ । केली सहस्रांची माळ ॥२॥ पाहों जातां बाई । खेळसील लंपडाई ॥३॥ तुका ह्मणे चार । बहु करितोसी फार ॥४॥

॥ १५९२ ॥

मिटविण्याचे धनी । तुह्मी व्यवसाय जनीं ॥ १ ॥ कोण पडे ये लिगाडीं । केलीं तैसीं उगवा कोडीं ॥२॥ केलें सांगितलें काम । दिले पाळूनियां धर्म ॥३॥ तुका ह्मणे आतां । असो तुमचें तुमचे माथां ॥४॥

॥ १५९३ ॥

तूं पांढरा स्फटिक मणी । करिसी आणिकां त्यांहुनि ॥ १ ॥ ह्मणोनि तुझ्या दारा । न येत ठकती दातारा ॥ २ ॥ तुझी ठावी नांद्णूक । अवघा बुडविला लोक ॥३॥ तुका ह्मणे ज्याचें घेसी । त्यास हेंचि दाखविसी ॥४॥

॥ १५९४ ॥

नवां नवसांचीं । जालों तुह्मासी वाणीचीं ॥१॥ कोण तुझें नाम घेतें। देवा पिंडदान देतें ॥ २ ॥ कोण होतें मागें पुढें । दुजें बोलाया रोकडें ॥३॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । कोणा घेतासि वो संगा ॥ ४ ॥

॥ १५९५ ॥

संसाराची कोण गोडी । दिली जोडी करूनि ॥ १ ॥ निष्ठुर तूं बहु देवा । पुरे हेवा न ह्मणवी ॥ २ ॥ पाहोनियां कर्म डोळां । निराळा तो वर्जीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तुज माझें । ह्मणतां ओझें फुकट ॥ ४ ॥

॥ १५९६ ॥

नव्हेसी तूं लांसी । माया आणिकां त्या ऐसी ॥ १ ॥ जे हे वांयां जाती बोल । होती निर्फळचि फोल ॥ २ ॥ नव्हेसी दुबळी । कांहीं नाहीं तें जवळी ॥३॥ तुका ह्मणे खोटी । कांहीं नव्हेसी करंटी ॥४॥

॥ १५९७ ॥

आह्मां बोल लावा । तुह्मां अनुचित हें देवा ॥ १ ॥ ऐसे सांगा का व्यालेती । काय नाहीं तुह्मां हातीं ॥ २ ॥ आतां धरा दुरी । वांयां दवडाया थोरी ॥३॥ तुका ह्मणे ठायीं । ऐसें विचारावें कांहीं ॥४॥

॥ १५९८ ॥

तुझें नामीं दिनानाथा । आह्मीं उघडा घातला माथा ॥ १ ॥ आतां न धरावें दुरी । बोल येईल ब्रीदावरी ॥२॥ पतित होतों ऐसा ठावा । आधीं कां न विचारावा ॥३॥ तुका ह्मणे तुझे पायीं । आह्मीं मिरास केली पाहीं ॥४॥

॥ १५९९ ॥

मरोनिया गेली माया । मग तया कोण पुसे ॥ १ ॥ पोरटियांची दाद कोणा । ऐसा जाणा प्रवाहो ॥२॥ निढळास निढळ जोडा । होय कोडा कवतुका ॥३॥ तुका ह्मणे देवा ऐसीं । आहों सरसीं आपण ॥ ४ ॥

॥ १६०० ॥

आतां दोघांमध्यें काय । उरलें होय वाणीजेसें ॥ १ ॥ निष्ठुर हें केलें मन । समाधान न करूनि ॥२॥ झुरावें तें तेथींच्या परी । घरिच्या घरीं अवघिया ॥३॥ तुका ह्मणे देवपण । गुंडाळून असों दे ॥ ४ ॥

॥ १६०१ ॥

आतां येथें खरें । नये फिरतां माघारें ॥१॥ होय तैसी हो आबाळी । देहनिमित्य या बळी ॥२॥ तुह्मांसवें गांठी । देवा जीवाचिये साटीं ॥ ३ ॥ तुका नव्हे लंड । करूं चौघांमध्यें खंड ॥ ४ ॥

॥ १६०२ ॥

ऐसा तंव मोळा । तुमचा नसेल गोपाळा ॥१॥ मागत्याची टाळाटाळी । झिंज्या ओढोनि कपाळीं ॥२॥ नसेल ना नवें । ऐसें धरियेलें देवें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाला । उशीर नाहीं तो विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ १६०३ ॥

माझ्या कपाळाच्या गुणें । किंवा सरलेंसे नेणें ॥१॥ नये वचन बाहेरी । उभे तिष्ठतसें दारीं ॥२॥ काय सांगायास वेचे । रीतें आरंभीं ठायींचे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे किती । भीड धरावी पुढती ॥ ४ ॥

॥ १६०४ ॥

अहो पुरुषोत्तमा । तुह्मां कशाची उपमा ॥ १ ॥ सतंत तो नाहीं बुद्धी । नाळवितां नाहीं शुद्धि ॥२॥ जागविलें तरी । तुह्मां व्यक्तियेणें हरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । तुह्मां नित्य दिस नवा ॥ ४ ॥

॥ १६०५ ॥

बहु धीर केला । जाण न होसी विठ्ठला ॥१॥ आतां धरीन पदरीं । करीन तुज मज सरी ॥ २ ॥ जालों जीवासी उदार । उभा राहिलों समोर ॥ ३ ॥ तुका विनवी संतां । ऐसें सांगा पंढरिनाथा ॥ ४ ॥

॥ १६०६ ॥

जाला जीवासी उदार । त्यासी काय भीडभार ॥ १ ॥ करीन आडक्या घोंगडें । उभें बाजारीं उघडें ॥ २ ॥ जों जों धरिली भीड । तों तों बहु केली चीड ॥३॥ तुका ह्मणे मूळ । तुझें उच्चारीन कुळ ॥४॥

॥ १६०७ ॥

घेतां आणिकांचा जीव । तेव्हां कींव कराना ॥१॥ आपलें तें वरदळ नेदा । हे गोविंदा कृपणता ॥ २ ॥ सेवा तरी इच्छा सांग । चोरिलें अंग साहेना ॥३॥ तुका ह्मणे अरे धन्या । निसंतान्या विठोबा ॥४॥

॥ १६०८ ॥

नामासारिखी करणी । हे तों न दिसे त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ सिलंगणीचें सोनें । ठेवूं नये तें गहाण ॥२॥ आदित्याचीं झाडें । काय त्यांचा उजड पडे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । ब्रिदें सोडोनियां ठेवा ॥ ४ ॥

॥ १६०९ ॥

सांपडला संदीं । मग बळिया पडे बंदीं ॥ १ ॥ ऐसी कोणी बाहे वेळ । हातीं काळाच्या सकळ ॥२॥ दाता मागे दान । जाय याचका शरण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेणां । काय सांगों नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १६१० ॥

शोधिसील मूळें । त्याचें करीसी वाटोळें ॥१॥ ऐसे संतांचे बोभाट । तुझे बहु झाले तट ॥ २ ॥ लौकिका बाहेरी । घाली रोंखीं जया धरी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गुण । तुझा लागलिया शून्य ॥ ४ ॥

॥ १६११ ॥

रामा अयोध्येच्या राया । दिनानाथा रे सखया ॥ १ ॥ पाप ताप विघ्न हरीं । दिनानाथा सुख करीं ॥ २ ॥ भिलटीचिया रे उच्छिष्टा । स्वीकारिसी रे तूं भ्रष्टा ॥३॥ मी तों सलगीचें मूल । तुका ह्मणे तूं सखोल॥४॥

॥ १६१२ ॥

मानामान किती । तुझ्या क्षुल्लका संपत्ती ॥ १ ॥ जारे चाळवीं बापुडीं । कोणी धरिती तीं गोडी ॥ २ ॥ रिद्धिसिद्धी देसी । आह्मीं चुंभळें नव्हों तैसीं ॥३॥ तुका ह्मणे ठका । ऐसें नागविलें लोकां ॥ ४ ॥

॥ १६१३ ॥

वटवट केली । न विचारितां मना आली ॥ १ ॥ मज कराल तें क्षमा । कैसें नेणो पुरुषोत्तमा ॥२॥ उचित न कळे । जिव्हा भलतेंचि बरळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं । लौकिकाची चाड नाहीं ॥ ४ ॥

॥ १६१४ ॥

वारिलें लिगाड । बहु दिसांचें हें जाड ॥ १ ॥ न बोलावें ऐसें केलें । कांहीं वाउगें तितुलें ॥२॥ जाला चौघांचार । गेला खंडोनि वेव्हार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । करीन ते घ्यावी सेवा ॥ ४ ॥

॥ १६१५ ॥

हें का आह्मां सेवा दान । देखों सीण विषमाचा ॥ १ ॥ सांभाळा जी ब्रीदावळी । तुह्मी कां कळीसारिखे ॥ २ ॥ शरणागत वैऱ्या हातीं । हे निश्चिंती देखिली॥३॥तुका ह्मणे इच्छीं भेटी । पाय पोटीं उफराटे॥४॥

॥ १६१६ ॥

येईल तुझ्या नामा । लाज ह्मणों पुरुषोतमा ॥ १ ॥ धीर राहिलों धरूनि । त्रास उपजला मनीं ॥ २ ॥ जगा कथा नांव । निराशेनें नुपजे भाव॥ ३ ॥ तुह्मी साक्ष कीं गा । तुका ह्मणे पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १६१७ ॥

हें तों वाटलें आश्चर्य । तुह्मां न धरवे धीर ॥ १ ॥ माझा फुटतसे प्राण । धांवा धांवा ह्मणऊन ॥ २ ॥ काय नेणों दिशा । जाल्या तुह्मांविण ओशा ॥३॥ तुका ह्मणे कांगा । नाइकिजे पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १६१८ ॥

सरे ऐसें ज्याचें दान । त्याचे कोण उपकार ॥ १ ॥ नको वाढूं ऐसें काचें । दे वो साच विठ्ठला ॥ २ ॥ रडत मागें सांडी पोर । ते काय थोर माउली ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कीर्ति वाढे । धर्म गाढे ते ऐसे ॥४॥

॥ १६१९ ॥

वाढविलें कांगा । तुह्मी एवढें पांडुरंगा ॥ १ ॥ काय होती मज चाड । एवढी करावया बडबड ॥ २ ॥ ब्रह्मसंतर्पण । लोकीं करावें कीर्तन ॥ ३ ॥ निमित्याचा धणी । तुका ह्मणे नेणे कोणी ॥ ४ ॥

॥ १६२० ॥

ठायींची ओळखी । येइल टाकूं टाका सुखीं ॥ १ ॥ तुमचा जाईल इमान । माझे कपाळीं पतन ॥ २ ॥ ठेविला तो ठेवा । अभिलाषें बुडवावा ॥ ३ ॥ मनीं न विचारा । तुका ह्मणे हे दातारा ॥ ४ ॥

॥ १६२१ ॥

शकुनानें लाभ हानि । येथूनिच कळतसे ॥१॥ भयारूढ जालें मन । आतां कोण विश्वास ॥ २ ॥ प्रीत कळे आलिंगनीं । संपादनीं अत्यंत ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोकलिलें । कळों आलें बरवें हें ॥ ४ ॥

॥ १६२२ ॥

बुडतां आवरीं । मज भवाचे सागरीं ॥ १ ॥ नको मानूं भार । पाहों दोषांचे डोंगर ॥ २ ॥ आहे तें सांभाळीं । तुझी कैसी ब्रीदावळी ॥ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दोषी । मी तो पातकांची राशी ॥ ४ ॥

॥ १६२३ ॥

झाड कल्पतरु । न करी याचकीं आव्हेरु ॥ १ ॥ तुह्मीं सर्वी सर्वोत्तम । ऐसे विसरतां नाम ॥२॥ परिसा तुमचें देणें । तो त्या जाणें अभिमानें ॥३॥ गाऱ्हाण्यानें तुका । गर्जे मारुनियां हाका ॥ ४ ॥

॥ १६२४ ॥

घालूनियां कांस । बळें आलों मागायास ॥ १ ॥ प्रेमें देई पाठवूनि । पांडुरंगा सेवाऋणी ॥ २ ॥ होई रे शहाणा । कळों नेदावें या जना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायीं । जडलों मग उरलें काई ॥ ४ ॥

॥ १६२५ ॥

केवढा तो अहंकार । माझा तुह्मां नव्हे दूर ॥ १ ॥ आतां कोण पडे पायां । तुमच्या अहो पंढरिराया ॥ २ ॥ कां जी कृपेनें कृपण । वेचत असे ऐसें धन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । दुजियाचें पोतें न्यावें ॥ ४ ॥

॥ १६२६ ॥

विठ्ठला विठ्ठला । कंठ आळवितां फुटला ॥ १ ॥ कई कृपा करिसी नेणें । मज दीनाचें धांवणें ॥२॥ जाल्या येरझारा । जन्मां बहुतांचा फेरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नष्टा । अबोलण्या तुझ्या चेष्टा ॥ ४ ॥

॥ १६२७ ॥

बहुतां रीती काकुलती । आलों चित्तीं न धराच ॥१॥ आतां कशासाटीं देवा । मिथ्या हेवा वाढवूं ॥ २ ॥ तुह्मां आह्मां जाली तुटी । आतां भेटी चिंतनें ॥३॥ तुका ह्मणे लाजिरवाणें । अधीर जिणें इच्छेचें ॥ ४ ॥

॥ १६२८ ॥

आह्मांपाशीं याचें बळ । कोण काळवरी तों ॥ १॥ धरूनि ठेलों जीवेसाटीं । होय भेटी तोंवरि ॥ २ ॥ लागलों तों फिरें न पाठीं । पडिल्या गांठीं वांचूनि ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे अवकाशें । तुमच्या ऐसें होवया ॥ ४ ॥

॥ १६२९ ॥

जीवींचें कां नेणां । परि हे आवडी नारायणा ॥ १ ॥ वाढवावें हें उत्तर । कांहीं लाज करकर ॥ २ ॥ कोठें वांयां गेले । शब्द उत्तम चांगले ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बाळा । असतात प्रिय खेळा ॥ ४ ॥

॥ १६३० ॥

समर्थाचें बाळ पांघरे वाकळ । हसती सकळ लोक कोणा ॥ १ ॥ समर्थासी लाज आपुल्या नांवाची । शरण आल्याची लागे चिंता ॥२॥ जरी तुज कांहीं होईल उचित । तरि हा पतित तारीं तुका ॥३॥

॥ १६३१ ॥

कासया हो माझा राखिला लौकिक । निवाड कां एक केला नाहीं ॥१॥ मग तळमळ न करितें मन । झालें तें कारण कळों येतें ॥२॥ तुका ह्मणे केला पाहिजे निवाड । वैद्यासी ते भीड मरण रोग्या ॥३॥

॥ १६३२ ॥

आशाबद्ध बहु असें निलाजिरें । होय ह्मणे धीरें फळ टोंकें ॥ १ ॥ कारणापें चित्त न पाहें अपमान । चित्त समाधान लाभासाटीं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे हातें लोटिलें न कळे । झांकितसें डोळे पांडुरंगा ॥ ३ ॥

॥ १६३३ ॥

नव्हे मी शाहाणा । तरी ह्मणे नारायणा ॥१॥ तुह्मां बोलवाया कांहीं । ये च भरलोंसे वाहीं ॥२॥ आणावेति रूपा । कोपलेती तरी कोपा ॥३॥ कळोनि आवडी । तुका ह्मणे जाते घडी ॥४॥

॥ १६३४ ॥

पायांपासीं चित्त । तेणें भेटी अखंडित ॥१॥ असे खेळे भलते ठायीं । प्रेमसूत्रदोरी पायीं ॥२॥ केलेंसें जतन । मुळीं काय तें वचन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे सर्वजाणा । ठायीं विचारावें मना ॥४॥

॥ १६३५ ॥

नव्हें परि ह्मणवीं दास । कांहीं निमित्तास मूळ केलें ॥ १ ॥ तुमचा तो धर्म कोण । हा आपण विचारा ॥२॥ नाहीं शुद्ध आचरण । परि चरण चिंतीतों ॥३॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । ऐसें कां गा नेणां हें ॥४॥

॥ १६३६ ॥
आह्मीं घ्यावें तुझें नाम । तुह्मीं आह्मां द्यावें प्रेम ॥१॥ ऐसें निवडिलें मुळीं । संतीं बैसोनि सकळीं ॥ २ ॥ माझी डोई पायांवरी । तुह्मीं न धरावी दुरी ॥३॥ तुका ह्मणे केला । खंड दोघांचा विठ्ठला ॥४॥

॥ १६३७ ॥
असो मागें जालें । पुढें गोड तें चांगलें ॥ १ ॥ आतां माझे मनीं । कांहीं अपराध न मनीं ॥२॥ नेदीं अत्रसान । करितां नामाचें चिंतन ॥३॥ तुका ह्मणे बोलें । तुज आधींच गोविलें ॥४॥

॥ १६३८ ॥
भाव धरिला चरणीं ह्मणवितों दास । अहिर्निशीं ध्यास करीतसें ॥१॥ करीतसें ध्यास हृदयीं सकळ । भाव तो सबळ धरियेला ॥२॥ धरिले निश्चळ न सोडीं ते पाय । तुका ह्मणे सोय करीं माझी ॥३॥

॥ १६३९ ॥
उचिताचा दाता । कृपावंता तूं अनंता ॥१॥ कां रे न घलिसी धांव । तुझें उच्चारितां नांव ॥ २ ॥ काय बळयुक्ति । नाहीं तुझे अंगीं शक्ति ॥३॥ तुका ह्मणे तूं विश्वंभर । ओस माझें कां अंतर ॥४॥

॥ १६४० ॥
वेडें वाकडें गाईन । परि मी तुझाचि ह्मणवीन ॥१॥ मज तारीं दिना नाथा । ब्रीदें साच करीं आतां ॥ २ ॥ केल्या अपराधांच्या राशी । ह्मणऊनि आलों तुजपाशीं॥३॥तुका ह्मणे मज तारीं।सांडीं ब्रीद नाहींतरी४

॥ १६४१ ॥
अंधळ्याची काठी । हिरोनियां कडा लोटी ॥ १ ॥ हें कां देखण्या उचित । लाभ किंवा कांहीं हित ॥२॥ साकर ह्मणोनि माती। चाळवूनि द्यावी हातीं ॥३॥ तुका ह्मणे वाटे । देवा पसरावे सराटे ॥४॥

॥ १६४२ ॥
माझ्या वडिलांची मिरासी गा देवा । तुझी चरणसेवा पांडुरंगा ॥१॥ उपवास पारणीं राखिला दारवंटा । केला भोगवटा आह्मालागीं ॥२॥ वंशपरंपरा दास मी अंकित । तुका मोकलीतां लाज कोणा ॥ ३ ॥

॥ १६४३ ॥

कळों आलें ऐसें आतां । नाहीं सत्ता तुह्मांसी ॥ १ ॥ तरी वीर्य नाहीं नामा । जातो प्रेमा खंडन ॥ २ ॥ आड ऐसें येतें पाप । वाढे ताप आगळा ॥३॥ तुका ह्मणे गुण झाला । हा विठ्ठला हीनशक्ति ॥ ४ ॥

॥ १६४४ ॥

आह्मी जाणों तुझा भाव । दृढ धरियेले पाव ॥१॥ फांकों नेदी चुकवितां । नेघों थोडें बहु देतां ॥ २ ॥ बहुतां दिसांचें लिगाड । आलें होत होत जड ॥३॥ तुका ह्मणे आतां । ने घों सर्वस्वही देतां ॥४॥

॥ १६४५ ॥

ऋण वैर हत्या । हें तों न सुटे नेदितां ॥१॥ हें कां नेणां पांडुरंगा । तुह्मी सांगतसां जगा ॥२॥ माझा संबंध तो किती । चुकवा लोकाची फजिती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याचि साठीं । मज घेतां नये तुटी ॥ ४ ॥

॥ १६४६ ॥

दोष पळती कीर्तनें । तुझ्या नामसंकीर्तनें ॥१॥ हें कां करूं आदरिलें । खोटें वचन आपुलें ॥२॥ तुह्मी पापा भीतां । आह्मां उपजावया चिंता ॥३॥ तुका ह्मणे सेवा । कळिकाळा जिंकी देवा ॥४॥

॥ १६४७ ॥

जरि मी नव्हतों पतित । तरि तूं पावन कैंचा तेथ ॥ १ ॥ ह्मणोनि माझें नाम आधीं । मग तूं पावन कृपानिधी ॥ २ ॥ लोहो महिमा न परिसा । नाहीं तरी दगड तैसा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे याचकभावें । कल्पतरु मान पावे ॥ ४ ॥

॥ १६४८ ॥

तुमचा तुह्मीं केला गोवा । आतां चुकवितां देवा ॥१॥ कैसें सरे चाळवणें । केलें काशाला शाहाणे ॥ २ ॥ कासया हो रूपा । नांवा आलेति गा बापा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । न सरे हवाले घालितां ॥ ४ ॥

॥ १६४९ ॥

याचि हाका तुझे द्वारीं । सदा देखो ऋणकरी ॥१॥ सदा करिसी खंड

दंड । देवा बहु गा तूं लंड ॥२॥ सुखें गोंविसी भोजना । लपवूनिया आपणां ॥३॥ एकें एक बुझाविसी । तुका ह्मणे ठक होसी ॥ ४ ॥

॥ १६५० ॥

कांगा धर्म केला । असोन सत्तेचा आपुला ॥ १ ॥ उभाउभीं पाय जोडीं । आतां फांकों नेदीं घडी ॥२॥ नको सोडूं ठाव । आतां घेऊं नेदीं वाव ॥३॥ तुका ह्मणे इच्छा । तैसा करीन सरिसा ॥ ४ ॥

॥ १६५१ ॥

नव्हों गांढे आळसी । जो तूं आह्मापुढें जासी ॥१॥ अरे दिलें आह्मां हातीं । वर्म वेवादाचें संतीं ॥२॥ धरोनियां वाट । जालों शिरोमणि थोंट ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । वाद करीन खरी सेवा ॥ ४ ॥

॥ १६५२ ॥

करितां वेरझारा । उभा न राहासी वेव्हारा ॥१॥ हे तों झोंडाईचे चाळे । काय पोटीं तें न कळे ॥२॥ आरोगुनी मुग । बैसलासी जैसा बग ॥३॥ तुका ह्मणे किती । बुडविलीं आळवितीं ॥४॥

॥ १६५३ ॥

तुझ्याठायीं ओस । दोन्ही पुण्य आणि दोष ॥१॥ झडलें उरलें किती । आह्मी धरियेलें चित्तीं ॥ २ ॥ कळलासी नष्टा । यातिक्रियाकर्मभ्रष्टा ॥३॥ तुका ह्मणे बोला । नाहीं ताळा गा विठ्ठला ॥४॥

॥ १६५४ ॥

आह्मीं भांडों तुजसवें । वर्मीं धरूं जालें ठावें ॥१॥ होसी सरड बेडुक । वाघ गांढ्याही पाइक ॥२॥ बळ करी तया भ्यावें । पळों लागें तया घ्यावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दूर परता । नर नारी ना तूं भूता ॥ ४ ॥

॥ १६५५ ॥

कां रे न पवसी धांवण्या । अंगरख्या नारायणा ॥ १ ॥ अंगीं असोनियां बळ । होसी खट्याळ नाट्याळ ॥ २ ॥ आह्मां नरका जातां । काय येइल तुझ्या हातां॥३॥तुका ह्मणे कान्हा । क्रियानष्टा नारायणा॥४॥

॥ १६५६ ॥

नव्हे भिडा हें कारण । जाणे करूं ऐसें जन ॥१॥ जों जों धरावा लौकिक । रडवितोसी आणीक ॥२॥ चाल जाऊं संतांपुढें । ते हें निवडिती रोकडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे तूं निर्लज्ज । आह्मां रोकडी गरज ॥ ४ ॥

॥ १६५७ ॥

आह्मी देतों हाका । कां रे जालासी तूं मुका ॥१॥ न बोलसी नारायणा । कळलासी क्रियाहीना ॥२॥ आधीं करूं चौघाचार । मग सांडूं भीडभार ॥३॥ तुका ह्मणे सेवटीं । तुह्मां आह्मां घालूं तुटी ॥४॥

॥ १६५८ ॥

काय साहतोसी फुका । माझा बुडविला रुका ॥ १ ॥ रीण घराचें पांगिलें । तें न सुटे कांहीं केलें ॥२॥ चौवांचिया मतें । आधीं खरें केलें होतें ॥३॥ तुका ह्मणे यावरी । आतां भीड कोण धरी ॥४॥

॥ १६५९ ॥

पतित मिरासी । ते म्यां धरिली जीवेंसी ॥ १ ॥ आतां बळिया सांग कोण । ग्वाही तुझें माझें मन ॥२॥ पावनाचा ठसा । दावीं मज तुझा कैसा ॥३॥ तुका ह्मणे वाव जालें । रोख पाहिजे दाविलें ॥४॥

॥ १६६० ॥

भांडावें तों हित । ठायीं पडतें उचित ॥ १ ॥ नये खंडों देऊं वाद । आह्मां भांडवलभेद ॥२॥ शब्दसारसें भेटी । नये पडों देऊं तुटी ॥३॥ तुका ह्मणे आळस । तोचि कारणांचा नास ॥४॥

॥ १६६१ ॥

तुज नाहीं शक्ति । काम घेसी आह्मां हातीं ॥१॥ ऐसें अनुभव पाहीं । उरलें बोलिजेसें नाहीं ॥२॥ लपोनियां आड । आह्मां तुझा कैवाड ॥३॥ तुका ह्मणे तुजसाटीं । आह्मां संसारेंसी तुटी ॥४॥

॥ १६६२ ॥

पाटवणें पडणें पायां । उद्धार वांयां काशाचा ॥१॥ घडलें तें भेटीसवें । दिसेल बरवें सकळां हो ॥२॥ न घडतां दृष्टादृष्टी । काय गोष्टी कोरड्या ॥३॥ अबोल्यानें असे तुका । अंतर ऐका साक्षीतें ॥ ४ ॥

॥ १६६३ ॥

आह्मी जालों एकविध । सुद्या सुदें असावें ॥१॥ यावरी तुमचा भोळा । तो गोपाळा अकळ ॥२॥ घेतलें तें उसणें द्यावें । कांहीं भावें विशेषें ॥३॥ तुका ह्मणे क्रियानष्ट । तरी कष्ट घेतसां ॥४॥

॥ १६६४ ॥

पराधीन माझें करूनिया जिणें । सांडी काय गुणें केली देवा ॥ १ ॥ उदार हे कीर्ति असे जगामाजी । कां तें ऐसें आजि पालटिलें ॥ २ ॥ आळवितों परी न पुरेचि रीग । उचित तो त्याग नाहीं तुह्मां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कां वा मुळींच व्यालासी । ऐसें कां नेणसी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १६६५ ॥

मजसवें नको चेष्टा । नव्हे साळी कांहीं कोष्टा ॥ १ ॥ बैस सांडोनि दिमाख । जाय काळें करीं मुख ॥ २ ॥ येथें न सरे चार । हीण आणीक वेव्हार ॥३॥ तुका विष्णुदास । रस जाणतो नीरस ॥ ४ ॥

॥ १६६६ ॥

बोलतों निकुरें । नव्हेत सलगीचीं उत्तरें ॥१॥ माझें संतापलें मन । परपीडा ऐकोन ॥ २ ॥ अंगावरि आलें । तोंवरि जाईल सोसिलें ॥ ३ ॥ तुज भक्तांची आण देवा । जरि तुका येथें ठेवा ॥ ४ ॥

॥ १६६७ ॥

दंड अन्यायाचा माथां । देखोनि करावा सर्वथा ॥ १ ॥ नये उगे बहुतां घाटूं । सिसें सोनियांत आटूं ॥२॥ पापपुण्यासाटीं । नीत केली सत्ता खोटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । दोष कोणाचा तो दावा ॥४॥

॥ १६६८ ॥

जाणसी उचित । पांडुरंगा धर्मनीत ॥ १ ॥ तरि म्यां बोलावें तें काई । सरे ऐसें तुझे पायीं ॥ २ ॥ पालटती क्षण । संचितप्रारब्धक्रियमाण ॥३॥ तुका ह्मणे सत्ता । होसी सकळ करिता ॥ ४ ॥

॥ १६६९ ॥

भवसिंधूचें हेंचि तारूं । मज विचारूं पाहातां ॥ १ ॥ चित्तीं तुझे

धरिन पाय । सुख काय तें तेथें ॥ २ ॥ माझ्या खुणा मनापाशीं । तें या रसीं बुडालें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे वर्म आलें । हातां भलें हें माझ्या ॥ ४ ॥

॥ १६७० ॥

आश्चर्य तें एक जालें । मना आलें माझिया ॥ १ ॥ मढ्यापाशीं करुणा केली । तैसी गेली वृथा हे ॥ २ ॥ न यावा तो कैसा राग । खोटें मग देखोनि ॥३॥ तुका ह्मणे कैंचा बोला । शोध विठ्ठला माझिया ॥ ४ ॥

॥ १६७१ ॥

मी याचक तूं दाता । काय सत्य पाहों आतां ॥ १ ॥ म्यां तो पसरिला हात । करीं आपुलें उचित ॥२॥ आह्मीं घ्यावें नाम । तुह्मां समाधान काम ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवराजा ॥। वाद खंडीं तुझा माझा ॥ ४ ॥

देवापाशीं मागणें.

॥ १६७२ ॥

अद्वैतीं तों माझें नाहीं समाधान । गोड हे चरणसेवा तुझी ॥ १ ॥
करूनी उचित देईं हेंचि दान । आवडे कीर्तन नाम तुझें ॥ २ ॥
देवभक्तपण सुखाचा सोहळा । ठेवूनि निराळा दावी मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आहे तुझें हें सकळ । कोणी एके काळें देईं मज ॥ ४ ॥

॥ १६७३ ॥

समचरणदृष्टि विटेवरी साजरी । तेथें माझी हरी वृत्ति राहो ॥ १ ॥
आणीक न लगे मायिक पदार्थ । तेथें माझें आर्त्त नको देवा ॥ २ ॥
ब्रह्मादिक पदें दुःखाची शिराणी । तेथें चित्त झणी जडों देसी ॥३॥
तुका ह्मणे त्याचें कळलें आह्मां वर्म । जे जे कर्मधर्म नाशवंत ॥ ४ ॥

॥ १६७४ ॥

सदा माझे डोळे जडो तुझे मूर्ती । रखुमाईच्या पती सोयरिया ॥१॥
गोड तुझें रूप गोड तुझें नाम । देईं मज प्रेम सर्व काळ ॥ २ ॥
विठो माउलिये हाचि वर देईं । संचरोनि राहीं हृदयामाजी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कांहीं न मागें आणिक । तुझे पायीं सुख सर्व आहे ॥४॥

॥ १६७५ ॥

नामपाठ मुक्ताफळांच्या ओवणी । हें सुख सुगुणीं अभिनव ॥ १ ॥
तरी आह्मी जालों उदास निर्गुणा । भक्तांचिया मना मोक्ष नये ॥२॥
द्यावें घ्यावें ऐसा येथें उरे भाव । काय ठाया ठाव पुसोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां अभयदान करा । ह्मणा विश्वंभरा दिलें ऐसें ॥४॥

॥ १६७६ ॥

समर्थाचे सेवे कोठें नाहीं घात । पाहों नये अंत पांडुरंगा ॥ १ ॥
आहे तैसी नीत विचारावी बरी । येऊनी भीतरी वास करा ॥ २ ॥
निढळ राखिलें तरी भयाभीत । हर्षामर्ष चित्त पावतसे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तरी कळेल निवाड । दर्शनाची चाड शुभकीर्ति ॥ ४ ॥

॥ १६७७ ॥

वारंवार हाचि न पडावा विसर । वसावें अंतर तुमच्या गुणीं ॥१॥
इच्छेचा ये दाता तूं एक समर्था । अगा कृपावंता मायबापा ॥ २ ॥
लाभाचिये वोढी उताविळ मन । त्यापरि चिंतन चरणाचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जीवीं जीवन ओलावा । पांडुरंगे द्यावा शीघ्र आतां ॥४॥

॥ १६७८ ॥

पावलें पावलें तुझें आह्मां सर्व । दुजा नका भाव होऊं देऊं ॥ १ ॥
जेथें तेथें देखें तुझींच पाउलें । त्रिभुवन संचलें विठ्ठला गा ॥ २ ॥
भेदाभेद मतें भ्रमाचे संवाद । आह्मां नको वाद त्यांशीं देऊं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अणु तुजवीण नाहीं । नभाहुनि पाहीं वाढ आहे ॥ ४ ॥

॥ १६७९ ॥

वाळूनियां जन सांडी मज दुरी । करिसील हरी ऐसें कधीं ॥ १ ॥
आठवीन पाय धरूनि अनुताप । वाहे जळ झोंप नाहीं डोळां ॥ २ ॥
नावडती जीवा आणीक प्रकार । आवडी ते फार एकांताची ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसी धरितों वासना । होई नारायणा साह्य मज ॥ ४ ॥

॥ १६८० ॥

होईल तो भोग भोगीन आपुला । न घलीं विठ्ठला भार तुज ॥ १ ॥

तुह्मांपासाव हें इच्छीतसें दान । अंतरींचें ध्यान मुखीं नाम ॥ २ ॥
नयें काकुलती गर्भवासांसाटीं । न धरीं हें पोटीं भय कांहीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज उदंड एवढें । न वांचावें पुढें मायबापा ॥ ४ ॥

॥ १६८१ ॥

कानडीनें केला मऱ्हाटा भ्रतार । एकाचें उत्तर एका न ये ॥ १ ॥
तैसें मज नको करूं कमळापति । देई या संगति सज्जनांची ॥ २ ॥
तिनें पाचारिलें इल बा ह्मणोन । येरु पळे आण जाली आतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येर येरा जें विच्छिन्न । तेथें वाढे सीण सुखा पोटीं ॥४॥

॥ १६८२ ॥

नाम आठवितां सद्गदित कंठीं । प्रेम वाढे पोटीं ऐसें करीं ॥ १ ॥
रोमांच जीवन आनंदाश्रु नेत्रीं । अष्टांग ही गात्रीं प्रेम तुझें ॥ २ ॥
सर्व ही शरीर वेचो या कीर्तनीं । गाऊं निशिदिनीं नाम तुझें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे दुजें न करीं कल्पांतीं । सर्वदा विश्रांति संतां पायीं ॥४॥

॥ १६८३ ॥

अनाथ परदेशी हीन दीन भोळें । उगलेंचि लोळे तुझे रंगीं ॥ १ ॥
आपुलें ह्मणावें मज नुपेक्षावें । प्रेमसुख द्यावें मायबापा ॥ २ ॥
कासवीचे परी दृष्टी पाहें मज । विज्ञानीं उमज दावुनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझा जालों शरणागत । काया वाचा चित्त दुजें नाहीं ॥४॥

॥ १६८४ ॥

स्वगोत्रींचा पुत्र परगोत्रीं आर्पिला । विभागा मुकला पितृधना ॥ १ ॥
तैसें मजलागीं न धरावें दुरी । नव्हे परगोत्री पोटींचाचि ॥ २ ॥
सुतकासी त्याचे नाहीं प्रयोजन । जनिता ह्मणोनि तीन दिवस ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं ठावें हें कोणासी । पुसावें वेदांसी देती ग्वाही ॥४॥

॥ १६८५ ॥

मागत्याची कोठें घडते निरास । लेंकरा उदास नाहीं होतें ॥ १ ॥
कासया मी होऊं उतावीळ जीवीं । जाणता गोसावी सर्व आहे ॥२॥

जाला तरी वेळ कवतुकासाटीं । निर्दया तों पोटीं उपजेना ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे त्यासी ठाउकें उचित । होईल संकेत नेमियेला ॥ ४ ॥

॥ १६८६ ॥

कां जी तुह्मी ऐसें नव्हा कृपावंत । निवे माझें चित्त ठायींच्या ठायीं॥१॥
कांहीं शम नये विषम अंतरा । शांतीचा तो बरा ऐसा योग ॥ २ ॥
दुःखी होतों पंचभूतांच्या विकारें । जडत्वें दातारें राखावीं तीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मोडा अहंकाराची मान । धरितों चरण ह्मणऊनि ॥ ४ ॥

॥ १६८७ ॥

येतील अंतरा शिष्टाचे अनुभव । तळमळी जीव तया सुखा ॥ १ ॥
आतां माझा जीव घेउनियां बळी । बैसवावें वोळी संतांचिये ॥ २ ॥
विस्तारिली वाचा फळेंविण वेल । कोरडेचि बोल फोस वांझे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आलों निर्वाणाच वरी । राहों नेदीं उरी नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १६८८ ॥

सांवळें सुंदर रूप मनोहर । राहो निरंतर हृदयीं माझे ॥ १ ॥
आणीक कांहीं इच्छा आह्मां नाहीं चाड । तुझें नाम गोड पांडुरंगे॥२॥
जन्मोजन्मीं ऐसें मागितलें तुज । आह्मांसी सहज द्यावें आतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज ऐसे दयाळ । धुंडितां सकळ नाहीं आह्मां ॥ ४ ॥

॥ १६८९ ॥

मोक्षाचें आह्मांसी नाहीं अवघड । तो असे उघड गांठोळीस ॥ १ ॥
भक्तीचे सोहळे होतील जीवासी । नवल तेविशीं पुरवितां ॥ २ ॥
ज्याचें त्यासी देणें कोण तें उचित । मानूनियां हित घेतों सुख॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सुखें देई संवसार । आवडीसी थार करीं माझे ॥ ४ ॥

॥ १६९० ॥

पहा ते पांडव अखंड वनवासी । परि त्या देवासी आठविती ॥ १ ॥
प्रल्हादासी पिता करितो जाचणी । परि तो स्मरे मनीं नारायण॥२॥
सुदामा ब्राह्मण दरिद्रें पीडिला । नाहीं विसरला पांडुरंगा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझा न पडावा विसर । दुःखाचे डोंगर जाले तरी ॥ ४ ॥

॥ १६९१ ॥

नाहीं तुज कांहीं मागत संपत्ती । आठवण चित्तीं असों द्यावी ॥ १ ॥
सरलिया भोग येईन सेवटीं । पायापें या भेटी अनुसंधानें ॥ २ ॥
आतां मजसाटीं याल आकारास । रोकडी हे आस नाहीं देवा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मुखीं असो तुझें नाम । देईल तो श्रम देवो काळ ॥ ४ ॥

॥ १६९२ ॥

डगमगी मन निराशेच्या गुणें । हें तों नारायणें सांतवीजे ॥ १ ॥
धीरें तूं गंभीर जीवन जगाचें । जळो त्रिभागाचे आत्रीतत्या ॥ २ ॥
भेईल जीव हें देखोनि कठिण । केला जातो सीण तो तो वांयां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आवश्यक हें वचन । पाळावेंचि दान समयो आहे ॥ ४ ॥

॥ १६९३ ॥

इच्छेपाशीं आलों फिरोनि मागुता । स्वामीसेवकता आवडीचे ॥ १ ॥
द्यावें लवकरी मागितलें दान । मुळींचें जतन करूनि असें ॥ २ ॥
उपाय हे करीं एकाचि वचना । दावूनियां खुणा ठाया येतों ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे गांठी किती तुजपाशीं । जगाच्या तोडिसी चिंतनानें ॥ ४ ॥

॥ १६९४ ॥

लडिवाळ ह्मणोनी निष्ठुर न बोला । परी सांभाळिला लागे घात ॥ १ ॥
बहु वागवीत आणिलें दुरूनि । दासांची पोसनी बहु आहे ॥ २ ॥
नाहीं लागों दिला आघाताचा वारा । निष्ठुर उत्तरा कोमेजतो ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी कृपावंत हरि । शांतवा उत्तरीं अमृताच्या ॥ ४ ॥

॥ १६९५ ॥

जेणें माझें चित्त राहे तुझ्या पायीं । अखंड तें देइं प्रेमसुख ॥ १ ॥
देहभाव राख दीन करूनियां । जनाचारी वांयां जाय तैसा ॥ २ ॥
द्रव्य दारा नको मानाची आवडी । कवणेविशीं गोडी प्रपंचाची ॥ ३ ॥
तुझें नाम माझें धरूनियां चित्त । एकांत लोकांत सदा राहो ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझे जडोनियां पायीं । जालों उतराई पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ १६९६ ॥
माझे हातीं आहे करावें चिंतन । तुझी कृपादान प्रेम द्यावें ॥ १ ॥
मागतियां भांडवल आळवण । नामाची जतन दातियासी ॥ २ ॥
बाळक धांवोनि आड निघे स्तनीं । घालावा जननी कृपे पान्हा ॥३॥
तुका ह्मणे करीं कासवीचे परी । आहे सूत्रदोरी तुझे हातीं ॥ ४ ॥

॥ १६९७ ॥
पाप ताप माझे गुणदोष निवारीं । कृष्णा विष्णु हरी नारायणा ॥१॥
काम क्रोध वैरी घालोनी बाहेरी । तूं राहें अंतरीं पांडुरंगा ॥ २ ॥
करिशील तरी नव्हे कांइ एक । निर्मिलें त्रैलोक्य हेळमात्रें ॥ ३ ॥
समर्थासी काय आह्मीं शिकवावें । तुका ह्मणे यावें पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १६९८ ॥
बहुजन्मां शेवटीं स्वामी तुझी भेटी । बहु मोह पोटीं थोर जाला ॥१॥
बहु पुरें पाहिलीं बहु दिशा शोधिली । बहु चिंता वाहिली दुर्भराची ॥२॥
बहु काळ गेले अनुचित केलें । बहु नाहीं गाइलें नाम तुझें ॥ ३ ॥
ऐसा मी अपराधी अगा कृपानिधि । बहु संतां संनिधि ठेवीं तुका ॥४॥

॥ १६९९ ॥
पक्षीयांचे घरीं नाहीं सामुगरी । त्यांची चिंता करी नारायण ॥ १ ॥
अजगर जनावर वारुळांत राहे । त्याजकडे पाहे पांडुरंग ॥ २ ॥
चातक हा पक्षी नेघे भूमिजळ । त्यासाटीं घननीळ नित्य वर्षे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी पिप्पलिकांची जात । पुरवीं मनोरथ पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १७०० ॥
नको विद्या वयसा आयुष्य फारसें । नाहीं मज पिसें मुक्तीचेंही ॥१॥
रामकृष्ण ह्मणतां जावो माझा प्राण । हेंचि कृपादान मागतसें ॥ २ ॥
नको धन मान न वाढो संतान । मुखीं नारायण प्राण जावा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे दीन काकुलती येतों । तुज निरवितों पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १७०१ ॥
कोरडिया गोष्टी नावडती मना । नाहीं ब्रह्मज्ञानाविण चाड ॥ १ ॥

दाखवीं आपुलें सगुण रूपडें । वंदीन मी कोडें पाय तुझे ॥ २ ॥
न लगे तो मोक्ष मज सायुज्यता । नावडे हे वार्ता शून्याकारी ॥३॥
तुका ह्मणे चाड धरीन श्रीमुखें । येशिल कवतुकें जवळीक ॥ ४ ॥

॥ १७०२ ॥

समर्थ या नांवें दिनांचा कृपाळ । हें तंव सकळ स्वामीअंगीं ॥ १ ॥
मज काय लागे करणें विनवणी । विदित चरणीं सकळ आहे ॥ २ ॥
दयासिंधु तुह्मां भांडवल दया । सिंचावें आतां या कृपापीयूषें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे अवो पंढरीनिवासे । बहु जीव आसे लागलासे ॥ ४ ॥

॥ १७०३ ॥

राम कृष्ण गोविंद नारायण हरी । केशवा मुरारी पांडुरंगा ॥ १ ॥
लक्ष्मीनिवासा पाहें दिनबंधु । तुझा लागो छंदु सदा मज ॥ २ ॥
तुझे नामीं प्रेम देई अखंडित । नेणे तप व्रत दान कांहीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझें हेंचि गा मागणें । अखंडही गाणें नाम तुझें ॥ ४ ॥

॥ १७०४ ॥

अमृताचीं फळें अमृताची वेली । तेचि पुढें चाली बीजाचीही ॥ १ ॥
ऐसियांचा संग देईं नारायणा । बोलावा वचना जयांचिया ॥ २ ॥
उत्तम सेवन सितळ कंठासी । पुष्टी कांती तैसी दिसे वरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तैसें होइजेत संगें । सवा लागे अंगें चंदनाच्या ॥ ४ ॥

॥ १७०५ ॥

नर नारी बाळें अवघा नारायण । ऐसें माझें मन करीं देवा ॥ १ ॥
न यो काम क्रोध द्वेष निंदा द्वंद्व । अवघा गोविंद निःसंदेह ॥ २ ॥
असावें म्यां सदा विषयीं विरक्त । काया वाचा चित्त तुझे पायीं ॥३॥
करोनियां साह्य पुरवीं मनोरथ । व्हावें कृपावंत तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ १७०६ ॥

ऐसें सत्य माझ्या येईल अंतरा । तरि मज करा कृपा देवा ॥ १ ॥
वचनांसारिखें तळमळी चित्त । बाहेरि तो आंत होइल भाव ॥ २ ॥

तरि मज ठाव द्यावा पायांपाशीं । सत्यत्वें जाणसी दास खरा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सत्य निकट सेवकें । तरिच भातुकें प्रेम द्यावें ॥ ४ ॥

॥ १७०७ ॥

ऋणाच्या परिहारा जालो वोळगणा । द्यावी नारायणा वासलाती ॥१॥
जालों उतराई शरीरसंकल्पें । चुकों द्यावीं पापें सकळही ॥ २ ॥
आजिवरी होतों धरूनि जिवासी । व्याजें कासाविसी बहु केलें ॥३॥
तुका ह्मणे मना आणिला म्यां भाव । तुमचा तेथें ठाव आहे देवा ॥४॥

॥ १७०८ ॥

आवडी न पुरे सेवितां न सरे । पडियेली धुरेसवें गांठी ॥ १ ॥
न पुरे हा जन्म हें सुख सांठितां । पुढतीही आतां हेंचि मागों ॥२॥
मारगाचि चिंता पालखी बैसतां । नाहीं उसंतिता कोसपेणी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी विठ्ठल माउली । जाणे ते लागली भूक तान ॥ ४ ॥

॥ १७०९ ॥

सेवीन उच्छिष्ट लोळेन अंगणीं । वैष्णवां चरणीं होइन जोडा ॥ १ ॥
ऐसें जन्म आतां मज देई देवा । आवडी हे जीवा सर्वकाळ ॥ २ ॥
त्यांचे चरणरज येती अंगावरी । वंदीत ते शिरीं जाइन मागें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येथें राहिलासे भाव । सकळही वाव जाणोनियां ॥ ४ ॥

॥ १७१० ॥

नावडावें जन नावडावा मान । करूनि प्रमाण तूंचि होई ॥ १ ॥
सोडवूनि देहसंबंध व्यसनें । ऐसी नारायणें कृपा कीजे ॥ २ ॥
नावडावें रूप नावडावे रस । अवघी राहो आस पायांपाशीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां आपुलिया सत्ता । करूनि अनंता ठेवा ऐसें ॥ ४ ॥

॥ १७११ ॥

आतां काढाकाढी करीं गा पंढरिराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ॥ १ ॥
जाणतां बैसलों दगडाचे नावे । तिचा धर्म घ्यावे प्राण हाचि ॥ २ ॥
मनाचा स्वभाव इंद्रियांची ओढी । पतनाची जोडी वरी हांव ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जाली अंधळ्याची परी । आतां मज हरी वाढ दावीं ॥४॥

॥ १७१२ ॥

लाज वाटे पुढें तोंड दाखवितां । परि जाऊं आतां कोणापाशीं ॥ १ ॥
चुकलिया काम मागतों मुशारा । लाज फजितखोरा नाहीं मज ॥ २ ॥
पाय सोडुनियां फिरतों बासर । स्वामिसेवे चोर होऊनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज पाहिजे दंडिलें । पुढें हें घडलें न पाहिजे ॥ ४ ॥

॥ १७१३ ॥

आह्मां वैष्णवांचा कुळधर्म कुळींचा । विश्वास नामाचा एका भावें ॥ १ ॥
तरीच हरिचे दास ह्मणवितां श्लाघीजे । निर्वासना कीजे चित्त आधीं ॥ २ ॥
गाऊं नाचूं प्रेमें आनंदें कीर्तनीं । भुक्ति मुक्ति दोन्ही न मागों तुज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे देवा ऐसी यांची सेवा । द्यावी जी केशवा जन्मोजन्मीं ॥ ४ ॥

॥ १७१४ ॥

मातेची अवस्था काय जाणे बाळ । तिसी तों सकळ चिंता त्याची ॥ १ ॥
ऐसें परस्परें आहेचि विचारा । भोपळ्याचा तारा दगडासी ॥ २ ॥
भुजंग पोटाळी चंदनाचें अंग । निवे परि संग नव्हे तैसा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करा परिसाचे परी । मज ठेवा सरी लोखंडाचे ॥ ४ ॥

॥ १७१५ ॥

किती तुजपाशीं देऊं परिहार । जाणसी अंतर पांडुरंगा ॥ १ ॥
आतां माझे हातीं देईं माझें हित । करीं माझें चित्त समाधान ॥ २ ॥
राग आला तरी कापूं नये मान । बाळा मायेविण कोण दुजें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसा होईल लौकिक । मागे बाळ भीक समर्थाचें ॥ ४ ॥

॥ १७१६ ॥

पोट धालें मग नलगे परती । जालिया निश्चिंती खेळ गोड ॥ १ ॥
आपुलिया हातें देईं वो कवळ । विठ्ठल शीतळ जीवन वरी ॥ २ ॥
घराचा विसर होईल आनंद । नाचेन मी छंदें प्रेमाचिया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तोंच वरी करकर । मग हें उत्तर खंडईल ॥ ४ ॥

॥ १७१७ ॥

सारीन तें आतां एकाचि भोजनें । वारीन मागणें वेळोवेळां ॥ १ ॥

सेवटींचा घास गोड करीं माते । अगे कृपावंते पांडुरंगे ॥ २ ॥
वंचूं नये आतां कांहींच प्रकार । धाकल्याचें थोर जाल्यावरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां बहु चाळवावें । कांहीं नेदीं ठावें उरों मागें ॥ ४ ॥

॥ १७१८ ॥

नाहीं तुह्मां कांहीं लाविलें मागणें । कांटाळ्याच्या भेणें त्रासलेती ॥ १ ॥
एखादिये परी टाळावी करकर । हा नका विचार देखों कांहीं ॥ २ ॥
पायांच्या वियोगें प्राणासवसाटी । नेघेत्रेसी तुटी जाली आतां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां मागणें तें आतां । हेंचि कृपावंता चरणीं वास ॥ ४ ॥

॥ १७१९ ॥

तुझें नाम माझे मुखीं असो देवा । विनवितों राघवा दास तुझा ॥१॥
तुझ्या नामबळें तरले पतित । ह्मणोनि माझें चित्त तुझे पायीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुझें नाम हें सादर । गातां निरंतर सुख वाटे ॥ ३ ॥

॥ १७२० ॥

नको देऊं देवा पोटीं हें संतान । मायाजाळें जाण नाठवसी ॥ १ ॥
नको देऊं देवा द्रव्य आणि भाग्य । तो एक उद्वेग होय जीवा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे करीं फकिराचे परी । रात्रदिवस हरि येईल वाचे ॥ ३ ॥

॥ १७२१ ॥

नको मज ताठा नको अभिमान । तुजवांचूनि क्षीण होतो जीव ॥१॥
दुर्धर हे माया न होय सुटका । वैकुंठनायका सोडवीं मज ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुझें झालिया दर्शण । मग निवारण होइल सर्व ॥ ३ ॥

॥ १७२२ ॥

हरी तुझें नाम गाईन अखंड । याविण पाखंड नेणें कांहीं ॥ १ ॥
अंतरीं विश्वास अखंड नामाचा । कायामनेंवाचा देईं हेंचि ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आतां देईं संतसंग । तुझे नामीं रंग भरो मना ॥ ३ ॥

॥ १७२३ ॥

आतां तरी मज सांगा साच भावें । काय म्यां करावें ऐसें देवा ॥१॥

चुकावया कर्म नव्हतें कारण । केला होय सीण अवघाचि ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नको पाहूं निरवाण । देई कृपादान याचकासी ॥ ३ ॥
॥ १७२४ ॥
मागणें तें एक तुजप्रति आहे । देशी तरि पाहें पांडुरंगा ॥ १ ॥
या संतासी निरवीं हेंचि मज देई । आणिक दुजें कांहीं न मागे तुज ॥२॥
तुका ह्मणे आतां उदार तूं होई । मज ठेवीं पायीं संतांचिया ॥ ३ ॥
॥ १७२५ ॥
कासयासी व्यर्थ घातलें संसारीं । होतें तैसें जरी तुझे चित्तीं ॥ १ ॥
तुझिये भेटीची थोर असे आस । दिसोनी निरास आली मज ॥ २ ॥
आतां काय जिणें जालें निरर्थक । वैकुंठनायक भेटेचि ना ॥ ३ ॥
आडलासी काय कृपेच्या सागरा । रखुमादेवीवरा सोइरिया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे देई चरणाची सेवा । नुपेक्षीं केशवा मायबापा ॥ ५ ॥
॥ १७२६ ॥
हेंचि सुख पुढें मागतों आगळें । आनंदाचीं फळें सेवादान ॥ १ ॥
जन्मजन्मांतरीं तुझाचि अंकिला । करूनि विठ्ठला दास ठेवीं ॥ २ ॥
दुजा भाव आड येऊं नेदीं चित्ता । करावा अनंता नास त्याचा ॥३॥
अभय देऊनि करावें सादर । क्षण तो विसर पडों नेदीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आह्मी जे जे इच्छा करूं । ते ते कल्पतरू पुरविसी ॥ ५ ॥
॥ १७२७ ॥
एकांतीचें सुख देई मज देवा । आघात या जिवा चुकवूनि ॥ १ ॥
ध्यानीं रूप वाचे नाम निरंतर । आपुला विसर पडों नेदीं ॥ २ ॥
मायबाळा भेटी सुखाची आवडी । तैशी मज गोडी देई देवा ॥ ३ ॥
कीर्ति ऐकोनियां जालों शरणांगत । दासाचें तूं हित करितोसी ॥४॥
तुका ह्मणे मी तों दीन पापराशी । घालावें पाठीशीं मायबापा ॥५॥
॥ १७२८ ॥
आतां तुज मज नाहीं दुजेपण । दाखवीं चरण पांडुरंगा ॥ १ ॥
तुज रूप रेखा नाम गुण नाहीं । एक स्थान पाहीं गांव सिंव ॥ २ ॥

नावडे संगती तुज दुजयाची । आपुल्या भक्तांची प्रीति तुह्मां ॥ ३ ॥
परि आह्मांसाठीं होसील सगुण । स्तंभासी फोडून जयापरि ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तैसें तुज काय उणें । देईं दरुषण चरणांचें ॥ ५ ॥
॥ १७२९ ॥
येणें मुखें तुझे वर्णी गुण नाम । तेंचि मज प्रेम देईं देवा ॥ १ ॥
डोळे भरूनियां पाहें तुझें मुख । तेंचि मज सुख देईं देवा ॥ २ ॥
कान भरोनियां ऐके तुझी कीर्ति । ते मज विश्रांति देईं देवा ॥ ३ ॥
वाहें रंगीं टाळी नाचेन उदास । हें देईं हातांस पायां बळ ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझा सकळ देहभाव । आणीक नको ठाव चिंतूं यासी ॥ ५ ॥
॥ १७३० ॥
पांडुरंगा कांहीं आइकावी मात । न करावें मुक्त आतां मज ॥ १ ॥
जन्मांतरें मज ऐसीं देईं देवा । जेणें चरणसेवा घडे तुझी ॥ २ ॥
वाखाणीन कीर्ति आपुलिया मुखें । नाचेन मी सुखें तुजपुढें ॥ ३ ॥
करुनिकामारी दास दीनाहुनी । आपुला अंगणीं ठाव मज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आह्मी मृत्युलोकीं भले । तुझेचि अंकिले पांडुरंगा ॥ ५ ॥
॥ १७३१ ॥
त्राहे त्राहे त्राहे सोडवीं अनंता । लागों दे ममता तुझे पायीं ॥ १ ॥
एकचि मागणें देईं तुझी गोडी । नलगे आवडी आणिकाची ॥ २ ॥
तुझें नाम गुण वर्णीन पवाडे । आवडीच्या कोडें नाचों रंगीं ॥ ३ ॥
बापा विठ्ठलराया हेंचि देईं दान । जोडती चरण जेणें तुझे ॥ ४ ॥
आवडीसारिखें मागितलें जरी । तुका ह्मणे करीं समाधान ॥ ५ ॥
॥ १७३२ ॥
अभयदान मज देईं गा उदारा । कृपेच्या सागरा पांडुरंगा ॥ १ ॥
देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । आणीक मी कांहीं नेणें दुजें ॥ २ ॥
सेवा भक्ति भाव नेणें मी पतित । आतां माझें हित तुझ्या पायीं ॥३॥
अवघा निरोपिला तुज देहभाव । आतां मज पाव पांडुरंगा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझें नाम दीनानाथ । तें मज उचित करीं आतां ॥ ५ ॥

॥ १७३३ ॥

पापाची वासना नको दावूं डोळां । त्याहूनि अंधळा बराच मी ॥१॥
निंदेचें श्रवण नको माझे कानीं । बधिर करोनी ठेवीं देवा ॥ २ ॥
अपवित्र वाणी नको माझ्या मुखा । त्याजहुनि मुका बराच मी ॥३॥
नको मज कधीं परस्त्रीसंगति । जनांतुन माती उठतां भली ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज अवघ्याचा कांटाळा । तूं एक गोपाळ आवडसी ॥५॥

॥ १७३४ ॥

माय बाप बंधु सोयरा सांगाती । तूंचि माझी प्रीति गण गोत ॥ १ ॥
शरण आलीं त्यांचीं वारिलीं दुरितें । तारिले पतित असंख्यात ॥ २ ॥
इतर कोण जाणे पावलें विश्रांति । न येतां तुजप्रति शरणागत ॥ ३ ॥
तयामध्यें मज ठेवीं नारायणा । लक्षुमीरमणा सोइरिया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे देईं दर्शनाचा लाभ । जे पाय दुर्लभ ब्रह्मादिकां ॥ ५ ॥

॥ १७३५ ॥

काय देह घालूं करवती कर्मरी । ठाकूं या भितरी अग्नीमाजी ॥ १ ॥
काय सेवूं वन शीत ऊष्ण तान । साहों कीं मोहन धरुनी बैसों ॥ २ ॥
काय लावूं अंगीं भस्म उधळण । हिंडूं देश कोण खुंट चारी ॥ ३ ॥
काय त्यजूं अन्न करूनि उपास । काय करूं नास जीवित्वाचा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे काय करावा उपाव । ऐसा देईं भाव पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ १७३६ ॥

आमुची कृपाळु तूं होसी माउली । विठ्ठले साउली शरणागता ॥ १ ॥
प्रेमपान्हां स्तनीं सदा सर्वकाळ । दृष्टि हे निर्मळ अमृताची ॥ २ ॥
भूक तान दुःख वाटों नेदीं सीण । अंतरींचा गुण जाणोनियां ॥ ३ ॥
आशा तृष्णा माया चिंता दवडीं दुरी । ठाव आह्मां करीं खेळावया ॥४॥
तुका ह्मणे लावीं संताचा सांगात । तेथें न पवें हात कळिकाळाचा ॥५॥

॥ १७३७ ॥

मानावया जग व्हावी द्रव्यमाया । नाहीं हे माझिया जीवा चाड ॥ १ ॥
तुझ्या पायांसाटीं केली आराणूक । आतां कांहीं एक नको दुजें ॥ २ ॥

करूनियां कृपा करीं अंगिकार । न लावीं उशीर आतां देवा ॥ ३ ॥
नव्हे साच कांहीं कळों आलें मना । ह्मणोनि वासना आवरिली ॥४॥
तुका ह्मणे आतां मनोरथ सिद्धी । माझे कृपानिधी पात्रवावे ॥ ५ ॥

॥ १७३८ ॥

तरि कां नेणते होते मागें ऋषि । तींहीं या जनासी दुराविलें ॥१॥
बोळगती जया अष्ट महासिद्धि । ते या जनबुद्धी नातळती ॥ २ ॥
कंदमुळें पाला धातूच्या पोषणा । खातलि वास राना तरी केला ॥३॥
लावुनियां नेत्र उगेचि बैसले । न बोलत ठेले मौन्यमुद्रे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे ऐसें करीं माझ्या चित्ता । दुरावीं अनंता जन दुरी ॥५॥

॥ १७३९ ॥

नलगे देवा तुझें आह्मांसी वैकुंठ । सायुज्याचा पट नलगे मज ॥१॥
देईं तुझें नाम मज सर्वकाळीं । मागणें वनमाळी हेंचि तुज ॥ २ ॥
नारद तुंबर उद्धव प्रल्हाद । बळी रुक्मांगद नाम ध्याती ॥ ३ ॥
सिद्ध मुनिगण गंधर्व किन्नर । करिताती गजर रामनामें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे हरी देईं तुझें नाम । अखंडित प्रेम हेंचि द्यावें ॥ ५ ॥

॥ १७४० ॥

विश्वास धरूनि राहिलों निवांत । ठेवूनियां चित्त तुझे पायीं ॥ १ ॥
तरावें बुडावें तुझिया वचनें । निर्धार हा मनें केला माझ्या ॥ २ ॥
न कळे हें मज साच चाळविलें । देसी तें उगलें घेइन देवा ॥ ३ ॥
मागणें तें सरे ऐसें करीं देवा । नाहीं तरी सेवा सांगा पुढें ॥ ४ ॥
करावें कांहीं कीं पाहावें उगलें । तुका ह्मणे बोलें पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ १७४१ ॥

कृपाळु ह्मणोनि बोलती पुराणें । निर्धार वचनें यांचीं मज ॥ १ ॥
आणीक उपाय नेणेंचि मी कांहीं । तुझें वर्म ठायीं पडे तैसें ॥ २ ॥
नये धड कांहीं बोलतां वचन । रिघालों शरण सर्वभावें ॥ ३ ॥
कृपा करिसी तरि थोडें तुज काम । माझा तरि श्रम बहु हरे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज दाखवीं श्रीमुख । हरेल या भूक डोळियांची ॥ ५ ॥

॥ १७४२ ॥

भावबळें कैसा जालासी लहान । मागें संतीं ध्यान वर्णियेलें ॥ १ ॥
तें मज उचित करूनियां देवा । दाखवीं केशवा मायबापा ॥ २ ॥
पाहोनियां डोळां बोलेन मी गोष्टी । आलिंगूनि मिठी देइन पायीं ॥३॥
चरणीं दृष्टि उभा राहेन समोर । जोडोनियां कर पुढें दोन्ही ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे उत्कंठित वासना । पुरवीं नारायणा आर्त माझें ॥ ५ ॥

॥ १७४३ ॥

आत्मस्थिति मज नको हा विचार । देईं निरंतर चरणसेवा ॥ १ ॥
जन्मोजन्मीं तुझा दास पुरुषोत्तमा । हेचि गोडी माझ्या देईं जीवा ॥२॥
काय सायुज्यता मुक्ति हेचि गोड । देव भक्त कोड तेथें नाहीं ॥३॥
काय तें निर्गुण पाहों कैशा परी । वर्णूं तुझी हरी कीर्ती कैसी ॥४॥
गोड चरणसेवा देवभक्तपणें । मज देवा ह्मणें दुराविसी ॥ ५ ॥
जाणिवेपासूनि सोडवीं माझ्या जीवा । देईं चरणसेवा निरंतर ॥६॥
तुका ह्मणे गोडा गोड नलगे प्रीति । सवेविण चित्तीं सार नाहीं ॥ ७ ॥

॥ १७४४ ॥

कुळींचें दैवत ज्याचें पंढरीनाथ । होईन दासीसुत त्याचे घरीं ॥१॥
शुद्ध यातिकुळवर्ण चाड नाहीं । करीं भलते ठायीं दास तुझा ॥२॥
पंढरीसी कोणी जाती वारकरी । होईन त्याचे घरीं पशुयाति ॥३॥
विठ्ठलचिंतन दिवसरात्रीं ध्यान । होईन पायतन त्याचे पायीं ॥ ४ ॥
तुळसीवृंदावन जयाचे अंगणीं । होईन केरसुणी त्याचे घरीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे हाचि भाव माझ्या चित्तीं । नाहीं आणिकां गति चाड मज ॥६॥

॥ १७४५ ॥

पढियंतें आह्मीं तुजपाशीं मागावें । जीवींचें सांगावें हितगुज ॥ १ ॥
पाळसील लळे दीन वो वत्सले । विठ्ठले कृपाळे जननिये ॥ २ ॥
जीव भाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । तूंचि सर्वां ठायीं एक आह्मां ॥३॥
दंजियाचा संग लागों नेदीं वारा । नाहीं जात घरा आणिकांच्या ॥४॥

सर्व सत्ता आहे एकी तुजपाशीं । ठावें आहे देसी मागेन तें ॥ ५ ॥
ह्मणऊनि पुढें मांडियेली आळी । थिंकोनियां चोळी डोळे तुका ॥ ६ ॥

॥ १७४६ ॥

अगा करुणाकरा करितसें धांवा । या मज सोडवा लवकरी ॥ १ ॥
ऐकोनियां माझीं करुणेचीं वचनें । व्हावें नारायणें उतावीळ ॥ २ ॥
मागें पुढें अवघा दिसे रिता ठाव । ठेवूनि पायीं भाव वाट पाहें ॥ ३ ॥
उशीर तो आतां न पाहिजे केला । अहोजी विठ्ठला मायबापा ॥ ४ ॥
उरलें तें एक हेंचि मज आतां । अवघें विचारितां शून्य जालें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आतां करीं कृपादान । पाउलें समान दावीं डोळां ॥ ६ ॥

॥ १७४७ ॥

मागता भिकारी जालों तुझे द्वारीं । देई मज हरी कृपादान ॥ १ ॥
प्रेम प्रीति नाम उचित करावें । भावें संचारावें हृदयामाजी ॥ २ ॥
सर्वभावें शरण आलों पांडुरंगा । कृपाळु तूं जगामाजी एक ॥ ३ ॥
तापत्रयें माझी तापविली काया । शीतळ व्हावया पाय तुझे ॥ ४ ॥
संबंधीं जनवाद पीडिलों परोपरी । अंतरलों दुरी तुजसी तेणें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आतां तुझा शरणागत । करावें सनाथ मायबापा ॥ ६ ॥

॥ १७४८ ॥

न ह्मणे कवणां सिद्ध साधक गंव्हार । अवघा विश्वंभर वांचूनिया ॥ १ ॥
ऐसें माझे बुद्धि काया वाचा मन । लावीं तुझें ध्यान पांडुरंगा ॥ २ ॥
गातां प्रेमगुण शंका माझ्या मनीं । नाचतां रंगणीं नाठवावी ॥ ३ ॥
देईं चरणसेवा भूतांचें भजन । वर्णा अभिमान सांडवूनि ॥ ४ ॥
आशापाश माझी तोडी माया चिंता । तुजविण व्यथा नको कांहीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे सर्व भाव तुझे पायीं । राहे ऐसें देईं प्रेम देवा ॥ ६ ॥

॥ १७४९ ॥

आतां केशीराजा हेचि विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥ १ ॥
देह असो माझा भलतिये ठायीं । चित्त तुझ्या पायीं असों द्यावें ॥ २ ॥
काळाचें खंडण घडावें चिंतन । धनामानजनविन्मुख तो ॥ ३ ॥

कफवातपित्त देहअवसानीं । ठेवावीं वारूनि दुरितें हीं ॥ ४ ॥
सावध तों माझीं इंद्रियें सकळें । दिलीं एक वेळे हाक आधीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तूं या सकळांचा जनिता। येथें ऐकता सकळांसी ॥ ६ ॥

॥ १७५० ॥

देवा आतां ऐसा करीं उपकार । देहाचा विसर पाडीं मज ॥ १ ॥
तरीच हा जीव सुख पावे माझा । बरें केशीराजा कळों आलें ॥ २ ॥
ठाव देईं चित्ता राखें पायांपाशीं । सकळ वृत्तींसी अखंडित ॥ ३ ॥
आस भय चिंता लाज काम क्रोध । तोडावा संबंध यांचा माझा ॥ ४ ॥
मागणें तें एक हेंचि आहे आतां । नाम मुखीं संतसंग देईं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नको वरपंग देवा । घ्यावी माझी सेवा भावशुद्ध ॥ ६ ॥

॥ १७५१ ॥

आला भागासी तो करीं व्यवसाय । परि राहो भाव तुझ्या पायीं ॥ १ ॥
काय चाले तुह्मीं बांधलें दातारा । वाहिलिया भारा उसंतितों ॥ २ ॥
शरीर तें करी शरीराचे धर्म । नको देऊं वर्म चुकों मना ॥ ३ ॥
चळण फिरवी ठाव बहुवस । न घडो आळस चिंतनाचा ॥ ४ ॥
इंद्रियें करोत आपुले व्यापार । आवडीसी थार देईं पायीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नको देऊं काळा हातीं । येतों काकुलती ह्मणऊनि ॥ ६ ॥

॥ १७५२ ॥

चाल वरा उभा राहें नारायणा । ठेवूं दे चरणांवरि माथा ॥ १ ॥
वेळोवेळां देईं क्षेमआलिंगन । वरी अवलोकन कृपादृष्टी ॥ २ ॥
प्रक्षाळूं दे पाय बैसें माजघरीं । चित्त स्थिर करीं पांडुरंगा ॥ ३ ॥
आहे त्या संचितें करवीन भोजन । काय न जेवून करिसी आतां ॥ ४ ॥
करुणाकरें नाहीं कळों दिलें वर्म । दुरी होतां भ्रम कोण वारी ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आतां आवडीच्या सत्ता । बोलिलों अनंता करवीन तें ॥ ६ ॥

॥ १७५३ ॥

नरस्तुति आणि कथेचा विकरा । हें नको दातारा घडों देऊं ॥ १ ॥
ऐसिये कृपेची भाकितों करुणा । अहेसि तूं राणा उदाराचा ॥ २ ॥

पराविया नारी आणि परधना । नको देऊं मनावरि येऊं ॥ ३ ॥
भूतांचा मत्सर आणि संतानिंदा । हें नको गोविंदा घडों देऊं ॥ ४ ॥
देहअभिमान नको देऊं शरीरीं । चढों कांहीं परी एक देऊं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तुझ्या पायांचा विसर । नको वारंवार पडों देऊं ॥ ६ ॥

॥ १७५४ ॥

तुझें नाम मुखीं न घेतां आवडी । जिव्हा तेचि घडी झडो माझी ॥ १ ॥
हें मज देईं हें मज देईं । आणिक दुजें कांहीं न मगें तुज ॥ २ ॥
बहिर कान तुझी कीर्ति नाइकतां । पाय न देखतां जात डोळे ॥ ३ ॥
मना तुझें ध्यान नाहीं नित्य काळ । धिग ते चांडाळ जळो जळो ॥ ४ ॥
हातपाय तेणें पंथें न चालतां । जावोत अनंता गळोनिया ॥ ५ ॥
तुजविण जिणें नाहीं मज चाड । तुका ह्मणे गोड नाम तुझें ॥ ६ ॥

॥ १७५५ ॥

अखंड जया तुझी प्रीति । मज दे त्याचि संगति । मग मी कमळा-
पति । तुज नाणीं कांटाळा ॥१॥ पडून राहेन ते ठायीं । उगाचि संतां-
चिये पायीं । न मगें नेघें कांहीं । तुझी आण गा विठोबा ॥ २ ॥
तुह्मी आह्मी पीडों ज्यानें । दोन्हीं वारती एकानें । बैसलों धरणें ।
हाका देत दाराशीं ॥३॥ तुका ह्मणे या बोला । चित्त द्यावें बा वि-
ठ्ठला । न पाहिजे केला । अवघा माझा आव्हेर ॥ ४ ॥

॥ १७५६ ॥

तुझ्या रूपें माझी काया । भरों द्यावी पंढरीराया । दर्पणींची छाया ।
एका रूपें भिन्नत्व ॥१॥ सुख पडिलें साठवण । सत्ता वेचे शनें शनें ।
आडचणीचे कोन । चारी मार्ग उगवले ॥२॥ वसो डोळ्यांची बा-
हुली । कवळें भिन्न छाया आली । कृष्णांजनें चाली । नव्हे परती
माघारी ॥३॥ जीव ठसावला शिवें । मना आलें तेथें जावें । फांटा
पडिला नांवें । तुका ह्मणे खंडलें ॥ ४ ॥

॥ १७५७ ॥

होईन खडे गोटे । चरण रज साने मोटे । पंढरीचे वाटे । संतच-

रणीं लागेन ॥ १ ॥ आणीक काय दुजें । म्यां मागणें तुजपासीं । अविट तें सुख । भय नास नाहीं ज्यासी ॥२॥ होईन मोचे वाहणा । पायीं सकळां संतजनां । मांजर सुकर सुणा । जवळी शेष ध्यावया ॥३॥ सांडोवा पायरी । वीहळ बावी गंगातिरीं । होईन तयावरी । संतसज्जन चालती ॥४॥ लागें संता पायीं । ऐसा ठेवीं भलते ठायीं । तुका ह्मणे देईं । धाक नाहीं जन्माचा ॥ ५ ॥

॥ १७५८ ॥

उद्धवअक्रूरासी । आणीक व्यासआंबऋषी । रुक्मांगदप्रल्हादासीं । दाविलें तें दाखवीं ॥१॥ तरि मी पाहेन पाहेन । तुझे श्रीमुखचरण । उताविळ मन । तयाकारणें तेथें ॥२॥ जनकश्रुत देवा करीं । कैसा शोभलासी हरी । विदुराच्या घरीं । कण्या धरी कवतुकें ॥ ३ ॥ पांडवां अकांतीं । तेथें पावसी स्मरती । घातलें द्रौपदी । यागीं बिरडें चोळीचें ॥४॥ करी गोपीचें कवतुक । गाईगोपाळांसी सुख । दावी तेंचि मुख । दृष्टी माझ्या आपुलें ॥५॥ तरि तूं अनाथाचा दाता । मागतियां शरणागतां । तुका ह्मणे आतां । कोड पुरवीं हें माझें ॥६॥

॥ १७५९ ॥

हेंचि माझे चित्तीं । राहो भाव पीति । विठ्ठल सुषुप्ती । जागृति स्वप्नासी ॥१॥ आणिक नाहीं तुज मागणें । राज्यचाड संपत्ति धन । जिव्हे सुख तेणें । घेतां देहीं नाम तुझें ॥ २ ॥ तुझें रूप सर्वा ठायीं । देखें ऐसें प्रेम देईं । ठेवावा हा पायीं । अनुभव चित्ताचा ॥३॥ जन्ममरणाचा बाध । समुळूनि तुटे कंद । लागो हाचि छंद । हरि गोविंद वाचेसी ॥४॥ काया पालटे दरुषणें । अवघें कोंदाटे चैतन्य । जीवशिवा खंडण । होय तरे चिंतिता ॥५॥ तुका ह्मणे याचि भावें । आह्मी धालों तुझ्या नांवें । सुखें होत जन्में । भलते याती भलतैशीं ॥ ६ ॥

॥ १७६० ॥

जळो माझी ऐसी बुद्धी । मज घाली तुजमधीं । आवडी हे विधि ।

निषेधींची चांगली ॥१॥ तूं स्वामी मी सेवक । उंच पद निंच एक । ऐसें करावें कौतुक । नको करूं खंडणा ॥२॥ जळ न खाती जळा । वृक्ष आपुलिया फळा । भोक्ता निराळा । तेणें गोडी निवडिली ॥३॥ हिरा शोभला कोंदणें । अळंकारीं मिरवे सोनें । एक असतां तेणें । काय दुजें जाणावें ॥४॥ उष्णें छाये सुख वाटे । बाळें माते पान्हा फुटे । एका एक भेटे । कोण सुख ते काळीं ॥५॥ तुका ह्मणे हित । हेंचि मानी माझें चित्त । नव्हे आतां मुक्त । ऐसा जाला भरवसा ॥६॥

॥ १७६१ ॥

माझें मज आतां न देखें निरसतां । ह्मणऊन आधार केला । संसाराची आस सांडुनि लौकिक । जीवभाव तुज दिला । नव्हतीं माझीं कोणी मी कवणांचा । अर्थ मोहो सांडवला । तारीं मारीं करीं भलतें दातारा । होऊन तुझा आतां ठेलों रे ॥१॥ असो माझें कोडें तुज हें सांकडें । मी असेन निवाडें सुखरूप । बाळकासी चिंता काय पोटवेथा । जया शिरीं मायबाप ॥२॥ पापपुण्यें श्रुति आटिल्या । शास्त्रांस न लगेचि ठाव । विधिनिषेधें गोविलीं पुराणें । वेदांसी तो अहंभाव । ओंकाराचें मूळ व्यापिलें माया । तेथें न धरेच भाव । ह्मणऊन काबाड । सांडिलें उपसतां । धरिलें तुझेंचि नांव ॥ ३ ॥ तनमनइंद्रियें ठेवूनि राहिलों । सर्व आशा तुझे पायीं । तप तीर्थ दान करवूं कवणा । हातीं आधीन तें मज कांई । आह्निक्यें परत्रें चाड नाहीं सर्वथा । जन्म सदा मज देई । मायामोहपाश करीं विष तैसें । तुका ह्मणे माझ्या ठायीं ॥ ४ ॥

॥ १७६२ ॥

संसारापासूनी कैसें सोडविशी । न कळे हृषीकेशी काय जाणें । करितां न सरे अधिक वाट पाहीं । तृष्णा देशधडी केलों । भक्तिभजनभाव यांसी नाहीं ठाव । चरणीं तुझ्या अंतरलों । मग पुढें रीग न पुरेचि पाहतां । अवघा अवघीं वेष्टिलों ॥ १ ॥ आतां माझी

लाज राखें नारायणा । हीन दीन लीन याचकाची । करितां न कळे कांहीं असतील गुण दोष । करीं होळी संचिताची ॥ २ ॥ इंद्रियें द्वारें मन धांवे सैरें । नांगवे करितांचि कांहीं । हात पाय कान मुख लिंगस्थान । नेत्र घ्राण द्वारें पाहीं । जया जैसी सोय तया तैसें होय । क्षण एक स्थिर नाहीं । करिती ताडातोडी ऐसी यांची खोडी । न चले माझें यास कांहीं ॥ ३ ॥ शरीरसंबंधु पुत्र पत्नी बंधु । धन लोभ मायावंत । जन लोकपाळ मैत्र हे सकळ । सोयरीं सज्जनें बहुतें । नाना कर्म डाय करिती उपाय । बुडावया घातपातें । तुका ह्मणे हरी राखे भलत्यापरी । आह्मी तुझीं शरणागतें ॥ ४ ॥

॥ १७६३ ॥

मागणें तें एक तुज । देई विचारोनि मज ॥ १ ॥ नको दुर्जनांचा संग । क्षणक्षणा चित्तभंग ॥ २ ॥ जन्म घेईन मी नाना । बहु सोसीन यातना ॥ ३ ॥ रंक होईन दीनांचा । घायें देहपात साचा ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हेंचि आतां । देई देई तूं सर्वथा ॥ ५ ॥

॥ १७६४ ॥

दुडीवरी दुडी । चाले मोकळी गुजरी ॥ १ ॥ ध्यान लागो ऐसें हरी । तुझे चरणीं तैशापरी ॥ २ ॥ आवंतण्याची आस । जैसी लागे दुर्बळास ॥ ३ ॥ लोभ्या कळांतराची आस । बोटें मोजी दिवस मास ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे पंढरीनाथा । मजला आणिक नको व्यथा ॥ ५ ॥

॥ १७६५ ॥

काय बोलों सांगा । याउपरी पांडुरंगा ॥ १ ॥ कांहीं आधारावांचून । पुढें न चले वचन ॥ २ ॥ वाढे ऐसा रस । कांहीं करावा सौरस ॥ ३ ॥ भक्तिभाग्यसीमा । द्यावा जोडोनियां प्रेमा ॥ ४ ॥ कोरड्या उत्तरीं । नको गौरवूं वैखरी ॥ ५ ॥ करी विज्ञापना । तुका प्रसादाची दाना ॥ ६ ॥

॥ १७६६ ॥

भोगियेल्या नारी । परी तो बाळब्रह्मचारी ॥ १ ॥ ऐसी ज्याचे अंगीं कळा । पार न कळे वेदाला ॥ २ ॥ बळीबळी थोरथोर । मोडोनियां

केले चूर ॥ ३ ॥ वांकडी कुबज्या । सरसी आणियेली वोजा ॥ ४ ॥ मल्ल रगडिला पायीं । गज झुगारिला बाहीं ॥ ५ ॥ जिवें मारियेला मामा । धांवे भक्ताचिया कामा ॥६॥ तुका ह्मणे पूर्ण । दावी भक्तीचीं विंदानें ॥७॥

॥ १७६७ ॥

तुझें पाय माझें भाळ । एकवता सर्वकाळ ॥ १ ॥ हेंचि देईं विठा-बाई । पांडुरंगे माझे आई ॥२॥ नाहीं मोक्ष मुक्ति चाड । तुझी सेवा लागे गोड ॥ ३ ॥ सदा संग सज्जनांचा । नको वियोग पंढरीचा ॥ ४ ॥ नित्य चंद्रभागे स्नान । करीं क्षेत्रप्रदक्षण ॥५॥ पुंडलिक पाहोनि दृष्टि । हर्षे नाचों वाळवंटीं ॥६॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । तुझें स्वरूप चंद्रभागा ॥७॥

॥ १७६८ ॥

विनवितों सेवटीं । आहे तैसें माझे पोटीं ॥ १ ॥ कंठीं राहावें राहावें । हेंचि मागतसें भावें ॥ २ ॥ पुरली वासना । येणें होइल नारायणा ॥३॥ तुका ह्मणे जो देहाडा । तोचि वर्णीन पवाडा ॥ ४ ॥

॥ १७६९ ॥

राहाणें तें पायांपाशीं । आणिका रसीं विटोनि ॥ १ ॥ ऐसा धीर देईं मना । नारायणा विनवितों ॥२॥ अंतरीं तो तुझा वास । आणिकां नास कारणां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे शेवटींचें । वाटे साचें राखावें ॥ ४ ॥

॥ १७७० ॥

चिंतनाची जोडी । हाचि लाभ घडोघडी ॥ १ ॥ तुझी वसूनि अंतरीं । मज जागवा निर्धारीं ॥२॥ जेथें जेथें जाय मन । आड घाला सुदर्शन ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोजें । नाचें हो ऐसें न लजें ॥ ४ ॥

॥ १७७१ ॥

आळस पाडी विषयकामीं । शक्ती देईं तुझ्या नामीं ॥१॥ हेचि विनवणी विनवणी । विनविली धरा मनीं ॥२॥ आणिक वचना मुकी वाणी । तुम-च्या गजीं द्यावी गुणीं॥३॥तुका ह्मणे पाय डोळां । पाहें एरवी अंधळां॥४॥

॥ १७७२ ॥

देव वसे चित्तीं । त्याची घडावी संगती ॥ १ ॥ ऐसें आवडतें

मना । देवा पुरवावी वासना ॥२॥ संत जनासवें भेटी । नहो अंग-संगें तुटी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जिणें । भलें संतसंघट्टणें ॥ ४ ॥

॥ १७७३ ॥

माप ह्मणे मी मवितें । भरी धणी ठेवी रितें ॥ १ ॥ देवा अभिमान नको । माझेठायीं देऊं सकों ॥ २ ॥ देशीं चाले सिका । रितें कोण लेखी रंका ॥ ३ ॥ हातीं सूत्रदोरी । तुका ह्मणे त्याची थोरी ॥ ४ ॥

॥ १७७४ ॥

माझ्या मना लागो चाळा । पाहावयां विठ्ठल डोळां ॥ १ ॥ आणीक नाहीं चाड । नलगे संसार हा गोड ॥२॥ तरिच् फळ जन्मा आलों। सरता पांडुरंगीं जालों ॥३॥ तुका ह्मणे देवा। देई चरणांची सेवा ॥४॥

॥ १७७५ ॥

विधवेसी एक सुत । अहर्निशीं तेथें चित्त ॥ १ ॥ तैसा तूं मज एकला । नको मोकलूं विठ्ठला ॥ २ ॥ सुपुत्रालागीं बाप । अवघे तेथेंचि संकल्प ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । पतिव्रते जैसा पति ॥ ४ ॥

॥ १७७६ ॥

ज्याचें जैसें भावी मन । त्यासी देणें दरूषण ॥ १ ॥ पुरवूं जाणे मनींची खूण । समाधान करोनी ॥ २ ॥ आपणियातें प्रगट करी । छाया बरी कृपेची ॥३॥ तुका ह्मणे केलें दान । मन उन्मन हरिनामीं॥४॥

॥ १७७७ ॥

हेंचि मागणें विठाबाई । पायीं ठेवूनियां डोई ॥ १ ॥ शांति दया अंतःकरणीं । रंगो नामनामीं वाणी ॥२॥ मूळ द्वंद्वाचे विघडो । निजानंदीं वृत्ति जडो ॥३॥ तुका ह्मणे हरी । आतां आपुलेंसें करीं ॥ ४ ॥

॥ १७७८ ॥

अगा पंढरीच्या राया । वेगीं येई तूं सावया ॥१॥ दीनबंधु तुझें नाम। देई आपुलें आह्मां प्रेम ॥ २ ॥ जीवनकळा तूं विश्वाची । तूंचि माउली अनाथाची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पुंडलीका । ठेवीं मस्तकीं पादुका॥४॥

॥ १७७९ ॥

आतां द्यावें अभयदान । जीवन ये कृपेचें ॥ १ ॥ उभारोनि बाहो देवा । हात ठेवा मस्तकीं ॥ २ ॥ नाभी नाभी या उत्तरें । करुणाकरें सांतवीजे॥ ३॥ तुका ह्मणे केली आस। तो हा दिस फळाचा ॥४॥

॥ १७८० ॥

शेवटींची हे विनंती । पाय चित्तीं राहावे ॥ १ ॥ ऐसें करा कृपादान। तुह्मां मन सन्निध ॥ २ ॥ भाग्याविण कैंची भेटी । नव्हे तुटी चिंतनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळसा आलें । हें विठ्ठलें परिसावें ॥४॥

॥ १७८१ ॥

वोढविलें अंग । आतां करूनि घ्यावें सांग ॥ १ ॥ काय पूजा ते मी नेणें । जाणावें जी सर्व जाणें ॥२॥ पोटा आलें बाळ । त्याचें जाणावें सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हरी । वाहावें जी कडियेवरी ॥ ४ ॥

॥ १७८२ ॥

जिकडे पाहे तिकडे देव । ऐसा भाव दे कांहीं ॥ १ ॥ काय केलों एकदेशीं । गुणदोषीं संपन्न ॥ २ ॥ पडे तेथें तुझ्या पायां । करीं वांयां न वजें तें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे विषमें सारी । ठाणें धरी जिवासी॥ ४॥

॥ १७८३ ॥

जिकडे जाय तिकडे सवें । आतां यावें यावरी ॥१॥ माझ्या अवघ्या भांडवला । तूं एकला जालासी ॥२॥ आतां दुजें धरा ह्मणी । पायांहूनि वेगळें ॥३॥ तुका ह्मणे आतां देवा । नका गोवा यावरी ॥ ४ ॥

॥ १७८४ ॥

आतां बरें जालें । माझें मज कळों आलें॥१॥ खोटा ऐसा संसार । मज पायीं द्यावा थार ॥ २ ॥ उघडले डोळे । भोग देतां काळीं कळे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीवा । होतां तडातोडी देवा ॥ ४ ॥

॥ १७८५ ॥

केलियाचें दान । करा आपुलें जतन ॥१॥ माझी बुद्धि स्थिर देवा ।

नाहीं विषयांचा हेवा ॥ २ ॥ भावा अंतराय । येती अंतरती पाय ॥३॥ तुका ह्मणे जोडी । आदी अंतीं राहो गोडी ॥ ४ ॥

॥ १७८६ ॥

पाहें तिकडे दिशा ओस । अवघी आस पायां पें ॥१॥ मनचि साच होईल कई । प्रेम देई भेटोनि ॥ २ ॥ सर्वांपरी पांगुळ असें । न कळे कैसें तें तुह्मां ॥३॥ तुका ह्मणे कृपावंता । तूं तों दाता दीनाचा ॥ ४ ॥

॥ १७८७ ॥

जेणें होय हित । तें तूं जाणसी उचित ॥१॥ मज नको लावूं तैसें । वांयां जाये ऐसें पिसें ॥ २ ॥ धरितोसि सत्ता । होसी सकळ जाणता ॥ ३ ॥ चतुराच्या राया । अंगीकारावें तुकया ॥ ४ ॥

॥ १७८८ ॥

करूनि विनवणी । माथा ठेवितों चरणीं ॥ १ ॥ होतें तेंचि असों द्यावें । रूप सौम्यचि बरवें ॥ २ ॥ भया भेणें तुमचा ठाव । तुमच्या कोपें कोठें जावें ॥ ३ ॥ तुका पाया लागे । दान समुदाय मागे ॥४॥

॥ १७८९ ॥

वर्ततां बासर । काय करावें शरीर ॥ १ ॥ ठेवा नेमून नेमून । माझें तुमचे पायीं मन ॥ २ ॥ नेदावियां वृत्ती । कोठें फांकोंचि श्रीपती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भले । जन्मा येऊनिया जाले ॥ ४ ॥

॥ १७९० ॥

दुर्बुद्धि ते मना । कदा नुपजो नारायणा ॥ १ ॥ आतां मज ऐसें करीं । तुझे पाय चित्तीं धरीं ॥ २ ॥ उपजला भावो । तुमचे कृपें सिद्धी जावो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । लाभ नाहीं या परता ॥४॥

॥ १७९१ ॥

अहो कृपावंता । होई बुद्धीचा ये दाता ॥ १ ॥ जेणें पाविजे उद्धार । होय तुझे पायीं थार ॥ २ ॥ वदवी हे वाचा । भाव पांडुरंगीं साचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । माझें अंतर वसवा ॥ ४ ॥

॥ १७९२ ॥

निर्धाराचें अवघें गोड । वाटे कोड कौतुक ॥ १ ॥ बैसलिया भाव

पायीं । बरा तईं नाचेन ॥ २ ॥ स्वामी कळे सावधान । तरि मन उल्हासे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आश्वासावें । प्रेम द्यावें विठ्ठलें ॥ ४ ॥

॥ १७९३ ॥

माझे पाय तुझी-डोई । ऐसें करीगा भाक देई ॥ १ ॥ पाहतां दिसे उफराटें । घडे तरी भाग्य मोठें ॥ २ ॥ बहु साधन मोलाचें । यासी जोडा दुजें कैचें ॥३॥ नका आनुमानू विठ्ठला । तुका ह्मणे घडा जाला॥४॥

॥ १७९४ ॥

एक आतां तुह्मी करा । मज दातारा सत्तेनें ॥ १ ॥ विश्वास तो पायांवरी । ठेवुनि हरी राहिलों ॥२॥ जाणतचि दुजें नाहीं । आणिक कांहीं प्रकार ॥३॥ तुका ह्मणे शरण आलों । काय बोलों विनवितों ॥४॥

॥ १७९५ ॥

तुजवरी ज्याचें मन । दरुशन दे त्याचें ॥ १ ॥ कैसा जाती शुद्ध भाव । हात पाव ना वृत्ती ॥ २ ॥ अवघियांचा करूनि मेळा । तुज डोळा रोखिलें ॥३॥ तुका ह्मणे तुज आड । लपोनि कोड दावीं देवा ॥ ४ ॥

॥ १७९६ ॥

प्राण समर्पिला आह्मी । आतां उशीर कां स्वामी ॥ १ ॥ माझें फेडावें उसणें । भार न मना या ऋणें ॥२॥ जाला कंठस्फोट । जवळी पातलों निकट ॥३॥ तुका ह्मणे सेवा । कैसी बरी वाटे देवा ॥४॥

॥ १७९७ ॥

आतां माझ्या मायबापा । तूं या पापा प्रायश्चित्त ॥१॥ फजित ये केले खळ । तो विटाळ निवारीं ॥ २ ॥ प्रेम आतां पाजीं रस । करीं वास अंतरीं ॥३॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । जिवलगा माझिया ॥४॥

॥ १७९८ ॥

धर्माची तूं मूर्ति । पाप पुण्य तुझे हातीं ॥ १ ॥ मज सोडवीं दातारा । कर्मापासूनि दुस्तरा ॥ २ ॥ करिसी अंगीकार । तरी काय माझा भार ॥३॥ जिवांच्या जीवना । तुका ह्मणे नारायणा ॥४॥

॥ १७९९ ॥

मज दास करीं त्यांचा । संतदासांच्या दासांचा ॥१॥ मग होत कल्पवरी । सुखें गर्भवास हरी ॥२॥ नीचवृत्तिकाम । परी मुखीं तुझें नाम ॥३॥ तुका ह्मणे सेवे । माझे संकल्प वेंचावे ॥४॥

॥ १८०० ॥

बोलायाचा त्यासीं । नको संबंध मानसीं ॥१॥जया घडली संतानिंदा। तुज विसरुनि गोविंदा ॥२॥ जळो त्याचें तोंड । नको दृष्टीपुढें भांड ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । तया दुरी मज ठेवा ॥४॥

॥ १८०१ ॥

काय दिनकरा । केला कोंबड्यानें खरा ॥१॥ कां हो ऐसा संत ठेवा। भार माझे माथां देवा ॥ २ ॥ आडविलें दासीं । तरि कां मरती उपवासी ॥३॥ तुका ह्मणे हातीं । कळा सकळ अनंतीं ॥४॥

॥ १८०२ ॥

अधमाची यारी । रंग पतंगाचे परी ॥१॥ विटे न लगतां क्षण । मोल जाय वांयावीण ॥ २ ॥ सर्पाचिया परी । विषें भरला कल्हारीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । मज ह्मणी ऐसे दावा ॥४॥

॥ १८०३ ॥

काय कळे बाळा । बाप सदैव दुबळा ॥ १ ॥ आहे नाहीं हें न कळे । हातीं काय कोण्या वेळे ॥२॥ देखिलें तें दृष्टी । मागे घालूनिया मिठी ॥३॥ तुका ह्मणे भावें । माझ्यामज समजावें ॥४॥

॥ १८०४ ॥

नसे तरी मनीं नसो । परी वाचे तरी वसो ॥१॥ देह पडो या चिंतनें। विठ्ठलनामसंकीर्तनें ॥ २ ॥ दंभस्थिती भलत्या भावें । मज हरिजन ह्मणावें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे काळें तरी । मज सांभाळील हरी ॥ ४ ॥

॥ १८०५ ॥

पुढिलाचें इच्छी फळ । नाहीं बळ तें अंगीं ॥ १ ॥ संत गेले तया ठाया । देवराया पाववीं ॥ २ ॥ ज्येष्ठांची कां आह्मां जोडी । परवडी न कभों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे करीं कोड । पुरवीं लाड आमुचा ॥ ४ ॥

॥ १८०६ ॥

आली सलगी पायांपाशीं । होइल तैसी करीन ॥१॥ आणीक आह्मीं कोठें जावें । येथें जीवें वेचलों ॥२॥ अवघ्या निरोपणा भाव । हाचि ठाव उरलासे ॥३॥ तुका ह्मणे पाळी लळे । कृपाळुवे विठ्ठले ॥४॥

॥ १८०७ ॥

ठाकलोंसें द्वारीं । उभें याचक भीकारी ॥१॥ मज भीक कांहीं देवा । प्रेमभातुकें पाठवा ॥२॥ याचकाचा भार । नये घेऊं येरझार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दान । सेवा घेतल्यावांचून ॥४॥

॥ १८०८ ॥

लक्ष्मीवल्लभा । दिनानाथा पद्मनाभा ॥ १ ॥ सुख वसे तुझे पायीं । मज ठेवीं तेचि ठायीं ॥ २ ॥ माझी अल्प हे वासना । तूं तो उदाराचा राणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भोगें । पीडा केली धांव वेगें ॥ ४ ॥

॥ १८०९ ॥

वांयां जातों देवा । नेणें भक्ती करूं सेवा ॥ १ ॥ आतां जोडोनियां हात । उभा राहिलों निवांत ॥ २ ॥ करावें तें काय । न कळे अवलोकितों पाय ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दान । दिलें पदरीं घेईन ॥ ४ ॥

॥ १८१० ॥

तुज मागणें तें देवा । आह्मां तुझी चरणसेवा ॥ १ ॥ आन नेघों देसी तरी । रिद्धि सिद्धि मुक्ति चारी ॥२॥ संतसंगति सर्वकाळ । थोर प्रेमाचा सुकाळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नाम । तेणें पुरे माझें काम ॥ ४ ॥

॥ १८११ ॥

काय नव्हे करितां तुज । आतां राखें माझी लाज ॥ १ ॥ मी तों अपराधाची राशी । शिखा अंगुष्ठ तोंपाशीं ॥ २ ॥ त्राहें त्राहें त्राहें । मज कृपादृष्टी पाहें ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । सत्य घ्यावी आतां सेवा ॥४॥

॥ १८१२ ॥

मी तों दिनाहूनि दीन । माझा तूज अभिमान ॥ १ ॥ मी तों आलों शरणागत । माझें करावें स्वहित ॥ २ ॥ दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ॥३॥ तुका ह्मणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ॥४॥

॥ १८१३ ॥

न बोलसी करा वाचा । उपाधीचा संबंध ॥ १ ॥ एका तुमच्या नामाविण । अवघा सीण कळतसे ॥२॥ संकल्पाचे ओढी मन । पापपुण्य समचि ॥३॥ तुका ह्मणे नारायणीं । पावो वाणी विसांवा ॥ ४ ॥

॥ १८१४ ॥

कृपा करूनी देवा । मज साच तें दाखवा ॥ १ ॥ तुह्मी दयावंत कैसे । कीर्ति जगामाजी वसे ॥२॥ पाहोनियां डोळां । हातीं ओढवाल काळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । मज कराल कुठावा ॥ ४ ॥

॥ १८१५ ॥

तान्हेल्याची धणी । फिटे गंगा नव्हे उणी ॥ १ ॥ माझे मनोरथ सिद्धी । पाववावे कृपानिधी ॥ २ ॥ तूं तों उदाराचा राणा । माझी अल्पचि वासना ॥ ३ ॥ कृपादृष्टी पाहें । तुका ह्मणे हे ईई साहे ॥४॥

॥ १८१६ ॥

सद्गदित कंठ दाटो । येणें फुटो हृदय ॥ १ ॥ चिंतनाचा एक लाहो । तुमच्या अहो विठ्ठला ॥ २ ॥ नेत्रीं जल वाहो सदा । आनंदाचे रोमांच ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपादान । इच्छी मन हे जोडी ॥ ४ ॥

॥ १८१७ ॥

पाहतोसी काय । आतां पुढें करीं पाय ॥ १ ॥ वरि ठेवूं दे मस्तक । ठेलों जोडूनि हस्तक ॥२॥ बरवें करीं सम । नको भंगो देऊं प्रेम ॥३॥ तुका ह्मणे चला । पुढती सामोरे विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ १८१८ ॥

करूं जातां सन्निधान । क्षीण जन पालटे ॥ १ ॥ आतां गोमटे ते पाय । तुझे माय विठ्ठले ॥ २ ॥ हरिदासांचा समागम । अंगीं प्रेम विसांवे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि मन । इच्छादान मागतसे ॥ ४ ॥

॥ १८१९ ॥

आतां मज देवा । इचे हातींचें सोडवा ॥ १ ॥ पाठी लागलीसे लासी । इच्छा जिते तैसी ॥ २ ॥ फेडा आतां पांग । अंगीं लपवुनी अंग ॥ ३ ॥ दुजें नेगे तुका । कांहीं तुह्मासी ठाउका ॥ ४ ॥

॥ १८२० ॥

तुझे पोटीं वात्र । व्हावा ऐसा माझा भाव ॥ १ ॥ करीं वासनेसा-रिखें । प्राण फुटे येणें दुःखें ॥ २ ॥ अहंकार खोटे । वाटे श्वापदांचे थाटे ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आई । हातीं धरूनि संग देई ॥ ४ ॥

॥ १८२१ ॥

तुजविण देवा । कोणा ह्मणे माझी जिव्हा ॥ १ ॥ तरि हे हो कां शतखंड । पडो झडोनियां रांड ॥ १ ॥ कांहीं इच्छेसाटीं । करील वळवळ करंटी ॥३॥ तुका ह्मणे कर । कटीं तयाचा विसर ॥ ४ ॥

॥ १८२२ ॥

आतां बरें जालें । सकाळींच कळों आलें ॥ १ ॥ मज न ठेवीं इह-लोकीं । आलों तेव्हां जाली चुकी ॥२॥ युगमहिमा ठावा । नव्हता ऐसा पुढें देवा ॥३॥ तुका ह्मणे ठेवीं । भोगासाटीं निरयगांवीं ॥४॥

॥ १८२३ ॥

हरिदासाचिये घरीं । मज उपजवा जन्मांतरीं ॥ १ ॥ ह्मणसी कांहीं मागा । हेंचि देगा पांडुरंगा ॥ २ ॥ संतां लोटांगणीं । जातां लाजों नको मनीं ॥३॥ तुका ह्मणे अंगीं । शक्ति देई नाचें रंगीं ॥ ४ ॥

॥ १८२४ ॥

रंगीं रंगें नारायणा । उभा करितों कीर्तना ॥ १ ॥ हातीं घेऊनियां वीणा । कंठीं राहे नारायणा ॥ २ ॥ देखिलीसे मूर्ति । माझ्या हृद-याची विश्रांति ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । देई कीर्तनाचा हेवा ॥ ४ ॥

॥ १८२५ ॥

जन्मोजन्मीं दास । व्हावें हेंचि माझी आस ॥ १ ॥ पंढरीचा वार-करी । वारी चुकों नेदीं हरी ॥२॥ संतसमागम । अंगीं स्थिरावलें प्रेम । स्नान चंद्रभागे । तुका ह्मणे हेचि मागें ॥ ४ ॥

॥ १८२६ ॥

सरलियाचा सोस मनीं । लाजोनियां राहिलों ॥१॥ आवडीनें बोला-वितों । येथें तें तों लपावें ॥२॥ माझें तेंचि मज द्यावें । होतें भावें जोडिलें ॥३॥ तुका ह्मणे विश्वंभरा । आळीकरा बुझावा ॥ ४ ॥

॥ १८२७ ॥

आतां माझ्या भावा । अंतराय नको देवा ॥ १ ॥ आलें भागा तें करितों । तुझें नाम उच्चारितों ॥ २ ॥ दृढ माझें मन । येथें राखावें बांधोन ॥३॥ तुका ह्मणे वाटे । नको फुटों देऊं फांटे ॥ ४ ॥

॥ १८२८ ॥

कैसें भलें देवा अनुभवा कां नये । उशीर तो काय तुह्मांपाशीं ॥१॥ आहे तें मागतों दिसतें जवळी । केल्यामध्यें काळि कोण साध्य ॥२॥ नाहीं सांडीत मी सेवेची मर्यादा । लाविला तो धंदा नित्य करीं॥३॥ तुका ह्मणे हात आंवरिला गुंती । माझे तंव चित्तीं नाहीं दुजें ॥ ४ ॥

॥ १८२९ ॥

आतां देवा मोकळिलें । तुह्मी भलें दिसेना ॥ १ ॥ आतां नाहीं जीव भाव । उरला ठाव वेगळा ॥ २ ॥ सांभाळुन घ्यावें देवा । आपणा-सवा यावरि ॥३॥ तुका ह्मणे नग्नभाज । तरि ते लाज स्वामीसी॥४॥

॥ १८३० ॥

आतां पंढरीराया । माझ्या निरसावें भया ॥ १ ॥ मनीं राहिली आ-शंका । स्वामिभयाची सेवका ॥ २ ॥ ठेवा माथां हात । कांहीं बोला अभयमात ॥३॥ तुका ह्मणे लाडें । खेळें ऐसें करा पुढें ॥ ४ ॥

॥ १८३१ ॥

काय ऐसा सांगा । धर्म मज पांडुरंगा ॥ १ ॥ तुझे पायीं पावें ऐसा । जेणें उगवे हा फांसा ॥२॥ करीं कृपादान । तैसें बोलवीं वचन॥३॥ तुका ह्मणे देवा । माझें हृदय वसवा ॥ ४ ॥

॥ १८३२ ॥

ल्हानपण दे गा देवा । मुंगी साखरेचा रवा ॥ १ ॥ ऐरावत रत्न थोर । तया अंकुशाचा मार ॥ २ ॥ ज्याचें अंगीं मोठेपण । तया यातना कठीण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जाण । व्हावें लहनाहुनि लहान ॥ ४ ॥

॥ १८३३ ॥

जाणों नेणों काय । चित्तीं धरूं तुझे पाय ॥ १ ॥ आतां हेंचि वर्म ।

गाऊं धरुनियां प्रेम ॥ २ ॥ काय सांडूं मांडूं । भावें हृदयींच कोंडूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जन्मोजन्मीं मागें सेवा ॥ ४ ॥

॥ १८३४ ॥

देवा ऐसा शिष्य देईं । ब्रह्मज्ञानी निपुण पाहीं ॥१॥ जो कां भावाचा आगळा । भक्तिप्रेमाचा पुतळा ॥२॥ ऐशा युक्ति ज्याला बाणे । तेथें वैराग्याचें ठाणें ॥३॥ ऐसा जाला हो शरीरीं । तुका लिंबलोण करी॥४॥

॥ १८३५ ॥

कृपा करावी भगवंतें । ऐसा शिष्य द्यावा मातें ॥१॥ माझें व्रत जो चालवी । त्यासि द्यावें त्वां पालवी ॥ २ ॥ व्हावा ब्रह्मज्ञानी गुंडा । तिहीं लोकीं ज्याचा झेंडा ॥ ३ ॥ तुका तुका हाका मारी । माझ्या विठोबाच्या द्वारीं ॥ ४ ॥

॥ १८३६ ॥

हेंचि दान देगा देवा । तुझा विसर न व्हावा ॥ १ ॥ गुण गाईन आवडी । हेचि माझी सर्व जोडी ॥२॥ न लगे मुक्ति धन संपदा । संत संग देईं सदा ॥३॥ तुका ह्मणे गर्भवासीं । सुखें घालावें आह्मांसी॥४॥

अनन्यभक्ति.

॥ १८३७ ॥

भाग्यें ऐसी जाली जोडी । आतां घडी विसंबेंना ॥ १ ॥ विटेवरि समचरण । संतीं खूण सांगितली ॥२॥ अवघें आतां काम सारूं । हाचि करूं कैवाड ॥३॥ तुका ह्मणे खंडूं खेपा । पुढें पापापुण्याच्या ॥ ४ ॥

॥ १८३८ ॥

आमच्या हें आलें भागा । जिव्हार या जगाचें ॥१॥ धरूनियां ठेलों जीवें । बळकट भावें एकविध ॥२॥ आणूनियां केला रूपा । उभा सोपा जवळी ॥३॥ तुका ह्मणे अंकित केला । खालीं आला वचनें ॥४॥

॥ १८३९ ॥

येथें आड कांहीं न साहे आणिक । प्रमाण तें एक हेंचि जालें ॥ १ ॥
गाऊं नाचों टाळी वाऊं गीत छंदें । डोलवूं विनोदें अंग तेणें ॥ २ ॥
मथुनियां सार काढिलें बाहेरी । उपाधि ते येरी निवाडिली ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जगा लाविली शिराणी । सेवितां हे धणी होत नाहीं ॥४॥

॥ १८४० ॥

जैसा तैसा आतां । मज प्रमाण अनंता ॥ १ ॥ पायां पडणें न संडी । पोटीं तेंच वर तोंडीं ॥ २ ॥ एका भावें चाड । आहे तैसें अंतीं गोड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आह्मां । टळणेंचि नाहीं नेमा ॥ ४ ॥

॥ १८४१ ॥

आह्मी पहा कैसीं एकतत्त्व जालों । राखणें लागलों वासनेसी ॥१॥
तुह्मांविण कांहीं नावडावें जीवा । केला तोचि देवा केला पण ॥२॥
वर्म नेणो परि वृत्ति भंगों नेदूं । वंदिलेंचि वंदूं आवडीनें ॥३॥
तुका ह्मणे कळे नामाचें जीवन । वारताही भिन्न नेणों आतां ॥४॥

॥ १८४२ ॥

गोपिचंदनमुद्रा धरणें । आह्मां लेणें वैष्णवां ॥१॥ मिरवूं अळंकार लेणें । हीं भूषणें स्वामीचीं ॥२॥ विकलों तो सेवे जीवें । एक्या भावें एकविध ॥३॥ तुका ह्मणे शूर जालों । बाहेर आलों संसारा ॥४॥

॥ १८४३ ॥

माझी भक्ती भोळी । एकविध भावबळी ॥ १ ॥ मी का पडेन निराळा । ऐसा सांडूनि सोहळा ॥२॥ आतां अनारिसा । येथें न व्हावें सहसा ॥३॥ तुका ह्मणे जोडुनि पाय । पुढें उगा उभा राहे ॥४॥

॥ १८४४ ॥

आह्मां भाविकांची जाती । एकविध जी श्रीपती । अळंकारयुक्ति । सरों तेथें शकेचि ना ॥१॥ जाणे माउली त्या खुणा । क्षोभ उपजों नेदी मना । शांतवूनि स्तना । लावीं अहो कृपाळे ॥२॥ तुज अवघें होऊं येतें । मज वाटों

नये चित्तें । उपासने परतें । नये कांहीं आवडों ॥ ३ ॥ करूं रूपाची कल्पना ।
मुखीं नाम उच्चारणा । तुका ह्मणे जना । जळ स्थळ देखतां ॥ ४ ॥

॥ १८४५ ॥

आह्मां एकविधा पुण्य सर्वकाळ । चरणसकळ स्वामीचे ते ॥ १ ॥
चित्ताचे संकल्प राहिलें चळण । आज्ञा ते प्रमाण करुनी असों ॥ २ ॥
दुजियापासून परतलें मन । केलें द्यावें दान होईल तें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां पुरला नवस । एकाविण ओस सकळही ॥ ४ ॥

॥ १८४६ ॥

एकविध आह्मी न धरूं पालट । न संडूं ते वाट सांपडली ॥ १ ॥
ह्मणवूनि केला पाहिजे सांभाळ । माझें बुद्धीबळ पाय तुझे ॥ २ ॥
बहुत बोलतां न कळे प्रकार । अंतरा अंतर साक्ष असे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आगा जीवींच्या जीवना । तूंचि नारायणा साक्षी माझा ॥ ४ ॥

॥ १८४७ ॥

नाहीं वागवीत जाणिवेचें ओझें । स्वामिसेवा काज निर्धारु हा ॥ १ ॥
आज्ञा ते प्रमाण हा मनीं निर्धार । येणें फिटे भार निश्चयेसी ॥ २ ॥
आळी करे आह्मी एकविध चित्तें । तैसें होऊं येतें मायबापें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी ये जातीची सेवा । घातलासे देवावरी भार ॥ ४ ॥

॥ १८४८ ॥

परपीडक तो आह्मा दावेदार । विश्वीं विश्वंभर ह्मणऊनि ॥ १ ॥
दंडूं त्यागूं बळें नावलोकूं डोळा । राखूं तो चांडाळा ऐसा दुरि ॥ २ ॥
अनाचार कांहीं न साहे अवगुण । बहु होय मन कासावीस ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी एकविध सेवा । विमुख ते देवा वाळी चित्तें ॥ ४ ॥

॥ १८४९ ॥

लौकिकापुरती नव्हे माझी सेवा । अनन्य केशवा दास तुझा ॥ १ ॥
ह्मणऊनि करीं पायांसवें आळी । आणिक वेगळी नेणें परि ॥ २ ॥
एकविध आह्मी स्वामिसेवेसाटीं । वरि तोचि पोटीं एकभाव ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करीं सांगितलें काम । तुह्मां धर्माधर्म ठावे देवा ॥ ४ ॥

॥ १८५० ॥

धीर तो कारण एकविध भाव । पतिव्रते नाहो सर्वभावें ॥ १ ॥
चातक हे जळ न पाहती दृष्टी । वाट पाहे कंठीं प्राण मेघा ॥ २ ॥
सूर्यविकासिनि नेघे चंद्रामृत । वाट पाहे अस्तउदयाची ॥ ३ ॥
धेनु येऊं नेदी जवळी आणिकां । आपुल्या बाळकाविण वत्सा ॥४॥
तुका ह्मणे नेम प्राणांसवें साटीं । तरीच या गोष्टी विठोबाची ॥ ५ ॥

॥ १८५१ ॥

पतिव्रता नेणें आणिकांची स्तुती । सर्व भावें पति ध्यानीं मनीं ॥१॥
तैसें माझें मन एकविध जालें । नावडे विठ्ठलेंविणें दुजें ॥ २ ॥
सूर्यविकासिनी नेघे चंद्रकळा । गाय ते कोकिळा वसंतेंसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बाळ मातेपुढें नाचे । बोल आणिकांचे नावडती ॥ ४ ॥

॥ १८५२ ॥

आणिकांची स्तुति आह्मां ब्रह्महत्या । एकावांचूनि त्या पांडुरंगा ॥ १ ॥
आह्मां विष्णुदासां एकविध भाव । न ह्मणों या देव आणिकांसि ॥ २ ॥
शतखंड माझी होईल रसना । जरी या वचना पालटेन ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज आणिका संकल्पें । अवघींच पापें घडतील ॥ ४ ॥

॥ १८५३ ॥

पतिव्रते जैसा भ्रतार प्रमाण । आह्मां नारायण तैशापरी ॥ १ ॥ सर्व भावें लोभ्या आवडे हें धन । आह्मां नारायण तैशापरी ॥ २ ॥ तुका ह्मणे एकविध जालें मन । विठ्ठलावांचून नेणें दुजें ॥३॥

॥ १८५४ ॥

काय करूं आन दैवतें । एकाविण पंढरीनाथे ॥१॥ सरिता मिळाली सागरीं । आणिकां नांवां कैंचीं उरी ॥२॥ अनेक दीपींचा प्रकाश । सूर्य उगवतां नाश ॥३॥ तुका ह्मणे नेणें दुजें । एकाविण पंढरीराजे ॥ ४ ॥

॥ १८५५ ॥

माझी आतां सत्ता आहे । तुह्मां पायां हे वरती ॥१॥ एकाविण नेणें

दुजा । पंढरीराजा सर्वांगें ॥२॥ पुरवावी केली आळी । जे जे काळीं मागेन तें ॥३॥ तुका ह्मणे सुटसी कैसा । धरूनि दिशा राहिलों ॥४॥

॥ १८५६ ॥

आणीक दुसरें मज नाहीं आतां । नेमिलें या चित्तापासुनियां ॥१॥ पांडुरंग मनीं पांडुरंग ध्यानीं । जागृतीं स्वप्नीं पांडुरंग ॥ २ ॥ पडिलें वळण इंद्रियां सकळा । भाव तो निराळा नाहीं दुजा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नेत्रीं केलें ओळखण । तटस्थ तें ध्यान विटेवरी ॥ ४ ॥

॥ १८५७ ॥

न पूजीं आणिकां देवां न करीं त्यांची सेवा । न मनीं या केशवाविण दुजें ॥ १ ॥ काय उणें जालें मज तयापायीं । तें मी मागों काई कवणासी ॥ २ ॥ आणिकांची कीर्ति नाइके न बोले । चाड या विठ्ठलेंविण नाहीं ॥३॥ न पाहें लोचनीं श्रीमुखावांचूनि । पंढरी सांडूनि न वजें कोठें ॥ ४ ॥ न करीं कांहीं आस मुक्तीचें सायास । न भें संसारास येतां जातां ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कांहीं व्हावें ऐसें जीवा । नाहीं या केशवाविण दुजें ॥ ६ ॥

॥ १८५८ ॥

कोणाचिया न पडों छंदा । गोविंदासी आळवूं ॥ १ ॥ बहुतांचीं बहु मतें । अवघें रितें पोकळ ॥२॥ घटापटा ढवळी मन । होय सीण न करूं तें ॥३॥ तुका ह्मणे पांडुरंग । भरूं भाग आला तो ॥४॥

॥ १८५९ ॥

न करीं पठन घोष अक्षरांचा । बीजमंत्र आमुचा पांडुरंग ॥१॥ सर्वकाळ नामचिंतन मानसीं । समाधान मनासी समाधि हे ॥ २ ॥ न करी भ्रमण न रिघें कपाटीं । जाईन तेथें दाटी वैष्णवांची ॥ ३ ॥ अनु नेणें कांहीं न वजें तपासी । नाचें दिंडीपाशीं जागरणीं ॥४॥ उपवास व्रत न करीं पारणें । रामकृष्ण ह्मणें नारायण ॥ ५ ॥ आणिकांची सेवा स्तुती नेणें वाणूं । तुका ह्मणे आणु दुजें नाहीं ॥६॥

॥ १८६० ॥

आणोनिया मना । अवघ्या धांडोळिल्या खुणा । देखिला तो राणा । पंढरपूरनिवासी ॥ १ ॥ यासी अनुसरल्या काय । घडे ऐसें वांयां जाय । देखिले ते पाय । सम जीवीं राहाती ॥ २ ॥ तो देखावा हा विध । चिंतनें तें कार्य सिद्ध । आणिकां संबंध । नाहीं पर्वकाळासी॥३॥तुका ह्मणे खळ । होती क्षणेंचि निर्मळ । जाऊनियां मळ । वाळवंटीं नाचती ॥ ४ ॥

॥ १८६१ ॥

तूं माझा मायबाप सकळ वित्त गोत । तूंचि माझें हित करिता देवा ॥१॥
तूंचि माझा देव तूंचि माझा जीव । तूंचि माझा भाव पांडुरंगा ॥२॥
तूंचि माझा आचार तूंचि माझा विचार । तूंचि सर्व भार चालविसी ॥३॥
सर्व भावें मज तूं होसी प्रमाण । ऐसी तुझी आण वाहतसें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज विकला जीवभाव । कळे तो उपाव करीं आतां ॥५॥

॥ १८६२ ॥

तूं आह्मां सोयरा सज्जन सांगाती । तुजलागीं प्रीति चाळो सदा ॥१॥
तूं माझा जिव्हाळा जीवाचा जिव्हाळा । होसी अंतरंग अंतरींचा॥२॥
गणगोत मित्र तूं माझें जीवन । अनन्यशरण तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सर्वगुणें तुझा दास । आवडे अभ्यास सदा तुझा ॥ ४ ॥

॥ १८६३ ॥

काय नव्हेसी तूं एक । देखों कासया पृथक ॥१॥ मुंग्या कैचे मुंगळे । नटनाट्य तुझे चाळे ॥ २ ॥ जाली तरी मर्यादा । किंवा असावें गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे साचा । कोठें जासी हृदयींचा ॥ ४ ॥

॥ १८६४ ॥

असोत हे बोल । अवघे तूंचि भांडवल ॥ १ ॥ माझा मायबाप देव । सज्जन सोयरा केशव ॥ २ ॥ गाळियेले भेद । सारियेले वादा-वाद ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मधीं । आतां न पडे उपाधि ॥ ४ ॥

॥ १८६५ ॥

आमची विश्रांति । तुमचे चरण कमळापती ॥ १ ॥ पडती पडती

नमन । घालुनियां लोटांगण ॥ २ ॥ हेंचि एक जाणें । काया वाचा आणि मनें ॥ ३ ॥ नीच जनालोकां । तळीले पायेरीस तुका ॥४ ॥

॥ १८६६ ॥

विश्वासिया नाहीं लागत सायास । रंग अनायास अंगा येतो ॥ १ ॥
लेंकराच्या हातें घास मागे माता । वोरसोनि चिता सुख पावे ॥२॥
गौरव त्या मानी आरुषा वचनीं । भूषण ते वाणी मिरवावी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आहे सकळही साक्षी । माझा कई पक्षी पांडुरंग ॥ ४ ॥

॥ १८६७ ॥

शिव शक्ति आणि सूर्य गणपति । एकचि ह्मणती विष्णूसही ॥ १ ॥
हिरा गार दोनी मानिती समान । राजस भजनें वांयां जाती ॥ २ ॥
अन्य देवतांसी देव ह्मणऊन । तामस जीवन तमो योग्या ॥ ३ ॥
वांयां जायासाटीं केलासे हव्यास । अन्य देवतांस देवपण ॥ ४ ॥
आपुलिया मुखें सांगतसे धणी । नव्हे माझी वाणी पदरींची ॥ ५ ॥
धन्य ते वैष्णव भजनी केशव । सात्विक हे जीव मोक्षा योग्य ॥६॥
तुका ह्मणे मोक्ष नाहीं कोणापासीं । एका गोविंदासी शरण व्हारे॥७॥

॥ १८६८ ॥

बहुत असती मागें सुखी केलीं । अनाथा माउली जिवांची तूं ॥ १ ॥
माझिया संकटा न धरीं आळस । लावूनियां कास पार पावीं ॥ २ ॥
कृपावंता करा ज्याचा अंगिकार । तया संवसार नाहीं पुन्हां ॥ ३ ॥
विचारितां नाहीं दुजा बळिवंत । ऐसा सर्वगत व्यापी कोणी ॥ ४ ॥
ह्मणउनि दिला मुळीं जीवभाव । देह केला वाव समाधिस्थ ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नाहीं जाणत आणिक । तुजविण एक पांडुरंगा ॥ ६ ॥

॥ १८६९ ॥

काय माझें नेती वाईट ह्मणोन । करूं समाधान कशासाटीं ॥ १ ॥
काय मज लोक नेतील परलोका । जातां कोणा एका निवारेल ॥ २ ॥
ह्मणें कोणासी उत्तम वाईट । सुखें माझी कूट खावो मागें ॥ ३ ॥

सर्व माझा भार असे पांडुरंगा । काय माझें जगासवें काज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझें सर्वही साधन । नामसंकीर्तन विठोबाचें ॥ ५ ॥

॥ १८७० ॥

रुसलों आह्मी आपुलिया संसारा । तेथें जनाचारा काय पाड ॥ १ ॥
आह्मां इष्ट मित्र सज्जन सोयरे । नाहीं या दुसरें देवाविण ॥ २ ॥
दुराविले बंधु सखे सहोदर । आणीक विचार काय तेथें ॥ ३ ॥
उपाधिवचन नाइकती कान । त्रासलें हें मन बहु माझें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे करा होइल ते दया सुख दुःख वांयां न धरावें ॥ ५ ॥

॥ १८७१ ॥

दुध दहीं ताक पशूचें पाळण । त्यामध्यें कारण घृतसार ॥ १ ॥
हेंचि वर्म आह्मां भाविकांचे हातीं । ह्मणऊनि चित्तीं धरिलाराम ॥२॥
लोहो कफ गारा अग्नीचिया काजे । येऱ्हवी तें ओझें कोण वाहे॥३॥
तुका ह्मणे खोरीं पाहारा जतन । जोंवरि हें धन हातीं लागे ॥ ४ ॥

॥ १८७२ ॥

रवीचा प्रकाश । तोचि निशी घडे नास । जाल्या बहुवस । तरि त्या
काय दीपिका ॥१॥ आतां हाचि वसो जीवीं । माझें अंतरीं गोसावी ।
होऊं येती ठावीं । काय वर्में याच्यानें ॥२॥ सर्वे असतां धणी । आड येऊं
न सके कोणी । नलगे विनवणी । पृथकाची करावी ॥३॥ जन्माचिया
गति । येणें अवघ्या खुंटती । कारण ते प्रीती । तुका ह्मणे जवळी ॥४॥

॥ १८७३ ॥

न कळे जी भक्ती काय करूं सेवा । संकोचोनि देवा राहिलोंसें॥१॥
जोडोनियां कर राहिलों निवांत । पायांपाशीं चित्त ठेवूनियां ॥ २ ॥
दिशाभुली करीं स्थळीं प्रदक्षणा । श्रमें नारायणा कष्टविलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जालों आज्ञेचा पाळक । जीवनासी एक ठाव केला ॥४॥

॥ १८७४ ॥

करावा वर्षाव । तृषाक्रांत जाला जीव ॥१॥ पाहें आकाशाची वास ।

जाणता तूं जगनिवास ॥२॥ संयोगें विस्तार । वाढी लागे तो अंकूर ॥३॥ तुका ह्मणे फळे । चरणांबुजें तीं सकळें ॥४॥

॥ १८७५ ॥

भेद तुटलियावरी । आह्मी तुमचींच हो हरी ॥ १ ॥ आतां पाळावे पाळावे । आह्मां लडिवाळांचे लळे ॥ २ ॥ आणिकांची देवा । नाहीं जाणतची सेवा ॥३॥ तुका ह्मणे हेवा । माझा हेत पायीं देवा ॥ ४ ॥

॥ १८७६ ॥

मी दास तयाचा जया चाड नाहीं । सुखदुःख दोहींविरहित जो ॥१॥ राहिलासे उभा भींवरेच्या तीरीं । कट दोहीं करीं धरोनियां ॥ २ ॥ नवल काई तरी पाचारितां पावे । न स्मरित धांवे भक्तिकाजें ॥ ३ ॥ सर्व भार माझा त्यासी आहे चिंता । तोचि माझा दाता स्वहिताचा ॥४॥ तुका ह्मणे त्यास गाईन मी गीतीं । आणीक तें चित्तीं न धरीं कांहीं ॥ ५ ॥

॥ १८७७ ॥

बहु फिरलों ठायाठाव । कोठें भाव पुरेचि ना ॥ १ ॥ समाधान तों पावलों । उरलों बोलों यावरि ॥ २ ॥ घे गा देवा आशीर्वाद । आमुच्या नांद भाग्यानें ॥३॥ तुका ह्मणे जेवूं आधीं । खवखव मधीं सारावी ॥४॥

॥ १८७८ ॥

खरें भांडवल सांपडलें गांठीं । जेणें नये तुटी उदमासी ॥ १ ॥ सवंगाचें केणें सांपडलें धरीं । भरूनि वैखरी सांठविलें ॥ २ ॥ देतां घेतां लाभ होतसे सकळां । सदैवां दुर्बळा भाव तैसा ॥३॥ फडा आलिया तो नवजे निरासे । जरि कांहीं त्यास न कळतां ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे आतां जालीसे निश्चिंती । आणीक तें चित्तीं न धरूं दुजें ॥५॥

॥ १८७९ ॥

ध्याइन तुझें रूप गाइन तुझें नाम । आणीक न करीं काम जिव्हामुखें ॥१॥ पाहिन तुझे पाय ठेविन मी डोय । पृथक तें काय न करीं मनीं ॥ २ ॥ तुझेचि गुणवाद आइकेन कानीं । आणिकांची वाणी पुरे आतां ॥ ३ ॥

करिन सेवा करीं चालेन मी पायीं। आणीक न वजें ठायीं तुजविण ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जीव ठेविन मी पायीं । आणिक तो कांहीं देऊं कोणा ॥५॥

॥ १८८० ॥

तुका वेडा अविचार। करी बडबड फार ॥ १ ॥ नित्य वाचे हाचि छंद। राम कृष्ण हरि गोविंद॥ २॥धरीं पांडुरंगीं भाव। आणीक नेणें दुजा देव ॥३॥गुरुज्ञान सर्वा ठायीं। दुजें न विचारी कांहीं ॥ ४ ॥ बोल नाईके कोणाचे। कथे नागवाचि नाचे ॥५॥ संग उपचारें कांटाळे। सुखें भलते ठायीं लोळे॥६॥कांहीं उपदेशिलें नेणे। वाचे विठ्ठल विठ्ठल ह्मणे॥७॥केला बहुतीं फजित।तरी हेंचि करी नित्य।८।अहो पंडित जन।तुका टाकावा थुंकोन ॥९॥

॥ १८८१ ॥

तुझा शरणागत। जन्मोजन्मींचा अंकित॥१॥ आणीक कांहीं नेणें सेवा। तुजवांचूनि केशवा ॥ २ ॥ हेंचि माझें गाणें। तुझें नामसंकीर्तन ॥ ३ ॥ तुझ्या नामाचीं भूषणें। तुका ह्मणे ल्यालों लेणें ॥ ४ ॥

॥ १८८२ ॥

हेंचि माझें तप हेंचि माझें दान। हेंचि अनुष्ठान नाम तुझें ॥ १ ॥ हेंचि माझें तीर्थ हेंचि माझें व्रत। सत्य हें सुकृत नाम तुझें॥२॥ हाचि माझा धर्म हेंचि माझें कर्म। हाचि नित्यनेम नाम तुझें ॥ ३ ॥ हाचि माझा योग हाचि माझा यज्ञ। हेंचि जपध्यान नाम तुझें ॥४॥ हेंचि माझें ज्ञान श्रवण मनन। हेंचि निजध्यासन नाम तुझें ॥ ५ ॥ हाचि कुळाचार हाचि कुळधर्म। हाचि नित्यनेम नाम तुझें॥६॥हा माझा आचार हा माझा विचार।हा माझा निर्धार नाम तुझें॥७॥तुका ह्मणे दुजें सांगायासि नाहीं।नामेंविण कांहीं धनवित्त।८।

॥ १८८३ ॥

तुझ्या नामाची आवडी। आह्मी विठो तुझीं वेडीं ॥१॥ आतां नवजों आणिकां ठायां। गाऊं गीत लागों पायां ॥ २ ॥ काय वैकुंठ बापुडें। तुझ्या प्रेमसुखापुढें ॥ ३ ॥ संतसमागम मेळ। प्रेमसुखाचा सुकाळ ॥४॥ तुका ह्मणे तुझ्या पायीं। जन्ममरणा ठाव नाहीं ॥५॥

॥ १८८४ ॥

जप तप ध्यान नलगे धारणा । विठ्ठलकीर्तनामाजी उभा ॥ १ ॥ राहें माझ्या मना दृढ या वचनीं । आणिक तें मनीं न धरावें ॥२॥ कीर्तनसमाधि साधन तें मुद्रा । रहातील थारा धरोनियां ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मुक्ति हरिदासांच्या घरीं । बोळगती चारी ऋद्धिसिद्धि ॥ ४ ॥

॥ १८८५ ॥

कार्य[1] ते विरक्ति नकळेचि आह्मां । जाणों एका नामा विठोबाच्या ॥१॥ नाचों प्रेमसुखें वैष्णवांचे मेळीं । दिंडी टाळघोळी आनंदें या ॥२॥ शांति क्षमा दया मी काय जाणें । गोविंद कीर्तनें वांचूनियां ॥३॥ का[2]सया उदास असों देहावरी । अमृतसागरीं बुडोनियां ॥४॥ कासया एकांत सेवूं तया वना । आनंद तो जनामाजी असे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे आह्मां ऐसा भरवसा । विठ्ठल सरसा चालतसे ॥६॥

॥ १८८६ ॥

दीप घेउनियां धुंडिती अंधार । भेटे हा विचार अघटित ॥ १ ॥ विष्णुदास आह्मी नभ्यों कळिकाळा । भुलों मृगजळा न घडे तें ॥ २ ॥ उघळितां माती रविकळा मळे । हें कैसें न कळे भाग्यहीना ॥३॥ तुका ह्मणे तृणें झांके हुताशन । हें तंव वचन वाउगेंचि ॥ ४ ॥

॥ १८८७ ॥

बाळ मायेविण क्षणभरि न राहे । न देखतां होये कासाविस ॥ १ ॥ आणिक उदंड बुझाविती जगं । छंद त्या अंतरीं माउलीचा ॥ २ ॥ नावडती तया बाळ आणिकाचे । देखोनियां नाचे माय दृष्टी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझी विठ्ठल माउली । आणिकांचे बोलीं चाड नाहीं ॥ ४ ॥

---

१. पुष्कळ प्रतींत "काय विरक्ति कळे आह्मां" या पाठभेदानें हा अभंग आढळतो. २. फक्त इंदिरा प्रेसचे गाथेंत 'कासया एकांत' हा चरण चवथा असून त्या खालीं 'कासया उदास' हा पांचवा चरण दिला आहे; पण बहुतेक प्रतींत आह्मीं वर दिलेला क्रमच आढळून येतो.

॥ १८८८ ॥

पाहों ग्रंथ तरी आयुष्य नाहीं हातीं । नाहीं ऐशी मति अर्थ कळे ॥१॥
होईल तें हो या विठोबाच्या नांवें । आचरलें भावें जीवीं धरूं ॥ २ ॥
एखादा अंगासी येईल प्रकार । विचारितां फार युक्ति वाढे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आळी करितां गोमटी । मायबापा पोटीं येते दया ॥ ४ ॥

॥ १८८९ ॥

सिद्धीचा दास नव्हें श्रुतीचा अंकिला । होईन विठ्ठला सर्व तुझा ॥१॥
सर्व काळ सुख आमच्या मानसीं । राहिलें जयासी नाश नाहीं ॥२॥
नेणें पुण्य पाप न पाहें लोचनीं । आणिकावांचूनि पांडुरंगा ॥ ३ ॥
न करीं आस मुक्तीचे सायास । भक्तिप्रेमरस सांडुनियां ॥ ४ ॥
गर्भवासीं धाक नाहीं येतां जातां । हृदयीं राहतां नाम तुझें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे जालों तुझाचि अंकिला । न भें मी विठ्ठला कळिकाळासी ॥६॥

॥ १८९० ॥

ह्मणे विठ्ठल ब्रह्म नव्हे । त्याचे बोल नाइकावे ॥१॥ मग तो हो का कोणी एक । आदि करोनि ब्रह्मादिक ॥ २ ॥ नाहीं विठ्ठल जया ठावा । तोही डोळां न पाहावा ॥३॥ तुका ह्मणे नाहीं । त्याची भीड मज कांहीं॥४॥

॥ १८९१ ॥

जयाचिये वाचे नये हा विठ्ठल । त्याचे मज बोल नावडती ॥ १ ॥
शत्रु तो म्यां केला न ह्मणें आपुला । जो विन्मुख विठ्ठला सर्वभावें ॥ २ ॥
जयासी नावडे विठोबाचें नाम । तो जाणा अधम तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ १८९२ ॥

विठ्ठलावांचोनि ब्रह्म जे बोलती । वचन तें संतीं मानूं नये ॥ १ ॥
विठ्ठलावांचूनी जे जे उपासना । अवघाचि जाणा संभ्रमु तो ॥ २ ॥
विठ्ठलावांचूनि सांगतील गोष्टी । वांयां ते हिंपुटी होत जाणा ॥ ३ ॥
विठ्ठलावांचूनि जें कांहीं जाणती । तितुल्या वित्पत्ति वाउगीया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे एक विठ्ठलचि खरा । येर तो पसारा वाउगाचि ॥ ५ ॥

॥ १८९३ ॥

येथें बोलोनियां काय । व्हावा गुरु तरि जाय ॥ १ ॥ मज न साहे वांकडें । ये विठ्ठलकथे पुढें ॥ २ ॥ ऐकोनी मरसी वृथा । जंव आहेसि तूं जिता ॥ ३ ॥ दुरमतीची चाड । तेणें न करावी बडबड ॥ ४ ॥ पुसेल कोणी त्यास । जा रे करीं उपदेश ॥ ५ ॥ आह्मी विठ्ठलाचे वीर । फोडूं कळिकाळाचें शीर ॥ ६ ॥ घेऊं पुढती जन्म । वाणूं कीर्ति मुखें नाम ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे मुक्ती । नाहीं आसचि ये चित्तीं ॥ ८ ॥

॥ १८९४ ॥

माझिया जीवाचा मज निरधार । न करीं उत्तर जनासवें ॥ १ ॥
आपुलें कारण साधो जी विचार । करावा हा धीर धरूनियां ॥ २ ॥
काय कराविया आणिका या युक्ति । काय नव्हे भक्ति विठोबाची ॥ ३ ॥
एक पुढें गेले वाट दावूनियां । मारग तो वांयां कोण सांडी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझी विठोबासी चिंता । भेईना सर्वथा न घडे तें ॥ ५ ॥

॥ १८९५ ॥

हेंचि सर्वसुख जपावा विठ्ठल । न दवडावा पळ क्षण वांयां ॥ १ ॥
हेंचि एक सर्व साधनांचें मूळ । आतुडे गोपाळ येणें पंथें ॥ २ ॥
न लगती कांहीं तपांचिया रासी । करणें वाराणसी नाना तीर्थें ॥ ३ ॥
कल्पना हे तिळ देहीं अभिमान । नये नारायण जवळी त्यांच्या ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नामें देव नेदी भेटी । ह्मणे त्याचे होंटीं कुष्ट होय ॥ ५ ॥

॥ १८९६ ॥

आणीक कोणाचा न करीं मी संग । जेणें होय भंग माझ्या चित्ता ॥ १ ॥
विठ्ठलावांचूनि आणीक जे वाणी । नाइकें मी कानीं आपुलिया ॥ २ ॥
समाधानासाटीं बोलावी हे मात । परि माझें चित्त नाहीं कोठें ॥ ३ ॥
जिवाहुनि मज तेचि आवडती । आवडे ज्या चित्तीं पांडुरंग ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझें तोचि जाणे हित । आणिकांच्या चित्त नेदीं बोला ॥ ५ ॥

॥ १८९७ ॥

नव्हे जाखाई जोखाई । मायराणी मेसाबाई ॥ १ ॥ बाळिया माझा पंढरिराव ।

जो या देवांचाही देव ॥२॥ रंडी चंडी शक्ति । मद्यमांसातें भक्षिती ॥३॥ बहिरव खंडेराव । रोटीसुटीसाटीं देव ॥ ४ ॥ गणोबा विक्राळ । लाडुमोदकांचा काळ ॥५॥ मुंजा झैसासुरें । हें तों कोण लेखी पोरें ॥६॥ वेताळें फेताळें। जळों त्यांचें तोंड काळें ।७। तुका ह्मणे चित्तीं। धरा रखुमाईचा पती॥८॥

॥ १८९८ ॥

माझे अंतरींचें तोचि जाणे एक । वैकुंठनायक पांडुरंग ॥१॥ जीवभाव त्याचे ठेवियेला पायीं। मज चिंता नाहीं कवणेविशीं ॥२॥ सुखसमारंभें संतसमागमें । गाऊं वाचे नाम विठोबाचें ॥३॥ गातां पुण्य होय आइकतां लाभ । संवसारबंद तुटतील ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे जीव तयासी विकिला । आणीक विठ्ठलाविण नेणें ॥ ५ ॥

॥ १८९९ ॥

आणीक कांहीं मज नावडे हे मात । एक पंढरिनाथावांचूनियां ॥१॥ त्याचीच कथा आवडे कीर्तन । तें मज श्रवण गोड लागे ॥ २ ॥ तुका ह्मणे संत ह्मणोत भलतें । विठ्ठलापरतें न मनीं कांहीं ॥ ३ ॥

॥ १९०० ॥

कोण वेची वाणी । आतां क्षुल्लकाकारणीं ॥ १ ॥ आतां हेंचि काम करूं । विठ्ठल हृदयांत धरूं ॥ २ ॥ नेंदाविया वृत्ति । आतां उठोंचि बहुति ॥ ३ ॥ उपदेश लोकां । करुनी वेडा होतो तुका ॥४॥

॥ १९०१ ॥

विठ्ठल विठ्ठल मंत्र सोपा । करी पापा निर्मूळ ॥ १ ॥ भाग्यवंता छंद मनीं । कोडें कानीं ऐकती ॥२॥ विठ्ठल हें दैवत भोळें । चाड काळें न धरावी ॥३॥ तुका ह्मणे भलते याती। विठ्ठल चित्तीं ते शुद्ध ॥४॥

॥ १९०२ ॥

विठ्ठल टाळ विठ्ठल दिंडी। विठ्ठल तोंडीं उच्चारा ॥१॥ विठ्ठल अवघ्या भांडवला। विठ्ठल बोला विठ्ठल ॥२॥ विठ्ठल नाद विठ्ठल भेद। विठ्ठल छंद विठ्ठल॥३॥ विठ्ठल सुखा विठ्ठल दुःखा। तुकया मुखा विठ्ठल ॥४॥

॥ १९०३ ॥

विठ्ठल हा चित्तीं । गोड लागे गातां गीतीं ॥ १ ॥ आह्मां विठ्ठल जीवन । टाळ चिपूळिया धन ॥ २ ॥ विठ्ठल विठ्ठल वाणी । अमृत हे संजीवनी ॥ ३ ॥ रंगला या रंगें । तुका विठ्ठल सर्वांगें ॥ ४ ॥

॥ १९०४ ॥

विठ्ठल आमुचा निजांचा । सज्जन सोयरा जीवाचा ॥ १ ॥ मायबाप चुलता बंधु । अवघा तुजशीं संबंधु ॥ २ ॥ उभयकुळीं साक्ष । तूंचि माझा मातुळपक्ष ॥३॥ समर्पिली काया । तुका ह्मणे पंढरीराया ॥४॥

॥ १९०५ ॥

विठ्ठल सोयरा सज्जन सांगाती । विठ्ठल हा चित्तीं बैसलासे ॥ १ ॥
विठ्ठलें हें अंग व्यापिलें हे काया । विठ्ठल हे छाया माझी मज ॥२॥
बैसला विठ्ठल जिव्हेचिया माथां । न वदे अन्यथा आन दुजें ॥ ३ ॥
सकळां इंद्रियां मन एक प्रधान । तेंही करी ध्यान विठोबाचें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे या विठ्ठलासी आतां । नये विसंबतां माझें मज ॥ ५ ॥

॥ १९०६ ॥

विठ्ठल गीतीं गावा विठ्ठल चित्तीं ध्यावा । विठ्ठल उभा पहावा विटेवरी ॥१॥
अनाथाचा बंधु विठ्ठल कृपासिंधु । तोडी भवबंधु यमपाश ॥ २ ॥
तोचि शरणागतां हा विठ्ठल मुक्तिदाता । विठ्ठल या संतांसमागमें ॥३॥
विठ्ठल गुणानिधि विठ्ठल सर्व सिद्धि । लागली समाधि विठ्ठलनामें ॥ ४ ॥
विठ्ठलाचें नाम घेतां जालें सुख । गोडावलें मुख तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ १९०७ ॥

विठ्ठल गीतीं विठ्ठल चित्तीं । विठ्ठल विश्रांति भोग जया ॥ १ ॥
विठ्ठल आसनीं विठ्ठल शयनीं । विठ्ठल भोजनीं ग्रासोग्रासीं ॥ २ ॥
विठ्ठल जागृतिस्वप्नसुषुप्ति । आन दुजें नेणती विठ्ठलेंविण ॥ ३ ॥
भूषण अळंकार सुखाचे प्रकार । विठ्ठलीं निर्धार जयां नरा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तेही विठ्ठलचि जाले । संकल्प मुराले दुजेपणें ॥ ५ ॥

॥ १९०८ ॥

जीवींचा जिव्हाळा । पाहों आपुलिया डोळां ॥ १ ॥ आह्मां विठ्ठल एक देव । येर अवघेचि वाव ॥ २ ॥ पुंडलिकाचे पाठीं । उभा हात ठेवुनि कटीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे चित्तीं । वाहूं रखुमाईचा पती ॥ ४ ॥

॥ १९०९ ॥

एक धरिला चित्तीं । आह्मीं रखुमाईचा पती ॥१॥ तेणें जालें अवघें काम । निवारला भवश्रम ॥ २ ॥ परद्रव्य परनारी । जाली विषाचिये परी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे फार । नाहीं लागत व्यवहार ॥ ४ ॥

॥ १९१० ॥

आह्मां अवघें भांडवल । येथें विठ्ठल एकला ॥ १ ॥ कायावाचामनोभावें । येथें जीवें वेचलों ॥ २ ॥ परतें कांहीं नेणें दुजें । तत्त्वबीजें पाउलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे संतसंगें । येणें रंगें रंगलों ॥ ४ ॥

॥ १९११ ॥

आह्मां हेंचि भांडवल । ह्मणों विठ्ठल विठ्ठल ॥ १ ॥ सुखें तरों भवनदी । संगें वैष्णवांची मांदी ॥ २ ॥ बाखराचें वाण । सांडूं हें जेवूं जेवण ॥ ३ ॥ नलगे वारंवार । तुका ह्मणे वेरझार ॥ ४ ॥

॥ १९१२ ॥

आणीक मात माझ्या नावडे जीवासी । काय करूं यासी पांडुरंगा ॥१॥
सुखा तेंचि गोड श्रवणां आवडी । चित्त माझें ओढी तुझे पायीं ॥२॥
अन्ये पदीं नाहीं विठ्ठलाचें नाम । मज होती श्रम आइकतां ॥३॥
आणिकाचें मज ह्मणवितां लाज । वाटे हें सहज न बोलावें ॥४॥
तुका ह्मणे मज तूंच आवडसी । सर्वभावेंविसीं पांडुरंगा ॥५॥

॥ १९१३ ॥

आह्मी नामाचे धारक । नेणों प्रकार आणीक । सर्व भावें एक । विठ्ठलचि प्रमाण ॥१॥ नलगे जाणावें नेणावें । गावें आनंदें नाचावें । प्रेमसुख घ्यावें । वैष्णवांचे संगती ॥२॥ भावबळें घालूं कास । लज्जा चिंता दवडूं

आस । पायीं निजध्यास । ह्मणों दास विष्णूचे ॥३॥ भय नाहीं जन्म घेतां ।
मोक्षसुखा हाणों लाता । तुका ह्मणे सत्ता । धरूं निकट सेवेची ॥ ४ ॥

॥ १९१४ ॥

एका गावें आह्मी विठोबाचें नाम । आणिकांपें काम नाहीं आतां ॥ १ ॥
मोडूनियां वाटा सूक्ष्म दुस्तर । केला राज्यभार चाले ऐसा ॥ २ ॥
लावूनि मृदंग टाळश्रुतिघोष । सेवूं ब्रह्मरस आवडीनें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे महापातकी पतित । ऐसियांचें हित हेळामात्रें ॥ ४ ॥

॥ १९१५ ॥

आह्मांसी तो नाहीं आणीक प्रमाण । नामासी कारण विठोबाच्या ॥१॥
घालूनियां कास करितों कैवाड । वागों नेदीं आड कळिकाळासी॥२॥
अबद्ध वांकडें जैशातैशा परी । वाचे हरि हरि उच्चारावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मां सांपडलें निज । सकळां हें बीज पुराणाचें ॥ ४ ॥

॥ १९१६ ॥

देवाचिये पायीं वेचों सर्व शक्ती । होतील विपत्ति ज्या ज्या कांहीं ॥ १॥
नेघे माझी वाचा पुढें कांहीं वाव । आणि दुजे भाव बोलायाचे ॥ २ ॥
मनाची वांटणी चित्ताचा विक्षेप । राहो हा अनुताप आहे तैसा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे घेई विठ्ठलाचा छंद । आनंदाचा कंद विस्तारेल ॥ ४ ॥

॥ १९१७ ॥

माझी सर्व चिंता आहे विठोबासी । मी त्याच्या पायाशीं न विसंबें ॥ १॥
विसरतां रूप क्षण एक चित्तीं । जिवलग मूर्ती सांवळी ते ॥ २ ॥
विसरतां हरी क्षण एक घडी । अंतरली जोडी लक्षलाभ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझ्या विठोबाचे पायें । संजिवनी आहे हृदयामाजी ॥४॥

॥ १९१८ ॥

मज अभयदान देईं तूं दातारा । कृपेच्या सागरा मायबापा ॥ १ ॥
देहभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । आणीक मी कांहीं दुजें नेणें ॥ २ ॥
सेवा भक्तिहीन नेणता पतित । आतां माझें हित तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझें सर्वही साधन । नामसंकीर्तन विठोबाचें ॥ ४ ॥

॥ १९१९ ॥

करीन कोल्हाळ । आतां ह्मचि सर्वकाळ ॥१॥ आतां येवो माझे आई। देई भातुकें विठाई ॥२॥ उपायासी नाम । दिलें याचें पुढें क्षेम ॥३॥ बीज आणि फळ। हेंचि तुका ह्मणे मूळ ॥४॥

॥ १९२० ॥

आवडीच्या ऐसें जालें । मुखा आलें हरिनाम ॥ १ ॥ आतां घेऊं धणीवरि । मागें उरी नुरेतों ॥ २ ॥ सांटवण मना ऐसी । पुढें रासी अमुप ॥३॥ तुका ह्मणे कारण जालें । विठ्ठल या तीं अक्षरीं ॥४॥

॥ १९२१ ॥

जतन करीन जीवें । शुद्धभावें करूनी ॥ १ ॥ विठ्ठल विठ्ठल हें धन । जीवन अंतकाळींचें ॥२॥ वर्दळ हें संचित सारूं । बरवा करूं उदिम ह्मा ॥३॥ तुका ह्मणे हृदयपेटी । ये संपुटीं सांठवूं ॥ ४ ॥

॥ १९२२ ॥

यथाविधि पूजा करी । सामोग्री तोंवरि हे नाहीं ॥१॥ आतां माझा सर्व भार । तूं दातार चालविसी ॥२॥ मंगळ तें तुह्मी जाणा । नारायणा काय तें ॥३॥ तुका ह्मणे समर्पिला । तुज विठ्ठला देहभाव ॥४॥

॥ १९२३ ॥

येणें बोधें आह्मी असों सर्वकाळ । करूनि निर्मळ हरिकथा ॥ १ ॥
आह्मी भूमीवरी एकपै दैवांचे । निधान हें वाचे सांपडलें ॥ २ ॥
तरतील कुळें दोन्ही उभयतां । गातां आइकतां सुखरूप ॥ ३ ॥
न चळे ह्मा मंत्र न ह्मणो यातीकुळ । नलगे काळ वेळ विचारावी ॥४॥
तुका ह्मणे माझा विठ्ठल विसांवा । सांटवीन हांवा हृदयांत ॥ ५ ॥

॥ १९२४ ॥

सुखाची वसती जाली माझे जीवीं । तुमच्या गोसावी कृपादानें ॥१॥
रूप वेळोवेळां आठवीं अंतरीं । बैसोनि जिव्हारीं राहिलें तें ॥ २ ॥
विसावलें मन विठ्ठलें प्रपंचा । गोडावली वाचा येणें रसें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कांहीं नाठवेसें केलें । दुसरें विठ्ठलें मज आतां ॥ ४ ॥

॥ १९२५ ॥

काय क्रोध आह्मीं वाहिले विठ्ठलीं । आवडी धरिली पायांसवें ॥ १ ॥
आतां कोण पाहे मातें परतोनि । गेला हारपोनि देहभाव ॥ २ ॥
रिद्धिसिद्धि सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ॥३॥
तुका ह्मणे आह्मी विठोबाचे दास । करूनि ठेलों ग्रास ब्रह्मांडाचा ॥४॥

॥ १९२६ ॥

माझ्या विठोबाचा कैसा प्रेमभाव । आपणचि देव होय गुरु ॥ १ ॥
पढियें देहभाव पुरवितो वासना । अंतीं तें आपणापाशीं न्यावें ॥२॥
मागें पुढें उभा राहे सांभाळीत । आलिया आघात निवारावे ॥ ३ ॥
योगक्षेम त्याचें जाणे जडभारी । वाट दावी करीं धरूनियां ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नाहीं विश्वास ज्या मनीं । पहावें पुराणीं विचारूनी ॥५॥

॥ १९२७ ॥

काय उणें आह्मां विठोबाचे पायीं । नाहीं ऐसें काई येथें एक ॥ १ ॥
नये भोंवतालें ठायीं वांटूं मन । बराडी करून दारोदारीं ॥ २ ॥
कोण बळी माझ्या विठोबा वेगळा । आणीक आगळा दुजा सांगा॥३॥
तुका ह्मणे मोक्ष विठोबाचे गांवीं । फुकाचीं लुटावीं भांडारें तीं ॥ ४ ॥

॥ १९२८ ॥

जैसा अधिकार । तैसें बोलावें उत्तर ॥ १ ॥ काय वाउगी घसघस ।
आह्मी विठोबाचे दास ॥२॥ आह्मी जाणों एका देवा । जैसी तैसी करूं
सेवा ॥३॥ तुका ह्मणे भावें । माझें पुढें पडेल ठावें ॥४॥

॥ १९२९ ॥

आह्मां विष्णुदासां हेंचि भांडवल । अवघा विठ्ठल धन वित्त ॥ १ ॥
वाणी नाहीं घ्यावें आपुलिया हातें । करोनियां चित्तें समाधान ॥ २ ॥
तुका ह्मणे द्रव्य मेळविलें मागें । हें तों कोणासंगें आलें नाहीं ॥ ३ ॥

॥ १९३० ॥

आह्मी विठ्ठलाचे दास जालों आतां । न चले हे सत्ता आणिकांची ॥ १ ॥
नावरे तयासी ऐसें नाहीं दुजें । करितां पंढरिराजें काय नव्हे ॥२॥

कोठें तुज ठाव घ्यावयासी धांवा । मना तूं विसावा घेईं आतां ॥३॥
इंद्रियाची वोढी मोडिला व्यापार । ज्या अंगें संचार चाली तुज ॥४॥
तुका ह्मणे आह्मी जिंकोनियां काळ । बैसलों निश्चळ होऊनियां ॥ ५ ॥

॥ १९३१ ॥

सकळ धर्म मज विठोबाचें नाम । आणीक तें वर्म नेणें कांहीं ॥ १ ॥
काय जाणों संतां निरविलें देवें । करिती या भावें कृपा मज ॥ २ ॥
तुका ह्मणे माझा कोणा अधिकार । तो मज विचार कळों यावा ॥ ३ ॥

॥ १९३२ ॥

माझें आराधन । पंढरपुरीचें निधान ॥ १ ॥ तया एकाविण दुजें । कांहीं नेणें पंढरीराजें ॥ २ ॥ दास विठ्ठलाचा । अंकित अंकिला ठायींचा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आतां । नव्हे पालट सर्वथा ॥ ४ ॥

॥ १९३३ ॥

माझी विठ्ठल माउली । प्रेमपान्हा पान्हायली ॥ १ ॥ कुर्वाळुनि लावी स्तनीं । न वजे दुरी जवळूनि ॥ २ ॥ केली पुरवी आळी । नव्हे निष्ठुर कोंवळी ॥३॥ तुका ह्मणे घांस । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥ ४ ॥

॥ १९३४ ॥

जळतें संचित । ऐसी आहे धर्म नीत ॥ १ ॥ माझ्या विठोबाचे पाय । वेळोवेळां मनीं ध्याय ॥ २ ॥ नेदी कर्म घडो । कोठें आडराणें पडो ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मळ । राहों नेदीं ताप जाळ ॥ ४ ॥

॥ १९३५ ॥

माझें मज द्यावें । नाहीं करवीत नवें ॥ १ ॥ सहस्रनामाचें रूपडें । भक्त कैवारी चोखडें ॥ २ ॥ साक्षीविण बोलें । तरी मज पाहिजे दंडिलें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोल । माझा खरा हा विठ्ठल ॥ ४ ॥

॥ १९३६ ॥

सुख वाटे परी वर्म । धर्माधर्म न कळे ॥१॥ गायें नाचें एवढें जाणें । विठ्ठल ह्मणे निर्लज्ज ॥ २ ॥ अवघें माझें हेंचि धन । साधनही सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पायां पडें । तुमच्या कोडें संतांच्या ॥ ४ ॥

॥ १९३७ ॥

येउनि संसारीं । मी तो एक जाणें हरी ॥ १ ॥ नेणें आणिक कांहीं धंदा । नित्य ध्यातसें गोविंदा ॥ २ ॥ कामक्रोधलोभस्वार्थ । अवघा माझा पंढरिनाथ ॥३॥ तुका ह्मणे एक । धणी विठ्ठल मी सेवक ॥४॥

॥ १९३८ ॥

रुची रुची घेऊं गोडी । प्रेममुखें जाली जोडी ॥ १ ॥ काळ जाऊं नेदूं वांयां । चिंतूं विठोबाच्या पायां ॥२॥ करूं भजन भोजन । धणी घेऊं नारायण ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जीव धाला । होय तुझ्यानें विठ्ठला ॥ ४ ॥

॥ १९३९ ॥

आनंद अद्वय नित्य निरामय । जे कां नित्य ध्येय योगियांचे ॥ १ ॥
ते हे समचरण साजिरे विटेवरी । पाहा भीमातीरीं विठ्ठलरूप ॥ २ ॥
पुराणासी वाढ श्रुति नेणती पार । तें जालें साकार पुंडलीका ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ज्यातें सनकादिक ध्यात । तें आमुचें कुळदैवत पांडुरंग ॥४॥

॥ १९४० ॥

अद्वयचि द्वय जालेंचि कारण । धरिलें नारायणें भक्तिसुख ॥ १ ॥
अपरोक्ष आकार जाला चतुर्भुज । एकतत्त्व बीज भिन्न नाहीं ॥ २ ॥
शून्य निरसूनि राहिलें निर्मळ । तें दिसे केवळ विटेवरी ॥ ३ ॥
सुखें घ्यावें नाम वदनाही चाड । सरिता वापी आड एक पाणी ॥४॥
तुका ह्मणे मीच आहें तेणें सुखें । भेद नाहीं मुखें नाम गातों ॥ ५ ॥

भेटीचे अभंग.

॥ १९४१ ॥

कर कटावरी तुळसीच्या माळा । ऐसें रूप डोळां दावीं हरी ॥ १ ॥
ठेविले चरण दोन्ही विटेवरी । ऐसें रूप हरी दावीं डोळां ॥ २ ॥
कटीं पीतांबर कास मिरवली । दाखवीं वहिली ऐसी मूर्ती ॥ ३ ॥
गरुडपारावरी उभा राहिलासी । आठवे मानसीं तेंचि रूप ॥ ४ ॥

भुकेलों कृपेच्या वचनाकारणें। आशा नारायणें पुरवावी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येऊनियां देई भेटी। कुरवाळुनी पोटीं धरीं मज ॥ ४ ॥

॥ १९५४ ॥

धरुनि हें आलों जीवीं । भेटी व्हावी विठोबासी ॥१॥ संकल्प तो नाहीं दुजा। महाराजा विनवितों ॥२॥ पायांवरी ठेविन भाळ। येणें सकळ पावलें ॥३॥ तुका ह्मणे डोळेभरी। पाहिन हरीश्रीमुख ॥४॥

॥ १९५५ ॥

कधीं कृपा करिसी नेणें। मज दीनाचें धांवणें ॥१॥ भेटीलागीं पंढरीनाथा। जीवीं लागली तळमळ व्यथा ॥२॥ सिणलें माझें मन। वाट पाहातां लोचन ॥३॥ तुका ह्मणे लागली भूक। तुझें पाहावया श्रीमुख॥४॥

॥ १९५६ ॥

भेटीवांचोनियां दुजें नाहीं चित्तीं। येणें काकुळती याजसाटीं ॥ १ ॥
भेटोनियां बोलें आवडीचें गुज। आनंदाच्या भोजें जेवूं संगें ॥ २ ॥
मायलेंकरासी नाहीं दुजी परि। जेवूं बरोबरी बैसोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसें अंतरींचें आर्त। यावें जी त्वरित नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १९५७ ॥

कन्या सासुऱ्यासि जाये। मागें परतोनी पाहे॥ १ ॥ तैसें जालें माझ्या जिवा। कधीं भेटसी केशवा ॥ २ ॥ चुकलिया माये। बाळ हुरू हुरू पाहे ॥३॥ जीवना वेगळी मासोळी। तैसा तुका तळमळी ॥४॥

॥ १९५८ ॥

कीर्तन ऐकावया भुलले श्रवण। श्रीमुख लोचन देखावया ॥ १ ॥
वदित हें भाग्य होइल कोणे काळीं। चित्त तळमळी ह्मणऊनि ॥ २ ॥
उतावीळ बाह्या भेटिलागीं दंड। लोटांगणीं धड जावयासी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माथा ठेवीन चरणीं। होतील पारणीं इंद्रियांचीं ॥ ४ ॥

॥ १९५९ ॥

देवा बोलें आतां बोला। त्वां कां धरिला अबोला ॥ १ ॥ भेऊं नको देई भेटी। तूं कां पडिलासी संकटीं ॥२॥ तुझ्या जीवींचें मी जाणें।

ह्मणसी मुक्ती आह्मां देणें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नलगे कांहीं । चित्त राहो तुझे पायीं ॥ ४ ॥

॥ १९६० ॥

कां हो येथें काळ आला आह्मां आड । तुह्मांपाशीं नाड करावया ॥ १ ॥
कां हो विचाराचें पडिलें सांकडें । काय ऐसें कोडें उपजलें ॥ २ ॥
कां हो उपजेना द्यावी ऐशी भेटी । काय द्वैत पोटीं धरिलें देवा ॥ ३ ॥
पाप फार किंवा जालासी दुर्बळ । मागिल तें बळ नाहीं आतां ॥४॥
काय जालें देणें निघालें दिवाळें । कीं बांधलासि बळें ऋणेंपायीं॥५॥
तुका ह्मणे कां रे ऐसी केली गोवी। तुझी माझी ठेवी निवडुनियां ॥६॥

॥ १९६१ ॥

पंढरीची वाट पाहें निरंतर । निढळावरी कर ठेवूनियां ॥ १ ॥
जातियां निरोप पाठवीं माहेरा । कां मज सासुरा सांडियेलें ॥ २ ॥
पैल कोण दिसे गरुडाचे वारिकें । विठ्ठलासारिकें चतुर्भुज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धीर नाहीं माझ्या जीवा । भेटशी केधवां पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ १९६२ ॥

काय तुझें वेचे मज भेटी देतां । वचन बोलतां एक दोन ॥ १ ॥
काय तुझें रूप घेतों मी चोरोनि । त्या भेणें लपोनि राहिलासी ॥२॥
काय तुझें आह्मां करावें वैकुंठ । भेवों नको भेट आतां मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझी नलगे दसोडी । परि आहे आवडी दर्शनाची ॥ ४ ॥

॥ १९६३ ॥

वाट पाहें हरि कां न ये अझूनि । निष्ठुर कां मनीं धरियेलें ॥ १ ॥
काय करूं धीर होत नाहीं जीवा। काय आड ठेवा उभा ठेला ॥ २ ॥
नाहीं माझा धांवा पडियेला कानीं । कोठें चक्रपाणी गुंतलेती ॥ ३ ॥
नाहीं आलें कळों अंतरा अंतर । कृपावंत फार ऐकतो ॥ ४ ॥
बहुता दिसांचें राहिलें भातुकें । नाहीं कवतुकें कुरवाळिलें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे देईं एकवेळां भेटी । शीतळ हें पोटीं होइल मग ॥ ६ ॥

॥ १९६४ ॥

ये गा महाविष्णु अनंतभुजाच्या । आह्मां आनाथांच्या माहेरा ये ॥१॥
भेटावया तुज ओढे माझा जीव । एकवेळा पाय दावीं डोळां ॥२॥
आणीक हें आर्त नाहीं नारायणा । ओढ हे वासना भेटावया ॥३॥
वाटे चित्तीं काय करावा विचार । चरण सुंदर पाहावया ॥४॥
तुका ह्मणे माझें पुरवीं मनोरथ । येईं गा संवरीत पांडुरंगा ॥५॥

॥ १९६५ ॥

पहावा नयनीं विठ्ठलचि एक । कांहीं तरी सार्थक संसाराचें ॥ १ ॥
कोठें पाहों तुज कां गा लपालासी । कांहीं बोल मशीं नारायणा ॥ २ ॥
वाटतें उदास मज दाही दिशा । तुजविण हृषीकेशा वांचोनियां ॥ ३ ॥
नको ठेवूं मज आपणां वेगळें । बहुत कळवळें तुजलागीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे भेटी देईं नारायणा । घडी कंठवेना तुजविण ॥ ५ ॥

॥ १९६६ ॥

नव्हे निष्ठांवंत तुज काय बोल । सेवेविण मोल मागतसें ॥ १ ॥
न घडे भजन शुद्ध भावनिष्ठा । आपुल्या अदृष्टावरी बोल ॥ २ ॥
पूर्वीं जाले भक्त असंख्य विरक्त । काम क्रोध अहंते निर्दाळिलें ॥ ३ ॥
ऐसी अंगवण नाहीं मज देवा । करीतसें हेवा भेटावयाचा ॥ ४ ॥
कृपा करोनियां पुरवीं असोसी । आपुल्या श्रीदासी राखावया ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे एक बाळक अज्ञातें । त्यासी हे पोसित मायबापें ॥ ६ ॥

॥ १९६७ ॥

बा रे पांडुरंगा केव्हां येशी भेटी । जाहालों हिंपुटी तुजवीण ॥ १ ॥
तुजवीण सखें न वटे मज कोणी । वाटतें चरणीं घालूं मिठी ॥ २ ॥
ओवाळावी काया चरणांवरोनी । केव्हां चक्रपाणी भेटशील ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी पुरवी आवडी । वेगीं घालीं उडी नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १९६८ ॥

अपराध जाले जरी असंख्यात । तरी कृपावंत नाम तुझें ॥ १ ॥
तुझें लडिवाळ तुज कृपा यावी । म्यां वाट पाहावी कवणाची ॥ २ ॥

मायबाप माझा रुक्मादेवीवर । हा दृढ निर्धार अंतरींचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कोणे गोष्टीचें संकट । न घालीं मज भेट नारायणा ॥ ४ ॥

॥ १९६९ ॥

नाहीं बळ योग अभ्यास कराया । न कळे ते क्रिया साधनाची ॥ १ ॥
तुझिये भेटीचें प्रेम अंतरंगीं । नाहीं बळ अंगीं भजनाचें ॥ २ ॥
काय पांडुरंगा करूं बा विचार । झुरतें अंतर भेटावया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सांगा वडिलपणें बुद्धी । तुजविण दयानिधी पुसों कोणां ॥ ४ ॥

॥ १९७० ॥

माझिया तो जीवें घेतला हा सोस । पाहें तुझी वास भेटावया ॥१॥
मातेविण बाळ न मनीं आणिका । सर्वकाळ धोका स्तनपाना ॥२॥
वोसंगा निघाल्यावांचूनि न राहे । त्याचें आर्त माय पुरवीते ॥३॥
तुका ह्मणे माते भक्तां तूं कृपाळ । गिळियेले जाळ वनांतरीं ॥४॥

॥ १९७१ ॥

न लगती मज शब्दब्रह्मज्ञान । तुझिया दर्शनावांचूनिया ॥ १ ॥
ह्मणऊनि तुझें करितों चिंतन । नावडे वचन आणिकांचें ॥ २ ॥
काय ते महत्वीं करावी मान्यता । तुज न देखतां पांडुरंगा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज भेटल्यावांचूनि । न राहें त्याहूनि होइन वेडा ॥ ४ ॥

॥ १९७२ ॥

हाचि माझा नेम धरिला हो धंदा । यावरि गोविंदा भेटी द्यावी ॥१॥
हाचि माझा ध्यास सदा सर्वकाळ । न्यावयासी मूळ येसी कधीं ॥२॥
डोळियांची भूक पाहातां श्रीमुख । आलिंगणें सुख निवती भुजा ॥३॥
बहु चित्त ओढे तयाचिये सोई । पुरला हा कांहीं नवस नेणें ॥४॥
बहुबहु काळ जालों कासाविस । वाहिलें बहुवस कलेवर ॥५॥
तुका ह्मणे आतां पाडावें हें ओझें । पांडुरंगा माझें इयावरि ॥६॥

॥ १९७३ ॥

स्वामीसी संकट पडे जे गोष्टीचें । काय त्या प्रेमाचें सुख मज ॥१॥
दुःखवीना चित्त तुझें नारायणा । कांहींच मागेना तुजपाशीं ॥२॥

रिद्धि सिद्धि मोक्ष संपत्ति विलास। सोडियेली आस याची जीवें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे एके वेळे देई भेटी। वोरसोनि पोटीं आलिंगावें ॥ ४ ॥

॥ १९७४ ॥

नेणपणें नाहीं केला हा बोभाट। आतां आली वाट कळों खरी ॥ १ ॥
आतां बहु शीघ्र यावें लवकरी । वाट पाहें हरी भेटी देई ॥ २ ॥
समर्थाच्या बाळा करुणेचें भाषण । तरी त्याची कोण नांदणूक ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बहु बोलिले बडिवार । पडिलें अंतर लौकिकीं तें ॥ ४ ॥

॥ १९७५ ॥

भेटीलागीं जीवा लागलीसे आस। पाहे रात्रंदिवस वाट तुझी ॥ १ ॥
पूर्णिमेचा चंद्रमा चकोरा जीवन। तैसें माझें मन वाट पाहे ॥ २ ॥
दिवाळीचे मूळा लेंकी आसावली। पाहाते वाटुली पंढरीची ॥ ३ ॥
भुकेलिया बाळ अति शोक करी । वाट पाहे परी माउलीची ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज लागलीसे भूक। धांवूनि श्रीमुख दावीं देवा ॥ ५ ॥

॥ १९७६ ॥

आमुचीं जिवलगें सज्जन सोयरीं। नांदतील तीरीं भींवरेच्या ॥ १ ॥
तींच माझ्या चित्तीं वसती दिवसराती। भेटावया खंती वाटतसे ॥ २ ॥
संपदा सोहळे सर्व सुख वसे। वैकुंठीं जें नसे सुरवरासी ॥ ३ ॥
ज्याच्या नामें पाप दुःख नाहीं भय। विठ्ठल बाप माय रखुमाबाई ॥ ४ ॥
माझा जीव जातो अमृत ते कळा। कंठीं वेळोवेळां ध्यात असें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे वाट पाहातां शिणले। त्या पथें डोळुले पंढरीच्या ॥ ६ ॥

॥ १९७७ ॥

लोकमान देहसुख। संपत्ति उपभोग अनेक। विटंबना दुःख। तुझिया भेटीवांचूनि ॥ १ ॥ तरि मज ये भेट ये भेट। काय ठाकलासी नीट। थोर पुण्यें वीट। तुज दैवेंचि लाधली ॥ २ ॥ काय ब्रह्मज्ञान करूं कोरडें। रितें मावेचें मापाडें। भेटीविण कुडें। तुझिया अवघें मज वाटे ॥ ३ ॥ आत्मस्थितीचा विचार। काय करूं हा उद्धार। न

देखतां धीर। चतुर्भुज मज नाहीं ॥ ४ ॥ रिद्धिसिद्धी काय करूं। अथवा अगम्य विचारु। भेटीविण भारु। तुझिया वाटे मज यांचा ॥ ५ ॥ तुजवांचूनि कांहीं व्हावें। ऐसें नको माझिया जीवें। तुका ह्मणे यावें। दरुषण पायांचें ॥ ६ ॥

॥ १९७८ ॥

मातेविण बाळा। आणीक न माने सोहळा ॥ १ ॥ तैसें जालें माझ्या चित्ता। तुजवीण पंढरिनाथा ॥ २ ॥ वाट पाहे मेघा बिंदू। नेघे चातक सरिता सिंधू ॥३॥ सारसांसी निशीं। ध्यान रवीच्या प्रकाशीं ॥४॥ जीवनाविण मत्स्य। जैसें धेनूलागी वत्स ॥ ५ ॥ ॥ पतिव्रते जिणें। भ्रताराच्या वर्तमानें ॥ ६ ॥ कृपणाचें धन। लोभालागीं जैसें मन ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे काय। तुजविण प्राण राहे ॥ ८ ॥

॥ १९७९ ॥

सर्वभावें आलों तुजचि शरण। कायावाचामनसहित देवा ॥ १ ॥
आणीक दुसरें नये माझ्या मना। राहिली वासना तुझ्या पायीं ॥ २ ॥
माझिये वारचें कांहीं जडभारी। तुजविण वारी कोण दुजें ॥ ३ ॥
तुझे आह्मी दास आमुचा तूं ऋणी। चालत दुरूनी आलों मार्गें ॥४॥
तुका ह्मणे आतां घेतलें धरणें। हिशोबाकारणें भेटी देई ॥ ५ ॥

॥ १९८० ॥

दंभें कीर्ति पोट भरे मानी जन। स्वहित कारण नव्हे कांहीं ॥ १ ॥
अंतरती तुझे पाय मज दुरी। धरितां ये थोरी जाणिवेची ॥ २ ॥
पिंडाच्या पाळणें धांवती विकार। मजदावेदार मजमाजी ॥ ३ ॥
कैसा करूं घात आपुला आपण। धरूनि गुमान लोकलाज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज दावीं तो सोहळा। देखें पाय डोळां तुझे देवा ॥ ५ ॥

॥ १९८१ ॥

डोळियां पाझर कंठ माझा दाटे। येऊं देई भेटे पांडुरंगे ॥ १ ॥
बहु दिस टाकिलें निरास कां केलें। कोठें वो गुंतलें चित्त तुझें ॥ २ ॥
बहु धंदा तुज़ नाहीं वो आठव। राहिलासे जीव माझा कंठीं ॥ ३ ॥

पंढरीस जाती वारकरी संतां । निरोप बहुतां हातीं धाडीं ॥ ४ ॥
तुजविण कोण सांवा धांवा करी । ये वो झडकरी पांडुरंगे ॥ ५ ॥
काय तुझी वाट पाहों कोठवरी । कृपाळुवा परी विसरलासी ॥ ६ ॥
एक वेळे माझा धरूनि आठव । तुका ह्मणे येवो न्यावयासी ॥ ७ ॥

॥ १९८२ ॥

कोण्या काळें येइल मना । नारायणा तुमचिया ॥ १ ॥ माझा करणें अंगीकार । सर्व भार फेडूनी ॥ २ ॥ लागली हे तळमळ चित्ता । तरी दुश्चिता संसारीं ॥ ३ ॥ सुखाचीच पाहें वास । मागें दोष सांभाळी ॥ ४ ॥ इच्छा पूर्ण जाल्याविण । कैसा सीण वारेल ॥५॥ लाहो कायामनें वाचा । देवा साच्या भेटीचा ॥ ६ ॥ कांटाळा तो न धरावा । तुह्मी देवा दासांचा ॥७॥ तुका ह्मणे माझे वेळे । न कळे कां हें उफराटें ॥८॥

॥ १९८३ ॥

बेगडाचा रंग राहे कोण काळ । अंगें हें पितळ न देखतां ॥ १ ॥
माझें चित्त मज जवळीच गोही । तुझी मज नाहीं भेटी ऐसें ॥ २ ॥
दासीसुतां नाहीं पितियाचा ठाव । अवघेंचि वाव सोंग त्याचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी केली विटंबना । अनुभवें जना येइल कळों ॥ ४ ॥

॥ १९८४ ॥

अनाथाचा सखा ऐकिला प्रताप । होशी कृपावंत मजवरी ॥ १ ॥
माझिया गा चित्ता करीं शिकवण । जेणें तुझे चरण जोडतील ॥ २ ॥
जोडुनियां कर येतों काकुलती । रखुमाईच्या पती कृपावंता ॥ ३ ॥
हरूषें निर्भर करीं माझें मन । दाखवीं चरण पांडुरंगा ॥ ४ ॥
तुझे भेटीवीण जन्म गेला वांयां । भजन कराया शक्ति नाहीं ॥ ५ ॥
न घडे तुझी सेवा न घडे पूजन । जन्मोनि निष्कारण जाऊं पाहे ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे हरी करावें या काय । भजनाशीं साह्य होई बापा ॥ ७ ॥

॥ १९८५ ॥

कटावरी कर कासया ठेविले । जननी विठ्ठले जीवलगे ॥ १ ॥ शंख चक्र-गदाकमळमंडित । आयुधें मंडित कृष्णाबाई ॥ २ ॥ क्षण एक धीर होत

नाहीं चित्ता । केव्हां पंढरिनाथा भेटशील ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे हेंचि करीं देई क्षेमा । तईच विश्रामा पावईन ॥ ४ ॥

॥ १९८६ ॥

तुमची तों भेटी नव्हे ऐसी जाली । कोरडीच बोली ब्रह्मज्ञान ॥ १ ॥
आतां न बोलावें ऐसें वाटे देवा । संग न करावा कोणांसवें ॥ २ ॥
तुह्मां निमित्यासी सांपडलें अंग । नेदावा हा संग विचारिलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी राहिली वासना । आवडी दर्शनाचीच होती ॥ ४ ॥

॥ १९८७ ॥

तुझा ह्मणवून तुज नेणें । ऐसें काय माझें जिणें ॥ १ ॥ तरि मज कवणाचा आधार । करोनियां राहों धीर ॥ २ ॥ काय शब्दची ऐकिला । भेटी नसवां गा विठ्ठला॥ ३॥तुका ह्मणे आतां । अभय देई पंढरिनाथा॥४॥

॥ १९८८ ॥

आपुलिया ऐसें करी । संग धरी ज्याचा हो ॥१॥ ह्मणऊनि परपरते । वरवरते पळतसें ॥२॥ लोभिक तें लोभा लावी । बांधल्या गोवी बांधूनी ॥३॥ तुका ह्मणे नामगोठी । पुरे भेटी तुझी देवा ॥४॥

॥ १९८९ ॥

मोक्ष तुमचा देवा । तुह्मी दुर्लभ तो ठेवा ॥१॥ मज भक्तीची आवडी । नाहीं अंतरीं ते गोडी ॥ २ ॥ आपुल्या प्रकारा । करा जतन दातारा ॥३॥ तुका ह्मणे भेटी । पुरे एकचि शेवटीं ॥४॥

करुणापर अभंग.

॥ १९९० ॥

संसारतापें तापलों मी देवा । करितां या सेवा कुटुंबाची ॥ १ ॥
ह्मणऊनि तुझे आठविले पाय । ये वो माझे माय पांडुरंगे ॥ २ ॥
बहुतां जन्मींचा जालों भारवाही । सुटिजे हें नाहीं वर्म ठावें ॥ ३ ॥
वेढियेलों चोरीं अंतर्बाह्यात्कारीं । कणव न करी कोणी माझी ॥ ४ ॥

बहु पांगविलों बहु वागविलों । बहु दिवस जालों कासाविस ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आतां धांव घालीं वेगीं । ब्रीद तुझें जगीं दीनानाथा ॥ ६ ॥

॥ १९९१ ॥

सर्प भुलोन गुंतला नादा । गारुडियें फांदा घातलासे । हिंडवुनि पोट भरी दारोदारीं । कोंडुनि पेटारी असेरया ॥१॥ तैसी परी मज जाली पांडुरंगा । गुंतलों तो मी गा सोडीं आतां । माझें मज कांहीं न चलेसे जालें । कृपा तुज न करितां ॥ २ ॥ माविसें मीन लावियला गळीं । भक्ष तो गिळी ह्मणउनियां । काढूनि बाहेरी प्राण घेऊं पाहे । तेथें बापमाये कवण रया ॥३॥ पक्षी पिलयां पातलें आशा । देखोनियां फांसा गुंते बळें । मरण नेणें माया धांवोनि वोसरे । जीवित्व ना जालीं बाळें ॥ ४ ॥ गोडपणें मासी गुंतली लिगाडीं । सांपडे फडफडी अधिकाधिक । तुका ह्मणे प्राण घेतला आशा । पंढरीनिवासा धांव घालीं ॥५॥

॥ १९९२ ॥

सुटायाचा कांहीं पाहातों उपाय । तों हे देखें पाय गोवियेले ॥ १ ॥
ऐसिया दुःखाचे सांपडलों संदी । हरपली बुद्धि बळ माझें ॥ २ ॥
प्रारब्ध क्रियमाण संचिताचें । वोढत ठायींचें आलें सार्चे ॥ ३ ॥
विधिनिषेधाचे सांपडलों चपे । एकें एक लोपे निवडेना ॥ ४ ॥
सारावें तें वाढे त्याचियाचि अंगें । तृष्णेचिया संगें दुःखी जालों ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आतां करीं सोडवण । सर्वशक्तिहीन जालों देवा ॥ ६ ॥

॥ १९९३ ॥

भय वाटे पर । न सुटे हा संसार ॥ १ ॥ ऐसा पडिलों कांचणी । करीं धांवा ह्मणउनी ॥२॥ विचारितों कांहीं । तों हें मन हातीं नाहीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । येथें न पुरे रिघावा ॥४॥

॥ १९९४ ॥

अंतरींचा भाव जाणोनियां गुज । तैसें केलें काज पांडुरंगा ॥ १ ॥
घातलें वचन न पडेचि खालीं । तूं आह्मां माउली अनाथांची ॥ २ ॥
मज याचकाची पुरवावी आशा । पंढरीनिवासा मायबापा ॥ ३ ॥

नाशिली आशंका माझिया जीवाची । उरली भेदाची होती कांहीं ॥४॥
तुका ह्मणे आतां केलों मी निर्भर । गाईन अपार गुण तुझे ॥ ५ ॥

॥ १९९५ ॥

बोलविसी तैसें आणीं अनुभवा । नाहीं तरी देवा विटंवना ॥ १ ॥
मिठेंविण काय करावें मिष्टान्न । शव जीवेंविण शृंगारिलें ॥ २ ॥
संपादणीविण विटंबिलें सोंग । गुणेंविण चांग रूपहीन ॥ ३ ॥
कन्यापुत्रेंविण मंगळदायकें । वेचिलें हें फिकें द्रव्य तरी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तैसी होते मज परी । न देखे अंतरीं प्रेमभाव ॥ ५ ॥

॥ १९९६ ॥

श्वाना दिली सवे । पायांभोंवतें तें भोंवें ॥ १ ॥ तैसी जाली मज
परी । वसे निकट सेजारीं ॥ २ ॥ जेवितां जवळी । येऊनियां पुच्छ
घोळी ॥ ३ ॥ कोपेल तो धनी । तुका ह्मणे नेणें मनीं ॥ ४ ॥

॥ १९९७ ॥

मुखें बोलावें तें जीवींचें जाणसी । विदित पायापाशीं सर्व आहे ॥ १ ॥
आतां हेचि भलें भाकावी करुणा । विनियोग तो जाणा तुह्मी त्याचा॥२॥
आपलें तों येथें केलें नव्हे कांहीं । साधनाच्या वाहीं पडों नये ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे देह दिला पिंडदान । वेळोवेळां कोण चिंता करी ॥ ४ ॥

॥ १९९८ ॥

जन पूजी याचा मज कां आभार । हा तुह्मी विचार जाणा देवा ॥१॥
पत्र कोण मानी वंदितील सिक्का । गौरव सेवका त्याचि मुळें ॥ २ ॥
मी मीपणें होतों जनामधीं आधीं । कोणें दिलें कधीं काय तेव्हां॥३॥
आतां तूं भोगितां सर्व नारायणा । नको आह्मां दीनां पीडा करूं ॥ ४ ॥
आपुलिया हातें देसील मुशारा । तुका ह्मणे खरा तोचि आह्मां ॥ ५ ॥

॥ १९९९ ॥

मजपुढें नाहीं आणीक बोलता । ऐसें कांहीं चित्ता वाटतसे ॥ १ ॥
याचा कांहीं तुह्मीं देखावा परिहार । सर्वज्ञ उदार पांडुरंगा ॥ २ ॥

कामक्रोधें नाहीं सोडिलें आसन । राहिले वसोन देहामध्यें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां जालों उतराई । कळो यावें पायीं निरोपिलें ॥ ४ ॥

॥ २००० ॥

काळावरी घालूं तरि तो सरिसा । न पुरतां इच्छा दास कसे ॥ १ ॥
आतां नाहीं कांहीं उशिराचें काम । न खंडावें प्रेम नारायणा ॥ २ ॥
देणें लागे मग विलंब कां आड । गोड तरी गोड आदि अंत ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे होईल दर्शनें निश्चिंती । गाईन ते गीतीं ध्यान मग ॥ ४ ॥

॥ २००१ ॥

काय माझा पण होईल लटिका । ब्रिदावळी लोकां दाविली ते ॥ १ ॥
तरी करूनियां देईं माझी आळी । येऊनि कुरवाळी पांडुरंगे ॥ २ ॥
आणीक ऱ्यां कोणा ह्मणवावें हातीं । नये काकुलती दुजियासी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज येथेंचि ओळखी । होईन तो सुखी पायांनींच ॥ ४ ॥

॥ २००२ ॥

नको माझे मानूं आहाच ते शब्द । कळवळ्याचा वाद करीतसें ॥ १ ॥
कासयानें बळ करूं पायांपासीं । भाकावी ते दासीं करुणा आह्मीं ॥ २ ॥
काय मज चाड असे या लौकिकें । परी असे निकें अनुभवाचें ॥ ३ ॥
लांचावल्यासाटीं वचनाची आळी । टकळ्यानें घोळी जवळी मन ॥ ४ ॥
वाटतसे आस पुरविसी ऐसें । तरि अंगीं पिसें लावियेलें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे माझी येथेंचि आवडी । श्रीमुखाची जोडी इच्छीतसें ॥ ६ ॥

॥ २००३ ॥

तांतडीनें आह्मां धीरचि न कळे । पाळावे हे लळे लवलाहीं ॥ १ ॥
नका कांहीं पाहों सावकाशीं देवा । करा एक हेवा तुमचा माझा ॥ २ ॥
वोरसाचा हेवा सांभाळावी प्रीत । नाहीं राहों येत अंगीं सदा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज नका गोवूं खेळा । भोजनाची वेळा राखियेली ॥ ४ ॥

॥ २००४ ॥

इच्छिती तयांसी व्हावें जी अरूप । आह्मांसी स्वरूपस्थिती चाड ॥ १ ॥
आतां नव्हे माझा भाव अनारिसा । पाडलांनीं इच्छा गोवियेली ॥ २ ॥

लेंकरासी कोठें जाणत्याची परी । करूं येते दुरी धरावया ॥ ३ ॥
लागली न सुटे नामाची आवडी । माझी भाव जोडी भंगूं नका ॥४॥
घेसील वेढे मुर्क्षाच्या अभिलासें । चाळवीं जा पिसे ब्रह्मज्ञानी ॥५॥
तुका ह्मणे माझा कोठें भक्तिरस । पाडावया ओस चाळविसी ॥ ६ ॥

॥ २००५ ॥

जालिया दर्शन करीन मी सेवा । आणीकही देवा नलगे दुजें ॥ १ ॥
प्रारब्धा आधीन अन्न आच्छादन । स्थिर करोनि मन ठेवीं पायीं॥२॥
ये गा ये गा येगा कृपाळुवा हरी । विनवीं अभ्यंतरीं देउनि भेटी ॥३॥
आसावलें मन जीवनाचे ओढी । नामरूपें गोडी लावियेली ॥ ४ ॥
काय तुह्मांपाशीं नाहीं भांडवल । माझे मिथ्या बोल जाती ऐसे ॥५॥
काय लोखंडाचे पाहे गुण दोष । सिवोनि परिस सोनें करी ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे माझें अवघें असों द्यावें । आपुलें करावें ब्रीद साच ॥ ७॥

॥ २००६ ॥

तुझा दास मज ह्मणती अंकित । अवघे सकळिक लहान थोर ॥ १ ॥
हेंचि आतां लागे करावें जतन । तुझें थोरपण तुज देवा ॥ २ ॥
होउनी निर्भर राहिलों निश्चिंत । पावनपतित नाम तुझें ॥ ३ ॥
करितां तुज होय डोंगराची राई । न लगतां कांहीं पाल्या पातें ॥४॥
तुका ह्मणे तुज काय ते आशंका । तारितां मशका मज दीना ॥ ५ ॥

॥ २००७ ॥

भलते जन्मीं मज घालिसील तरी । न सोडीं मी हरी नाम तुझें॥१॥
सुख दुःख तुज देईन भोगितां । मग मज चिंता कासयाची ॥ २ ॥
तुझा दास ह्मणवीन मी अंकिला । भोगितां विठ्ठला गर्भवास ॥ ३ ॥
कासया मी तुज भाकितों करुणा । तारीं नारायणा ह्मणऊनि ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज येऊं पाहे उणें । तारिसील तेणें आह्मां तग्रा ॥ ५ ॥

॥ २००८ ॥

आणीक पांखांडें असती उदंडें । तळमळिती पिंडें आपुलिया ॥ १ ॥
त्याचिया बोलाचा नाहीं विश्वास । घातलीसे कास तुझ्या नामीं ॥२॥

दृढ एक चित्तें जालों या जीवासी । लाज सर्वविशीं तुह्मांसी हे॥३॥
पीडों नेदो पशु आपुले अंकित । आहे जें उचित तैसें करा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे किती भाकावी करुणा । कोप नारायणा येइल तुह्मां ॥५॥

॥ २००९ ॥

जेथें जातो तेथें पडतो मतोळा । न देखिजे डोळां लाभ कांहीं ॥१॥
कपाळीची रेखा असतां उत्तम । तरि कां हा श्रम पावतों मी ॥२॥
नव्हेचि तुह्मांस माझा अंगीकार । थिता संवसार अंतरला ॥ ३ ॥
भोग तंव जाला खरा भोगावा तो। भांडवल नेतो आयुष्य काळ ॥४॥
कोठें तुझी कीर्ति आइकिली देवा । मुकतों कां जीवा तुका ह्मणे ॥५॥

॥ २०१० ॥

न घडे मायबापें बाळकाचा घात । आपणांदेखत होऊं नेदी ॥ १ ॥
का मी मनीं चिंता वाहूं भय धाक । काय नव्हे एक करितां तुज॥२॥
वर्म जाणे त्याच्या हिताचे उपाय । तान भूक वाहे कडिये खांदीं॥३॥
तुका ह्मणे तूं गा कृपावंत भारी । ऐसें मज हरी कळों आलें ॥ ४ ॥

॥ २०११ ॥

नलगे मायेसी बाळें निरवावें । आपुल्या स्वभावें ओढे त्यासी ॥ १ ॥
मज कां लागला करणें विचार । ज्याचा जार भार त्याचे माथां ॥२॥
गोड धड त्यासी ठेवी न मागतां । समाधान खातां नेदी मना ॥ ३ ॥
खेळतां गुंतलें उमगूनी आणी । बैसोनियां स्तनीं लावी बळें ॥ ४ ॥
त्याच्या दुःखेंपणें आपण खापरीं । लाही तळीं वरी होय जैसी ॥५॥
तुका ह्मणे देह विसरे आपुला । आघात तो त्याला लागों नेदी ॥६॥

॥ २०१२ ॥

हातीं धरिलियाची लाज । देवा असोंदे गा तुज ॥१॥ आहें अमंगळ
दुर्बळ । होईं दीन तूं दयाळ ॥ २ ॥ बाळ रेंबडें मातेसी । काय
नावडे तियेसी ॥३॥ तुका ह्मणे जाणे । करिन देहाचें सांडणें ॥ ४ ॥

॥ २०१३ ॥

आह्मांसाटीं अवतार । मत्स्यकूर्मादि सूकर ॥ १ ॥ मोहें धांवे घाली

पान्हा । नांव घेतां पंढरिराणा ॥ २ ॥ कोठें न दिसे पाहतां । उडी घाली अवचिता ॥ ३ ॥ सुख ठेवी आम्हांसाटीं । दुःख आपणची घोंटी ॥ ४ ॥ आम्हां घाली पाठीकडे । आपण कळिकाळाशीं भिडे ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे कृपानिधी । आम्हां उतरीं नावेमधीं ॥ ६ ॥

॥ २०१४ ॥

न करीं तुमची सेवा । बापुडें मी पण देवा । बोलिलों तो पाववा । पण सिद्धी सकळ ॥ १ ॥ आणीक काय तुह्मां काम । आह्मां नेदा तरी प्रेम । कैसे धर्माधर्म । निश्चयेंसी राहती ॥ २ ॥ आह्मी वेचलों शरीरें । तुह्मी बीज पेरा खरें । संयोगाचें बरें । गोड होतें उभयतां ॥ ३ ॥ एका हातें टाळी । कोठें वाजते निराळी । जाला तरी बळी । स्वामी विण शोभेना ॥ ४ ॥ रूपा यावें जी अनंता । धरित पुटाची त्या सत्ता । होईन सरता । संतांमाजी पोसणा ॥ ५ ॥ ठेविलें उधारा । वरी काय तो पातेरा । तुका ह्मणे बरा । रोकडाचि निवाड ॥ ६ ॥

॥ २०१५ ॥

देह तंव आहे प्रारब्धा आधीन । याचा मी कां सीण वाहूं भार ॥ १ ॥
सरो माझा काळ तुझिया चिंतनें । कायावाचामनें इच्छीतसें ॥ २ ॥
लाभ तो न दिसे याहूनि दुसरा । आणीक दातारा येणें जन्में ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आलों सोसीत संकटें । मी माझें वोखटें आहे देवा ॥ ४ ॥

॥ २०१६ ॥

तुह्मी माझी आहे जुनी सोयरीक । आधीं बंधु लेंक मग जाले ॥ १ ॥
वाटेकरी ह्मूण न पुसती आतां । परि आहे सत्ता करीन ते ॥ २ ॥
लेंकीचें लेकरूं नातु जाल्यावरी । मंगळाही दुरि अंतरलों ॥ ३ ॥
बाइलेचा भाऊ पिसुन सोयरा । ह्मणऊनि करा विनोद हा ॥ ४ ॥
आकुळीं तों करूं नये तेंचि केलें । न बोलावें भलें तोंचि आतां ॥ ५ ॥
न ह्मणसी लेंकी माउसी बाहिणी । आह्मां केलें धणी पापाचे त्या ॥ ६ ॥
बहु पांचांजणी केली विटंबना । नये दावूं जना तोंड ऐसें ॥ ७ ॥
तुका ह्मणे आधी मूळ तेंचि धरूं । मागील तें करूं उरी आतां ॥ ८ ॥

॥ २०१७ ॥

कोण तो उपाव करूं भेटावया । जाळावी हे काया ऐसें वाटे ॥ १ ॥
सोडोनियां गांव जाऊं वनांतरा । रुक्मादेवीवरा पाहावया ॥ २ ॥
करूं उपवास शोधूं हें शरीर । न धरवे धीर नारायणा ॥ ३ ॥
जाती आयुष्याचे दिवस हे चारी । मग केव्हां हरी भेटशील ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कांहीं सांगा विचारोनि । विठो तुझे मनीं असेल तें ॥ ५ ॥

॥ २०१८ ॥

तुज दिलें आतां करीं यत्न याचा । जीवभाव वाचा काया मनें ॥ १ ॥
भागलों दातारा सीण जाला भारी । आतां मज तारीं शरणागता ॥ २ ॥
नेणतां सोशिली तयाची आटणी । नव्हतांही कोणी कांहीं माझीं ॥ ३ ॥
वर्म नेणें दिशा हिंडती मोकट । इंद्रियें सुनाट दाही दिशा ॥ ४ ॥
येरझारीफेरा सिणलों सायासीं । जातां हृषीकेशी अंगिकारीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे मन इंद्रियांचे सोई । धांवे यासी काई करूं आतां ॥ ६ ॥

॥ २०१९ ॥

नेणे गति काय कवण अधोगति । मानिली निश्चिंती तुझ्या पायीं ॥ १ ॥
कर्म धर्म कोण नेणें हा उपाव । तुझ्या पायीं भार ठेवियेला ॥ २ ॥
नेणें निरसूं पाप पुण्य नेणें काय । ह्मणऊनि पाय धरिले तुझे ॥ ३ ॥
वेडा मी अविचार न कळे विचार । तुज माझा भार पांडुरंगा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज करितां नव्हे काय । माझा तो उपाय कवण तेथें ॥ ५ ॥

॥ २०२० ॥

नाहीं आलें भक्तिसुख अनुभवा । तो मी ज्ञान देवा काय करूं ॥ १ ॥
नसावें जी तुह्मी कांहीं निश्चितीनें । माझिया वचनें अभेदाच्या ॥ २ ॥
एकाएकीं मन नेदी समाधान । देखिलिया चरण वांचूनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वाचा गुणीं लांचावली । न राहे उगली मौन्य मज ॥ ४ ॥

॥ २०२१ ॥

न कळतां काय करावा उपाय । जेणें राहे भाव तुझ्या पायीं ॥ १ ॥
येऊनियां वास करिसी हृदयीं । ऐसें घडे कई कासयानें ॥ २ ॥

साच भावें तुझें चिंतन मानसीं । राहे हें करिसी कैं गा देवा ॥ ३ ॥
लटिकें हें माझें करूनियां दुरी । साच तूं अंतरीं येउनि राहें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज राखावें पतिता । आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ २०२२ ॥

नाहीं जप तप जीवाची आटणी । मनाची दाटणी नाहीं केली ॥ १ ॥
निजलिया ठायीं पोकारिला धांवा । सांकडें तें देवा निवारावें ॥ २ ॥
नाहीं आणुनियां समर्पिलें जळ । सेवा ते केवळ चिंतनाची ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मीं बैसिलों उत्तरें । घेतलीं उदारें साच भावें ॥ ४ ॥

॥ २०२३ ॥

पुढिलिया सुखें निंब देतां भले । बहुत वारलें होय दुःख ॥ १ ॥
हें तों वर्म असे माउलीचे हातीं । हाणी मारी प्रीती हितासाठीं ॥ २ ॥
खेळतां विसरे भूक तान घर । धरूनियां कर आणी बळें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे पाळी तोंडींचिया घांसें । उदार सर्वस्वें सर्वकाळ ॥ ४ ॥

॥ २०२४ ॥

मार्गे चुकले विदेशी एकले । तयावरी जाले दिशाभुली ॥ १ ॥
हातीं धरूनियां पावविलें घरा । त्याच्या उपकारा काय द्यावें ॥ २ ॥
तैसा मी कुडकुडा होतों केशीराजा । सेवा न घडे लाजा ह्मणऊनि ॥ ३ ॥
सांडियेला गर्भ उबगोनि माउली । नाहीं सांभाळिली भूमि शुद्ध ॥ ४ ॥
उष्ण तान भूक एवढीये आकांतीं । वोसंगा लाविती काय ह्मणिजे ॥ ५ ॥
खांद्यावरी शूळ मरणाचे वाटे । अन्यायहि मोटे साच केले ॥ ६ ॥
हातींचें हिरोनि घातला पाठीसी । तुका ह्मणे ऐसी परी जाली ॥ ७ ॥

॥ २०२५ ॥

ऐसें भाग्य कई लाहातां होईन । अवघें देखें जन ब्रह्मरूप ॥ १ ॥
मग तया सुखा अंत नाहीं पार । आनंदें सागर हेलावती ॥ २ ॥
शांति क्षमा दया मूर्तिमंत अंगीं । पराबृत्त संगीं कामादिकां ॥ ३ ॥
विवेकासहित वैराग्याचें बळ । धगद्गितो ज्वाळ अग्नि जैसा ॥ ४ ॥

भक्ति नवविधा भावशुद्ध बरी । अलंकारावरी मुगुटमणि ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे माझी पुरवी वासना । कोण नारायणा तुजविण ॥ ६ ॥

॥ २०२६ ॥

आळीकरा कोठें साहातें कठीण । आपुला तें प्राण देऊं पाहे ॥ १ ॥
सांभाळावें मायबापें कृपादृष्टी । पीडितां तो दृष्टी देखों नये ॥ २ ॥
अंतरलों मागें संवसारा हातीं । पायांपें सरती जालों नाहीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी विचारा जी देवा । ठेवाल तें ठेवा कोणे परी ॥ ४ ॥

॥ २०२७ ॥

न पाहें माघारें आतां परतोनि । संसारापासूनि विटला जीव ॥ १ ॥
सामोरें येऊनि कवळीं दातारा । काळाचा हाकारा न साहावे ॥ २ ॥
सावधान चित्त होईल आधारें । खेळतांही बरें वाटईल ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कंठ दाटला या सोसें । न पवेचि कैसें जवळी हें ॥ ४ ॥

॥ २०२८ ॥

करितां विचार । तो हा दृढ संसार । ब्रह्मादिकां पार । नुलंघवे सामर्थ्ये ॥ १ ॥ शरण शरण नारायणा । मज अंगीकारीं दीना । आलें तें वचनां । पासीं माझ्या सामर्थ्ये ॥ २ ॥ पाठीवरी मोळी । तोचि कळवा पायीं तळीं । सांपडला जाळीं । मत्स्य जाला तो न्याय ॥ ३ ॥ आतां करीन तांतडी । लाभाचीं ते याच जोडी । तुका ह्मणे ओढी । पायां सोई मनाची ॥ ४ ॥

॥ २०२९ ॥

खिणलों दातारा करितां वेरझारा । आतां सोडवीं संसारापासोनिया ॥ १ ॥
न सुटेचि बाकी नव्हे झाडापाडा । घातलोंसें खोडा हाडांचिया ॥ २ ॥
मायबापें माझीं जीवाचीं सांगाती । तीं देतील हातीं काळाचिया ॥ ३ ॥
पडताळूनि सुरी बैसली सेजारीं । यमफासा करीं घेऊनियां ॥ ४ ॥
पाठीं पोटीं एकें लागलीं सरसीं । नेती नरकापाशीं ओढूनियां ॥ ५ ॥
जन साक्षभूत असे या सकळां । मी एक निराळा परदेशी ॥ ६ ॥

कोणी काकुलती नाहीं कोणे परी । तुजविण हरी कृपाळुवा ॥७॥
तुका ह्मणे मज तुझाचि भरवसा । ह्मणऊनि आशा मोकलिली ॥८॥

॥ २०३० ॥

स्त्रीपुत्रादिकीं राहिला आदर । विषयीं पडिभर अतिशय ॥ १ ॥
आतां सोडवणें धांवा नारायणा । मज हे वासना अनावर ॥ २ ॥
येउनियां आड ठाके लोकलाज । तें हें दिसे काज अंतरलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मां जेथें जेथें गोवा । तेथें तुह्मीं देवा सांभाळावें ॥ ४ ॥

॥ २०३१ ॥

बहु या प्रपंचें भोगविल्या खाणी । टाकोनियां मनीं ठेविला सीण ॥१॥
आतां पायापाशीं लपवावें देवा । नको पाहूं सेवा भक्ती माझी ॥२॥
बहु भय वाटे एकाच्या बोभाटें । आली घायवटें फिरोनियां ॥३॥
तुका ह्मणे सिगे भरूं आलें माप । वियोग संताप जाला तुझा ॥४॥

॥ २०३२ ॥

आजिवरी होतों संसाराचे हातीं । आतां ऐसें चित्तीं उपजलें ॥ १ ॥
तुला शरणागत व्हावें नारायणा । अंगिकारा दीना आपुलिया ॥ २ ॥
विसरलों काम याजसाटीं धंदा । सकळ गोविंदा माझें तुझें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे विज्ञापना परिसावी । आवडी हे जीवीं जाली तैसी ॥ ४ ॥

॥ २०३३ ॥

कैसा तीं देखीला होसील गोपाळीं । पुण्यवंती डोळीं नारायणा ॥ १ ॥
तेणें लोभें जीव जालासे बराडी । आह्मी ऐसी जोडी कई लाभों ॥ २ ॥
असेल तें कैसें दर्शनाचें सुख । अनुभवे श्रीमुख अनुभवितां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे वाटे देसी आलिंगन । अवस्था ते क्षणक्षणा होते ॥ ४ ॥

॥ २०३४ ॥

अवघ्या पातकांची मी एक रासी । अवघा तूं हेसी सर्वोत्तम ॥ १ ॥
जैसा तैसा लागे करणें अंगीकार । माझा सर्व भार चालविणें ॥ २ ॥
अवघेंची मज गिळियेलें काळें । अवघींच बळें तुझे अंगीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां खुंटला उपाय । अवघेचि पाय तुझे मज ॥ ४ ॥

॥ २०३५ ॥

ज्ञानियांचे घरीं चोजवितां देव । तेथें अहंभाव पाठी लागे ॥ १ ॥
ह्मणोनियां अवघे सांडिले उपाय । धरियेले पाय दृढ तुझे ॥ २ ॥
वेदपरायण पंडित वाचक । न मिळती एक एकांमधीं ॥ ३ ॥
पाहों गेलों भाव कैसी आत्मनिष्ठा । तेथें देखें चेष्टा विपरीत ॥ ४ ॥
आपुलिया नाहीं निवाले जे अंगें । एकी करतां रागें गुरगुरु ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे मज कोणांचा पांगिला । नको बा विठ्ठला करूं आतां ॥ ६ ॥

॥ २०३६ ॥

मेल्यावरि मोक्ष संसारसंबंध । आरालिया बद्ध ठेवा आह्मां ॥ १ ॥
वागवित संदेह राहों कोठवरी । मग काय थोरी सेवकाची ॥ २ ॥
गाणें गीत आह्मां नाचणें आनंदें । प्रेम कोठें भेदें अंगा येतें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे किती सांगावे दृष्टांत । नसतां तूं अनंत सानुकूळ ॥ ४ ॥

॥ २०३७ ॥

साकरेचें नाम घेतां कळे गोडी । तैसी आह्मां जोडी वैष्णवांची ॥ १ ॥
मोक्ष गांठीं असे ठेविला बांधोनी । सोस तो भजनीं आवडीचा ॥ २ ॥
भोजनाचि चिंता माय वाहे बाळा । आह्मां तरी खेळावरि चित्त ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मी देहउपकारें । गाऊं निरंतर नाचों लागों ॥ ४ ॥

॥ २०३८ ॥

किती विवंचना करीतसें जीवीं । मन धांवडवी दाही दिशा ॥ १ ॥
कोणा एका भावें तुह्मी अंगीकार । करावा विचार याच साटीं ॥ २ ॥
इतर ते आतां लाभ तुच्छ जाले । अनुभवा आले गुणागुण ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे लागो अखंड समाधि । जावें प्रेमबोधीं बुडोनियां ॥ ४ ॥

॥ २०३९ ॥

मोलाचें आयुष्य वेचतसे सेवे । नुगवतां गोवें खेद होतो ॥ १ ॥
उगवूं आलेति तुह्मी नारायणा । परिहार या सिणा निमिषांत ॥ २ ॥
लिगाडाचे मासी न्यायें जाली परी । उरली ते उरी नाहीं कांहीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे लाहो साधीं वाचाबळें । ओढियेलों काळें धांव घालीं ॥ ४ ॥

॥ २०४० ॥

नव्हें मी स्वतंत्र अंगाचा पाईक। जे हे सकळिक सत्ता वारूं ॥ १ ॥
तुह्मां आळवावें पाउला पाउलीं । कृपेची साउली करीं मज ॥ २ ॥
शक्तिहीन तरी जालों शरणागत । आपुला वृत्तांत जाणोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे भवाभेणें धरिले पाय । आणीक उपाय नेणें कांहीं ॥ ४ ॥

॥ २०४१ ॥

ओस जाल्या दिशा मज भिंगुळवाणें। जीवलग नेणे मज कोणी ॥ १ ॥
भय वाटे देखें श्वापदांचे भार । नव्हे मज धीर पांडुरंगा ॥ २ ॥
अंधकारापुढें न चलवे वाट । लागतील खुंट कांटे अंगा ॥ ३ ॥
एकला नि:संग फांकता मारग । भितों नव्हे लाग चालावया ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे वाट दावूनि सद्गुरु । राहिला हा दुरू पांडुरंग ॥ ५ ॥

॥ २०४२ ॥

एका एक वर्में लावूनियां अंगीं । ठेवितों प्रसंगीं सांभाळीन ॥ १ ॥
नेघावा जी तुह्मी वाव बहु फार । धरूनि अंतर ठायाठाय ॥ २ ॥
वेव्हारें आलें तें समानचि होतें । बळ नाहीं येथें चालों येत ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां निवाडाच सांटीं । संसारें तुटी करुनि ठेलों ॥ ४ ॥

॥ २०४३ ॥

कांहीं एक तरी असावा आधार । कासयानें धीर उपजावा ॥ १ ॥
ह्मणविल्यासाटीं कैसें पडे रुजु । धणी नाहीं उजू सन्मुख तो ॥ २ ॥
वेंचल्या दिसांचा कोणावरी लेखा। घालावा हा सुखासुखा आह्मीं ॥ ३ ॥
नाहीं मनोगत तोंवरि हे देवा । तुका ह्मणे सेवा नेघांजे तों ॥ ४ ॥

॥ २०४४ ॥

शिकल्या शब्दाचें उत्पादितों ज्ञान। दरपणींचें धन उपर बांयां ॥ १ ॥
अनुभव कई होईल भोगितां । सांकडें तें आतां हेंचि आलें ॥ २ ॥
गायें नाचें करीं शरीराचे धर्म । बीजकळा वर्म तुमचें दान ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे केला उशीर न साहे। याल तरी आहे सर्व सिद्ध ॥ ४ ॥

॥ २०४५ ॥

नाहीं गुणदोष लिंपों देत अंगीं । झाडितां प्रसंगीं बराबरी ॥ १ ॥
निकटवासिया आळवितों धांवा । तेथूनियां देवा सोडवूनी ॥ २ ॥
उमटें अंतरीं तें करूं प्रगट । कळोनी बोभाटा धांव घालीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तरि वांचलों या काळें । समर्थाचे बळें सुखी असों ॥ ४ ॥

॥ २०४६ ॥

तुह्मी माझा देवा करिजे अंगीकार । हा नाहीं विचार मजपाशीं ॥ १ ॥
आतां दोहीं पक्षीं लागलें लंछन । देवभक्तपण लाजविलें ॥ २ ॥
एकांतीं एकलें न राहे निश्चळ । न राहेचि पळ मन ठायीं ॥ ३ ॥
पायीं महत्वाची पडिली शृंखळा । बांधविला गळा स्नेहा हातीं ॥ ४ ॥
शरीर सोकलें देखिलिया सुखा । कदान्न हें मुखा मान्य नाहीं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे जाला अवगुणांचा थारा । वाढला हे निद्रा अळस बहु ॥ ६ ॥

॥ २०४७ ॥

तुजवीण तिळभरी रिता ठाव । नाहीं ऐसें विश्व बोलतसे ॥ १ ॥
बोलियेले योगी मुनी साधु संत । आहेसी या आंत सर्वांठायीं ॥ २ ॥
मी तया विश्वासें आलों शरणागत । पूर्वीचें अनत्य आहे तुझें ॥ ३ ॥
अनंत ब्रह्मांडें भरोनि उरलासी । मजला जालासी कोठें नाहीं ॥ ४ ॥
अंतपार नाहीं माझिया रूपासि । काय सेवकासि भेट देऊं ॥ ५ ॥
ऐसें विचारिलें ह्मणोनी न येशी । सांग हृषीकेशी मायबापा ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे काय करावा उपाय । जेणें तुझे पाय आतुडती ॥ ७ ॥

॥ २०४८ ॥

अवघा वेंचलों इंद्रियांचे ओढी । जालें तें तें घडी निरोपिलें ॥ १ ॥
असावा जी ठावा सेवेसी विचार । आपुला म्यां भार उतरिला ॥ २ ॥
कायावाचामनें तोचि निजध्यास । येथें जालों आस भक्तिभावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करूं येईल धांवणें । तरि नारायणें सांभाळावें ॥ ४ ॥

॥ २०४९ ॥

काम क्रोध माझे जीताती शरीरीं । कोवळें तें वरी बोलतसे ॥ १ ॥

कैसा मी सरतां जालों तुझ्या पायीं । पांडुरंगा कांहीं न कळे हें ॥ २ ॥
पुराणींची ग्वाही वदतील संत । तैसें नाहीं चित्त शुद्ध जालें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज आणूनि अनुभवा । दाखवीं हें देवा साच खरें ॥ ४ ॥

॥ २०५० ॥

मन माझें चपळ न राहे निश्चळ । घडी एकी पळ स्थिर नाहीं ॥ १ ॥
आतां तूं उदास नव्हें नारायणा । धांवें मज दीना गांजियेलें ॥ २ ॥
धांव घाली पुढें इंद्रियांचे ओढी । केलें तडातोडी चित्त माझें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझा न चले सायास । राहिलों हे आस धरुनी तुझी ॥ ४ ॥

॥ २०५१ ॥

नित्य या मनासी करितों विचार । तों हें अनावर विषयलोभी ॥ १ ॥
आतां मज राखें आपुलिया बळें । न देखें हें जाळें उगवतां ॥ २ ॥
सांपडलों गळीं नाहीं त्याची सत्ता । उगळी मागुता घेतला तो ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मी तो अज्ञानचि आहें । परि तुझी पाहें वास देवा ॥ ४ ॥

॥ २०५२ ॥

तुमचे स्तुतियोग्य कोठें माझी वाणी । मस्तक चरणीं ठेवितसें ॥ १ ॥
भक्तिभाग्य तरी नेदीं तुळसीदळ । जोडूनि अंजुळ उभा असें ॥ २ ॥
कैचें भाग्य ऐसें पविजे संनिध । नेणे पाळूं विध करुणा भाकीं ॥ ३ ॥
संतांचे शेवटीं उच्छिष्टाची आस । करूनियां वास पहातसें ॥ ४ ॥
करीं इच्छा मज ह्मणोत आपुलें । एखादिया बोलें निमित्य च्या ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे शरण आलों हें साधन । करितों चिंतन रात्रदिवस ॥ ६ ॥

॥ २०५३ ॥

वारंवार तुज द्यावया आठव । आइक तो भाव माझा कैसा ॥ १ ॥
गेले मग नये फिरोन दिवस । पुढिलांची आस गणित नाहीं ॥ २ ॥
गुणां अवगुणांचे पडती आघात । तेणें होय चित्त कासाविस ॥ ३ ॥
कांहीं एक तुझा न देखों आधार । ह्मणऊनि धीर नाहीं जीवा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तूं ब्रह्मांडाचा जीव । तरी कां आह्मी कींव भाकीतसों ॥ ५ ॥

॥ २०५४ ॥

मी तो सर्वभावें अनधिकारी । होइल कैसी परी नेणों देवा ॥ १ ॥
पुराणीचे अर्थ आणितां मनास । होय कासाविस जीव माझा ॥ २ ॥
इंद्रियांचीं आह्मी पांगिलों अंकितें । त्यांचे रंगीं चित्त रंगलेंसे ॥ ३ ॥
एकाचेंही मज न घडे दमन । अवघीं नेमून कैसीं राखों ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज तारीं पंढरिराया । नाहीं तरी वांयां गेलों दास ॥५॥

॥ २०५५ ॥

माझे मज कळों येती अवगुण । काय करूं मन अनावर ॥ १ ॥
आतां आड उभा राहें नारायणा । दयासिंधुपणा साच करीं ॥ २ ॥
वाचा वदे परी करणें कठीण । इंद्रियां अधीन जालों देवा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझा जैसा तैसा दास । न धरीं उदास मायबापा ॥ ४ ॥

॥ २०५६ ॥

काय पुण्य ऐसें आहे मजपाशीं । तांतडी धांवसी पांडुरंगा ॥ १ ॥
काय ऐसा भक्त वांयां गेलों थोर । तूं मज समोर होसी वेगा ॥ २ ॥
काय कष्ट माझे देखिली चाकरी । तो तूं झडकरी पाचारिशी ॥ ३ ॥
कोण मी नांवाचा थोर गेलों मोटा । अपराधी करंटा नारायणा ॥४॥
तुका ह्मणे नाहीं ठाउकें संचित । येणें जन्महित नाहीं केलें ॥ ५ ॥

॥ २०५७ ॥

जन्मांतरीं शुद्ध नाहीं आचरण । यालागीं चरण अंतरले ॥ १ ॥
वोडवलें संचित येणें जन्में पाहतां । आतां पंढरिनाथा कृपा करीं ॥२॥
पतितपावन ब्रीद साच करीं देवा । यालागीं कुढावा करीं माझा॥३॥
अपराधी पातकी दुष्ट दुराचारी । आहाळलों भारी संवसारें ॥ ४ ॥
कामक्रोध आदि कल्पनेच्या त्रासें । तुज न पवें ऐसें जालें देवा ॥५॥
हा ना तोसा ठाव जाला पांडुरंगा । नयेचि उपेगा काय करूं ॥ ६ ॥
आपुलिया नांवा धांवणिया धांवे । त्वकरी यावें तुका ह्मणे ॥ ७ ॥

॥ २०५८ ॥

कनवाळू कृपाळू भक्तालागी मोही । गजेंद्राचा धांवा तुवां केला

विठाई ॥ १ ॥ पांडुरंगे ये वो पांडुरंगे । जीवाचे जिवलगे येवो पांडुरंगे ॥ २ ॥ भक्तांच्या कैवारें कष्टलीस विठ्ठले । आंबऋषीकारणें जन्म दाहा घेतले ॥ ३ ॥ प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार केला । विदारूनि दैत्य प्रेमपान्हा पाजिला ॥ ४ ॥ उपमन्याकारणें कैसी धांवसी लवलाहीं । पाजी प्रेमपान्हा क्षिरसागरांठायीं ॥ ५ ॥ कौरवें पांचाळी सभेमाजी आणिली । वस्त्रहरणीं वस्त्रें कैसीं जालीं माउली ॥ ६ ॥ दुर्वास पातला धर्मा छळावया वनीं । धांवसी लवलाहीं शाखादेठ घेऊनि ॥ ७ ॥ कृपाळू माउली भुक्तिमुक्ति भांडार । करीं माझा अंगीकार तुका ह्मणे विठ्ठले ॥ ८ ॥

॥ २०५९ ॥

तुजकरितां होतें आनाचें आन । तारिले पाषाण उदकीं देवा ॥ १ ॥
कां नये कैवार करूं अंगीकार । माझा बहु भार जड जाला ॥ २ ॥
चुकलासी ह्मणों तरी जीवांचाही जीव । रिता नाहीं ठाव उरों दिला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसें काय सत्ताबळ । माझे परी कृपाळ आहां तुह्मी ॥ ४ ॥

॥ २०६० ॥

येई वो येई वो येई धांवोनियां । विलंब कां वांयां लाविला कृपाळे ॥ १ ॥ विठाबाई विश्वंभरे भवच्छेदके । कोठें गुंतलीस अगे विश्वव्यापके ॥ २ ॥ न करीं न करीं न करीं आतां आळस अव्हेरु । व्हावया प्रगट कैचें दुरी अंतरु ॥ ३ ॥ नेघें नेघें नेघें माझी वाचा विसांवा । तुका ह्मणे हांवा हांवा हांवा साधावा ॥ ४ ॥

॥ २०६१ ॥

संताचे उपदेश आमुचे मस्तकीं । नाहीं मृत्युलोकीं राहाणेसा ॥ १ ॥
ह्मणऊनि बहु तळमळी चित्त । येई वो धांवत पांडुरंगे ॥ २ ॥
उपजली चिंता लागला उसीर । होत नाहीं धीर निढळ वाटे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे पोटीं रिघालेंसें भय । करूं आतां काय ऐसें जालें ॥ ४ ॥

॥ २०६२ ॥

मायें मोकलिलें कोठें जावें बाळें । आपुलिया बळें न वंचे तें ॥ १ ॥

रुसोनियां पळे सांडुनियां ताट । मागें पाहे वाट यावें ऐसी ॥ २ ॥
भांडवल आम्हां आळी करावी हे । आपणची माये धांवसील ॥ ३ ॥
तुका म्हणे आळी करुनियां निकी । देसील भातुकीं बुझाऊनि ॥ ४ ॥

॥ २०६३ ॥

क्षणक्षणां जीवा वाटतसे खंती । आठवती चित्तीं पाय देवा ॥ १ ॥
येईं वो येईं वो येईं लवलाहीं । आलिंगूनि बाहीं क्षेम देईं ॥ २ ॥
उताविळ मन पंथ अवलोकी । आठवा ते चुकी काय जाली ॥ ३ ॥
तुका म्हणे माझ्या जीवींच्या जीवना । घाला नारायणा उडी वेगीं ॥ ४ ॥

॥ २०६४ ॥

धरूनिया सोई परतलें मन । अनुलक्षीं चरण करूनियां ॥ १ ॥
येईं पांडुरंगे नेईं सांभाळूनि । करुणावचनीं आळवितों ॥ २ ॥
बुद्धि जाली साह्य परि नाहीं बळ । अवलोकितों जळ वाहे नेत्रीं ॥ ३ ॥
न चलती पाय गळित जाली काया । म्हणऊनि दया येऊं द्यावी ॥ ४ ॥
दिशेच्या करितों वारियासीं मात । जोडुनियां हात वाट पाहें ॥ ५ ॥
तुका म्हणे वेग करावा सत्वर । पाववया तीर भवनदीचें ॥ ६ ॥

॥ २०६५ ॥

उदार तूं हरी । ऐसी कीर्ति चराचरीं । अनंत हे थोरी । गर्जतील पवाड ॥ १ ॥ तुझे पायीं माझा भाव । पुसी जन्ममरणां ठाव । देवाचा तूं देव । स्वामी सकळां ब्रह्मांडा ॥ २ ॥ मागणें तें तुज मागों । जीवभाव तुज सांगो । लागों तरी लागों । पायां तुमच्या दातारा ॥ ३ ॥ दिसों देसी कीविलवाणें । तरी तुजचि हें उणें । तुका म्हणे जिणें । माझें तुज आधीन ॥ ४ ॥

॥ २०६६ ॥

धांव धांव गरुडध्वजा । आम्हां अनाथांच्या काजा ॥ १ ॥ बहु जालों कासावीस । म्हणोनि पाहें तुझी वास ॥ २ ॥ पाहें पाहें त्या मारगें । कोणी येतें माझ्या लागें ॥ ३ ॥ असोनियां ऐसा । तुज सारिखा कोंवसा ॥ ४ ॥ न लावावा उशीर । नेणों कां हो केला धीर ॥ ५ ॥ तुका म्हणे चली । नको चालूं धांव घालीं ॥ ६ ॥

लपोनियां करी चुकुर माउली । नाहीं होती केली निष्ठा सांडी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करी पारखीं वचनें । भेवउनि तान्हें आळवावें ॥ ४ ॥

॥ २०७३ ॥

बाप करी जोडी लेंकराचे ओढी । आपुली करवंडी वाळवूनी ॥ १ ॥
एकाएकी केला मिरासीचा धनी । कडिये वाळवूनी भार खांदीं ॥ २ ॥
लेवऊनी पाहे डोळां अळंकार । ठेवा दावी थोर करूनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नेदी गांजूं आणिकांसी । उदार जीवासी आपुलिया ॥ ४ ॥

॥ २०७४ ॥

असोनि न कीजे अलिप्त अहंकारें । उगीच या भारें कुंथाकुंथी ॥ १ ॥
धांवा सोडवणें वेगीं लवकरी । मी तों जालों हरी शक्तिहीन ॥ २ ॥
भ्रमल्यानें दिसे बांधल्याचे परी । माझे मजवरी वाहोनियां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धांव घेतलीसे सोई । आतां पुढें येई लवकरी ॥ ४ ॥

॥ २०७५ ॥

काय पाहातोसी कृपेच्या सागरा । नराच्या नरेंद्रा पांडुरंगा ॥ १ ॥
नामाचा प्रताप ब्रिदाचा वडिवार । करावा साचार नारायणा ॥ २ ॥
कलीमाजी देव बौद्धरूप जाला । जगाचिया बोला लागूं नका ॥ ३ ॥
माय पुत्रा काय मारूं पाहे कळी । जगाची ढवाळी काय काज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे या हो कृपेच्या सागरा । रखुमादेवीवरा मायबापा ॥ ५ ॥

॥ २०७६ ॥

उपजोनी मरों किती वेळोवेळां । कोणा कळवळा येत माझा ॥ १ ॥
ह्मणऊनि धांवा करीं काकुलती । यावे बा श्रीपती सोडावया ॥ २ ॥
बहुत या काळें केलों भयाभीत । येतों गिवसीत पाठीलागीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी दावितां स्वरूप । माझें कांहीं पाप निरसतें ॥ ४ ॥

॥ २०७७ ॥

मायबापापुढें लाडिकें लेंकरूं । तैसे बोल करूं कवतुकें ॥ १ ॥
कृपावंता घाली प्रेमपान्हा रस । बोळली बोरस पांडुरंग ॥ २ ॥

नाहीं धीर खुंटी जवळी हुंबरें । ठायींच पाखर कवळिते ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज होऊं नेदीं सीण । कळों नेदीं भिन्न आहे ऐसें ॥ ४ ॥

॥ २०७८ ॥

कृपावंता दुजें नाहीं तुह्मां पोटीं । लाडें बोलें गोठी सुख मातें ॥ १ ॥
घेउनि भातुकें लागशील पाठी । लाविशील ओंठीं ब्रह्मरस ॥ २ ॥
आपुलिये पांख घालिसी पाखर । उदार मजवर कृपाळू तूं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मांकारणें गोविंदा । वागविसी गदा सुदर्शन ॥ ४ ॥

॥ २०७९ ॥

आतां नये बोलों अव्हेराची मात । बाळावरी चित्त असों द्यावें ॥ १ ॥
तुज कां सांगाणें लागे हा प्रकार । परी हें उत्तर आवडीचें ॥ २ ॥
न वंचीं वो कांहीं एकही प्रकार । आपणां अंतर नका मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मोहो राखावा सतंत । नये पाहों अंत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ २०८० ॥

मायबापापुढें लेंकराची आळी । आणीक हे पाळी कोण लळे ॥ १ ॥
सांभाळा जी माझीं विषमें अनंता । जवळी असतां अव्हेर कां ॥ २ ॥
आणिकांची चाले सत्ता आह्मावरी । तुमची ते थोरी काय मग ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आलों दुरोनि जवळी । आतां टाळाटाळी करूं नये ॥ ४ ॥

॥ २०८१ ॥

तुझा विसर नको माझिया जीवा । क्षण एक केशवा मायबापा ॥ १ ॥
जावो राहो देह आतां येचि घडी । कायसी आवडी याची मज ॥ २ ॥
कुश्चीळ इंद्रियें आपुलिया गुणें । यांचिया पाळणें कोण हित ॥ ३ ॥
पुत्र पत्नी बंधु सोयरीं खाणोरीं । यांचा कोण धरी संग आतां ॥ ४ ॥
पिंड हा उसना आणिला पांचांचा । सेकीं लागे ज्याचा त्यासी देणें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे नाहीं आणिक सोइरें । तुजविण दुसरें पांडुरंगा ॥ ६ ॥

॥ २०८२ ॥

कृपावंता कोप न धरावा चित्तीं । छळूं वक्रोक्ति स्तुती करूं ॥ १ ॥
आह्मी तुझा पार काय जाणों देवा । नेणों कैसी सेवा करावी ते ॥ २ ॥

अनंता अरूपा अलक्षा अच्युता । निर्गुणा सच्चित्ता सर्वोत्तमा ॥ ३ ॥
चांगलीं हीं नामें घेतलीं ठेवूनि । जालासी लहान भक्तिकाजा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझ्या पायांवरी सदा । मस्तक गोविंदा असो माझा ॥ ५ ॥

॥ २०८३ ॥

आह्मी जाणावे ते कांई तुझें वर्म कोणे ठायीं । अंतपार नाहीं ऐसें श्रुति बोलती ॥ १ ॥ होईं मज तैसा मज तैसा साना सकुमार हृषीकेशा । पुरवीं माझी आशा भुजा चारी दाखवीं ॥ २ ॥ खालता सप्तही पाताळा वरता स्वर्गाहूनि ढिसाळा । तो मी मशक डोळां कैसा पाहों आपुल्या ॥ ३ ॥ मज असे हा भरवसा पढियें होसी तयां तैसा । पंढरीनिवासा तुका ह्मणे गा विठोबा ॥ ४ ॥

॥ २०८४ ॥

तुह्मां आह्मां जंव जालिया समान । तेथें कोणाकोण सनमानी ॥ १ ॥
बरी तो राहिलें गोमटें गौरव । ओढे माझा जीव पायांपाशीं ॥ २ ॥
नेणपणें आह्मी आळवूं बोरसें । बोलावितों रसें शब्दरत्नें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे लळे पाळीं वो विठ्ठले । कां हे उरविले भेदाभेद ॥ ४ ॥

॥ २०८५ ॥

तुज घालोनियां पूजितों संपुष्टीं । परि तुझ्या पोटीं चौदा भुवनें ॥ १ ॥
तुज नाचवूनि दाखवूं कौतुका । परि रूप रेखा नाहीं तुज ॥ २ ॥
तुजलागीं आह्मी गात असों गीत । परि तूं अतीत शब्दाहूनि ॥ ३ ॥
तुजलागीं आह्मीं घातियेल्या माळा । परि तूं वेगळा कर्तृत्वासी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां होऊनि परिमित । माझें कांहीं हित विचारावें ॥ ५ ॥

॥ २०८६ ॥

कई ऐसी दशा येइल माझ्या अंगा । चित्त पांडुरंगा झुरतसे ॥ १ ॥
नाठवूनि देह पायांचें चिंतन । अवसान तें क्षण नाहीं मधीं ॥ २ ॥
काय ऐसा पात्र होईन लाभासी । नेणों हृषीकेशी तुष्टईल ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धन्य मानीन संचित । घेईन तें नित्य प्रेमसुख ॥ ४ ॥

॥ २०८७ ॥

कां जी आह्मां होतें दोषाचें दर्शन । तुज समर्पून देहभाव ॥ १ ॥
पांडुरंगा कृपाळुवा दयावंता । धरसील सत्ता सकळही ॥ २ ॥
कां जी आह्मांवरि आणिकांची सत्ता । तुह्मांसी असतां जवळिकें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे पायीं केलें निवेदन । उचित तें दान करीं सत्ता ॥ ४ ॥

॥ २०८८ ॥

निश्चितीनें होतों करुनियां सेवा । कां जी मन देवा उद्वेगिलें ॥ १ ॥
अनंत उठती चित्ताचे तरंग । करितां हा त्याग वाटतसे ॥ २ ॥
कोण तुह्मांविण मनाचा चाळक । दुजे सांगा एक नारायणा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझा मांडिला विनोद । करवूं नेणें छंद कराल काइ ॥ ४ ॥

॥ २०८९ ॥

हिरोनियां नेला मुखींचा उच्चार । पाडिलें अंतर जवळीच ॥ १ ॥
द्वैताचिये कैसा पाडियेलों हातीं । बहुत करिती ओढाओढी ॥ २ ॥
काय करूं मज नागविलें आळसें । बहुत या सोसें पीडा केली ॥३॥
तुका ह्मणे आतां अपुलिया सेवा । करुनियां देवा राखें मज ॥ ४ ॥

॥ २०९० ॥

मौन कां धरिलें विश्वाच्या जीवना । उत्तर वचना देई माझ्या ॥ १ ॥
तूं माझें संचित तूंचि पूर्वपुण्य । तूं माझें प्राचीन पांडुरंगा ॥ २ ॥
तूं माझें सत्कर्म तूं माझा स्वधर्म । तूंचि नित्यनेम नारायणा ॥ ३ ॥
कृपावचनाची वाट पाहातसें । करुणा वोरसें बोल कांहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे प्रेमळाच्या प्रियोत्तमा । बोल सर्वोत्तमा मजसवें ॥ ५ ॥

॥ २०९१ ॥

पेणावलें ढोर मार खाय पाठीं । बैसलें तें नुठी तेथूनियां ॥ १ ॥
तैसी माझ्या मना परी जाली देवा । धांवे अहंभावा सांडावलों ॥ २ ॥
कडां घालीं उडी मागिलांच्या भेणें । मरणामरण न कळेचि ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जालों त्यापरी दुःखित । असें बोलावीत पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ २०९२ ॥

कोठें गुंतलासी कोणाच्या धांवया। आली देवराया निद्रा तुज ॥ १ ॥
कोठें गुंतलासी भक्तिप्रेमसुखें । न सुटती मुखें गोपिकांचीं ॥ २ ॥
काय पडिलें तुज कोणाचें संकट। दुरी पंथ वाट न चालवे ॥ ३ ॥
काय माझे तुज गुण दोष दिसती। ह्मणोनि श्रीपती कोपलासी ॥ ४ ॥
काय जालें सांग माझिया कपाळा। उरला जीव डोळां तुका ह्मणे ॥ ५ ॥

॥ २०९३ ॥

कोठें गुंतलासी योगीयाचे ध्यानीं। आनंदकीर्तनीं पंढरीच्या ॥ १ ॥
काय काज कोठें पडलीसे गुंती। कानीं न पडती बोल माझे ॥ २ ॥
काय शेषशयनीं सुखनिद्रा आली। सोय कां सांडिली तुह्मी देवा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कोठें गुंतलेती सांगा। किती पांडुरंगा वाट पाहूं ॥ ४ ॥

॥ २०९४ ॥

विठ्ठला रे तूं उदाराचा राव। विठ्ठला तूं जीव या जगाचा ॥ १ ॥
विठ्ठला रे तूं उदाराची रासी। विठ्ठला तुजपाशीं सकळसिद्धी ॥ २ ॥
विठ्ठला रे तुझें नाम बहु गोड। विठ्ठला रे कोड पुरविसी ॥ ३ ॥
विठ्ठला रे तुझें श्रीमुख चांगलें। विठ्ठला लागलें ध्यान मनीं ॥ ४ ॥
विठ्ठला रे वाचे बोला बहुरस। विठ्ठला रे सोस घेतला जीवें ॥ ५ ॥
विठ्ठला रे शोक करीतसे तुका। विठ्ठला तूं ये का झडकरी ॥ ६ ॥

॥ २०९५ ॥

सत्य तूं सत्य तूं सत्य तूं विठ्ठला। कांगा हा दाविला जगदाकार ॥ १ ॥
सांभाळी आपुली हाक देतो माया। आह्मांसी कां भयाभीत केलें ॥ २ ॥
रूप नाहीं त्यासी ठेवियेलें नाम। लटकाची श्रम वाढविला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कां गा जालासी चतुर। होतासी निसुर निर्विकार ॥ ४ ॥

॥ २०९६ ॥

पाहें मजकडे भरोनियां दृष्टी। बहुत हिंपुटीं जालों माते ॥ १ ॥
करावेंसें वाटे जीवा स्तनपान। नव्हे हें वचन शृंगारिक ॥ २ ॥

सत्यासाटीं माझी शब्दविवंचना । जोडिल्या वचनाचें तें नव्हे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी कळवळ्याची कींव । भागलासे जीव कर्तव्यानें ॥ ४ ॥

॥ २०९७ ॥

काय करूं जीव होतो कासावीस । कोंडलिये दिसे गर्भेचिना ॥ १ ॥
पडिलें हें दिसे ब्रह्मांडाचि वोस । दाटोनि उच्छ्वास राहातसे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अगा सर्वजाणतिया । विश्वंभरें काया निववावी ॥ ३ ॥

॥ २०९८ ॥

जीव जायवरी सांडी करी माता । हें तो आश्चर्यता बाळकाची ॥ १ ॥
दुर्बळ कीं नाहीं आइकत कानीं । काय नारायणीं न्यून जालें ॥ २ ॥
क्षणक्षणा माझा न घ्यावा सांभाळ । अभाग्याचा काळ ऐसा आला ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाहीं वचनासी रुचि । फळ कटवेंचि तें तें होय ॥ ४ ॥

॥ २०९९ ॥

तुज ह्मणतील कृपेचा सागर । तरि कां केला धीर पांडुरंगा ॥ १ ॥
आझुनि कां नये तुज माझी माया । काय देवराया पाहातोसी ॥ २ ॥
आळवितों जैसें पाडस कुरंगिणी । पडिलिया वनीं तानभूक ॥ ३ ॥
प्रेमरस पान्हा पाजीं माझे आई । धांवें वो विठाई वोरसोनि ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे माझे कोण हरी दुःख । तुजविण एक पांडुरंगा ॥ ५ ॥

॥ २१०० ॥

पडियेलों वनीं थोर चिंतवनीं । उशीर कां अझूनि लावियेला ॥ १ ॥
येईं गा विठ्ठला येईं गा विठ्ठला । प्राण हा फुटला आळवितां ॥ २ ॥
काय तुज नाहीं लौकिकाची शंका । आपुल्या बाळका मोकलितां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बहु खंती वाटे जीवा । धरियेलें देवा दुरी दिसे ॥ ४ ॥

॥ २१०१ ॥

तरी आह्मीं तुझी धरियली कास । नाहीं कोणी दास वांयां गेला ॥ १ ॥
अगा पंढरीशा उभा विटेवरी । येईं लवकरी धांवें नेटें ॥ २ ॥
पाववितों तुज उभी करोनि आहे । कृपावंता पाहें मजकडे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज बहु कान डोळे । कां हे माझे वेळे ऐसी परी ॥ ४ ॥

॥ २१०२ ॥

मज नाहीं तुझ्या ज्ञानाची ते चाड । घेतां वाटे गोड नाम तुझें ॥ १ ॥
नेणतें लेंकरूं आवडीचें तान्हें । बोलतों वचनें आवडीनें ॥ २ ॥
भक्ती नेणें कांहीं वैराग्य तें नाहीं । घातला विठाई भार तुज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नाचें निर्लज्ज होऊनि । नाहीं माझे मनीं दुजा भाव ॥ ४ ॥

॥ २१०३ ॥

आवडेल तैसें तुज आळवीन । वाटे समाधान जीवा तैसें ॥ १ ॥
नाहीं येथें कांहीं लौकिकाची चाड । तुजविण गोड देवराया ॥ २ ॥
पुर्वी मनोरथ अंतरींचें आर्त । धायेवरि गीत गाई तुझें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे लेंकी आळवी माहेरा । गाऊं या संसारा तुज तैसें ॥ ४ ॥

॥ २१०४ ॥

माझें मुख नामीं रंगो सर्वकाळ । गोविंद गोपाळ राम कृष्ण ॥ १ ॥
अबद्ध चांगलें गाऊं भलतैसें । कळलें हें जैसें मायबापा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मज नलगे वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥ ३ ॥

॥ २१०५ ॥

क्षुधार्थी अन्नें दुष्काळें पीडिलें । मिष्टान्न देखिलें तेणें जैसें ॥ १ ॥
तैसें तुझे पायीं लाचावलें मन । झुरे माझा प्राण भेटावया ॥ २ ॥
मांजरें देखिला लोणियांचा गोळा । लावूनियां डोळा बैसलेंसे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां झडी घालूं पाहें । पांडुरंगे माये तुझे पायीं ॥ ४ ॥

॥ २१०६ ॥

जेणें माझें हित होइल तो उपाव । करिसील भाव जाणोनियां ॥ १ ॥
मज नाहीं सुख दुःख तया खंती । भावना हे चित्तीं नाना छंदें ॥ २ ॥
तोडीं हे संबंध तोडीं आशापाश । मज हो सायास न करितां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मी तो राहिलों निश्चिंत । कळोनि एकांतसुख तुझें ॥ ४ ॥

॥ २१०७ ॥

जे जे कांहीं मज होईल वासना । ते ते नारायणा व्हावें तुह्मीं ॥ १ ॥
काय भाव एक निवडे निराळा । जाणसी हे कळा अंतरींची ॥ २ ॥

तुजविण मज कोण आहे सखा । जें सांगों आणिकां जीवभाव ॥ ३ ॥
अवघें पिशुन जालें असे जन । आपपर कोण नाठवे हें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तूंचि जीवांचें जीवन । माझें समाधान तुझे हातीं ॥ ५ ॥

॥ २१०८ ॥

तुझा ह्मणोनियां दिसतों गा दीन । हाचि अभिमान सरे तुझा ॥ १ ॥
अज्ञान बाळका कोपली जननी । तयासि निर्वाणीं कोण पावे ॥ २ ॥
तैसा विठो तुजविण परदेशी । नको या दुःखासी गोवूं मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज सर्व तुझी आशा । अगा जगदीशा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ २१०९ ॥

आतां माझ्या दुःखा कोण हो सांगाती । रखुमाईचा पति पावेचि ना ॥ १ ॥
काय विधात्यानें घातलीसे रेखा । सुटका या दुःखा न होयचि ॥ २ ॥
तुका ह्मणे माझी विसरूं नको चिंता । अगा पंढरिनाथा पाव वेगीं ॥ ३ ॥

॥ २११० ॥

तुझें नाम गाया नसे पेंडवळा । गाऊं कळवळा प्रेमाचिया ॥ १ ॥
येईल आवडी जैसी अंतरींची । तैसी नामाची कीर्ति गाऊं ॥ २ ॥
माझें मुख नामीं रंगो सर्वकाळ । गोविंद गोपाळ राम कृष्ण ॥ ३ ॥
अबद्ध चांगलें गाऊं जैसें तैसें । बाहे बाळ जैसें मायबापा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज न लावीं वांकडें । मी तुझें बोबडें बाळ तान्हें ॥ ५ ॥

॥ २१११ ॥

तुझें प्रेम माझ्या हृदयीं आवडी । चरण न सोडीं पांडुरंगा ॥ १ ॥
कासया सिणविली थोरिवाकारणें । काय तुझें उणें होइल देवा ॥ २ ॥
चातकाचा चिंता हरली जळधरें । काय त्याचें सरे थोरपण ॥ ३ ॥
चंद्र चकोरांचा पुरवी सोहळा । काय त्याची कळा न्यून होय ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज अनाथा सांभाळीं । हृदयकमळीं स्थिर राहें ॥ ५ ॥

॥ २११२ ॥

पावलों हा देह कागताळिन्यायें । न घडे उपायें घडों आलें ॥ १ ॥
आतां माझों खंडें देहदेह तरें । अभय दातारें देऊनियां ॥ २ ॥

अंधळ्याचे पाठीं धनाची चरवी । अघटित तैंवी घडों आलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे योग घडला बरवा । आतां कास देवा न सोडीं मी ॥ ४ ॥
॥ २११३ ॥
कांगा कोणी न ह्मणे पंढरीची आई । बोलावितें पाहीं चाल नेटें॥ १॥
तेव्हां माझ्या मना होइल समाधान । जाइल सर्व शीण जन्मांतरींचा ॥२॥
तुका ह्मणे माझी होशील माउली । बोरसोनि घाली प्रेमपान्हा ॥ ३ ॥
॥ २११४ ॥
सांग पांडुरंगा मज हा उपाव । जेणें तुझे पाव आतुडती ॥ १ ॥
न कळे हा निर्धार ब्रह्मादिकां पार । कायसा विचार माझा तेथें ॥२॥
तुका ह्मणे आतां धरूनियां धीर । राहूं कोठवर मायबापा ॥ ३ ॥
॥ २११५ ॥
काय फार जरी जालों मी शहाणा । तरी नारायणा नातुडसी ॥ १ ॥
काय जालें जरी मानी मज जन । परि नातुडति चरण तुझे देवा॥२॥
काय जालें जरी जालों उदासीन । परि वर्म भिन्न तुझें देवा ॥ ३ ॥
काय जालें जरी केले म्यां सायास । ह्मणवितों दास भक्त तुझा ॥४॥
तुका ह्मणे तुज दाविल्यावांचून । तुझें वर्म कोण जाणे देवा ॥ ५ ॥
॥ २११६ ॥
संतांचा पढीया वो कैशापरि लाहो । नामाचा आठवो कैसा राहे ॥१॥
हेचि थोर चिंता लागली मनासी । निजतां निद्रेसी नलगे डोळा ॥ २ ॥
जेवितां जेवणीं न लगे गोड धड । वाटतें काबाड विषयसुख ॥ ३ ॥
ऐसियां संकटीं पाव कृपानिधि । लावीं संतपदीं प्रेमभावें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आह्मी नेणों कांहीं हित । तुजविण अनाथ पांडुरंगा ॥ ५ ॥
॥ २११७ ॥
जेणें तुझी कास भावें धरियेली । त्याची नाहीं केली सांडी देवा ॥ १ ॥
काय माझा भोग आहे तो नकळे । सुखें तुह्मी डोळे झांका देवा ॥ २ ॥
रावरंक तुह्मां सारिकेचि जाणा । नाहीं थोर साना तुह्मांपाशीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुह्मीं अपंगिलें भक्तां । माझिया संचिता कृपा नये ॥ ४ ॥

॥ २११८ ॥

सर्वांपरी तुझे गुण गा उत्तम । तुझे ठायीं प्रेम राहो माझें ॥ १ ॥
माउलीपरिस आहेसी उदार । तरि कां निष्ठुर मन केलें ॥ २ ॥
गजेंद्राकारणें केलें त्वां धांवणें । तरि कां निर्वाण पाहातोसी ॥ ३ ॥
प्रल्हादा संकटीं रक्षिलें त्वां देवा । तरि कां केशवा सांडी केली ॥ ४ ॥
अन्यायी अजामेळ तो जाला पावन । ऐसें हें पुराण हाका मारी ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे माझे थोर अपराध । नाम करी छेद क्षणमात्रें ॥ ६ ॥

॥ २११९ ॥

बहु क्लेशी जालों या हो नरदेहीं । कृपादृष्टी पाहीं पांडुरंगा ॥ १ ॥
पांडुरंगा सर्वदेवांचिया देवा । ध्यावी माझी सेवा दीनानाथा ॥ २ ॥
दीनानाथ ब्रीद त्रिभुवनीं तुझें । मायबापा ओझें उतरावें ॥ ३ ॥
उतरीं सत्वर पैलथडीं नेईं । पूर्णसुख देईं पायांपाशीं ॥ ४ ॥
पायांपाशीं मज ठेवीं निरंतर । आशा तुझी फार दिवस केली ॥ ५ ॥
केली आस तुझी वाट मी पाहातों । निशिदिनीं ध्यातों नाम तुझें ॥ ६ ॥
नाम तुझें गोड स्वभक्तां आवडे । भक्तांलागीं कडे खांदा घेसी ॥ ७ ॥
घेसी खांद्यावरी खेळविसी लोभें । पाउल तें शोभे विटेवरी ॥ ८ ॥
विटेवरी उभा देखिलासे डोळां । मनाचा सोहळा पुरविसी ॥ ९ ॥
पुरवीं सत्वर त्रैलोक्यस्वामिया । मिठी घाली पायां तुका भावें ॥ १० ॥

॥ २१२० ॥

तुज केलिया नव्हे ऐसें काई । डोंगराची राई क्षणमात्रें ॥ १ ॥
मज या लोकांचा न साहे आघात । देखणें प्रचित जीव घेती ॥ २ ॥
सहज विनोदें बोलियेलों गोष्टी । आरंभीं तों पोटीं न धरावी ॥ ३ ॥
दीनरूप मज करावें नेणता । याहुनी अनंता आहें तैसा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे जेणें मज तूं भोगसी । तें करीं जनासीं चाड नाहीं ॥ ५ ॥

॥ २१२१ ॥

हेचि वेळा देवा नका मागें घेऊं । तुह्मांविण जाऊं शरण कोणा ॥ १ ॥
नारायणा ये रे पाहें विचारून । तुजविण कोण आहे मज ॥ २ ॥

रात्र दिवस तुज आठवूनि आहें । पाहातोसी काये सत्व माझें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे किती येऊं काकुलती । कांहीं माया चित्तीं येऊं द्यावी ॥ ४ ॥

॥ २१२२ ॥

आणीक कोणापुढें वासूं मुख सांग । माझें अंतरंग कोण जाणे ॥ १ ॥
पाहें तुजकडे येऊनि जाऊनी । पांडरंगा मनीं विचारावें ॥ २ ॥
भय चिंता अवघे उद्योग सांडिले । आठवुनी पाउलें असें तुझीं ॥ ३ ॥
नका विसरूं मज वैकुंठनायका । विनवितो तुका बंदीजन ॥ ४ ॥

॥ २१२३ ॥

कुरंगी पाडस चुकलेंसें वनीं । फुटे दुःखें करोनि हृदय त्याचें ॥ १ ॥
तैसा परदेशी जालों तुजविण । नको हो निर्वाण पाहूं माझें ॥ २ ॥
अपराधाच्या कोटी घालीं सर्व पोटीं । नको या शेवटीं उपेक्षूं गा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे असों द्यावी माझी चिंता । कृपाळु अनंता पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ २१२४ ॥

उदार कृपाळ पतितपावना । ब्रिदें नारायणा जाती वांयां ॥ १ ॥
वर्णिलासी श्रुति नेणे तुझा पार । राहे मौनाकार नेती ऐसें ॥ २ ॥
तेथें माझा धांवा पावे कोणीकडे । अदृष्ट हें पुढें वोढवलें ॥ ३ ॥
कोण ऐसा भक्त लाधला भाग्यासी । आठवण ऐसी द्यावी तुज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नको पाहों माझा अंत । जाणोनि हे मात उडी घालीं ॥ ५ ॥

॥ २१२५ ॥

आतां मोकलावें नव्हे हें उचित । तरी कृपावंत ह्मणवावें ॥ १ ॥
पूर्वी भक्त जाले सर्व अपराधिले । नाहीं उपेक्षिले तुह्मीं कोणी ॥ २ ॥
माझिया वेळेसी कां गा लपालासी । विश्व पोसितोसी लपोनियां ॥ ३ ॥
करावी ह्मणावी सर्वांभूतीं दया । तरी भेटावया येईन मी ॥ ४ ॥
तरी माझे हातीं देई मानबुद्धि । जरि दयानिधि येशील तूं ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तूंचि अवघा सूत्रधारी । माझी सत्ता हरी काय आहे ॥ ६ ॥

॥ २१२६ ॥

मज कोण आहे तुजविण देवा । मुकुंदा केशवा नारायणा ॥ १ ॥

वाट पाहातसें कृपेच्या सागरा । गोपी मनोहरा पांडुरंगा ॥ २ ॥
साच करीं हरी आपुली ब्रीदावळी । कृपेनें सांभाळीं महाराजा ॥ ३ ॥
क्षमा करीं सर्व अपराध माझा । लडिवाळ मी तुझा पांडुरंगा ॥ ४ ॥
साह्य होसी तरी जाती साही वैरी । मग सुखें अंतरीं ध्यान तुझें ॥ ५ ॥
कृपा करोनि देईं दया क्षमा शांती । तेणें तुझी भक्ति लाभईल ॥ ६ ॥
माझें हें सामर्थ्य नव्हे नारायणा । जरी कांहीं करुणा येइल तुज ॥ ७ ॥
तुका ह्मणे मज कैसें अपंगा जी । आपुलेंसें करा जी पांडुरंगा ॥ ८ ॥

॥ २१२७ ॥

आधीं कां मज लावियेली सवे । आतां न राहावे तुजवीण ॥ १ ॥
पहिलेंचि सोंडक कां गा नाहीं केलें । आतां उपेक्षिलें न सोडीं मी ॥ २ ॥
कृपेच्या सागरा न पाहें निर्वाण । जालों तुजवीण कासावीस ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कोठें गुंतलेती हरी । येईं झडकरी पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ २१२८ ॥

पूर्वी बहुतांचे केले प्रतिपाळ । तें मज सकळ श्रुत आहे ॥ १ ॥
मज अविनाश निर्गुण निरामय । विचारिलें काय त्यांचे वेळे ॥ २ ॥
तयांचिये वेळे होशी कृपावंत । माझाचि कां अंत पाहातोसी ॥ ३ ॥
नारद प्रल्हाद उपमन्यु धुरू । त्यांचा अंगिकारु कैसा केला ॥ ४ ॥
अंबऋषीसाठीं गर्भवास जाले । कां गा मोकलिलें कृपासिंधु ॥ ५ ॥
धर्माचें उच्छिष्ट अर्जुनाचीं घोडीं । आणीक सांकडीं कितीएक ॥ ६ ॥
जालासी लुगडीं तया द्रौपदीचीं । न ये कां आमुची कृपा कांहीं ॥ ७ ॥
तुका ह्मणे कां गा जालासि कठीण । माझा भाग सीण कोण जाणे ॥ ८ ॥

॥ २१२९ ॥

आतां हें सेवटीं असो पायांवरी । वदता वैखरी वागपुष्प ॥ १ ॥
नुपेक्षावें आह्मां दीना पांडुरंगा । कृपादानीं जगामाजी तुह्मीं ॥ २ ॥
बोळवुनी देह सांडियेली शुद्ध । सांगियेला भेद जीव शिव ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मन तुमचे चरणीं । एवढी आयणी पुरवावी ॥ ४ ॥

॥ २१३० ॥

सन्मुखचि तुह्मीं सांगावी जी सेवा । ऐसे माझे देवा मनोरथ ॥ १ ॥
नेघों आह्मी कांहीं चित्तवित्त घरें । आपल्या उदारें जीवावरी ॥ २ ॥
बोल परस्परें वाढवावें सुख । पाहावें श्रीमुख डोळेभरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे सत्य बोलतों वचन । करूनी चरण साक्ष तुझे ॥ ४ ॥

॥ २१३१ ॥

काय तुज कैसें जाणवेल देवा । आणावें अनुभवा कैशा परी ॥ १ ॥
सगुण निर्गुण थोर कीं लहान । न कळे अनुमान मज तुझा ॥ २ ॥
कोण तो निर्धार करूं हा विचार । भवसिंधु पार तरावया ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कैसे पाय आतुडती । न पडे श्रीपती वर्म ठावें ॥ ४ ॥

॥ २१३२ ॥

माझ्या इंद्रियांसीं लागलें भांडण । ह्मणतील कान रसना धाली ॥ १ ॥
करिती तळमळ हस्त पाद भाळ । नेत्रांसी दुकाळ पडिला थोर ॥ २ ॥
गुण गाय मुख आइकती कान । आमचें कारण तैसें नव्हे ॥ ३ ॥
दरुषणें फिटे सकळांचा पांग । जेथें ज्याचा भाग घेइल तें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे ऐसें करीं नारायणा । माझी ही वासना ऐसी आहे ॥ ५ ॥

॥ २१३३ ॥

व्हावया भिकारी हें आह्मां कारण । अंतरोनि जन जावें दुरी ॥ १ ॥
संबंध तुटावा शब्दाचाही स्पर्श । ह्मणऊनि आस मोकलिली ॥ २ ॥
तुका ह्मणे दुःखें उबगला जीव । ह्मणऊनी कींव भाकीं देवा ॥ ३ ॥

॥ २१३४ ॥

थोडे तुह्मी मार्गे होती उद्धरिले । मज ऐसे गेले वांयां जीव ॥ १ ॥
आतां याचा कांहीं न मानावा भार । कृपेचा सागर आहेसी तूं ॥ २ ॥
तुज आळवितां पापाची वसति । राहे अंगीं किती बळ त्याचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे उदकीं तारिले दगड । तैसा मीही जड एक देवा ॥ ४ ॥

॥ २१३५ ॥

कोठें आतां आह्मी वेचावी हे वाणी । कोण मना आणी जाणोनियां ॥ १ ॥

न करावी सांडी आतां टाळाटाळी । देईन ये काळीं होइल माजी ॥२॥
घरोघरीं जाल्या ज्ञानाचिया गोष्टी । सत्यासवें गांठीं न पडात्री ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मां भाकितां करुणा। भलताचि शाहाणा शोध काढी ४

॥ २१३६ ॥

अनंता जीवांचीं तोडिलीं बंधनें। मजहि येणें काळें कृपा कीजे ॥ १ ॥
अनंत पवाडे तुझे विश्वंभरा । भक्तकरुणाकरा नारायणा ॥ २ ॥
अंतरींचें कळो देई गुह्य गुज । अंतरीं तें बीज राखईन ॥ ३ ॥
समदृष्टी तुझीं पाहेन पाउलें । धरीन संचलें हृदयांत ॥ ४ ॥
तेणें या चित्ताची राहेल तळमळ। होतील शीतळ सकळ गात्रें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे शांति करील प्रवेश । मग नव्हे नाश अखंड तो ॥ ६ ॥

॥ २१३७ ॥

कोणाचें चिंतन करूं ऐशा काळें । पायांचिया बळें कंठीतसें ॥ १ ॥
पाहातसें वाट येई गा विठ्ठला । मज कां हा केला परदेश ॥ २ ॥
बहुतांचे सत्ते जालों कासावीस । जाय रात्र दिस वैरियांचा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे बैसें मानाचिये मुळीं । तरीच हीं जाळीं उगवती ॥ ४ ॥

॥ २१३८ ॥

कई तो दिवस देखेन मी डोळां। कल्याण मंगळामंगळाचें ॥ १ ॥
आयुष्याच्या शेवटीं पायांसवें भेटी । कळिवरें तुटो जाल्या त्वरें ॥ २ ॥
सरो हें संचित पदरींचा गोवा । उताविळ देवा मन जालें ॥ ३ ॥
पाउलापाउलीं करितां विचार । अनंत विकार चित्ता अंगीं ॥ ४ ॥
ह्मणऊनि भयाभीत होतो जीव । भाकितसें कींव अटाहासें ॥ ५ ॥
दुःखाच्या उत्तरीं आळविले पाय । पाहणें तीं काय अजून अंत ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे होईल आइकिलें कानीं। तरी चक्रपाणी धांव घाला ॥ ७ ॥

॥ २१३९ ॥

आइका माझीं कवतुक उत्तरें । देउनी सादरें चित्त देवा ॥ १ ॥
वोरसें आवडी आलों पायापासीं । होय तें मनेसीं सुख कीजे ॥२॥

तुमचें न भंगे सर्वोत्तमपण । करितां समाधान लेंकरांचें ॥३॥
तुका ह्मणे जरी बोलतों बोबडें । तरी वाडेकोडें कवतुक ॥४॥
॥ २१४० ॥
आशाबद्ध आह्मी भाकितसों कींव । तत्पर हा जीव कार्यापाशीं ॥१॥
प्रतिउत्तराची पाहतसें वाट । करूनि बोभाट महाद्वारीं ॥२॥
आपुलिया उचितें करूनियां ठेवीं । संबंध गोसावी तोडोनियां ॥३॥
तुका ह्मणे एक जालिया निवाड । कोण बडबड करी मग ॥४॥
॥ २१४१ ॥
तुझिया दासांचा हीन जालों दास । न धरीं उदास मायबापा ॥१॥
तुजविण प्राण कैसा राहों पाहे । वियोग न साहे क्षणभरी ॥२॥
आणिक माझ्या जीवें मोकलिली आस । पाहे तुझी वास पांडुरंगा ॥३॥
सर्वभावें तुज आणिला उचित । राहिलों निश्चिंत तुझे पायीं ॥४॥
तुका ह्मणे तुज असो माझा भार । बोलतों मी फार काय जाणें ॥५॥
॥ २१४२ ॥
कां हो पांडुरंगा न करा धांवणें । तरि मज कोणें सोडवावें ॥१॥
तुझा ह्मणऊनि आणिकापें उभा । राहों हे तों शोभा नेदीं आतां ॥२॥
काळें पुरविली पाठी दुरवरी । पुढें पायां धीरी राहों नेदी ॥३॥
नको आणूं माझें संचित मनासीं । पावन आहेसी पतितां तूं ॥४॥
तुका ह्मणे चाले आणिकांची सत्ता । तुज आळवितां नवल हें ॥५॥
॥ २१४३ ॥
आतां पाहाशील काय माझा अंत । आलों शरणागत तुज देवा ॥१॥
करीं अंगीकार राखें पायांपाशीं । ह्मणी दिसों देसी कींविलवाणें ॥२॥
नाहीं आइकिली मागें ऐसी मात । जे त्वां शरणागत उपेक्षिले ॥३॥
तुका ह्मणे आतां धरीं अभिमान । आहेसी तूं दानशूर दाता ॥४॥
॥ २१४४ ॥
सकळ तुझे पायीं मानिला विश्वास । न करीं उदास आतां मज ॥१॥
वाचे गातां गोड आइकतां कानीं । पाहातां लोचनीं मूर्ती तुझी ॥२॥

मन स्थिर माझें जालेंसे निश्चळ । वारिलीं सकळ आशापाश ॥३॥
जन्मजराव्याधि निवारलें दु:ख । वोसंडलें सुख प्रेम घरीं ॥४॥
तुका ह्मणे मज जाला हा निर्धार । आतां वांयां फार काय बोलों ॥५॥

॥ २१४५ ॥

भागलों मी आतां आपुल्या स्वभावें । कृपा करोनि देवें अश्वासीजे ॥१॥
येउनि आलिंगन प्रीतीच्या पडिभरें । अंगें हीं दातारें निववावीं ॥२॥
अमृताची दृष्टी घालूनियां वरी । शीतळ हा करीं जीव माझा ॥३॥
घेई उचलूनि पुसें तानभूक । पुसीं माझें मुख पीतांबरें ॥४॥
बुझावोनि माझी धरीं हनुवटी । ओवाळुनि दिठी करुनी सांडीं ॥५॥
तुका ह्मणे बापा अहो विश्वंभरा । आतां कृपा करा ऐसी कांहीं ॥६॥

॥ २१४६ ॥

पूर्वीहूनि बहु भक्त सांभाळिले । नाहीं अव्हेरिले दास कोणी ॥ १ ॥
जे जे शरण आले ते ते आपंगिले । पवाडे विठ्ठले ऐसे तुझे ॥ २ ॥
मिरवे चरणीं ऐसीये गोष्टीचें । भक्त सांभाळाचें ब्रीद ऐसें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आह्मांसाटीं येणें रूपा । माझ्या मायबापा पांडुरंगा ॥ ४ ॥

॥ २१४७ ॥

दर्दुराचें पिलूं ह्मणे रामराम । नाहीं उदक उष्ण होऊं दिलें ॥ १ ॥
कढेमाजी बाळ करी तळमळ । गोविंद गोपाळ पावे वेगीं ॥ २ ॥
आज्ञा तये काळीं केली पावकासी । ह्मणी पिलीयासी तापवीसी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुझे ऐसे हे पवाडे । वर्णितां निवाडे सुख वाटे ॥ ४ ॥

॥ २१४८ ॥

येउनि जाउनी पाहें तुजकडे । पडिल्या सांकडें नारायणा ॥ १ ॥
आणीक कोणाचा मज नाहीं आधार । तुजवरि भार जीवेंभावें ॥ २ ॥
निष्ठुर अथवा होईं तूं कृपाळ । तुज सर्वकाळ विसरेंना ॥ ३ ॥
आपुलें वचन राहावें सांभाळून । तुह्मां आह्मां जाण पडिपाडु ॥ ४ ॥
ज्याच्या वचनासी अंतर पडेल । बोल तो होईल तयाकडे ॥ ५ ॥
तुह्मां आह्मां तैसें नाहीं ह्मणे तुका । होशील तूं सखा जीवलग ॥ ६ ॥

॥ २१४९ ॥

तेव्हां धालें पोट बैसलों पंगती। आतां आह्मां मुक्तिपांग काई ॥ १ ॥
धांवा केला आतां येई वो धांवोन। येथें कांई करणें न लगे संदेह ॥ २ ॥
गायनाचा आतां कोठें उरला काळ। आनंदें सकळ भरी आलें ॥ ३ ॥
देवाच्या सख्यत्वें विषमासी ठाव। मध्यें कोठें वाव राहों सके ॥ ४ ॥
तेव्हां जाली अवधी बाधा वाताहात। प्रेम हृदयांत प्रवेशलें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी जिंतिलें भरवसा। देव कोठें दासा मोकलितो ॥ ६ ॥

॥ २१५० ॥

शरण आलें त्यासी न दावीं हे पाठी। ऐका जगजेठी विज्ञापना ॥ १ ॥
आळविती तयांसी उत्तर झडकरी। द्यावें परिसा हरि विज्ञापना ॥ २ ॥
गांजिलियाचें करावें धांवणें। विनंती नारायणें परिसावी हे ॥ ३ ॥
भागलियाचा होई रे विसांवा। परिसावी देवा विज्ञापना ॥ ४ ॥
अंकिताचा भार वागवावा माथां। परिसावी अनंता विज्ञापना ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मां विसरावें ना देवा। परिसावी केशवा विज्ञापना ॥ ६ ॥

॥ २१५१ ॥

जीवनावांचूनी तळमळी मासा। प्रकार हा तैसा होतो जीवा ॥ १ ॥
न सांपडे जालें भूमिगत धन। चरफडी मन तयापरी ॥ २ ॥
मातेचा वियोग जालिया हो बाळा। तो कळवळा जाणा देवा ॥ ३ ॥
सांगावे ते किती तुह्मांसी प्रकार। सकळांचें सार पाय दावीं ॥ ४ ॥
येचि चिंते माझा करपला भीतर। कां नेणों विसर पडिला माझा ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तूं हें जाणसी सकळ। यावरि कृपाळ होई देवा ॥ ६ ॥

॥ २१५२ ॥

बाळ मातेपाशीं सांगे तानभूक। उपायाचें दुःख काय जाणे ॥ १ ॥
तयापरी करीं पाळण हें माझें। घेऊनियां ओझें सकळ भार ॥ २ ॥
कासया गुणदोष आणिसील मना। सर्व नारायणा अपराधी ॥ ३ ॥
सेवाहीन दीन पातकांची रासी। आतां विचारिसी काय ऐसें ॥ ४ ॥

जेणें काळें पायीं अनुसरलें चित्त । निर्धार हें हित जालें ऐसें ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तुह्मीं तारिलें बहुतां । माझी कांहीं चिंता असों द्यावी ॥ ६ ॥

॥ २१५३ ॥

मागें शरणागत तारिले बहुत । ह्मणती दीनानाथ तुज देवा ॥ १ ॥
पाहिले अपराध नाहीं याती कुळ । तारिला अजामेळ गणिका भिल्ली ॥ २ ॥
अढळपदीं बाळ बैसविला धुरु । क्षीराचा सागरु उपमन्या ॥ ३ ॥
गजेंद्रपशु नाडिला जळचरें । भवसिंधुपार उतरिला ॥ ४ ॥
प्रल्हाद अग्नींत राखिला जळांत । विषाचें अमृत तुझ्या नामें ॥ ५ ॥
पांडवां संकट पडतां जडभारी । त्यांचा तूं कैवारी नारायणा ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे तूं या अनाथाचा नाथ । ऐकोनियां मात शरण आलों ॥ ७ ॥

॥ २१५४ ॥

ऐसा माझा कोण आहे भीड भार । नांवाचा मी फार वांयां गेलों ॥ १ ॥
काय सेवा रुजू आहे सत्ताबळ । तें मज राऊळ कृपा करी ॥ २ ॥
काय याती शुद्ध आहे कुळ कर्म । तेणें पडे वर्म तुझे ठायीं ॥ ३ ॥
कोण तपोनिधि दानधर्मशील । अंगीं एक बळ आहे सत्ता ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे वांयां जालों भूमी भार । होईल विचार काय नेणों ॥ ५ ॥

॥ २१५५ ॥

साच मज काय कळों नये देवा । काय तुझी सेवा काय नव्हे ॥ १ ॥
करावें तें बरें जेणें समाधान । सेवावें हें वन न बोलावें ॥ २ ॥
शुद्ध माझा भाव होइल तुझे पायीं । तरीच हें देईं निवडूनी ॥ ३ ॥
उचित अनुचित कळों आली गोष्टी । तुझे कृपादृष्टी पांडुरंगा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मज पायांसवें चाड । सांगसी तें गोड आहे मज ॥ ५ ॥

॥ २१५६ ॥

करिसी कीं न करिसी माझा अंगीकार । हा मज विचार पडिला देवा ॥ १ ॥
देसी कीं न देसी पायांचें दर्शन । ह्मणऊनी मन स्थिर नाहीं ॥ २ ॥
बोलसी कीं न बोलसी मजसवें देवा । ह्मणोनियां जीवा भय वाटे ॥ ३ ॥

होईल कीं न होय तुज माझा आठव। पडिला संदेह हाचि मज ॥४॥
तुका ह्मणे मी तों कमाईचें हीण । ह्मणऊनी सीण करीं देवा ॥ ५ ॥

॥ २१५७ ॥

तुझ्या शरणागत जालों मी अंकित । करीं माझें हित पांडुरंगा ॥ १ ॥
पतितपावन तुह्मी श्रीदावळी । ते आतां सांभाळीं मायबापा ॥ २ ॥
अनाथाचा नाथ बोलतील संत । ऐकोनिया मात विश्वासलों ॥ ३ ॥
न करावी निरास न धरावें उदास । देई याचकास कृपादान ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे मी तो पातकांची रासी। देई पायापाशीं ठाव देवा ॥ ५ ॥

॥ २१५८ ॥

नको ब्रह्मज्ञान आत्मस्थितिभाव । मी भक्त तूं देव ऐसें करीं ॥ १ ॥
दावीं रूप मज गोपिकारमणा । ठेवीन चरणांवरी माथा ॥ २ ॥
पाहोनि श्रीमुख देईन आलिंगन । जीवें निंबलोण उतरीन ॥ ३ ॥
पुसतां सांगेन हितगुज मात । बैसोनि एकांत सुखगोष्टी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे यासी न लावीं उशीर । माझें अभ्यंतर जाणोनियां ॥ ५ ॥

॥ २१५९ ॥

तुझा दास ऐसा ह्मणती लोकपाळ। ह्मणऊनी सांभाळ करी माझा ॥१॥
अनाथाचा नाथ पतितपावन। हें आतां जतन करीं नाम ॥ २ ॥
माझे गुणदोष पाहतां न लगे अंत। ऐसें माझें चित्त मज ग्वाही॥ ३ ॥
नेणें तुह्मी कैसी करावी हे सेवा ।जाणसी तूं देवा अंतरींचें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तूं या कृपेचा सिंधु । तोडीं भवबंधु माझा देवा ॥ ५ ॥

॥ २१६० ॥

इतुलें करीं देवा ऐकें हें वचन। समूळ अभिमान जाळीं माझा ॥ १ ॥
इतुलें करीं देवा ऐकें हे गोष्टी । सर्व समदृष्टीं तुज देखें ॥ २ ॥
इतुलें करीं देवा विनवितों तुज । संतचरणरज वंदीं माथां ॥ ३ ॥
इतुलें करीं देवा ऐकें हे मात । हृदयीं पंढरिनाथ दिवसरात्रीं ॥ ४ ॥
भलतिया भावें तारीं पंढरिनाथा। तुका ह्मणे आतां शरण आलों ॥५॥

॥ २१६१ ॥

कोण आह्मां पुसे सिणलें भागलें। तुजविण उगलें पांडुरंगा ॥ १ ॥
कोणापाशीं आह्मीं सांगावें सुखदुःख। कोण तानभूक निवारील ॥ २ ॥
कोण या तपाचा करील परिहार। उतरील पार कोण दुजा ॥ ३ ॥
कोणापें इच्छेचें मागावें भातुकें। कोण कवतुकें बुझावील ॥ ४ ॥
कोणांवरी आह्मीं करावी हे सत्ता। होईल साहाता कोण दुजा ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे अगा स्वामी सर्वजाणां। दंडवत चरणा तुमच्या देवा ॥६॥

॥ २१६२ ॥

काय कीर्ति करूं लोक दंभ मान। दाखवीं चरण तुझे मज ॥ १ ॥
मज आतां ऐसें नको करूं देवा। तुझा दास जावा वांयां विण ॥ २ ॥
होइल थोरपण जाणिवेचा भार। दुरावेन दूर तुझ्या पायीं ॥ ३ ॥
अंतरींचा भाव काय कळे लोकां। एक मानी एकां देखोंवेखीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुझे पाय आतुडती। ते मज विपत्ति गोड देवा ॥ ५ ॥

॥ २१६३ ॥

मज पाहातां हें लटिकें सकळ। कोठें मायाजाळ दावीं देवा ॥ १ ॥
कोणाचा कोणासीं न धरे संबंध। आहे शुद्धबुद्ध ठायींचे ठायीं ॥२॥
काढा जी आपुलें मोह बुंथी जाळें। नका लावूं बळें वेड आह्मां॥३॥
जीव शिव कांहीं ठेवियेलीं नांवें। सत्य तुह्मां ठावें असोनियां ॥ ४ ॥
सेवेच्या अभिलाषें न धराचि विचार। आह्मां दागेदार हिंडविलें ॥ ५ ॥
आहे तैसें आतां कळलियावरी। परतें सांडा दुरी दुजेपण ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे काय छायेचा अभिलाष। हंस पावे नाश तारागणीं ॥ ७ ॥

॥ २१६४ ॥

जाला तुह्मी माझें जाणतें मीपण। येणें माझा खुण मांडियेला ॥ १ ॥
खादलें पचे तरिच तें हित। ओकलिया थीत पिंड पीडी ॥ २ ॥
तरि भलें भोगें जोडिलें तें धन। पडिलिया खानें जीवनासी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज तारीं गा विठ्ठला। नेणतांचि भला दास तुझा ॥ ४ ॥

॥ २१६५ ॥

वेदपुरुष तरि नेति कां वचन । निवडूनि भिन्न दाखविलें ॥ १ ॥
तुह्मीं वर्मे तूंचि दावूनि अनंता । होतोसि नेणता कोण्यागुणें ॥ २ ॥
यज्ञाचा भोक्ता तरि कां नव्हे सांग । उणें पडतां अंग क्षोभ घडे॥३॥
वससी तूं या भूतांचे अंतरीं । तरि कां भेद हरी दावियेला ॥ ४ ॥
तपतीर्थाटणें तुझें मूर्तिदान । तरि कां अभिमान आड येतो ॥ ५ ॥
आतां क्षमा कीजे विनविती तुका । देऊनियां हाका उभा द्वारीं ॥६॥

॥ २१६६ ॥

लेंकराची आळी न पुरवी कैसी । काय तयापाशीं उणें जालें ॥ १ ॥
आह्मां लडिवाळां नाहीं तें प्रमाण । कांहीं ब्रह्मज्ञान आत्मस्थिति ॥२॥
वचनाचा घेईन अनुभव पदरीं । जें हें जनाचारीं मिरविलें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी भोळिवेची आटी । दावीन शेवटीं कौतुक हें ॥ ४ ॥

॥ २१६७ ॥

आमची कां न ये तुह्मासी करुणा । किती नारायणा आळवावें॥ १ ॥
काय जाणां तुह्मी दुर्बळाचें जिणें । वैभवाच्या गुणें आपुलिया ॥ २ ॥
देती घेती करिती खटपटा आणिकें । निराळा कौतुकें पाहोनियां ॥३॥
दिवस थोटीं आह्मीं धरियेलें माप । वाहातों संकल्प स्वहिताचा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सग देसी कोण्या काळें । चुकुर दुर्बळें होतों आह्मी ॥ ५ ॥

॥ २१६८ ॥

आळवितां कंठ शोकला भीतर । आयुष्य वेचे धीर नाहीं मना ॥ १ ॥
अझून कां न ये हें तुझ्या अंतरा । दीनाच्या माहेरा पांडुरंगा॥ २ ॥
धन दिसे डोळा दगडाचे परी । भोग ते शरीरीं विष जाले ॥ ३ ॥
चुकलों काय तें मज क्षमा करीं । आलिंगूनि हरी प्रेम द्यावें ॥ ४ ॥
अवस्था राहिली रूपाची अंतरीं । बाहेर भीतरी सर्व काळ ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे माझे सकळ उपाय । पांडुरंगा पाय तुझे आतां ॥ ६ ॥

॥ २१६९ ॥

तुज न करितां काय नव्हे एक । हे तों सकळिक संतवाणी ॥ १ ॥

घेई माझा भार करीं कइवार । उतरीं हा पार भवसिंधु ॥ २ ॥
उचित अनुचित पापपुण्य काला । हा तो नये मला निवाडितां ॥ ३ ॥
कुंठित राहिली बोलतां बोलतां । पार न पवतां वाणी पुढें ॥ ४ ॥
पुसतांही कोणां न कळे हें राज । राखें आतां लाज पांडुरंगा ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे बहु पाहिलें या जीवें । वर्म जालें जी ठावें नाम तुझें ॥६॥

॥ २१७० ॥

आतां होई माझे बुद्धीचा जनिता । अवरावें चित्ता पांडुरंगा ॥ १ ॥
येथूनियां कोठें न वजें बाहेरी । ऐसें मज धरीं सत्तावळें ॥ २ ॥
अनावर गुण बहुतां जातींचे । न बोलावें वाचे ऐसें करीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे हित कोणिये जातीचें । तुज ठावें साचें मायबापा ॥ ४ ॥

॥ २१७१ ॥

पोटीं शूळ अंगीं उटी चंदनाची । आवडी सुखाची कोण तया ॥ १ ॥
तैसें मज कांगा केलें पंढरिराया । लौकिक हा वांयां वाढविला ॥ २ ॥
ज्वरिलियापुढें वाढिलीं मिष्टान्नें । काय चवी तेणें घ्यावी त्यांची ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मढें शृंगारिलें वरी । तेचि जाली परी मज देवा ॥ ४ ॥

॥ २१७२ ॥

तळमळी चित्त दर्शनाची आशा । बहु जगदीशा करुणा केली ॥ १ ॥
वचनींच संत पावले स्वरूप । माझें नेदी पाप योगा येऊं ॥ २ ॥
वेठीऐसा करीं भक्तिवेवसाव । न पवेचि जीव समाधान ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कई देसील विसावा । पांडुरंगे धांवा घेतें मन ॥ ४ ॥

॥ २१७३ ॥

दाटे कंठ लागे डोळियां पाझर । गुणाची अपार वृष्टि वरी ॥ १ ॥
तेणें सुखें छंदें घेईन सोंहळा । होऊनि निराळा पापपुण्यां ॥ २ ॥
तुझ्या मोहें पडो मागिल विसर । आलापें सुस्वर करिन कंठ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे येथें पाहिजे सौरस । तुह्मा विण रस गोड नव्हे ॥ ४ ॥

॥ २१७४ ॥

कासया या लोभें केलें आर्तभूत । सांगा माझें चित्त नारायणा ॥१॥

चातकाचे परी एकचि निर्धार । लक्षभेदी तीर फिरों नेणें ॥ २ ॥
सांवळें रूपडें चतुर्भूज मूर्ति । कृष्णनाम चित्तीं संकल्प हा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे करीं आवडीसी ठाव । नको माझा भाव भंगों देऊं ॥ ४ ॥

॥ २१७५ ॥

शृंगारिक माझीं नव्हती उत्तरें । आळवितों खरे अवस्थे या ॥ १ ॥
न घलावा मधीं कामाचा विलंब । तुह्मी तो स्वयंभ करुणामूर्ति ॥ २ ॥
तुका ह्मणे केलें सन्मुख वदन । देखतां चरण पोटाळीन ॥ ३ ॥

॥ २१७६ ॥

कां हो देवा कांहीं न बोलाचि गोष्टी । कां मज हिंपुटी करीतसां ॥ १ ॥
कंठीं प्राण पाहें वचनाची आस । तों दिसे उदास धरिलें ऐसें ॥ २ ॥
येणें काळें बुंथी घेतलीसे खोल । कां नये विटाळ होऊं माझा ॥ ३ ॥
लाज वाटे मज ह्मणवितां देवाचा । न पुसती फुकाचा तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ २१७७ ॥

प्रीतीचिया बोला नाहीं पेसपाड । भलतसें गोड करूनि घेई ॥ १ ॥
तैसें विठ्ठलराया तुज मज आहे । आवडीनें गायें नाम तुझें ॥ २ ॥
वेडे वांकडे बाळकाचे बोल । करिती नवल मायबाप ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज येवो माझी दया । जीवींच्या सखया जिवलगा ॥ ४ ॥

॥ २१७८ ॥

मोल वेचूनिया धुंडिती सेवका । आह्मी तरी फुका मागों बळें ॥ १ ॥
नसतां जवळी हित फार करूं । जीव भाव धरूं तुझ्या पायीं ॥ २ ॥
नेदूं भोग आह्मी आपुल्या शरीरा । तुह्मांसी दातारा व्हावें म्हूण ॥ ३ ॥
कीर्ती तुझी करूं आमुचे सायास । तूं का रे उदास पांडुरंगा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुज काय मागों आह्मी । फुकाचे कां नामी ह्मणसी ना ॥ ५ ॥

॥ २१७९ ॥

पतित मी पापी शरण आलों तुज । राखीं माझी लाज पांडुरंगा ॥ १ ॥
तारियले भक्त न कळे तुझा अंत । थोर मी पतित पांडुरंगा ॥ २ ॥
द्रौपदी बहिणी वैरीं गांजियेली । आपणाऐसी केली पांडुरंगा ॥ ३ ॥

प्रल्हादाकारणें स्तंभीं अवतार । माझा कां विसर पांडुरंगा ॥ ४ ॥
सुदामा ब्राह्मण दरिद्रें पीडिला । आपणा ऐसा केला पांडुरंगा ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे तुज शरण निजभावें । पाप निर्दाळावें पांडुरंगा ॥ ६ ॥

॥ २१८० ॥

तुजलागीं माझा जीव जाला पिसा । अवलोकितों दिशा पांडुरंगा ॥ १ ॥
सांडिला व्यवहार माया लोकाचार । छंद निरंतर हाचि मनीं ॥ २ ॥
आइकिलें कानीं तें रूप लोचन । देखावया सीण करिताती ॥ ३ ॥
प्राण हा विकळ होय कासावीस । जीवनाविण मत्स्य तयापरी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां कोण तो उपाव । करूं तुझे पाव आतुडे तो ॥ ५ ॥

॥ २१८१ ॥

मागें बहुतां जनां राखिलें अडाणी । धांवसी निर्वाणी नाम घेतां ॥ १ ॥
ऐसें ठावें जालें मज बऱ्या परी । ह्मणऊनि करीं धांवा तुझा ॥ २ ॥
माझेविशीं तुज पडिला विसरु । आतां काय करूं पांडुरंगा ॥ ३ ॥
अजुनि कां नये तुह्मांसी करुणा । दुगी नारायणा धरिलें मज ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे जीव जाऊं पाहे माझा । आलां केशिराजा घालीं उडी ॥ ५ ॥

॥ २१८२ ॥

एकवेळ करीं या दुःखावेगळें । दुरिताचें जाळें उगवूनि ॥ १ ॥
आठवीन पाय हा माझा नवस । रात्रीही दिवस पांडुरंगा ॥ २ ॥
बहु दूरवरी भोगवीलें भोगा । आतां पांडुरंगा सोडवावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काया करीन कुरवंडी । ओवाळूनि सांडीं मस्तक हें ॥ ४ ॥

॥ २१८३ ॥

आणीक म्यां कोणा यावें काकुलती । कोण कामा येती अंतकाळीं ॥ १ ॥
तूं वो माझी सखी होसी पांडुरंगे । लवकरी ये गे वाट पाहें ॥ २ ॥
काया वाचा मनें हेंचि आस करीं । पाउलें गोजिरीं चिंतीतसें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे माझी पुरवीं हे आस । घालीं ब्रह्मरस भोजन हें ॥ ४ ॥

॥ २१८४ ॥

कराल तें काय नव्हे जी विठ्ठला । चित्त द्यावें बोला बोबडिया ॥ १ ॥

॥ २१९७ ॥

आळस आला अंगा । धांव घालीं पांडुरंगा ॥ १ ॥ सोसूं शरीराचे भाव । पडती अवगुणांचे घाव ॥ २ ॥ करावीं व्यसनें । दुरी येऊनि नारायणें ॥ ३ ॥ जवळील दुरी । जालों देवा धरीं करीं ॥ ४ ॥ ह्मणऊनि देवा । वेळोवेळां करीं धांवा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । दुरी धरूं नका अंगा ॥ ६ ॥

॥ २१९८ ॥

आश्वासावे दास । तरी घडे तो विश्वास ॥१॥ नाहीं चुकत चाकरी। फुटे लाडक्याचे थोरी ॥ २ ॥ स्वामीच्या उत्तरें । सुख वाटे अभयें करें ॥ ३ ॥ न मगे परि भातें । तुका ह्मणे निढळ वाटे ॥ ४ ॥

॥ २१९९ ॥

आतां पाविजेल घरा । या दातारा संगती ॥१॥ पायावरी ठेवूं माथा सर्वथा हा नुपेक्षी ॥ २ ॥ येथून तेथवरि आतां । नाहीं सत्ता आणिकांची ॥३॥ तुका ह्मणे चक्रपाणी । शिरोमणी बळियांचा ॥४॥

॥ २२०० ॥

हेंचि वारंवार । पडताळुनी उत्तर ॥ १ ॥ करितों पायांसी विनंती। नुपेक्षावें कमळापती ॥ २ ॥ गंगोदकें गंगे। अर्घ्य द्यावें पांडुरंगे ॥३॥ जोडोनियां हात । करी तुका प्रणिपात ॥४॥

॥ २२०१ ॥

आपण तों असा । समर्थ जी हृषीकेशा ॥१॥ करा करा बुझावणी । काय विलंब वचनीं ॥ २ ॥ हेंगे ऐसें ह्मणा । उठूनि लागेन चरणा ॥ ३ ॥ घेउनियां सुखें । नाचेल तुका कवतुकें ॥४॥

॥ २२०२ ॥

तुझे दारींचा कुतरा । नको मोकलूं दातारा ॥ १ ॥ धरणें घेतलें दारांत । नको धरून उठवूं हात ॥२॥ घेतली मुरकुंडी । थोर जालों मी लंडी ॥३॥ तुका ह्मणे जगजीवना । श्रीदें आहे नारायणा ॥४॥

॥ २२०३ ॥

सांडियेली काया । वरी ओंवाळूनी पायां ॥ १ ॥ शरण शरण नारायणा । मज अंगीकारा दीना ॥ २ ॥ भावें आलों लोटांगणीं । रुळें तुमचे चरणीं ॥३॥ तुका ह्मणे कई । डोई ठेवीन हे पायीं ॥४॥

॥ २२०४ ॥

उच्चारूं यासाटीं । आह्मी नाम तुझें कंठीं ॥ १ ॥ येसी धांवत धांवत । माउलिये कृपावंते ॥ २ ॥ पाय चित्तीं धरूं । क्रीडा भलते ठायीं करूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माझे गंगे । प्रेमभरित पांडुरंगे ॥ ४ ॥

॥ २२०५ ॥

यावें माहेरास । हेच सर्वकाळ आस ॥१॥ घ्यावी उच्छिष्टाची घणी । तीर्थ इच्छी पायवणी ॥२॥ भोग उभा आड । आहे तोंवरीच नाड ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवें । माझें सिद्धी पाववावें ॥४॥

॥ २२०६ ॥

असो खटपट । आतां वाउगे बोभाट ॥१॥ परिसा हे विनवणी । असो मस्तक चरणीं ॥२॥ अपराध करा । क्षमा घडले दातारा ॥३॥ तुका ह्मणे वेथा । तुह्मा कळे पंढरिनाथा ॥४॥

॥ २२०७ ॥

बहु जन्मांतरें फेरे । केले येरे सोडवीं ॥ १ ॥ आळवितों करुणाकरे । विश्वंभरे दयाळे ॥२॥ वहावतों मायापुरीं । येथें करीं कुडावा ॥३॥ तुका ह्मणे दुजा कोण । ऐसा सीण निवारी ॥४॥

॥ २२०८ ॥

द्वारपाळ विनंती करी । उभे द्वारीं राउळा ॥१॥ आपुलिया शरणागता । वाहों चिंता नेदावी ॥ २ ॥ वचना या चित्त द्यावें । असो ठावें पायांसी ॥३॥ तुका ह्मणे कृपासिंधू । दीनबंधू केशवा ॥४॥

---

१. इंदिरा प्रेसचे प्रतींत 'शरण शरण नारायण' या मूळारंभानें हा अभंग दिला असून 'सांडियेली काया' हा चरण तिसरा दिला आहे; पण बहुतेक गाथांतून वर दिलेला क्रमच आढळतो, व तोच संतमंडळींत प्रचलित आहे.

॥ २२०९ ॥

उशीर कां केला । कृपाळुवा जी विठ्ठला ॥१॥ मज दिलें कोणा हातीं । काय मानिली निश्चिंती ॥ २ ॥ कोठवरी धरूं धीर । आतां मन करूं स्थिर ॥३॥ तुका ह्मणे जीव । ऐसी भाकितसे कींव ॥४॥

॥ २२१० ॥

कोण दुजें हरी सीण । शरण दीन आल्याचा ॥१॥ तुह्मांविण जगदीशा । उदार ऐसा त्रिभुवनीं ॥ २ ॥ कोण ऐसें वारी पाप । हरी ताप जन्माचा ॥३॥ तुका ह्मणे धांव घाली । कोण चाली मनाचे ॥४॥

॥ २२११ ॥

धांवा शीघ्रवत । किंवा घ्यावें दंडवत ॥ १ ॥ तुमचा जातो बडिवार । आह्मी होतों हीनवर ॥ २ ॥ न धरावा धीर । धांवा नका चालों स्थिर ॥३॥ तुका ह्मणे वाणी । माझी लाजली जी गुणीं ॥४॥

॥ २२१२ ॥

न करीं उदास । माझी पुरवावी आस ॥ १ ॥ ऐका ऐका नारायणा । माझी परिसा विज्ञापना ॥ २ ॥ मायबाप बंधुजन । तूंचि सोयरा सज्जन ॥३॥ तुका ह्मणे तुजविरहित । कोण करील माझें हित ॥४॥

॥ २२१३ ॥

आतां काशासाटीं दुरी । अंतर उरी राखिली ॥१॥ करीं लवकरीं मूळ । लहानें तीळ मुळींचिया ॥ २ ॥ दोन्हीं ठायीं उद्वेगवाणें । दरुषणें निश्चिंती ॥३॥ तुका ह्मणे वेग व्हावा । ऐसी जीवा उत्कंठा ॥४॥

॥ २२१४ ॥

उसंतिल्या कर्मवाटा । बहु मोठा अघात ॥१॥ शीघ्र यावें शीघ्र यावें । हातीं न्यावें धरूनि ॥२॥ भागलों या खटपटें । घटपटें करितां ॥३॥ तुका ह्मणे कृपावंता । माझी चिंता खंडावी ॥४॥

॥ २२१५ ॥

आतां तळमळ । केली पाहिजे सीतळ ॥ १ ॥ करील तें पाहें देव । पायीं ठेवूनियां भाव ॥ २ ॥ तोचि अन्नदाता । नाहीं आणिकांची सत्ता ॥३॥ तुका ह्मणे दासा । नपेक्षिल हा भरवसा ॥ ४ ॥

॥ २२१६ ॥

मज अनाथाकारणें । करीं येणें केशवा ॥ १ ॥ जीव झुरे तुजसाटीं । वाट पोटीं पहातसें ॥२॥ चित्त रंगलें चरणीं । तुजवांचूनि न राहे ॥३॥ तुका ह्मणे कृपावंता । माझी चिंता असावी ॥४॥

॥ २२१७ ॥

जोडिले अंजुळ । असें दान उताविळ ॥ १ ॥ पाहा वहा कृपादृष्टी । आणा अनुभवा गोष्टी ॥२॥ तूं धनी मी सेवक । आइक्य तें एका एक ॥३॥ करितों विनंती । तुका सन्मुख पुढती ॥ ४ ॥

॥ २२१८ ॥

पदोपदीं पायां पडणें । करुणा जाण भाकावी ॥ १ ॥ ये गा विसांविया । करुणा दयासागरा ॥२॥ जोडोनियां करकमळ । नेत्र जळ भरोनि ॥३॥ तुका उभें दारीं पात्र । पुरवीं आर्त विठोबा ॥४॥

॥ २२१९ ॥

हेंचि जतन करा दान । धरुनि चरण राहिलों ते ॥ १ ॥ आणीक कांहीं न घालीं भार । बहु फार सांकडें ॥ २ ॥ ध्यावी माझ्या हातें सेवा । हेचि देवा विनवणी ॥ ३ ॥ तुका तुमचा ह्मणवी दास । त्याची आस पुरवावी ॥ ४ ॥

॥ २२२० ॥

आह्मी चतराई । भाव निरोपूनि पायीं ॥ १ ॥ तुह्मी पुरवावी आळी । करावी ते लडिवाळीं ॥ २ ॥ आमचा हा नेम । तुह्मां उचित हा धर्म ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । जाणों सांगितली सेवा ॥ ४ ॥

॥ २२२१ ॥

आतां दुसरें नाहीं वनीं । निरंजनीं पडिलों ॥१॥ तुमचीच पाहें वास । अवघी आस निरसली ॥२॥ मागिलांचा मोडला माग । घडला त्याग अरुची ॥३॥ तुका ह्मणे करुणाकरा । तूं सोयरा जीवींचा ॥४॥

॥ २२२२ ॥

आतां आहे नाहीं । न कळे आळी करा कांहीं ॥ १ ॥ देसी पुर-

मुनी इच्छा । आतां पंढरीनिवासा ॥ २ ॥ नेणें भाग सीण । दुजें काहीं तुह्मांवीण ॥३॥ आतां नव्हे दुरी । तुका पायीं मिठी मारी ॥४॥

॥ २२२३ ॥

समर्थाची धरिली कास । आतां नाश काशाचा ॥ १ ॥ धांवें पावें करीन लाहो । तुमचा आहो विठ्ठला ॥२॥ नलगे मज पाहाणें दिशा । ह्याकेसरिसा ओढर्सा॥३॥तुका ह्मणे नव्हे धीर । तुह्मां स्थिर दयेनें॥४॥

॥ २२२४ ॥

येणें पांगे पायांपाशीं । निश्चयेंसी राहेन ॥ १ ॥ सांगितली करीन सेवा । सकळ देवा दास्यत्व ॥ २ ॥ बंधनाची तुटली बेडी । हेचि जोडी मग आह्मां ॥३॥ तुका ह्मणे नव्हें क्षण । पायांविण वेगळा॥४॥

॥ २२२५ ॥

माझें जड भारी । आतां अवघें तुह्मांवरी ॥ १ ॥ जालों अंकित अंकिला । तुमच्या मुळों मागिला ॥ २ ॥ करितों जें काम । माझी सेवा तुझें नाम ॥३॥ तुका पायां लागे । कांहीं नेदी ना न मागें॥४॥

॥ २२२६ ॥

आलों तंव साचें । दास राहवणें काचें ॥ १ ॥ हें कां मिळतें उचित । तुह्मी नेणा कृपावंत ॥२॥ सिंहाचीं तीं पिलें । जाय घेऊनियां कोल्हें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे नास । आह्मां ह्मणविलियां दास ॥ ४ ॥

॥ २२२७ ॥

इंद्रियांचीं दीनें । आह्मी केलों नारायणें ॥ १ ॥ ह्मणऊनि ऐसें सोसीं । काय सांगों कोणापाशीं ॥ २ ॥ नाहीं अंगीं बळ । त्याग करींसा सकळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोटें । प्रारब्ध होतें खोटें ॥ ४ ॥

॥ २२२८ ॥

पसरूनि राहिलों बाहो । सोयी अहो तुमचिये ॥ १ ॥ आतां यावें लागवेगें । पांडुरंगे धांवत ॥२॥ वैसायाची इच्छा कडे । चाली खडे रूपसातीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कृपाळुवा । करीन सेवा लागली ॥ ४ ॥

॥ २२२९ ॥

दर्शनाचें आर्त जीवा । बहु देवा राहिलें ॥ १ ॥ आतां जाणसी तें

करीं । विश्वंभरीं काय उणें ॥ २ ॥ येथें जरी उरे चिंता । कोण दाता याहूनी ॥३॥ तुका ह्मणे जाणवलें । आह्मां भलें एवढेंच ॥४॥

॥ २२३० ॥

बुद्धिहीनां उडजीवां । नको देवा उपेक्षूं ॥ १ ॥ परिसावी विज्ञापना । आह्मां दीनां दासांची ॥ २ ॥ चिंतूनिया आले पाय । त्यांसी काय वचन ॥३॥ तुका ह्मणे पुरुषोत्तमा । करीं क्षमा अपराध ॥४॥

॥ २२३१ ॥

बहु वाटे भये । माझे उडी घाला दये ॥ १ ॥ फांसा गुंतलों लिगाडीं । न चले बळ चरफडी ॥ २ ॥ कुंठितचि युक्ति । माझ्या जाल्या सर्व शक्ति ॥३॥ तुका ह्मणे देवा । काममोहें केला गोवा॥४॥

॥ २२३२ ॥

आणिक कांहीं नेणें । असें पायांच्या चिंतनें ॥ १ ॥ माझा न व्हावा विसर । नाहीं आणीक आधार ॥ २ ॥ भांडवल सेवा । ह्याचि ठेवियेला ठेवा ॥ ३ ॥ करीं मानभावा । तुका विनंती करी देवा ॥ ४ ॥

॥ २२३३ ॥

काय जाणों वेद । आम्ही आगमाचे भेद ॥ १ ॥ एक रूप तुझें मनीं । धरूनि राहिलों चिंतनीं ॥ २ ॥ कोठें अधिकार । नाहीं रानट विचार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दीना । नुपेक्षावें नारायणा ॥ ४ ॥

॥ २२३४ ॥

जोडोनियां कर । उभा राहिलों समोर ॥ १ ॥ हेंचि माझें भांडवल । जाणे कारण विठ्ठल ॥ २ ॥ भाकितों करुणा । आतां नुपेक्षावें दीना ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे डोई । ठेवीं वेळोवेळां पायीं ॥ ४ ॥

॥ २२३५ ॥

उमटे तें ठायीं । तुझे निरोपावें पायीं ॥ १ ॥ आह्मीं करावें चिंतन । तुझें नामसंकीर्तन ॥ २ ॥ भोजन भोजनाच्या काळीं । मागों करूनियां आळी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माथां । भार तुझ्या पंढरिनाथा ॥४॥

॥ २२३६ ॥

जेणें वेळ लागे । ऐसें सांडीं पांडुरंगे ॥ १ ॥ कंठ कंठा मिळों देई ।

माझा वोरस तूं घेई ॥२॥ नको पितांबर । सांवरूं हे अळंकार ॥३॥ टाकीं वो भातुकें । लौकिकाचें कवतुकें ॥४॥ हातां पायां नको । कांहीं वेगळालें राखों ॥५॥ तुका ह्मणे यावरी । मग सुखें अळंकारीं ॥६॥

॥ २२३७ ॥

क्षेम देयाला हो । स्फुरताती दंड बाहो ॥ १ ॥ आतां झडझडां चालें । देईं उचलूनि पाउलें ॥ २ ॥ सांडीं हंसगती । बहु उत्कंठा हे चित्तीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे आई । श्रीरंगे विठाबाई ॥ ४ ॥

॥ २२३८ ॥

[1]मथुरेच्या राया । माझें दंडवत पायां ॥ १ ॥ तुमचे कृपेचें पोषणें । माझा समाचार घेणें ॥ २ ॥ नाम धरिलें कंठीं । असें आर्तभूत पोटीं ॥ ३ ॥ जीवींचें तें जाणा । तुका ह्मणे नारायणा ॥ ४ ॥

॥ २२३९ ॥

पतितपावना । दिनानाथा नारायणा ॥ १ ॥ तुझें रूप माझे मनीं । राहो नाम जपो वाणी ॥ २ ॥ ब्रह्मांडनायका । भक्तजनाच्या पाळका ॥ ३ ॥ जीवांचिया जीवा । तुका ह्मणे देवदेवा ॥ ४ ॥

॥ २२४० ॥

धेनु चरे वनांतरीं । चित्त बाळकापें घरीं ॥ १ ॥ तैसें करीं वो माझे आई । ठाव देउनि राखें पायीं ॥ २ ॥ काढितां तळमळी । जीवना-वेगळी मासोळी ॥३॥ तुका ह्मणे कुडी । जीवाप्राणांची आवडी ॥४॥

॥ २२४१ ॥

आळवीन स्वरें । कैशा मधुरा उत्तरें ॥ १ ॥ यें वो यें वो पांडुरंगे । प्रेमपान्हा मज दें गे ॥ २ ॥ पसरूनि चोंची । वचनें हीं करुणेचीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे बळी । आह्मी लडिवाळें आळीं ॥ ४ ॥

॥ २२४२ ॥

सकळिकांचें समाधान । नव्हे देखिल्यावांचून ॥ १ ॥ रूप दाखवीं रे

---

१. फक्त इंदिरा प्रेसचे प्रतींत या अभंगाचा "पंढरीच्या राया" असा निराळाच मूळारंभ आढळतो; पण इतर सर्व गाथ्यांतून "मथुरेच्या राया" असा पाठ असल्यानें आम्हांही तोच दिला आहे.

आतां । सहस्रभुजांच्या मंडिता ॥२॥ शंखचक्रपद्मगदा । गरुडासहित ये गोविंदा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कान्हा । भूक लागली नयनां ॥ ४ ॥

॥ २२४३ ॥

येगा येगा पांडुरंगा । घेई उचलुनि वोसंगा ॥ १ ॥ ऐसी असोनियां वेसी । दिसतों मी परदेसी ॥ २ ॥ उगवूनि गोवा । सोडवूनि न्यावें देवा ॥ ३ ॥ तुज आड कांहीं । बळ करी ऐसें नाहीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे हृषीकेशी । काय उशीर लाविलासी ॥ ५ ॥

॥ २२४४ ॥

अल्प माझी मती । ह्मणोनि येतों काकुलती ॥ १ ॥ आतां दाखवा दाखवा । मज पाउलें केशवा ॥ २ ॥ धीर माझ्या मना । नाहीं नाहीं नारायणा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दया । मज करा अभागिया ॥ ४ ॥

॥ २२४५ ॥

कोणें साक्षीविण । केलें उद्धारा भजन ॥ १ ॥ ऐसें सांगा जी दातारा । माझी भक्ति परंपरा ॥ २ ॥ कोणें नाहीं केली आळी । ब्रह्मज्ञानाहुनि वेगळी ॥ ३ ॥ कोणाचें तों कोड । नाहीं पुरविला लाड ॥ ४ ॥ कोणाच्या उद्धारा । केला विलंब माघारा ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भिन्न । कांहो बोलें साक्षीविण ॥ ६ ॥

॥ २२४६ ॥

माझें जीवन तुझे पाय । कृपाळु तूं माझी माय ॥१॥ नेदीं दिसों किविलवाणें । पांडुरंगा तुझें तान्हें ॥२॥ जन्ममरण तुजसाटीं । आणीक नेणें दुजी गोष्टी॥३॥तुका ह्मणे तुजविण । कोण हरिल माझा सीण ॥४॥

॥ २२४७ ॥

तुजवांचून कोणा शरण । जाऊं आतां कर जोडून ॥१॥ कोण करील माझें साहे । चित्तीं विचारूनी पाहें ॥२॥ तूं तंव कृपेचा सागर । दीनबंधु जगदोद्धार ॥३॥ तुका ह्मणे निका । भवसिंधुतारक नौका॥४॥

॥ २२४८ ॥

काय आह्मीं केलें ऐसें । नुद्धरीजेसें सांगावें ॥ १ ॥ हरण कोल्हें वैकुं-

ठवासी । कोण त्यासी अधिकार ॥ २ ॥ गजा नाड्या सरोवरीं । ना
हरी विचारिलें ॥३॥ तुका ह्मणे गणिका नष्ट । माझे कष्ट त्याहूनि ॥ ४

॥ २२४९ ॥

काय न्यून आहे सांगा । पांडुरंगा तुह्मांपें ॥ १ ॥ आमुची तों न पु
इच्छा । पिता ऐसा मस्तकीं ॥ २ ॥ कैसी तुह्मां होय सांडी । करुण
तोंडीं उच्चारें ॥३॥ आश्चर्यचि करी तुका । हे नायका वैकुंठींचिया ॥४॥

॥ २२५० ॥

न पवीजे तया ठाया । आलों काया क्लेशेसीं ॥ १ ॥ आतां माझें आणीं
मना । नारायणा ओजेचें ॥ २ ॥ बहु रिणें पिडिलों फार । परिहार
करावा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे निर्बळशक्ति । काकुलती म्हुण येतों ॥ ४ ॥

॥ २२५१ ॥

कळों येतें वर्म । तरी न पावतों श्रम ॥ १ ॥ तुह्मां शिरीं होता भार ।
आह्मां कैचा संचार ॥ २ ॥ होतें अभयदान । तरी स्थिर होतें मन
॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पाहें । ऐसी वाट उभा आहें ॥ ४ ॥

॥ २२५२ ॥

तुह्मी तो सदैव । आधीरपणें माझी हांव ॥ १ ॥ जळो आशेचें तें
जिणें । टोंकतसों दीनपणें ॥ २ ॥ येथूनि सोडवा । आतां अनुभवेंसी
देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे जालें । एक मग हें निमालें ॥ ४ ॥

॥ २२५३ ॥

धांवा केला धांवा । श्रम होऊं नेदी जीवा ॥ १ ॥ वर्षे अमृताच्या
धारा । घेई वोसंगा लेकरा ॥ २ ॥ उशीर तो आतां । न करावा
हेच चिंता ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे त्वरें । वेग करीं विश्वंभरें ॥ ४ ॥

॥ २२५४ ॥

घालिती पव्हया । वाटे अनाथाच्या दया ॥ १ ॥ तैसें कां हें नये करूं ।
पांडुरंगा आह्मां तारूं ॥ २ ॥ रोगियासी काढा । देउनि वारिताती पीडा ॥ ३ ॥
बुडत्यासाठीं उडी । घालिताती काय जोडी ॥ ४ ॥ झाडित ती कांटे । पुढें
मागिलांचे वाटें ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे भारें । घेती भागल्यांचा फार ॥ ६ ॥

॥ २२५५ ॥

शिकवूनि हित । सोयी लावावे हे नीत ॥ १ ॥ त्याग करूं नये खरें । ऐसें विचारावें बरें ॥ २ ॥ तुमचिया तोंडें । धर्माधर्मचि खंडे ॥ ३ ॥ मजसाटीं देवा । कां हो लपविला हेवा ॥ ४ ॥ जाला सावधान । त्यासी घालावें भोजन ॥ ५ ॥ तुका ह्मणे पिता । वरी बाळाच्या तो हिता ॥ ६ ॥

॥ २२५६ ॥

कां जी माझे जीवीं । आळस ठेविला गोसावीं ॥ १ ॥ येवढा घात आणीक काय । चिंतनासी अंतराय ॥ २ ॥ देहआत्म वंदी । केला घात कुबुद्धी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मन । कळवळी वाटे खीण ॥ ४ ॥

॥ २२५७ ॥

आतां घेई माझें । भार सकळही ओझें ॥ १ ॥ काय करिसी होई वाड । आलों पोटासीं दगड ॥ २ ॥ तूंचि डोळे वाती । होई दीपक सांगाती ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कांहीं । विचाराया चाड नाहीं ॥ ४ ॥

॥ २२५८ ॥

वाहावतों पुरीं । आतां उचित तें करीं ॥ १ ॥ माझी शक्ति नारायणा । कींव भाकावी करुणा ॥ २ ॥ आह्मां ओढी काळ । तुझें क्षीण जालें बळ ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे गोडी । जीवा मातेचिया ओढी ॥ ४ ॥

॥ २२५९ ॥

तूं श्रीयेचा पति । माझी बहु हीन याती ॥ १ ॥ दोघे असों एके ठायीं । माझा माथा तुझे पायीं ॥ २ ॥ माझ्या दीनपणां पार । नाहीं बहु तूं उदार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । मी ओहोळ तूं गंगा ॥ ४ ॥

॥ २२६० ॥

नाहीं तुह्मीं केला । अंगीकार तो विठ्ठला ॥ १ ॥ सोंगें न पवीजे थडी । माजी फुटकी सांगडी ॥ २ ॥ प्रेम नाहीं अंगीं । भले ह्मणविलें जगीं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । मज वांयां कां चाळवा ॥ ४ ॥

॥ २२६१ ॥

संत मानितील मज । तेणें वाढतसे लाज ॥ १ ॥ तुह्मी कृपा केली

नाहीं । चित्त माझें मज ग्वाही ॥ २ ॥ गोविलों थोरिवा । दुःख वाटतसे जीवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माया । अवरा हे पंढरिराया ॥ ४ ॥

॥ २२६२ ॥

संत पंढरीस जाती । निरोप धाडीं तया हातीं ॥ १ ॥ माझा न पडावा विसर । तुका विनवितो किंकर ॥ २ ॥ केरसुणी महाद्वारीं । ते मी असें निरंतरीं ॥ ३ ॥ तुमचे पायीं पायतन । मोचे माझें तन मन ॥ ४ ॥ तांबुलाची पिकधरणी । ते मी असें मुख पसरूनि ॥५॥ तुमची विष्ठा पंढरिराया । ते सारसुत्री माझी काया ॥ ६ ॥ लागती पादुका । ते मी तळील मृत्तिका ॥ ७ ॥ तुका ह्मणे पंढरिनाथा । दुजें न धरावें सर्वथा ॥ ८ ॥

॥ २२६३ ॥

केला तैसा अंगीकार। माझा भार चालवीं ॥१॥ होऊं अंतराय बुद्धी । कृपानिधी नेदावी॥२॥आह्मी तरी जड जीव। कैंचा भाव पुरता॥३॥अनन्य भावें घ्यावी सेवा । आह्मा देवा घडेसी ॥ ४ ॥ तुह्मीं आह्मी शरणागतें । कृपावंतें रक्षीजे॥५॥तुका ह्मणे भाकूं कींव । असों जीव जड आह्मी॥६॥

॥ २२६४ ॥

स्मरणाचे वेळे । व्हावें सावध न कळे ॥ १ ॥ पडिलों विषयांचे ओढी। कोणी न दिसेसें काढी ॥ २ ॥ भांडवल माझें । वेच जालें भूमि ओझें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कळे । तूंचि धांवें ऐसे वेळे ॥ ४ ॥

॥ २२६५ ॥

नेणें करूं सेवा । पांडुरंगा कृपाळुवा ॥ १ ॥ धांवें बुडतों मी काढी । सत्ता आपुलिया ओढीं ॥ २ ॥ क्रियाकर्महीन । जालों इंद्रियां अधीन ॥ ३ ॥ तुका विनंती करी । वेळोवेळां पाय धरी ॥ ४ ॥

॥ २२६६ ॥

पापाची मी राशी । सेवा चोर पायांपाशीं ॥ १ ॥ करा दंड नारायणा । माझ्या मनाची खंडणा ॥ २ ॥ जना हातीं सेवा । घेतों लडपणें देवा ॥ ३ ॥ तुझा ना संसार । तुका दोहींकडे चोर ॥४॥

॥ २२६७ ॥

हातीं धरूं जावें । तेणें परतेंचि व्हावें ॥ १ ॥ ऐसा कां हो आला वांटा । हीन भाग्याचा करंटा ॥ २ ॥ देव ना संसार । दोहीं ठायीं नाहीं थार ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे पीक । भूमि नदे न मिळे भीक ॥ ४ ॥

॥ २२६८ ॥

जालों आतां दास । माझे तोडोनियां पाश ॥ १ ॥ ठाव द्यावा पायांपाशीं । मी तों पातकांची राशी ॥ २ ॥ सकळही गोवा । माझा उगवूनि देवा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे भय । करा जवळी तें नये ॥ ४ ॥

॥ २२६९ ॥

बहुसेदक्षीण । आलों सोसुनियां वन ॥ १ ॥ विठोबा विसांवया वि-स[illegible]या । पडों देईगा पायां ॥ २ ॥ बहुतां काकुलती । आलों सोसिली फजिती ॥ ३ ॥ केली तुजसाटीं । तुका ह्मणे येवढी आटी ॥ ४ ॥

॥ २२७० ॥

गातों भाव नाहीं अंगीं । भूषण करावया जगीं ॥ १ ॥ परि तूं पतितपावन । करीं साच हें वचन ॥ २ ॥ मुखें ह्मणवितों दास । चित्तीं माया लोभ आस ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दावीं वेश । तैसा अंतरीं नाहीं लेश ॥ ४ ॥

॥ २२७१ ॥

करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा ॥ १ ॥ वृत्ति राखा पायांपाशीं । वस्ती धरूनि मानसीं ॥ २ ॥ पाळोनियां लळा । आतां पाववावें फळा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे दीनें । त्यांचा हरतिया सीण ॥ ४ ॥

॥ २२७२ ॥

क्रियामतिहीन । एक मी गा तुझें दीन ॥ १ ॥ देवा करावा सांभाळ । वारीं माझी तळमळ ॥ २ ॥ नको माझे ठायीं । गुणदोष घालूं कांहीं ॥ ३ ॥ अपराधाच्या कोटी । तुका ह्मणे घालीं पोटीं ॥ ४ ॥

॥ २२७३ ॥

तुझे थोर थोर । भक्त केरिती विचार ॥ १ ॥ जपतपादि साधनें । मज चिंतवेना मनें ॥ २ ॥ करुणावचनें । म्यां भाकावीं तुह्मां दीनें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे [illegible] । माझें थोडें फार ठायीं ॥ ४ ॥

॥ २२७४ ॥

न संडवे अन्न । मज न सेववे वन ॥ १ ॥ ह्मणउनी नारायणा । कींव भाकितों करुणा ॥ २ ॥ नाहीं अधिकार । कांहीं घोकाया अ- क्षर ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे थोडें । अयुष्य अवघेंचि कोडें ॥ ४ ॥

॥ २२७५ ॥

आयुष्य गेलें वांयांविण । थोर जाली नागवण ॥ १ ॥ आतां धांवें धांवें तरी । काय पहातोसि हरी ॥ २ ॥ माझे तुझे याचि गति । दिवस गेले तोंडीं माती ॥ ३ ॥ मन वाव घेऊं नेदी । बुडवूं पाहे भवनदी ॥४॥ पडिला विषयाचा घाला । तेणें नागविलें मला ॥५॥ शरण आलों आतां धांवें । तुका ह्मणे मज पावें ॥ ६ ॥

॥ २२७६ ॥

जाली तडातोडी । अवघीं पडिलीं उघडीं ॥ १ ॥ नव्हों कोणाचीच कांहीं । तुझे भरलिया वाहीं ॥ २ ॥ पारुषला संवसार । मोडिली बैस- ण्याची थार ॥३॥ आतां ह्मणे तुका । देवा अंतरें राखों नका ॥ ४ ॥

॥ २२७७ ॥

सांगों देवा नेणा काय । बोलाची त्या आवडी ॥ १ ॥ वांयां मज चुकुर करा । विश्वंभरा विनोदें ॥ २ ॥ आवडीच्या कश ऐसें । अं- तर्वासें जाणतसां ॥३॥ तुका ह्मणे समाधानें । होइन मनें मोकळा ॥४॥

॥ २२७८ ॥

भीमातिरींचा नाटक । यानें लावियेलें चेटक ॥ १ ॥ मन बुद्धि जाली ठक । नेणे संसाराची टुक ॥ २ ॥ कैशी प्रासंगीक वाणी । प्रत्यादर कडसणी ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे मोठा ठक । जेथें तेथें उभा ठाके ॥ ४ ॥

॥ २२७९ ॥

देह प्रारब्धा शिरीं । असोन करी उद्वेग ॥ १ ॥ धांव घालीं नारा- यणा । माझ्या मना जागवीं ॥२॥ ऐसी चुकोनियां वर्मे । पीडा भ्रमें पावलों ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे कैचा भोग । नव्हे रोग अंगींचा ॥ ४ ॥

॥ २२८० ॥

आतां न ह्मणें मी माझें । नेघें भार कांहीं ओझें ॥ १ ॥ तूंचि तारिता

मारिता । कळों आलासी निरुता ॥२॥ अवघा तूंचि जनार्दन । संत बोलती वचन ॥३॥ तुका ह्मणे पांडुरंगा । तुझ्या रिगालों वोसंगा ॥४॥

॥ २२८१ ॥

विठ्ठल माझी माय । आह्मां सुखा उणें काय ॥ १ ॥ घेतों अमृताची धनी । प्रेम वोसंडलें स्तनीं ॥ २ ॥ क्रीडों वैष्णवांच्या मेळीं । करूं आनंदाच्या जळीं ॥३॥ तुका ह्मणे कृपावंत । ठेवीं आह्मांपाशीं चित्त ॥४॥

॥ २२८२ ॥

हेंचि माझें धन । तुमचे वंदावे चरण ॥१॥ येणें भाग्यें असो जीत । एकदें समर्पूनी चित्त ॥ २ ॥ सांभाळिलें देवा । मज अनाथा जी जीवा ॥ ३ ॥ जोडूनियां कर । तुका विनवितो किंकर ॥ ४ ॥

॥ २२८३ ॥

स्वामिसेवा गोड । माते बाळकाचें कोड ॥१॥ जें जें मागावें भातुकें । तें तें पुरवी कौतुकें ॥ २ ॥ खेळविलें कोडें । हरुषें बोले कीं बोबडें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे लाड । तेथें पुरे माझें कोड ॥ ४ ॥

॥ २२८४ ॥

कोड आवडीचें । पुरवीना बाळकाचें ॥१॥ तेव्हां कैसी ते माउली । जाणा काशासाटीं व्याली ॥ २ ॥ वत्साचिये आसे । धेनु धांवेना बोरसें ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे घरीं । बाळ टाकिलें वानरीं ॥ ४ ॥

॥ २२८५ ॥

माये लेंकरांत भिन्न । नाहीं उत्तरांचा सीण ॥ १ ॥ धाडीं धाडीं वो भातुकें । रंजविल्याचें कौतुकें ॥ २ ॥ करूनि नवल । याचें बोलिलों ते बोल ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे माते । पांडुरंगे कृपावंते ॥ ४ ॥

॥ २२८६ ॥

हिताचा तो कळवळा । जिव्हाळाचि वेगळा ॥ १ ॥ बहु नेदी रडों माता । दुश्चित होतां धीर नव्हे ॥२॥ वरी वरी तोंडापुरतें । मोहोरी तें कळतसे ॥३॥ जाणोनियां नेणता तुका । नव्हे लोकांसारिखा ॥४॥

॥ २२८७ ॥

मागितल्यास आस करा । उरी धरा कांहींबाही ॥१॥ ह्मणऊनि सारिली आस । होती यास मूळ तें ॥२॥ माझ्या मोहें तुज पान्हा । लोटे स्तना बोरस ॥३॥ तुका ह्मणे आळवणें । माझ्या देणें उत्तर ॥ ४ ॥

॥ २२८८ ॥

चालवणें काय । ऐसें अगे माझे माय ॥१॥ धांव पाव लवलाहें । कंठीं प्राण वाट पाहे ॥२॥ पसरूनि कर । तुज चालिलों समोर ॥३॥ देसील विसांवा । तुका ह्मणे ऐशा हांवा ॥ ४ ॥

॥ २२८९ ॥

आपुल्या महिमानें । धातु परिसें केलें सोनें ॥ १ ॥ तैसें न मनीं माझें आतां । गुणदोष पंढरिनाथा ॥ २ ॥ गांवाखालील वोहळ । गंगा न मनी अमंगळ ॥३॥ तुका ह्मणे माती । केली कस्तुरीनें सरती ॥४॥

॥ २२९० ॥

उपजलें मनीं । हे तों स्वामीची करणी ॥ १ ॥ होइल प्रसादाचें दान । तरि हें कवतुक पाहेन ॥२॥ येइल अभय जरि । तरि हे आज्ञा वंदिन शिरीं ॥३॥ भक्तिप्रयोजना । प्रयोजावें वंदीजना ॥४॥ यश स्वामीचिये शिरीं । दास्य करावें किंकरीं ॥५॥ तुका ह्मणे आळीकरा । त्यासी योजावें उत्तरा ॥६॥

॥ २२९१ ॥

गातों नाचतों आनंदें । टाळघागरियाच्या छंदें ॥ १ ॥ तुझी तुज पुढें देवा । नेणों भाव कैसी सेवा ॥ २ ॥ नेणों ताळ घात मात । भलते सवां पाय हात ॥ ३ ॥ लाज नाहीं शंका । प्रेम घाला ह्मणे तुका ॥४॥

॥ २२९२ ॥

बुद्धिहीना उपदेश । तें तें विष अमृतीं ॥ १ ॥ हुंगों नये गोन्हवाडी । तेथें जोडी विटाळ ॥२॥ अळसियाचें अंतर कुडें । जैसें मढें निष्काम ॥३॥ तुका ह्मणे ऐशा हातीं । मज श्रीपती वांचवा ॥४॥

॥ २२९३ ॥

आपुल्या आह्मी पुसिलें नाहीं । तुज कांहीं कारणें ॥ १ ॥ मागें मागें

यांवत आलों। कांहीं बोलों यासाठीं ॥२॥ बहुत दिस होतें मनीं। ध्यावी धणी एकांतीं ॥३॥ तुका ह्मणे उभा राहें। कान्हो पाहें मजकडे ॥४॥

॥ २२९४ ॥

अवघिया वाडा कुंटित करूनि। लावीं आपुलीच गोडी ॥ आशा ममता तृष्णा कल्पना। करूनियां देशधडी ॥ मीतूंपणापासव गुंतलों। मिथ्या संकल्प तो माझा तोडीं ॥ तुझिये चरणीं माझे दोन्ही पक्ष। अवघी करुनि दाखवीं पिंडी रे रे ॥ १ ॥ माझें साच काय केलें मृगाजळ। वर्णा याती कुळ अभिमान ॥ कुमारी भातुकें खेळती कवतुकें। काय त्यांचें साचपण ॥ २ ॥ वेगळाल्या भावें चित्ता तडा- ळें। केलों देशधडी मायाजाळें ॥ गोत वित्त माय बाप बहिणी सुत। बंधुवर्ग माझीं बाळें ॥ एका एक न धरी संबंध पुरलिया। पातलिया जवळी काळें ॥ जाणोनियां त्याग सर्वस्वें केला। सांभाळीं आपुलें जाळें ॥ ३ ॥ एकां जवळी धरी आणिकां अंतरीं। तीं काय सोयरीं नव्हतीं माझीं ॥ एकांचें पाळण एकांसी भांडण। चाड कव- णिये काजीं ॥ अधिक असे उणें कवण कवण्या गुणें। हे भाव न कळेचि तुझी ॥ ह्मणोनि चिंतनीं राहिलों श्रीपती। तुका ह्मणे भाक माझी ॥४॥

॥ २२९५ ॥

माझिया संचिता। दृढ देखोनि बळिवंता। पळसी पंढरिनाथा। भेणें आतां तयाच्या ॥ १ ॥ तरि मज कळलासी। नव्हता भेटी आणी- केसी। एक संपादिसी। मान करिसी लोकांत ॥ २ ॥ तरि हें प्रारब्ध जी गाढें। कांहीं न चले तयापुढें। काय तुज त्यां कोडें। रे सांकडें घालावें ॥ ३ ॥ भोगाधीपति क्रियमाण। तें तुज नागवे अजून। तरि कां त्यांविण। तुज त्यां सीण करावा ॥ ४ ॥ तुज नव्हता माझें कांहीं। परि मी न संडीं भक्तिसोई। हो कां भलत्या ठायीं। कुळीं जन्म भलतैसा ॥५॥ तूं भितोसि माझिया दोषा। कांहीं मावळे ते आशा। तुका ह्मणे ऐसा। कांहीं न धरीं संकोच ॥ ६ ॥

॥ २२९६ ॥

कांहीं बोलिलों बोबडें । मायबाप तुह्मांपुढें । सलगी लाडें कोडें । मज क्षमा करावी ॥ १ ॥ काय जाणावा महिमा । तुमचा म्यां पुरुषो-त्तमा । आवडीनें सीमा । सांडविली मज हातीं ॥ २ ॥ घडे अवज्ञा बहुत्यत्वें । बाळें बापासी न भ्यावें । काय म्यां सांगावें । आहे ठावें तुह्माची ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देवा । प्रेम लोभ न संडावा । पाळिला पाळावा । लळा पुढती आगळा ॥ ४ ॥

॥ २२९७ ॥

ह्मणऊनि काकुळती । येतों पुढतों पुढती । तुह्मां असें हातीं । कमळापती भांडार ॥ १ ॥ फेडूं आलेती दरिद्र । तरी नलगे उशीर । अभयंकर । ठाया ठाव रंकाशी ॥ २ ॥ कोठें न घाली धांव । याजसाटीं त्यजिली हांव । घेऊं नेदी वाव । मना केला विरोध ॥ ३ ॥ कारणांच्या गुणें । वेळ काळ तोही नेणें । तुमच्या कीर्तनें । तुका तुह्मां जागवी ॥ ४ ॥

॥ २२९८ ॥

जों जों घ्यावा सोस । माझे वारीं गर्भवास । लटिक्याचा दोष । अधिक जडे अंगेसीं ॥ १ ॥ आतां आहे तैसें असो । अनुताप अंगीं वसो । येवढेंचि नसो । माझें आणि परावें ॥ २ ॥ जागा जालेपणें । काय नासावें स्वप्न । ग्रह्दशेचिया शिणें । कष्ट मिथ्या मानावे ॥ ३ ॥ छाये माकड विटे । धांवे कूपीं काय भेटे । तुका ह्मणे फुटे । डोई गुढघे कोंपर ॥ ४ ॥

॥ २२९९ ॥

माझें चित्त तुझे पायीं । राहे ऐसें करीं कांहीं । धरोनियां बाहीं । भव हा तारीं दातारा ॥ १ ॥ चतुरा तूं शिरोमणि । गुणलावण्याची खाणी । मुगुट सकळां मणि । धन्य तूंचि विठोबा ॥ २ ॥ करीं या तिमिराचा नाश । दीप होउनि प्रकाश । तोडीं आशापाश । करीं वास हृदयीं ॥ ३ ॥ पाईं गुंतलों नेणतां । तुज असो माझी चिंता । तुका ठेवी माथा । पायीं आतां राखावें ॥ ४ ॥

॥ २३०० ॥

य करूं आतां या मना । न संडी विषयवासना । प्रार्थितांही
हना । आदरें पतना नेऊं पाहे ॥१॥ आतां धांवें धांवें गा श्रीहरी ।
ठीं वांयां नाहीं तरी । न दिसे कोणी आवरी । आणीक दुजा
ासी ॥२॥ न राहे एके ठायीं एकी घडी । चित्त तडतडा तोडी ।
ले विषयभोवर्डीं । घालूं पाहे उडी भवडोहीं ॥ ३ ॥ आशा
गा कल्पना पापिणी । घात मांडला माझा यांणीं । तुका ह्मणे
पाणी । काय अजोनि पाहातोसी ॥ ४ ॥

॥ २३०१ ॥

हीन मति हीन कर्म हीन माझें । सर्व लज्जा सांडोनियां
आलों तुज ॥१॥ येई गा तूं मायबापा पंढरीच्या राया । तुज-
सीण वाटे क्षीण जाली काया ॥ २ ॥ दिनानाथ दीनबंधु नाम
साजे । पतितपावन नाम ऐसी श्रीदावळी गाजे ॥ ३ ॥ विटेवरि
उभा कटावरी कर । तुका ह्मणे हेंचि आह्मां ध्यान निरंतर ॥४॥

॥ २३०२ ॥

धिक कोंडितां चरफडी । भलतीकडे घाली उडी ॥ १ ॥ काय करूं
ा मना आतां । कां विसरतें पंढरिनाथा ॥ २ ॥ करी संसाराची
चिंता । वेळोवेळां मागुती ॥ ३ ॥ भजन नावडे श्रवण । धांवें विषय
ावलोकून ॥४॥ बहुत चंचळ चपळ । जातां येतां न लगे वेळ ॥५॥
किती राखों दोनी काळ । निजलिया जागे वेळ ॥ ६ ॥ मज राखें
आतां । तुका ह्मणे पंढरिनाथा ॥७॥

॥ २३०३ ॥

चित्त गुंतलें प्रपंचें । जालें वेडें ममतेचें ॥१॥ आतां सोडवीं पांडुरंगा ।
आलें निवारीं तें अंगा ॥ २ ॥ गुंतली चावटी । नामीं रूपीं जाली
तुटी ॥३॥ तुका ह्मणे चाली । पुढें वाट खोळंबली ॥४॥

॥ २३०४ ॥

काय करूं जी दातारा । कांहीं न पुरे संसारा ॥ १ ॥ जाली माक-

डाची परि । येतों तळा जातों वरी ॥ २ ॥ घाली भलते ठायीं हात । होती शिव्या बैसे लात ॥ ३ ॥ आदि अंतीं तुका । सांगे न कळे जाला चुका ॥ ४ ॥

॥ २३०५ ॥

प्रपंच वोसरो । चित्त तुझे पायीं मुरो ॥१॥ ऐसें करिं गा पांडुरंगा । शुद्ध रंगवावें रंगा ॥ २ ॥ पुरे पुरे आतां । नको दुजियाची स ॥ ३ ॥ छटिकें तें फेडा । तुका ह्मणे जाय पीडा ॥४॥

॥ २३०६ ॥

आधार तो व्हावा । ऐसी आस करीं देवा ॥ १ ॥ तुम्हांपासीं मन उमें । काय वेचे समाधानें ॥२॥ सेवेच्या अभिलाषें । मन बहु पिसें ॥३॥ अरे भक्तपराधीना । तुका ह्मणे नारायणा ॥४॥

॥ २३०७ ॥

जन्मा आलियाचा लाभ । पद्मनाभदरुषणें ॥ १ ॥ पाठीलाग येतो काळ । तूं कृपाळ माउली ॥ २ ॥ कोण्या उपायें हें घडे । भव आंगडें सुटकेचें ॥ ३ ॥ बहु उसंतीत आलों । तया ठायालों स्थळाशीं ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे तूं जननी । ये निर्वाणी विठ्ठले ॥ ५ ॥

